

* *Al. clerici.*

Parisienses clerici simul et laici quinque numero à quibusdam maleficis interfecti sunt, talem A
justitiam faciemus, quòd Thomam illum tunc præpositum, de quo super omnes alios scholares *
conquesti sunt, quia factum negat, in perpetuis vinculis detinebimus, in arcta custodia et
paupere victu quamdiù vixerit, nisi fortè elegerit Parisius publicè aquæ subire iudicium, in quo si
cecidit, damnatus erit; si liberatus fuerit, nunquam Parisius deinceps vel alibi usquam in
terra nostra propria præpositus noster vel ballivus erit, nec alibi, dum id evitare possimus
per rationem, nec Parisius intrabit de cætero. Et si per bonam et legitimam inquisitionem,
quam commisimus duobus fidelibus nostris Galtero camerario et Philippo *de Liwis*, sine
omni personarum acceptione faciendam sub abjuratione fidei quâ christiani sunt, quamque
nobis domino suo legitimo debent, et per juramentum quod nobis fecerunt de honore et
consilio nostro, intelligere potuerimus quòd ampliùs inde facere possimus aut debeamus, sine
ullo arrestamento faciemus, salvo honore Dei et nostro. De aliis autem qui in captione sunt
pro eodem forefacto, hoc faciemus quòd in perpetuis vinculis in captione nostra eos deti-
nebimus, nisi iudicium aquæ subire maluerint, et innocentiam, Deo teste, purgare. In quo B
si ceciderint, habebimus eos pro damnatis, nisi fortè aliqui ex eis, per bonam inquisitionem
innocentes inventi vel in culpa leviori, per intercessionem scholarium à captione per nos
fuerint liberati. Eos autem qui fugerunt, eo ipso pro damnatis habebimus, et omnes præpo-
sitos terræ nostræ jurare faciemus quòd diligenter inquirent eos; et si quem ex eis capere
potuerint, capient et nobis mittent Parisius. De securitate autem scholarium Parisiensium in
posterum, de consilio hominum nostrorum hoc ordinavimus:

1. Quòd omnes cives Parisienses jurare faciemus; quòd, si alicui scholari ab aliquo laico
inurias fieri aliquas viderint, super eo testimonium exhibebunt veritati, nec se subtrahet aliquis
ne videat.

2. Et si contigerit quòd aliquis scholarem percusserit nisi super se defendendo, si scholaris
maximè armis percutiatur aut fuste vel lapide, omnes laici qui viderint, bonâ fide compre-
hendent illum malefactorem vel malefactores, et tradent justitiæ nostræ, nec se subtrahent
ne videant vel comprehendant, vel testimonium perhibeant veritati.

3. Sive autem malefactor captus sit super ipsum forefactum, sive non, nos legitimam C
inquisitionem faciemus per fidelem *, sive per clericos, sive per laicos, seu per quascumque
legitimas personas, et præpositus noster et justitiæ nostræ idem facient; et si intelligere
potuerimus per bonam inquisitionem, vel justitiæ nostræ intelligere potuerint, quòd ille cui
imponitur, fecerit illud malefactum, statim inde faciemus justitiam, sive justitiæ nostræ hoc facient
secundum qualitatem et modum forefacti, non obstante quòd malefactor ille factum negabit,
vel quòd dicet se paratum esse defendere se per monomachiam vel per iudicium aquæ.

4. Præterea præpositus noster vel justitiæ nostræ pro nullo forefacto in scholarem manum
mittent, nec in captionem nostram mittent, nisi forefactum scholaris tale visum fuerit, ut
debeat arrestari; et tunc arrestabit eum justitia nostra in eodem loco sine omni percussione,
nisi se defenderit, et reddet eum justitiæ ecclesiasticæ, quæ eum custodire debet, pro satisfa-
ciendo nobis et injuriam passo. Et si forefactum grande visum fuerit, ibit vel mittet justitia
nostra, ut videat quid scholari fiet.

5. Si verò se scholaris non defenderit in arrestatione illa, et injuriam passus fuerit, nos D
secundum prædictam inquisitionem et per juramentum prædictorum exinde ultionem capiemus.

6. Ad hæc in capitale Parisiensis studii scholarium pro nullo forefacto justitiæ nostræ
manum mittent; sed, si visum fuerit illud arrestandum esse, per justitiæ ecclesiasticam arres-
tabitur, et arrestatum custodietur, ut de illo capitali fiat quod per ecclesiam fuerit legitime
judicatum.

7. Quòd si tali horâ fuerint scholares arrestati à præposito nostro, quòd non possit
ecclesiastica justitia inveniri vel statim haberi, faciet præpositus noster in aliqua scholarium
domo eosdem sine omni injuria custodiri, sicut suprâ dictum est, donec justitiæ ecclesiasticæ
tradantur.

8. De servientibus laicis scholarium, qui non debent burgensiam nobis vel residentiam,
nec vivunt de mercaturis, et inde scholares non faciant injuriam aliis, sic in eis erit, quòd
in eos manus non intitemus, nec justitia nostra, nisi forefactum apparens fuerit, propter
quod in eos debeamus manum mittere, vel justitia nostra.

* *Al. nolumus.* 9. Pro tenore siquidem privilegii quod scholaribus Parisiensibus contulimus, volumus * E
ut canonici Parisienses et eorum servientes in hoc privilegio contineantur; sed volumus ut
servientes tantum Parisius et ejusdem villæ canonici eandem libertatem habeant quam eis
prædecessores nostri observare debuerunt, et nos eisdem observare debemus. Occasione
autem prædictarum conventionum, vel occasione hujus chartæ, in causam trahere non poterimus
in curiam nostram (a).

10. Ut autem hæc cautius custodiantur et stabili in perpetuum jure firmentur, statuimus
ut præpositus nunc noster et populus Parisiensis omnia prædicta in conspectu scholarium
se bonâ fide servaturos juramento confirmet; et de cætero quicumque officium præposituræ
Parisiensis administrandum à nobis acceperit, inter ipsa præposituræ suæ initia, dominicâ

(a) In collectione Ordinationum regiarum, *Et nos occasione autem prædictarum conventionum, vel
occasione hujus chartæ, in causam trahi non poterimus nisi in curiam nostram.*

A scilicet primâ vel secundâ, in una ecclesiarum Parisiensium, postquam exinde submonitus fuerit, coram scholaribus prædicta omnia se bonâ fide servaturum publicè juramento confirmabit.

Quæ ut perpetuam obtineant stabilitatē, præsentem paginam sigilli nostri autoritate et regii nominis caractere inferiùs annotato præcipimus confirmari. Actum apud Bestisiacum, anno incarnati Verbi MCC, regni verò nostri anno XXI, astantibus in palatio nostro quorum nomina supposita sunt et signa. Dapifero nullo; sig. Guidonis buticularii, sig. Matthæi camerarii, sig. Drogonis constabularii. Data vacante cancellariâ.

Præpositus autem ille, cū per multos dies in carcere Regis detentus fuisset, per fugam evadere proposuit; et cū per murum demitteretur, fractus est funis, et ipse, ab alto corruens in terram, exspiravit.

B Eodem anno, Margaritus dux piratarum, quem Henricus Romanorum Imperator excæcari fecerat, venit Parisius ad Philippum Regem Franciæ, et obtulit ei quod, si ipse consilio suo adquiesceret, faceret eum Imperatorem Romanorum aut Imperatorem Constantinopolitanorum, utrum sibi elegerit. Cui Rex Franciæ facilem præbens assensum, præparavit itineri suo necessaria in equis et armis, et viribus et supellectilibus. Et Margaritus, à Rege Franciæ procedens ut præpararet promissa, mandavit per universos portus suæ dominationis, quod omnes galeæ suæ convenirent apud Brundisium in occursum ejus: sed, cū ipse Romam veniret, à quodam serviente suo, quem ipse malè tractaverat, interfectus est; et, tali casu interveniente, Rex Franciæ à desiderio suo fraudatus est.

C Eodem anno, obiit Maguntinus archiepiscopus*, qui in civitate Magunti receperat Philippum Ducem Suaviæ in dominum, et eum ibidem in Regem coronaverat. Quo defuncto, clerus et populus civitatis elegerunt sibi quemdam nobilem clericum* de suis in archiepiscopum, et præsentaverunt eum Philippo Duci Suaviæ: quem ille refutans, voluit, contra voluntatem illorum, unum de consanguineis suis* ibi constituere archiepiscopum. Unde clerus et populus Magunti plurimū indignati, abjecto Duce Suaviæ, adhæserunt Othoni Regi Alemannorum, et receperunt eum in dominum, et ipse ad præsentationem illorum recepit electum quem elegerant in archiepiscopum; et ipse Otho fuit apud Maguntum in Regem coronatus ab eodem archiepiscopo Maguntino. Quo audito, Philippus Dux Suaviæ præcepit sibi afferri thesaurum suum quem habuit in partibus illis: quod cū Othoni constaret, observabat per diem et noctem stratam per quam transituri erant homines Ducis cum thesauro suo; et illi nihilominus præcavescentes, cū iter agerent, inciderunt in manus Othonis et capti sunt cum thesauro illo: et ita factus est Otho dives cum thesauro Ducis Suaviæ adversarii ejus.

D Eodem anno, unus ex consortibus supradicti Fulconis, dictus dominus Eustachius abbas *de Flay*, venit in Angliam à partibus Normanniæ prædicare verbum Domini, fecitque mirabilia in vita sua: inter quæ unum opus fecit quod est mirabile in oculis nostris. Venit itaque prædictus Eustachius non longè à Cantuaria, ad villam quæ dicitur *My*, et benedixit ibi fontem quemdam, cui Dominus tantam infudit gratiam, quod cæci visum, claudi gressum, muti loquelam, surdi auditum, et quisque debilis, qui ex fonte benedicto biberit, sanitatem se recepisse gavisus est.... Præterea prædictus abbas veniens ad *Rumenel*, ubi erat aquæ defectus, ad preces populi in ecclesia ejusdem villæ baculo suo petram percussit, et fluxerunt aquæ quarum haustus languoribus diversis medetur. Ipse etiam prædicatione suâ corda multorum convertit ad usurarum relaxationem et ad crucem Jerosolymitanæ profectionis capiendam. Lundoniis autem et in aliis multis locis per Angliam prædicatione suâ effecit, quod de cætero in diebus dominicis forum rerum venalium nequaquam exercere præsumerent. Statuit etiam Lundoniis et in quibusdam aliis locis, quod in singulis ecclesiis, ubi facultas expetit, erit semper lampas ardens vel aliud lumen indeficiens ante corpus Domini; et impetravit prædicatione suâ, quod multi ex civibus et aliis viris sapientibus habent quotidie in mensa sua discum eleemosynarum, in quo condunt aliquam partem cibariorum suorum ad opus indigentium qui non præparaverunt sibi. His igitur et aliis operibus misericordiæ inimicus humani generis invidens, excitavit contra virum Dei ministros iniquitatis, qui dixerunt ei: *Non licet tibi mittere falcem in alienam messem*. Quibus ille respondit: *Messis quidem multa est, operarii verò pauci*. Itaque prædictus abbas, à ministris Satanae increpatus, noluit diutius prælatos Angliæ suâ prædicatione molestare; sed reversus est in Normanniam ad locum suum unde venerat.

An. 1200.

* Conradus.

* Stigefridum.

* Lupoldum.

An. 1200.

Pag. 805.

Eodem anno, Raimundus Comes de Sancto-Ægidio devenit homo Johannis A Regis Angliæ de terris et castellis quæ Richardus Rex Angliæ dederat ei in maritagium (a) cum Johanna sorore sua, ita quòd, cùm Raimundus filius ejus, quem genuit de Johanna uxore sua, pervenerit ad annos discretionis, omnia supradicta habeat, et faciat inde homagium Johanni Regi Angliæ, avunculo suo; et si ipse sine prole decesserit, revertantur ad Comitem de Sancto-Ægidio, et ipse et hæredes sui post illum teneant ea omnia jure hæreditario de Comite Pictaviæ per servitium veniendi cum quingentis militibus in servitium Comitis Pictaviæ, quotiescùmque Comes Pictaviæ in Gasconiam cum exercitu ierit, per mensem in propriis sumptibus; et si diutius faceret moram, Comes Pictaviæ provideat ei necessaria.

Deinde Johannes Rex Angliæ venit Andegavim, et cepit ab ea centum quingenta obsides de fide sibi servanda, et misit eos in custodia.

An. 1200.

Eodem anno, Johannes de Oxenford Norwicensis episcopus obiit: cui successit B in episcopatu illo Johannes de Gray, dono Johannis Regis, et Hubertus Cantuariensis archiepiscopus consecravit illum in episcopum.

Eodem anno, Johannes Rex Angliæ dedit Ægidio filio Willelmi de Brausa episcopatum Herefordensem, et Hubertus Cantuariensis archiepiscopus consecravit illum in episcopum.

Eodem anno, Johannes Rex Angliæ cepit de Waltero Rotomagensi archiepiscopo DC libras Andegavensis monetæ, et confirmavit ei chartâ suâ omnia illa quæ Richardus Rex Angliæ dederat ei in excambium pro *Andeli*, scilicet villam de Depa cum pertinentiis suis, et *Lovers* cum pertinentiis suis, et forestam de *Aliersmunt*, et molendina de *Robec*. . . .

Pag. 810.

Eodem anno, Octavianus Ostiensis episcopus, cardinalis et apostolicæ sedis legatus, venit in Franciam missus à latere domini Innocentii Papæ ad cognoscendum de divortio facto inter Philippum Regem Franciæ et Botildam Reginam sponsam suam, et ut ipse imprimis ante ingressum litis compelleret prædictum Regem Franciæ dimittere adulteram suam Teutonicam, et resumere Botildam sponsam suam et modo debito tractare. Factum est autem in vigilia Nativitatis beatæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ, prædicto cardinali et archiepiscopis et episcopis et clero Franciæ convenientibus apud Sanctum-Leodegarium in *Nivele* (b). Philippus Rex Franciæ et Botilda Regina et adultera ejus Teutonica convenerunt illuc, et Rex Franciæ admonitione cardinalis et consilio suorum dimisit adulteram suam, et Botildam sponsam suam recepit, et statim conquestus est de ea cardinali, dicens quòd ipse eam de jure habere sibi in conjugem non debet, quia multum erant affines in consanguinitate, et hoc probare modis omnibus præstò erat, et idè petebat divortium inter eos fieri. Statuit ergò eis prædictus D cardinalis spatium sex mensium et sex hebdomadarum et sex dierum et sex horarum à vigilia Nativitatis beatæ Mariæ, ad deliberandum super hoc, et locum placitandi statuit eis apud *Sessuns*, electione Reginæ Botildæ.

Eodem die, scilicet in vigilia Nativitatis beatæ Mariæ, postquam Rex Franciæ adulteram suam dimiserat et Botildam sponsam suam receperat, statim relaxata est sententia interdicti ecclesiarum de regno Franciæ, et pulsatis campanis facta est lætitia magna in clero et populo, quia interdictum illud jam duraverat plusquam per triginta hebdomadas, et corpora defunctorum sepulta erant extra villam per vicòs et plateas (c). Et paulò post præfata mulier quam Rex Franciæ dimiserat,

(a) Inter cætera, Aginnense territorium: quod testantur Portus Sanctæ-Mariæ ad Garumnam incolæ in literis ad Raimundum VII Comitem Tolosanum, his verbis: *Vos disem en vertat pel sacrament que fait vos avem, quel Reis Richart, vostre oncle, quand era Coms de Peithieus, et en apres quand fo Reis d'Angleterre, avia è tenia la justicia del Port Santa-Maria, senes contrast è senes part d'altrui entro que donet Agenes al onrad senhor vostre paire R. Comte de Toulouse, quand lo donet sa seror la Reina Johanna, vostre maire, per molher, &c.* Ex ms. cod. regiæ Biblioth. n.º 6009, fol. 507.

(b) Legendum in *Iwele* seu *Ivelina* silva, Aquilina etiam dicta, *Saint-Léger en Iveline*, inter Parisios et Stampas. Ex alterato apud Hovedenum hujus loci nomine perperam finxerunt conciliorum

collectores *Nigellense* concilium ab Octaviano celebratum.

(c) Quibus autem conditionibus solutum sit interdictum, narrat anonymus scriptor gestorum Innocentii Papæ, his verbis: « Octavianum Ostiensis episcopum Innocentius legatum in Francia destinavit, talem ei formam præfigens, ut ante omnia satisfactionem plenariam de damnis et injuriis clericis irrogatis faceret exhiberi, ita quòd ii qui propter obedientiam et reverentiam apostolicæ sedis graves perpessi fuerant contumelias et jacturas, per apostolicam sedem sibi sentirent et gauderent congruè satisfactum; inde superinduc tam præciperet à Regis consortio tam localiter quàm carnaliter removeri, ut non solum Regis amplexibus, verum etiam à regni finibus, faceret

peperit

A peperit filium, et vocatus est nomine patris sui Philippus. Genuerat etiam idem Rex Franciæ de eadem muliere filiam, quæ quinquennis erat illâ die quâ ipse illam dimisit. Filiam autem illam (a) sponndit Rex Franciæ se daturum Alexandro-filio Willelmi Regis Scotiæ in uxorem.

Eodem anno, 1x kal. octobris, videlicet diē sabbati quatuor temporum proximo ante festum Sancti Michaëlis, Willelmus cognomento *Malvaisin*, Glascuensis ecclesiæ electus, ordinatus est in sacerdotem apud Lugdunum ab ejusdem civitatis archiepiscopo, et in crastino ibidem, scilicet diē dominico, viii kal. octobris, consecratus est in episcopum Glascuensem ab eodem archiepiscopo, per mandatum domini Innocentii Papæ tertii.

Eodem anno, mense octobri, post completa negotia sua in Normannia et cæteris terris suis transmarinis, Johannes Rex Angliæ transfretavit de Normannia B in Angliam, et adduxit secum *Isabel* sponsam suam, filiam Comitis de Engolismo; et octavo idus ejusdem mensis, diē dominicâ, ipse et *Isabel* uxor ejus coronati sunt Lundoniis apud Westmonasterium ab Huberto Cantuariensi archiepiscopo. Interim, ex præcepto ejusdem Regis, Galfridus Eboracensis archiepiscopus, frater suus, dissaisitus est de omnibus maneriis et bonis archiepiscopatus sui, &c....

Pag. 811.

Interim Hugo Lincolniensis episcopus, rediens in Angliam de transmarinis partibus, infirmabatur Lundoniis quartanis febribus detentus. Venit ergo visitare eum Johannes Rex Angliæ, et confirmavit testamentum illius, et promisit in Domino quod de cætero rationabilia prælatorum ecclesiæ testamenta rata haberet tempore suo. Deinde mense novembri, xvi kal. decembris, feriâ quintâ, obiit Hugo Lincolniensis episcopus Lundoniis.

Eodem mense novembri, xi kal. decembris, feriâ tertiâ, Johannes Rex Angliæ C et Willelmus Rex Scotiæ convenerunt apud Lincolniam, &c....

Eodem anno, in medio Quadragesimæ, mense martio, Philippus Rex Franciæ et Botilda Regina uxor ejus convenerunt cum partibus suis apud *Sessuns* coram Octaviano Ostiensi episcopo, à domino Papa Innocentio iudice delegato. Ex parte autem prædictæ Reginæ interfuerunt ibi episcopi et alii honesti viri et discreti, missi à *Cnut* Rege Dacorum, fratre prædictæ Reginæ; et ante ingressum litis, petierunt à Rege Franciæ securitatem liberè respondendi et allegandi, et à terra sua recedendi; et his concessis, Rex Franciæ constanter petebat divortium fieri inter ipsum et Botildam sponsam suam, dicendo quod ita affines erant in consanguinitatis linea, quod eam de jure non deberet cognoscere. Ad hoc responderunt nuntii Regis Dacorum: « Nos cognovimus, audivimus et vidimus, quod, cum

An. 1201.

Pag. 813.

D » *Cnut* Regem Dacorum, pro matrimonio contrahendo inter vos et Botildam sororem » suam, essent in præsentia illius, et proponerent quod desiderio desiderastis ducere » vobis in uxorem Botildam, regiæ stirpis egregiam puellam, sororem suam, et » eam constanter petissent vobis transmitti, dominus noster *Cnut* Rex Dacorum, » hostium suorum magnificus triumphator, cui nemo impunè resistit, communicato » magnatum regni sui consilio, dignum judicavit petitionem vestram exaudiri. » Juraverunt ergo prædicti nuntii vestri in animam vestram, juraveruntque in » animas suas, quod vos præfatam Botildam, statim ex quo ipsa fines regni vestri » intraret, eam vobis desponsari et in Reginam coronari faceretis, et eam sicut » Reginam et sponsam vestram honorificè tractaretis, quamdiù vos duo vixeritis. » Et super hoc misistis domino nostro Regi Dacorum chartam (b) vestram, quam hîc » præ manibus habemus; habemus etiam chartas magnatum vestrorum qui hoc E » idem juraverunt. Et quia vos secus quàm magnates vestri juraverunt, præfatam » Botildam Reginam sponsam vestram tractastis, nos appellamus eos de perjurio

» illam excludi, et præfatam Reginam ab ipso Rege » solemniter recipi et regaliter pertractari, receptâ » publicè juratoriâ cautione quod eam sine iudicio » ecclesiæ non dimitteret: et sic relaxaret senten- » tiam interdicti, reservatâ sibi correctione illorum » qui ab initio non servaverant interdictum. Et si » post frequentes et diligentes admonitiones et ex- » hortationes idem Rex præfatam Reginam sicut » legitimam habere nollit uxorem, sed mallet ma- » trimonium accusare, præcepit legato ut pro ter- » mino peremptorio ad inchoandam causam spatium » sex mensium assignaret, infra quod, si præfata

» vellet, commoneretur Rex Danorum germanus » ipsius, ut ad defensionem ejusdem viros pruden- » tes cum advocatis et testibus, et aliis quibuslibet » necessariis, sub apostolica et regia securitate di- » rigeret, competenti loco de libera voluntate par- » tium assignato. »

(a) *Joannam* eam vocat Rigordus, suprâ, p. 54; Guillelmus autem Brito nomine matris ejus, *Mariam*.

(b) Regis chartæ nullum invenimus exemplum, nec etiam in collectione script. historiæ Danicæ à Jacobo *Langebeck* adornata.

» et fide læsa coram domino Papa; appellamus etiam ad dominum Papam à iudice A
 » isto Octaviano Ostiensi episcopo, qui nobis suspectus est, utpote qui consanguineus
 » vester est, ut dicit, et causam vestram nimio favore prosequitur.» Similiter et
 ipsa Botilda Regina appellavit pro seipsa à iudice illo ad dominum Papam. Octa-
 vianus igitur Ostiensis episcopus, apostolicæ sedis legatus, audiens quòd appellatum
 esset ab eo ad summum Pontificem, dixit ad nuncios Regis Dacorum: « Exspectate
 » donec collega meus (a), quem associavit mihi dominus Papa, veniat, qui in
 » proximo venturus est, et quòd ab eo iudicatum fuerit, recipite.» Illi autem
 abierunt, dicentes *appellavimus*. Post triduum venit ille alius legatus, de cujus
 sanctitate et iustitia dominus Papa plenam habebat fiduciam; et sedens pro tri-
 bunalì, nullam invenit causam quare divorcium fieret inter Philippum Regem
 Franciæ et Botildam Reginam sponsam suam; et cùm ille super hoc vellet dare
 diffinitivam sententiam contra Regem Franciæ, Rex Franciæ, inde præmunitus, ante B
 sententiæ pronuntiationem abiit, et duxit secum Botildam Reginam uxorem suam,
 et posuit eam in arctiori custodia.

Pag. 814.

Eodem anno, facta est hæc pax et finalis concordia inter Philippum Regem
 Franciæ et Johannem Regem Angliæ. [*Sequitur instrumentum Joanni à Philippo
 Rege traditum, eisdem penè verbis cum exemplo à nobis superius edito pag. 52,
 conversis tantummodo contrahentium personarum nominibus.*]

An. 1201.
Pag. 818.

Eodem anno, videlicet ab incarnatione Domini MCCI, qui erat annus tertius
 regni Johannis Regis Angliæ, idem Rex et Isabel Regina uxor ejus fuerunt apud
 Cantuariam coronati ab Huberto Cantuariensi archiepiscopo in ecclesia cathedra-
 lî, die Paschæ, quæ 1x kal. aprilis evenit, festo Annunciationis Dominicæ, præ-
 sentibus Johanne Dublinensi archiepiscopo, et Wilhelmo Londoniensi, et Gilleberto
 Rofensi, et Eustachio Eliensi et Johanne Norwicensi episcopis; et statim post Pascha C
 præcepit Rex ut Comites et barones Angliæ essent apud *Portesmuë* ad Pentecosten,
 parati equis et armis ad transfretandum cum illo. Pictavi (b) enim prævaluerunt
 adversus custodes terrarum suarum, et castella sua obsederunt; et Warinus *de*
Clapiun senescallus Normanniæ ex mandato domini sui Johannis Regis Angliæ
 obsederat castellum *de Driencurt*, quod Richardus Rex Angliæ dederat Radulfo
de Issoudun, fratri Hugonis *le Brun*. Sed, audito adventu Regis Angliæ, Philippus
 Rex Franciæ solvit omnes prædictas obsidiones antequam Rex Angliæ veniret in
 Normanniam.

Interim Comites Angliæ convenerunt ad colloquium inter eos habitum apud
Leicestre, et ex communi consilio mandaverunt Regi quòd non transfretarent cum
 illo, nisi ille redderet eis jura sua. Rex autem, malo usus consilio, petebat ab eis
 castella sua, et incipiens à Wilhelmo de Aubenio, petiit ab eo castellum *de Beauver*: D
 cui idem Wilhelmus satisfaciens tradidit filium suum obsidem, et ita castellum
 suum retinuit.

Eodem anno, Wilhelmus de Stutevilla constitutus est à Rege vicecomes Eboraci....

* Alexio.

Eodem anno, regnantibus Innocentio Papâ tertio in urbe Roma, et Saphadino
 fratre Saladini in sancta civitate Jerusalem, et Alexandro * fratricidâ in civitate
 Constantinopolitana, et Leone in Armenia, et Almerico *de Lezinnan* in civitatibus
 Tyri et Sidonis et *Accon* et in insula Cypri, et Raimundo principante in civitate
 Antiochena, et Othone fratre Henrici Ducis Saxonie in Alemannia electo in Ro-
 manorum Imperatorem, et Philippo in Francia, et Johanne in Anglia, et Swero
Birkebain in Norveia, et *Cnut* in Dacia, et Wilhelmo in Scotia, et *Gurthered* in
 insula *de Man*, et Johanne *de Curci* in *Ulyestre*, doctores nostri prædicaverunt
 solutum esse draconem illum antiquum qui est diabolus et satanas, dicentes: Væ, E
 væ, væ habitantibus in terra! quoniam solutus est antiquus draco, juxta illud beati
 Johannis apostoli et evangelistæ, qui supra pectus Domini in cœna recubuit et
 Evangelii fluentia de ipso sacro Dominici pectoris fonte potavit, dicentis: Ego
 Apoc. xx. *Johannes vidi angelum descendentem de cœlo, habentem clavem abyssi et catenam
 magnam in manu sua, et apprehendit draconem antiquum, qui est diabolus et satanas,*

(a) Joannes de Sancto-Paulo, presbyter cardi-
 nalis, cujus nomen habet Rigordus, suprâ, p. 53.

(b) Scilicet Hugo Brunus Comes Marchiæ,
 Aimericus vicecomes Thoarcensis, Gaufridus de
 Leziniaco, vicecomes Lemovicensis. Hi homines
 erant ligii Regis Angliæ, inquit Rigordus, p. 55;

sed, quia uxorem suam Hugoni Bruno in dolo abstu-
 lerat, et multa alia mala eisdem Pictavensibus intul-
 lerat, à fidelitate ejus recesserant, et Regi Francorum
 sub juramento, necnon datis obsidibus, confæderati
 fuerant.

A et religavit eum per annos mille, et misit eum in abyssum, et clausit et signavit super eum, ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni; et post hæc oportet eum solvi modico tempore. Asserebant itaque doctores nostri illos mille annos jam esse consumptos et diabolum solutum. Væ terræ et habitantibus in ea! quia, si diabolus ligatus tot et tanta intulerit mala mundo, quot et quanta inferet solutus?....

Eodem anno, in hebdomada Pentecostes, cum barones Angliæ essent congregati apud *Portesmue* ad transfretandum cum Rege, Rex cepit de quibusdam illorum pecuniam quam expenderent in servitio suo, et permisit eos domum redire, et præmisit in Normanniam Willelmum Marescallum Comitem *de Striguil* cum centum militibus soldariis, et Rogerum *de Laschi* constabularium Cestriæ cum aliis centum militibus, ad reprimendum impetum inimicorum suorum in finibus Normanniæ; et Rex tradidit Huberto de Burgo camerario suo centum milites, et constituit eum

An. 1201.

B custodem finium Angliæ et Walliæ. Deinde idem Rex perdonavit Gaufrido Eboracensi archiepiscopo iram suam, &c....

Deinde Rex Angliæ et *Isabel* Regina ascenderunt naves, transfretaturi feriâ secundâ in hebdomada Pentecostes; sed Rex applicuit in insula Vectæ, et Regina uxor ejus aliam navem ingressa, prosperis gavisâ ventis, applicuit in Normannia. Et post aliquot dies, factâ morâ in Angliâ, Johannes Rex iterum mare intravit apud *Portesmue*, et transfretavit in Normanniam; et statim habitum est colloquium inter ipsum et Regem Franciæ prope insulam *de Andeli*, et benè convenit inter eos, nemine colloquii illorum conscio præter illos duos. Et post triduum (*a*) Johannes Rex, ad preces Regis Franciæ, venit Parisios et in palatio Regis Franciæ hospitatus est et honorificè procuratus, et Rex Franciæ aliàs se transtulit hospitaturus. Et recedens inde Rex Angliæ, perrexit ad Chinonem, et venit ad eum illuc Berengaria quondam

C Regina Angliæ, uxor Richardi Regis, cui Johannes Rex Angliæ satisfecit de dote sua secundum testimonium Philippi Dunelmensis episcopi, et cæterorum qui interfuerunt desponsationi suâ.

Interim Innocentius Papa, super afflictos pia gerens viscera, in hac forma scripsit ecclesiæ prælatis:

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis et episcopis per regnum Angliæ constitutis, salutem et apostolicam benedictionem. JUSTUS et misericors Deus noster, qui quos amat, arguit et castigat, nec obliviscitur misereri, nec continet misericordiam suam in ira, etsi virgæ non parcat, ne odisse filios videatur, sic tamen circa delinquentes justis judicii sui moderatur examen, quod non flagellat ut perdat, sed quasi perditos revocet per flagella, nolens mortem peccatorum, sed ut convertantur et vivant, quoniam majus gaudium est angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente, quam

Compellant cruce signatos ad exequendum votum suum.

D supra nonaginta-novem justis qui non indigent poenitentia. Cum enim proni sint sensus hominum in malum ab adolescentia sua, et humana natura proclivior ad peccandum, ne, si prosperis tantum extollatur, superbiant, et superbia eorum semper ascendat, adversis ipsos fatigari permittit, ut, cum ex meritis suis se affligi cognoverint, justitiam judicantis agnoscant; et culpam suam poenitentiae lacrymis diluentes, ipsi convertantur ad Dominum, et Dominus convertatur ad eos: quod in exterminio terræ Orientalis fas est omnibus intueri. Sanè cum homines, mundo jam senescente, in virtute senescerent, et adolescentes in vitiorum semitis quasi centum annorum pueri lascivirent, omnesque ferè sicut oves errantes in viam suam carnis dediti voluptatibus declinarent, voluit Dominus in occupatione Jerosolymitanæ provinciæ punire sic nostros excessus, ut, Passionis suæ quodammodo mysterium innovando, et poenitentiae januam et salutis nobis aditum aperiret. Qui enim peccata nostra in corpore suo super lignum pertulit, crucifixus iterum in ligno, ad nostrorum absolutionem criminum se quasi permisit affligi, dum Crucem in qua salus nostra pependit, et quam proprio sanguine rubricavit, à Sarracenis occupari passus est et tamdiu detineri, ut videat si quis doloribus ejus

Pag. 820.

E doleteret, si quis dari sibi peteret corpus ejus, si quis involutum sindone deponeret in sepulcrum, et in sepulcro positum cum aromatibus visitaret. Gaudemus autem in Domino, quod ipse qui poenitentiae causam dedit, multis affectum tribuit poenitendi, et iis misericorditer inspiravit ut, assumpto crucis signaculo, ulcisci velint injuriam Jesu-Christi, illud evangelicum adimplentes: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me*, ut, sic relictâ gibbi sarcinâ, transeat per forainen acûs camelus, et dives pauper effectus regnum cœlorum introeat, et recipiat pro momentaneis sempiterna.

Matth. xvi, 24.

Quia verò multi, sicut accepimus et referimus cum mœrore, abeuntes retrò, crucis deposuere signaculum, ne venisse¹ in vacuum videantur, si non reddiderint quod voluerint², fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus et districtè præcepimus quatenus eos, indulgentiâ

¹ f. vovisse.² f. voverunt.

(a) *Pridie kal. junii*, ut habet Rigordus, suprâ, pag. 53.

Tom. XVII.

Hhhh ij

non obstante, si qua forsan à prædecessoribus nostris apparuerit per surreptionem obtenta, **A**
ut crucis signum recipiant, monitione præmissâ, per excommunicationis et interdicti senten-
tiam, appellatione postpositâ, compellatis, facientes eos singulis dominicis diebus et festivis,
pulsatis campanis et candelis accensis, expressis nominibus de quibus habetis vel habebitis
notitiam, excommunicatos publicè nunciari, et quocumque devenerint, officia celebrari
divina eis præsentibus prohibentes; universos autem qui crucis signaculum acceperunt, mo-
neatis attentius, et, si necesse fuerit, per districtiorem ecclesiasticam compellatis, ut ad
terminum quem dilecti filii nobiles viri Flandrensium¹, Campanensium², Blesensium³ Comites
cum aliis deliberatione providâ de sapientium consilio præfixerint, in ætate futura peregrina-
tionis propositum exequantur, ut, sicut Terræ sanctæ magis expedire dignoscitur, obse-
quium suum Domino omnes simul impendant. Illam quoque districtiorem quam in eis qui
crucis deposuerunt signaculum, ad illud resumendum exercere mandamus, sub eadem forma
exerceatis in eis qui usque ad quinquennium torneamenta præsumpserint frequentare, nec
prius relaxari sententias quas in tales tuleritis, quàm torneamenta usque ad prædictum **B**
terminum solemniter abjuraverint, ne sanguis Domino consecrandus, quo de levi possint hoc
tempore cœlestia comparari, fundatur dæmonibus in stragem corpoream et perniciem animarum.
Ad hæc singuli vestrum in suis diocesis parochianos suos salubriter moneant et dili-
genter inducant, eis remissionis apostolicæ formam frequentius exponentes, ut signum
vivificæ crucis assumant, aut saltem in rebus suis juxta facultates proprias Terræ sanctæ
subveniant, ne, si Christo in hujus necessitatis articulo noluerint subvenire, ab eo sibi nunc
et in futurum frustrâ postulent subveniri. Super his autem omnibus te, frater Cantuariensis,
executorem statuimus, qui ad hoc excites diligentius negligentes. Præterea districtè vobis
præcipiendo mandamus ut, juxta quod vobis per alias literas dedimus in mandatis, singuli
vestrum in suis diocesis quadragesimam de universis ecclesiarum et ecclesiasticis redditibus et
proventibus clericorum instanter exigant, exactam colligant diligenter, et collectam fideliter
faciant custodiri sine diminutione qualibet in Terræ sanctæ subsidium erogandam; mandatum
apostolicum taliter impleturi, ut obedientiam vestram intelligamus ex opere, ac qualiter in
aliis procedatis, in hac non tam vestra * quàm Christi necessitate plenius agnoscamus. Datum **C**
Laterani, tertio nonas maii, pontificatus nostri anno quarto.

¹ Balduinus.
² Theobaldus.
³ Ludovicus.

* f. nostra.

An. 1201.

Eodem anno, Eustachius abbas *de Flay* rediit in Angliam, et, prædicans in ea
verbum Dei de civitate in civitatem et de loco in locum, prohibuit ne quis forum
rerum venalium in diebus dominicis exerceret. Dicebat enim quòd hoc mandatum
subscriptum de observatione diei dominicæ venit de cœlo, &c. . . .

Pag. 822.

Eodem anno, Johannes Rex Angliæ, satisfaciens Berengariæ Reginæ, uxori
Richardi Regis Angliæ fratris sui, de dote sua, dedit in vita sua habere civitatem
Bajocensem cum pertinentiis suis, et duo castella in Andegavia, et mille marcas
esterlingorum singulis annis recipiendas, ex quibus ipsa recipiet singulis annis
quingentas marcas Lundoniis ad Scaccarium Regis, et alias quingentas marcas in
Normannia apud Cadomum. Hæc facta sunt apud Chinonem, in præsentia Helii **D**
Burdegalensis archiepiscopi et Philippi Dunelmensis episcopi (a).

Eodem anno, Hubertus Cantuariensis archiepiscopus, die Sancti Bartholomæi
apostoli Lundoniis apud Westmonasterium existens, præcepit universis suffraganeis
suis in virtute obedientiæ et ex parte domini Papæ, ut ipsi, factâ diligenti inquisi-
tione per suas dioceses, compellerent, si quos invenissent viros qui crucis religio-
nem abjecerant, cruces resumere et iter peregrinationis suæ arripere, statuentes
eis terminum crucis resumendæ ad ultimum infra festum Sancti Martini proximò
sequens, et terminum motionis in Purificatione Sanctæ Mariæ proximò sequenti.

Eodem anno, obiit Theobaldus Comes Campaniæ, relinquens sibi hæredem filiam
unicam quam pepererat ei Blanchia uxor sua, soror Berengariæ Reginæ Angliæ.

Eodem anno, obiit Teutonica filia (b) *de Genest*, uxor Philippi Regis Franciæ,

(a) Joannis de dote Berengariæ literas recitat
T. Rymer, t. I, p. 40, in hunc modum: « Johannes
» Dei gratiâ, &c. justitiarum Angliæ et baronibus
» de Scaccario London. &c. Sciatis ita convenisse
» inter nos et Berengariam quondam Reginam
» Angliæ, uxorem Regis Richardi fratris nostri,
» de dote sua quam petebat; scilicet, quòd nos
» assignavimus ei pro dote sua mille marcas argenti
» annuatim, tredecim solidis et quatuor denariis
» computatis pro marca, et de illis millibus marcis
» recipiet ipsa centum et quinquaginta libras Ande-
» gavenses de redditibus Segreii, quas ei assigna-
» vimus, et de residuo, ultra illas centum et quin-
» quaginta libras, recipiet medietatem ad Scacca-

rium nostrum apud Cadomum in festo Sancti
» Michaëlis, ita quòd pacabitur infra octo dies
» post festum Sancti Michaëlis; alteram medietatem
» ad Pascha ad Scaccarium nostrum, ita quòd
» pacabitur infra octo dies post clausum Pascha.
» Et ideò vobis mandamus quòd ei vel certo nuncio
» suo, has literas vobis deferenti, medietatem præ-
» dicti residui ad prædictum terminum sine dila-
» tione et occasione habere faciatis. Teste W. Ma-
» rescallo apud Chinon, secundo die augusti. »

(b) Diximus suprâ, p. 577, in notis, cujus esset
filia Philippi uxor superinducta, quam alii *Mari-
am, Agnetem* alii vocant.

A quam Papa Innocentius in literis suis adulteram nominabat, de qua præfatus Rex genuit filium et filiam. Filiam autem illam concessit idem Rex Franciæ se daturum Alexandro filio Willelmi Regis Scotiæ in uxorem (a).

Eodem anno, obiit Constantia mater Arthuri Ducis Britanniæ. Eodem anno, obiit Margareta mater prædictæ Constantiæ, soror Willelmi Regis Scotorum, mater Henrici *de Boum*, Comitis Herefordiæ. . . .

Eodem anno, Johannes Salernitanus, tituli Sancti Stephani in monte Cælio presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus in Scotia et in Hibernia, et in insulis adjacentibus, venit Eboracum. Qui cum esset unus de duobus electis in Romanum Pontificem proximò post discessum Cœlestini Papæ, electioni suæ renunciavit, licet decem cardinales in electione sua consensissent, et ipse cum cæteris cardinalibus elegit Lotharium diaconum cardinalem in Romanum Pontificem, qui vocatus B est Papa Innocentius tertius. Prædictus verò Johannes non manducavit carnem, vinum et siceram non bibit, nec aliquid quo inebriari potuit; sed aurum et argentum siuivit. In præsentia autem hujus cardinalis Galfridus Eboracensis archiepiscopus obtulit Simoni decano et capitulo Eboracensi &c.

Eodem anno, ut pax firmior haberetur inter Philippum Regem Franciæ et Johannem Regem Angliæ, statutum est et scripto confirmatum quòd, si Rex Franciæ in aliquo violaverit pacem quam ipse cum Rege Angliæ fecerat, barones Franciæ, quos ipse fidejussores de servanda pace assignavit, à fidelitate sua cum omnibus hominibus eorum soluti, redirent ad Regem Angliæ, ad auxiliandum ei contra Regem Franciæ. Similiter erit de baronibus Regis Angliæ, quos ipse constituit fidejussores de pace servanda, qui in obsequium Regis Franciæ converterentur cum hominibus eorum, à fidelitate Regis Angliæ soluti, si Rex Angliæ C pacem illam fuerit transgressus. . . .

Eodem anno, Johannes Rex Angliæ, volens appellare barones Pictaviæ de sua et fratris sui prodicione, multos conduxit et secum duxit viros arte bellandi in duello doctos, et de terris suis cismarinis et transmarinis electos. Sed barones Pictaviæ, inde præmoniti, ad curiam illius venire noluerunt, dicentes quòd nemini responderent nisi patri suo. Et sic Rex Angliæ fraudatus à desiderio suo reversus est in Normanniam, et Pictavi facti sunt ei ex hoc inimiciores: ad quorum impetum comprimendum constituit Rex Angliæ Robertum *de Turneham* procuratorem. . . .

Epistola Magistri Hospitalis Jerusalem de statu Christianorum in Oriente, et de Sarracenorum inter se dissidiis (b).

D *MAGISTER Hospitalis Jerusalem Priori Angliæ salutem. QUEMADMODUM* rumores p[ro]veniunt, ita eos cupimus cordibus amicorum nostrorum intimari. Transacti itaque passagii lugendo tempore, de solito rumores terræ Jerosolymitanæ mittebamus; sed, navi confractâ inter maritima Tripolis ante Biblium, Acconensis episcopus et plures viri honestissimi fratrum nostrorum, ad vos pro negotio Terræ sanctæ destinati cum multis tam nobilibus quàm humilibus peregrinis, ad dolorem et gemitum totius populi christiani, sicut Domino placuit, sub aquis vehementibus perierunt. Post quod naufragium nullum putamus transfretasse navigium, ut dicitur ab omnibus; quia quædam naves in quibus nuncii nostri mittebantur, transfretare disponentes, cum ab Accone recessissent et per triduum et ampliùs navigassent, amissis arboribus et antennis insolitâ ventorum et turbinis rabie, vix naufragium evadentes, Tripolim sunt reversæ. Eâ tamen quâ potuimus navigii opportunitate repertâ, vestræ fraternitati declaramus quòd ille christianorum hostis nequissimus, Damasci dominus, Saphadinus Babylonis factus est dominus, quia nepotem suum et alios quorum successionem timebat, de regno Babylonis ut perfidus et perjurus ejecit. Viget adhuc inter ipsum et soldanum *Aleph* et plures alios nimia discordia, quæ fine careat, et nunquam decidat vel arescat! Ipse quoque Saphadinus, suis odibilis et infestus, domesticas timet insidias; et in nullo loco tutum se credens, utpote qui nepotibus suis proditor exstitit et perjurus, quos etiam funditus quotidie exhæredare conatur, Babyloniam exire non audet: quæ res nobis hoc anno munimen præstitit et tutelam. Paraverat enim contra nos tumidus et intolerabilis insilire, et christianitatis quæ superfuerant funditus demoliri reliquias. Percussit etiam Deus virgâ potentiae suæ Babylonicas regiones in flumine illo Paradisi quod agros hostium irrigabat, ne flueret: nec anno præterito fluctus emisit; propter quod in fame pereunt, et eorum animalia perdiderunt, nec plures eorum veriti sunt pater filium vendere, dives pauperem, potens debilem, ut sic vitam suam à fame conservent: quam siccitatem fluminis, si non fluxerit, futuram timent. Hoc etiam quisque

(a) Maria nupta deinde fuit Philippo Comiti Namurcensi, et, eo defuncto, Henrico Lothar. Duci. (b) Epistola hæc tempore præcessisse videtur Innocentii literas superiùs editas, p. 601.

excogitet sapiens quòd, si flumen nutu Dei præsenti anno non fluxerit, arva non irrigaverit, A in magno discrimine vitæ suæ erunt. Quorum etiam multitudo, necessitate compulsa et famis austeritate, terram nostram sicut locustarum agmina replevit pro sustinendis corporibus suis, ubi quidam terras ecclesiæ moliuntur, quidam more bestiarum silvestribus herbis vescuntur, quidam fame necati per loca silvestria mirativè reperiuntur vermibus et avibus comedendi.

Nos igitur, in Domino ponentes spem nostram, qui quando vult præliis finem imponit, speramus quòd populo christiano dat initium miserendi, cum ipsorum conterit inimicos. Datur etiam gentibus materies admirandi, quòd quidam Sarracenus, ætate juvenis, origine vilis, inter pastores à pueritia simpliciter nutritus, de novo sic omnibus peritus apparet, ut omnes sapientiam ejus admirentur; et nomen Jesu-Christi publicè prædicat, ita quòd ipsi jam duo millia paganorum et eo ampliùs concredentes, ejus exhortationibus fidem nostram susceperunt, et fonte sacri baptismatis sunt renati, et circumcisionis suæ condolent se sustinuisse dolorem. Immenso tamen inimici nostri exsultant gaudio, quia nos paucos sciunt et pecuniâ pauperes, et armatorum copiâ sentiunt derelictos. Quapropter ad vos voce lamentabili clamamus et misericorditer exoramus, quatenùs nobis tam apud majores quàm minores consilio et auxilio vestro subveniri dignemini, et dominum Regem Angliæ, et quoscumque poteritis, ad subventionem nostram efficaciter inducere et diligenter monere procuretis. Nos enim, infinitas trementes divitias *, cum sibi propter opes multorum subveniant mercimonia mercatorum, non minùs solito timore conterimur universi; et cum de uno tantum regno Babylonis aut Damiasci universus terræ promissionis populus vix benè se tueri soleat, nunc duo regna uni domino conjugata nobis tantilli residui numeri terrorem pariunt et minantur.

Pag. 828.
* Adde paganorum.

Hic est certè verus status terræ promissionis et inimicorum Christi: quo taliter permanente, si bonum christianorum haberemus auxilium, gratiâ propitiante cœlesti, et Christi injurias et dedecus christianorum crederemus vindicare. Propterea, bone frater, quia pauca dicere sufficit, satis nostis quæ et quanta nobis incumbant necessaria, et nunc audite quid ultra modum nos affligit. Terra regni Siciliæ jugiter destruitur à Teutonicis et Longobardis; domus nostra Baroli relicta fuit, fratres intùs in civitate manent; domus extrinsecæ, à quibus auxilium nostrum procedebat, ad nihilum deductæ sunt; nullus in civitate persistit. Postquam autem à terra recessistis, nihil de regno Siciliæ nobis subvenit; ad præsens jam et per annum, frumentum, vinum et hordeum, carnes et caseum, et quæque necessaria, emimus pro universis domibus et castris nostris, in quibus omnibus sine numero necessaria est expensa. Pecuniam, nisi ab ultramarinis domibus receperimus, aliunde aliter habere nequimus, et jam diù est quòd nihil ferè recepimus ad comparisonem expensæ. Noveritis quòd in debitis plurimis subjacemus, exspectantes auxilium vestrum et aliorum bonorum fratrum nostrorum, amore divino et nostro vos monentes ut, quantumcumque poteritis, in primo martii passagio subveniatis. Valet.

Quibus auditis, dominus Papa Innocentius misit unum cardinalem ad Regem Franciæ et ad Regem Angliæ, postulans subsidium fieri de terris eorum ad subventionem terræ Jerosolymitanæ: ad cujus mandatum ipsi Reges concesserunt se daturus, ad subventionem præfatæ terræ, quadragesimam partem omnium reddituum suorum de uno anno; et Rex Angliæ hoc ipsum mandavit fieri de redditibus et excaetis et wardis suis Angliæ, et præcepit ut omnes laïci terrarum suarum simili modo quadragesimam partem reddituum suorum darent in eleemosynam ad subventionem terræ Jerosolymitanæ. Unde Galfridus filius Petri, tunc temporis summus justitiarius Angliæ, in hac forma scripsit vicecomitibus et ballivis Angliæ:

GALFRIDUS filius Petri, Comes Essexiæ, universis vicecomitibus balliæ suæ salutem. SCIATIS quòd dominus Rex Angliæ, ad instantiam et prædicationem cujusdam cardinalis à summo Pontifice missi in Franciam, de consilio magnatum suorum de partibus transmarinis, concessit ad sanctæ Jerusalem subsidium quadragesimam partem valoris omnium reddituum et terrarum suarum unius anni, tam de wardis quàm de excaetis in manu sua existentibus: quod etiam ipsi magnates sui ultra mare voluntariè concesserunt. Ad eorum etiam instantiam scripsit dominus Rex omnibus Angliæ magnatibus per literas patentes, rogans et inducens eos quatenùs, puro corde et caritatis intuitu, idem illud de valore omnium reddituum et terrarum suarum unius anni concederent: quod quidem nec debito, nec de consuetudine, nec de coactione, nec de aliqua alia autoritate apostolica, conceditur vel postulatur. Unde præcepit,

1. Quòd omnes Comites et barones de qualibet ballia in primis admoneantur et inducantur diligenter, quatenùs pro se hanc collectam faciant in terris suis hoc modo: scilicet, ut quilibet quadragesimam partem valoris cujuslibet villæ suæ, sicut posset poni ad firmam per annum; et si in eadem villa fuerint per servitium militare tenentes, dent quadragesimam portionem modo prædicto: si autem fuerint liberè tenentes, similiter dent eandem portionem modo prædicto, computato redditu quem dominis suis solverint per annum.

2. Hanc autem collectam colligi faciant per tam discretos et legales qui ad hoc possint et sciant sufficere, qui eam recipiant tam de Comitibus quàm de baronibus prædictis; et

A postquam per manus eorum fuerit collecta, receptores prædictæ collectæ faciant in scriptis redigi distinctè et apertè, quantum de quolibet receperint tam de Comitibus quàm de baronibus et militibus et liberè tenentibus, et nomina singulorum et villarum, quantumcumque de singulis villis, et quorum quælibet sit, inbrevari faciant. Summam autem de dominicis et de wardis et excaetis et redditibus domini Regis faciant separatim inbrevari.

3. Si quis verò clericus laicum feodum habuerit in ballia aliqua vel homines tenentes laicum feodum, in eorum terris fiat hæc collecta per prædictos collectores modo prædicto.

4. De terris autem cruce signatorum prædicta collecta fiat modo prædicto, ita tamen quòd eorum pecunia separatim reponatur ab alia, et summa pecuniæ, et nomina singulorum quorum ipsa pecunia fuerit, subscribantur, ut illi qui iter arripuerint, pecuniam suam promptè recipiant.

B 5. Provideatur autem quòd pecunia illa sit collecta, ita quòd unusquisque vicecomes simul cum collectoribus habeat eam apud novum Templum Londoniæ à die Sancti Hilarii in quindecim dies, et inbreviamentum modo prædicto ordinatum, videlicet de summa pecuniæ et nominibus eorum qui eam dederint, et nominibus villarum de quibus data fuerit pecunia prædicta, et quantum de qualibet datum fuerit.

6. Si qui autem contradixerint huic collectæ assensum præbere, nomina eorum inbreventur et coram nobis repræsententur apud Londoniam ad terminum prædictum, et hoc breve et nomina collectorum ibidem habeantur. Valete. (*Hactenus, nec ultra, Rogerus de Hoveden,*)

EX RADULFI DE DICETO

IMAGINIBUS HISTORIARUM.

C

Apud Rogerum Twisden, inter Anglic. Rerum scriptores x. Lond. 1652, fol.

MONITUM.

LONDONIENSI ecclesiâ, anno 1189, pastore viduatâ, Radulfus de Diceto, *Dicet. col. 647.*
 Londoniensis ecclesiæ decanus, tam in oleo sancto quàm in chrismate, ministravit Balduino Cantuariensi archiepiscopo, Richardi primi Angliæ Regis consecrationem operanti. Unde coævum illum earum quas ultimò describit rerum, nemo inficiabitur. Inter cætera ejus opera à bibliographis nomenclatoribus recensita, vulgatissimus est liber ejus chronicorum in duas partes divisus, quarum prior

D titulum habet Abbreviationes Chronicorum, extenditurque in editis ab anno 589 usque ad annum 1148; posterior verò ab eo anno decurrit usque ad annum 1201, inscribiturque Imagines historiarum. Imagines appellavit *Ibid. col. 433.*

Radulfus, quia chronica, inquit, sunt imagines historiarum, brevissimæque commemorationes temporum. Quid porro in hac ultima parte sibi agendum proposuerit, significat ipse his verbis: Ab incarnatione Domini nostri Jesu- *Ibid. col. 510.*

E Christi quid per annos mille centum quadraginta-septem annalibus inserendum decrevit antiquitas, explicitum est. Abhinc verò quid Henricus, Galfredi Plantagenest Comititis Andegavensis et Mathildis Imperatricis, filiæ Regis Anglorum Henrici I, primogenitus, militiæ cingulo donatus, tempore suo memoriale reliquerit, est inserendum. Nec te moveant ad aliquam querelandi materiam supputationes annorum, succedaneis gradibus excrescentes, licet non sint conformes eorum excursus. Sed recordare quòd anni cujusque continentia non semper passibus æquis incedat; sed vel pro singularium raritate, vel pro rerum capacitate gestarum, nunc arctetur capitulis restrictioribus, nunc effusioribus coruscet suffragiis, ad fortuitos casus plenius evehendos, ad statum ecclesiæ roborandum, ad victorias Principum declarandas, ad pacem omnium jugiter recolendam et semper provehendam in melius.

Egregia quidem sunt et omni acceptione digna, quæ de rebus Henrici II

Angliæ Regis ac filiorum ejus, necnon et de rebus eo tempore in Francia gestis, A tradit in Imaginibus suis Dicetensis. Parcîus tamen stylo indulget, nec rerum circumstantias plenè rimatur: quo fit ut quæ narrat eventa minùs inter se connectantur, nudam tantummodo rem, tacitis ejus causis, brevi plerumque sermone prosecutus. At de antiquitatum studiosis benè meritus est, et ingens pretium scriptioni suæ addidit Radulfus, dum actorum publicorum tabulas, sancita inter Reges fœdera, et alia id genus instrumenta, suam in lucubrationem induxit et ab interitu vindicavit. Cæterum quod nunc describimus ex ejus Imaginibus fragmentum ab anno 1179 usque ad annum 1201, series illius est quod à nobis pridem insertum fuit tomo XIII, pag. 183 - 205.

Col. 607.

LUDOVICO Regi Francorum circa fœdera nuptiarum ultimis in diebus sors arrisit benignior, trigamiam inter contractus legitimos et pro tempore felicissimos computandam, Francorum annalibus inserendum esse recensens, dum ad suscipiendam in trigamia sobolem masculinam, Regum in solio collocandam, aspiraverit affectio conjugal^(a). Rex igitur, ex matrimonio tam primo quàm secundo susceptis quatuor filiabus solummodo, tandem ex tertio, quod cum Adela magni Theobaldi Comitis Blesensis filia contraxit, muliò feliciùs feliciter filium procreavit, desideratum à populis, à clero devotiùs et propensiùs expetitur. Qui quartum-decimum agens annum, undique concurrentibus et occurrentibus tam archiepiscopis et episcopis quàm regni principibus, quorum desiderandus erat assensus, more regio Remis recipitur pridie kal. novembris *, et ad omnium hominum hæreditario jure suo regimini subdendorum solamen, patrocinium et moderamen, omnium in solemnit^Cate Sanctorum, ut ab omnibus adversis ipsorum omnium mereatur protectione defendi, consecratus est in Regem per manum Guillelmi Remensis archiepiscopi, Regis etiam ejusdem avunculi.

Col. 608.

Philippus itaque Rex Francorum in coronatione sua, tam in gladio perferendo quàm in dapibus apponendis, Philippum Flandriæ Comitem privilegiatum habuit ministerialem, utentem duplici jure, paterno scilicet et uxorio ^(b). Henricus Rex, Henrici Regis Angliæ filius et Philippi Regis Francorum sororius, regiæ consecrationi Remis interfuit, solius affinitatis incitatus et invitatus intuitu. Dum enim Britannia penè nomen orbis alterius mereatur, dum divisos orbe Britannos audieris, restat ut et id audias quòd nullus Britannia vel Angliæ Rex quempiam Regem Francorum aliquâ specie subjectionis aliquo tempore superiorem agnoverit ^(c); sed is potiùs habitus sit inter eos amicitiarum nexus, ut in epistolis intercurrentibus ^D se fratres appellare decreverint, quod etiam Carolus Magnus, postquam ei laudes imperatorias acclamarunt Romani, legitur observasse. Prædictis ergò solemnibus Rex Henricus interesse decernens, illam nobilium adunationem suæ præsentia prærogativâ plurimùm illustravit, et in ore populorum per Gallias futuris temporibus reddidit prædicabilem. In qua nimirum illud inventum est memoria commendabilius, quòd diadema capiti novi Regis impositum, ne Rex infra minorem adhuc constitutus ætatem gravaretur sub onere, manibus propriis sustentaverit Rex Anglorum, rejectâ chlamyde paratior ad obsequium: illud innuens quòd, si tempore

(a) Ludovicus VII primis nuptiis conjunctus est cum Alienora, Aquitanici Ducis filia; à qua separatus, uxorem accepit Constantiam, Castellæ Regis filiam, eaque anno 1160 defunctâ, Alam sive Adelam Philippi-Augusti matrem.

(b) Philippi Flandriæ Comitis uxor erat Elisabeth Viromandensis, cujus parens Radulfus olim Regis Francorum dapiferatum gesserat.

(c) Verum id quidem ratione Britannici regni. At postquam Angliæ Regum ditioni Normannia aliæque deinceps Franciæ regiones adjectæ sunt, tum ipsi Anglici Reges harum respectu terrarum clientes Regum nostrorum facti sunt, eoque nomine consueta lege feudorum obsequia præstare tenebantur: quod etiam de ipsa Philippi Regis inauguratione aperte fatetur Hovedenus his verbis: *Henricus autem Rex Angliæ filius, in progressionem à thalamo usque in ecclesiam, ibat ante illum*

gestans coronam auream DE JURE DUCATVS NORMANNIÆ, quâ prædictus Philippus coronandus erat. Laudunensis quoque chronographus, à nobis editus t. XIII; p. 683, narrat tres Angliæ Regis filios, Henricum, Richardum et Gaufridum, Philippo in Regem coronando astitisse. « Cumque inter eos, » inquit, sermo diù verteretur, quis coram Rege » honore dapiferi in tanta solemnitate potiri debisset, vel cujus honori hæc dignitas secundum » antiquas consuetudines debebatur, ait Rex junior » Anglorum sibi deberi *ratione ducatus Normanniæ*, » cujus Rex Kaius, qui Camum ædificavit, [Ducem] » fuisse non ambigitur. *Dignitas etiam pincernæ*, » inquit, mihi [debetur] *ratione comitatus Andegaviæ*, cujus Comes Beduenus pincerna fuit. An- » nuerunt omnes in gratiam ipsius. » Hæc Henricus in Regem coronatus ad vindicandum jus suum, quamquam ex anilibus fabulis.

precedente

A procedente Francis necessitas incubuerit, securi debeant ejus implorare subsidium, à quo tale receperint sub ipsa sui Regis consecratione suffragium.

Anastasius Imperator Constantinopolitanus Clodoveo Regi Francorum regiae dignitatis insignia, coronam scilicet auream et tunicam bracteam, transmisit, eidem concessâ per literas potestate regnandi. Sic Clodoveus, angelo chrisma ministrante de coelo, per beatum Remigium Remis regalem recepit solemniter unctionem, cujus successores in regno Francorum, non juxta lineam consanguinitatis, ordine successorio successerunt, sed pro nationum varietate primitus Merovingi, postmodum Præfectorii, demum agnominati sunt Capaticii: qui, postquam Majores domûs in Francia principari cessarunt, persistentes in fide Christi fideles, fidem fidelissimam subditorum experti sunt, in tantum ut in regio diademate Galliarum favore sublimati, præsentis vitæ cursum non gladio, non veneno, sed sorte com-

B muni pacificè consummaverunt (a).

Willelmus de Magnavilla Comes Essexiæ, plenè gratiam Regis Anglorum Col. 609. adeptus, in plenitudine magna divitiarum et deliciarum sibi fœdere nuptiali conjunxit Hadewisam Comitis Albemarlæ primogenitam, &c. edita t. XIII, p. 203.

Mandato Philippi Regis Francorum, Judæi, quoquo loco per Franciam domicilium contraxissent, dum sabbatizarent et in nullo Regem offenderent, xv kal. februaryi*, arctæ sunt mancipati custodiæ; sed tandem, quindecim millia marcarum * An. 1180. fisco solventes, quasi beneficio restitutionis in integrum respirarunt.

Quoniam sub principe novo, sub Rege puero, consilia malignantium fortiùs invalescunt, ne quid Regi Francorum Philippo Franci suggererent in injuriam Normannorum, quorum finitimis semper est suspecta potestas et per orbem terrarum gloria prædicabilis, Rex Anglorum Henricus occurrendum in tempore, maturiore consilio procuravit. Cujus rei curam ad Regis instantiam Richardus Wintoniensis episcopus in se suscipiens, tertio nonas martii transfretavit, secum habens legationis consortem magistrum Walterum de Constantiis sigillarium Regis: qui venientes Parisius Ludovicam Regem pressum senio reppererunt, ægritudinis decumbentem in lecto.

Clerici Lemovicenses, citra conscientiam et assensum Henrici Regis Anglorum Col. 610. et Richardi Ducis Aquitanorum, Sebrandum ecclesiæ Pictavensis decanum in episcopum elegerunt. [Reliqua vide t. XIII, p. 204.]

Henricus Rex, filius Regis, venit in Angliam kal. aprilis*, et cum honore * An. 1180. maximo receptus à patre, reliquiis præsentibus sacrosanctis juravit apud Radingam, quòd dispositionem paternam in omnibus sequeretur vel in donatione villarum, vel castellorum, vel beneficiorum quorumlibet, quæ præsentem quadam continebantur in charta. Quo facto, Rex pater apud Portesmue, Rex filius apud Doveram transfretaverunt. Rex autem pater in urbe Cenomannica Pascha proximum celebravit.

Philippus Rex Francorum Margaretam* filiam Baldewini Comitis Hainaucensis * Isabellam. ex Margarita sorore Philippi Flandrensium Comitis duxit uxorem apud Truncum (b); nuptiæ celebratæ sunt apud Batpaumes. Quidam igitur in expletione matrimonii tam solemnem memoriæ commendandum audivimus. A locorum nominibus res ibi gestæ frequenter inditos de supernis sortiuntur eventus. Quid itaque Balac filius Sephor dixerit Balaam filio Beor recordare. Dixit enim complosis manibus: Ad maledicendum inimicis meis vocavi te, quibus è contrario tertio benedixisti. Nos Num. XXIV, 10. igitur, si per Truncum fecunditatem in sobole, si per manus complosas gaudium maritali sub fœdere præsignari dixerimus, attonitos forsitan auditores reddemus. Henricus Silvanectensis episcopus tam apud Truncum quàm apud Batpaumes celebravit divina. Guido Senonensis archiepiscopus Margaretam Philippo Regi Francorum conjugatam unxit in Reginam apud Sanctum-Dionysium, die scilicet Ascensionis. Astiterunt autem ei suffraganei Mauricius Parisiacensis, Manasses Aurelianensis.

Ludovicus Rex Francorum, quia jus suum et potestatem in Philippum Regem transtulerat, ne quid in regno statueret citra filii conscientiam, sigilli sui potestate privatus est. Inter Regem Philippum et matrem suam Alam ortis ad invicem inimiciis, castella quæ nomine donationis propter nuptias fuerant Reginæ collata, de Regis mandato Regis invaserunt ministri, custodibus castellorum violenter ejectis. Sed postmodum Rex et mater ad arbitrium Regis Anglorum concordiam inierunt

(a) Avitam hanc laudem (eheu!) non ita pridem macularunt factiosi quidam populares.

(b) Truncum Berengarii in Artesia, ubi conditum Aroasiæ canonicorum regularium cœnobium.

in colloquio quod habitum est inter ipsos Reges prope Gisortium, vigiliâ scilicet Apostolorum (a).

* Guillelmus.
Col. 611.

Comes Cabilonensis* et Hubertus de Bellojoco conspiraverunt adversus abbatem Cluniacensem et adversus plures in partibus illis ecclesiarum et cœnobiorum praelatos. Ad quorum tyrannidem reprimendam Philippus Rex Francorum, auxiliis undique congregatis, movit exercitum. Cujus ad votum cùm omnia successissent, et paci providisset ecclesiarum, reversus est.

* Mauricii.
* Hugonis.
* Stephani.

Ludovicus Rex Francorum, gravi tactus infirmitate Parisius, quicquid in auro vel argento, quicquid in gemmis et annulis, quicquid in vestibus pretiosis vel ornamentis regalibus possidebat, coram se jussit afferri, sicque juxta consilium episcopi Parisiensis¹ et duorum abbatum Sancti-Germani² et Sanctæ-Genovefæ³ pauperibus erogari præcepit: qui xiv kal. octobris diem clausit extremum, sepultus in monasterio Cisterciensis ordinis quod vocatur Barbellum, quod ipse propriis sumptibus fundaverat. B

Philippus Aimari, natione Turonicus, mandato Regis in Angliam veniens, numismatis innovandi procuracionem suscepit. Hyemali siquidem festo beati Martini, monetâ veteri reprobata, nummus in forma rotunda commerciis hominum passim est per regnum expositus. Philippus itaque dum fisci commodis totus invigilare deberet, et debitâ coërcitione retundere falsariorum argutias, de culpa lata monetariorum graviter accusatus, si regiam indignationem evasis, indulgentiâ principis liberatus à poena, revocatus à Rege sine nota minimè repatriavit.

Anno MCLXXXI, quatuor Reges in uno prælio simul legimus corruisse; sed quatuor Reges ad unum colloquium pacificos convenisse, pacificos recessisse, perrarò reperimus. Philippus Rex Francorum, Rex Anglorum Henricus, Rex Henricus filius Regis Anglorum, Rex Scotorum Willelmus, ad colloquium pacifici convenerunt, pacifici recesserunt (b). C

Rex Francorum Philippus suo commorantium in palatio crebris inculcationibus frequenter acceperat, qualiter Rex Anglorum Henricus regnum suum tam latè diffusum, à tam barbaris nationibus, Scotis videlicet et Walensibus, inhabitatum ex ultima parte, pacificè gubernaret. Ut igitur in administratione regni tanti principis informaretur exemplo, de sententia communi domesticorum inclinatio trahebatur ut prædicti Regis consilio se totum supponeret: quod et factum est.

Col 612.

Rex pater Anglorum cùm totam Normanniam filii sui Regis dispositioni supponeret, et ad nûtum ejusdem filii ministros in ea constitueret, et eundem filium Philippi Regis Francorum, si necessitas id exigeret, protectorem relinqueret, omnibus provinciis ad suam jurisdictionem spectantibus pro voluntate sua compositis et bonâ pace gaudentibus, in Angliam rediit octavo kal. augusti*, Sanctum Thomam visitans orationum causâ. D

* An. 1181.

Philippus Comes Flandrensium, audiens qualiter Rex Francorum Philippus et Rex Anglorum Henricus confœderati fuissent, quotquot Francorum, quotquot Flandrensium potuit, adversarios suscitavit domino suo ligio, rem eò devenisse prænuncians, ut eorum munitiones vel subverterentur, vel pro Regis arbitrio deputarentur custodiæ. Fredericum etiam Imperatorem Romanum nunc per nuncios, nunc in propria persona, sollicitavit attentius, ut adversus Regem Francorum insurgeret, et imperii limites dilataret usque scilicet ad mare Britannicum. Comes itaque Philippus, domini sui Regis non respiciens ad ætatem, et immemor sacramenti quod sub audientia tot et tantorum Ludovico Regi præstiterat de filio suo Rege custodiendo, protegendo, legaliter instruendo, quanto potuit exercitu congregato, Noviomenses attrivit, fines Silvanectensium depopulatus est, succendit villas, vineas extirpavit (c). E

* Sancerre.

Comes Stephanus castelli dominus quod Sacrum-Cæsaris appellatur*, jus naturæ transgrediens, sic ad injuriam Regis Francorum nepotis sui tyrannidem exercere decrevit, ut ad diminutionem regiæ dignitatis castellum Sancti-Bricii(d), quod allodii jure fuerat ab antiquo possessum, Comitum Flandrensium dominationi subiceret, et homagium faciens prædicto Comiti de præfato castello, quod prius liberum fuerat, invecundius tamquam in servitutem redigeret.

(a) Gesta in eodem colloquio plenius enarrata, vide supra, pag. 440.

(b) Eo de colloquio Gisortii habito, vide quæ scripsit Benedictus Petroburgensis, supra, p. 448.

(c) Bellicos ex utraque parte congressus longâ exsequitur narratione Gilbertus Montensis à nobis aliquando edendus.

(d) Fortè Saint-Briçon in Bituricensi regione.

A Humbaldus Hostiensis episcopus, electus in Apostolicum, vocatus est Lucius Papa III.

Henricus Rex filius Regis, Dux Aquitanorum Richardus, Gaufridus Dux Britonum, fecundæ matris gloria memorialis, absentiam patris sui Regis Anglorum virtute magnâ supplere volentes, ut consiliis malignantium, innocentiam Philippi Regis Francorum opprimere nequiter intendentium, viribus totis occurrerent, copiosum undique congregarunt exercitum, et viribus junctis ad auxilium prædicti Regis unanimiter accurrerunt. Comitem itaque Stephanum, castelli quod dicitur Sacrum-Cæsaris * dominum execrabilem, edomare primâ facie decreverunt: cujus bona, villæ, castella, possessiones, intra paucos dies cesserunt in direptionem; jugâ boum circiter quinque millia data sunt Brebantinis in prædam. Cùm itaque prædictus Comes viribus esset inferior et Regibus nequiret resistere, nepotis sui

* Sancerre.

B Regis provolutus ad pedes, delicti veniam humiliter impetravit. Inde progredientes duo Reges et sui, Ducem Burgundiæ ¹, Campaniæ Comitissam ², utriusque Regis sororem, et eorum complices, viribus impares, damnis affecerunt gravissimis. Inde regredientes, Flandrensi Comitem retrocedere compulerunt. Qui veritus à facie Regis Henrici filii Regis Anglorum, intra castellum *de Crespi* sese recepit; et nisi consilia familiarium Regis Anglorum fraudulenter, sicut dicitur, præpedissent, in castello conclusus pro penuria victualium intra dies paucissimos coactus fuisset ad deditionem.

¹ Hugonem.
² Mariam.

Anno MCLXXXII, Gaufridus Henrici Regis Anglorum filius, ecclesiæ Lincolniensis electus, dum à domino Papa fuisset ejus electio confirmata, cùm eidem ecclesiæ per septem annos pacificè præfuisset et ecclesiæ bona disposuisset pro velle, nec ei quæstio moveretur in aliquo, præsentibus tam Rege et archiepiscopo C quàm episcopis pluribus, electioni sponte renunciavit apud Merlebergam in Epiphania Domini: qui priùs à patre suo, fratre suo Rege consentiente, fuerat solemniter institutus Angliæ cancellarius.

Col. 613.

Rex Anglorum Henricus, ætatis annum inchoans quadragesimum-nonum, dum mentis et corporis incolumitate vigeret, dum regnum suum undique tranquillæ pacis commoditatibus frueretur, apud *Waltham* episcopi Wintoniensis, regni convocavit majores. Itaque, præsentibus illis et approbantibus, quamdam pecuniæ suæ partem in causas pias erogare decrevit, necessitatibus Jerosolymitanorum inprimis propensius providere procurans: quadraginta siquidem duo millia marcarum argenti, quingentas marcas auri distribuit. Quo facto, v nonas martii * transfretavit apud *Portesmue*.

* An. 1182.

D Rex Francorum Philippus, Reges Anglorum tam pater quàm filius, Philippus Comes Flandrensis et qui consiliis ejus passim in regno Franciæ à fidelitate domini sui recesserant, post clausum Pascha Silvanectis convenerunt. Henricus Albanensis episcopus, domini Papæ legatus, interfuit; Willielmus quoque Remorum archiepiscopus et episcopi multi. Quid actum sit ibi, docebunt sequentia:

REX Anglorum Richardo Wintoniensi episcopo salutem.

1. Philippus Comes Flandrensis reddidit Regi Francorum *Perefont*, et Rex idem castrum episcopo Suessionensi, et episcopus Agathæ quæ fuit uxor Hugonis *de Oisi*, quod eam hæreditariè contingit, tenendum ab ipso episcopo, et episcopus de Rege.

2. Civitas quoque Ambianis, concessione Regis Francorum, remanet episcopo Ambianensi de ipso Rege tenenda; et si Comes Flandrensis quicquam calumniabitur in ea, episcopus Ambianensis inde ipsi Comiti plenitudinem justitiæ in curia sua vel in curia Regis exhibebit.

3. Comes Claremontis* et Radulfus *de Chuci* remanent ex toto in manu Regis Francorum, liberi omninò à Comite Flandriæ (a).

* Radulfus.

E 4. Philippus quoque Comes Flandrensis clamavit quietum Regem Henricum filium meum de omnibus conventionibus quæ inter eos erant.

5. Concessit etiam ut barones Flandrenses plenariè faciant mihi servitium meum quod mihi debent de feodo quod de me tenent, et quòd feoda illa sine recuperatione amittant, nisi servitia mea mihi fecerint.

6. Convenit etiam ibidem inter nos, quòd nullus ex suis amittet terram in Flandria propter servitium meum, si mihi servire in terram meam venerit.

Omnibus igitur ad pacem reductis, quotquot à fidelitate Regis Francorum

(a) Cùm enim Comes Flandriæ bellum contra Franciæ Regem ageret, Britolium sibi à Claromontensi Comite, tamquam principali domino, tradidit postulabat, itemque Cociacum à Radulfo Codiaciensi, prout narrat Gilbertus Montensis ad annum 1182.

Tom. XVII.

lii ij

recesserant, consilio Regis Anglorum et operâ redierunt in ejus ligantiam; damna A
tam hinc quàm illinc illata mutuâ compensatione deleta sunt.

Col. 614.

Johannes Porphyrogenitus, Imperator Constantinopolitanus, apud Antiochiam
veneno periit, duos filios relinquens superstites: Manuel filius junior favore Græ-
corum factus est Imperator; primogenitus disparuit, filium habens Andronicum.

* An. 1180.

Circa dies istos, cùm Manuel per annos circiter quadraginta regnasset, Constanti-
nopoli moritur*, Alexium, quem ex filia Raimundi Principis Antiochiæ procreaverat,
successorem relinquens. Andronicus prædictus, pace simulatâ, Constantinopolim
venit, Alexio fidelitatem in ecclesia Sanctæ-Sophiæ juravit, ejusque capiti regni

* An. 1183.

diadema præsentibus cunctis imposuit, eumque scapulis suis impositum per mediam
civitatem equitatorio more portavit. Post aliquantulum temporis * Andronicus, mu-
tato consilio, Prothosavaston crudeli morte peremit; Imperatricem, Alexii scilicet
matrem, extinxit; quotquot Imperatori Manuelli fideles esse cognoverat, interfecit; B
imperium usurpavit; Alexium, ut fertur, submersit; uxorem ejus Agnetem, Ludo-
vici scilicet Francorum Regis filiam, sibi matrimonio copulavit....

Henricus Dux Saxonum, Mathildem filiam Regis Anglorum primogenitam habens
in conjugem, insurrexit in Philippum Coloniensem archiepiscopum, et eum enor-
mibus damnis affecit. Archiepiscopus, copiis undique congregatis, viriliter Duci
restitit, Imperatoris auxilium adeptus et gratiam. Res tandem eò processit, ut, prin-
cipum totius imperii calculo sententiali prolato, Dux exilium cogeretur subire.
Qui veniens in Normanniam ad socerum suum, habens secum Ducissam, habens
et duos filios Henricum et Ottonem, habens et filiam nubilem (tertius namque
filius Lotharius nomine remanserat in Teutonica), receptus est honorificè, plus-
quam per tres annos continuos abundanter exhibitus profusioribus epulis et regali
munificentia.... C

Col. 615.

* Dom. 3 post
Pascha.

Clerici Lincolnienses, edictis sibi propositis tam à Rege quàm ab archiepiscopo,
die dominicâ quâ cantatur *Jubilate* *, convenerunt in capitulo Lincolniæ. Quibus
ibi tractatum communem habentibus, de consilio matris suæ, longo tempore jam
vacantis, Walterus de Constantiis, ejusdem loci canonicus et archidiaconus Oxe-
nofordensis, à canonicis qui præsentibus tunc aderant, præsentibus Regis et archi-
episcopi nunciis, communiter est in episcopum Lincolniensem electus. Sed, quoniam
Rex, archiepiscopus, Walterus, tunc temporis agebant in transmarinis, de com-
muni fratrum decreto, quid actum fuerat in capitulo, directis nunciis ad eos per-
latum est. Electione solemniter confirmatâ, de permissione Cantuariensis archi-
episcopi Johannes Ebroicensis episcopus prædictum electum presbyterum ordinavit
in sabbato Pentecostes *, quem postmodum Cantuariensis archiepiscopus episcopum
consecravit Andegavis in ecclesia Sancti-Laudi. D

* An. 1183.

Episodus de
Comitibus An-
degavensibus.

Fulco, filius Fulconis *Rechin*, affinitate conjunctus est Heliæ Comiti Cenoman-
nensium, Sibyllam filiam ejus unicam et hæredem ducens uxorem, ex qua genuit
Galfridum *Plantagenest*, tam patris quàm avi materni legitimum successorem. In
matrimonio Comitis Sibyllâ defunctâ, ne quid ipsi Fulconi deesset ad gloriam,
cùm nominis sui fama per orbem latius claresceret, à regni Jerosolymitani prin-
cipibus unanimiter evocatus, in solio David magni Regis solemniter collocatus
est *, Millescendem Baldewini secundi Regis filiam unicam et hæredem uxorem

* An. 1131.

accipiens, ex qua duos genuit filios post patrem ordine successorio Reges in Jero-
solyma, Baldewinum et Amalricum. Gaufridus, magnanimitate Fulconis et industriâ
roboratus, adeò paternis successibus incitatus est, ut et ipse de semine regio com-
parem affectaret sibi fœdere nuptiali jungendam. Mathildem itaque Regis Anglorum
Henrici primi filiam unicam et hæredem accepit uxorem *: quæ cùm prius Henrico E
nupsisset Imperatori, terque cum ipso pariter in consortium imperatoris majestatis
Romæ coronata fuisset, licet ex eo prolem aliquam non sustulerit, nihilominus
tamen post mortem Imperatoris de mariti prærogativa semper enituit, quoad vixit
sibi nomen retinens Imperatricis.

* An. 1129.

Col. 616.

* An. 1148.

Igitur ex Imperatrice Gaufridus Comes procreavit Henricum secundum (a),
qui, cùm ætatis annum ageret decimum-quintum *, cingulo militari donatus est
ab avunculo matris suæ David Rege Scotorum, apud *Karlul*, in festo Pentecostes.

* An. 1150.

Ætatis anno XVII *, ducatum adeptus est Normanniæ, quam pater suus, viribus

(a) Anno 1133, die 5 martii, editus in lucem est Henricus Gaufridi Comitis Andegavensis filius
primogenitus.

A Andegavorum accinctus, de manibus Stephani Regis Anglorum potenter extorserat. Gaufridus Comes, in ætate virili feliciter undequaque triumphans, lectum incidit ægritudinis; inque solo materno sibi locum eligens sepulturæ, dum apud Castrum-Lidii diem clausisset extremum, sepultus est Cenomannis in ecclesia Sancti-Juliani.

Mortuo Gaufrido, filius ejus Henricus, ætatis annum inchoans XIX*, Wilhelmi Comitis Pictavensium primogenitam Alienor, alienatam à toro Ludovici Regis Francorum, et sub examine Sampsonis Remorum archiepiscopi propter cognationem disjunctam, sibi tori participem sociavit, cum ea simul Aquitanici ducatûs obtinens principatum. Postmodum Henricus secundus, à nativitate sua XXII annis decursis (a), post mortem Stephani Regis in Regem Anglorum consecratus est; et ut titulos plures ab antecessoribus emanantes sub una clausula, sub unius persona complectamur paucissimis, Henricus Rex Anglorum, Dux Normannorum et Aquitanorum et Comes Andegavensium, avo materno tam in sobole procreanda quàm in sobole numerosa multò felicior, ex legitimo matrimonio sex filios sustulit et tres filias, fecunditatem matris Alienor alienis etiam generationibus prædicabilem offerentes.

Ex filiis autem duobus in pueritia sublati de medio, quatuor et superstites et incolumes in spem magnam virium exercendarum succrescunt, et in hostibus prosternendis et mœurs antecessorum et actus imitari non cessant, et in nationibus diversis per orbem, quæ juxta dispositionem paternam suo regimini deputantur, cum moderatione justitiæ virgam directionis assumere strenuis repromittunt operibus. Henricus, horum quatuor primogenitus, in Regem Angliæ consecratus est*; Richardus Comes Pictavensis est assignatus à patre; Galfridus totius Britanniae nactus est principatum (b); Johannes, de promissione patris et provisione securus, diversas Hyberniae portiones, si desuper ei datum fuerit, in monarchiam reducet. Filiae verò tres Regis, ut diximus, et Alienor, alienationem à nativo solo forsitan eò sustinent æquanimiùs, quòd de semine regio procreata nupserint regiae stirpis viris illustribus: quarum nomina licet subdiceam, populos quibus præsunt præterire non convenit. Hinc etenim Saxones¹, hinc Hispanos², hinc Siculos³ debitâ coërcitione refrenant. Inter hos itaque populos, victu, vestitu, moribus, habitatione tam remotos ab Anglia, filias Regis Angliæ commorantes barbaries saxeæ Saxonum, dubius Hispanorum sub Agarenis conflictus, tyrannis effera Siculorum, poterant in continuum horrorem inducere, nisi generositas aviæ suæ Mathildis Imperatricis, et in ejus femineo corpore virile pectus, neptibus suis tolerantiae semitas et apertas patientiae vias imitabiles præmonstrassent. Sed, ut sexus infirmior in aliquo firmiter relevaret filias Alienor, alienum aërem sub annis tenerrimis imbiberunt; ibidem enutritæ salubriùs, diversitatem quoque faciliùs alienarum sunt edoctæ linguarum.

Cùm igitur ad nutum Regis patris sors humana ferè responderet in singulis, ne quid consentaneum paci præteriret intactum, suæ studuit posteritati prospicere. De pace namque firmiter inter filios statuenda sollicitus, et fratrum dissidium generationibus multis naturaliter insitum evitare procurans, Regem filium petiit, ut de ducatu sinûs Armorici, quem Gaufridus frater suus cum Constantia filia Conani Comitis unica et hærede legitima dotis nomine possidebat, homagium ejus reciperet et ligantiam; hoc enim vinculo debitæ subjectionis exhibitorio, de liberalitate Regum Franciæ, Comites Britanniae Ducibus Normannorum tenentur astricti. Quod pater petiit, factum est Andegavis. Postmodum ad hoc potiùs pater operam E dedit operosissimam, ut idem Rex filius Richardo fratri suo ducatum concederet Aquitaniæ, tam ab ipso Richardo quàm à suis hæredibus tractu temporis irrefragabiliter possidendum. Tunc demùm Rex filius patri suo patenter ostendit se baronibus Aquitanicis contra Richardum fratrem suum confœderationibus multis astrictum. Inductus eâ fuerat occasione, quòd Richardus castellum *de Clarevals*, à retroactis temporibus constitutum sub ditione Comitum Andegavensium, in injuriam suam munitionibus multis contra suam firmaverat voluntatem; sed, ne patris

(a) Anno 1154 Henricus inunctus in Regem est, die 19 decembris. *ricus in gravem incidit infirmitatem, ita quòd dicebatur per regnum Galliæ quod mortuus esset, et*

(b) Benedictus Petroburgensis ad annum 1170, *divisit regnum suum et terras suas filiis suis, &c.* Circa festum Sancti Laurentii; inquit, Rex Hen- tom. XIII, pag. 143.

* An. 1152.

* An. 1170.

¹ Mathildis.
² Alienor.
³ Joanna.

Col. 617.
An. 1183.

indignationem incurreret, quod pater petebat se facturum sponndit apud Mira- A
bellis, dummodo Richardus, homagio sibi præstito, ligantiâ factâ, fidelitatem
sibi tactis sacrosanctis reliquiis repromitteret. Ad hanc vocem Richardus vehe-
menter excanduit, incongruum esse dicens (ut dicitur), cum eodem ex patre,
cum eadem ex matre traxisset originem, si fratrem primogenitum aliquâ specie
subjectionis superiorem agnosceret; sed sicut ipsi fratri suo Regi lege primoge-
nituræ bona debebantur paterna, sic in bonis maternis æquâ lance successionem
legitimam vindicabat. Rex pater hoc audiens, iracundiæ calore succensus, adversus
Richardum dura proposuit, et ut ad edomandam Richardi superbiam Rex filius
totus insurgeret, instanter indixit; Gaufridum quoque Britanniae Ducem, ut cum
fratre suo Rege, domino suo ligio, fideliter staret, commonuit. Sic Rex filius movit
arma, non insurgens in patrem, sicut asserebat constanter, sed Pictavensibus
veniens in auxilium, quos Richardus indebitis vexationibus et violentâ domina- B
tione premebat: Pictavensibus, inquam, qui de jure communi se suo subdendos
regimini, nec alicui fratrum suorum, eo superstitie, contendebant.

Habitis itaque frequenter inter se colloquiis, cum nulla spes haberetur de pace,
copiosum Rex filius undique congregavit exercitum; et à facie patris sui declinans,
ad quem de jure noverat tuitionem Aquitaniæ regionis spectare, dum viveret,
dum infra paucos dies cum Richardo fratre suo primâ facie, cum etiam auxiliariis
suis, quicumque vel quanticumque vel quotquot essent, congredi decrevisset, ejus
vita velut à texente præcisa spem multorum præcidit sub ipso militantium et expec-
tantium post mortem patris regnare cum ipso. Siquidem in flore suæ juventutis,
cùm à nativitate sua complexset XXVIII annos, additis XIV septimanis et sex diebus,
* *Turenne.* intra Gasconiam, in illo tractu terræ quæ Turonnia * dicitur, apud castrum *Martel*,
die 11 junii. inter populos satis barbaros, in festo Sancti Barnabæ *, communi sorte Rex filius C
est subtractus de medio: sententiam illam judicio prudentium virorum approban-
dam relinquens, quæ filios, dum insurgunt in patres quibus debent quod sunt,
Col. 618. quod vivunt, quod bonis expectant locupletari paternis, dignos exhæredatione
pronunciat. Itaque, si varios casus regnorum, si rebelliones illicitas filiorum teme-
rariis ausibus insurgentium in parentes, intersertas annalibus diligenter revolveris,
profectò reperies filios, post patrum inquietationes, vel ordine mortalitatis turbato
fati munus implere, vel, si quis eorum fortè patri successerit, confidenter asserimus
quod paternam hæreditatem, ad quam venire per incendia, per depopulationes,
per homicidia, maturavit præproperè, suum ad filium non transmisit: digna factis
recipiens, ut qui patris sui vitam et nomen conatus est prorsus extinguere, cum
filiis et in filiis totus insimul pereat, sui seminis etiam oblitterata memoria damnetur
post mortem. Corpus Regis, quas habuit in sua consecratione, lineis vestibus chris- D
mate delibutis diligenter involutum in libitina reponitur, et impositum humeris
commilitonum suorum per vicos, per castella, per civitates, concurrentibus undique
populis, deportatur, quousque Cenomannis intraret, et in choro beati Juliani depo-
neretur. Majores itaque civitatis illius, cum acclamatione multitudinis subitò pro-
ruentes, corpus Regis, quoniam avus suus paternus eodem in loco quiescit, ipsum
inibi, terrâ cum festinatione defossâ, sepelierunt. Sed postmodum, reclamante
Roberto Rotomagensi decano (quia, dum Rex viveret, sepulturæ locum elegerat),
inde translatus est, et in metropolitana sede Rotomagi, prope majus altare versus
aquilonem, cum honore tanto Principi congruo tumulatur.

Magister Geraldus vocatus *Puella*, canonicus Saresberiensis et inter domesticos
archiepiscopi nominatissimus, in episcopum Cestrensem eligitur, et legitimo septimi
mensis jejunio presbyteratûs gradum adeptus, post paucos dies Coventrensis conse- E
cratur episcopus. In ea quidem diœcesi plures ab antiquo sedes habitæ sunt
episcopales: temporibus Britonum, apud Cestriam; temporibus antiquorum Saxo-
num, apud Lichesfeldiam; temporibus Danorum et Normannorum, apud Coven-
treiam.... Geraldus Coventrensis episcopus, cum septimanis decem et septem
sedisset, in fata concessit.

Col. 619.

Anno Domini MCLXXXIV, cum, vacante sede Rotomagensi, tractatus esset
habendus de substitutione pontificis, Rex, suffraganei, plures religiosæ personæ,
convenerunt in unum. Decanus in capitulo cum fratribus residebat. Post longos
ergò tractatus habitos tam in capitulo quàm ante Regem, quibusdam ad invicem
dissentientibus quorum esset electio juxta canones, à jure communi recessum est

A et in arbitros compromissum (a); sicque, cum omnium pace qualiquali, Walterus Lincolniensis episcopus electus est in archiepiscopum.

Rex Anglorum, cum omnes provincias suae jurisdictioni suppositas pro velle suo disposuisset, et omnes subditi sibi jocundâ pace gauderent, cum licentia Regis Francorum et gratia transitum habens per Flandriam, venit in Angliam III idus junii*. Circa tempus hoc Dux Saxonum cum familia, cum supellectile sua, * An. 1184. regnum intravit Anglorum, et infra paucos dies Ducissa Wintoniae filium peperit, quem vocavit Willelmum....

Recurramus ad illa quae circa dies istos nobis aliae regiones annalibus inserenda Col. 621. manifestius obtulerunt, et à partibus Orientis sumamus exordium.

REX Salahadinus, omnium Regum Orientalium potentissimus, Domino Papæ. PRÆSENTATA De facienda
B fuit nobis cartula de sanctitate vestra. Nos scimus et credimus quod sitis in majori officio de mutua captivo-
hoc mundo, et scimus quod Deus vobis tantam gratiam dederit, ut sedeatis in tanta magni- rum permuta-
tudine; scimus etiam quod omnes christiani vobis obediunt et vos pertimescunt. Hæc cartula tione.
nobis data et præsentata fuit per manum Oliverii Vitalis vestri legati, et propter vestrum honorem et timorem eum honoravimus, et quicquid facere potuimus diligenter fecimus, et quicquid sibi placuit dicere ex vestra parte, diligenter audivimus; et vestra cartula per omnia placuit nobis, et eam accepimus bono animo et alacri vultu, et cognovimus magnum amorem quem apud nos habetis, et certos nos fecit de magna amicitia quæ inter nos est; et quicquid vestra cartula et prædictus legatus locutus fuit de pacem habere cum omnibus christianis, et ut omnes captivos dimitteremus, per omnia placuit nobis et gavisum sumus; et christiani qui sub jugo vestro sunt, dimittant omnes nostros captivos, et nos omnes captivos christianos quos habemus, nostrâ benignitate dimittemus. Notum sit vestræ magnitudini, quod christiani qui à nobis detenti sunt, sunt gentiles et nobiles viri; at milites nostri qui à
C christianis detenti sunt, sunt rustici et minimi atque vilissimi homines: et si placet vobis, nos appreciabimus captivos nostros quos habemus, et christiani apprecient suos, et quæ pars minùs habuerit, restituetur ei ab altera. Deus scit quod, quando vestras cartulas et legatos à vestra magnitudine transmissos vidimus, per omnia gavisum sumus, et gratias referimus Deo. Cætera secretiora præfato Oliverio commisimus, in quem multum confidimus, et valdè super his bonam fidem eum habere cognovimus. Unde pro certo habeatis quod, quicquid cum vobis ipse tractaverit, de mandato nostro et bona voluntate procedit.

*LUCIO, Dei gratiâ, universali christianorum Papæ, excellentissimo domino totius christia-
nitatis, cujus ditioni omnis christianitas est subdita, tamquam meliori amico quem habet in
tota christianitate, à Rege justitiæ Sifidin*, domino totius multitudinis Sarracenorum, hæc carta * Al. Saphadi-
dirigitur. IN nomine Domini piissimi et misericordissimi, recepimus literas vestras tamquam nus.
melioris amici quem in tota christianitate habemus, cui super omnibus obeditur, per manus
D nunciû vestri Jani Dandali, quem nobis jussimus præsentari, et eum honoravimus et dili-
genter literas vestras inspeximus, et verba quæ, ex parte vestra, nobis legatus vester
retulit, attentius intelleximus: ex cujus dictis accepimus vestræ voluntatis existere modis
omnibus observare quæ cum beatæ memoriæ prædecessore vestro A.* firmiter stabilivimus * Alexandro.
super negotio inter christianos et Sarracenos, ad redemptionem omnium captivorum quos
in nostra servari fecimus captivitate. In literis vestris vidimus contineri, quod omnis vobis
christianitas obediret et nemo audeat vestris contraire præceptis, et quod à vobis ordinaretur,
ratum et inviolabile servaretur. Cognoscentes voluntatem vestram, quod præsens negotium
circa dominum et fratrem meum debeam promovere, Regem victoriosissimum, servatorem
suarum promissionis et auctorem justitiæ Salahadin, dominum legis et omnium Sarracenorum,*

(a) De electione Walteri de Constantiis in Ro-
tomagensis archiepiscopum, aliam habemus nar-
rationem, quam præstat audire. « Joannes de Pra-
» tellis, Richardus de Rui, Richardus de Ville-
» quier, Robertus de Fresquènes, Willelmus de
» Vivario, Reginaldus de Petravillula, Robertus
» de Tilliolo, Galfredus de Mesnilio, Galterus de
» Sancto-Johanne, Willelmus Pantol, Gilibertus
» de Raimfrevilla, Adam de Maretot, Richardus
» de Sahurs, Willelmus de Riparia, milites jurati,
» dixerunt quod, mortuo Rotrodo Rotomagensi
» archiepiscopo, Rex Hainricus cepit regalia in
» manu sua, et posuit custodes suos ad ea custo-
» dienda. Cum autem Galterus de Constantiis, qui
» erat familiaris Regis, in archiepiscopum promo-
» veretur, Rex ea reddidit illi; sed dixerunt se
» nescisse utrum ei reddiderit amore, quia fami-
» liaris ejus erat, vel de jure, vel alio modo alio.
» De electione dicunt se vidisse Rotroldum et

» Galterum de Constantiis recipi in archiepisco-
» pum Rotomagensis ad preces et voluntatem
» Regis Henrici. Cum autem archiepiscopus Ro-
» troldus mortuus esset, orta est lis et contentio
» inter Regem et capitulum, ita quod capitulum
» elegit Robertum de Novoburgo, ut esset archi-
» episcopus. Rex verò, timens ne irent contra volun-
» tatem suam, noluit sustinere hoc, et elegit Galte-
» rum de Constantiis et duos alios episcopos de
» Anglia, volens quod idem Galterus esset archi-
» episcopus. Capitulum verò pro posse suo Regi
» contradixit. Tandem canonici, videntes Regem
» turbatum, interrogaverunt eum utrum hoc fieri
» vellet de jure regio, vel precibus. Rex verò dixit:
» Volo et precor ut ita fiat. Capitulum verò, acquies-
» cens voluntati Regis, receperunt Galterum præ-
» nominatum, et eum constituerunt archiepisco-
» pum. » Hæc Chesnius inter Historicos Norman-
niæ, pag. 1056.

suscitatore legis Sarracenorum (cujus dies Deus augeat et potentiam magnificet!) et ut A compositionem juxta petitionem vestram studeam perficere et executioni mandare. Cum pervenit ad nos legatus vester cum literis vestris, erat frater noster Rex victoriosissimus in partibus Tyri, ubi successit ei contra hostes suos secundum votum suum (cui Deus tantam his temporibus victoriam contulit, quod omnem terram à Damasco usque Niniven subjugavit; cui omnes vicinitate loci propinqui et Sarracenorum universæ potestates obediunt; cujus expeditioni, volente Deo, adhæserunt infinitæ nationum multitudines, ut serviant ei; qui tantâ manu hostes persequitur, quantâ nullus prædecessorum suorum inimicos suos valuit impugnare): nobis vestram aperuit voluntatem, et preces vestras nobis obtulit, quibus incontinenter curavimus obtemperare, et quicquid petitioni vestræ expediat, vestro intuitu circa fratrem nostrum studuimus obtinere; et transmissâ vobis in fratre nostro responsione accepimus (Rege victorum, cujus potentiam Deus exaltet!) quod si christiani qui habitant in Jerosolyma cum Rege suo et in omni parte Tyri, vestris obedierint præceptis cum universa christiani- B tate, et ordinationem inter nos factam servaverint secundum voluntatem vestram, pro facienda pace et pro dimittendis captivis qui servantur in carceribus nostris compediti, et nos observare promittimus ea omnia quæ ad istam faciendam pacem à nobis postulatis. Sed, si præfati christiani de partibus Tyri et Jerosolymæ vestris præceptis non obedierint, nos immunes erimus à culpa, et quod pacem non servaverimus nobis deinceps non poterit imputari, et Deus inspector omnium reddet unicuique nostrum secundum opus suum, et secundum quod veritatem nititur et justitiam observare. Inspiret vobis et nobis Deus, præoperante gratiâ suâ, illud operari quod ad salutem omnium christianorum et Sarracenorum prospiciat: utinam! Amen. Scripta fuit hæc carta pridie kal. aprilis, anno Machometi DLXXVIII. Gratias agimus Deo soli et Machometo prophetæ magno.

Ad atroces injurias et crebras incursiones quibus Sarraceni regnum oppri- mere Jerosolymitanum contendunt, animosiùs retundendas, de communi decreto christianorum inibi commorantium patriarcha, magister militiæ Templi, prior Hospitalis, ad auxilium perquirendum in partibus Occidentis transfretarunt. C

Col. 623.

¹ Eraclio.

² Arnaldo.

³ Rogero.

⁴ Balduinus.

REVERENDO in Christo patri et domino E.¹. Dei gratiâ, Sanctæ Resurrectionis ecclesiæ patriarchæ, magistro quoque Templi A.² et magistro sanctæ domûs Hospitalis Jerusalem R.³ dilectis suis, B.⁴ per eandem Rex Jerosolymitanus, salutem et continuis successibus abundare.

LITERAS in quibus universos vos sanos et hilares Brundusium applicuisse cognovimus, gaudenter recepimus: cujus rei cognitio spiritum meum lætantem reddit et jocundum. Salahadinus, circiter nonum aut decimum diem intrante julio, terram Craci intravit, et per tres hebdomadas fines ejus vastavit et deprædavit, et cibaria collegit et congregavit. Vigiliâ Sancti Petri ad vincula civitatem Craci intravit, castrum obsedit, et per quatuor septimanas tenuit obsidionem, quatuordecimque petrarias erexit. Cognito adventu nostro, Salahadinus petrarias suas, et vias quas extruxerat ipse combussit; iterque arripiens, Neapolim* venit, et villam vastavit, atque cremavit quæ igne potuit consumere. Hujus adventum comperientes viri et mulieres villæ illius, fugerunt ad castrum et salvati sunt. Exinde progrediens, perrexit D ad civitatem quæ vocatur *Sebasten*, fugitque populus ad villam, non ut resisterent, sed quia fuga aliàs non imminebat. Hanc confusionem videns episcopus ejusdem civitatis, acceptis induciis, Salahadino obviâ exiit, villamque suam et ecclesiam LXXX captivis redemit. Inde recedens, venit Arabiâ, eamque destruxit, viris ac mulieribus captivatis. Postea venit ad magnum Gerinum, fugitque omnis populus ad castrum, et ipse perfodi fecit et dirui, paucisque captivatis, mulieres et parvuli in ore gladii mortui sunt, sed et villa igne consumpta est. A qua recedens, venit per parvum Gerinum quæ villa Templi erat, eâque omninò vastatâ, recessit per quoddam castrum Hospitalis quod *Belverium* dicitur; quibusdam qui foris exierant captis et quibusdam interfectis, recessit ad propria.

* *Naplouse.*

Philippus Comes Flandrensis Adelfonsum Regem Portugalensem per internuncios sæpiùs sollicitavit, ut Beatricem (a) filiam suam, quam hilarior fama concupiscibilem formâ filiabus Regum australium præferebat, sibi matrimonio copu- E landam transmitteret. Rex, habito tractatu cum suis, cum aliqua remotione Comitum petitionibus satisfecit. Naves itaque directas à Flandria gazis Hispanicis, scilicet auro, vestibus deauratis, pretiosis lapidibus, sericis pannis, et abundantissimis omnium omnis generis victualium, maturius oneravit; sicque filia Regis felici navigatione transvecta, sine magna difficultate Rochellæ portum intravit, nuncios Regis Anglorum eo loco reperiens, qui statim in omnibus itineri necessariis sufficientiam omnem impendere procurarunt: quæ de situ terrarum et transitu maturiore, stimulo muliebri compulsâ, cognovit de exitu navium intermedium viæ, quousque Flandrensi- um fines attingeret, totum ferè Regis Angliæ jurisdictioni

(a) Flandrenses historici *Mathildem* eam vocant.

suppositum.

A suppositum. Regis igitur filiae Comes nimio succensus amore, venientibus Hispanis in equitatu magno dignum duxit festinanter occurrere; Beatricem verò superius toties memoratam Comes in facie commilitonum suorum, et in præsentia multitudinis quæ convenerat, sibi foedere nuptiali conjunxit....

Quarto die intrantis novembris*, consedentibus Veronæ in ecclesia majore Papa et Imperatore, cardinalibus et plerisque ecclesiae rectoribus, Ravennas in serie sermonis sui casum et perditionem terræ Jerosolymitanæ omnibus exposuit, et ad succurrendum, in peccatorum remissionibus, cujuslibet generis homines evocare curavit.

* An. 1184.
Col. 624.

B *LUCIUS Papa tertius illustri Anglorum Regi.* Ea quæ credimus ad salutem tuam et exaltationem regiae celsitudinis pertinere, tantò libentiùs tuæ sublimitati suggerimus, quantò tui nominis gloriam cum incremento salutis et pacis sincerioribus semper affectibus exoptamus. Hinc est quòd tuæ celsitudinis pietatem præsentibus duximus literis admonendam, ut, amorem Dei ante oculos cordis tui salubri consideratione proponens, et amorem piæ recordationis Ludovici Regis Francorum ad mentem revocans et reducens, bonum quoque tranquillitatis et pacis quæ inter te et carissimum in Christo filium nostrum illustrem Francorum Regem communiter desideratur attendens, circa statum in Christo carissimæ nostræ M.¹ Reginæ, relictæ videlicet bonæ memoriæ H.² filii tui, piam habeas providentiam et cautelam, ut in dote sua et donatione propter nuptias ita cum ea componas, quòd ei et his qui pro ea sunt murmurandi et conquerendi materiam non relinquant, nec tu ipse propter hoc apud patrem orphanorum et judicem viduarum districtioris iudicii sententiam pertimescas. Quia igitur ad instantiam quorundam amicorum suorum super certa pecuniæ quantitate ei satisfacere decrevisti, rogamus excellentiam tuam et exhortamur in Domino, atque in peccatorum tuorum remissionem injungimus, quatinus ei ad interventionem nostram, pro pacis caritatisque custodia, summam quamdam, secundum quòd Petrus Bermundi nobis ex parte tua significavit, decenter adaugeas, et eam sibi in certis assignare redditibus non omittas, ita quòd ipsa, solatii hujus consolatione recepta, possit in pace consistere, et tu pro impensæ benignitatis effectu indeficiens præmium ab omnipotenti Domino debeas expectare (a).

De compen-
sanda dote Mar-
garetæ Angliæ
Reginæ.

* Margaretæ.
* Henrici.

Philippus Coloniensis archiepiscopus, habens socium in itinere Philippum Comitem Flandriæ, venit in Angliam beato Thomæ vota soluturus orationum. Archiepiscopo Rex occurrens et Comiti, petiit ab eis ut transitum facerent usque Lundoniam. In eorum adventu (quod antè non vidimus) civitas coronata fuit; gaudium, honor et tripudium per omnes civitatis plateas. Archiepiscopus solemnii processione receptus est in ecclesia doctoris gentium Pauli; susceptus est etiam apud Westmonasterium ipsâ die solemnii processione, sumptibus regiis, expensis effusioribus, lautioribus cibis omnem ultra sufficientiam abundantibus, per quinque dies infra Regis palatium hospitatus. Sed an recesserit donatus multis muneribus, est superfluum quærere (b).

Col. 625.

Circa dies istos Fredericus Imperator Romanus, concilium habens prope Maguntiam urbem, regni Teutonici diadema capiti filii sui primogeniti fecit imponi (c).

E Philippus Coloniensis archiepiscopus, Angliam exiens, auxilium repromisit ut Comes Flandriæ Baldewinum Comitem Hainaucensium, sororium ipsius Comitis, socerum Philippi Regis Francorum, contereret et humiliaret. Itaque statim totus de pontifice translatus in militem, Henricum Lovaniæ Ducem et alios plures spectabiles genere, viribus affluentes, in exercitu copiosos, qui per homagium ecclesiae Coloniensi tenentur astricti, sub articulo temporis congregavit; et militaribus armis accinctus, prædicti Comitis terram irrupit, villas succendit, homines captivavit, ecclesiis non pepercit, immò damnis affecit gravissimis (d). Willielmus de Magnavilla, Comes Essexiæ, veniens in auxilium Comiti Flandriæ domino suo, multos Hainaucensium traxit in exterminium.

Ernaldus magister militiæ Templi Veronæ moritur.

Anno MCLXXXV, Eraclius patriarcha Sanctæ Resurrectionis et Rogerus magister

(a) Quid harum respectu literarum concesserit Rex Angliæ, docet suprâ Benedictus, p. 457, in colloquio scilicet ea de re habito anno 1183, die festo Sancti Nicolai, 6 decembris. Ideoque scriptam eodem anno arbitramur Lucii epistolam.

(b) Inter cætera quæ archiepiscopus ex parte domini sui Frederici Imperatoris à Rege Angliæ petie-

Tom. XVII.

rat, impetravit ut Richardus Comes Pictaviæ filiam Imperatoris duceret in uxorem. Benedictus, suprâ, pag. 460.

(c) Henricus Frederici filius, jam primùm in Regem coronatus fuerat anno 1169.

(d) Bellum hoc adversus Balduinum Hannoniæ Comitem fusè describit Gilbertus Montensis.

sanctæ domûs Hospitalis Jerusalem, tendentes in Occidentem et per Italiam A transitum facientes et per Galliam, nec à domino Papa, nec ab Imperatore Romano, nec à Rege Francorum, aliqua plenè consolatoria receperunt. Navigantes in Angliam, venerunt ad Regem apud Radingum; et cùm itineris tam longinqui, tam à sæculis inauditi, causas exposuissent, et civitatis sanctæ prophetarum miraculis illustratæ desolationem narrassent per ordinem, Regem et omnem illam multitudinem quæ convenerat, ad suspiria provocarunt et lacrymas. Deferebant quidem in manibus memorialia Nativitatis Jesu-Christi, Passionis, Resurrectionis, scilicet claves turris David, vexillum sanctæ Crucis, claves sancti Sepulcri, quibus omnibus Rex maximam reverentiam exhibuit. Ad vocationem Regis, Cantuariensis electus * et Cantuariensis ecclesiæ suffraganei, Dunelmensis episcopus *, abbates conventuum locorum prælati, Comites et barones, Lundoniæ convenerunt apud Fontem clericorum, xv kal. aprilis*. Rex itaque, patriarcha, magistro sanctæ domûs Hospitalis Jerusalem audientibus, omnes suos fideles qui convenerant, adjurationibus multis astrinxit ut quod animæ suæ saluti crederent expedire, proferrent in medium; ad hoc enim suum cor inclinatum dicebat, ut quod acciperet ex eorum consilio modis omnibus observaret. Datum est igitur sub deliberatione quid esset consultius, vel quòd Rex in propria sua persona Jerosolymitanis succurreret, vel Anglorum regno, cujus gubernationem in facie matris ecclesiæ dudum susceperat, adhuc præesse nullâ ratione desisteret. Ad illa siquidem tria, quæ Rex quilibet consecrandus promittit, aliqui recurrebant: promittit namque se præcepturum et opem pro viribus impensurum, ut ecclesia Dei populusque christianus veram pacem in omni tempore servet; promittit etiam quòd rapacitates et omnes iniquitates omnibus gradibus interdiceret; promittit adhuc quòd in omnibus judiciis æquitatem et misericordiam præcipiet. Satiùs ergò visum est universis, et animæ Regis multò C salubrius, quòd regnum suum debita cum moderatione gubernet, et à barbarorum irruptionibus et à gentibus exteris tueatur, quàm saluti consulat Orientalium in propria sua persona. De filiis suis aliquid certum statuere, cùm essent absentes, incongruum videbatur. Rex igitur, patriarcha, Dunelmensis episcopus, magister Hospitalis, et multitudo cum eis, apud Doveram mari transito, diem Paschæ Rotomagi celebraverunt.

Rex Francorum, audito Regis Angliæ adventu, cum festinatione venit apud Vallem-Ruil, ubi Reges se mutuo verbis pacificis salutaverunt, et in colloquiis familiaribus institerunt per triduum.

Johannes filius Regis, à patre militaribus armis accinctus apud Windlesores, pridie kal. aprilis in Hyberniam transfretavit. . . .

Col. 628.

Sol passus est eclipsim post horam nonam, kal. maii.

D

Willelmus Rex Siculus, gener Regis Anglorum, copiosum congregavit exercitum, ut Andronicum, qui, tam nefariis, tam atrocibus, tam execrandis abominationibus perpetratis, imperium usurpavit Constantinopolitanum, contereret; exercitum, inquam, ad hoc astrictum sacramento corporaliter præstito, quòd continuum ageret in castris triennium, prærogatis anni primi stipendiis. Sex itaque viros illustres inter principes regni sui, divitiis, viribus, magnanimitate præstantes, ad hoc opus præfecit, ut omnem armatum militem, equestrem scilicet et caligatum, ad quem inveniendum, cùm belli necessitas ingruit, tam ipsi quàm alii regionis totius capitanei de jure tenentur obnoxii, congregarent; sicque Regis secum stipendiarios assumentes, numerus quorum excrevit ad LXXXV [millia] peditum et equitum millia triginta, condixerunt ut Bulgariam totam virtute magnâ contunderent, obsidione vallarent Constantinopolim, portas irrumperent, in ore gladii E vindicarent Andronici fraudes fraudulentissimas. Igitur, coactâ classe non modicâ, navibus infinitis quæ vulgariter vel galeæ, vel sagittariæ, vel onerariæ, cum certis nominibus distinguuntur, undique congregatis, se pelago commiserunt, et prospero sub eventu navigationis applicuerunt Duracium: cujus illicò cives animo consternatos et tantâ pugnatorum multitudine circumseptos (quod nullis antè temporibus efficere potuit quisquam Regum Siciliæ) coëgerunt ad deditionem.

An. 1185.
Col. 629.

Gilebertus Lexoviensis archidiaconus electus est in Rofensem episcopum apud Otteford, xvii kal. augusti; gradum autem presbyteratus ascendit xi kal. octobris, apud Lameheiam; Cantuariæ consecratus est à Balduino Cantuariensi archiepiscopo, iiii kal. octobris.

A Circa dies istos, proditor Andronicus Imperator Constantinopolitanus interfectus est (a). *Cursac* Angeli, ex sorore Manuelis Imperatoris progenitus, creatus est Imperator.

Rex Francorum Regem Anglorum, infirmitate tactum, visitavit v idus novembris apud *Belveier*, faciens ibi moram per triduum.

Circa dies istos, Dux Saxonicus Henricus, Imperatoris impetratâ licentiâ, rediit in Saxoniam, suo tantum contentus patrimonio, misericordiam Imperatoris exspectans.

Rex Francorum, Rex Anglorum, Remensis¹ et Coloniensis² archiepiscopi, Comes Flandrensis³, et infiniti cum eis, venerunt Albemarlam vii idus novembris, ubi reformata pax est inter Regem Francorum et Comitem Flandrensem; sed minimè complementum accepit quousque suum Imperator Romanus adhiberet

¹ Guillelmus.
² Philippus.
³ Philippus.

B assensum.

Lucius Papa, vii kal. decembris, Veronæ sepultus est. Humbertus Mediolanensis archiepiscopus ipsâ die, cardinalium assensu communi, Papa creatus, et vocatus Urbanus, kal. decembris coronatus est in ecclesia Sancti-Petri, montis in supercilio collocata.

Henricus Rex Teutonicus, ducens secum Philippum Flandrensi Comitem, venit ad patrem suum cum multis in Italiam, natalitios dies ibidem celebraturus.

Johannes filius Regis Anglorum, vocatus Hybernæ dominus, in Angliam rediit xvi kal. januarii.

Anno Domini mclxxxvi, inter Henricum Regem Teutonicum et Constantiam filiam Rogeri Siculi Regis, amitam verò Willelmi Regis Siculi, generi Regis Anglorum, matrimonium celebratum est. Sexto kal. februarii, Viennensis archiepiscopus * Fredericum Imperatorem Romanum Mediolani coronavit. Eodem in die, Aquileiensis patriarcha * coronavit Henricum Regem Teutonicum, et ab ea die vocatus est Cæsar. Quidam episcopus Teutonicus coronavit Constantiam amitam Willelmi Regis Siculi, generi Regis Anglorum. Hæc acta sunt in monasterio Sancti-Ambrosii.

* Aynardus.
* Gotifredus.

Dux Burgundiæ * Widonem castellanum de Vergeio diebus multis obsidione vallavit. Wido confugiens ad Regem Francorum, castrum et castellaniam totam ejus potestati subiecit (b). Dux verò, tale factum trahere volens ad injuriam Imperatoris Romani, nullâ ratione potuit impetrare quòd Imperator sui fines transgrederetur imperii. Sic Rex Francorum castrum pacificè possidet memoratum.

Col. 630.
* Hugo.

Rex Francorum, Rex Anglorum, Comes Flandrensis, Comitissa Campaniæ *, Margarita Regina, Henrici Regis filii Regis Anglorum relicta, convenerunt prope Gisortium vi idus martii *. Redacta sunt ad pacem et concordiam quæ vertebantur inter Regem Francorum et Comitem Flandriæ de toto tenemento Radulfi quondam Comitis Viromandorum. Quinetiam quæstio quæ mota fuerat inter Regem Anglorum et prædictam Reginam, tam super dote sua quàm super donatione propter nuptias, amabili compositione finem accepit.

* Maria.

Luna passa est eclipsim xvi kal. maii nocte, horâ primâ (c).

Sol passus est eclipsim xi kal. maii, horâ primâ diei.

Rex Anglorum Aquitanici tractus munitiones, naturâ locorum vel hominum artificio tutiores, in sua potestate recipiens, eas pro velle suo custodiæ deputavit; et licet hoc Richardum Comitem Pictavensium graviter forsitan offenderet, eum tamen in nullo reclamantem invenit pater suus. Itaque, cum Andegavia, Turonia, Cenomannia, Britannia, Normannia, jocundæ pacis tranquillitate gauderent, Rex E redit in Angliam, navigationis cursum consummans feliciter apud Hamonis portum v kal. maii. Regina * cum Rege transfretavit eadem in navi. Sub enavigatione Rex Wintoniensem episcopum * visitavit apud *Merewelle*, sub ipsa nocte quiescens Wintoniæ. Cantuariensis archiepiscopus * dum tenderet ad videndum Regem, ei Rex festinanter occurrit, omnem patri debitam exhibens venerationem, et antecessorum consuetudinem hoc in humilitatis exemplo transcendens. Archiepiscopus, solemnî processione receptus, Wintoniensem ecclesiam suæ legationis illustravit

* Alienor.
* Richardum.
* Balduinus.

(a) Die 11 septembris, anno *sexies millesimo DCCLXXXIX*, ex Niceta Choniata. Sed legendum, inquit Pagius ad annum 1185, n.º XV, *sexies millesimo DCXCIV*, kal. septembris inchoato.

(b) Vide Rigordum, *suprà*, p. 15 et seq.

Tom. XVII.

(c) Eclipsis hæc contigit eo die anno 1185, horâ tertiâ post meridiem, ideòque videri non potuit; quæ verò visa est eclipsis lunæ anno 1186, ea non die 16, sed die 5 aprilis, apparuit, ex tabulis astronomicis.

primordio kal. maii, duplicis apostolorum festivitatis auspicio subjectos invitans A ad dilectionem Dei simul et proximi.

* An. 1186. Gaufridus Dux Britanniae, filius Regis Anglorum, cum à nativitate sua com- plesset annum vigesimum-octavum, xiv kal. septembris * diem clausit extremum. Sepultus autem est Parisius in ecclesia beatæ Virginis intra chorum canonicorum, scilicet in sede majori. Reliquit autem idem Gaufridus ex uxore sua Constantia, filia Conani Ducis Britanniae, duas filias.

Col. 631. Margareta soror Philippi Regis Francorum, relicta bonæ memoriæ Regis Anglorum Henrici, filii Henrici Regis Anglorum, in comitatu magno recessit Parisius viii kal. septembris, quam Bela, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Ratiæque Rex, suscepturus est in uxorem.

Ad vocationem Regis et archiepiscopi, Richardus decanus Lincolniae, suique capituli pars præcipua, convenerunt apud *Egenesham*, viii kal. junii. Post trac- B tatus autem super consilio Lincolnensis ecclesiæ diutius habitos, tandem Hugo genere Burgundio, natione Gratianopolitanus, prior ordinis Cartusiensis in Angliā, pluribus episcoporum præsentibus, Lincolnensium est electus antistes. Nunciis itaque directis in Burgundiam cœnobio Cartusiensi, prior et conventus ejusdem loci gratum electioni factæ præbuerunt assensum. Sic Hugo prædictus, votis plu- rium concurrentibus, die festo Sancti Matthæi Lincolnensis est consecratus epis- copus apud Westmonasterium in capella Sanctæ Catherinæ.

* An. 1186. Gualterus Rotomagensis archiepiscopus ad procurandam, pacem provinciæ suæ, ne limites iniquorum insidiis et irruptionibus turbarentur, die festo Sancti Dionysii locutus est cum Rege Francorum, à quo vix cum aliqua spe pacis-recedens et per Flandriam transitum habens, applicuit apud Doveram xv kal. novembris *.

Col. 632. Rannulfus Anglorum justitiarius, Gilebertus Rosensis episcopus, Bernardus de C Sancto-Walerico, Rogerus Regis eleemosynarius, fungentes officio legationis, invenerunt Noviomi Regem Francorum, à quo minùs forsitan reverenter recepti quàm tantorum principum majestatem deceret, scilicet et illius à quo mittebantur, et illius ad quem dirigebantur, nil in responsis aliud receperunt quàm verba paci parùm respondentia. Tandem Rex Francorum à latere suo duos milites mediæ manûs homines, Gazium de Pysiaco et Gerardum *de Furnival*, cum prædictis nunciis direxit in Angliam: quibus Rex Anglorum occurrens, ne mala pro malis retribuere, eos cum omni veneratione suscepit. Summa petitionis Francorum hæc fuit, ut si Richardus Comes Pictavensis ab infestatione Comitis Sancti-Ægidii temperaret, ab infestationibus essent immunes Normanni.

Radulfus filius Hugonis de Vallibus, habitationem habens cum patre suo prope Gisortium intra limites Regis Francorum, Willelmum de Magnavilla, Comitem D illustrem Albemarlæ, verbis dehonestavit amaris. In ultionem contumeliæ post- modum Henricus *de Ver* interfecit Radulfum, iv kal. decembris. Quod ad injuriam Regis Francorum esse factum reputantes, Garnerium quemdam Regis Anglorum familiarissimum, et intra muros Gisortii domicilium à diebus multis habentem, paratis insidiis crudeliter trucidaverunt, ut sic paria delicta compensatione mutuâ delerentur (a). . . .

Col. 634. Guido Comes Joppensis, Pictavensis genere, Sibyllam, Regis Almarici filiam unicam et hæredem, habens uxorem, consecratus est Rex Jerosolymorum in aug-usto mense.

Anno MCLXXXVII, intra Natalitios dies, Octavianus cardinalis, Hugo Cestrensis electus, habituri legationem in Hyberniam, sicut dicebant, cum in aliquibus locis per Angliam solemnī processione recepti fuissent signa ferentes papalia, nec in E aliquem aliquid statuissent, ab Angliā recesserunt apud Doveram transfretantes.

Henricus Rex Anglorum, regno suo gaudente pacis jocundæ commoditatibus, xiii kal. martii transfretavit apud Doveram, transitum habens per Flandriam: qui die tertiâ surgens à castello quodam quod vocatur *Hesding*, venit in Nor- manniam apud *Driencurt*.

Gilebertus *Foliot*, Lundoniensis episcopus, die festo Sancti Vitalis martyris solemnī processione receptus Lundoniæ, vixit in episcopatu xxiii annis, men- sibus x, diebus xvii; diem autem clausit extremum xii kal. martii, literâ G.

Col. 635. Constantia Britanniae Comitissa, quam maritus suus, filius Regis Anglorum,

(a) Conferenda ea narratio cum illa quam habet Benedictus, suprâ, p. 468.

A Gaufridus vitâ decedens reliquerat gravidam, die sancto Paschæ, scilicet iv kal. aprilis, peperit filium quem Britones vocaverunt Arturum. . . .

In pago Bituricensi, prope castellum Radulfi quod à Doctoribus (a) traxit agnomen, dum Reges Francorum et Anglorum copiosum undique congregassent exercitum, et aciebus ordinatis ad pugnam accingerentur hinc inde, die martis, scilicet vigiliâ Sancti Johannis *, ne martis tam subito dubios experirentur eventus, ad annos usque duos ferè belli negotium induciatum est, damnis hinc inde datis mutuâ compensatione deletis.

* An. 1187.

Margarita * Regina Francorum Philippo Regi peperit filium, quem Ludovicum vocavit.

* Isabella.

Templares omnibus Christi fidelibus scripserunt in hæc verba: « Quot et quantis calamitatibus ira Dei &c. » (Eas literas vide suprâ, p. 473.)

B Albertus genere Beneventanus, ecclesiæ Romanæ cancellarius, Urbano tertio defuncto Papa creatus viii kal. novembris *, vocatus est Gregorius VIII. Hic cum sedisset duobus mensibus, diem clausit extremum. Substitutus est ei Paulus Prænestinus episcopus, genere Romanus, vocatus Clemens tertius, xiv kal. januarii.

Col. 636.

* An. 1187.

Richardus filius Regis Anglorum, Comes Pictaviæ, primus inter proceres regni Francorum crucis signum suscepit de manu Bartholomæi Turonensis archiepiscopi, non exspectato patris sui consilio, nec voluntate.

Anno Domini MCLXXXVIII, Rex Francorum et Rex Anglorum inter Gisortium et Triam, colloquium habituri, xi kal. februarii convenerunt. Post longos itaque tractatus, Rex Anglorum primò crucem suscepit de manibus archiepiscoporum, Tyrensis ¹ scilicet et Rotomagensis ²; postmodum Rex Franciæ crucem suscepit de manibus archiepiscoporum Tyrensis et Remensis ³, et postmodum Philippus Comes

¹ Willelmi.

² Walteri.

³ Guillelmi.

C Flandriæ et infiniti cum eis. Convenit etiam inter eos ut omnes de terra Regis Francorum cruces rubeas susciperent; de terra Regis Anglorum, albas; de terra verò Comitum Flandriæ, virides.

Rex Anglorum, post susceptionem crucis, familiarem clericum suum Richardum Barre, Luxoviensem archidiaconum, direxit Imperatoribus tam Romano quàm Constantinopolitano; direxit etiam eundem Richardum Belæ Regi Hungarorum, scribens in hæc verba:

VENERABILI et excellentissimo Principi Frederico, Dei gratiâ, Romanorum Imperatori semper augusto, Henricus, eâdem gratiâ, Rex Angliæ, Dux Normanniæ et Aquitaniæ, et Comes Andegaviæ, in eo regnare per quem Reges regnant. QUONIAM imperatoriam majestatem super his congratulari confidimus, quæ ad honorem Dei et exaltationem ecclesiæ suæ disponuntur, excellentiæ vestræ notum facimus nos et carissimum nobis in Christo amicum,

Col. 637.

D Philippum Regem Francorum, et multos proceres utriusque regni cum magna armatorum multitudine, crucem ad servitium Dei assumpsisse; hoc præcipuè intendentes, ut, Deo duce, Terra sancta nostræ humilitatis adminiculo ab his oppressionibus relevetur, quibus hodie ad opprobrium christiani nominis dignoscitur miserabiliter prægravari. Et quoniam in proposito habemus per terram imperii vestri transire, rogamus vos tamquam christianissimum Principem, quatinus securum transitum nobis et his qui nobiscum votum simile obtulerunt, in terris vestræ potestati subjectis præbeatis, et mercatum victualium locis competentibus in occursum nostrum convenire faciatis ad honorem Dei et vestrum, et totius imperii securitatem. Quid autem super hoc vestræ placuerit majestati, per fidelem et familiarem clericum nostrum Richardum Barre, Luxoviensem archidiaconum, quem ob hanc causam ad vestram destinavimus præsentiam, vestra nobis significare velit dignatio (b).

E GLORIOSO et potentissimo Principi Carac Angeli, Dei gratiâ, Romanorum Imperatori semper augusto, à Deo coronato, Henricus, eâdem gratiâ, Rex Angliæ, Dux Normanniæ et Aquitaniæ, et Comes Andegaviæ, gaudium et gloriam cum salute sempiterna. QUONIAM imperii vestri potentiam amplissimam ad defensionem fidei christianæ et ad honorem christiani nominis credimus et confidimus specialiter et laudabiliter invigilare, non immeritò gloriæ vestræ ea significanda duximus, quæ ad sacrosanctæ ecclesiæ honorem et exaltationem divina Providentia in

(a) Quia nimirum prope burgum et cœnobium Dolense conditum, Châteauroux de Deols.

(b) Rescripsit Fredericus, priusquam ipse peregrinandi propositum assumpsisset: « FREDERICUS, Dei gratiâ Romanorum Imperator semper augustus, carissimo fratri Henrico illustri Regi Angliæ, salutem et dilectionem. NOVERIS laudabile propositum tuum, quod te suscepisse suggeris ad servitium Dei faciendum, nobis plurimum complacere:

» unde ad illud servitium faciendum tibi consilium et auxilium in Christi nomine promittimus, forumque victualium tibi et illis qui tecum ad Dei honorem militabunt, promptâ voluntate et prono desiderio, Deo cooperante, secundum petitionem tuam providebimus; maxime autem in societate carissimi amici nostri, Philippi Regis Francorum, et eâ durante gratiâ quâ nos invicem intelligimus associates. »

regno nostro et in regno carissimi nobis Philippi, illustris Regis Francorum, voluit operari. A Imperatoris itaque notificamus majestati, nos et prænominatum illustrem Regem Francorum, proceresque utriusque regni cum innumera bellatorum multitudine, signaculum crucis suscepisse, et propositum firmasse ut omnipotenti Deo serviamus ad confusionem inimicorum sanctæ Crucis in sancta Terra Jerusalem, ut nostræ humilitatis interventu terra illa, eliminatâ paganorum spurcitiâ, pristinum decorem et debitum splendorem Deo annuente recipiat. Quod quoniam in omni nostro proposito, et maxime in famulatu Dei omnipotentis, excellentiæ vestræ consilio præmuniri volumus et juvari, attentius exoramus quatinus oculos majestatis vestræ ad nos et ad principes, et ad alios qui Deo duce nobiscum militabunt, reducat, nobisque nobilitas vestra securum et quietum transitum, et victualium copiosum mercatum, in terris et provinciis nobilissimo imperio subjacentibus liberaliter et benignè provideat, ad honorem Dei omnipotentis et gloriam vestri nominis, et ad imperii securitatem, quam de pacifico ingressu nostro et de transitu innocuo præstare parati sumus, prout Richardus Barre, Luxoviensis archidiaconus, clericus noster fidelis et familiaris, eminentiæ vestræ ex parte nostra plenius exponet (a). B

Col. 638.

VENERABILI et carissimo fratri Belæ, Dei gratiâ, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiae, Ramaque Regi, H., eadem gratiâ, Rex Angliæ, Dux Normanniæ et Aquitaniæ, et Comes Andegaviæ, salutem et sinceram dilectionem. QUONIAM jampridem intelleximus vestram nobilitatem Deo et sanctæ ecclesiæ plurimum esse devotam, excellentiæ vestræ significare volumus nos et carissimum amicum Philippum Regem Francorum, multosque proceres utriusque regni, nobiscum ad honorem Dei et ad ipsius servitium signaculum sanctæ Crucis suscepisse, ad hoc maxime aspirantes, ut civitas sancta, quæ, quondam domina gentium, hodie sedet in tristitia, nostræ humilitatis obsequio, Deo tamen operante et cooperante, ad pristinum statum et ad debitam regni dignitatem revertatur. Et quoniam, in tanto proposito, vestræ consilio et auxilio providentiæ inniti volumus et desideramus, rogamus attentius quatinus securum transitum per regnum vestrum et terras ei cohærentes nobis et fidelibus nostris præparare benignè et liberaliter velitis, necnon et forum victualium nobis sufficiens, locis opportunis, ad honorem Dei et vestrum et regni vestri securitatem, nobis liberalitas vestra faciat provideri. Beneplacitum sanè vestrum de hac petitione et de aliis quæ Richardus Barre, Luxoviensis archidiaconus, clericus noster familiaris et fidelis, ex parte nostra vobis proponet, per eundem nobis, si placet, significetis (b). C

Col. 639.

Circa dies istos Gaufridus de Liziniaco quemdam familiarissimum Richardi Comitis Pictavorum structis insidiis interfecit. In ultionem tanti delicti Comes provocatur ad arma; sed, susceptæ crucis non immemor, hominibus Gaufridi crucis signaculo volentibus insigniri pepercit, in ore gladii trucidavit non paucos, in deditionem plura castella suscepit. Gaufridus, Regis Anglorum fultus auxilio simul et pecuniâ, sicut dicitur, Comiti restitit, sed parùm profecit. Hac de causa Comes animum suum alienavit à patre. Comes, transitum faciens in Vasconiam, Comitis Sancti-Ægidii provocatus injuriis, intra breve temporis spatium, copiis Brebantinorum vallatus, prope Tolosam castella subjugavit septemdecim. Rex autem Francorum, ferens indignè quòd Comes Pictavorum Richardus regnum suum hostiliter impugnaverat, eo non diffidato nec certiorato, castellum Radulfi de Doloribus, in

(a) Isacii rescriptum: « CURSAC ANGELI, Dei gratiâ, Romanorum Imperator semper augustus, à Deo coronatus, Henrico, eadem gratiâ, Regi Angliæ, Duci Normanniæ et Aquitaniæ, et Comiti Andegaviæ, salutem et benevolentiam. ROGAVIT nobilitas tua ut nostri imperii consilium et auxilium haberet in servitio Dei omnipotentis contra Sarracenos, et ut securum haberes transitum cum exercitu tuo, et sufficientem mercatum victualium per loca imperii transiturus. Ad quod respondemus: propositum tuum beneplacitum est Deo, et quod omnes christiani laudare debent et adjuvare. Ideoque, prudentiæ tuæ et probitati gratulantes, tibi et his qui in comitatu tuo venturi sunt, securum transitum et copiosum concedimus mercatum, secundum formam literis tuis insertam. Unde ad præsentiam tuam mittimus Constantinum et Nicolaum ministros sacri palatii, ut tecum tractent de securitate et forma pacis servandæ imperio; et si eam præstiteris securitatis formam quam ipsi portant, centies millies benè veneris, sicut alter dominus et socius imperii; et tu cum comitatu tuo fideliter consilio imperii instructus eris, qualiter insidias Turcorum

debeas declinare, et quâ cautelâ eos possis invadere et expugnare. »

(b) Belæ autem rescriptum fuit hujusmodi: « VENERABILI amico suo et fratri carissimo H. Dei gratiâ, illustri Regi Angliæ, Duci Normanniæ et Aquitaniæ, et Comiti Andegaviæ, Belæ, eadem gratiâ, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiae, Ramaque Rex, diu et feliciter regnare. CERTISSIMUM habetis quòd regiæ magnificentiae propositum collaudamus et approbamus, quoniam discretionis vestræ et probitatis diligentia et sollicitudinis interventu, sicut credimus et confidimus, ecclesia Dei et Terra sancta desolata solatium percipiet et laudabile subsidium, ad honorem Dei et gloriæ vestræ perpetuum incrementum. Nos itaque gaudio magno gaudentes, quòd de proximo speramus opportunitatem vobis serviendi et vos honorandi, regiæ vestræ magnificentiae vires et opes regni nostri exponimus; vestramque petitionem obviis manibus et hilari mente excipientes, mercatum victualium et copiam, prout regionis ubertas per Dei misericordiam proventura poterit sustinere, benignè et devotè concedimus et promittimus. »

- A Biturica situm, xvi kal. julii * intravit latenter, ad faciendam sibi fidelitatem omnes inhabitantes coëgit: quod ignominiosum Principi tanto videtur fuisse, præsertim cum Rex Anglorum post susceptionem crucis, transfretaturus in Angliam, Regi Francorum totius terræ suæ custodiam reliquisset, et ipse bonâ fide suscepisset custodiendam. Subinde Rex Francorum castellanos quosdam, Anglorum Regi subiectos, in suam partem tam minis quàm promissis attraxit: quod audiens Rex Anglorum circa festum Sancti Jacobi transfretavit, infinitum congregavit exercitum Anglorum, marchionum Walensium et Armoricanorum; sed omnes hos intra Normanniam in tentoriis habitantes, et intra Franciam irruptiones facere plurimum affectantes, multis diebus compescuit. Tandem habitum est inter Reges colloquium inter Gisortium et Tryam, xvii kal. septembris, quod per triduum protractum est. Cum autem ab invicem Reges recessissent discordes, Rex Francorum arborem quamdam Gisortio vicinam, sed intra fines Franciæ radicatam, præcepit incidere. Rex autem Anglorum, in crastino recedens Gisortio, transitum etiam habens per Vernonem, Franciam intravit hostiliter, et usque Meduntam omnia demolitus est.

* An. 1188.

- Post subactam Jerusalem in Exaltatione sanctæ Crucis, pro liberatione Guidonis Regis Jerusalem, et pro liberatione Theoderici magistri militiæ Templi, Eraclius patriarcha Jerosolymitanus, et Barisianus Neapolitanus, et Reginaldus dominus Sydoniorum, Saladino reddiderunt Jerusalem, Ascalonam, et castellum quod dicitur *Baron*, et Gazam, et Galatididem, et Blancam-Guardam, et Turrim militum, et Castellum Arnoldi, et Petram-platam, et Neapolim, et Gibilinum, et Joppen. Convenit etiam quod unusquisque homo qui posset solvere Saladino quinque bisantia, et femina quæ posset solvere duo bisantia et dimidium, et puer qui posset solvere unum bisantium et dimidium, eruerentur è manibus Sarracenorum et conductum haberent ad transeundum usque Tyrum. Postmodum viginti millia hominum ducti sunt in captivitatem apud Damascum, et statim frater Regis liberatus est, et post Pascha sequens liberatus est Rex et magister militiæ Templi.

Col. 640.

Boamundus * Comes Tripolitanus, quindecim diebus elapsis postquam capta fuit Jerusalem, proditione reus, amens factus est et expiravit (a).

* Corr. Raimundus.

Prope dies istos literæ Saladino directæ sunt in hæc verba. (*Eas Frederici Imperatoris nomine inscriptas literas vide supra, p. 487.*)

- In octavis Sancti Martini *, colloquium habitum est prope *Bonmulins* inter Reges Franciæ et Angliæ, quod procuraverat Richardus Comes Pictavorum. Cum ventum est ad colloquium, proposuit Rex Francorum quod ea quæ post crucem susceptam ceperat, Anglorum Regi restitueret, et post omnia manerent in eo statu quo fuerunt ante crucem susceptam. Rex Anglorum respondit, melius esse firmam pacem inire tam cleri quàm baronum consilio, quàm litem protrahere fortè damnosam. Quo audito, Comes Pictavorum penitus contradixit. Sibi quidem videbatur incongruum quod, hac servatâ conditione, Cadurcum redderet et totum comitatum, et alia multa de dominio suo, quæ mille marcis vel amplius valebant per annum, pro feodo de Castro-Radulfi et de castello *de Hissoudin* et *Crassai*, quæ sua non erant dominia, sed erant de se tenenda. Transivit ad aliud Comes Pictavorum, petens à patre suo quatinus sororem Regis Franciæ sibi daret in uxorem, et terram suam sibi velut hæredi suo faceret juramento firmari: quod et peti fecit per Regem Francorum. Rex Anglorum respondit se nullatenus facturum in tali statu, quoniam hoc potius videretur facere coactus quàm spontaneus. Post hæc Comes Pictavorum, videntibus cunctis, homagium fecit Regi Francorum de toto tenemento patris sui; quod pertinet ad regnum Franciæ, salvo tenemento patris quamdiù viveret, et salvâ fide quam patri debebat. Sicque finitum est colloquium, treugis prorogatis ad festum usque Sancti Hilarii.

Col. 641.

* An. 1188.

Richardus Wintoniensis episcopus, cum sedisset annis quatuordecim et undecim septimanis, xi kal. januarii diem clausit extremum. Sepultus est autem Wintoniæ.

(*Sequitur nunciorum quos Rex Franciæ ad Imperatorem Constantinopolitanum miserat, epistola superius edita, p. 484.*)

CANTUARIENSI archiepiscopo Conradus filius marchionis de Monteferrato, salutem. TURBANTUR elementa et catholicæ fidei derogatur, cum Jerosolymitana sedes apostolicæ

Col. 642.

(a) Igitur anno 1187, quo urbs Jerusalem reddita fuit Saladino, mense octobri.

sedi subtrahitur. Nam sicut mundi machina ex quatuor creditur elementis constare, sic à quatuor A
sedibus, apostolicà fulgente, orthodoxorum fides ferebatur gubernari. Sed cecidit Alexandria,
et flos ejus penitus desiccatur; periit Jerosolyma ex christianorum inertia, à Sarracenis vilis-
simè pertractatur, quia loca sacra facta sunt profana. Fœdatur namque Dominicum sepul-
crum, destruunt Calvariæ locum, Nativitatem contemnunt, et virginis Mariæ sepulcrum
de valle *Josaphat* eradicarunt. Antiochena quidem sedes in extremis laborare dignoscitur. Cons-
tantinopolitana quippe Romanæ sedis nullam exhibet reverentiam. Maximam itaque capitis
diminutionem sedes patitur apostolica, cum civitates et libertates amittit, et suo jure privatur.
Amisit quippe ramos; quomodo fructus portabit! Hæc autem omnia christianorum desidiâ
noscuntur evenisse. Sed eminentia mala christianorum cordium debent penetrare arcana.

Lugenda et lamentanda est Jerusalem civitas sancta, quæ suis est exspoliata cultoribus.
Habitatores ejus, peccatis exigentibus, sub tributo Saladini reducti, censu capitis soluto,
longè à regno sunt ejecti; muri Jerusalem viduati sunt de eremitis habitatoribus suis. Deus,
quasi malorum nostrorum pullulatione, secessit, et *Machumet* successit; et ubi Christus per B
constitutas diei et noctis horas deprecabatur, nunc *Machumet* excelsâ voce laudatur. Quæ
autem et quanta pro christianorum salute in Tyro sustinuerim, satis clementiæ vestræ credo
propalatum; et quia Tyrum conservavi et conservo, Guidoni de Lizigniaci quondam Regi, et
magistro Templi et cismarinis magnatibus molestum est et importabile, et meo invident et
derogant nomini, et per se et suos juvamina omnia subtrahere; et quod gravius est, eleemo-
synam Regis Angliæ Templi magister subtrahit: unde Deo et vobis conqueri cum lacrymis non
desisto. De Hospitalariis verò Deo et vobis gratias uberes expono, qui benè incipientes in
eadem perseverant, et ultra eleemosynam Regis Angliæ, de propriis plusquam octo millia
Brab. in obsequio Tyri expendidère. Vestræ igitur non desisto supplicare paternitati, quatenus
calamitatum Jerusalem misereri dignemini, ut Reges confortetis, populos commoneatis, ut
patrimonium Jesu-Christi vindicetur, expulsi et exhæredati in integrum restituantur, capti-
vorum vincula solvantur, et terra sacratissima Salvatoris pedibus calcata, vestrâ potentiâ,
vestroque pio eloquio de paganorum potestate liberetur. Præsentium quidem latores, magistrum C
Bandanum nomine, providum cancellarium meum et secretarium ac fidelem, et Johannem
probum militem ac mihi familiarem, ad vos transmittito, quos speciales meos legatos cognos-
catis, quibus in his quæ pro me vobis dixerint, tamquam præsens loquerer credere non dubi-
tetis. Exoro etiam ut auxilia et consilia vestra, pietatis intuitu et meâ contemplatione, eis tribuere
dignemini. Data Tyro, XII kal. octobris.

Col. 643. Anno MCLXXXIX, decimo-tertio kal. aprilis, capitulo Lundoniæ literæ directæ
sunt in hæc verba:

* Balduinus. *B. * Cantuariensis archiepiscopus dilectis filiis Radulfo decano et capitulo Lundoniæ, salutem
et benedictionem.* VARIIS occupationibus detenti, et præcipuè ut pax inter Reges Anglorum
et Francorum reformetur, et pro subventionem crucis Christi, quæ ab ejus inimicis detinetur,
in partibus cismarinis moram facimus. Nolentes autem ut hac occasione ecclesiis in provincia
nostra pastoribus destitutis minùs provideatur, mandamus vobis et districtè præcipimus, qua-
tenus octo de concanonice vestris, sanioris et melioris consilii, ad nos mittatis, ut sint coram D
nobis in Normannia in dominica quâ cantatur *Isti sunt dies (a)*, cum literis ratihabitionis capituli
vestri, ad eligendum vobis per Dei gratiam pastorem idoneum. Valete.

Col. 644. *HENRICUS, Rex Angliæ, Radulfo decano et capitulo Lundoniæ, salutem.* MANDO vobis
quòd ad mandatum venerabilis patris nostri B. Cantuariensis archiepiscopi, et cari et fidelis
mei Ranulfi de Glanvilla, faciatis octo canonicos ecclesiæ vestræ, quos ad hoc magis ido-
neos esse videritis, ad me venire ubi fuero, die dominicâ quâ cantatur *Isti sunt dies*, cum
literis capituli vestri de ratihabitione super hoc quod ipsi fecerint de episcopo eligendo ad eccle-
siam vestram.

Harum auctoritate literarum transfretavit decanus, et cum eo pars capituli magna.
Qui venientes in Normanniam, moram fecerunt per septimanas ferè XIV.

* An. 1189. Post Pascha sequens *, inter Reges Francorum et Anglorum et Comitem Picta- E
vensensem bis habitum est colloquium prope Feritatem-Bernardi. Sed ad ultimum,
post longos tractatus, inimici recesserunt ab invicem. Rex Francorum et Comes,
copiis undique congregatis, intra paucos dies Feritatem prædictam, Montem-
fortem, Balaum, Bellum-montem, factis irruptionibus, occupaverunt. A muni-
cipalibus circumquaque Comiti fit deditio castellorum. Gaufridus de Meduana,
Guido de Valle, Radulfus dominus Fulgeriarum, transfugerunt ad Comitem. Rex
Anglorum intra Cenomanniam resedit, non archiepiscoporum, non episcoporum,
non baronum, non familiarium consiliis adquiescens. Quod ut intellexerunt Rex
Francorum et Comes, arma moverunt; tamen in proposito non habentes urbem

(a) Dominicâ Passionis, quæ contigit, anno 1189, die 26 martii.

obsidione

A obsidione vallare : quod fortè reputans Rex Anglorum , mente consternatus , licèt proceres plurimos , armatorum multitudinem tam equitum quàm peditum , animos etiam universorum ad resistendum paratos haberet , Cenomanniam refertam òmni genere victualium dereliquit.

In crastino Sancti Barnabæ *, vehemens ignis à parte Regis Anglorum injectus * 10 junii 1189. intra modicum temporis suburbana consumpsit. Rex Francorum et Comes Richardus, muris appropinquantibus, portas invenerunt apertas, et intra majorem ecclesiam solemni processione recepti sunt; inhabitantibus tam clero quàm populo repromiserunt omnem et servaverunt indemnitate: intra domos regias, quæ repperant, comederunt et biberunt; sed non dico quòd inebriati sunt. Turris constructa prope portam quæ respicit ad aquilonem, circa decimum diem, mandato Regis Anglorum Regi Francorum est reddita. Tandem pax inter tantos Principes consilio magnorum

B reformata fuit in hunc modum: « Anglorum Regi restituentur omnia, tam Castrum-

» Radulfi quàm alia post crucem susceptam ablata, scilicet intra Bituricensem provinciam; Regi Franciæ numerabuntur viginti millia marcarum, expensarum nomine quas fecerat circa Castellum-Radulfi. Prædicti Reges et Comes in manu Remensis archiepiscopi * fidem dederunt, quòd in media Quadragesima conventient apud Vizeliacum, votum peregrinationis quod inierunt prosecuturi, nisi communis consilii mutatio vel corporis infirmitas, virorum opinionis bonæ testimonio probata, fuerit impedimento. Adeleïs soror Regis Francorum vel archiepiscopo Cantuariensi ¹, vel Rotomagensi ², vel Comiti Willhelmo de Magnavilla, custodienda tradetur, quæ post reditum à peregrinatione, juxta consilium Regis Francorum, tradetur nuptui collocanda. Rex Francorum, pro magnis expensis quas fecit apud Castrum-Radulfi de Doloribus hostilitatis tempore, viginti millia

* Guillelmi.

¹ Balduino.

² Gualtero.

Col. 645.

C » marcarum recipiet ab archivis Regis Anglorum. Comes Richardus recipiet securitates de baronibus, salvâ fide patris ejus. Omnes noviter ad Comitem conversi remanebunt in Comitatus fidelitate quousque pater suus iter peregrinationis arripuerit. Ad præscriptæ summæ pacis observationem fide tenentur Reges, Comites et barones utriusque partis. Facta sunt autem hæc inter Turonem et Aza. Postmodum Rex Anglorum homagium fecit Regi Francorum. Quicquid etiam in Arvernia vel ipse vel antecessores sui possederant, quietum clamavit Regi Francorum (a). »

Ecce Rex Anglorum Henricus, qui tot populos viriliter edomuerat, qui victoriam semper reportaverat ab inimicis, (proh dolor!) juxta prophetiam Merlini, maxillis sui dari frenum cognoscere potuit, dum quod prædecessores sui tenuerant hæreditabiliter in Arvernia, dominio subjecit alterius; dum transfugas suos Galfridum de Meduana, Guidonem de Valle, Radulfum de Filigeriis, intra sinum habitantes Armoricum, qui sinus transitum facientibus à Britannia in Franciam se pacificum et commeabilem offerebat, vitatis finibus Normannorum, in ligantiam et potestatem filii sui Richardi, vellet nollet, transire concessit.

D Circa dies istos, die festo Sancti Georgii *, Fredericus Imperator Romanus, loca passionis Domini visitaturus, peregrinationis iter arripuit apud Reinesburg *, transitum per Hungariam et Bulgariam, sicut proposuerat, habiturus.

* Die 27 julii.

* Ratisbonne.

Rex Anglorum Henricus, cùm regnasset annis xxxiv, additis viginti septimanis et octo, diebus etiam quinque, gravi tactus incommodo, lecto decubuit, et in octavis Apostolorum * diem clausit extremum apud Chinonem. Sepultus autem est apud Fontem-Ebraldi. Turonensis ¹ et Treverensis ² archiepiscopi celebraverunt obsequium sepulturæ. Comes Richardus obsequiis paternis interfuit. Tumulum

* An. 1189.

¹ Bartholomæus.

² Folmarus.

E Regis superscriptio brevis exornat :

*Sufficit hic tumulus cui non suffecerat orbis ;
Res brevis est ampla cui fuit ampla brevis.
Rex Henricus eram , mihi plurima regna subegi ,
Multiplicique modo Duxque Comesque fui.
Cui satis ad votum non essent omnia terræ
Climata , terra modò sufficit octo pedum , &c.*

Mathildis Ducissa Saxonix, filia Regis, 111 idus julii diem clausit extremum.

(a) Tractatûs hujus substantiam alio modo reddit Benedictus, suprâ, p. 489. Ipsas autem formatas inter Reges tabulas nusquam invenimus.

Circa dies istos, à partibus aquilonis, naves plurimæ, sulcantes mare Britan-^A
nicum, foedus inière cum Anglis quos apud *Dertesmue* repperunt. Itaque communi
consilio, xv kal. junii, se pelago commiserunt, cùm essent naves xxxvii, one-
riferæ multùm et hominum multorum capaces; postque varios rerum eventus,
iii. kal. julii venerunt Ulixibonam. Rex autem Portugalensis, intelligens quòd
naves essent refertæ tam hominibus quàm armis ad pugnandum idoneis, &c.

Col. 646.

Richardus Comes Pictavorum, dispositis omnibus quæ tam ad pacem quàm
securitatem Aquitaniæ vel Andegaviæ, vel Turoniæ, vel Cenomanniæ, spectare
potiùs videbantur, à morte patris septimanis tribus emensis, intravit Normanniam,
et apud Sagium Cantuariensem¹ et Rotomagensem² invenit archiepiscopos. Sed,
quia post crucem susceptam arma moverat contra patrem, à prædictis archiepiscopis
beneficium absolutionis promeruit. Inde Rotomagum veniens, ab archiepiscopo
Rotomagensi tam ense quàm vexillum de ducatu Normanniæ, proceribus multis^B
præsentibus, in ecclesia beatæ Virginis ante majus altare suscepit, et inde tendens
in Angliam, apud Wintoniam in Assumptione beatæ Virginis^{*} solemnii processione
receptus est.

¹ Balduinum.² Walterum.^{*} An. 1189.

Alienor Regina, quæ per annos plurimos arctæ fuerat deputata custodiæ, sta-
tuendi quæ vellet in regno potestatem accepit à filio. Datum siquidem est in man-
datis regni principibus, et quasi sub edicto generali statutum, ut ad Reginæ
nutum omnia disponderentur. Itaque diebus istis propheticum illud venit in lucem,
quod ambiguitate verbi latuerat: *Aquila rupti fœderis tertiâ nidificatione gaudebit.*
Aquila siquidem appellata, quoniam duas alas expandit super duo regna tam Fran-
corum quàm Anglorum: sed à Francis propter consanguinitatem disjuncta fuit per
divortium; ab Anglis verò per custodiam carceralem à toro viri segregata fuit,
custodiam dico sedecim annis continuatam. Sic Aquila rupti fœderis utrobique.^C

Col. 647.

Quod autem additum est, *tertiâ nidificatione gaudebit*, sic potes intelligere. Pri-
mogenitus filius Alienor Reginæ Willelmus ætate puerili decessit; Henricus filius
Reginæ secundus sublimatus in Regem, hostiliter congressurus cum patre, naturæ
debitum solvit; Richardus filius tertius, tertiâ nidificatione notatus, maternum
nomen in singulis intendebat extollere. Qui, quoniam patri restitit, et Francorum
Normannis semper adversantium partes fovere non minimùm videbatur, nominis
sui famam apud bonos et graves viros denigratam attendit. Sed, ut tantos excessus
redimeret, matri suæ quem poterat honorem exhibere curavit, ut in obsequio
materno, quod in patrem commiserat, *deauratum* omnibus appareret. . . .

Equos Henrici Regis, quos in stabulis abbatiarum Alienor Regina deputatos
audivit, erogatione piâ distribuit. Vicecomitum, forestariorum rapacitates gravi
pœnarum cohibuit interminatione.^D

Ad vocationem archiepiscopi Cantuariensis ecclesiæ, suffraganei Lundoniæ con-
venerunt iii nonas septembris^{*} ad coronationem novi Regis. Convenerunt etiam
abbates et conventualium ecclesiarum priores. Mater Comitis Alienor Regina de
vocatione omnium Comitum, baronum, vicecomitum, fuit sollicita. De numero
vel nominibus episcoporum duximus supersedere; Cantuariensis¹, Rotomagensis²,
Treverensis³, Dublinensis⁴ archiepiscopi, de diversis partibus convenerunt. Comes
itaque Richardus hæreditario jure promovendus in Regem, post tam cleri quàm
populi solemnem et debitam electionem, involutus est triplici sacramento, scilicet
quòd opem impendet pro viribus, ut ecclesia Dei populusque christianus veram
pacem obtineat; quòd interdicet omnibus rapacitatem; quòd in judiciis æqui-
tatem præcipiet et misericordiam. Cantuariensis archiepiscopus celebravit divina.
Quia verò tunc temporis Lundoniensis vacabat ecclesia, Radulfus de Diceto,^E
Lundoniensis ecclesiæ decanus, tam in oleo sancto quàm in chrismate ministravit
archiepiscopo. Solemnibus expletis in plenitudine magna divitiarum et deli-
ciarum et profusioribus cibus, pax Judæorum, quam ab antiquis temporibus
semper obtinuerant, ab alienigenis interrumpitur; occisi sunt aliqui Judæorum,
plurimi spoliati, domus eorum pro maxima parte flammis exustæ, synagogæ
datæ dedecori. Quod quia de nocte factum est, nec ad scientiam Regis potuit
pervenire qui vel essent tanti facinoris incentores vel coadjutores, ultio dilatio-
nem accepit.

Col. 648.

Richardus Rex Anglorum, ut promotionis suæ primordium Domino consecraret,
primum et præcipuum judicavit Cisterciensibus, singulis annis ad capitulum generale

¹ Balduinus.² Walterus.³ Folmarus.⁴ Joannes.

A de diversis terrarum spatiis convenientibus, centum marcas assignare : quod verò statuit, imaginis suæ signaculo communivit.

Habitus est generalis conventus juxta dispositionem Regis et archiepiscopi, xvii kal. octobris *, apud *Pipewelle*, ut de consilio vacantium per Angliam ecclesiarum haberetur tractatus. Richardus igitur Elyensis, canonicus Lundoniensis ecclesiæ, Lincolniensis decanus, archidiaconus Elyensis, domini Regis thesaurarius, ad Lundoniensem ecclesiam; Godefridus *de Luci*, Sancti Martini Lundoniæ decanus, ad Wintoniensem; Hubertus Walteri, decanus Eboracensis, ad Saresburiensem; Willelmus de Longo-campo, domini Regis cancellarius, ad Elyensem, electi sunt episcopi. Decanus et canonici Lundonienses, ut eligerent Lundoniensem episcopum, ad mandatum Regis patris transfretaverunt : qui redeuntes in Angliam, expensarum nomine sexaginta marcas receperunt à fisco.

* An. 1189.

B Treverensis archiepiscopus *, in Anglia moriens, apud Sanctum-Andream sepultus est Norhamtoniæ.

* Folmarus.

C *DOMINO Papæ Theobaldus præfectus, et Petrus Leonis, salutem.* REX Jerusalem, Templarii, Hospitalarii, archiepiscopus Pisanorum ¹ et plures Pisani, quarto die in fine augusti, contra voluntatem domini marchionis ² et archiepiscopi Ravennensis ecclesiæ ³, aliorumque christianorum, Acram in obsidione devenerunt, qui advenientes ita forti manu civitatem circumdederunt, quòd nullus Sarracenorum ingredi poterat vel exire. Exinde tertiâ die post Saladinus adveniens in manu vehementi et brachio extenso, in fratrem Regis * et Hospitalarios insultum faciens, illorum acies ita coangustavit, ut intrantibus civitatem et exeuntibus viam patefaceret; christiani verò nostri, nimio pavore perterriti, parumper cesserunt et in cacumine montis vicini se receperunt. Saladinus verò cum centum millibus militum eos infra montem, quo exire non poterant, circumclusit. Rex verò Jerosolymitanus, videns se ab hostibus undique circumventum, Tyrum ad dominum marchionem et archiepiscopum, et alios milites quibus factum ejus displicuerat, legatos transmisit, deprecans ut ad facti sui imperitiam respectum non haberent, sed, quia angustia ei erant undique, incontinenti subvenirent. Marchio verò, depressioni christianitatis compatiens cum archiepiscopo, cum mille militibus et viginti millibus peditum in auxilio christianorum, septimo die in fine septembris, per aquam devenerunt. Saladinus verò, in adventu eorum pavescens, per unum milliare in pede cujusdam montis se retrò recepit. Quartâ verò die mensis octobris intrantis, bellum contra Sarracenos inivimus. Rex cum Hospitalariis et Francigenis aciem unam constituerunt; in secunda acie fuit dominus marchio et archiepiscopus Ravennensis, et nos cum eis; in tertia fuerunt Antegravius * et Pisani et Theutonici; in quarta fuerunt Templarii, Catelauni, et quidam Theutonici; et in tentoriis remanserunt frater Regis et Jacobus de Avennis. Nos insimul collecti constituimus nobiscum quatuor millia militum, habentes centum millia peditum. Saladinus autem habebat contra nos centum millia militum. Nos autem, signo sanctæ Crucis armati, circa horam diei tertiam bellum inchoavimus, et, Deo partem nostram favente, usque ad tentoria sua illos fugantes, in ore gladii secuti sumus, et septem acies Sarracenorum turpiter confringendo deturbavimus; filium Saladini nomine Baldewinum (a) mortificavimus; Tacaldinum fratrem (b) Saladini vulneravimus, et illum jam mortuum pro certo reputamus; quinquies centum de militibus Saladini interfecimus præter prædicta. Dum ita contra Saladinum pugnaremus, quinque millia militum à civitate exierunt, et in nos insultum ex improvviso fecerunt. Saladinus verò, videns suos coadjutores ita nos ponè aggredientes, vires suas in nos acuit. Nos verò ex utroque latere angustiati, Saladinum sustinendo, alios viriliter debellando, vellent nollent, nos in tentoriis recepimus. Magister autem Templariorum * et plures de nostris eâdem die sunt interfecti.

¹ Ubaldus.

² Conradi.

³ Widonis.

* Gaufridum de Lisiniaco.

* Landgravius.

Col. 649.

* Girardus.

PHILIPPUS, Dei gratiâ, Francorum Rex, amico et fideli suo ac fratri Richardo, Regi Anglorum, salutem et dilectionis sinceritatem. NOVERIT vestra dilectio quòd ad subventionem terræ Jerosolymitanæ (edita superius est hæc epistola, p. 496, in notis).

E Johannes Anagninus, tituli Sancti-Marci presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, applicuit apud Doveram xii kal. decembris *. Interdictum est ei die sequenti per Reginam Alienor, ne procederet, quoniam citra conscientiam Regis regnum suum intraverat. Substitit igitur ibi, non absque tædio, per xiii dies, sumptibus archiepiscopi. Pax interim reformata fuit inter archiepiscopum * et monachos suos, præsentem Rege, præsentibus episcopis, abbatibus, clero, baronibus et populo multo, iiii kal. decembris.... Quod legatus audiens gravissimum habuit, quoniam ad pacem reformandam venerat. Sed tamen, permissu Regis, Cantuariam veniens, solemni processione receptus est, bis ibi pernoctans.

* An. 1189.

* Cantuar.

(a) Quem hic audis Baldewinum, *Mirasalim* appellat Benedictus, suprâ, p. 496.

(b) Fortè *fratruelem*; ibidem enim Benedictus Tekehedinum vocat Salahadini nepotem.

Tom. XVII.

LIII ij

Col. 650.

Johannes Comes Moritonii frater Regis, coram Rege, coram legato, coram A
episcopis, gravem querelam deposuit quod archiepiscopus, post appellationem
factam ad sedem apostolicam, totam terram suam sub interdicto concluserat,
quoniam filiam Willelmi Comitis Gloucestriæ duxerat in uxorem. Quod audiens
legatus, appellationem suam confirmavit, et terram suam relaxavit ab interdicto.

Si promissionibus pecuniarum infra spatium quatuor mensium novo Regi factis,
et cautione fidejussoriâ roboratis, in anno saltem sequenti sequens numeratio res-
ponderet, Richardus Rex Anglorum universas prædecessorum suorum supergre-
deretur divitias. Qui cum de regni dispositione pauca cum paucis tractasset, apud
Veram XIX kal. januarii transfretavit, navem exiens ipsâ die prope *Graveling*.

Willelmus de Magnavilla, Comes tam Essexiæ quàm Albemarlæ, viam uni-
versæ carnis ingressus est XVIII kal. decembris.

Circa dies istos (a) Willelmus Rex Siculus, gener Regis Anglorum, absque legi- B
tima sobole moriens, Tancredum genere sibi propinquum habuit successorem regni.

Anno Domini MCXC, tempore crucis susceptæ, decimatio generalis rerum mobi-
lium, facta per Angliam ad subventionem terræ Jerosolymitanæ, tam clerum quàm
populum exactione violentâ perterruit, sub eleemosynæ titulo vitium rapacitatis
includens.

(*Sequitur constitutio Regum Franciæ et Angliæ, in gratiam cruce signatorum
Jerosolymam proficiscentium, edita superius, p. 498.*)

* An. 1190.

Mulii per Angliam tendere Jerosolymam properantes, prius in Judæos insur-
gere decreverunt quàm invaderent Sarracenos. Igitur, VIII idus februarii *, Judæi,
quotquot inventi sunt in domibus propriis, apud Norwicum trucidati sunt; aliqui
refugium habuerunt in castellum. Nonis martii, tempore scilicet nundinarum, apud
Stanford occisi sunt mulii. XVII kal. aprilis, apud Eboracum, sicut dicitur, ferè C
quingenti neci traditi sunt, mutuis sese vulneribus appetentes: malebant enim à
propria gente percuti, quàm manibus incircumcisorum perire. xv kal. aprilis,
scilicet in Ranis palmarum, sicut dicitur, quinquaginta-septem jugulati sunt apud
Sanctum-Eadmundum. Ubi cumque reperti sunt Judæi, manibus peregrinorum
percussi sunt, nisi qui municipalium eruebantur auxilio. Necem Judæorum tam
funestam, tam exitialem, viris prudentibus placuisse credendum non est, cum
Davidicum illud auribus nostris frequenter occurrat, *Ne occidas eos*.

Col. 652.

* Isabella.

Margarita * Regina Francorum, Parisius laborans in partu, diem clausit ex-
tremum et in ecclesia majore beatæ Virginis sepulturam accepit. Ipsâ die (b),
duo Reges tam Francorum quàm Anglorum habentes colloquium, suæ peregrini-
nationis initia distulerunt ad festum usque beati Johannis-Baptistæ, quod fatium
conjectores eventuum Deo plurimum displicuisse dixerunt, Reginæ mortem in D
argumentum trahentes....

Col. 654.

¹ Conradus.² Erardus.³ Henricus.⁴ Guillelmus.⁵ Philippus.⁶ Theoderi-

cus.

⁷ Radulfus.⁸ Hubertus.⁹ Rogerus.¹⁰ Radulfus.¹¹ Raimundus.¹² Guido.¹³ Otto.¹⁴ Fredericus.¹⁵ Heraclius.¹⁶ Guillelmus.

Exercitus christianorum ante Acconem hoc modo situs est. Ante montem Musardi
sunt Jenuenses. Post illos sunt Hospitalarii; post quos est marchio Montis-Fer-
rarii ¹. Post illum Comes Campaniæ Henricus; deinde Guido *Dumpere*. Post illum
Comes Brenensis ²; post quem Comes de Baro ³; deinde Comes Chalunsis ⁴. Postea
Comes Robertus *de Droues* et episcopus Belvacensis ⁵. Postea episcopus Besen-
ceviæ ⁶; juxta quem versùs planum est Comes Theobaldus [Blesensis], et Comes
de Claromonte ⁷, et Hugo *de Gurnai*, et Otho *de Tresoni*, et Florentius *de Hangi*,
et Walchelinus de Ferrariis; deinde Florentini; post quos episcopus Saresberiensis ⁸
et Anglici. Deinde dapifer Flandriæ cum Johanne *de Neele* et Odone *de Hame*,
et aliis Flandrensibus. Postea episcopus Cambraiensis ⁹ et dominus *Ysoldone* ¹⁰,
et vicecomes Turoniæ ¹¹. Deinde Rex de Jerusalem ¹² cum Galfrido et Aimaro E
fratribus ejus, et Hugo *de Thabari* cum fratribus ejus Radulfo et Othone et Wil-
helmo. Deinde Templarii et Jaco *de Avennes*. Post illum *Landegrave* (c) et Comes
de Gelres ¹³ cum Alemannis et Dacis, et Teutonicis et Frisonicis, inter quos ad
Magumeriam (d) posuit tentoria Dux Suaviæ ¹⁴. Post super Turonem patriarcha ¹⁵
et episcopus Acharonis et episcopus Bethleem, et vicecomes de Castello-Eraudi ¹⁶

(a) Obiit Willelmus II, Rex Siciliæ, an. 1189,
mense novembri, ex chronico Fossæ-novæ, apud
Muratorium, t. VII Rer. Ital. p. 877.

(b) Obiit Regina Elisabeth die 15 martii 1190.
Reges verò ad colloquium convenisse tradit Bene-

dictus, suprâ, pag. 498, statim post Natale Domini.

(c) Is erat Ludovicus Thuringiæ Landgravius,
sic ab historicis nostris per antonomasiam, quando-
que *Antigraphus*, nominatus.

(d) Mahometicum fanum intellige, *la Mosquée*.

A et Reginaldus de Sagitta, et Amfridus de Turona. Sub Turona excambiatores. Postea super portum archiepiscopus Pisanus * et Pisani; extremò Lombardi.

* Ubaldus.

Alienor Regina, filii sui Richardi Regis iter prosecutura, maris pericula declinavit, transitum habens per montem Jani, per Italiæ plana, per illos celebres orbis concursus ad dominum Papam Romæ.

In Accone sunt isti principes: *Caracos*, quem *Corboram* fecit militem ad obsidionem Antiochiæ; ille nutrit Saladinum. Post eum *Gemaladin*, *Gurgi*, *Suchar*, *Suncordeodar*, *Belhagessemin*, *Fecardinceras*, *Cerantegadin*.

Isti sunt principes exercitûs Saladini: Saladinus et quatuor fratres ejus, *Safedin*, *Felkedin*, *Sefelselem*, *Melcalade*; et tres filii Saladini, *Miralis*, *Melcalez*, *Melcalesis*, et duo nepotes ejus, *Tecahedin*, *Benesemedin*, *Coulin*, *Claisar*, *Bedredin*, *Mustop*, *Hazadinnersele*. Col. 655.

B *Tecahedin* in sua potestate habet Joramenses, Rotasienses, Birenses. — *Benesemedin* sub se habet Persas, Turcos, Hemsenses. — Saladinus sub se habet Alapitos, Damascenos. — *Miralis* sub se habet Alexandriam, *Damiet*, et totam terram ultra Euphratem usque mare Rubrum et ultrà versùs Barbariam. — *Metalez* sub se habet Babyloniam et *Keire*. — Quatuor fratres Saladini sub se habent Abesiam et *Leemen*, et Mauros et Nubiam. — *Caisar* est admiratus Ascaloniæ. — *Bedredin* est admiratus *Nazareth* et Neopolis et Ramille; — *Mustop*, *Lice* et *Baruth*; — *Hazadinnersele*, Montis-regalis et Gracci; — *Chorisin*, cujusdam partis Armeniæ. — Saladinus dominus est omnium.

Ansericus de Monte-regali ad mortem suam detexit traditionem quam fecerunt idem Ansericus et episcopus Belvacensis ¹, et Comes Robertus frater ejus, et Guido *Dumpere*, et *Landegrave* ², et Comes *de Gelre* ³, unde ipsi ceperunt à Saladino triginta-duo millia bisantiorum et centum marcas auri; et præterea habuit Landegravius quatuor camelos et duos leopardos et quatuor accipitres; et aliis donis distulerunt prædicti principes insultum, et permiserunt castella nostra cremari....

¹ Philippus.
² Ludovicus.
³ Otto.

C Duo Reges tam Francorum quàm Anglorum, circa Nativitatem Sancti Johannis * Jerosolymam profecturi, convenerunt apud Vizeliacum. Rex Francorum versùs Januensem civitatem iter arripuit; Rex Anglorum versùs Massiliam.

* An. 1190.

Fredericus Imperator Romanus, annum agens in imperio quadragesimum, dum Jerosolymam tenderet per Bulgariam, et ab Yconio transitum faceret versùs Antiochiam, in fluvio quodam qui vocatur *Saphet* *, exercitu suo toto salubriter transiente, solus equo suo decidens, submersus est VIII kal. augusti.

* Al. Saleph.

D Richardus Rex Anglorum navem ascendit apud Massiliam vigiliâ Sancti Laurentii: qui dum æquora sulcaret, in portu Romano nuncios domini Papæ, scilicet Hostiensem episcopum et alios plures occurrentes sibi, recepit; sed ad postulationem domini Papæ Romam renuit visitare, prope Capuam intrans Apuliam.

Col. 656.

Baldewinus Cantuariensis archiepiscopus et Hubertus Saresberiensis, et Ranulfus de Glanvilla quondam Anglicani regni justitiarius, itinere recto tendentes versùs Jerosolymam, à sinistra reliquerunt Siciliam, et post pericula multa tandem apud Tyrum applicuerunt circa festum Sancti Michaëlis.

Ignis ille qui dicitur *Græcus ignis*, à Sarracenis intra civitatem *Accon* obsessis, tres machinas quas christiani sumptibus magnis construxerant ad subvertendam urbem, in articulo temporis funditùs concremavit, et omnia redegit in cinerem, III nonas maii.

E Die festo Sancti Jacobi *, christiani quidam mediæ manûs homines, sicut dicitur, ad decem millia, victualium penuriâ laborantes, ut famis detrimentum effugerent, non habentes principem neque rectorem, insultum fecerunt in Saladinum; et nisi Radulfus Colecestrensis archidiaconus, vir tam inermi militiâ quàm armatâ probatus, cum forti manu suorum christianis auxilium præstitisset, omnes in ore gladii corruissent.

* Die 25 julii.

Philippus Rex Francorum applicuit apud Messanam XVI kal. octobris, et hospitatus est in palatio Regis Tancredi. Richardus Rex Anglorum ibidem applicuit; et habito cum Rege Francorum colloquio, Rex Francorum navem ascendit, et, quoniam ventus erat contrarius, ipsâ die rediit. Interim nuncii Richardi Regis, quos ad Tancredum Regem direxerat, redierunt IV kal. octobris, ducentes secum Johannam quondam Siciliæ Reginam, et pridie kal. octobris transiit fluvium qui dicitur *Far*, et in Calabria cepit locum munitissimum qui dicitur *la Baniare*, et posuit

in eo sororem suam, et in crastino cepit castellum inter Calabriam et Messanam, A quod dicitur *Monasterium Griffonum* (a). Griffones insultum facientes in Hugonem Brunum ab Anglorum Rege repulsi sunt: qui, clausis januis civitatis, ad propugnacula murorum stantes, homines et equos Regis Anglorum occiderunt, et quosdam illorum vulneraverunt. Rex Richardus portas civitatis confregit, et maximam illius civitatis partem confregit, et homines suos infra civitatem hospitari fecit IV nonas octobris, et, III nonas, dederunt obsides ei majores civitatis de pace servanda....

Col. 657. Rex Tancredus dedit Regi Richardo pro quietâ clamantia rerum omnium quas petebat, unciarum auri viginti millia; dedit etiam Tancredus unciarum auri totidem millia Regi Richardo pro bono pacis et quietâ clamantia divisâ quam Willelmus Rex fecerat patri suo Henrico Regi, et pro matrimonio quod erat contrahendum inter Arturum Britanniae Ducem et filiam Tancredi. Rex Richardus prædictum Arturum hæredem suum instituit, si sine prole decesserit (b). Firmavit B etiam quoddam castellum prope Messanam, quod vocavit *Mate-Griffun*. Margaritus et Jordanus *Delpin*, prædictæ civitatis custodes, abierunt furtivè, ducentes secum familiam suam totam. Præterea Rex Richardus quietum clamavit *wrech* in omnibus terris suis. Rex Francorum quietum clamavit Regem Anglorum de sorore sua ducenda, numeratis sibi decem millibus librarum; clamavit etiam clamantem quietam in perpetuum, quam habebat *de Gisors* et de toto *Welkesin*.

* Isabella. Sibyllâ Reginâ Jerusalem mortuâ, soror ejus unica *, quæ nupserat Hainfrido
* Conradus. *de Turun*, à viro suo per divortium est disjuncta, quam marchio * de Monteferrario duxit uxorem. Juratores in causa divortii fuerunt *Balisant*, matris Reginæ defunctæ maritus, Paganus *de Kaiphaz*, Reginaldus Sidonis civitatis quondam dominus. Desponsata fuit prædicta soror Reginæ ab episcopo Belvacensi *. Judices
* Philippo. in causa divortii fuerunt Acconensis episcopus et alius quidam episcopus de terra C
* Guido. Jerosolymitana. Die verò nuptiarum marchionis pincerna Silvanectensis *, nepos scilicet Comitis de Claromonte, cum decem et septem aliis militibus et quindecim servientibus equitibus à Sarracenis interceptus est.

Alienor Regina, cum per quatuor dies moram fecisset cum filio suo, recessit versùs Angliam, relinquens Berengariam filiam Regis Navarræ, quam ducturus erat uxorem. Quarto idus aprilis *, ascendit Rex Richardus navem cum exercitu suo, cum CLVI navibus et buccis XXIV, et galeis XXXIX, et duxit secum Johannam sororem et prædictam Berengariam.

Cleri Normanniæ libertates et jura.
* Walteri.
* Joanne.

OMNIBUS Christi fidelibus clerus totius Normanniæ salutem. AD universitatis vestræ notitiam volumus pervenire, contentionem motam inter matrem nostram Rotomagensem ecclesiam, procurante eam in absentia reverendi patris nostri W.¹ archiepiscopi J.² de Constantiis Rotomagensi decano, et Willelmum filium Radulfi senescallum Normanniæ, super quibusdam capitulis, D de quibus ecclesia Dei conquerebatur, sub præsentia nostra et baronum domini Regis, assistentibus quoque quampluribus Normanniæ ministris, hoc tandem fine conquievisse.

1. Inprimis determinatum est de clericis, quòd nullâ occasione à secularibus potestatibus capientur, nisi pro homicidio, furto et incendio, vel hujusmodi enormi flagitio quod ad placitum gladii pertineat; et tunc cum requisiti fuerint ab ecclesiasticis iudicibus, quieti reddentur in ecclesiastica curia iudicandi.

2. Item generaliter omnes de fidei læsione vel juramenti transgressione quæstiones in ecclesiastico foro tractabuntur. Super treugæ verò violatione antiqua consuetudo, et chartarum H. et R. illustrium Regum Angliæ tenor observabitur.

3. Item quæstiones de dote vel donatione propter nuptias, quando mobilia vel se moventia petentur, ad ecclesiam referentur. Quæstio verò super eisdem de immobilibus, dominis nostris Regi et archiepiscopo determinanda reservatur.

Col. 658. 4. Item, in conventualibus ecclesiis, abbates vel priores aut abbatissæ cum assensu diocesanæ E episcopi eligentur.

5. Item nulla fiet recognitio in foro seculari super possessione quam viri religiosi vel quæcumque ecclesiasticæ personæ viginti annis vel amplius possederint. Similiter nulla fiet recognitio, si chartâ vel alio modo eleemosynatam esse possessionem probare potuerint; sed ad ecclesiasticos iudices remittentur.

6. Item distributio eorum quæ in testamento relinquuntur, auctoritate ecclesiæ fiet, nec decima pars bonorum, ut olim, subtrahetur. De bonis verò clericorum, etsi dicantur fuisse usurarii vel quocumque genere mortis præventi, nihil pertinet ad secularem potestatem; sed episcopali auctoritate in pias causas distribuentur.

(a) *Griffonum* etiam nomine Græcos appellare (b) Conciliationis hujus chartam vide suprâ, solent scriptores alii. pag. 506.

A 7. Item quicquid laici in vita sua donaverint, vel quocumque titulo à se alienaverint, etsi usurarii fuisse dicantur, post mortem non revocabitur. Quæ verò post mortem non alienata invenientur, si recognitum fuerit ipsos tempore mortis fuisse usurarios, confiscabuntur.

8. Item, si mortuus habuerit aliquod vadium unde sortem suam perceperit, portio ipsius libera ad eum qui invadiavit, vel ad hæredes ipsius, revertetur. Idem fiet de portionibus uxoris et filiorum ejus post mortem ipsorum.

9. Si quis verò subitanèa morte vel quolibet alio fortuito casu præoccupatus fuerit, ut de rebus suis disponere non possit, distributio bonorum ejus ecclesiasticâ auctoritate fiet.

Anno Domini MCXCI, Baldewinus Cantuariensis archiepiscopus quicquid in usus necessarios terræ Jerosolymitanæ, dum ageret in extremis, legaverat erogandum, post obitum suum Hubertus Saresberiensis episcopus, quem testamenti sui coram familiaribus et domesticis ordinaverat executorem, fideliter erogatione piâ distribuit; et de castrorum excubiis summè sollicitus, militibus viginti, serviensibus quinquaginta, sicut decreverat archiepiscopus, juxta consuetudinem regionis per dies plurimos statutis temporibus debita persolvit stipendia, pauperum semper agens curam, erga destitutos auxilio reflectens oculos misericordiæ, per omnia boni præsulis implens officium.

VENERABILI domino et patri in Christo carissimo R.* Dei gratiâ episcopo Lundoniensi, H.* eadem gratiâ Saresberiensis episcopus, salutem et tam devotæ quàm debitæ dilectionis constantiam. NOVERIT dilectio vestra quòd villa Accon post insultus plurimos adhuc nobis fortiter restitit, nec à nobis adhuc expugnari potuit; quia gentibus, muris et machinis satis erat munita, et Saladinus ex alia parte circa nos undique exercitum suum quasi in obsidione tenebat. Verùm de exercitu ejus, sicut certissimè accepimus, plures recesserant corporis invaletudine, laboribus et expensis supra modum gravati, nec prece nec pretio vel etiam minis diutius poterant retineri. In exercitu illo vir alicujus probitatis eo tempore, sicut dicebatur, [vix] inveniri poterat, quem Saladinus in villam Acconis transponderet, ut alios vel membris mutilos vel corpore debilitatos extraheret; et de nostris versâ vice diversi in diversa loca se retraxerant, ut sibi contra multimodam expeditionis incommoditatem consulerent, et sic tam subtractione virorum quàm amissione ibidem mortuorum, exercitus ibidem christianitatis multum erat diminutus. Verumtamen christiani, de consolatione Christi confidentes, labores et molestias obsidionis prædictæ usque in adventum Regum nostrorum sperant se posse sustinere. Hoc dicimus, si circa Pascha venerint; si enim diutius venire distulerint, et ad sumptus pecunia deficiet, et spes terrenæ consolationis evanescet. Hæc de statu obsidionis Acconis.

* Richardo.

* Hubertus.

Col. 659.

Walterus archiepiscopus Rotomagensis, à Sicilia rediens, venit in Angliam v kal. maii * apud Soreham, literas deferens in hæc verba:

* An. 1191.

D RICHARDUS Rex Anglorum Willelmo cancellario suo, G.¹ filio Petri, W.² Marescallo, et H.³ Bard. et W.⁴ Briwer. Apparibus (a). SCIATIS quòd, quia nos diligimus venerabilem patrem nostrum Walterum Rotomagensem archiepiscopum, et de eo ad plenum confidimus, eum de peregrinatione sua, de consilio et assensu summi Pontificis, propter consilium et defensionem regni ad vos transmittimus; quoniam constat apud nos ipsum esse ad hoc idoneum, et quia eum virum esse cognovimus prudentem et discretum et nobis semper fidelem. Unde vobis mandamus et firmiter præcipimus, quatinus in procurandis negotiis nostris, et in custodiendo et defendendo regno nostro, communicato cum eo in omnibus negotiis nostris consilio operemini; volentes et præcipientes quòd, quamdiù ipse erit in Angliâ et nos in peregrinatione Dei erimus, ipse pariter in omnibus cum consilio vestro, et vos cum suo. Vobis etiam mandamus, quòd ea quæ sibi vobis de archiepiscopatu Cantuariensi exponenda commisimus, faciatis, sicut ipse vobis ex parte nostra proponet. Teste meipso, XXIII die februarii, apud Messanam.

* Gaufrido.

* Willelmo.

* Hugoni Bardulfo.

* Willelmo.

E Tertio kal. aprilis * Rex Francorum navem ascendit apud Messanam cum tribus tantummodo navibus: pacificati priùs fuerant Rex Anglorum et ipse (b).

* An. 1191.

Clemente Papâ tertio, rebus humanis exempto *, Jacinctus inter diaconos ecclesiæ Romanæ primus, ne schisma subitum in ecclesia Dei consurgeret, se fieri

* die 10 aprilis.

(a) Appares vel à paribus vocant inferioris ævi scriptores epistolas quæ uno ab exemplo, paucis mutatis, ad diversos mittuntur. Ita Cangius voce Appar. In eundem modum scripsit eisdem Rex Richardus: « Si fortè cancellarius noster negotia regni nostri juxta consilium vestrum, et aliorum prædictorum quibus curam regni nostri

» commisimus, fideliter non tractaverit, præcipimus ut secundum dispositionem vestram de omnibus agendis regni nostri, tam de castellis quàm de escaetis, absque omni occasione » faciatis. »

(b) Pacis stipulationes superiùs à nobis editas vide, p. 32.

Papam vix tandem consensit, quem Octavianus Hostiensis episcopus die Paschæ A consecravit episcopum, qui vocatus est Cœlestinus Papa III.

Cœlestinus, feriâ secundâ Paschali, Henricum Regem Teutonicum et Longobardorum consecravit Imperatorem Romanum. Paschali feriâ quartâ, Romani civitatem Tusculanam funditus diruerunt.

Robertus Lincolnensis canonicus, filius unicus et hæres Willelmi senescalli Normanniæ, mandato Clementis Papæ Cantuariæ consecratus est episcopus Wigorniensis, III nonas maii, à Willelmo sedis apostolicæ legato, sex episcopis Dornbernsis ecclesiæ suffraganeis astantibus prædicto legato.

Col. 66a.

Rex Anglorum Richardus in magna gloria naves ascendit IV idus aprilis apud Messanam, et circa vigesimum diem Rhodos insulam subintravit, et in civitate quinque diebus mansit, et postmodum quinque diebus transcursis, apud Cyprum applicuit in loco qui vocatur *Limezun*. *Cursac* autem dominus terræ, qui se vocabat B Imperatorem, tam armatâ quàm forti manu Regi portum prohibiturus occurrit, et quamplurimos hominum suorum affictos afflixit, spoliavit naufragos et in carcerem fame perituros reclusit. Hinc igitur in tantæ vindictam injuriæ Rex Anglorum irâ succensus, iniit cum hoste jam dicto congressum; festinam adeptus victoriam, ipsum victum et vinctum tenuit, et filiam suam unicam, totamque insulam Cypri cum universis munitionibus suæ subdidit ditioni. *Cursac* cum Rege pactum iniit, ne ferreis detineretur in vinculis; quod et factum est: sed Rex, pactum observans, eum compedibus arctari fecit argenteis, et in castello prope Tripolim, quod vocatur *Margeth* *, retrudi præcepit; filiam autem ejus secum retinuit, cum duabus Reginis in thalamo Regis honorificè custoditam.

* *Margat*.

Situs Cypri talis est. Primò venit ad Baffam, quæ caput est regionis versùs meridiem. Secundò venit ad *Limezun*. Tertiò venit ad *Famagust*, dictam quasi C civitatem Augusti. Postea caput Sancti-Andræ versùs septentrionem extenditur, et è regione respicit Armeniam. Postea venit ad *Cheri*, quò naves ascendunt Jerusalem visitaturi.

Rex Francorum, iter suum dirigens versùs Jerusalem, in Paschalibus die sabbati, scilicet XII kal. aprilis *, applicuit apud *Accon*. Quid verò totus exercitus christianorum per septem septimanas in assiliendo civitatem profecerit, tota christianitas quæ præsens erat, novit et recolit....

* An. 1191.

Col. 661.

Richardus Rex Anglorum, habens in comitatu suo XIII magnas naves quas buccas vocant, triplici velorum expansione dum æquora sulcarent notabiles, habens centum alias naves onerarias, habens etiam quinquaginta galeas triremes, se vento commisit apud Cyprum, et inter navigandum navem quamdam, quam Saphadinus Saladini frater, Babylonie dominus, sumptibus magnis extruxerat, ut Sarra- D cenis apud *Accon* obsidione vallatis succursum præstaret, casu fortuito velificantem inspexit, refertam omni genere victualium, armis bellicis ad quoslibet subeundos congressus instructam, ignis græci, serpentium ignitorum plena vasa plurima continentem, sicut dicebatur, hominum mille quingentorum suffragio roboratam. Instructis igitur in articulo temporis omnibus ad prælium navale necessariis, galearum occurso circa navem undique fit insultus acerrimus, quæ, venti destituta suffragio, stabat immobilis. Quidam itaque remigantium, illius aviculæ quæ mergus dicitur tractus exemplo, natans subter aquas accessit ad navem, et eam terebro perforavit. (Audierat forsitan qualiter Eleazarus, tempore Machabæorum, se supposuit elephanti, circa quem belli pondus undique confluebat, et eum percutiens in ventrem, occidit, oppressus et ipse, sed Judæorum gerens negotium.) Remigans autem Christum habens in corde, rediens ad galeam incolumis, suâ resedit in sede. E Modico tractu temporis aqua subintrans, omnia tabulata transcendit, et hominibus qui prius in propugnaculis confidebant, evadendi spem omnem prorsus abscidit: quorum mille trecentos Richardus Rex Anglorum in mari submergi præcepit, reservando ducentos. Acta sunt hæc VIII idus junii *.

* An. 1191.

Rex, iter suum prospero cursu dirigens, ad portum quò tendebat appropinquavit. Lituorum itaque stridor, ductilium clangor tubarum, horribilis cornicinum strepitus, littora repleverunt. Personabat terra, quod et christianorum animos animavit ad pugnam, et Saracenis obsessis gravissimum terrorem incussit, magnum principem advenisse declarans. Rex portum intravit *Accon*, VI idus junii.

Cum autem duo Reges circa civitatem *Accon* machinas erexissent, et petrarias suas

A suas muro proximas collocassent, et magnitudine lapidum muros penitus attrivissent, in stuporem sunt versi Sarraceni, nullam habentes fiduciam resistendi. Qui, communicato cum suis consilio, coeperunt tractare de pace, talibus initis pactionibus, quod Saladinus sanctam Crucem certâ die restitueret, et christianos captivos mille quingentos, quos habebat in vinculis, liberos abire permetteret. Sic civitas cum armis et impedimentis Sarracenorum, salvis tantum corporibus ipsorum, Regibus duobus est reddita IV idus julii*. Veniente die statuto, nihil horum quæ promiserat Saladinus implevit. In ultionem igitur excessus tanti, circa duo millia sexcenti Sarraceni capitis animadversione multati sunt, paucis de nobilioribus retentis, pro dispositione Regum pondere vinculorum arctatis. * An. 1191.

Subjugatâ civitate, Rex Francorum ad propria redire proposuit, quasi toto negotio consummato. Quod audiens Rex Anglorum, quicquid in argento vel auro, B quicquid in victualium congregatione, quicquid in armis vel equis vel navibus congregaverat, se pro parte dimidia Regi Francorum tamquam domino suo communicaturum obtulit, et sub gravi securitate fideliter repromisit. Sed, quoniam ipse redditum suum immutabiliter ordinaverat in animo suo, cum paucis suorum repatriaturus navem ascendit. Col. 662.

Postquam Rex Francorum recessit, illicò ruinis et scissuris murorum civitatis *Accon* reparatis, ipsâ civitate fossatis et muro plenius communitâ, Rex, ad promovendum christianitatis negotium et prosequendum voti sui propositum, versus *Joppen* iter arripuit, et cum eo Dux Burgundiæ* cum Francigenis sibi subditis, Comes Henricus cum suis, et alii multi Comites et barones et populus innumerus. Cùm autem inter *Accon* et *Joppen* plurimum esset spatium et tractus viarum prolixior, apud Cæsaream tandem cum multo sudore gravique jactura suorum Rex imperterritus venit, et ipse Saladinus in eodem itinere multos de suis amisit. Cùm itaque populus Dei respiraret ibidem aliquantulum, apud *Joppen* iter propositum audacter prosecutus est; et cùm illius anterior custodia procederet apud *Assur*, Saladinus cum vehementi Sarracenorum incursu super ultimam aciem impetum faciens, divinæ miserationis gratiâ favente, solum à quatuor turmis christianorum à fronte sibi viriliter occurrentibus compulsus est in fugam, ipsumque fugientem per unam leucam vel circa præcedentes turmæ christianorum plenè prosecutæ sunt, tantamque stragem de nobilioribus Sarracenis quos Saladinus habuerat, vigiliâ Nativitatis beatæ Virginis*, prope scilicet *Assur* [fecerunt], quantam Saladinus, annis quadraginta transactis antea, non sustinuit unâ die. Nos autem de nostris illâ die, gratiâ Dei, nullum amisimus nisi virum optimum et suis meritis universo carissimum exercitui, Jacobum *de Avennes*, qui per plures annos in exercitu christiano, quasi columna totius exercitus, in omni sinceritate promptus exstitit et devotus. Deinde, Domino ducente, Rex Anglorum *Joppen* pervenit, eandemque villam fossatis et muro firmavit, habens in proposito christianitatis negotium ubique pro posse suo viriliter promovere. * Hugo.

Bartholomæus Turonorum archiepiscopus, mandato summi Pontificis, Galfridum Eboracensem electum consecravit episcopum Turonis in ecclesia beati Martini, xv kal. septembris, sex suffraganeis suis assistentibus. Henricus Bajocensis episcopus interfuit consecrationi. Abbas Majoris-monasterii Sancti-Martini*, pallium deferens à domino Papa transmissum, prædictum electum solitis involvit conditionibus: scilicet, quod legatos Romanæ ecclesiæ cum veneratione suscipiet; quod deferet appellationibus; quod visitabit Romanam ecclesiam singulis tribus annis, vel per se vel per proprium nuncium. Dum archiepiscopus in Angliam tenderet, in portu quodam applicuit qui *Dovera* nuncupatur, xviii kal. octobris*: quem sub enavigatione sua, clericos etiam suos, soror Elyensis episcopi, quæ castellum custodiebat, mandato, sicut dicitur et creditur, Elyensis episcopi*, per sex dies cum armatorum multitudine fecit in prioratu Sancti-Martini nequiter obsideri; coarctavit etiam in tantum, ut vix ei modico tempore victualia possent emendicata conferri. Malitiâ perfidorum in deterius proriente, milites Elyensis episcopi quos habebat familiarissimos, Albericus *de Marines* et Alexander *Puintel*, cum armatorum multitudine venerunt ad prædictam ecclesiam loricati, gladios habentes in manibus evaginato; et irruentes in ecclesiam, irruentes in archiepiscopum, firmiter injunxerunt ut de regno sine mora, sine dilatione, navigaturus in Flandriam, cum suis exiret: quod facere recusans, stolam gerens in collo, * An. 1191.

bajulans crucem in manibus, ab altaris cornu per pedes, per crura, per brachia, A colliso capite super pavementum, violenter extrahitur; per viam lutosam, per immunda loca, cum clericis suis et viris religiosis qui de partibus multis ad ipsum videndum confluxerant, perductus est in castellum XIV kal. octobris, ubi per octo dies est retrusus in carcerem. Quod audiens Lundoniensis episcopus *, utens ferè diplomate, cum festinatione quâ potuit venit ad cancellarium, à quo post multas supplicationes vix tandem obtinuit, episcopatu suo toto sub cautione fidejussoria quasi loco pignoris obligato, liberationem archiepiscopi. Carcerem egrediens archiepiscopus VI kal. octobris, eâdem viâ quâ tractus fuerat rediit cum prædictis insignibus, scilicet cum stola, cum cruce, per viam lutosam, per immunda loca, quousque Sancti-Martini rediret ad monasterium, et Deo Sanctoque Martino gratias agens, à populis undique confluentibus cum exultatione magna susceptus est. Lundonias veniens archiepiscopus, solemni processione receptus est B in ecclesia Doctoris gentium, VI nonas octobris, cui dominus Lundoniensis episcopus Richardus tam sibi quàm suis omnem quam potuit humanitatem exhibuit in expensis effusioribus.

* Richardus. *RICHARDO Lundoniensi episcopo Johannes Comes Moritonii, salutem. SICUT diligitis honorem Dei et ecclesiæ, et domini Regis et regni et meum, sitis ad pontem de Lodene die sabbati proximâ post festum Sancti Michaëlis * inter Radinges et Windesoram; quia, Deo volente, ibidem vobis obuius ero, tractaturi de quibusdam magnis et arduis negotiis domini Regis et regni.*

Col. 664. Itaque cancellarius, habens in custodia Windesoræ castellum, silvarum opaca, viarum angustias, equitum et peditum in armis confidentium et ad Comitem undique confluentium multitudinem, Henrici quoque de Ver (cujus exhæredationi, C sicut dicebatur, ipse præstiterat occasionem) latentes insidias, prædictum etiam pontem à castello nimis remotum plurimum causabatur, et sic in diem usque lunæ pertractum est colloquium. Mediâ die dominicâ, tam archiepiscopi Rotomagensis scilicet et Eboracensis, quàm episcopi quotquot apud Radingum convenerant ut interessent colloquio, candelis accensis ascenderunt in pulpitem, et omnes qui consilium vel auxilium vel mandatum dederunt, ut archiepiscopus Eboracensis extraheretur ab ecclesia, tractaretur indignè, retruderetur in carcerem, terribiliter anathematizaverunt et à consortio sanctæ matris ecclesiæ sequestraverunt, et nominatim Albericum de Marines et Alexandrum Puintel.

Die lunæ, Comes, ad omnem sinistram suspicionem tollendam, in loco tutissimo prope Windesoram, sicut petierat cancellarius, ad colloquium venire proposuit, cancellario repromittens omnimodam securitatem per manum episcopi Lundoniensis; D et quoniam apud Estanes hospitari decreverat ipsâ die, familia sua mane surgens et irruentium formam assumens, gressu concito properabat, impetum observans in omnibus. Quod audiens cancellarius, contritus est à facie Comitis, quem cum ira magna sua sequi vestigia reputabat, et trepidanti consimilis elongavit, non dico fugiens, quousque cum armis et impedimentis et familia sua Lundoniæ turrim intraret, in pedeplanis turre equos suos stabulans, et in ipsis domibus ad convescendum antiquitùs deputatis, ad imminentem, sicut credebat, obsidionem se præparans. Comes autem, audiens quod fecerat cancellarius, venit et ipse Lundoniis ipsâ die, receptus ad hospitandum in domibus Richardi filii Reineri. Rogerus de Planes, in tota terra Johannis Comitis justitiarius, graviter vulneratus à quodam Radulfo de Bello-campo, quem cancellarius cingulo militari donaverat, kal. novembris * diem clausit extremum. Sequenti die martis, ut inimiciæ quas Comes E et cancellarius incurrerant, suo Marte discurrerent, Comes Johannes, tam archiepiscopi quàm episcopi, tam Comites quàm barones, convenerunt in capitulo Sancti-Pauli Lundoniæ, pulsata campanâ quæ populum solet ad conveniendum urgere. Post longos ergò tractatus ad invicem habitos, Johannes Comes primus fidelitatem Regis Richardi juravit, deinde archiepiscopi duo, postmodum omnes episcopi: solus episcopus Lundoniensis adjecit juramento, *salvo ordine suo et justitiâ ecclesiasticâ*. Juraverunt etiam Comites et barones quotquot convenerant. Omnes prædicti magnates juraverunt communiam *Lundon*....

Col. 665.

Die jovis, habitum est colloquium ab orientali parte turris Lundoniensis. Præsens fuit Comes, cancellarius, archiepiscopi prædicti, pontifices, Comites, barones:

A assensu communi diffinitum est ut omnia castella quæ pro libitu suo cancellarius custodiæ familiarium suorum commiserat, redderentur, et inprimis turris Lundo-
niensis; quod se facturum cancellarius jurisjurandi præstitâ religione promisit:
castella verò tria quæ de manu Regis Richardi receperat cancellarius, scilicet
castellum de Dovera, castellum de *Cantebrige*, castellum de *Hereford* in Wallia,
per manum cancellarii custodirentur, datis obsidibus à castellanis quos ibi consti-
tuerat cancellarius, de fidelitate Regis servanda. Die veneris, cancellarius, turrim
egrediens cum universa suppellectili sua, transitum fecit apud Bermundeseiam;
Henricus et Osbertus cancellarii fratres, et Matthæus Camberarius, dati sunt in
obsidatum quousque redderentur castella: juraverat enim cancellarius quòd ante
castellorum redditionem regnum non egrederetur. Die sabbati, transitum faciens
apud Doveram, duces habuit in itinere Gilebertum Rofensem episcopum et Hen-
B ricum de Cornhella Cantia vicecomitem.... Die jovis sequente, cancellarius, reputans
oculos cæcare nautarum, qui se ventorum habere notitiam gloriantur plerumque,
sumpsit habitum muliebrem; sed gressum in corpore vel incesum alterare non
potuit, quin vir potiùs appareret quàm mulier. Itaque, deprehensus à nautis, facie
detectâ cognoscitur, rapitur, trahitur, et vix à manibus muliercularum abstractus,
custodiæ deputatur quousque communi decreto justitiariorum regni qui Lundoniis
residebant, libertatem acciperet abeundi quòd vellet; præmonitus tamen et sum-
monitus ut quod in præfato colloquio prope turrim priùs juraverat, effectui man-
ciparet. Cancellarius, iv kal. novembris * navem ascendens et in Normanniam iter
dirigens, apud Portum-ulteriore * applicuit....

* An. 1191.

* le Tréport.

Col. 667.

Anno Domini MCXCII, Reginaldus Bathoniensis episcopus sedit annis xvi et
xxvi septimanis et duobus diebus: qui nominatus à monachis Cantuariensis electus,
C transcurtis à die nominationis xxix diebus, die Natalis, anno bissextili, feriâ quartâ,
diem clausit extremum apud *Dogemerefeld* in territorio Wintoniensi. Sepultus est
autem in ecclesia sua Bathoniæ prope majus altare, die festo S. Thomæ martyris.

Rex Francorum, à finibus rediens Jerosolymitanis, vi kal. januarii Parisius
solemni processione receptus est. Sed utrùm honestam, utrùm causariam, utrùm
ignorantem fuerit missionem consecutus à castris, qui pro certo novit, edisserat.

...us marchio de Monteferrario, iv kal. maii, confossus est ab Arsacidis
apud Tyrum. Henricus Campaniæ Comes, nepos Richardi Regis Anglorum, filiam
Amaurici Regis *, quam marchio sibi copulaverat qualiquali modo, duxit uxorem
iii nonas maii; totam quoque terram, sicut unquam aliquis Regum Jerosolymita-
norum possederat meliùs, quam christiani recuperaverant, in potestatem recepit.

* Isabellam.

D Caterva Sarracenorum, dum à Babylonia tenderet Jerusalem, omni genere vic-
tualium abundans et armis, intercipitur à christianis. Quod quisque Francorum
diripuerat, suos cessit in usus; quod Templares, quod Hospitalarii, quod exteræ
gentes invaserant, cessit ad arbitrium Regis Anglorum.

Pridie idus maii * Rex Anglorum veniens ante *Darum*, quod Rex Amauricus
in damnum et injuriam Babyloniorum firmaverat, quod et postmodum Saladinus
iù potestatem suam redegerat, castellum obsedit, et infra quartam diem hominum
plusquam quinque millia, capto castello, captivavit.

An. 1192.

Pridie kal. augusti, captum est oppidum *Joppen* à Sarracenis. Kal. augusti,
Rex Anglorum impiger, ut christianis succurreret, in arma proruens cum tribus
galeis, decem secum habens milites, ante *Joppen* applicuit, et Sarracenos expugnans,
Joppen sua sub potestate redegit. Sarraceni resumptis viribus, cùm audissent Regem
venisse cum paucis, ut eum vivum caperent, irruerunt: quibus Rex resistens viri-

E liter, in ore gladii multos percussit eorum.

Quarto idus augusti, scilicet vigiliâ Sancti Laurentii, datæ sunt induciæ: tota
maritima, scilicet Tyrus, civitas *Accon*, Castellum Hymberti, *Cayphas*, Cæsarea
Philippi, *Joppen* et Castellum medianum, cesserunt in partem christianorum. Civitas
Ascalon, de qua scriptum est (*Ascalon, Ascalon, tibi in ore gladius, et erit usque*
ad consummationem sæculi), de communi tam christianorum quàm Sarracenorum
assensu diruitur. Montana cesserunt in potestatem Sarracenorum; christianis est
data potestas intrandi Jerusalem, dummodo venirent inermes. Sed Tyrensis archi-
episcopus sub interdicto conclusit omnes qui sub conductu Sarracenorum visi-
tarent Jerusalem, et ibidem vota persolverent orationum. Hinc inde datis induciis
à sequente Pascha per tres annos, per tres menses, per tres hebdomadas, per tres

Col. 668.

dies, per tres horas, nemini venit in dubium non esse dictum otiosè: *Funiculus triplex difficile rumpitur*. Et ut quod Sarraceni fecerunt, robur in posterum firmitatis obtinere non dubites, in signum pacis emiserunt sagittam, intelligi dantes in die non esse timendum à sagitta volante.

Dum Rex Richardus peregrinaretur in Syria, dum vacaret in Anglia sedes Cantuariensis, Savaricus, Norhamtoniensis archidiaconus et thesaurarius Saresbiriensis, à Bathoniensibus monachis, Wellensibus monachis reclamantibus, electus est in episcopum. Walterus Rotomagensis archiepiscopus, justitiarius regni, præbuit Regis assensum. Savaricus, Romam veniens, mandato summi Pontificis ordinatus est presbyter in patriarchio Lateranensi; manum consecrationis apposuit Albinus Albaniensis episcopus, xiiii kal. octobris.

¹ An. 1192.
² Berengaria.
³ Johanna.

* Corfu.

Die festo Sancti Michaëlis¹, duæ Reginae, scilicet tam Angliæ² quàm Siciliæ³, navem ascenderunt apud Accon; Rex verò navem ascendit die festo Sancti Dionysii. Circa Sancti Martini festum applicuit in Romania, scilicet in loco qui dicitur *Cuvrefi**, qui jurisdictioni subjicitur Imperatoris Constantinopolitani. Postmodum, relictis magnis navibus, duas galeas ascendit, et applicuit in Sclavonia. Cum autem transisset Venetiam et Aquileiam, terram Ducis Austriæ subintravit, à quo captus est in civitate quæ Wena dicitur, xiiii kal. januarii. Regem Anglorum Dux Austriæ comprehendit apud Wenam: qui, licet pedes Regis in compedibus non humiliaverit, importunitate tamen custodem plus ad malam mansionem perduxit quàm si duris arctasset in vinculis. Homines siquidem regionis illius, barbariem maximè redolentes, horrent verbis, habitu squalent, immunditiis feculescunt, ut intelligas eorum cohabitationem ferinam potius quàm humanam.

Anno Domini mcxciii, Johannes Moritonii Comes, cum audisset fratrem suum Regem tentum in vinculis, illectus est spe magnâ regnandi. Multos itaque per totum regnum alliciens, plurima promittebat; munitionibus suis celeriter obfirmandis intendebat sollicitus; mare transiens, foedus iniit cum Rege Francorum, ut Arturum Ducem Britanniae, nepotem suum, ab ea spe quam Britones super ejus promotionem (a) conceperant, prorsus excluderet.

* An. 1193.

Pridie kal. martii*, Saladinus diem clausit extremum.

Feriâ tertiâ post Ramos palmarum, Dux Austriæ Regem Angliæ tradidit Imperatori Romano sub pactione pecuniæ persolvendæ. Postmodum, ut Imperator ad immoderatam pecuniæ quantitatem, nomine redemptionis solvendam, Regem Anglorum terroribus et exemplis impelleret, eum trudi præcepit in loco qui *Trivallis* dicitur, à quo carcere nullus ante dies istos exivit, qui vinctus ibidem intravit. De quo dicit Aristoteles, libro quinto: *Bonum est mactare patrem in Trivallis*; de quo loco rursus metricè scriptum est:

*Sunt loca, sunt gentes, quibus est mactare parentes
Vel mos, vel pietas, cum sera supervenit atas.*

Col. 669.

Hoc igitur non infortunio, sed ultione divinâ, provisum est et salubriter ordinatum, ut Richardus Rex ad poenitentiam et satisfactionem congruam revocaretur super excessu quo patrem suum carnalem, Henricum Regem decumbentem in lecto, tam auxilio quàm consilio Regis Francorum apud urbem Cenomannicam obsidione vallavit; et licet eum ferro non mactaverit corporaliter, eum tamen crebris et sævis assultibus compulit inde recedere....

Col. 670.

* An. 1193.

Totius Alemanniæ generalis conventus, magnates solummodo comprehendens, habitus est apud Warmatiam, 111 idus julii*. Tractatum est ibi de redemptione Regis Anglorum. Tandem sub audientia plurimorum propalatum est pretium appreciati, quem appreciavit Henricus Imperator Romanus ab Austriæ Duce Limpoldo, scilicet quinquaginta millia marcarum argenti. Sed, ut Imperator, egregius foenerator, legitimarum usurarum summam, quæ per annum æquiparantur sorti, per unum diem in duplum excederet, centum millia marcarum sibi suo tempore solvendarum extorsit à Rege. Summâ redemptionis Regis Anglorum est argenti centum millia librarum ad pondus Coloniae, monetæ publicæ probatæ: quæ pecunia, certis temporibus et distinctis, quinquaginta datis obsidibus persolvetur (b).

(a) Nitebatur eorum spes Richardi literis quibus Arturum regni hæredem constituerat, si fortè sine prole eum obire contingeret, quas literas vide p. 507.

(b) Literas quibus se Rex Angliæ ad solvendam Imperatori eam pecuniæ summam obligavit, vide suprâ, p. 558.

- A** Cum de redemptione Regis agendum sit, quam devotionem ei sui fideles exhibuerint, proferamus in medium, incipientes à domo Dei. Majores quidem ecclesie thesauros ab antiquis congestos temporibus, ecclesie parochiales argenteos calices præfiserunt: archiepiscopos, episcopos, abbates, priores conventualium ecclesiarum, Comites, barones, quartam partem annuorum reddituum; monachos Cistercienses, canonicos ordinis albi, totam lanam unius anni; clericos viventes de decimis, decimam partem de redditibus provenientem, statutum est assensu communi persolvere. Cessit Alemannis in admirationem non minimam, quod tam crebri fiebant concursus episcoporum, abbatum, Comitum et baronum, aliorum etiam mediæ manûs hominum, quos de tam diversis, de tam remotis nationibus unius hominis jurisdictioni subiectis, desiderium trahebat videndi Regem, de reditu cuius in toto regno suo ferè desperabatur à singulis; et cum diversi diversa reportarent rescripta, scripsit in hæc verba:

RICHARDUS, Rex Anglorum, Waltero Rotomagensi archiepiscopo. QUOTIESCUMQUE Col. 671.
nuncios in Angliam ad vos destinamus, et illis literas de fide eis adhibenda, super his quæ vobis ex parte nostra proponant, committimus; hac intentione hoc facimus, ut super his quæ ad commodum et honorem nostrum cedunt, eis fides adhibeatur; super his autem quæ ad honorem aut utilitatem nostram non contingunt, eis fides nullatenus adhibeatur.

- Hugo Cestrensis episcopus vocatus à Rege, sicut dicebat, cum magnis exeniis quæ summo studio præparaverat, antequam Alemanniæ periculis se committeret, interceptus est in itinere; nam prope Cantuariam de nocte quiescens comprehensus, bonis omnibus spoliatus est. Matthæus de Clera, municeps principalis castelli de Dovera, præstitit auctoritatem prædonibus; sed excommunicatus nominatim tam ab archiepiscopo quam ab episcopis omnibus, accensis candelis, an suum excessum congruâ satisfactione relevaverit, ignoratur.

Philippus Rex Francorum uxorem duxit sororem * Regis Danemarchiæ. Sed, * Ingeburgem.
quia divortium inter ipsos solemniter celebratum est ex insperato, plus hoc in ore populorum versatur, quam quod apud urbem Ambianensem in Assumptione beatæ Virginis * nuptiæ regales præcesserant. A Rege disjuncta Regina maluit Suessionis (a) inter sanctimoniales degere, quam lares paternos in Danemarchia visitare..... * An. 1193.

Anno Domini MCXCIV, Walterus Rotomagensis archiepiscopus, dum per annos duos et anni tertii quartam partem administrasset regni negotia, specialis Angliæ justitiarius, non ambulavit in magnis, à munere manus excutiens, clamores æquâ lance dijudicans: qui, vocante Rege, transitum fecit in Alemanniam; transitum etiam fecit et mater Regis Alienor Regina, sub ipso transitu suo Coloniz celebrantes Epiphaniam.

- D** *WALTERUS, Rotomagensis archiepiscopus, Radulfo decano Londoniensi. NOVERIT dilectio* Col. 672.
vestra quod, postquam ad dominum nostrum carissimum, illustrem Regem Anglorum, accessimus, nemini scripsimus in Anglia, nec aliqua usque ad crastinum Sancti Blasii * audivimus, * die 3 februar.
quæ essent digna relatu et vobis scribere deberemus. Eo verò die, misericors Dominus populum suum apud Maguntiam in liberatione domini Regis visitavit. Nobis enim domino Regi, eadem die, usque ad horam nonam assistentibus, Maguntino ¹ et Coloniensi ² archiepiscopis inter dominum Imperatorem et dominum Regem et Ducem Austriæ pro liberatione regia verba proferentibus, post multas anxietates et labores, iidem archiepiscopi, qui studio maximo ad liberationem regiam operam adhibuerant, coram domina Regina et nobis, et Bathoniensi ¹ et Elyensi ² et Sanctonensi ³ episcopis, et multis aliis magnatibus, ad dominum Regem accesserunt, ei breve verbum et jocundum proferentes. Erat siquidem quod ei dominus Imperator significavit, quod eum in custodia sua diù tenuerat, sed eum liberum dimittebat et absolutum, ut sui ipsius de cætero haberet potestatem: *Liber et explicitus ad sua vota suos.*

- E** Circa dies istos, Henricus, Henrici Ducis Saxoniz primogenitus, nepos Richardi Regis Anglorum, filiam unicam et hæredem Conradi Palatini Comititis duxit uxorem.

Pactiones initæ sunt plures inter Imperatorem et Regem, ad persolvendam non spectantes pecuniam, sed ad statum Regis intervertendum: inter quas quicquid insertum est ab initio vitiosum, quicquid contra leges, contra canones, contra bonos mores indubitanter conceptum, licet ex parte Regis et suorum fidelium ad hoc observandum fuerit iusjurandum adactum, emissa licet patentia scripta, licet

(a) Lege Cysonis in diœcesi Tornacensi, prout archiepiscopum, editâ quoque inter Miscellanea habet Stephanus Tornacensis episcopus epistolâ inter Baluzii, tom. I, pag. 420, in qua Stephanus eximias miserandæ Reginæ dotes laudibus extollit.

in mundum universitatis recepta, quia tamen contra jus elicitā, robur firmitatis A
obtinere non debent in posterum, nec ullo tractu temporis convalescere.

Walterus Rotomagensis archiepiscopus et Baldewinus *Watch*, et alii quidam, dati
sunt in obsidatum pro decem millibus marcarum quæ Rex tenebatur ad præsens
persolvere, quousque persolverentur; et hoc se fideliter observaturos, nec egres-
suros ab Alemannia citra conscientiam Imperatoris, præstitā jurisjurandi religione,
solemniter confirmaverunt.

Tancredus Rex Siciliæ, Rogerus etiam filius ejus sublimatus in Regem, intra
paucos dies rebus humanis exempti sunt. Willelmus verò filius Tancredi, puer
adhuc, regni diadema suscepit.

Rex Anglorum, ad instantem Adulphi Coloniensis archiepiscopi petitionem Colo-
niam veniens, in ipsius palatio cum honore summo receptus est, in sumptibus B
magnis, in epulis profusioribus ibidem moraturus per triduum. Die verò tertiā
procuravit archiepiscopus ut Rex in ecclesia beati Petri missam audiret. Archi-
episcopus itaque, depositā majestate suā, præcentoris assumens officium et stans
in choro cum cantoribus cæteris, illam solemnem missam solemniter inchoavit:
Nunc scio verè quia misit Dominus Angelum suum, et eripuit me de manu Herodis.

Rex, prospero cursu tendens in Angliam, applicuit apud Sandwicum die domi-
nicā, scilicet XIII kal. aprilis *; feriā quartā, coronatā civitate, cum exultatione
magna tam cleri quàm populi, solemni processione receptus est in ecclesia Sancti
Pauli Lundoniæ. Tendens inde versùs *Notingham*, postquam venit, infra triduum
obsessos omnes, rejectis armis, misericordiam expetentes, in deditionem recepit.
Col. 673. Pascha celebravit apud Norhamtonam. In octavis Paschæ regni diadema suscepit
de manibus Huberti Cantuariensis archiepiscopi Wintoniæ. Willelmus Rex Scotiæ
* Die 12 maii. præsens fuit. Die festo Sanctorum Nerei et Achillei * navem ascendit apud *Por- C*
tesmues. In Normannia quiescens apud *Buris*, manè surgens obvium habuit fratrem
suum Johannem, qui, procidens ad pedes ejus, misericordiam petiit et invenit.
Tendens versùs Vernolium, Regem Francorum audivit castellum obsidione vallasse,
nec in petrariis erigendis, nec in magnis lapidibus comportandis, nec in machinis
subvehendis, nec in murorum suffossionibus excavandis, nec in obsessorum cor-
poribus affligendis, per dies octo cessasse.

Tunc temporis instabat dies ille magnus, celebris ille dies, majestati dies altis-
simæ dedicatus, dies optabilis toti mundo, dies inquam Pentecostes, populo chris-
tiano per orbem terrarum venerandus ubique. Quo tempore Franci quondam cathe-
dralium visitationibus ecclesiarum obnoxii, loca sancta contendebant adire; sacer-
dotes ordinis secundi cum hymnis et laudibus, cum vexillis et crucibus, suas præ-
cedebant plebeculas; choreæ virginum, juvenum evagationes, civium et plebeiorum D
oculos demulcebant: sed, quia

Mobile mutatur semper cum principe vulgus,

nunc villarum depopulationibus, nunc deprædationibus armentorum, nunc in-
cendiis, nunc cædibus, nunc homicidiis invigilare curabant; et ne, laborantes
die sancto Pentecostes, reportasse victoriam futuris temporibus memorialem et
suis annalibus inserendam computarentur, audierunt sub ipso noctis crepusculo,
quòd Rex Anglorum accinctus esset ad pugnam et in crastinum superventurus.
Quo rumore perterriti, potiùs elegerunt fugere quàm pugnare, cum suo damno
semper, cum suo semper opprobrio recedentes à castris.

Walterus, Rotomagensis archiepiscopus, marcarum decem millibus persolutis,
* Die 29 maii, ab Alemannia rediens Ascensionis Dominicæ * die solemni, solemni processione E
1194. receptus est, in ecclesia Sancti Pauli Lundoniæ sermonem habens ad populum.
Expletis missarum solemniis, in domo domini Lundoniensis cum lautarum
affluentia epularum receptus est honorificè. Secundā feriā Pentecostes navem
ascendit, transiturus in Normanniam III kal. junii....

Rex Francorum, sub qualiquali festinatione recedens Vernolio, ne nil videretur
egisse, municipium quoddam situm prope Rotomagum, quod ex fonticulis ebullien-
tibus appellatum est *Fontes*, obsidione vallavit. Obsessi sunt intùs milites quatuor,
servientes viginti, nihil minùs arbitantes quàm tantum Principem ad tam exilem
Col. 674. locum cum exercitu toto divertere. Recolere poterant, si literas nossent, illud à Lucano
poëta metricè scriptum: *Dignum te Casaris irā nullus honor faciet*. Præmissis igitur

A assultibus ardentissimis, Rex quarto die portas irrupit, evertit castellulum, cuncta diripuit. Inde, reveritus vires Rotomagensium, ne fortè Vernolensium animis accenderentur et factis, intra fines suos cum aliqua saltem victoriola sese recepit.

Circa dies istos, Andegavenses castellum Willelmi *Gohet* fundatum prope Feritatem-Bernardi, quod vocatur *Mons-mirabilis*, obsederunt, ceperunt et funditùs diruerunt.

Postquam Rex Francorum, recessit Vernolio, Rex Anglorum, veniens Turonis, à Castelli-novi burgensibus, ubi requiescit beatus Martinus, duo millia marcarum exeniorum nomine suscepit, nullà coactione præmissâ. Tendens inde versùs Bellum-locum, qui situs est intra fines Turoniæ, castellum *de Luches*, quod Rex Francorum obsidatùs nomine receperat in potestatem à ballivis Regis Anglorum, dum teneretur in vinculis *, ne conventionem quam cum eo fecerant, transgrederentur, et quindecim militibus et quater-viginti servientibus cum alimonie sufficientia custodiendum commiserat, Rex Anglorum obsedit, et intra paucos dies viriliter expugnavit. * Vide suprâ, p. 560.

Circa dies istos, filius Regis Navarræ *, veniens in auxilium Anglorum Regis, copiosum congregavit exercitum; et centum quinquaginta balistarios habens, terram Gaufridi de Rancuna, terram Comitis Engolismensis * penitus devastavit. * Sancius. * Hugonis de Liziniaco.

Rex Francorum, fines intrans Turoniæ, prope Vindocinum fixit tentoria: quò cum Regem Anglorum cognosceret supervenisse, summo mane tentoriis avulsis, cum festinatione Fractam-vallem repetiit. Rex autem Anglorum eum subsecutus est, et quadrigas ipsius, Comitum et baronum, et magnatum sub eo militantium impedimenta tota sub captione conclusit; aurum et argentum in scriniis et in aliis locis repositum, tentoria quoque, balistas et innumeras res, æstimatio quarum in immensum excrescit, sine damno suo cepit et secum reduxit. A festo Pentecostes quo Rex Francorum Philippus, à Vernolio nocte recedens, fugâ sibi consuluit, elapsi sunt dies xxxvii ad illum usque diem quo, quiescens prope Vindocinum, exterritus summo mane cum gravi jactura suorum Castellum-Duni tremefactus irrupit (a). An. 1194.

HENRICUS, Romanorum Imperator, Richardo Regi Anglorum. DILECTIONEM tuam scire volumus, quòd fideles tui Walterus Rotomagensis archiepiscopus et Bathoniensis episcopus *, et Robertus *de Turnham*, multâ supplicatione nobis institerunt, quatinùs Othonem nepotem tuum nobiscum equitare permetteremus. Sed, quoniam pater ejus Dux Saxonum nobis suspectus est, cujus malitiam veremur, petitiones eorum admittere noluimus. Sed, tu ducti favore, hæc eis indulsumus quòd idem Otto de die tres servientes habiturus est, qui ei serviant et assistant. * Savaricus.

D Circa dies istos, Alexius quidam, naturalis filius, sicut dicebatur, Manuelis quondam Imperatoris Constantinopolitani, Græcus genere, Græcorum innumerabili multitudine congregatâ, transiit in Bulgariam; et hostiliter aggressus Constantinopolim, *Cursac* Imperatorem captum, excæcatum, ementulatum, carcere damnavit perpetuo, sedem occupans imperialem.

Richardus Rex Anglorum, cum à nativitate sua complisset annum vicesimum-secundum (b), à patre suo, matre consentiente, creatus est Dux Aquitanorum. Gaufridus itaque de Rancuna multis eum laceravit injuriis; sed Richardus, collectis viribus, *Tailleburg* obsidione vallavit, et faciem universam murorum intra dies complanavit paucissimos. Annus ab incarnatione Domini MCLXXIX tunc temporis effluebat. Rursus modò transivit in Pictaviam, et intra paucos dies *Tailleburg* et totam terram Gaufridi *de Rancune*, totamque terram Comitis Engolismensis, sub sua potestate recepit, ut à castello Vernolii, quousque veniatur ad Crucem-Caroli (c), nullus ei rebellis existat. Col. 675.

Rex Anglorum edicto generali convocavit magnates omnes suæ jurisdictioni suppositos Cenomannis, ubi fidem Anglorum in adversitate sua semper sibi gratiosam, integram et probabilem plurimum commendavit. Treugæ datæ sunt inter

(a) In eundem sensum Galfridus *de Vinisauf* sequens contra Francos epigramma edidit:

*Gallia, fugisti bis, et hoc sub Rege Philippo,
Nec sunt sub modio facta pudenda duo.
Vernolium sumit testem fuga prima; secunda
Vindocinum; noctem prima, secunda diem.*

Nocte fugam primam rapuisti, mane secundam;
Prima metùs vitio, vique secunda fuit.

(b) Richardum anno 1157, mense septembri, natum tradit Robertus de Monte, t. XIII, p. 300. Igitur anno 1179 Dux Aquitanorum fuit creatus, et eodem anno Tailleburgum primò expugnavit.

(c) In Pyrenæis montibus.

Reges Francorum et Anglorum; sed commeatui negotiatorum interdictum est hinc A et inde. Revixit his diebus Regis Pharaonis memoria, qui populis undique confluentibus et Ægyptum intrare desiderantibus venale frumentum exposuit, ne manus avara supprimeret quod commerciis hominum, cum tempus exigit, est communicandum.

Col. 676.

Johannes thesaurarius Eboracensis, electus in episcopum Pictavensem, ab Alexandro Papa III consecratus est episcopus in abbazia Dolensi, quæ fundamentum habet in diocesi Bituricensi, die scilicet Sanctæ Theclæ virginis (a). Sedit autem Pictavensis episcopus annis viginti, tredecim septimanis et uno die. Translatus (b) ad Lugdunensem ecclesiam, ibi sedit archiepiscopus per decem annos et viginti novem septimanas. Cui successit in archiepiscopatu Reginaldus filius Gigonis Comitis Forensis. Johannes autem archiepiscopus, in Angliam veniens, Sancto Thomæ martyri vota persolvit orationum apud Cantuariam in Nativitate B beatæ Mariæ.

Circa dies istos, statuit Rex Anglorum, certis quibusdam interpositis conditionibus ad commodum fisci pertinentibus, ut milites passim per Angliam in locis congruis undique concurrentes, vires suas flexis in gyrum frenis experiantur, eâ consideratione fortassis inductus, ut, si bellum adversus Agarenos vel adversus finitimos movere decreverit, si vel gentes extræ regnum hostiliter præsumpserint infestare, vegetiores, agitatiores, exercitiores reddantur ad prælium. Dum itaque dispositio militaris certâ die, certo loco, tirocinio deditos vocat ad gyramen, Anglos militaribus armis instructos, in gladiis exerendis, in ictibus cumulandis, in verberibus aggravandis, in vulneribus infligendis, noveris exercitatos. Sed eosdem levium vibratio lancearum non tam agiles reddit ad dimicandum, quàm luxur epularum effusior sumptuosos divulgat, et in luminaribus procurandis et accendendis prædicat officiosos. Juventus igitur, cupida laudis, sed non pecuniæ, subjugatos armis nequaquam atterit carcerali custodiâ, vel ad redemptionem immoderatam exquisitis tormentis impellit; sed captos jure belli solâ fidei sponsione devinctos abire permittit, redituros cum fuerint requisiti.

A Rege Francorum Philippo directi sunt nuncii quatuor ad Anglorum Regem Richardum, verbis utentes pacificis, de regnorum commoditatibus tractaturi cum Rege, ne populos utriusque Regis potestati subjectos, quorum hauriendo tam argentum quàm aurum loculos vacuaverant, bellicis cladibus et sanguinis effusione prorsus attererent. Domino siquidem suo beneplacitum esse constanter asseverabant, ut ambigua fata totius controversiæ quæ vertitur inter ipsos, sub certamine singulari fortium quinque virorum hinc et inde dirimerentur; populis utriusque regni considentibus et exspectantibus eventum rei, judicium declararet D gladiatorum quid super jure Regis utriusque Regis æterni sederet in animo. Consultatio simul et conditio placuit Anglorum Regi quamplurimum, dummodo Rex Francorum quintus inter suos, Rex Anglorum itidem inter suos quintus, paritate servatâ corporum et armorum, æquâ lance configerent.

Col. 677.

An. 1194.

RICHARDUS, Rex Angliæ, omnibus fidelibus suis salutem. NOVERIT universitas vestra compositionem factam inter Walterum Rotomagensem archiepiscopum et canonicos ejusdem ecclesiæ et cives Rotomagenses in hunc modum, quod murus et schopæ atrii ecclesiæ infra proximum Natalis Domini diem per eosdem cives reficiantur, per visum senescalli Normanniæ et ballivorum nostrorum, in eo statu in quo erant quando diruti fuerunt. Hæc acta sunt apud Argentonum, vigiliâ Sancti Martini (c).

(a) Anno 1163, ex eodem Radulfo de Diceto, vel anno 1162, ut habet Robertus de Monte.

(b) Igitur anno 1183 vel 1184.

(c) De hac controversia anno 1192 incœpta vide supra, p. 546, Benedicti narrationem. Quot deinde et quantis clericos affecerint damnis cives, docent Cælestini Papæ literæ, ad calcem operum Petri Blesensis descriptæ, p. 798.

« CÆLESTINUS episcopus, servus servorum Dei, » populo Rotomagensi. QUOD vobis salutationis » alloquium non impendimus, non ex nostra » durtia, sed vestra potius noveritis contumacia » provenisse. Ex conquestione sanè dilectorum » filiorum decani et capituli Rotomagensis ad au- » dientiam apostolatûs nostri pervenit, quod vos » murum atrii Rotomagensis ecclesiæ cum qui- » busdam eidem muro appendentibus ecclesiæ ædi- » ficiis ausu temerario destruxistis. Cùmque vene- » rables fratres nostri Bajocensis, Abrincensis, Sa- » giensis et Constantiensis episcopi, ad civitatem » Rotomagum accederent, vos et communiam in » spiritu lenitatis diligentius monuerunt, ut super » tam enormi excessu Deo et ecclesiæ satisfactio- » nem curaretis congruam exhibere. Sed, cùm tam » ab eisdem episcopis quàm à prædicto filio Roto- » magensi decano sæpè et sæpius fuissetis diligenter » admoniti, vos id emendare penitus contempsis- » tis; ipsi verò, sicut ex literis eorum cognovimus, » auctoritate et assensu venerabilis fratris nostri Wal- » teri Rotomagensis archiepiscopi, in vos sententiam »

Richardus

An. 1194.

Henricus Imp.
armis sibi Sici-
æ regnum vin-
dicat.

Col. 678.

Apulus et Calaber, Siculus mihi servit et Afer.

» excommunicationis protulerunt. Sed vos, iniqui-
» tatis spiritu suadente, in majorem insolentiam
» prorumpentes, in sacra majori hebdomadâ ante
» festum Resurrectionis Dominicæ, profanas manus
» in sacerdotibus Domini immittentes, quosdam ex
» his occidistis, et quosdam contumeliâ affectos
» membris genitalibus turpiter et nefariè detrun-
» castis, et in ipso Dominicæ Resurrectionis diē
» domos canonicorum Rotomagensis ecclesiæ ex
» parte maxima destruxistis et ex parte incendio
» consumpsistis, virgulta eorum radicitiū eradican-
» tes: tandem, post multas commotiones, et ca-
» rissimi in Christo filii nostri Richardi, illustris
» Regis Anglorum, sæpius iterata mandata, tactis
» sacrosanctis Evangeliiis omnes pariter jurastis [vos]
» super omnibus quæ prescripta sunt iudicio eccle-
» siæ absque omni diffugio parituros. Cæterum, cum
» prædicti episcopi ad civitatem ipsam vocati postea
» accessissent, ut iudicium juxta præstitum à vobis
» juramentum injungerent observandum, adscitis
» sibi viris prudentibus et discretis, de assensu et
» auctoritate prædicti archiepiscopi firmiter decre-
» verunt, ut communia civitatis vestræ ad damno-
» rum et ablаторum restitutionem integram tenere-
» ret, et ut murum atrii ipsius ecclesiæ à communia
» ipsa destructum, cum appendentibus et pertinen-

Tom. XVII.

N n n n

Tancredi Regis filius, in ætate puerili sublimatus in Regem, cum matre sua præsidium adiit, sicut fertur, tutissimum, castrum scilicet Sancti-Johannis. Imperator Henricus, iter dirigens ad urbem Panormitanam, in sede metropolitana solemni processione receptus, x kal. novembris regni diadema suscepit.

* Gratz.

Anno MCXCV, die festo Sancti Stephani protomartyris (a), dum apud Gratiam * Dux Austriæ Limpoldus dies natalitios celebraret, et, juxta consuetudinem regionis, sui corporis agilitatem inter suos ostenderet commilitones, de plano, militaribus armis accinctus, flexis in gyrum frenis, equo cecidit; et pedis attritione subitâ sauciatus ad necem, urgentissimâ tandem necessitate compulsus, consilio medicorum pede truncatus est: ut qui Regis Anglorum Richardi, Jerosolymâ redeuntis et crucis adhuc mortificationem in corpore suo gestantis, et animum habentis ad Terram sanctam redire, pedes constrinxerat, nec licentiam abeundi quò vellet habere permitteret, in ultionem tanti facinoris pede proprio mulctaretur, juxta B sententiam Petri Ravennatis, qui, de filio prodigo scribens, inter cætera dixit: *Luxuriæ, ventri, gulæ, famis tortor apponitur, ut ultrix ibi pæna sæviat, ubi pænalis reatus exarserat.*

* Waltero.

*HENRICUS, Dei gratiâ, Romanorum Imperator et semper augustus, et Rex Sicilia, dilecto amico suo W. * Rotomagensi archiepiscopo, salutem et dilectionem.* SCIENTES honestatem tuam de magnificentiâ nostræ felicibus successibus plurimum gratulari, significamus discretioni tuæ quòd nos, per Dei gratiam, totum regnum Sicilia et Apuliæ in pace possidemus. Cùm autem quosdam magnates regni, qui nobis satis contrarii primò exstiterunt, gratiam nostram recuperassent, ipsi postmodum nefandam proditorem contra personam nostram machinati sunt. Sed, quia nihil opertum quod non reveletur, gratiâ Dei proditio illa fuit detecta, et quorundam proditorum proditioe manifestata; unde omnes eos pariter jussimus captivari et in vinculis detineri. Ad cujus nostræ prosperitatis augmentum, divinâ operante clementiâ, dilecta consors C nostra Constantia, illustris Romanorum Imperatrix augusta, in die beati Stephani protomartyris peperit nobis filium. Tu itaque, nostræ jocunditati congaudendo, de tuo et terræ statu nos certifies. Datum apud Sanctum-Marcum, XIII kal. februarii. . . .

Col. 679.

An. 1195.

Col. 680.

WILLELMUS, Elyensis episcopus, Radulfo decano Lundoniæ. MITTIMUS ad vos literas quas Vetus de Monte misit Duci Austriæ de morte Marchisii in hæc verba:

De nece Conradii marchionis Montisferrati.

LIMPOLDO Duci Austriæ Vetus de Monte, salutem. Cùm plurimi Reges et Principes ultra mare Richardum Regem Angliæ et dominum de morte Marchisii inculpent, juro per Deum qui in æternum regnat et per legem quam tenemus, quòd in ejus mortem nullam culpam habuit. Est causa siquidem mortis Marchisii talis: unus ex fratribus nostris in unam navim de Salteleia ad partes nostras veniebat, et tempestas illum fortè apud Tyrum impulsit, et Marchisius fecit illum capere et occidere, et magnam ejus pecuniam rapuit. Nos verò Marchisio nuncios nostros mandavimus; mandavimus quòd pecuniam fratris nostri nobis redderet, et de morte fratris nostri nobiscum se concordaret: et noluit, necnon et nuncios nostros sprexit, D et mortem fratris nostri super Reinaldum dominum Sydonis posuit, et nos tantum fecimus per amicos nostros, ut in veritate scivimus quòd ipse fecit illum occidere et pecuniam rapere. Et iterum alium nuncium nostrum, nomine Edrisium, ad eum misimus, quem in mare mergere voluit; sed amici nostri illum à Tyro festinantes recedere fecerunt, qui ad nos citò pervenit et ista nobis nunciavit. Nos quoque ex illa hora Marchisium occidere desideravimus, tuncque duos fratres ad Tyrum misimus, qui eum apertè et ferè coram omni populo Tyri occiderunt. Hæc autem fuit causa mortis Marchisii, et benè dicimus vobis in veritate, quòd dominus Richardus Rex Angliæ in hac morte Marchisii nullam culpam habuit; et qui propter hoc domino Regi Angliæ malè fecerunt, injustè et sine causa fecerunt. Sciatis pro certo quòd nos nullum hominem hujus mundi pro mercede aliqua vel pro pecunia occidimus, nisi nobis malum priùs fecerit. Et sciatis quòd literas istas fecimus in domo nostra, ad castellum nostrum *Messiac*, in dimidio septembris, coram fratribus nostris, et sigillo nostro eas sigillavimus anno ab Alexandro M et D et V. . . .

Nos verò harum transcriptum literarum vobis, de cujus dilectione plenum habemus experimentum, duximus destinandum, ut de illo agatis in chronicis vestris. . . . E

CÆLESTINUS Papa Senonensi archiepiscopo salutem. Cùm in regno Galliarum catholici semper æquitatis cultores divinâ fuerint principes institutione promoti, à sacrosancta Romana ecclesia, cujus fidem et unitatem servarunt, quâdam sunt prærogativâ privilegium benedictionis et gratiæ consecuti: quorum quidem exaltationem et gloriam nos etiam, adhuc in minori officio constituti, et libenter promovimus et libenter consulimus promovendam. Nunc &c. (*Hæc epistola de divortio Philippi Augusti locum olim habebit inter epistolas Cælestini, perinde ac ei apud Dicetensem subjecta de excitandis ad Jerosolymitanam profectionem christianis.*)

(a) Annus erat 1194, à kal. januarii incæptus, sed apud Anglos annus 1195 à die festo Natalis Domini computatus.

- A *W.* Rotomagensis archiepiscopus Radulfo decano Londoniensi.* EXPERTI sæpiùs sinceritatem dilectionis quâ nos in visceribus Christi amplectimini, et affectionem piæ mentis quâ nobis compatimini, sicut personam vestram teneriùs diligimus, ita et prolixiùs et confidentiùs angustias animæ nostræ et statum nostrum, actaque à nobis in colloquio inter Regem Francorum et Regem Anglorum habito, nunciamus. Venientibus itaque nobis ad colloquium infra octavas Epiphaniæ * habitum, primo die Rex Anglorum à mane usque ad vesperam tum per se, tum per nuncios episcopos, abbates et barones, supplicavit cum omni instantia efflagitans, ut nos et capitulum nostrum fidejuberemus pro eo, quòd, nisi scilicet præcisè et integrè singula capitula, sicut in authentico inter ipsum et Regem Francorum confecto continentur, observaret, ad solutionem duorum millium marcarum Regi Francorum faciendam teneremur, super sponsione etiam facta literas sigillis nostris impressas præberemus. Quia verò authenticum non inspexeramus, cujus mentio literis nostris imprimi debuerat, tamquam illi cohærentibus, et vigorem, si quem habituræ erant, contrahentibus, corisco (a) cooperto et scripto nobis ignoto assensum nostrum præbere vel illud confirmare (quod detectum tenebamur abhorre, detestari et redarguere) minimè voluimus. Itaque, Rege et satrapis ejus instantibus, nihilque proficientibus, nobisque in proposito persistentibus, circa vesperam facta est nobis copia authentici: quo à decano et quibusdam ex nostris inspecto, conspeximus inter cætera hæc in eo inserta esse, videlicet, « non licere archiepiscopo Rotomagensi in terras vel homines Regis » Francorum seu Regis Anglorum interdicti vel excommunicationis sententiam dictare, præter » assensum quatuor clericorum ab ipsis Regibus eligendorum, et super caput archiepiscopi » ponendorum. Quòd si lata fuerit, ad eos spectabit cognitio sententiæ, utrùm tenere debeat, » vel non; quòd si injustam esse protulerint, Rex in cujus terram vel homines ecclesiasticam » exercuerat sententiam, ad mobilia et immobilia archiepiscopi manus extendet, et ea in pro- » prios usus convertet, donec sententiam relaxaverit, et ei secundum arbitrium dictorum » quatuor primatum (b) satisfecerit. » Annexum est in authentico, à Regibus jurejurando et sigillorum suorum munimine confirmato, ut illatæ ecclesiis seu quibuscumque personis ecclesiasticis seu viris religiosis injuriæ seu damna remittantur, et interdicti vel excommunicationis sententiæ propter hæc latæ sine ulla satisfactione solvantur (c).

Col. 686.

* Walterus.

Quid à se actum in colloquio Regum Franciæ et Angliæ significat.

* An. 1196.

- C Tam enormibus autem contra Dei ecclesiam perspectis et auditis, illicò in omnes inventores et fautores illius execrabilis authentici, exceptis duabus dumtaxat personis Regum, sententiam excommunicationis tulimus, constanter authentico contradicentes, et pro nobis et ecclesia provinciaque nostra universa appellantes. Secundo die colloquii, precibus regiis, tum allegationibus superficialibus et palliatis, tum minis et contumeliis additis, circa nonam, cruce Dominicâ præcedente, innumerâque multitudine nos quasi ad spectaculum sequente, et nobis causam ecclesiæ Dei agentibus favente, accessimus et stetimus coram Rege Francorum, quærentes ab eo si, *salvâ integritate ordinis nostri et juris et potestate ecclesiæ Rotomagensis*, concederet nobis fidejuberem pro Rege Angliæ: quo clamose contradicente, nosque opprobriis et contumeliis multiplicibus lacessente, recessimus ab eo, et paulò post à colloquio. In crastino, per episcopum Ebroicensem * et quosdam clericos nostros postulavimus à Rege licentiam remeandi ad ecclesiam nostram, ad quam ceu ad asylum properavimus: ubi cum quiesceremus, et nocte sabbati membra sopori dedissemus, ecce duo milites, à latere Regis missi, nobis ex parte ejus dixerunt quòd mane coram eo compareremus. Intelligentes autem illum omni modo, cum genuflexione etiam nobis facienda, adhibitâ catervâ pontificum, abbatum, Comitum, baronum, velle satisfacere voluntati suæ et præcipuè voluntati Regis Francorum; habito maturiori consilio, maluimus nocte et clam recedere, quàm periculum libertatis et juris ecclesiastici cum dispendio famæ et bonæ conscientiæ incurrere: sicque, duobus tantum, scilicet clerico et uno serviente, comitati, Cameracum venimus, ubi moram facimus adhuc, expectantes dubios rerum eventus et per Dei gratiam statûs nostri in melius commutationem, parati propter justitiam quælibet adversa sustinere. In tantis itaque tribulationibus et angustiis constituti, et injuriis et oppressionibus afflicti, discretionem vestræ supplicamus attentius, quatinus nostris passionibus, tamquam amici et devoti vestri, condoleatis, et quid nobis in tantis articulis constitutis agendum sit, consilium vestrum concurrentibus literis, et auxilium exhibitione operis, velitis efficaciter impartiri.

Col. 687.

* Guarinum.

- E REVERENDO patri dominoque Waltero, Dei gratiâ, Rotomagensi archiepiscopo, suus ille quondam fidelis et adhuc fidelissimus, salutem et debitam patri et domino cum omni devotione reverentiam et obedientiam. QUOD tacito nomine proprio vobis scribimus, illud efficit traditum generaliter, *An nescis longas Regibus esse manus!* Cum itaque tres sint ecclesiæ persecutiones, violenta, fraudulenta, deceptoria, primam Rotomagensis ecclesiæ bona, clericorum vestrorum possessiones, dissipasse cognovimus; personam quoque vestram illicitis fidejussionibus involvendam infestasse quamplurimum, in tantum ut ad declinandas tyrannorum versutias coacti

Rescriptum Radulphi de Dinceto.

(a) Coriscum parvum codicem intelligit Can- gius; nos pro membrana accipiendum putamus.

(b) Primates subsannando vocat inferioris ordinis clericos, quibus facultatem contulerant Reges

rescindendi latas ab archiepiscopo excommunicationis vel interdicti sententias.

(c) Literas quibus inserta est ea clausula, vide supra, p. 45.

Col. 688.

sitis regnum Alemannicum subintrare : à quo cùm per Dei gratiam redieritis cum triumpho , A
cantabitur ab occurrentibus vobis canticum novum , canticum jocunditatis et lætitiæ , canticum
metricè compositum , quod est hujusmodi :

*Felix homo , qui pro domo
Dei murum se futurum
Dicto , facto publicat ;*

*Ante Reges pravas leges
Execrando , detestando ,
Cælum sibi vindicat.*

Nos interim vestris et vestrorum deprædationibus intimo cordis affectu compatimur , et ad Dei
clementiam recurrentes , attentius genibus flexis Dominum deprecamur quotidie dicentes :

*Serva clerum , Rex insignis ,
Votis tentum laude dignis ,
Ne consumat vorax ignis
Tuæ laudi deditos.*

*Legem pone regnaturis ,
Si statutis instent duris ,
Ad radicem stat securis ,
Motus frenans vetitos.*

Valere vos optamus in Domino , carissime pater.

B

* Walterus.

W. Rotomagensis archiepiscopus Radulfo decano Lundoniæ.* LICET nobis , deliberatione providâ ,
tacito nomine scriberetis , nostri tamen stylum cognovimus amatoris , et inter legendum tantâ
fuimus consolatione refecti , ut , præteritæ tribulationis immemores , vestrâ frui præsentia vide-
remur. Jocundum quidem nobis et delectabile fuit quicquid de ore vestro vel de calamo proce-
debat ; sed nunc consolationes vestræ superant quicquid supra dorsum nostrum fabricaverunt
peccatores. Et ne fortè tribulatio nostra vos ultra mensuram affligat , hoc de statu nostro
certissimum teneatis , quòd in prosperitate qualibet nunquam fuimus lætiores quàm nos præ-
sentis adversitatis tempora reddiderunt. Quippe mundus iste , quotidie seipso deterior , doctor
est disertissimus vitæ nostræ , ut , semper ejus gaudia declinantes , ex ipsius asperitatibus dis-
camus perpetuis consolationibus inhærere , et nunquam delectari in eo quod est labile et
caducum , ut ibi nostra fixa sint corda ubi sunt vera gaudia et mansura ; et nihil erit in hoc
mundo quod nos terreat vel molestat , dum ei fide firmissimâ militemus , cujus sumus , sive C
vivimus , sive morimur. Verumtamen , si respiciendum est ad præsentis temporis blandimenta ,
pro liquido habeatis quòd causa nostra ex tentatione præterita nobis spondet proventus felicioris
eventum , et ex literis quas super hoc domino Cantuariensi misimus , constare poterit quòd
ex primitiis prælibatis libertatem debitam in proximo per Dei gratiam consequemur.

* Waltero.

RICHARDUS , Rex Angliæ , W. Rotomagensi archiepiscopo.* NOVERIT sanctitas vestra quòd
vobis nullatenus deesse volumus vel valemus , in quacumque necessitate fueritis constituti ; et
si jacturam aliquam vel damnum occasione nostrâ incurratis , nullo modo poterimus omittere
quin damna vestra et jacturam vobis resarciri faciamus. De adventu vestro ad nos consilium
de vobis accipite , quid expedire videritis , et gratum habebimus quod super hoc vestra sanctitas
duxerit statuendum. De loquela versùs dominum Regem Francorum , scilicet de quietatione
clericorum et laïcorum , cùm eo sermonem habeatis ; sed animum vestrum consulite , et pro-
videte utrùm id ei exponere [debeatis] ex parte vestra , vel ex parte nostra , tamquam id , D
nobis inconsultis et ignorantibus , per vos fuisset procuratum.

Col. 689.

PHILIPPUS , Rex Francorum , W. Rotomagensi archiepiscopo. MEMORES sumus quòd dilectos
et fideles nostros , Anselmum decanum Turonensem et Ursonem camerarium , ad vos trans-
misimus , per quos vobis nostra voluntas innotuit , videlicet quòd in nostro eratis amore et
gratia , et quòd vobis Andeleium et aliam terram vestram , et alia quæ ad vos pertinebant ,
liberè reddideramus. Illud idem vobis mandamus , et in ampliori gratia de die in diem pro-
ficitis. Pro certo etiam vos scire volumus quòd , si in terram nostram venire volueritis ,
terra nostra vobis et omnibus vestris patens est et parata , sicut specialissimis clericis nostris
et amicis.

PHILIPPUS , Rex Francorum , W. Rotomagensi archiepiscopo. NOSSE vos volumus , quoniam
adventum vestrum et moram vestram per terram nostram plurimùm desideramus , et nos
ballivis nostris præcipimus ut vos et vestros per terram nostram salvò conducant.

E

* Walterus.
Quid etiam
cum Rege Phi-
lippo de eodem
colloquio.

* An. 1196.

W. Rotomagensis archiepiscopus Radulfo decano Lundoniensi.* VOBIS , amice amantissime ,
viro scienti infirmitates , viro olei et misericordiæ , revelavimus causam ecclesiæ Dei et nostram
amaritudinem spiritûs , et tribulationes quæ invenerunt nos nimis , cujus flentis et sedentis
nobiscum in tristitia verba consolationis satiaverunt et lætificaverunt animam nostram. Porro
post tristia sabbata felix irradiavit dies , et , per Dei gratiam , luctus noster jam conversus
in gaudiolum , convertetur in gaudium , gaudium , inquam , magnum valdè. Quartâ enim feriâ
post Ramos palmarum* dominus Rex Franciæ nos venientes Pontisaram honorificè suscepit ,
in nobis Deum venerans ; in accessu benignè obviâ exiens ; in penetralibus domûs suæ
introducens , nosque præcedere cogens ; ibidem nos in amaritudine spiritûs positos jocundo
suo alloquio et secretiori , promissioneque multiplici de honoris nostri conservatione , sacer-
dotalis dignitatis et libertatis ecclesiasticæ adjunctâ , recreans et refovens ; in recessu nos

A liberaliter et humiliter in viam nostram deducens. Et quia non sufficit bonum inchoasse et non consuminasse, animæque esurienti nulla est satietas, ne ridiculi haberemur, ne communi consilio fratrum et coepiscoporum et cæterorum prudentium virorum obviaremus, in anteriora totam spem in Domino ponentes nos extendimus, de contingentibus pro modulo virumstrarum nihil omittentes. Cum igitur in vigilia * apostolorum Philippi et Jacobi Parisius venissemus, paululum progressi dominum Regem invenimus cum fratre B.* de Vicenis, ad quem accedentes, divinâ præordinante clementiâ, gratiam, immò cumulum gratiæ, mensuram, inquam, gratiæ refertam et superfluentem invenimus in oculis ejus. Exponentes enim ei statum nostrum, et cum suspiriis et in amaritudine cordis, et in persona Christi constanter petentes consilium et auxilium ejus, quatinus ministerio ejus adjiceret Deus ut sacrosancta ecclesia de multiplici oppressione resurgeret, abrogatis et deletis quibusdam capitulis contra nos, immò Deum et ecclesiam, in nefando illo chirographo conscriptis; demisso vultu, gerens personam Christi sicut verè pœnitentis, nobisque ex intimis cordis compatientis, voce mansuetâ, voce misericordiæ plenâ, voce caritatis quâ nos amplecti videtur expressivâ, in hæc verba prorupit: « Noveritis, dilecte archiepiscopo et sacerdos » Christi, etiam cum contradictione satraparum et consiliariorum nostrorum, nos intuitu » Dei et personæ vestræ non tantum preces vestras velle exaudire, sed et illis hoc conditionaliter superaddere, videlicet non solum vos, sed episcopos et abbates, omnes conventus » et ecclesias diocesis vestræ, qui fidejusserunt pro Rege Angliæ, absolvi à plegio et fidejussione quâ nobis obligati sunt, si episcopos, abbates, conventus et ecclesias, qui pro » nobis erga eum fidejusserunt, voluerit et concesserit absolvi. Indecens enim et iniquum » est, ecclesias Dei et ecclesiasticas personas pro excessibus nostris et Regis Angliæ puniri, » vel eas sic citra auctoritatem ecclesiæ juxta voluntatem Principum coarctari et obligari. » Et ut breviter et ad summam vobis rem tangamus, omnes petitiones nostras benignè et animo tranquillo et prompto exaudivit. Eapropter, habito consilio, dignum duximus et profuturum nobis et ecclesiæ Dei, in partibus Galliæ jurisdictioni nostræ subjectæ morari, pro viribus et per internuncios ad dominum Regem Angliæ destinandos experiri satagentes, ut promissa nobis à domino Rege Franciæ effectui et optato fini mancipientur. Commendamus autem nos et causam ecclesiæ nostræ orationibus vestris, quatenus, illis mediantibus et pro ea in conspectu Domini effusis, valeat respirare, ab actione iniqua et servitute importabili erepta.

Col. 690.

* die 30 april.

* Bernardo.

Circa dies istos (a), aquarum inundatio subita, vehemens et fluctibus procellosis involvens omnia circa Sequanam adjacentia, tam lignea quàm lapidea, Philippum Regem Francorum, Mauricium Parisiensem episcopum, Parisius commorantes non parùm exterruit. Rex forsitan statuit intra se: Ne me demergat tempestas aquæ, nec absorbeat profundum, salvabor in monte. Relinquens ergò palatium suum, Ludovicum quoque filium suum assumens, cum domestica familia sua pernoctare decrevit apud Sanctam-Genovefam. Episcopus autem dixit, *Usque ad animam meam intraverunt aquæ*; sed, ut sibi provideret et suis, apud Sanctum-D Victorem quievit.

An. 1196.

E W.* Rotomagensis archiepiscopus Radulfo decano Londoniensi. AGGREDIENTIBUS iter arduum et angustum, per quod ab hujus valle plorationis est per varios casus et multa discrimina rerum ad cœlestis eminentiam patriæ redeundum, Dominus, nunquam à misericordiæ proposito recedens, tamquam innixus adhuc scalæ Jacob, manus consolationis porrigit ne lassescant. Ipse quidem aspera dirigit in vias planas, defectuum conscius humanorum, dum fortè gradus ascensionum difficiles steriles minantur laborantium sudores, ut ad perseverantiam promoveat fatigatos, quos in stadio decurrentes bravii dilatio suspendit. Multæ tribulationes, sicut ecclesiæ Dei satis universaliter innotuit, nobis per Dei gratiam hoc iter ingressis obicem posuerunt, qualiter videlicet, dum in domo Domini cum fratribus vellemus unanimiter habitare, inimicus homo inter clericos et laicos nostræ urbis discordias seminavit, unde tot germina malitiæ pullularunt, quæ nondum potuerunt ab eorum cordibus extirpari (b). Subinde Regum hostilitas subintravit, quæ, redditus et possessiones ecclesiæ nostræ deforis invadens, gloriam ejus, ab intus malitiâ civium denigratam, ad enormem confusionem et paupertatem redegit (c). Nec contentus est malignus spiritus nobis in exterioribus adversari; sed et in caput nostrum ille adversarius, cui nulla sufficit iniquitas, calcaneum erexit, et Reges nostros adeò veneficæ suggestionis artificio reddidit insensatos, ut, catholicæ professionis immemores, quatuor nobis vellent superponere primates, et nostræ jurisdictionis potentiam sub eorum ministerio sepepire (d). Statuerunt etiam quòd de omnibus damnis quæ passa fuerat ecclesia per eos, ipsos absque compensatione præmissa redderemus liberos et immunes, et sub jurejurando firmaverant nos ad hoc juribus et injuriis coercere. Unde, sicut audivistis, potiùs elegimus pauperes

Col. 691.

* Walterus.

Quæ passus fuerat à Regibus Franciæ et Angliæ adversa, replicat,

(a) Mense martio 1196, prout habet Rigordus, suprâ, pag. 45.

(b) Vide ea de re Cœlestini Papæ literas superius editas in notis, p. 648 et seq.

(c) Fisco addictis, anno 1194, à Rege Franciæ Rotomagensis ecclesiæ proventibus.

(d) In tractatu mense januario 1195 inter Reges sancito, de quo dictum suprâ, p. 651.

Et redditam
sibi pacem si-
gnificat.

* An. 1196.

* Hugonem.
* Herebertum.
* Henricum.

Col. 693.

exulare, quàm ecclesiam nobis sine ruga et macula commissam pateremur corrumpi, ut eam ancillam de libera, et de gloriosa ignobilem, redderemus. Dum itaque propter Deum extremam exilii fortunam subiissemus, et fortè quibusdam propter æstus persecutionis importabiles lassescere videremur, Dominus supposuit manum suam, cui derelictus est pauper, et, ventis imperans et mari, procellam statuit in auram; nec potuerunt Reges in rebellione proposita morari, cum ipse aliter disposuerit, in cuius manu corda sunt Regum. Sed, favente Domino, compuncti sunt, et ad cor penitus redierunt (a), adeò ut, sicut lex compositionis inter eos ipsos initæ diffinivit, ecclesia nostra in damnorum suorum recompensationem annuo et perpetuo quingentarum librarum redditu sit ditata; abbates verò, pro quorum damnis nos opponebamus, nobis literis suis patentibus ediderunt, quòd dominus Rex Angliæ eos securos reddidisset quòd eis satisfaceret competenter. Adhuc et pro minoribus ecclesiasticis personis, relaxationem interdicti quod propter hoc in terra Regis Francorum posueramus, suspendentes, literas domini Regis Angliæ habuimus, quibus firmissimè promittebat se damnificatis omnibus ad nostrum arbitrium recompensationem debitam præstiturum. Nos igitur, diligenti cum episcopis et viris prudentibus deliberatione præmissâ, præfatam sententiam duximus relaxandam. Tandem verò, multis tamen antè dilationibus impediti, cum utriusque Regum benevolentia et assensu in libertate pristina solidati, cum suffraganeorum nostrorum et totius ecclesiæ nostræ flagitatione et consilio, ad nostram sumus ecclesiam per Dei gratiam reversi, in qua nunc valemus et volumus, adjuvante Domino, prout honestati pastorali congruit, præsulari. Factum est, Domino disponente, quòd dominicâ* quâ cantatur *Dominus illuminatio mea* (b), fuimus in ecclesia nostra ab universo clero, et populo solemniter recepti, et à pluribus felix est auspiciis annotatum, quòd, quâsi denuò consecrati, iterum ad pontificalem cathedram nobis esset sub eodem cantico procedendum, quo pridem fuimus ad Lincolnienis episcopatus gradum apud Andegavim consecrationis oleo delibuti; et multò nostræ restitutionis honorem lætitia festivior illustravit, quòd in urbe Rotomagensi carissimos fratres nostros et coepiscopos, Lincolnensem¹, Saresberiensem² et Exoniensem³, casus inopinatus coëgit, qui nobis ab exilio revertentibus gratæ societatis solatia reddiderunt. Et hanc saltem caritatis vicem vobis reddere volebamus, ut qui nostræ persecutionis condolendo participes fuistis, in nostræ consolationis apicibus legatis quod utcumque vobis communicare noster spiritus concupiscit, quod exhiberemus libentiùs præsentia corporali.

* Willelmum.

Col. 694.

* Walterus.
Acturus contra
Richardum Ang-
liæ Regem,
Andeliaci insu-
lam occupan-
tem,

Johannes decanus Rotomagensis assensu communi Wigorniensium electus est in episcopum Wigorniensem, quem Hubertus Cantuariensis archiepiscopus, apostolicæ sedis legatus, suffraganeis suis de consuetudine solemniter convocatis, consecravit prope Lundoniam in abbazia quæ dicitur *Hamma*, xiiii kal. novembris.

Circa dies istos, Walterus Rotomagensis archiepiscopus Romam profectus est, consilium habiturus cum domino Papa Cœlestino super causa quæ vertebatur inter ipsum archiepiscopum et dominum Richardum Regem Anglorum, et W.* Luxoviensem episcopum, in matricem ecclesiam et ipsum archiepiscopum violenter insurgentem.

W.* Rotomagensis archiepiscopus Radulfo decano Lundoniensi. DISCRETIONI vestræ satis innotuit quantis tribulationibus et jacturis Rotomagensis ecclesia diutiùs sit vexata; et nos hæc omnia dominum nostrum Regem pariter attendere sperabamus. Ipse verò, potiùs favens prævaricationibus aliorum, patrimonium ecclesiæ solum et unicum, Andeleium scilicet, occupavit, et contra prohibitionem nostram in insula nostra munitiones ædificare cœpit, in capite præsumens quod in membra poterit tractu temporis perniciosiùs redundare. Ipsum quidem, sicut decuit, tam per nos quàm per alios semel, et secundò et tertio, convenimus diligenter ut desisteret ab incepto, et de damnis villarum nostrarum à suis incendio consumptarum, et de aliis damnis nobis et ecclesiæ nostræ illatis per ipsum et suos, satisfactionem debitam exhiberet, et capellaniam nostram de Blia, quam per annum et eo ampliùs in manu sua tenuit, nobis cum fructibus inde perceptis restitueret. Ipse verò quasdam responsiones, argutas quidem, sed minùs efficaces nec ratione subnixas, prætendens, semper perstitit in incepto, nec nostros monitus exaudivit. Certè, si misereri vellet et parcere vitæ nostræ, Andeleio pepercisset, quod nostris et pauperum necessitatibus unicum subsidium habebamus. Hoc autem præfatam enormitatem inexcusabilem reddidit, quòd post nostram prohibitionem et monitus non solum insulam nostram detinet occupatam, verum etiam de novo maximam partem dominici nostri post insulam nostram occupans, illud fossatis et barbicanis munire contendit. Nos igitur invasionem manifestam nimis crescere cernentes, iterum ad dominum nostrum Regem cum omni humilitate accessimus; et ne quid cum impetu et minùs discretè facere videremur, adjunctis nobiscum majoribus ecclesiæ nostræ, instanter et affectuosè supplicavimus quatinùs misericorditer ageret nobiscum, et insulam nostram et dominicum

(a) Vide Regum literas paulò superiùs editas, pag. 652.

(b) Sic dicta dominica 4 post Pentecosten, quæ, anno 1196, incidit in diem 7 julii.

- A nostrum quod usurpaverat, nobis restitueret, et damna nobis et ecclesiae nostrae illata resarciret. Adjecimus etiam quod, nisi infra tertium diem, quem ei assignavimus, super praedictis satisfaceret, ulterius non possemus tantam pertinaciam clausis oculis praeterire et relinquere impunitam. Ad haec, ut contritio adderetur contritioni, et ecclesia nostra inestimo affligeretur bello, W.* Lexoviensis episcopus, spiritu superbiae ceterisque pestibus Erebi impulsus, adversus eam matrem suam suum erexit calcaneum: à qua cum consilio venerabilium fratrum et coepiscoporum nostrorum, pro multiplicibus ejus excessibus et inobedientia contumaci, praemissa multiplici admonitione ut ad viam veritatis rediret, in interitum carnis vinculo anathematis meruit innodari. Cum itaque modis aliquibus non potuerimus dominum nostrum Regem vel prece vel monitis ad emendationem convertere, et terminus sine aliqua satisfactione elapsus sit; multiplici necessitate et prudentium virorum consilio monemur ascendere ex adverso, et in proposito firmissimo habemus ulterius non pati tot et tantas injurias impunitas, nisi dominus noster errorem tantum maturaverit revocare. Ceterum, contra episcopum Lexoviensem iter ad sedem apostolicam urgere compulsi, die jovis proximam post festum Omnium Sanctorum* coepimus proficisci, sperantes, per Dei gratiam, faciem ejusdem episcopi coram summo Pontifice reddere confusam, cujus excessus intolerabiles nos invitos, ut diximus, coegerunt ut eum animadversione dignissimam puniremus. Vos autem per Dei misericordiam exoramus, ut nobis fraternae compassionis animum rependatis, et vestris nos juvetis orationibus apud Deum.

* Willelmus.

Romam se profectum significat.

* An. 1196.

Willelmus Elyensis episcopus, cancellarius Regis, dum Romam tenderet, Col. 696. completis à die consecrationis suae septem annis et triginta diebus, diem clausit extremum apud Pictavim. Sepultus autem est in abbazia quadam ordinis Cisterciensis, quae vocatur abbazia *de Pinu*...

Circa dies istos, episcopo Cameracensi Johanne rebus humanis exempto, tres sunt electi, Walterus, Nicolaus, Stephanus (a), et infra quadraginta dies defuncti sunt.

- C Robertus prior Elyensis, cancellarii frater, quatuordecim monachis cum capituli sui literis, à collegio sanctae Dei genitricis apud Eboracenses antiquitus instituto directis, xvi kal. aprilis* coram regni justitiario solemniter electus est in abbatem apud Westmonasterium: quem Hubertus Cantuariensis archiepiscopus, apostolicae sedis legatus, benedixit apud Colecestriam in abbazia Sancti-Johannis, x kal. aprilis; suam postmodum solemniter est collocatus in sede, iv nonas aprilis.

An. 1197.

Rex Anglorum, milite multo stipatus, castellum Sancti-Valerici succendit, adjacentem praedavit provinciam, quinque navium hostibus suis victualia deferentium gubernatores suspendit in patibulo: quae reperit in navibus comportata familiae suae distribuit xvii kal. maii.

Imbrium infusio triduana per Angliam multos exterruit.

Col. 697.

Philippus Dunelm. electus à domino Papa consecratus est Laterani, xii kal. maii.

- D Marcadeus, nefariis Brebantorum vallatus catervis, episcopum Belvacensem*, Willelmum *de Merlou*, multosque cum eis jure belli captos et durissimis constrictos in vinculis, transmisit Rotomagum xiv kal. junii.

* Philippum.

NOTUM sit universis hoc scriptum visuris, quod hoc est foedus et conventio inter Richardum Regem Angliae et Baldwinum Comitem Flandriae et Hannoniae, consanguineum suum. (*Reliqua vide supra, pag. 46.*)

WALTERUS, Rotomagensis archiepiscopus, dilecto et speciali amico Radulfo, decano Londoniensi. BENEDICTUS Dominus, qui non amovit orationem nostram et misericordiam suam à nobis, dans nobis et ecclesiae nostrae pacem in praesenti, in futuro per gratiam suam daturus pacem super pacem. Noverit caritas vestra quam nos semper in visceribus Christi tenerius amplexati estis, per excambium auctoritate domini Papae et curiae Romanae, cum etiam consilio multorum virorum prudentium, archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, virorum religiosorum et jurisperitorum initiatum, labore et sollicitudine et meditatione domini Cantuariensis archiepiscopi¹, episcopi Wigorniensis² et electi Elyensis³ consummatum, [pacem] inter dominum Regem et nos et ecclesiam nostram ad honorem ipsius et commodum reformatam esse. Omnes enim intelligentes situm Andeleii paci ineptum et guerrae vicinum et expositum, domino etiam Regi ad acquisitionem et defensionem terrae suae valde congruum; afferentes etiam nobis auctoritates non tantum super commutatione reddituum ecclesiarum, sed etiam de translatione sedium, hostilitate cogente, conscriptas, nos ad excambium cum domino Rege faciendum induxerunt. Sic itaque, ne notam singularitatis, superbiae et protervitatibus, notari possimus, consilio tot et tantorum adquevimus xvii kal. novembris*, et eam

Quibus rationibus inductus, Regi Andeleiacum munientum concessit.

¹ Huberti.
² Joannis.
³ Eustachii.

* An. 1197.

(a) Horum praeter nomina nihil nobis compertum. Albericus in chronico ad an. 1197, *In Cameraco*, inquit, fuit electus in episcopum Nicolaus de Ruex, patruus viri nobilis Eustachii, et post eum Hugo praepositus de Duaco: de quo Innocentius, lib. I, epist. 428.

die suscepti sumus in ecclesia nostra, præsente domino Cantuariensi archiepiscopo, episcopo A Wigorniensis, omnibus etiam episcopis Normanniæ, abbatibus et magnatibus multis. (*Subji- ciuntur tabulæ de permutatione facta inter Regem et archiepiscopum, quas vide superius, p. 581.*)

Col. 700.
Inde pacem et
ecclesiæ pro-
ventus excre-
visse significat.

* Huberti.
* Joannis.
* Eustachii.

WALTERUS, Rotomagensis archiepiscopus, carissimo et speciali amico suo Radulfo Londoniensi decano, se totum et cum silentio præstolari adventum Domini. Sicut testantur sacra eloquia, vix illis qui perdiderunt sustentiam! Sustinuimus mala: sic castigati apprehendimus disciplinam, aporiat, sed non destituti; tentati rapinis; asperitatibus maris, intemperiei aëris, malignantium insidiis expositi, sed non defecimus: Dominus enim, ne collideremur, supposuit manum suam; imperavit ventis et mari, et facta est tranquillitas magna; oculo misericordiæ suæ nos respexit et ecclesiam nostram, et cessavit quassatio, pace redditâ ecclesiæ. Dominus enim, in cujus manu corda sunt Regum, cor domini nostri tetigit, ut desiderio desideraret quæ ad pacem essent et ampliacionem Rotomagensis ecclesiæ: cujus votum et desiderium Dominus prospiciens, labore, sollicitudine et ministerio domini Cantuariensis¹, J.² Wigorniensis et E.³ Elyensis electi, effectui mancipavit. Istis enim mediandis et inter partes discurrentibus, per excambium domino Regi ad tuitionem et acquisitionem terræ suæ commodum, ecclesiæ Rotomagensi et nobis saluberrimum et honestum (ut putâ voluntati domini Papæ et curiæ Romanæ, necnon et aliorum multorum, archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, clericorum, et aliorum virorum religiosorum et jurisperitorum, consensaneum), pax inter regem et nos et ecclesiam nostram reformatâ est: in quo excambio ecclesia Rotomagensis, juxta veridicam assertionem omnium comprovincialium, in quingentis libris et eo ampliùs excrevit. Hæc autem commutatio scriptis authenticis, anathemate à domino Rege, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, sacerdotibus innumerabilibus, in violatores prolato, testibus etiam magnatibus omnibus Normanniæ adhibitis, ut perpetuam et incommutabilem obtineat firmitatem, et ecclesia Rotomagensis pace gaudeat inviolabili et irrefragabili, roborata et confirmata est, auctoritate et scripto autentico domini Papæ, per Dei gratiam, ad preces et instantiam Regis et aliorum magnatum et prælatorum ecclesiæ corroboranda (a). Hæc autem dignum duximus vobis exponenda, quia semper nobiscum C flevistis et compassi estis, ut cum gaudentibus gaudeatis, eo quod concupiscentes semper concupieritis ea quæ Dei sunt, augmentum et honorem sanctæ ecclesiæ, cujus instantia quotidiana sollicitudinem vestram esse credimus.

Ab ea die quâ Hubertus Cantuariensis archiepiscopus, mandato Regis transfretaturus, à Lamheia recessit, ad eum usque diem quo, revertens in Angliam, locum rediit ad eundem vi idus novembris*, septimanæ viginti completæ sunt additis sex diebus. Archiepiscopus, cum Rege moram faciens in Normannia, multorum necessitatibus providit et utilitatibus. Episcopum itaque Belvacensem* fascibus geminis, episcopi scilicet et Comitis, juxta suorum prærogativam antecessorum, sicut jactat, antiquitus decoratum, militaribus armis accinctum, captum jure belli durissimis audivit constrictum in vinculis: quem per gratiam Regis cum D multa supplicatione, multò levioribus vix arctari promeruit. Rotomagensem ecclesiam, à divinorum celebratione suspensam, reconciliavit solemniter. Fœdus ineundum inter Regem Anglorum et Baldewinum Flandrensi Comitem et successores eorum certis distinxit capitulis (b). Inter dominum Regem et Walterum Rotomagensem archiepiscopum paci reformandæ sollicitudinem impendit operosissimam, sicut rei probavit eventus, sicut etiam excambium Andeleii datum ecclesiæ Rotomagensi, perpetuò duraturum, manifestè declarat.

Col. 701.

(a) Innocentii III literæ, quibus auctoritatis suæ pondus addit permutationi factæ, erant hujusmodi:

« *INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Waltero, Rotomagensi archiepiscopo, salutem et apostolicam benedictionem. CUM emergentium litigia quæstionum vix possint sine alterutrius litigantium læsione judicialiter diffiniri, si quando partes inter se super mota quæstione honestè conveniunt, tantò libentiùs compositioni eorum præsidium apostolicum impartimur, quantò per hoc neutrum lædimus, et ampliùs utrumque juvamus. Intelleximus siquidem tam ex literis tuis quàm carissimi in Christo filii nostri, Richardi Angliæ Regis illustris, et plurium aliorum, quod super discordia quæ inter te et eundem Regem super villam Andeliaci cum rupe et insula mota fuerat, regia serenitas, evangelicum illud attendens, Quis se humiliat, exaltabitur, et, Quantò major es, humilia te in omnibus, humiliavit*

*magnificentiam suam, et severitatem regiam passus est emolliri, ut ad honorem ejus cui servire, regnare est, amicabilem tecum compositionem iniret, et in utilitatem Rotomagensis ecclesiæ molendina quæ habuit apud Rotomagum cum villis de Diepa et Boteiles, et manerio de Loures cum omnibus pertinentiis et libertatibus suis, et ministerio de Loures et foresta de Alihermont, sicut in autentico ejusdem Regis confecto exinde plenius continetur, tecum perpetuò commutaret. Nos igitur permutationem ipsam, sicut amicabiliter facta est et ab utraque parte recepta, et autentico ipsius Regis exprimitur, auctoritate apostolicâ confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Ad majorem autem hujus nostræ confirmationis evidentiam, authenticum ipsum de verbo ad verbum nostris duximus literis exprimendum, quod tale est. » (*Vide impressum superius, pag. 581.*)*

(b) Instrumentum vide suprâ, p. 46.

Anno

A Anno MCXCVIII, Hubertus Cantuariensis archiepiscopus clericos quos Hugo Cestrensis episcopus, ejectis monachis, apud Coventreiam collocaverat, summi Pontificis auctoritate munitus amovit, monachos introducens ibidem xv kal. februarii.

Ab ea die quâ Willelmus Elyensis episcopus in abbazia de Pinu sepultus est, ad eum usque diem quo decanus Saresberiensis Eustachius electus est in Elyensem episcopum viginti-septem septimanæ fluxerunt. Ab electione facta solemniter apud Vallem-Rodolii die festo Sancti Laurentii martyris, ad illud usque tempus quo prædictus electus, in Angliam veniens, ab archiepiscopo Huberto munus consecrationis accepit viii idus martii, triginta perfectas computamus hebdomadas. Electionem in Normannia factam, præsentationem, postulationem factam apud Westmonasterium in capella Sanctæ Catherinæ, prior Elyensis Johannes complevit die dominicâ quâ cantatur *Latare Jerusalem*. Astiterunt archiepiscopo novem episcopi.

B Coelestino Papâ III rebus humanis exempto, Lotharius cardinalis diaconus electus est in summum Pontificem vi idus januarii *, vocatus Innocentius Papa tertius; ix kal. martii presbyter ordinatus est; in Cathedra Sancti Petri consecratus est episcopus et in Sancti Petri cathedra collocatus. * An. 1198.

Octavo idus maii, pluit sanguis undatim super ædificantes turrim apud Andeleium, in territorio Rotomagi (a). Col. 703.

Gaufridus Cestrensis electus, ad petitionem et præsentationem Josberti Coventrensis prioris, Cantuariæ consecratus est, xi kal. julii. Solemnia celebravit Hubertus Cantuariensis archiepiscopus.

Othoni, nepoti Regis Anglorum Richardi, redditum est Aquisgranum quod obsederat, vi idus julii *. In crastino desponsavit unicam filiam et hæredem Ducis Brebantiæ, septennem. Quarto verò idus ejusdem mensis coronatus est ab Adulpho * An. 1198.

C Coloniensi archiepiscopo, et sedem ascendit Augustorum.

Comes Flandriæ * venit ante villam Sancti-Audomari cum exercitu suo, viii idus septembris, et villam obsedit per tres septimanas..... Dum Comes prædictus esset in obsidione, venit nuncius Regis Franciæ, literas ex parte Regis ferens, dicentes quodd si castellanus et burgenses villam suam tenere et defendere possent erga Comitem usque pridie kal. octobris, ad succurrendum eis cum exercitu magno veniret; si non veniret, castellanus et burgenses de villa sua, ad melius quod possent, facerent: sicque reddita fuit villa Comiti. * Balduinus.

Richardus Rex Angliæ intravit terram Regis Francorum cum exercitu magno v kal. octobris*, et cepit castellum de *Curceles* et *Buriz*, et tertium castrum Sirefontanum. Die crastinâ, Rex Francorum venit de Mantua cum quadringentis militibus et servientibus et communiis suis, ad succurrendum castro de *Curceles*, * An. 1198.

D quod non putavit esse captum. Rex igitur Anglorum, ex quo eum venire cognovit, insecutus est eum in fugam conversum, et in tanta districtione posuit in portam Gisortii, quodd pons fractus est sub illo, submersis de suis viginti militibus. Interim Rex Angliæ propriâ lanceâ prostravit Matthæum de Montemorencii, et Alanum de *Rusci*, et Fulconem de *Gilervall*, et captos detinuit, et capti sunt cum eis usque ad centum milites, et servientes quorum non est numerus; dextrarii capti sunt ducenti, quorum septies viginti cooperti fuerunt ferro.....

Willelmus genere Normannus, ecclesiæ Lundoniensis canonicus (electus ejusdem ecclesiæ episcopus), ad præsentationem Radulfi de Diceto, decani Lundoniensis, munus consecrationis accepit apud Westmonasterium in capella Sanctæ Catherinæ, per manum Huberti Cantuariensis archiepiscopi, præsentibus tredecim episcopis, x kal. junii. Col. 705.

E Richardus Rex Anglorum, cum regnasset annis novem, mensibus sex, diebus decem et novem, in Aquitanico ducatu, Lemovico territorio, castello *Chaluz*, vii kal. aprilis*, à Petro Basilii (b) sagittâ percussus est, et postmodum viii idus * An. 1199.

(a) Prodigiosam eam rem testatur etiam Guillelmus Neubrigensis, lib. V, cap. ult. his verbis: « Sanè in loco illo, cum magna illa ædificatio fieret, » rem prodigiosam contigisse ferunt. Nam, sicut » quidam non ignobiles, qui se interfuisse asserunt, » protestantur, mense maio paulò ante Dominicâ » Ascensionis solemniam, cum Rex adesset et opus » urgeret (nam sæpius ad disponendum urgendum- » que opus aderat, et conspectum proficientis operis » pro magna voluptate habebat), repente imber

» sanguine mixtus descendit, stupentibus cum ipso » Rege cunctis qui aderant, cum et in suis vestibus » veri sanguinis guttas conspicerent, et rem tam » insolitam malum portendere formidarent. Verùm » ex hoc idem Rex non est territus, quominus operi » promovendo intenderet: in quo sibi, ni fallor, ita » complacebat, ut, etiamsi angelus de cœlo id omit- » tendum suaderet, anathema illi esset. »

(b) Hovedenus, supra, p. 595, necis Richardi auctorem facit *Bertramnum de Gurdun*.

aprilis, die martis, vir operi martio deputatus, diem clausit extremum apud prædictum castellum; sepultus autem est apud Fontem-Ebraldi secus pedes patris sui Regis Henrici secundi.

Johannes Hybernæ dominus, fratris sui Richardi hæres legitimus, de ducatu Normanniæ perensem et gladium potestatem accepit apud Rotomagum, per manum Walteri Rotomagensis archiepiscopi, vii kal. maii: qui cum venisset in Angliam, Ascensionis Dominicæ die solemniter est unctus in Regem apud Westmonasterium, per manum Huberti Cantuariensis archiepiscopi, v kal. junii.

Col. 706.

Johannes Rex Angliæ, sub ipso coronationis suæ initio visitans Sanctum Thomam et postea Sanctum Eadmundum, dies Pentecostes egit apud Norhamptoniam: qui postea, collectâ multitudine militum et peditum et navium, apud *Sorham* transfretavit, xiiii kal. julii.

* Guillelmo.
* Henrico.
* Guillelmo.

Celebratum est divortium inter Johannem Regem Angliæ et filiam Comitis B Glocestriæ in Normannia, ab episcopis Lexoviensi¹, Bajocensi², Abrincensi³, et aliis episcopis qui interfuerant, quando ipse tempore patris, permissione Romanæ ecclesiæ, eam duxerat in uxorem cum comitatibus de Glocestria, de Summersatum, de *Devenesire*, de *Cornewaille*, et de aliis quampluribus per Angliam honoribus. Sed ille, sublimioris tori spe raptatus, consilio pravorum eam abegit: unde magnam summi Pontificis, scilicet Innocentii III, et totius curiæ Romanæ indignationem incurrit, præsumens temerè contra leges et canones dissolvere quod eorum fuerat auctoritate colligatum.

Dominus Johannes Rex Angliæ Arturum, filium fratris sui Galfridi Comitis Britanniae, venientem ad se et ejus se per omnia subicientem voluntati, minùs cautè dimisit à se. At ille transtulit se ad Regem Franciæ, qui eum, bonis ejus inhians, facit nutrire cum filio suo Parisius.

* An. 1199.

Bellum factum est horribile inter Petrum Comitem Nivernensem et Herveum de Donziaco, prope abbatiam Sancti-Laurentii, non longè à Donziaco, iiii nonas augusti*. Sed Comes prædictus, cum Coterellis quos Rex Franciæ ei, utpote cognato suo, in subsidium miserat, victus aufugit. Nec multò post prædictus Comes, conniventia (a) Regis Franciæ, dedit filiam suam unicam et hæredem Herveo in conjugem, cum comitatu, retentis sibi, quoad viveret, Autissiodoro et *Turneire** cum omni honore Autissiodorensi et Turnerensi.

* Tonnerre.

Concilium actum est apud *Digun* in Burgundia, præsidente Petro de *Chapes* presbytero cardinali, dominicâ secundâ Adventûs Domini, quâ scilicet cantatur *Populus Sion*: ubi, ad vocationem prædicti cardinalis, convenerunt archiepiscopi,

(a) Quibus conditionibus Rex assensum suum præbuerit Hervei matrimonio cum Mathilde filia Petri de Cortenaio ex Agnete Comitissa Nivernensi, docent ipsius Hervei literæ quas ex chartophylacio regio deprompsit A. Chesnius, recitatque inter probationes libri X Historiæ Vergiacensis, pag. 91.

« Ego Herveus dominus Donziaci notum facimus universis ad quos literæ præsentis pervenerint, quòd hæ sunt conventiones inter nos et dominum nostrum Philippum Regem Francorum, scilicet quòd dominus Rex habet nobis in conventionem dare in uxorem filiam Petri Comitis Nivernensis cum comitatu, hoc modo quòd P. Comes Nivernensis ad vitam suam habebit de terra illa id quòd dominus Rex decernet; post mortem verò dicti P. Comitis, tota terra illa redibit ad me et uxorem meam vel liberos meos.

« Pro racheto verò suo nos et Renaldus frater noster, concedimus eidem Regi et hæredibus suis in perpetuum Giennium cum tota castellania et omnibus pertinentiis hoc modo, quòd, si ipsa uxor nostra moreretur absque hærede ex nobis, Giennium cum tota castellania et omnibus pertinentiis redibit ad nos vel Renaldum fratrem nostrum vel hæredes nostros, paiando domino Regi tria millia marchas argenti ad pondus Trecentense; et si dominus Rex miserit aliquid in emendatione castelli, cum emendatione illa id re habebimus, neque pro misionibus quas ibi fecisset dominus Rex, id retineret, sed id re habebimus

» solvendo prædictas tria millia marchas argenti.

« Præterea ego Herveus, priusquam matrimonium fiat, faciam dominum Regem assicurari ab hominibus terræ meæ, quòd ego contra omnes homines qui possunt vivere et mori, ipsum juvabo bonâ fide sicut dominum meum ligium, neque propter aliquem hominem deficiam ei, quamdiu mihi rectum facere voluerit in curia sua.

« Matrimonio facto, faciam domino Regi fieri eandem securitatem ab hominibus dicti comitatus, qui sunt de regalibus aut de feodo suo. Si autem aliquis esset rebellis de illa securitate facienda, ego Herveus me exinde haberem ad voluntatem domini Regis.

« Priusquam verò matrimonium fiat, ego Herveus reddam domino Regi Conam custodiendam ad coustamenta mea, donec prædictæ securitates factæ fuerint domino Regi de prædicto comitatu. Securitatibus verò acceptis, Conam re habebimus.

« Si autem ego Herveus has conventiones domino Regi non tenuero, concedo quòd episcopi Autissiodorensis et Nivernensis me absque appellatione excommunicent, et terram meam interdicto supponant.

« Si autem fortè contingeret quòd ego H. de voluntate mea vel alio casu separarer ab illa uxore, ego eam redderem domino Regi priusquam alii nuberet, et dominus Rex mihi redderet castellum Gienni, sicut est prædictum.

« Actum Parisius, anno ab incarnatione Domini mxcix, mense octobri. »

A episcopi, abbates et priores omnes à mari Britannico usque ad Alpium juga, ut de resumenda relictâ Regis Franciæ *, sorore videlicet Regis Danemarchiæ, tractarent, et prædictum Regem ad eam resumendam compellerent, vel terram ejus interdicto supponerent; sed in eo negotio meticolosè, cōtinentiæ fucis infecti, sententiam differentes recesserunt. * Ingeburga.

Eclipsis lunæ facta est pridie nonas januarii *, mediâ nocte, per tres horas: postmodum in ruborem sanguinis versa est, emittens à se radios velut ignis. * An. 1200.

Magister Malgerius, domini Regis Richardi medicus, à monachis Wigorniensibus nominatus in episcopum Wigornensem, cū non esset de legitimo matrimonio natus, confirmatio electionis ejus accepit dilationem: qui Romam veniens, consecratus est apud Sanctum-Petrum ab Innocentio Papa III, die Sanctæ Trinitatis.

B Hoc anno facta est pax (a) inter Philippum Regem Franciæ et Johannem Regem Angliæ. Ludovicus filius Regis Franciæ duxit filiam Regis Hispaniarum *, neptem Regis Angliæ, in uxorem: cui Rex Angliæ dedit in maritagium totam terram suam de *Berri* et dē Auvernia, castella etiam et honores plurimos tam in Normannia quàm in Gasconia et aliis pluribus locis. * Blancam.

Comes Flandrensis ¹ et Comes Bononiæ ², uterque cum uxore sua, acceperunt cruces eundi Jerusalem. * Balduinus.
* Reginaldus.

Terra Regis Franciæ sub interdicto posita est ab archiepiscopo Rotomagensi ¹ et episcopo Pictavensi ², de præcepto summi Pontificis, quia noluit accipere uxorem suam, et mansit sub interdicto à media Quadragesima usque ad festum Sanctæ Mariæ-Magdalænæ *, dilatâ sententiâ in personam ipsius Regis, ut sic faciliùs animi ejus emollirent duritiâ. Col. 707.
¹ Waltero.
² Maurico.
* An. 1200.

C Sub hoc tempore magister Philippus, Romanæ ecclesiæ notarius, Londoniis moram faciens, domibus religiosis circumquaque consistentibus exactione hospitii sui plurimū exstitit onerosus. Per totam Angliam, de præcepto summi Pontificis, quadragesima pars omnium reddituum, mobilium et immobilium, tam clericorum quàm domorum religiosarum, ad subventionem, ut dicebatur, terræ Jerosolymitanæ adscripta, per manum prædicti Philippi transmissa (nisi fortè Romani naturali et insitæ sibi cupiditati abrenunciaverint), his quorum usibus perquisita est, nunquam est ad plenum restituenda.

Celebratum est concilium apud Westmonasterium, XIII kal. octobris, Dominicâ sequenti, scilicet VIII kal. octobris, consecratus est in episcopum Herefordensem Gilo de *Bruse*, et in episcopum Norwicensem J.* de *Grai* domesticus clericus Regis, in capella Sanctæ Catherinæ, à domino H.* Cantuariensi archiepis-

* Joannes.

* Huberto.

D copo, præsentibus pluribus ejus suffraganeis.

Dominus Johannes Rex Angliæ, habens in proposito ducere in uxorem filiam Regis Portugalensium, cujus fama animum ejus pellexerat, ad eam perquirendam transmisit à Rotomago illustres et magnificos viros, scilicet episcopum Lexoviensem *, Willelmum de Stagno, Radulfum de *Ardene*, Hubertum de *Burch*, et alios plures tam de Angliâ quàm de Normannia. Sed ipse, eorum salutem minùs fortè quàm regiam deceret magnificentiam consulens, dum essent in itinere, ipsis nec præmunis, desponsavit *Isabel*, filiam unicam et hæredem Comitum Engolismensis, quæ priùs, ut dicebatur, concessa erat cuidam nobili viro de Pictavia, scilicet Hugoni *le Brun* (unde maxima postmodum inter eos simultas exorta est), et statim fecit illam coronari in Reginam apud Westmonasterium à domino H. Cantuariensi archiepiscopo, VIII idus octobris, et ipse Rex eadem die pariter

* Guillelmum.

E coronatus est.....

Feriâ quartâ, vigiliâ scilicet Omnium Sanctorum, auditum est tonitruum subitum et horribile, aliquid magni portendens. Hugo Lincolniensis episcopus, genere Burgundio, natione Gratianopolitanus, cū sedisset annos xv, diēs xv, à Roma rediens, apud vetus templum Londoni diem clausit extremum kal. decembris.* Deinde, quarto die sequente, corpus ejus ad sedem suam perlatum, solemnî processione ibidem receptum est in præsentia duorum Regum, archiepiscoporum trium, omnium episcoporum Angliæ, abbatum et priorum diversi ordinis, et aliorum regni magnatum, quos illic domini Regis præsentia simul et propria negotia de diversis regni partibus deduxerunt. Dominus Rex Natalitios diēs celebravit apud *Geldeford*...

Col. 708.

* An. 1200.

(a) Pacis hujus instrumentum vide suprâ, p. 51.

Tom. XVII.

Oooo ij

An. 1201.
Col. 709.

Dominus Rex dies Paschales egit apud Cantuariam solemniter : ibi, cum Regina A sua, instinctu archiepiscopi coronatus est sub præsentia plurimorum et magnorum virorum quos domini archiepiscopi liberalitas invitaverat.

Terræ motus magnus factus est in partibus *Sumerset* et *Norfete*, xi kal. junii, circa horam diei sextam, ita ut stantes prostraret.

Dominus Rex, ortis simultatibus inter ipsum et Comitem Aucensem (a), cum videret terram suam transmarinam tumultuari, collectâ multitudine militum, transfretavit apud *Portesmue*, nec multò post discessum ipsius Regina transfretavit.

Theobaldus Comes Campaniæ, expletis à diebus nativitatis suæ xxi annis, diebus xi, obiit Trecas, juxta fratrem * suum sepultus est.

* patrem.

¹ Hamelinum.
² Huberto.
³ Eustachio.
⁴ Galfrido.

Hoc anno, longa disceptatio super institutione prioris Lewensis inter abbatem de Cluniaco et Comitem de Warennæ¹, Cantuariensi archiepiscopo², et Elyensi³ et Cestrensi⁴ episcopis à summo Pontifice commissis, tali fine conquievit : scilicet, B cum prioratus Lewensis vacaverit, infra quindecim dies mittet dominus Comes nuncios suos cum monachis Lewensibus Cluniacum propter priorem ; abbas verò duos eliget secundum Deum, ubicumque ei placuerit in ordine Cluniacensi, excepto majore priore Cluniacensi et priore de Caritate, quos utiliores et magis necessarios domui Lewensi convenerit, et nunciis Comitis præsentabit. Ipsi verò unum de duobus absque tergiversatione et dolo, quemcumque voluerint, accipient et absque difficultate in domo Lewensi priorem instituent. Quando prior sic institutus liberam habebit administrationem tam in interioribus quàm in exterioribus admonendi et admovendi, non poterit de cætero admoventi nisi certâ et rationabili causâ. Nec poterit abbas Cluniacensis exigere nisi antiquam pensionem centum solidorum.

Johannes Salernitanus, presbyter et cardinalis, à summo Pontifice transmissus C tam Hybernici quàm Scotici legatus, transitum habens per Angliam, solemniprocessionem receptus est in ecclesia doctoris gentium Pauli, pridie kal. septembris.

¹ Hubertus.
² Eustachius.
³ Herebertus.
⁴ Willelmus.
⁵ Joannes.

* An. 1201.

Ad vocationem domini Regis, H.¹ Cantuariensis archiepiscopus transfretavit apud *Sorham* xix kal. januarii. Vocati sunt etiam qua de causa Elyensis², Salesbiriensis³, Lundoniensis⁴, Norwicensis⁵, episcopi ; abbas de Sancto-Eadmundo, de Westmonasterio, de Theokesbiria. Colloquium habitum est inter Regem Franciæ et Regem Angliæ, viii kal. aprilis *, in Normannia prope Andeleium, in loco qui dicitur *Gulet* (b).

Hucusque protraxit satis magnificè chronica præscripta magister Radulfus de Diceto, decanus Lundoniensis ecclesiæ, qui qualis fuerit eloquentiæ solerti lectori satis potest liquere ex pluribus factis et dictis quæ idem magister proprii ingenii verbis enarrando exposuit.

D

(a) Radulfum de Issulduno, fratrem Hugonis Bruni de Liziniaco, Marchiæ Comitis, qui ambo ab Angliæ Rege defecerant propter nuptias ejus cum Isabella Engolismensi.

(b) Hovedenus suprâ, p. 611, prope insulam de Andeli, et benè convenit inter eos, nemine colloquii illorum conscio præter illos duos.

EX GERVASII DOROBERNENSIS

CHRONICO DE REBUS ANGLIÆ,

Apud H. Twisden, inter *Historiæ Anglic. scriptores* x, Lond. 1652, fol.

E

MONITUM.

GERVASIUS, *Dorobernensis seu Cantuariensis monachus*, scripsit de rebus Anglicis *chronicum*, de quo ipse in proloquio : Chronicam parvulam pusillus ego conscripturus, et secundum propositi mei tenorem à regno Regis Stephani incœpturus, necessarium esse video aliqua summatim perstringere de Rege Henrico I et ejus progenie, de qua in subsequentibus bona et mala, prospera et adversa plurima sunt dicenda. Igitur ab anno 1100 usque ad annum 1199, Regis Richardi I mortualem, extenditur

A *ejus chronographia : sed, ut fateamur quod res est, Gervasius ecclesiæ Cantuariensis annales describendos potius intendisse videtur quàm Regum gesta, quorum memoriam eatenus tantùm ille ingerit, quatenus ad alligandam domesticam Cantuariensium historiam cum publica civili ea quæ narrat conducere possunt ; quod in ea potissimùm chronici ejus parte cujus nunc excerptum damus, perspicuum est. In ea siquidem non tam historici quàm patroni vices agit, dum pro tuendis et vindicandis monasterii sui juribus ac privilegiis adversus Cantuariensium archiepiscoporum molimina, et quoscunque eisdem adversantes, tamquam pro aris et focis, nemini parcens decertat. Hinc est quòd ex amplissima ejus narratione, egregiâ quidem ad illustrandam Anglicanæ ecclesiæ historiam, pauca quæ ad institutum nostrum faciunt, duximus depromenda et repræsentanda, ut illius segmenti quod ab anno 1100 usque ad annum 1180 à nobis pridem editum est tomo XIII, p. 120-141, continuatam seriem exhibeamus.*

A **N**NO gratiæ MCLXXX, mense aprili, novus Rex Franciæ Philippus, Ludovici Regis filius, desponsavit filiam Comitis de Hano : unde suorum avunculorum omniumque ferè nobilium Franciæ indignationem incurrit, eo scilicet quòd, suorum spreto consilio, Comiti Flandriæ * soli credebat, et quòd per ipsius consilium uxorem de tam humili progenie sibi associare voluerit in Reginam. Auxit quoque indignationem, quòd matri suæ annuere noluerit ut in sua dispositione haberet castella vel villas suæ dotis. His et ejusmodi de causis utriusque partis consentaneis ad arma convolantibus, ad hoc tandem perventum est, ut in solis redditibus **C** matri suæ Rex novus victualia constitueret, et armati in sua pacificè redierunt....

Anno gratiæ MCLXXXI, mulier quædam prophetissa, sed et prodigiosa, de Gasconia Romam veniens, Alexandro Papæ literas à Deo sibi missas porrexit, in quibus quædam futura prodigia legebantur. Hæc cùm mira diceret, prælati ecclesiæ festinum imminere dicebat periculum. Hæc in oculis domini Papæ et curiæ Romanæ in tantum exstitit admirabilis, ut in Papæ palatio recumbere diceretur ; nam à quarta feria usque in sabbatum omni hebdomadâ indesinenter dormiebat : loquebatur dormiens aliquid spirituale, labiis compressis ; in gutture quippe vox resonans ad audientium pervenit notitiam. Profluebat interea sanguis ex ipsius ore, oculis simul et naribus, quem, sabbato circa nonam evigilans, propriis extersit manibus, et, quod incredibile est, nusquam deinde in ea sanguinis reliquati vestigia apparuerunt. Hæc mihi viro dicenti vix credere potui, donec mihi constare **D** faceret hæc se propriis oculis in Papæ palatio vidisse et audisse.

Martyrizatus est hoc anno*, ad Pascha, apud Sanctum-Edmundum, à Judæis puer quidam, Robertus nomine, qui in proximo, in ecclesia S. Edmundi honorificè sepultus, multis, ut fama fuit, claruit miraculis....

Resignavit hoc anno Gaufridus Regis Angliæ filius, sed nothus, episcopatum Lincolnæ, anno electionis suæ octavo, in manum Richardi Cantuariensis archiepiscopi, et Regis patris sui factus est cancellarius.

Misit autem Rex Angliæ justitias suas per totam Angliam, præcipientes ut divites et pauperes arma sibi singuli emerent secundum suas facultates, et hoc sacramento juramenti interposito, ne quis subterfugeret, firmarent (a). Unde factum est ut rustici imperiti, vangis et fossoribus assueti, armis militaribus gloriarentur inviti.

E Obiit hoc anno, mense augusto, Papa Alexander, anno papatûs sui XXIII, et Lucius successit.

Mense novembri, hostilis perturbatio orta est inter Regem Franciæ Philippum et patrinum suum Comitem Flandriæ Philippum. Fuerunt autem præsidio Regi Franciæ junior Rex Angliæ et fratres sui, filii scilicet Regis Angliæ senioris. Dum igitur ex utraque parte infinitus conveniret exercitus, et proponerent animo non citra victoriam aliquatenus cessare, Regis tamen Henrici, qui tunc temporis Anglicis fruebatur deliciis, tam adventum quàm consilium expectabant utrimque.

Anno gratiæ MCLXXXII, Rex Anglorum Henricus, tantis malis finem dare desiderans, mense martio pervenit ad mare, et in plurimorum audientia principum planè et plenè suum fecit testamentum ac si in crastino vel in proximo esset

(a) Quo quis armorum genere instruendus esset, dixit Benedictus Petroburgensis, suprâ, p. 447.

moriturus. In scriptum quoque redigi præcepit quod testatum est, quod et suo A
præsulumque sigillis XIV, ut subscriptum est, voluit corroborari.

HENRICUS, Dei gratiâ, Rex Angliæ et Dux Normanniæ et Aquitaniæ, et Comes Andegaviæ, Henrico Regi et Richardo et Gaufrido et Johanni filiis suis, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, archidiaconis, decanis, Comitibus, baronibus, justitiis, vicecomitibus, ministris, et omnibus hominibus et fidelibus suis, tam clericis quàm laicis totius terræ suæ citra mare et ultra, salutem. NOTUM vobis facio quòd apud *Waltham*, præsentibus episcopis R.* Wintoniensi, et Johanne Norwicensi, et Gaufrido cancellario filio meo, et magistro Waltero Constantiensi archidiacono Oxenefordiæ, et Godefrido *de Luci*, archidiacono *de Derebi*, et Radulfo *de Glanvil*, et Rogero filio Renfrei, et Hugone *de Morewic*, et Radulfo filio Stephani camerario, et Willelmo Rufo, feci divisam meam de quadam parte pecuniæ meæ in hunc modum:

1. Domui militiæ Templi Jerosolymæ quinquies mille marcas argenti; domui Hospitalis Jerosolymæ quinquies mille marcas argenti; et ad communem defensionem terræ Jerosolymitanæ quinquies mille marcas argenti, per manum et visum magistrorum Templi et Hospitalis Jerosolymæ habendas, præter pecuniam illam quam prius prædictis domibus Templi et Hospitalis commiseram custodiendam, quam similiter dono ad defensionem ipsius terræ Jerosolymitanæ, nisi eam in vita mea repetere voluero;

2. Et aliis domibus religiosis totius terræ Jerosolymæ, et leprosis et inclusis, et heremitis ejusdem terræ, quinquies mille marcas argenti, dividendas per manum et visum patriarchæ Jerosolymæ et episcoporum terræ Jerosolymæ, et magistrorum Templi et Hospitalis;

3. Domibus religiosis Angliæ, monachorum, canonicorum, sanctimonialium, et leprosis et inclusis, et heremitis ipsius terræ, quinquies mille marcas argenti, dividendas per manum et visum Richardi Cantuariensis archiepiscopi, et R.¹ Wintoniensis et B.² Wigorniensis, et G.³ Elyensis et J.⁴ Norwicensis episcoporum, et Ranulfi de Glanvilla justitiæ Angliæ;

4. Domibus religiosis Normanniæ, monachorum, canonicorum, sanctimonialium, et inclusis et heremitis ejusdem terræ, quater mille marcas argenti, dividendas per manum et visum archiepiscopi Rotomagensis ¹, et Bajocensis ², et Abrincensis ³, et Sagiensis ⁴ et Ebroïcensis ⁵ episcoporum;

5. Domibus leprosororum ipsius terræ trecentas marcas argenti, per manum et visum prædictorum dividendas; monialibus Moretoniæ centum marcas argenti; monialibus *de Jullers* extra Falesiam centum marcas argenti;

6. Domibus religiosis terræ Comitum Andegaviæ patris mei, exceptis sanctimonialibus de ordine Fontis-Ebraudi, mille marcas argenti, per manum episcoporum Cenomanniæ ¹ et Andegaviæ ² dividendas;

7. Ipsi autem sanctimonialibus Fontis-Ebraudi et domibus ipsius ordinis, bis mille marcas argenti, dividendas per manum et visum abbatis Fontis-Ebraudi;

8. Sanctimonialibus Sancti-Sulpitii Britanniae centum marcas argenti;

9. Domui et toti ordini Grandimontis ter mille marcas argenti;

10. Domui et toti ordini de Chartosa bis mille marcas argenti;

11. Domui Cisterciensi et omnibus domibus ipsius ordinis, exceptis domibus ejusdem ordinis quæ in terra mea sunt, quibus divisam meam feci, bis mille marcas argenti, dividendas per visum et manum abbatum Cistercii et Clarevallis;

12. Domui Cluniacensi mille marcas argenti, præter quod eidem domui accommodavi, quod ei pardo, nisi in vita mea repetere voluero;

13. Domui Majoris-monasterii pardo mille marcas argenti, quas ei commodavi, nisi eas in vita mea repetere voluero;

14. Sanctimonialibus *de Marcilli* centum marcas argenti;

15. Domui *de Premustrè* et toti ordini, exceptis domibus ejusdem ordinis quæ in terra mea sunt, ducentas marcas argenti;

16. Domui de Aroeis et toti ordini, exceptis domibus ejusdem ordinis terræ meæ, centum marcas argenti;

17. Ad maritandum pauperes et liberas feminas Angliæ quæ carent auxilio, trecentas marcas argenti, dividendas per manum et visum R.¹ Wintoniensis, et B.² Wigorniensis, et G.³ Elyensis et J.⁴ Norwicensis episcoporum, et R.⁵ de Glanvilla;

18. Ad maritandum pauperes et liberas feminas Normanniæ quæ carent auxilio, centum marcas auri, dividendas per manum et visum Rotomagensis archiepiscopi, et Bajocensis, et Abrincensis, et Sagiensis et Ebroïcensis episcoporum;

19. Ad maritandum pauperes et liberas feminas de terra Comitum Andegaviæ patris mei, centum marcas auri, per manum et visum Cenomanniæ et Andegaviæ episcoporum dividendas.

Hanc divisam feci in prædicto loco, anno incarnationis Domini MCLXXXII, quam vobis filiis meis, per fidem quam mihi debetis, et sacramentum quod inde jurastis, præcipio ut firmiter et inviolabiliter faciatis teneri, et quòd super eos qui eam fecerint, manum non ponatis; et quicumque contra hoc venire præsumpserit, indignationem et iram Omnipotentis Dei, et maledictionem ipsius Dei et meam incurrat. Vobis etiam archiepiscopis et episcopis mando, ut per sacramentum quod mihi fecistis, et per fidem quam Deo et mihi debetis, in

* Richardo.

¹ Richardi.

² Balduini.

³ Galfridi.

⁴ Joannis.

Col. 1460.

¹ Rotrodi.

² Henrici.

³ Richardi.

⁴ Frogerii.

⁵ Joannis.

¹ Guillelmi.

² Radulfi.

¹ Richardi.

² Balduini.

³ Galfridi.

⁴ Joannis.

⁵ Ranulfi.

A synodis vestris solemniter accensis candelis excommunicetis et excommunicare faciatis omnes illos qui hanc divisam meam infringere præsumpserint. Et sciatis quod dominus Papa hanc divisam meam scripto et sigillo suo confirmavit sub interminatione anathematis.

Ne autem ista alicujus arte vel industriâ depravari vel mutari valerent, in tribus locis regni sui principalibus jussit hoc scriptum cum sigillis apposis diligentiùs reservari, videlicet in ecclesia Cantuariæ, in cofris suis et in thesauro Wintoniæ. Quo facto, transfretavit Rex, et ab omnibus transmarinis ut Rex pacificus, ut magni consilii angelus, cum honore et gaudio susceptus est: qui in brevi prudenti consilio tantam perturbationem et principes turbidos pacificavit, et ad sua pacatis mentibus redire persuasit. Deum itaque et Regem Angliæ glorificabant pacis amatores, qui tantam in tam brevi ad nihilum malitiam redegit.

Col. 1461.

Sumpsit initium hoc anno secta Caputiorum. Dum enim Brabacenorum in pacis B amatores secta sæviret, et universa sibi resistentia sine delectu conditionis, ordinis vel ætatis, absque misericordia vastarent, sed nec ecclesiis parcerent, confugerunt ad eos exules quique et infames, monachi, canonici, moniales, sed et cujusque ordinis fugitivi, habituque mutato, nefandis lenociniis incumbere non cessabant. Cum igitur ferè in infinitum hoc modo crescerent, quæcumque oculis videre poterant, sua esse dicebant. Dolebant ergò hac pressa malignitate viri quorum Deus tetigerat corda; et dum in eos mutire non auderent, eum qui conterit bella gemitibus et lacrymis contra tantam pestem exorabant. Erat interea vir quidam * in Alvernia fidelis et justus, arte faber lignarius et beatæ Virgini valdè devotus. Huic in visione noctis apparuit beata virgo Maria, dicens ei: « Surge, vade, » pacem prædica. » Cui cum excusationem prætenderet, quòd non esset habiturus auditores, denuò suggestit præcipiens ut pacem prædicaret. Surgens homo episcopus C copum adiit, et quæ audierat, tremulus enodavit. Agens autem solerter episcopus *, duodecim cives, viros probatæ fidei ejusdem civitatis, Podii scilicet, secretiùs convocavit; eisque prædictam visionem recitans, an paci consentire vellent, quæ-sivit. At ipsi, de facili transeuntes in sententiam, unà cum episcopo suo, qui tertius-decimus fuit, de pace tenenda et prædicanda foedus inierunt, sacramentoque juramenti arctiùs obligati, plurimos in suum propositum converterunt. In brevi itaque totâ civitate Podii cum adjacente regione conversâ, in infinitum tandem multiplicati, non solum Brabacenis, sed et omnibus injuriam sibi facientibus, viri-liter resisterunt. Episcopi, abbates et monachi, sed et omnis ordinis et fortunæ viri, eorum societatem quærentes, juraverunt in primis quòd nulli fraudem facerent vel violentiam inferrent, illatas autem injurias sibi vel suis fratribus usque ad mortem communi concursu vindicarent; legitimum matrimonium laici contra-D herent, vel, si continere mallent, purè cælibatum tenerent. In signum verò sectæ vel ordinis habitum, lineum habebant caputium, in quo beatæ Virginis imaginem parvulam plumbo impressam vel stanno in pectore gestabant; nec hoc passim, sed solummodo in exercitu in signum religionis et societatis suæ portabant. Nullum conversorum ordinem suum derelinquere permittebant vel habitum; sed ut pacem ubique servarent, et ad quamlibet ulciscendam vel propellendam injuriam, undecumque convocati, sine dilatione convenirent. Hi igitur, ut prædictum est, in immensum multiplicati, speciales pacis adversarios, Brabacenos scilicet, post aliquot annos ferè ad nihilum redegerunt. Hanc autem Brabacenorum destructionem hoc in loco, non suo, scripsimus, ne processu temporis idem replicare cogeremur. Hæc tamen pauca sufficiant, licèt utriusque sectæ mores meminisse vel scripto non oporteat commendare.....

* Durandus.

* Petrus.

E Anno gratiæ MCLXXXIII, dum Rex Anglorum, alique summi viri, paci faciendæ [inter Richardum Cantuariensem archiepiscopum et Sancti-Augustini monachos] intenderent, ut saltem aliqua compositio inita pacem inter eos firmiorem processu temporis enutriret, ecce subito exorta est hostilis perturbatio inter dominum Regem et filios ejus. Cum enim sublimiores Aquitaniæ viri dominum suum Comitem Richardum propter nimiam ejus crudelitatem odio haberent, eumque de ducatu Aquitaniæ et comitatu Pictaviæ pro posse suo cogitarent propellere, ad Regem juniorem, bonum et benignum, principatum transferre gestierunt. At Richardus, suæ confidens tyrannidi, nec pro ipso jure, nec pro patris prece vel præcepto, Regi juniiori fratri suo homagium facere voluit. Vocatus autem à Rege, cum appropinquaret subsistens, quos secum habebat socios armatos esse

Col. 1462.

præcepit, de longè patris sui præstolans imperium. Suggestum est interea Regi A
 juniore ab his qui eum affectuosius diligere videbantur, verendum scilicet esse
 sic eum contemptui subjacere, ut fratres sui terras illi debitas pro voto suo dispo-
 nerent, ipse verò nullâ libertate gauderet, maximè cum de facili posset Comitem
 Richardum, omnibus odiosum, de ducatu quo malè in contumeliam suâ abute-
 batur, propellere. Conjuratone igitur factâ ex consensu et consilio vicecomitis
 Lemovicensis *, unâ cum Gaufrido Comite Britanniae, fratre suo, et militibus
 nonnullis, transtulit se in castellum Lemovici, Rege patre suo, qui tunc in civitate
 deliciis intendebat, penitus ignorante. Clausis itaque castelli januis et obseratis,
 quod acciderat infortunium Regis pervenit ad aures: qui cum toti patriæ peri-
 culum conspiceret imminere non modicum, pacis intuitu castellum adiit, sed non
 est permissus intrare; qui, dum pro foribus paulisper astaret, telo petiit eum quis-
 piam de castello, quo territus, licet non tactus, infecto recessit negotio. Diffusâ B
 igitur hujusmodi famâ, convolant omnes qui lætantur cum malè fecerint, et
 exsultant in rebus pessimis, milites scilicet stipendiarii, ut, aliena rapientes, suas
 indigentias relevarent; affuerunt etiam et magni nominis milites et gloriæ, Comites
 et barones, et hi maximè qui militiæ famam quærebant et gloriam, alii quidem
 ut Regem patrem infestarent, alii ut Comitem Richardum confunderent, universi
 verò ut Regi juniore victoriam reportarent. Amabilis enim erat omnibus et pulcher
 aspectu, et præcipuè gloriæ militaris insignis, adeò ut nulli videretur esse secundus;
 humilis, docilis erat et affabilis, unde eum et propè positi et longè remoti affec-
 tuosè diligebant. Comes è contrario Richardus adeò omnibus erat odiosus, ut eum
 de terra etiam sua eradicare desiderarent. Dum igitur his de causis multus et
 infinitus exercitus conveniret, et prædictus Richardus, sibi malè conscius, Regis
 patris sui se committeret arbitrio, omnesque de Regis junioris victoria cogitarent, C
 ipse Rex, acerbâ pressus infirmitate, in præfato castro Lemovicensi decidit in lectum
 et mortuus est tertio idus junii *.

* An. 1183.

O admirabilis Dei providentia! Quàm incomprehensibilia sunt judicia et in-
 vestigabiles viæ ejus! Quis non admiretur stupens, et doleat! Ecce juvenis iste
 Rex, miles incomparabilis, aspectu desiderabilis, qui paulò antè totius ferè
 mundi gratiam obtinebat et famam, morte præventus occubuit jam jamque
 vermibus esca futurus. Obiit autem anno regni sui, cujus nec horâ vel dimidiâ
 rexit habenas, decimo-tertio, eodem mense et hebdomadâ, ne dicam die, quâ,
 in contumeliam Cantuariensis ecclesiæ et Sancti Thomæ martyris, à Rogero
 Eboracensi archiepiscopo coronatus est, sed Cantuariensis ecclesiæ speciali ad-
 versario. Exemplum reliquit posteris ne, contra dignitatem ecclesiæ Cantuariensis,
 coronam regni, quamvis jure sibi debitam, per manum alterius quàm archi- D
 episcopi Cantuariensis usurpare præsumant.

Audiens autem Rex pater filium suum vitam finisse, prodicionem suspicatus,
 præcepit corpus Rotomagum deferri, nec ipse volebat adesse. Cum igitur in luctu
 et lacrymis omnium versùs Rotomagum efferretur, et obiter in ecclesia Ceno-
 manensi, de nocte pausandi gratiâ, poneretur, violentiâ episcopi Cenomanensis *
 et civium ibidem in ecclesia sepultum est. Disperso autem exercitu, de morte
 nati Rex certior effectus, unâ cum Richardo Cantuariensi archiepiscopo Ceno-
 manensem venit ad ecclesiam; filique sui, Regis videlicet junioris, corpore
 sublato, Rotomagum pervenit, ibidemque sepeliri præcepit. Dum his itaque
 aliisque de causis Cantuariensis archiepiscopus Richardus moram faceret in par-
 tibus transmarinis, consecravit Galterium de Constantiis ad regimen Lincolniensis
 ecclesiæ, et Galerannum [Bajocensem archidiaconum] ad regimen Rofensis, E
 et in initio augusti in Angliam reversus est.....

* Guillelmi.

Col. 1465.

Anno gratiæ MCLXXXIV, renovata est mense maio discordia inter Regem
 Franciæ et Comitem Flandriæ*, et in tantum aucta, ut de pace quæ anno præterito
 per Regem Angliæ inter eos erat composita, vires videretur sumpsisse malignitas;
 congregaverunt enim multitudinem armatorum, ut sibi ad invicem nullo mediante
 concurrerent. Protulit hac vice Rex Francorum Philippus signum Regis Caroli,
 quod à tempore præfati principis usque in præsens signum erat in Francia mortis
 vel victoriæ. Et hæc erat causa discordiæ: obierat nuper absque liberis Comitissa
 Flandriæ *, cujus erat patrimonium terra Viromandorum cum appendiciis suis;
 quæ omnia ad Regem Franciæ, utpote dominum fundi, pertinere videbantur.

* Elisabeth.

Sed

A Sed Comes Flandriæ non est veritus dominum suum et ex fonte baptismatis filium jure debito privare, sed et armis lacessere non puduit, in detrimentumque domini sui duxerat filiam Regis Portigaliæ (a), quam cum m. llo fastu et superbia, nutu et adjutorio Regis Angliæ, ante paucos dies duxerat in Flandriam. Exercitibus itaque ad præliandum utrimque paratis, Rex Angliæ tantis malis prudenter obviam. Acceptis enim inter eos usque in annum induciis, singulos ad propria compulit repedare. Ipse quoque in Angliam reversus, Sancti Thomæ liminibus visis, Londoniam venit et in Gualliam non paucos milites misit. Eruperant enim Guallenses, et, Regis absentia effrenati, plurimos ex hominibus Regis occiderant Anglos....

Interea Dux Saxonum, Henricus nomine, cum uxore sua prægnante *, filia scilicet Regis Angliæ, venit in Angliam circa festum beati Jacobi apostoli. Cum enim à terra sua potenti manu Dei et violentiâ Imperatoris fieret alienus, in lon-

Col. 1466.
* Mathilde.

B ginqus partibus Normanniæ videlicet et Angliæ victualia compulsus est quæritare. Inexorabilis enim discordia ante annos quatuor inter ipsum et Imperatorem exorta, ex consilio archiepiscopi Coloniensis *, cæterorumque tam præsulum quàm principum Alemanniæ, ad hoc tandem perducta est, ut de proditiōe Imperatoris simul et imperii accusandus, ad curiam citatus Imperatoris, cum adesse contemneret et formidaret, iudicio omnium in exilium actus est. Nam, cum esset genere nobilissimus et ipsius Imperatoris consanguineus, miles optimus, staturâ procerus, generositatem suam et famæ gloriam nimia fœdavit avaritiâ et infidelitate: erat enim tenax sui boni, cupidus alieni, superbus, elatus nimium, et, quod maximè principem dedecet, vix alicui fidem conservans illæsam. Unde tanto odio etiam suis habitus est, ut, cum, duellis adjudicatus, innocentiam suam purgare non auderet, ipso in munitissimum fugiente præsidium, omnia ipsius castella et civitates in manus Imperatoris tradita sunt. Sentiens autem quod inter tot et tantos familiares adversarios securus esse non potuit, abeundi licentiam petiit et obtinuit, sic tamen ut Imperatori ex sacramento juramenti fidem faceret, quod nullo in Alemanniam rediret molimine, nisi ex Imperatoris gratuita benevolentia. Venit igitur ad regem Angliæ in Normannia, processuque temporis eundem Regem, ut prædictum est, in Angliam secutus, à Cantuariis honorificè susceptus est....

* Philippi.

C Anno gratiæ MCLXXXV, IV kal. februarii, venit Cantuariam orandi gratiâ Heraclius patriarcha Jerosolymitanus. Hic quidem in Angliam venerat ut Regem Angliæ, si fieri posset, secum duceret Jerosolymam. Rex etenim Jerosolymitanus *, ante paucos annos leprâ percussus, toti regno scandalum ingessit, et inimicis crucis Christi, paganis videlicet, non modicam contulit audaciam. Interim tamen adolescentem quemdam (b), Regis Anglorum consanguineum, Regem Jerosolymitanum D constituerant, quò magis Regis Anglorum captarent benevolentiam. Rex autem Angliæ, filiorum suorum sævitiam agnoscens, totique regno suo sciens imminere periculum, si, sua relinquens, alienis et tam remotis quàm ignotis se implicaret negotiis, petitioni non annuit patriarchæ. Hoc etiam ei in consiliis datum est, convocatis apud Londoniam totius Angliæ primoribus. Verumtamen, ne tanti labor itineris patriarchæ videretur inutilis, promisit ei Rex ad defensionem terræ Jerosolymitanæ quinquaginta millia marcarum argenti.

Col. 1474.

* Balduinus.

Sequenti mense maio, primâ die mensis, facta est eclipsis solis particularis circa horam septimam....

An. 1185.

Misit hoc anno Rex Henricus Johannem filium suum juniorem in Hiberniam, ut totius Hiberniæ dominus vocaretur et esset. Regina autem Alienor, ad preces B.* Cantuariensis archiepiscopi, à diuturno carcere suo quo per annos ferè duodecim tenebatur inclusa, tempore modico liberata est. Quo facto transfretavit Rex et patriarcha Jerosolymitanus, ut Regem Franciæ et Comitem Flandriæ, qui sibi ad invicem hostiliter minabantur occurrere, pacificaret. Vix tandem per Regem Angliæ elaboratum est, ut Comes Flandriæ domino suo Regi Francorum Philippo nonnulla castella (c) terrasque resignaret, aliquibus tamen sibi retentis.

Col. 1475.

* Balduini.

Transfretavit hoc anno in Normanniam Dux Saxonum Henricus, cum uxore sua et matre ejus, Regina videlicet Anglorum Alienor....

(a) Mathildem Alphonsi filiam, quam alii The-
resiam et Beatricem vocant.

(b) Balduinum, Sibyllæ Regis sororis et Guillelmi Montisferrati marchionis filium.

(c) Castra à Comite Flandrensi et Viromandensi

reddita, tam propria quàm feoda, usque ad sexaginta-quinque cum una civitate, Ambianensi scilicet, computata fuerunt, inquit ad an. 1185 Gilbertus Montensis, cujus integram de hac pacis forma narrationem recitavimus suprâ, p. 13, in notis.

Col. 1477.

Interea Comes Flandriæ Philippus, graviter ferens præ pudore quòd tot et talia A per Regem Franciæ amisisset castella, proposuit animo pauca, quæ utcumque retinuerat, armis munire et propugnaculis et contra Regem Franciæ dominum suum firmiter tenere. Videns autem Rex quòd ea quæ gratuitâ benignitate, licet ingrato Comiti dimiserat, in contemptum et contumeliam suæ personæ et regni Francorum verterentur in detrimentum, habito consilio, decrevit omnia quæ sui juris erant revocare, et rebellandi causas subtrahere. Territus autem Comes et de sua virtute diffidens, Imperatoris filium* adiit, ejusque petens auxilium, etiam de comitatu Flandriæ contra naturalem dominum suum eidem fecit homagium. Sed Deus omnipotens dilatione congruâ ipsius conatus elisit, et infatuavit consilium *Achitophel*: nam Imperator injustè petitum negavit solatium, inhibens filio ne ei contra justum et æquum aliquatenus præberet auxilium; verumtamen injurias Comiti illatas promisit repellere, si Rex Franciæ eidem Comiti jura debita temptaret abripere. Hoc ergò delusus eloquio, Comes à suo decidit proposito, et in proximo, volens nolens, domini sui se commisit arbitrio.

* Henricum.

* Hubertus.

Col. 1479.

* Radulfo de Weda.
* Folmarum.* Ivree.
* Turin.

Obiit hoc anno Papa Lucius circa festum S. Andreæ, et Veronæ sepultus est: cui successit incontinenti* Mediolanensis archiepiscopus, et Urbanus appellatus est.

Anno gratiæ MCLXXXVI, orta est his diebus discordia grandis inter dominum Papam et Imperatorem Frethericum hac occasione. Dederat Imperator cuidam nepoti suo¹ archiepiscopatum Treverensis ecclesiæ; sed canonici alium quemdam² elegerunt. Ventilata igitur est causa in consistorio domini Papæ, et tandem canonicæ electioni cessit victoria; confirmavit enim canonicè electum et consecravat. Quo audito, Imperator non modicè motus est, et novi archiepiscopi confiscavit possessiones; in ipsum quoque dominum Papam edictum statuit, totius Imperii appellationes inhibuit, aliarumque regionum appellationes impedivit, et quos apprehendere poterat ad Papam euntes vel ab eo redeuntes incarcerationavit, alios linguâ capulatâ, naso et aliis membris mutilatos dimisit, multos in carcere mori coëgit, maximè apud civitatem Yvoricam¹ et castrum Toringum², quæ ingredientibus Longobardiam primò occurrunt; Yvorica, viâ quæ venit à Monte-Jovis; Toringum, viâ quæ venit à valle Moriana. Possessiones quoque domini Papæ quasdam, civitates et prædia abstulit, proposuit et omnia auferre.

Agebat interea Rex Anglorum Henricus in partibus transmarinis: cujus filius Richardus Comes Pictavensis, collecto grandi exercitu, nonnullas villas in terra Comitis Sancti-Ægidii vastavit, et aliqua castella vi vel fraude occupavit.

Contigit hoc anno eclipsis lunæ totalis quinto die mensis aprilis, primâ horâ noctis. Subsecuta est eclipsis solis particularis ignei coloris, primâ die mensis maii et primâ horâ diei (a). Prædicatæ sunt et præscriptæ per astrologos civitatis Toleti D tempestates hoc anno futuræ; unde B.* Cantuariensis archiepiscopus in provincia sua iriduanum instituit jejunium. Sed abundantia frugum et opulentia rerum, sed et serenitas aëris eorum infatuavit prophetiam: nam aliæ tempestates vel aëris passiones in Anglia visæ non sunt, nisi quas ipse dominus Balduinus in sua scilicet Cantuariensi tonuit ecclesia, ut in subsequentibus patebit.

* Balduinus.

An. 1186.
Col. 1480.

Mense maio venit Rex in Angliam, et postmodum peregrè profectus est Cantuariam..... Interea Gaufridus Comes Britannæ, ex adversa valetudine pressus, diem clausit extremum (b) in Francia, et Parisius sepultus est. Quo audito, Rex Angliæ dominatum Britannæ sibi voluit revocare; sed Rex Francorum Philippus ipsius impediēbat propositum. Est enim Britannia minor de dominio regni Franciæ, quam Rex Angliæ quodammodo resignaverat, cū præfatum Comitem Gaufridum, suum videlicet filium, unâ cum uxore sua et terra, Regis Franciæ traderet E diitioni. Dispersâ igitur per prædictam Britanniam hujuscemodi famâ, Comites et consiabularii Britonum quodammodo versi sunt in seditionem: nam quidam ex eis in odium Regis Angliæ adhærebant Regi Franciæ, alii autem Regi Angliæ favebant; quidam verò nec huic nec illi consentire volebant. His igitur de causis, cū singuli arma præparare cogitarent, Rex Anglorum, missis nunciis ad Regem Franciæ, petiit et accepit inducias. Sperabat enim more suo Regis Franciæ conatus pecuniâ mediante subvertere, et commotum juvenis animum aureis et argenteis, Anglicis videlicet unguentis, delinire. Rex autem Franciæ, istam jam edoctus ad

(a) Quæ visa est eclipsis solis primâ die maii, anno 1185 contigit; quæ verò an. 1186, die 21 aprilis.

(b) Decimo-quarto kal septembris, augusti die 19, ex Rigordo, suprâ, p. 21.

A pugnam, torosa brachia ferientis elisit; nam Comites et commilitones Franciæ arciori se constrinxerant juramento, quòd de Rege Angliæ nec aurum nec argentum hac de causa essent accepturi. Fuit et aliud hujus incentivum furoris. Egerat enim Rex Angliæ per internuncios, ut junior Regina Angliæ *, uxor videlicet filii sui Henrici Regis, filia autem Regis Lodovici et hujus soror Philippi, jam vidua Regi nuberet Hungariæ, ut puella Regis junioris vidua doti suæ, castellis scilicet et villis, cederet, dum, in remotis partibus, se viri alterius amplexibus sociaret. Quo facto, occupaverat Rex Angliæ tam ea quæ cum filio suo in dotem præfata puellæ dederat, quàm ea quæ cum filia sua Rex Franciæ Lodovicus ipsius contulerat marito. Fuit et aliud Regi Franciæ doloris augmentum; nam Rex Angliæ aliam Regis Philippi sororem * jam per annos plurimos in Anglia sub arctissima servabat custodia, quam Rex Lodovicus, interventu Regis Angliæ, filio suo B maritandam Comiti Piravensi concesserat Richardo. Hæc omnia Rex Philippus pace vel pugna cupiebat revocare.....

* Margareta.

* Alcidem.

Anno gratiæ MCLXXXVII, discordia Regum Franciæ videlicet et Angliæ in immensum aucta est, ac si jam jamque essent dimicaturi. Rex enim Franciæ rogaverat Regem Angliæ, ut ea quæ pater suus Lodovicus cum filia sua Regi juniori quasi in dotem dederat, sibi et regno Franciæ restitueret pacificè: injustum enim erat ut ipse jure suo privaretur, cum ipse cui collata fuerant absque hærede ante annos aliquot obiisset. Voluit etiam ut Britannia minor et soror sua, illa scilicet quæ ante annos plurimos Comiti Richardo data est in conjugium, sibi restitueretur, quæ captiva sub arcta custodia servabatur in Anglia. Cum igitur Rex Angliæ, ut prædictum est, Regis Franciæ rationem sprevisset et precem, Rex Franciæ armis acquiree curpiebat quod prece non potuit. Collegit itaque exercitum copiosum, ut expugnaret Gisortium. Rex autem Angliæ, cum his diebus esset in Anglia, misit ei obviàm Willelmum de Mandavilla. Comes verò Flandriæ *, cum Regi Franciæ domino suo debitum sponderet auxilium, nonnulla centenaria Flandrensium armatorum, ut ferebatur, misit in Angliam, ut sic, quasi ipso nescio, ad defensionem Regis Angliæ in Normanniam transfretarent. Non enim poterant liberum habere transitum per terram Comitis Pontivi *, eo quòd ipse cum Comite Flandriæ inimicitias exerceret.....

Col. 1486.

* Philippus.

* Joannis.

Die quartâ post Cineres, id est, xv kal. martii, transfretavit Rex et cum eo duo legati (a), post modicum temporis cum Rege Franciæ de facienda pace habituri colloquium. Convenerunt igitur Reges in unum (b); sed, dissidentibus ipsis, pax penitus elongata est, et uterque eorum jura sua vel injurias tueri minabantur vel revocare. Attamen datæ sunt induciæ usque ad festum Sancti Johannis-Baptistæ,

An. 1187.
Col. 1491.

D et interim bellatorum fortium utrimque congregaverunt exercitum copiosum....

Col. 1499.

Cum igitur nulla spes pacis inter Reges in partibus transmarinis haberetur, jam instante termino induciarum, omnes ad campestrum pugnam animati sunt. Rex itaque Franciæ nonnulla Regis Angliæ castella obsedit et cepit, et ex his aliqua solo tenuis diruit. Cum autem castello quod vocatur Radulfi *, quod est in provincia Bituricensi, appropinquaret, et Rex Angliæ idem castellum cum exercitu suo tueretur, Comesque Richardus cum exercitu multo, à latere castelli, Regis impetum Franciæ elidere cogitaret, juxta idem castellum hujusmodi accidit miraculum. Est ibidem cœnobium (c) monachorum habitûs nigri, in honore beatæ virginis Mariæ dedicatum. Quò cum Braibanceni Regis Angliæ stipendiarii festinarent, ut ea quæ in eadem ecclesia reposita erant asportarent, Lemovicensis vicecomes * armatus accessit, eorumque ab ingressu ecclesiæ cohibuit furorem;

* Châteauroux.

* Ademarus.

E fugatoque tandem latronum cuneo, remanserunt quidam ex ipsis in ipso atrio ecclesiæ, tesseræ ludentes. Cum ergò quidam ex ipsis, ut moris est, sorte perderent, alii verò, lucro inhiantes, eos qui perdebant probris irritarent, hi qui perdebant, furore succensi, in Deum et beatam ejus genitricem nefandas blasphemias jactitabant, ac si eorum esset culpa quòd hujusmodi infortunia eis accidebant. Unus autem ex eis insanior cæteris, arrepto lapide, ad imaginem sanctæ virginis Mariæ in lapide sculptam projecit, quo infantem feriens, ejus manum dejecit in terram: quâ ruente, ipse quoque puer è gremio lapsus est, inferiùsque

(a) Octavianus scilicet, diaconus cardinalis, et Hugo de Nunant, Angliæ Regis clericus et familiaris, prout habet suprâ Benedictus Petroburg. p. 470.

(b) In octavis Paschæ, apud Nonencurt ad vadum Sancti-Remigii, inquit Benedictus, ibid.

(c) Dolense dictum, Deols ou le Bourg-Dieu.

solito resedit. De brachio autem pueri, simul et manu quæ jam in terram lapsa A est, sanguis uberrimè manavit ac si viventis hominis vigor esset in lapide; ipsa verò imago Mariæ, ac si suo compateretur filio, conjectis manibus ad humeros proprios, vestimentum lapideum abruptit, et corpus proprium ferè usque ad mamilas detexit. Hic verò qui lapidem jecerat, absque mora corruit et exspiravit, cæterique amentes effecti sunt; vicecomes autem Lemovicensis accurrens manum pueri sanguine madidam apprehendit, magnumque suæ defensionis præmium lætabundus absportavit (a).

Col. 1500.

Interea exercitus utrimque in acies ordinatur, et hujus eventus miraculi circum-
 quaque diffunditur. Terrentur hinc inde milites armati, et de belli eventu dubio
 plurimi suspicantur. Rex autem Franciæ jussit incontinenti Braibancenorum quem
 habebat cuneum de societate Francorum et exercitu amoveri. Vigiliâ tandem Sancti B
 * An. 1187. Johannis-Baptistæ *, cùm omnia ad pugnandum præparata fuissent, et utrobique
 tam pedites quàm milites aciebus ordinatis armati incederent, Comes Flandrensis
 ad Comitem Pictavensem Richardum accessit, eumque in hunc modum allocutus
 est: « Domine Comes, ut mihi videtur et pluribus, valde insipienter agis et non
 » bono uteris consilio, qui contra dominum tuum, Regem dico Franciæ, de cujus
 » ditione multa habes et plurima speras, ut videmus armatus incedis, et ad bel-
 » landum contra eum exercitum ducis. Quomodo vel quâ ratione de cætero te
 » poterit amare, vel quo animo ea quæ te exspectant beneficia poterit tibi con-
 » ferre? Ætas juventutis suæ tibi contemnenda non est; juvenis quidem ætate est,
 » sed animo senilis, prudens in agendis et strenuus, et malorum maximè memor
 » congestorum, non immemor perituum beneficiorum. Expertis credendum est:
 » ego enim quandoque eidem infestus fui; sed cum multo dispendio etiam nunc
 » pœnitentiam ago. Quàm gloriosum esset et utile, si domini tui benevolentiam C
 » haberes et gratiam! » Respondit Comes Richardus, et dixit: « Discalcia-
 » pedibus vellem adisse Jerusalem, ut domini mei, sicut deberem, gratiam
 » haberem. » Cui Flandrensis: « Non est, inquit, necesse ut tam laboriosum iter
 » arripias: ecce Rex Franciæ in proximo est; non discalcia-
 » pedibus eundum est ut eum alloquaris; sed sicut nunc es armatus, equo tuo
 » armaturâ splendido insidens accede, dominique tui gratiam, Domino annuente,
 » de facili poteris obtinere. » Comes itaque Richardus, ipso Flandrensi prævio, ad
 Regem Franciæ, inconsulto patre, inter armatorum cuneos et acies ordinatas
 accessit, et cum eo habuit singulare colloquium, tandemque pacato animo ad
 commilitones suos reversus est.

* Guillelmus.
 * Blesensis.
 * Philippus.
 * Drocensis.

Col. 1501.

Audiens autem Rex Angliæ, famâ volitante, quod acciderat, proditionem, non
 pacem, suspicans, vehementer indoluit, illicòque misit nuncium ad nobiliores D
 Franciæ proceres, rogans eos ut quantociùs ad eum venirent. Venerunt igitur ad
 eum archiepiscopus Remensis ¹, Comes Theobaldus ², Comes Flandriæ ³, Comes
 Robertus ⁴, et alii quidam nobilissimi, quibus Rex Angliæ in hunc modum locutus
 est: « Domini et amici et parentes mei, notum vobis facio quòd homo peccator
 » sum, et hucusque in pluribus malè vixi. Nunc aptem vitam meam et errores
 » emendare cupio; et dum tempus habeo, Deo reconciliari desidero. Quia verò
 » nunc expensas et homines habeo, si domino meo Regi Franciæ placuerit, super
 » paganos ibo. Rogate ergò ex parte mea dominum meum, ut duorum mihi tribuat
 » inducias annorum: quos si dare noluerit, de salute animæ meæ coram Deo
 » procul dubio respondebit; vos etiam ibidem respondere tenemini, nisi hoc con-
 » silium domino Regi volueritis intimare. » In hunc modum plurima prosecutus,
 videntibus cunctis et mirantibus, lacrymatu est. Redeuntes proceres illi hæc suo E
 Regi Franciæ nunciaverunt. At ille subridens ait illis: « Creditis illi? » At illi:
 « Hæc nobis, inquiunt, referenda vobis suppliciter injunxit, et hæc vobis consu-
 » limus, monemus ut faciatis. Ite ergò, ait Rex, eique dicite quòd, ad ipsius
 » petitionem et ad vestram admonitionem, duorum annorum concedo inducias. »
 Redeuntes autem spectabiles illi nuncii ad Regem Angliæ, eum jam à proposito
 et petitione elongatum inveniunt. Dicebat enim se exinde arctiùs et subtiliùs cogi-
 tasse, summumque in petitione sua invenisse periculum. Unde fatetur se de
 omnibus his quæ petita sunt et concessa, pro ullo infortunio nihil esse facturum.

(a) Rigordus, qui idipsum narrat ostentum, suprâ, p. 24, sublatum ait brachium sanguinolentum à Joanne Angliæ Regis filio.

A Redierunt itaque præfati Comites, Regique suo, non sine verecundia, quæ audierant retulerunt. Unde Rex quasi de sua illusione succensus, præcepit in crastino summo diluculo acies ordinari: quod et factum est. Quæ cum Regi Anglorum nunciata fuissent, vocato citius Comite Richardo, dixit ei: « Quid » faciemus? quod mihi in tanto articulo das consilium? » Cui Richardus: « Quod » consilium dare potero? Cum hesternò petitas et acceptas recusaveris inducias, » nunc easdem inducias sine grandi verecundia repetere non valemus. » Cum autem idem Richardus patrem suum Regem anxium videret, dixit ad eum: « Licet, » domine pater, verecundum sit, ibo, si placet, ad dominum nostrum Regem, si » fortè poterò, quas petisti hesternās inducias reportare. » *Fiat*, inquit Rex. Comes ergò Richardus Regem Franciæ jam armatum adiit, suoque eidem oblato gladio, nudato etiam capite et flexis genibus, rogavit humiliter ut animi sui motum mitigaret, suæque bonæ fidei vice patris daret inducias, quas si pater suus aliquatenus infringeret, ipse Comes corpus proprium Parisius Regis submitteret arbitrio. Quo audito, Rex Franciæ cum suis Comitibus et baronibus super hoc diutius seorsum habito consilio, sub prætaxata tandem conditione, morosè tamen, concessit inducias. Armis igitur utrimque vale dicitur, et singulis in sua cum gaudio revertentibus, ad ostendendam cunctis initam concordiam, Rex Franciæ Comitem Richardum in pace et gratia secum duxit in Galliam.

Rex autem Babylonix Saladinus, vir paganus, sed miles egregius, cum vidisset quod Jerosolymitani et populus christianus, unà cum suo patriarcha Heraclio, de adventu Henrici Regis Anglorum, de quo in tantum præsumebant ut ei coronam et sceptrā regni offerrent, jam penitus essent desperati, cum Comite Tripolitano * christiano, sed perfido, foedus pepigit, eo quod ipse Comes Regi Jerosolymorum * regnum invideret et conjugem: unde Saladinus securior effectus, congregato exercitu copioso, cum octoginta millibus militum et eo amplius, ante festum apostolorum Petri et Pauli *, Jerosolymitani regni terram intravit, et in brevi Tabariam, id est Tyberiadem, occupavit. Cum autem domina loci se cum paucis militibus munitione castrorum tueretur, Regi Jerosolymorum quæ acciderant nunciata sunt; et cum Regi consiliosum videretur civitates et loca bellico apparatu munire, quam adèd subito se discrimini pugnae objicere, tandem de consilio Comitis Tripolitani, qui etiam cum ipso nuper foedera pacis inierat, et ad instantiam multam cum lacrymis dominorum de Tabaria, qui ad succursum matris anhelabant, Rex processit ad bellum versùs Tabariam per diætā unam. Deinde Comes Tripolitanus, dux et prævius itineris, totum exercitum conduxit in eminentem et saxosum locum: ibi verò imminentibus hostibus undique, necessitate compulsus Rex de baronum consilio bellum committere dignum duxit, et ad eorum instantiam magistro et militibus Templi primos ictus concessit, dispositis per acies suo ordine cæteris militibus ad pugnam, et Comiti Tripolitano cæterisque capitibus bellatorum traditis vexillis. Itaque militia Templi, sicut leo fortis in hostes concurrens, partem stravit, partem fugavit; cæteri verò, regio spreto mandato, non processerunt ad pugnam, nec ullum eis præstiterunt succursum: unde milites Templi retenti et trucidati sunt. Postmodum verò christianorum exercitum, laborioso itinere confectum, et nimio caloris æstu prægravatum, aquâ deficiente, Parthi igne circumdederunt. Tunc sex ex militibus Regis, quorum memoria in maledictione est, diabolico spiritu arrepti, ad Saladinum confugerunt, et sponte suâ renunciantes, de omni esse et proposito atque continentiis christianorum instruxerunt. Saladinus autem, qui de discrimine prælii anxius dubitabat, resumpsit vires, et cum tubis et infinita multitudine bellatorum in christianos, qui per loca saxosa et invia pugnare non poterant, assultum fecit, et eos omni bellandi genere impugnavit et expugnavit. Tandem Tochedinus, Saladini nepos, Regem fugam ambientem et crucem Dominici ligni cepit; cæteri omnes ferè confracti, capti, trucidati, et vinculis mancipati sunt, ab ipsis Parthis campo omninò (proh dolor!) superato. Saladinus autem statim militiae Templi et Hospitalis milites segregari fecit ab aliis, et coram se decapitari; ipse propriâ manu principem Reginaldum de Castellione interfecit. Deinde civitatem *Accon* cepit, et adjacentia loca et munitiones ferè omnes de partibus illis. Syrii autem qui Jerosolymis remanserant, sicut ferebatur, nuncios de reddenda civitate Saladino mittebant. In Tyro omnes qui de *Accon* confugerant, et multitudo profugorum christianorum se recepit. Ascalona victualibus

* Raimundo.

* Guidoni.

* An. 1187.

Col. 1502.

et bellatoribus benè præmunita fuit, et Antiochia et *Margat* cum tota ferè terra A Principis; terra Comitum Tripolitani adhuc salva erat. Unde Terricus, magnus præceptor Templi, omnibus fratribus hujusmodi misit epistolam. (*Terrici epistolam vide suprâ, p. 482.*)

An. 1187.
Col. 1505.

Pridie nonas septembris, feriâ sextâ et horâ sextâ, lunâ xxviii, apparuit eclipsis solis in Anglia particularis. Apud Veronam autem Longobardiæ civitatem, ubi recolendæ memoriæ Papa Urbanus tunc temporis morabatur, apparuit totalis ad modum cacabi igniti. Omnibus itaque qui viderunt obstupentibus, factus est terræ motus adedò terribilis, ut omnia fundamenta civitatis solo tenuis erui viderentur.... Convenerant autem regiæ ditionis proceres plurimi, occasione colloquii quod erant inter duos Reges habituri apud *Alensun*, v kal. septembris....

Col. 1507.

Interea pax et concordia inter dominum Papam et Imperatorem Frethericum, ut videbatur, ad honorem Dei et ecclesiæ Romanæ formata est. Unde dominus B Papa Veronensibus valedicens, Ferrariensem adiit civitatem....

Col. 1510.

Interea rumor ille miserabilis de destructione scilicet Orientalis ecclesiæ, de civitatum captione, de captivitate Regis et crucis Dominicæ, in curia Romana dispersus, aures et corda cardinalium summiq; Pontificis mirâ contrivit miseratione. Unde dominus Papa Urbanus jam senio confectus, præ nimio dolore incomparabiliter gravatus, ad extrema perductus est. Obiit autem solatium miserorum dominus Papa Urbanus xiv kal. novembris*, et Ferrariæ sepultus est. Cui successit in pontificatum, die tertiâ, Albertus cancellarius, et Gregorius VIII appellatus est. Sciebant enim cardinales quòd idem Albertus multam Imperatoris haberet gratiam, eo quòd, ipsius semper fovens partem, eidem omnia Romanæ curiæ revelaret secreta....

* An. 1187.

Col. 1511.

Crebrescente famâ de destructione sacrosanctæ terræ Jerosolymæ, Regi Anglorum nunciatum est filium suum, Richardum scilicet Pictavensem Comitem, cum multa militum copia crucem humeris apposuisse, signum videlicet peregrinationis in Jerosolymam: unde Rex pater ipsius specie tenuis adedò turbatus est, ut per quatrimum omnium negotia suspenderentur, et ad Regem vix alicui pateret accessus. Successit in brevi rumor execrabilis de obitu scilicet Urbani Papæ, novique Pontificis substitutione, unde tam Rex quàm [Cantuariensis] archiepiscopus hinc admodum lætificati, illinc verò sollicitati fuerunt et conturbati. Turbati sunt et conterriti de destructione Jerosolymæ; lætificati verò de obitu Urbani, quem solum pro causa Cantuariensis ecclesiæ suis desideriis adversantem videbant. In hoc etiam eorum lætitia aucta est, quòd totius iniquitatis fautor Albertus substitutus est.... Cùm autem dominus archiepiscopus*, ex assensu Regis et Romani Pontificis nutu, sæviret indignationibus, et miserabilis conventus Cantuariensis Deum et patronos ecclesiæ continuis interpellarent orationibus, suus Papa Gregorius, xvi kal. januarii, ex inopinato defunctus est: cui successit in pontificatum Paulus Prænestinus episcopus, et Clemens III appellatus est....

Col. 1513.
* Balduinus.

Col. 1520.

* die 22 januar.

Anno gratiæ mclxxxviii, Rex Franciæ et Rex Angliæ, ad colloquium inter Gisortium et Triam circa festum Sancti Vincentii* venientes, de utriusque regni negotiis et de necessitate Orientalis ecclesiæ longos traxère sermones. Cùm autem de sumenda cruce hinc inde prodirent eloquia, signum eis apparuit in cœlo, crux scilicet quinque stellarum, cùm sereno cœlo sol in sua luceret virtute. Rex itaque Franciæ, licet junior, tamen devotior, primò crucem accepit, deinde Remensis¹ et Rotomagensis² archiepiscopi, Comes Flandriæ³, aliiq; Comites Franciæ et Normanniæ, et multi alii. Reges igitur discesserunt ab invicem, et Rex Angliæ applicuit in Anglia apud *Winchelese*, iii kal. februarii.... Tertio idus E februarii, convenerunt apud *Gaitintune*, quæ à Northamptonia octo vel decem distat milliariis, unâ cum Rege præsules et principes regni, de defensione sacrosanctæ terræ Jerosolymæ tractaturi: unde variis et multis hinc inde prolatis sermonibus, hæc tandem de cruce suscepta vel sumenda capitula subscripta promulgata sunt. (*Ea capitula superiùs edita reperies p. 478.*)

¹ Guillelmus.

² Gualterus.

³ Philippus.

Col. 1522.

Col. 1529.

Interea tota Anglia in dandis decimis gravissimè vexata est, ut christiani septuaginta millia librarum et eo ampliùs pecuniam darent, Judæi verò sexaginta millia; nec alicui ultra Parasceven dandi dilatio data est, præter eos qui duas marcas vel ampliùs dare debuerunt, quos Rex apud Londoniam post octavas Paschæ* secretiùs alloqui cupiebat. Cùm igitur dolerent omnes et singuli de tanto

* An. 1188.

A gravamine, et formidarent plurimi de futura calamitate, omnes archiepiscopum *, licet absentem, horrendis imprecationibus impetebant, eo quod audissent hujusmodi decimas ex ipsius processisse consilio, et quod ecclesiam Cantuariensem tam atroci persequeretur malitiâ....

* Balduinum.

Hostilis perturbatio in partibus Gallicanis orta est, ut omnes ferè et singuli cogerentur ad arma convolare. Defuncto enim Comite Sancti-Ægidii, filius ejus, Regis Francorum consanguineus, successit in comitatum (a): quem contemnens Comes Pictavensis Richardus, arma prendidit et milites congregavit, sicque Comitatus junioris castella et munitiones in confinio civitatis Tolosæ occupavit, ipsam civitatem tam à se quàm à patre suo diù desideratam gestiens obsidere. Unde Rex Franciæ Philippus (nec mirum) iratus, Francorum movit exercitum, et continuò in provincia Bituricensi castellum quod vocatur Radulfi * prudenter obtinuit, pro quo, anno

Col. 1535.

* Châteauroux.

B præterito, tantum discrimen factum est, ut Rex Angliæ, inducias obsecrans, lacrymas funderet, Comesque Richardus, genibus innitens et gladium Regi offerens, easdem inducias tam sibi quàm patri suo ad bimatum indultas obtineret. Alia quoque Rex Franciæ nonnulla subegit castella, et in brevi totam Bituricam obtinuit provinciam.

Audiens hæc Anglorum Rex non modicè conterritus est, et hac sumptâ occasione, misit archiepiscopum Cantuariensem ¹, episcopum Lincolnensem ² et illum Hugonem Cestrensem, ut ipsi cum archiepiscopo Rotomagensi ³ Regem Franciæ

¹ Balduinum.
² Hugonem.
³ Gualtero.

adirent, eique quolibet integumento pro reformanda pace supplicarent. Archiepiscopus itaque Cantuariensis, diutinâ induratus malitiâ, conventûs Cantuariensis æumniis non condolens, transfretavit apud Winchelese xvi kal. julii *, unâ cum sociis suis prædictis episcopis: quorum cum Rex Franciæ, ut fama fuit, vitaret, immò et vituperaret colloquia, Rex Anglorum, jam se præ ira non sustinens,

* An. 1188.

C coactus est, sed invitus, transfretare. Omnis igitur moræ impatiens, ac si continuò in adventu ipsius pax undique reformari debuisset, mare ingressus, sed aliquoties repulsus, vix tandem vi idus julii utcumque transvectus est, et ferè naufragus juxta Ou* in terram projectus. Dum enim dominicâ die, vi idus julii, prospero flatu sulcaret maria, horâ undecimâ orta est tempestas validissima venti et pluvie intolerabilis, coruscationis et tonitruï, grandinisque ad magnitudinem ovi columbini.

* Aucum, la ville d'Eu.

Hac itaque sævissimâ tempestate totâ nocte quassatus, feriâ secundâ semivivus in terram projectus est. Inde festinus in Normanniam veniens, Regis Francorum animum commotum, missis nunciis, studuit mitigare. Sed ille, frendens ut leo, omnia ipsius sprexit mandata, eo quod omnibus dolum suspicaretur inesse; solis armis rem cupiebat efficere, semper in dies crescens, utpotè qui de facili munitiones Regis Anglorum occupabat.

D Cùm igitur Rex Angliæ Regis Francorum animum minis vel blanditiis non valeret effringere, quæsit ab archiepiscopo Cantuariensi et Rotomagensi, aliisque suis consiliariis, quid facto opus esset, conquerens de pueri illius inopinata et importuna impugnatione et juvenilis animi pertinacia edomanda; contemnebat enim ipsius ætatem puerilem, eo quod nondum esset xxiv annorum. Accepit itaque Rex in consiliis ut thesauros effunderet, milites innumeros undecumque convocaret et pedites, et modis omnibus Regis impetum conaretur effringere, ne denuò Franci tales sibi cogitarent inferre molestias. Hoc igitur accepto consilio, licet pecuniam invitus effunderet, millia tamen militum et peditum Guallensium coadunavit innumera: quorum vallatus catervis, in extremis Franciæ finibus villas pauperulas admodum et pauculas succendit, vineas exstirpavit, botros conculcavit; et cùm ei nemo resisteret, captâ prædâ pecudum, illicò reversus est (b).

Col. 1536.

E Hæc audiens Rex Franciæ et patienter sustinens, ferocis animi cohibuit impetum, videre desiderans quonam tenderet Henrici Regis propositum; dimiserat enim suum pro parte exercitum, eo quod maturæ jam instaret tempus vindemiæ. Comes autem Richardus, jam patrem suum commotum, Regemque Franciæ quasi desolatum intuens, ne nihil ageretur, Castello-Radulfi tetendit insidias; tandemque noctâ occasione, portarum præcluserat introitum, eo quod quidam ex militibus Francis, quibus commendatum erat præsidium, paululùm exissent prædaturi. Quod

(a) Raimundus VI Comes Tolosanus non ante annum 1194 patri successit.

(b) Benedictus, suprâ, p. 483: Die martis post Decollationem Sancti Johannis-Baptistæ, Rex An-

gliæ ingressus est terram Regis Franciæ, et combussit plures villas, et equitavit die illâ prope Mantes, ubi Rex Franciæ dicebatur esse, &c.

agnoscentes et gementes milites exclusi, facto impetu, redierunt ad januas; et annuentes sociis quos reliquerant in praesidio, irruerunt subito in obsidionem Richardi, et viriliter cædentes, plurimos occiderunt, multos vulneraverunt et nonnullos ceperunt: ipse quoque Comes, jam de sola fuga sollicitus, equo dejectus est; sed cujusdam beneficio carnificis, robusti valdè, liberatus est.

Rex itaque Franciæ in oculis omnium gratiâ plenus, jam militiâ revocatâ, in omnibus agebat prosperè quæ incipiebat, semper crescens et capiens, ut non solum de provincia Biturica, sed et de aliis terris Regem Angliæ propellere minaretur: è contrario Rex Angliæ quotidie minuebatur, et quotidie incassum nonnulla millia marcarum malè congregati effundebat ærarii; suorum etenim tam Comitum quàm baronum non habebat affectum. Tandem pro tanta calamitate hinc inde discurrentibus nunciis, vix tandem consenserunt utrique ut in octavis Sancti Marini * apud *Bonmulins*, de reformanda pace collaturi, Reges et regii convenirent in unum. B Videntes autem plurimi viri religiosi et milites famosi senectutem Regis Angliæ et detrimentum, Regisque Franciæ prudentiam et incrementum, de futuro metuentes colloquio, suadebant Regi ut malefacta corrigeret, et matris suæ Cantuariensis ecclesiæ amoveret calamitates. Quibus cum responderet quod, pace sibi restitutâ, paci et tranquillitati provideret ecclesiæ, ad colloquium perventum est. Comes autem Richardus primitus Regi Franciæ reconciliatus est, eo quod audisset patrem suum, Regem scilicet Angliæ, de successione regni sibi voluisse fraudem facere, eo quod niteretur, ut fama fuit, coronam regni filio suo juniore Johanni imponere: unde (nec mirum) commotus Richardus, Regis Franciæ ante colloquium studuit animum mitigare, ut, deficiente sibi patre, saltem in eo aliquod inveniret solatium.

Col. 1537.
* Guillelmus.

Cum igitur Reges apud *Bonmulins* convenissent in unum, primâ die modeste satis et pacificè locuti sunt; sequenti verò die paulatim cœperunt verba turgescere; C tertiâ autem die cœperunt litigare, minasque minis acriter inferre, aded ut milites circumstantes gladiis accingerentur. Attamen usque in festum Sancti Hilarii sibi mutuò dederunt inducias. Stabat autem in gyrum populus innumerabilis, amboque Reges in medio, Comesque Richardus et archiepiscopus Remensis *. Comes itaque Richardus, assumpto sermone, rogavit patrem ut eum, sicut hæredem suum, de successione regni faceret securum. Qui cum Richardo, more suo, non respondisset ad votum, et Richardus incassum præfatis insisteret precibus: « Jam » nunc, inquit, videtur verisimile, quod antè mihi exstitit incredibile. » Et conversus ad Regem Franciæ, discinctus gladio, astante patre, videntibus cunctis qui aderant, protensis manibus eidem fecit homagium, ipsius implorans auxilium ne jure debito privaretur. Discesserunt igitur ab invicem pater et filius, et mirati sunt universi. Videns autem Rex et paulisper retrocedens, obstupuit, et quonam D tenderet hæc inopinata conspiratio, mente sedulâ cogitavit; non enim excidit ab ejus memoria vexatio quam intulerat ei Henricus filius suus ex consensu Regis Lodovici, et ecce plusquam Lodovicus pater suus est iste Philippus. Cum igitur ab invicem, ut dictum est, Reges discederent, et accurrerent populi qui prius à longè steterant in corona, Rex Franciæ Comesque Richardus pariter recesserunt. Rex autem Angliæ, jam sibi relictus, celeriter properavit in Aquitaniam, misitque Gaufridum cancellarium in Andegaviam, ut omnium munitionum tam Regi Franciæ quàm Comiti Richardo præcluderet aditum.

Col. 1539.

Anno gratiæ MCLXXXIX, colloquium quod de reformanda pace inter Reges Franciæ scilicet et Angliæ erat indictum, ad preces et excusationes Regis Angliæ à festo Sancti Hilarii usque ad Purificationem, et exinde usque ad Pascha dilatatum est. Ægrotabat enim Rex Angliæ sponte vel invitatus, et post modicum pœnitentiâ ductus eo quod filium suum offendisset Richardum, eundem per archiepiscopum Cantuariensem B.* aliosque spectabiles nuncios, ut solebat, minis interpositis blandiens, studuit revocare. Sed Richardus, prædicti archiepiscopi colloquium simul et nuncium contumeliosè respuens, se homini non credebat: cum enim sciret expertus quid esset in homine, in omnibus mandatis patris sui et nuncii dictis dolum et nequitiam suspicabatur inesse.

* Balduinum.

* An. 1189
Col. 1543.

Apparuit eclipsis lunæ mediâ nocte, III nonas februarii *.....

Reges autem et Comes Richardus, unâ cum legato (a) et archiepiscopis quatuor, videlicet Cantuariensi, Rotomagensi, Remensi et Bituricensi, qui ad pacem

(a) Joanne Anagnino, presb. cardinali à Papa Clemente misso ad pacem inter Reges conciliandam.

reformandam

A reformandam constituti sunt, cum innumera multitudine nobilium apud Cenomanum (a), v idus junii *, ad colloquium convenerunt. Post igitur varias allegationes hinc inde prolatas, Rex Franciæ satis modestè, ut erat breviloquus, protestatus est quòd omnia quæ, anno præterito vel præsentì, Regi Anglorum abstulerat, eidem redderet, hac interpositâ conditione, ut sibi suam restitueret sororem, quæ ante annos viginì-duos, tempore Lodovici, Comiti Richardo data fuit in uxorem, quam in Anglia Rex Henricus à tempore illo sub arctissima tenebat custodia. Comes etiam Richardus lege ecclesiasticâ suam sibi supradictam restitui petebat uxorem, et Anglici regni sibi ut hæredi fieri securitatem, et ut frater suus junior Johannes, quem, ut ferebatur, amoto Richardo, pater in regnum cupiebatur promoverè, vice patris, quem ætas simul et infirmitas à tanto labore excusabat, comes individuus sibi fieret in Jerosolymam. Cùm igitur his omnibus Rex Angliæ non sine convicio contradiceret, et sic omnes ab alterutro divisi ad arma convolarent, infra tertium diem civitas Cenomanensis cum suburbanis suis, eo quòd eam Rex tueri non poterat, combusta et capta est, ut ipse Rex et omnes qui ei favebant aliàs divertere cogerentur. Inde Radulfus de Glanvilla in Angliam reversus est, ut omnes Angliæ milites, licèt extenuatos et pauperes, compelleret transfretare..... Festinus igitur abscessit, et Londoniam properavit, ut milites Angliæ congregaret, in Normanniam ad Regem transmittendos. Affligebant enim eum Rex Franciæ Philippus et Comes Richardus acriter insistentes, nec valebat eis resistere, sed de castello in castellum prævium, ne dicam fugitivum, sequebantur. Unde factum est, ut circa festum apostolorum Petri et Pauli * undique premeretur invitus, adeò ut Regi Franciæ novam cogeretur præstare fidelitatem, et triginta millium librarum summam polliceri; utrique verò, tam Regi scilicet quàm Comiti, omnes antè negatas annuere petitiones, et baronibus Franciæ viginti millium librarum facere promissionem (b).

* An. 1189.

Col. 1544.

* An. 1189.

Col. 1545.

* An. 1189.

Cùm igitur hoc modo pacificati à colloquio apud Gisortium habito ab invicem discederent, et Rex Angliæ de solvenda pacta pecunia plus solito dolore cordis intrinsecus tangeretur, ex consilio legati venerunt ad eum apud Azai quidam monachi Cantuarienses pro ecclesia Cantuariensi supplicantes, et tentantes si fortè in suis sentiret angustis et respiceret quantâ misera Cantuariensis ecclesia ab eo vel per eum pressa egeret misericordiâ. Qui cùm ad eum vix tandem admitterentur, et dicerent inter cætera quòd conventus saluaret eum ut dominum; ac si contumeliam audisset, cum acerba indignatione respondit: « Dominus eorum fui, » sum et ero, mali proditores; sed abite velocius, cum meis enim loquar fidelibus. » Dum igitur secederent monachi, unus ex eis, ex intimo corde trahens suspiria, dicebat: « Omnipotens Dominus per suam ineffabilem misericordiam et per meritum beati Thomæ martyris, si vita ipsius et passio ei placuit, nobis de tuo corpore in proximo justitiam faciat. » Rex autem, pro contumelia monachis illata à quodam clerico correptus, literas fieri præcepit conventui dirigendas, et usque ad adventum suum in Angliam Cantuariensis ecclesiæ distulit negotium. Ipse verò incontinenti percussus expalluit et dissolutus est, et malè interiit pridie nonas julii * apud Chinum, et apud Fontem-Ebraudi miserabiliter sepultus est, ut pro pudore regio cætera taceantur. Malè, inquam, interiit, ut propheticus ille versiculus, beato Thomæ martyri divinitus inspiratus, impleretur. Cùm enim Sanctus Thomas ex persecutione ipsius Regis exularet, et quid de tanto persecutore ecclesiæ et filiis ejus futurum esset, mente sedulâ pertractaret, versiculus ille incidit in mentem ipsius:

E *Mors tulit una duos; tulit altera, sed malè, patrem.*

Henricus etenim primogenitus ejus et Gaufridus Comes Britanniae uterque dissenteria obiit; sed pater infra septimum diem post imprecationem monachi malè mortuus et ignominiosè sepultus est.

Obiit autem Rex Henricus anno regni sui xxxv, pridie nonas julii, et apud Fontem-Ebraudi sepultus est. Quo audito, Rex Franciæ et Comes Richardus convenerunt in unum apud Gisortium, et pacem illam quæ, vivente Henrico Rege, inter eosdem formata et confirmata est, compromiserunt ad invicem

(a) Ad Feritatem-Bernardi, in hebdomada Pentecostes, prout habet Benedictus, suprâ, p. 488.

(b) Præter eas pacis conditiones, alias recitat Benedictus, p. 489.

observare, videlicet ut Rex Franciæ munitiones illas et omnia quæ adquisierat, A insuper additâ totâ Bituricâ, in sua teneret custodia et libera possessione, et ut sequenti Quadragesimâ iter arriperent eundi in Jerosolymam. Facto igitur homagio Regi Franciæ de omnibus terris suis transmarinis, suscepit et ipse homagia concurrentium ad se baronum et Comitum, fratremque suum Johannem benignè suscepit, blandèque consolatus est. Omnibus benignè loquebatur qui ad eum veniebant: unde amabilis valdè in primis effectus est.....

Col. 1547.

Convenerunt interea apud Wintoniam episcopi et abbates et Angliæ nobiliores in occursum Comitis et Ducis Richardi, qui apud Barbefluctum ad mare descenderat, ut ad coronationem suam celebrandam properaret in Angliam. Regina quoque Alienor, quæ, defuncto Rege sponso suo Henrico, ad imperium filii sui Ducis Richardi à diutino carcere liberata est, ibidem cum proceribus Angliæ et Radulfo de Glanvilla filii sui Ducis expectabat adventum,..... Dux autem Richardus B

Col. 1549.

* An. 1189.

applicuit in Anglia apud Suthamptoniam pridie idus augusti*, et in vigilia Assumptionis apud Wintoniam solemnitè receptus est. Audiens autem Guallenses è finibus suis erupisse et aliquas villulas vastasse in Anglia, divertit illuc, ut illorum saltem ad tempus impetum cohiberet. Verùm matris suæ, videlicet Alienor Reginæ, consilio revocatus est, pervenitque Londoniam iv nonas septembris, et in crastino in ingenti gloria coronatus est à Baldewino Cantuariensi archiepiscopo, astantibus et cooperantibus episcopis Angliæ. Proposuit itaque novus Rex octavâ die vacantibus ecclesiis de consilio cleri pastores præponere, ut tantò liberius suam in Jerosolymam pararet peregrinationem, quantò rectius ecclesia Dei propriâ gauderet libertate. Videbatur enim in primis diebus, quòd omnem abnegasset impietatem, et quòd avaritiam contemneret et dona ferentes. Sed in instanti à bono proposito pravorum consilio revocatus est, diemque faciendarum mutavit electionum, locumque de C Londonia ad villam quæ Gadintonia nuncupatur. Videns autem B.* Cantuariensis archiepiscopus quòd absque conscientia sua regium esset mutatum consilium, iratus est valdè. Ira etiam ipsius aliunde aucta est, eo scilicet quòd Johannes frater Regis filiam Comitis Glocestriæ, in tertio gradu consanguineam, duxisset uxorem. Unde eidem Johanni comminatoriam misit epistolam, inhibens ei sub anathemate ut accessum non haberet ad virginem, præcipiens ut in die peremptorio in præsentia ipsius archiepiscopi appareret, de tanta transgressione responsurus.....

Col. 1564.

Anno gratiæ MCXC, Reges Franciæ et Angliæ de peregrinatione tenere colloquium (a), protestantes in verbo regio quòd non diutius suam differrent peregrinationem. Sed Regina Francorum vehementer cœpit ægrotare et decidit in lectum Parisius, et in brevi defuncta est et sepulta (b). Hoc infortunio peregrinatio Regum dilata est usque post festum Sancti Johannis-Baptistæ; tuncque Reges Turonis D mense julio colloquentes, cum omni comitatu suo in nomine Domini profecti sunt....

Col. 1567.

Anno gratiæ MCXCI, Rex autem Angliæ, à nobilissima civitate Siciliæ, ubi hiemaverat, mense martio digrediens, prospero cursu pervenit Cyprum; sed ab incolis insulæ ipsius et à quodam tyranno crudeli et perfido, qui se fecerat Imperatorem nominari, non sine verecundia repulsus est. Advenientibus autem navibus cum exercitu non modico, insulam illam intravit, populum debellavit, ipsumque cepit tyrannum, civitates occupavit et oppida, totamque terram suæ subdidit ditioni. Hoc itaque prosperè expleto negotio, ascensis navibus, applicuit apud Accon (c), et in brevi cœperunt obsidere civitatem. Verùm, quia dissensio inter eos facta est, quis eorum videretur esse major, nihil vel parùm prosperitatis eis accidit: attamen utcumque Accon capta est.

* Henricus.

Obiit Papa Clemens, cui successit Jacinctus diaconus cardinalis, et Cœlestinus E appellatus est. Filius * etiam Imperatoris Fretherici, qui in peregrinatione Jerosolymitana submersus et defunctus est, Romanum suscepit imperium, et Romæ coronatus est in Pascha.

Col. 1571.

* Guillelmum Elyen. episc.

Eclipsis solis ferè totalis apparuit vigiliâ Sancti Johannis-Baptistæ. Pullulaverant autem in Anglia discordiæ inter cancellarium * et Comitem Johannem, adedò ut hinc inde milites stipendiarii et comprovinciales milites convocati, ad arma convolarent in obsidione castelli Lincolnæ. Interea venit in Angliam Walterus ille

(a) Ad vadum Sancti - Remigii, die festo Sancti Hilarii (14 januarii), inquit Benedictus, p. 498.

(b) Mortuam idibus martii 1190 Elisabeth Fran-

corum Reginam tradit Rigordus suprâ, pag. 29.

(c) Sabbato in Pentecosten, ex eodem Benedicto, pag. 520.

A Rotomagensis archiepiscopus, per licentiam Regis à Messana reversus circa festum Sancti Johannis-Baptistæ *. Convenerunt itaque unà cum ipso episcopi quidam et proceres Angliæ, ut quoquo modo tantæ dissensionis finem darent, ne messes, quæ jam maturæ erant ad metendum, in nihilum penitus redigerentur. Pace igitur factâ, sed nondum firmatâ, armis valedicitur, et in proximo prædictus cancellarius et Comes iterum discordes efficiuntur. Mediantibus tamen primoribus Angliæ, tandem utcumque pacificati sunt; et ne iterum levitate suâ redirent in idipsum, alienigenæ stipendiarii ad suam patriam, unde venerant, revertuntur....

* An. 1191.

Anno gratiæ MCXCII, mediante mense martio, applicuit apud Dovoriam W. Elyensis episcopus, Regis cancellarius et apostolicæ sedis legatus; sed citissimè per literas Reginæ, de cujus consilio venerat in Angliam, ut fama fuit, prohibitus est ne procederet, sed rediret: in instanti reversus est, episcopatu suo spoliatus.

Col. 1580.

B Rex autem Franciæ, ab Accone recedens, ad proximum Pascha rediit in Franciam (a), et, quod diù concupierat, Flandriam adeptus est. Obierat enim Comes Philippus in obsidione civitatis *Accon*, et Rex Angliæ Richardus ad expugnandum Saladinum ferè solus relictus est..... Rex autem Angliæ, cum videret quotidie populum christianum, tum fugâ, tum interitu defluere, consternatus animo quòd nec Saladinum expugnare nec sanctam civitatem Jerosolymam obtinere valeret, gemens et anxius à Saladino treugas cepit in triennium, Comitemque Campaniæ Henricum custodem terræ dimisit et dominum.

Ascensis itaque navibus (b), venit Cyprum; dispositisque rebus, in Alemani-
niam et in terram Ducis Ostrici * tristi infortunio appulsus est. Cumque Rex Angliæ, mutato habitu, incederet ut Templarius, puerique sui stomachantes nimis insolenter agerent, et dicerent inquirentibus astutè quòd homines essent mercatoris, compulsi sunt Regis hospitium indicare. Nunciatum est illicò Duci Regem Angliæ adesse, et, missis nunciis, subito interceptus est (c). Dispersus est itaque rumor in populo de captione regia, concurrente vulgo turpiter et probrosè ductus est; ab his et ille proditor appellatus est, ab aliis lapidandus, ab aliis capite plectendus, à nonnullis patibulo suspendendus videbatur: vix tandem ereptus est, et inimico suo, Duci videlicet Ostrici, præsentatus, et postremò Imperatori traditus est. Oderant enim eum et ipsius gloriæ invidabant, eo quòd in obsidione et captione civitatis *Accon* in re militari promptior esset atque paratior; quòd Cyprum insulam grandem solus adquisisset; et cum multos ex merito haberet æmulos, specialiter tamen Ducis Ostrici malignum incurrit odium. Cum enim civitatem *Accon* irrumperent christiani, et diversi diversa civitatis hospitia caperent, in nobilissimo civitatis palatio signum Ducis elevatum est: quod intuens Rex et invidens, manu militum validâ vexillum dejecit, Ducemque tam grato spoliavit hospitio. Unde Dux et Teutonici omnes indignantes abierunt, Regique redituro multis in locis posuerunt insidias, et tandem, ut dixi, captus est.

Col. 1581.

* Leopoldi.

Mira rerum commutatio, sed et famæ confusio facta est. Cum enim plurimi adventum Regis in Normanniam prædicarent, et ob hoc plurimi convolarent in Normanniam, de captione ipsius subito murmur increbuit, omniumque et maximè invidentium ora resolvit. Innovantur illicò circumquaque per Angliam de fidelitate Regi servanda sacramenta, civitates et oppida muris et propugnaculis muniuntur. Verum à Rege Franciæ, qui primus erat invidentium et præcipuus, et à Comite Johanne, qui Regis erat frater uterinus, conjuratio valida facta est. Ad nutum itaque prædicti Johannis et mandatum Regis Franciæ, cui jam fecerat homagium, sunt coadunatæ naves plurimæ apud Witsandum, et innumera Flandrensium multitudo

E deliciis Anglicanis ab olim invidens et copiis, ut ad proximum Pascha * vel Parasceve bellaturi navigarent in Angliam: sed eorum malitiam prævenit Dei sapientia, eorum in Anglia capis nunciis et detectis insidiis. Igitur ex mandato Reginæ Alienor, quæ tunc temporis regebat Angliam, in Passione Domini et Pascha et deinceps, nobiles et ignobiles, milites et rustici, ad arma convolabant, litusque maris quod Flandriam spectat, observabant. Comes autem Johannes latenter venit in Angliam, ut ex Gualleis et Scotis satellites convocaret, Flandrensibus occurreret, ut hinc

* An. 1193.

(a) Anno 1191, die 31 julii Philippus recessit ab urbe *Accon*, prout notatum à Benedicto, p. 526, pervenitque in Franciam paulò ante Natale Domini, ex eodem Benedicto, p. 541, et Rigordo, p. 36.

(b) Post festum Sancti Michaelis, VIII idus octobris, inquit Rogerus de Hoveden, supra, p. 549.

(c) Decimo-tertio kal. januarii, seu decembris 20 die ejusdem anni 1192, ex Hovedeno.

et inde Angliam occuparet. Cum autem in Anglia turbata videret omnia, paulisper delituit, militarem interim convocans copiam : sed Rex Scotiæ nullum Comiti præstare volebat auxilium ; Guallenses autem in confinio *Kingestune* et *Windlesores* ob defectum victualium prædas faciebant. Quod audientes iustitarii : « Eia, inquit, » eia ! Nunc aliquid agamus, ut saltem extinguiamus incendium quod ipsi succenderunt. » Obsedit itaque castellum *de Windlesores* cum innumera multitudine militum et peditum ille maleficus archiepiscopus Rotomagensis *, et captionem ipsius in dies distulit plurimos, eo quod in eodem castello consanguineos suos haberet.

* Gualterus.

Interea Rex Franciæ cum exercitu suo invasit Normanniam ; et cum non haberet resistentes, villas et oppida de facili occupavit : Gisortio tandem per prodicionem tradito (a), Rotomagum properavit. Quod audiens venerabilis Comes Leicestriæ Robertus nomine, altius suspirans vehementer indoluit, omniumque suorum quasi contemptor effectus, cum civibus Rotomagi fœdus iniit, de communi consensu civitatem munivit et tenuit, et procuratorem, immo proditorem Normanniæ (b), ut ferebatur, vinculis coarctavit. Rex autem obsedit civitatem ; sed, resistente eidem prudentiâ Comitis cum unanimitate civium, apertis portis ingredi non audebat. Repulsus est enim ab ingressu civitatis vaniglorius ille Rex per fundibularios et sagittarios et pedisequas civitatis, quæ, more virorum attonsæ, picem eliquatam et alia immunda in obsidentes effundebant. Rex itaque confusus rediit in Franciam, misitque nuncios ad Imperatorem cum infinita pecunia, rogans attentius ut Regem Angliæ, utpotè hominem suum, ei mitteret liberum, vel eundem diutius retineret incarcerationum (c). Comes autem Johannes, cum videret conjurationem suam esse detectam, et quod fraudatus esset Sctorum et Flandrensiū adjutorio, castella quæ suæ ditionis erant fortiter munivit et transfretavit, et Regi Franciæ faciens homagium indesinenter adhæsit.

Interea venerunt in Angliam nuncii Regis, dicentes eum pro redemptione sua centum millia marcarum Imperatori spondisse pecuniam. Venit etiam in Angliam, XII kal. maii *, venerabilis ille Hubertus Salesbiriensis episcopus, justus et bonus, in cuius adventu tota Anglia in brevi pacificata est. Cum enim castellum *de Windlesores* ad deditionem coëgisset, cum Comite Johanne, antequam rediret in Franciam, pacem fecit, datis et acceptis induciis usque ad festum Sancti Michaëlis. Rex interim Anglorum Richardus manu militum armorum, die noctuque vicissim vigilantium, sub arctissima tentus custodia, cum amaro multa revolveret animo, duplici tamen ex causa frequentiusangebatur : in primis siquidem suam desiderabat liberationem, quæ, solâ pecuniâ mediante, centum scilicet quinquaginta millibus marcarum, poterat expediri ; deinde consolationem Cantuariensis ecclesiæ in eligendo pastore et archiepiscopo desiderabat accelerari, per quem suam redemptionem celerius sperabat exsolvi. Sciebat enim Angliam, regni et sacerdotii privilegio privatam, cum nequissimos et cupidos haberet æmulos, de facili posse perturbari, cum utroque careret beneficio. Sciens autem Rex quod à conventu Cantuariensis ecclesiæ de facili non exaudiretur, si denuò pro archiepiscopo de Montereali preces funderet, ad Hubertum Salesbiriensem episcopum promovendum, quem ubique in peregrinatione sua et in obsidione civitatis *Accon* virum industrium, prudentem, providum, experimento didicerat, animum inflexit....

Col. 1584.

Factæ sunt interea exactiones durissimæ per totam Angliam pro redemptione Regis, ut omnes et singuli, tam ecclesiasticæ quàm seculares personæ, quartam partem reddituum suorum solvere cogerentur. Deinde calices ecclesiarum et ampullæ, cruces et candelabra, textus et thuribula aurea et argentea, capsæ etiam sanctorum excoctæ sunt et conflatae, regiis assignatae ministris. Afflicta est præcipuè his diebus misera Cantuariensis ecclesia, quæ, tensionibus et pressuris variis extenuata, in nihilum penè redacta est....

Col. 1586.

* Gualterus.

Ante Natale Domini Rex Angliæ mandavit matrem suam Alienor et archiepiscopum Rotomagensis *, jam in spe positus recuperandæ libertatis, et archiepiscopus Cantuariensis præfectus Angliæ factus est.

Anno gratiæ MCXCIV, gratiâ Dei Rex Angliæ Richardus à diutina custodia

(a) *Pridie idus aprilis*, prout habet Rigordus, ad annum 1193, supra, p. 38.

(b) Gilbertum *de Wascoil*, de quo Hovedenus, p. 555 : *Sed vilis habitus est*, inquit, *propter prodicionem quam fecerat domino suo Regi Angliæ, qui*

miserat eum à Messana cum plenitudine gratiæ suæ in Normanniam, ad prædicta castella custodienda.

(c) Id anno 1194, post Natale Domini, actum dicit Hovedenus, supra, p. 562.

A liberatus est, et matri suæ propriæque libertati restitutus, solutâ tamen in parte plurima quam promiserat pecuniâ, et de reliquo datis obsidibus.... Interea mirabili eventu interceptæ sunt literæ Comitissæ Johannis, quas in Angliam miserat de proditione. Unde paulisper commotus archiepiscopus Cantuariensis *, subitò obsedit castellum *de Merlesberge* quod erat Comitissæ, et cepit; deinde *Notingham* duxit exercitum, et obsedit castellum. Rex autem Angliæ, mare ingressus apud *Andwerpe*, prosperè applicuit in Angliam, iv idus martii *, in portu *de Sandwic*. Erat autem murmur in populo et in ore eorum qui cum Rege venerant, quòd Rex Franciæ Regi Anglorum ad mare præparasset insidias, ut eum vel caperet vel debellaret. Tertio idus martii venit Rex Cantuariam, et à conventu Sancti-Augustini susceptus, directus est ad processionem conventûs matricis ecclesiæ, sicque ab utroque conventu in ecclesiam Christi deductus est. Noluit enim aliquam ecclesiam ingredi

* Hubertus.

* An. 1164.

B donec matrem suam Cantuariensem ecclesiam, per quam coronam regni meruit accipere, visitasset. Crastino cum recessisset à Cantuaria et Roffam appropinquaret, obviam archiepiscopo Cantuariensi Huberto sibi gaudenter occurrenti, equoque desiliens, genu flexo corruit in terram, et archiepiscopus similiter jacebat è regione, tandemque surgentes, oculis in amplexibus lacrymantibus, osculis præ gaudio sese refecerunt. Deinde Rex, unâ cum archiepiscopo *Notingham* properans, obsedit castellum et in brevi obtinuit. Convocatis autem prælatis Angliæ, quæsit et accepit consilium ut regnum innovaret, et coronam regni ab archiepiscopo Cantuariensi in Paschali solemnitate sibi permetteret imponi. Paruit Rex consilio prælatorum, et Wintoniam undique properatum est.... Rex autem Richardus, coronationis suæ, xv kal. maii, peractâ solemnitate, ad mare descendit et transfretavit iv idus maii. Decimo kal. ejusdem facta est eclipsis solis particularis horâ sextâ....

Col. 1588.

C Hoc anno, Imperator Alemanniæ totam invasit Apuliam et Calabriam, et vastavit Salernam. Reges autem Franciæ scilicet et Angliæ, numerosâ militum collectâ multitudine, nihil vel parùm fecerunt; non enim audebant sibi palàm occurrere, sed solummodo in alterutrum parabant insidias. Rex tamen Angliæ *Taileburch* cepit et comitatum de Engolismo (a)....

Anno gratiæ MCXCV, mense martio, obiit Hugo Dunelmensis episcopus, anno episcopatus sui circiter quadragesimo-secundo, et sepultus est in senectute bona. Col. 1589.

Rex Franciæ desponsavit sororem Regis Danorum, ut vel sic contra Regem Angliæ Danorum haberet adiutorium (b). Sed subitò (nescio quid secreti) accidit ut Rex suam quam optaverat Reginam repudiaret, et ultimum moliretur divortium....

Reformata est pax (c) inter Regem Franciæ et Regem Angliæ; ad cujus confirmationem cum per spectabiles nuncios, videlicet archiepiscopum Remensem * et episcopum Elyensem *, Imperatoris peteretur nec obtineretur assensus, iterum ad discordiam et insidias revocantur....

* Guillelmum.

* Guillelmum.

Anno gratiæ MCXCVI, convenerunt Reges ad colloquium (d) causâ pacis reformandæ circa Purificationem, et induciæ datæ utrimque ad festum Sancti Johannis-Baptistæ. Convocati sunt interea utrimque milites et pedites copiosi, et Rex Angliæ obsedit et cepit *Nunancurt*, et Rex Franciæ obsedit *Aubemarle*. Arturus autem nepos Regis Angliæ, Comes tamen Britanniæ, cum videret Regem Angliæ in arcto positum ex infestatione Regis Franciæ, familiarium suorum et imperitorum seductus consilio, cœpit rebellare, et ab avunculi sui, Richardi scilicet Regis Angliæ, se subtraxit arbitrio (e). Hæc audiens Rex, dissimulavit ad tempus, pueriles volens experiri conatus; deinde cum exercitu intravit Britanniam, et, nullo resistente (diffugerant enim cum Arturo), ut sibi placuit, omnia vastavit. Rex autem, in brevi in parte plurima vastatâ Britannia, Francorum irritatus

Col. 1590.

(a) Mense julio, prout colligimus ex Richardi Regis literis quas recitavimus suprâ, p. 570.

(b) Anno 1193, die festo Assumptionis beatæ Mariæ nuptias Philippi et Ingeburgis celebratas tradit Ambianis Rigordus suprâ, p. 38.

(c) Pacis hujus conditiones recitat Hoved. p. 576.

(d) De hoc colloquio apud *Lovers* habito, vide Hovedenum, p. 578.

(e) Guillelmus Neubrigensis, lib. V, cap. 18: « Acuebat, inquit, Regem Francorum ad expediendam iterum belli fortunam, tumultuantium

» eo tempore contra Regem Anglorum turbatio
» Britonum, qui puerulum sibi Arturum sub magno
» hujus nominis omine nutriebant. Cum enim idem
» Rex ejusdem nepotis sui, tunc decennis, usque
» ad annos legitimos tutelam exposceret, quò
» sibi Britanniam adversus casus externos arctius
» obligaret; primi Britonum, magis quâdam suspi-
» cione quàm cautelâ idipsum non ferentes, et pro
» ipso puero fortiter æmulantes, cum eo à facie
» patris imminentis ad interiora Britanniae seces-
» serunt. »

excessu, rediit in Normanniam. Verum, cum Reges campestri pugnâ sibi ad invicem formidarent occurrere, in prædis et incendiis commilitones suos exercebant; castella quoque vi et fraude, nunc hinc, nunc inde, surripiebant....

Col. 1597.
* Philippus.

Anno gratiæ MCXCVII, episcopus Belvacensis*, cum pro Rege Franciæ inter milites et armigeros (episcopalem, ut reor, oblitus reverentiam et gravitatem) et ipse discurreret armatus, à commilitonibus Regis Angliæ vallatus et captus est, abductus et ferreis vinculis dirissimè vinctus, et in carcerem trusus est (a).

* Hubertus.

* Balduinus.

Archiepiscopus Cantuariensis*, à Rege vocatus, transfretavit in Normanniam xv kal. julii, et confœderati sunt Rex Angliæ et Comes Flandriæ*, datis utrimque obsidibus ut, communicato consilio, Regem Franciæ infestarent (b). Rex autem Franciæ minùs providè intravit in Flandriam, et à Comite Flandriæ interceptus et captus est post Assumptionem beatæ Mariæ; sed, datis obsidibus de facienda pace, tandem dimissus est. Sexto idus septembris convenerunt Reges ad colloquium apud Insulam (c), et, mediante Cantuariensi archiepiscopo, pacificati sunt utcumque, datis induciis à sequente Nativitate Domini in annum, ita tamen ut qui tenet, teneat donec de medio fiat.

An. 1197.

Eodem anno, rediit à Romana curia Walterus Rotomagensis archiepiscopus, Regi Angliæ domini Papæ deferens mandatum, eo quòd surripuerit ei Rex ecclesiæ suæ locum amplum et aptum, Insula nomine, ibidemque tutissimum construxerat castellum, qua de causa idem archiepiscopus suum à divinis suspenderat archiepiscopatum. Mediante autem Huberto Cantuariensi archiepiscopo, dedit Rex præfato Rotomagensi in concambium et possessionem perpetuam, villam maritimam quæ *Diepe* vocatur, et alia quædam (d).

Eodem anno, obiit Henricus Imperator, filius Fretherici Imperatoris: post cujus obitum altercatio magna facta est et dissensio in Alemannia, eo quòd magnates terræ de successore regni dissentirent. Quidam enim Regem Angliæ desiderabant; alii, sed pauci, Regem Franciæ; alii Henricum Ducem Saxonie, qui tunc temporis erat in terra Jerosolymitana; alii fratrem ipsius Othonem. Quidam verò nobilissimus Philippus (e) nomine, pro se agens, specie tenùs puerulum quemdam*, filium videlicet Imperatoris Henrici, toto conatu præferre cupiebat. Comes Flandrensis partem Othonis fovebat, Regi Angliæ per hoc cupiens placere....

* Fredericum.

Col. 1600.

Anno gratiæ MCXCVIII, instituit archiepiscopus Cantuariensis, ex mandato Cœlestini Papæ, monachos in monasterium Coventrense III idus januarii, expulitque clericos seculares quos Hugo *de Nunant* episcopus Cestrensis, monachorum persecutor specialis, ante annos octo violenter ejecerat.

Obiit eodem mense januario Cœlestinus Papa, cui per Dei gratiam successit Innocentius: qui cum esset junior omnibus cardinalibus, et gaudentibus omnibus invitatus traheretur, consecratus statim à curia omnes cupiditatis et avaritiæ sordes extrusit....

Septimo kal. aprilis, obiit Hugo *de Nunant* Coventrensis episcopus, apud Beccum in Normannia, monachali veste indutus, qui monachorum fuerat pertinacissimus hostis, et tandem obiit et sepultus est, monachis adhuc viventibus in laudibus Domini....

Col. 1614.

* Corr. Hannoniæ.

Obsedit interea villam Sancti-Audomari Comes Flandriæ et Boloniæ* cum exercitu multo per mensem, tandemque villa Comiti reddita est III idus octobris, eo quòd à Rege Franciæ nullum obsessi potuerunt habere solatium.... Interea Rex Franciæ, ab exercitu Regis Angliæ interceptus, sed vix elapsus, aufugit in Gisortium; et exercitu ipsius disperso, centum ferè milites electi capti sunt III kal. octobris....

Col. 1627.

Anno gratiæ MCXCIX, Rex Angliæ castrum Comitis Engolismi quod *Nant-trum* (f) erat appellatum, obsedit et tandem compulit ad deditionem. Nam, expensis in ipso castro cibariis, missis nunciis, obsessi misericordiam ab ipso Rege petebant et vitam. Qui cum petitam respueret pietatem, et solâ violentiâ vellet obtinere quod obsessorum benignâ, licèt coactâ, voluntate fuerat eidem oblatum, oblitus

(a) Decimo-quarto kal. junii, ex Hovedeno, p. 579, et Dicetensi, p. 655.

(b) Fœderis hujus literas vide suprâ, p. 46.

(c) Adde *Andeliaci*, vel, ut habet Hovedenus, suprâ, p. 583, inter *Gwailium* et *Andeli*, feriâ quartâ post festum *Exaltationis sanctæ Crucis*.

(d) Tabulas permutationis hujus vide suprâ, p. 581.

(e) Philippus Dux Suaviæ, Frederici quondam Imperatoris filius.

(f) Historici penè omnes Richardum telo confossum dicunt in obsidione castelli *Chaluz-Chabrol* in Lemovicino; sed de nomine jaculatoris non conveniunt inter se, prout notatum suprâ, p. 595.

- A forsitan quòd in talibus periculosa esset desperatio; juvenis quidam Johannes *Sabraz* agnomine, stans castelli in muro, quadratum telum mediante balistâ direxit in incertum, orans Deum et petens ut ipsius dirigeret ictum, et obsessorum innocentiam ab ipsa liberaret oppressione, jecitque sagittam. Verùm, cùm Rex tentorium egressus balistæ sonum audisset infaustum, et, ut ictum evitaret, caput regium inclinaret et corpus, in humero sinistro lethaliter percussus est. Desperatus autem Rex, undecimâ die, pectus tundens et pœnitens, verbo regio protesatus est quòd Cantuariensi nunquam nocuisset ecclesiæ, nisi per suggestionem aliorum. Fertur verò ab his qui tunc temporis, antequam moreretur, astabant, quòd instanter quæreret quisnam eum jaculo confodisset. Qui cùm trepidus accederet adductus, et Regis pedibus prostratus lacrymabiliter peteret misericordiam, Rex eidem benignam pacem impendit, mortem suam et vulnus indulsit, prohibuitque suis ne
- B quis, occasione hujus infortunii, aliquam ei inferret molestiam. Obiit itaque Rex Richardus anno gratiæ MCXCIX, cycli decemnovalis anno tertio, regni verò sui anno decimo, feriâ teritiâ post primam dominicam Passionis Domini, VIII scilicet idus aprilis. Qui, effusis intestinis, saleque conspersus, apud Fontem-Ebraudi, ut ipse præceperat, sepultus est; cor autem ipsius, grossitudine præstans, Rotomagum delatum est et honorificè tumultatum. (*Hactenùs, nec ultrà, Gervasius.*)

EX MATTHÆI PARIS

MAJORI ANGLICANA HISTORIA,

C

Juxta editionem Willelmi Watz, Londini, 1640, fol.

MONITUM.

- Quos hactenùs descripsimus, Anglici scriptores optimi, Benedictus Petroburgensis, Rogerus de Hoveden, Radulfus de Diceto, Gervasius Dorobernensis, ii narrationes suas non ultra annum 1200 perducunt. Ut autem excerpta nostra ex Anglorum annalibus ad annum 1226, quòdusque se extendunt nostrates historici Franci, Rigordus et Guillelmus Brito-Armoricus, in eodem volumine concluderemus, utque ex eorum testimoniis gestorum veritas
- D vicissim aut confirmaretur aut infirmaretur, et insuper à nostris prætermissa ab alienigenis eliceremus, non alius occurrit locupletior et fide dignior historicus quàm Matthæus Paris, Benedictini ordinis ad Sanctum-Albanum monachus, cujus historia major, seu majoris historiæ pars tertia, unica typis edita, ab anno Christi scilicet 1066 usque ad annum 1259 se extendit.

- Asserunt qui lucubrationem ejus cum annalibus necdum editis Rogeri de Wendover; ad Sanctum-Albanum iidem monachi, contulerunt, Matthæum haud Marte suo scripsisse, sed omnia ex Wendoverio usque ad annum 1235, quo Rogerus vivere vel scribere desiit, paucis immutatis vel superadditis, mutuatum. Quod in primis exploratum habuit Joannes Saldenus: Adeò,
- E inquit ille in notis teritiæ Londinensi editioni præmissis, adeò retinuit Wendoverii verba Parisiensis, ut non solùm in annalium contextu quo tertia persona usurpatur, illius adhibeat syllabas, passim fermè transcribendo ipsissimas; verùm etiam ubi primâ personâ usus est Wendoverius, eadem ipse, velut Wendoverii personam induens, per intervallum illud utatur. Subjungit autem: Quod cùm intuemur, necesse est ut statuamus Parisiensem Wendoverio in munere chronographico succedentem, illius primò sibi scripsisse annales, maximè qui Normannorum initia sequuntur, totidemque verbis descripsisse, ut eos deinceps continuaret, ita tamen ut hìc illic, prout aliunde de illo intervallo alia ediscere potuit,

diligenter postea florum fasciculo flosculos alios intersereret. *Utrumque A se res habeat, sive Parisii sint, sive Wendoverensis, quæ sub Matthæi nomine usque ad annum 1200 vulgata sunt; ea ex antiquioribus historicis, præsertim Rogero de Hoveden et Radulfo de Diceto, decurtata plerumque vel alio disposita ordine, deprompta fuisse comperimus. Hinc est quòd Matthæum in collectionem nostram inducere ab anno tantùm 1201 visum est, ne semel actum rursus agere videremur.*

Usi autem sumus Londinensi editione secundâ anni 1640, curis Willelmi Watz, qui variantes manuscriptorum Angliæ collegit lectiones; adversaria, notas et emendationes adjecit, et insuper librum additamentorum seu collectionem actorum veterum quæ in Matthæi historia vel citantur vel evocantur, ad pleniorum elucidationem rerum in ea descriptarum. Præterea manuscriptum codicem, xv sæculo exaratum, nobis suppeditavit regia Parisiensis Bibliotheca, n.º 6048, B; sed illum in fine mutilum, desinit enim in anno 1208. Porro ex eo codice liquet interpolationes quidem irrepsisse in textum Matthæi typis vulgatum (quod scriptoris aliquantulum elevavit auctoritatem): verum non eo animo interpolatum dicimus, ut aliquid adderetur detractionibus et sannis quibus ille, ut erat à natura comparatus, magnates, Reges, Imperatores, Romanos Pontifices, proprium quoque abbatem, insectatur; immò verò ut quæ habet acerba, temperarentur vel omninò dispungerentur, prout legenti variantes ex codice nostro lectiones ab anno 1201 usque ad annum 1208 patebit. Sed fortè primigenium Rogeri de Wendover textum repræsentat codex regius: quo posito, C Matthæus vel quivis alter post eum prioris scommata diluisse vel temperasse censendus esset, nedum maledicendi genio suo indulgisse.

Pag. 205.

ANNO gratiæ MCCI, Rex Anglorum Johannes celebravit Natale Domini apud *Guildeford*, ubi multa militibus suis festiva distribuit indumenta. Hubertus verò Cantuariensis archiepiscopus, quasi cum Rege à pari contendens, eodem modo fecit apud Cantuariam, unde Regis animum non mediocriter ad indignationem commovit. Deinde in Northanhumbriam Rex profectus, maximam pecuniæ summam à comprovincialibus regionis illius extorsit. Reversus itaque Cantuariam, Rex cum Regina sua, die Paschæ proximè sequenti, coronati sunt ambo ibidem, ubi archiepiscopus Cantuariensis copiosas eis, ne dicam superfluas, ministravit expensas. **D** Sequenti postea Dominicæ Ascensionis die, apud *Theokesberi* generale proposuit edictum ut Comites et barones, et omnes qui militare servitium ei debebant, parati essent ad *Pörtesmuthe* cum equis et armis ad transfretandum cum eo ad partes transmarinas, in die Pentecostes jam instante. Veniente autem die statuto, multi, impetratâ licentiâ, remanserunt, dantes Regi de quolibet scuto duas marcas argenti.

Ipsis quoque diebus, quidam magister Parisiensis natione Francus, nomine Simon, cognomento *Churnai* *, ingenio capacissimus et memoriâ tenacissimus, cum per decennium scholas artium nobilissimè rexisset, utpotè in trivio et quadrivio, id est, in septem liberalibus artibus peritissimus, se contulit ad theologiam, in qua, cum paucos annos desudasset, adeò profecit, quòd dignissimè cathedram ascendit magistralem. Legit igitur subtiliter valdè et subtilius disputavit, quæstiones difficilissimas et inauditas solvendo et eleganter dilucidando. Tot habuit auditores quot amplissimum palatium potuit continere. Unâ igitur dierum, cum, nimis profundis rationibus in medium propositis, de Trinitate subtilissimè disputasset, et dilata fuisset determinatio usque in crastinum, omnes theologi scholares in civitate præmuniti ad audiendum tot quæstionum inexplicabilium solutiones, ad ipsius famosam scholam certatim ac catervatim confluerunt. Determinavit igitur magister omnes præactas quæstiones et quæ videbantur omnibus inenodabiles tam dilucidè, tam eleganter, tam catholicè, ut omnes auditores redderet stupefactos; et post determinationem accesserunt quidam ipsius familiares et ad discendum avidiores, postulantes à magistro, ut, eo dictante, quæstiones literis commendarent: dixerunt

namque

*Tornacensis.

A namque indignum esse et jacturam irreparabilem, si memoria tantæ scientiæ deperiret. Quibus ipse elatus et major sibi se, ait, oculis sublevatis et temerè solutus in cachinnum: « O Jesule, Jesule! quantum in hac quæstione confirmavi legem » tuam et exaltavi! Profectò, si malignando et adversando vellem, fortioribus rationibus et argumentis scirem illam infirmare, et deprimendo improbare. » Et hoc dicto, elinguis penitus obmutuit, non tantum mutus, sed idiota et ridiculosè infatuatus, nec postea legit vel determinavit, et factus est in sibilum et derisum omnibus qui hoc audierant. Vir igitur intra biennium didicit * literas cognoscere, et ultione aliquantulum mitigatâ, à filio suo quodam diligenter edocente, vix potuit *Pater noster* et *Symbolum* discere, retinere, et balbutiendo pronunciare. Hoc igitur miraculum multorum scholarium suppressit arrogantiam, et jactantiam refrenavit. Hæc vidit magister Nicolaus *de Fulix*, vir magnæ auctoritatis, qui postea

B episcopus Dunelmensis factus fuit, ex cujus relatu et certo testimonio hæc literis commendavi, ne vetustas tantum miraculum aboleret, eodem episcopo suadente: et est sermo omni acceptione dignissimus (a).

Celebratâ igitur apud *Portesmuthe* celebritate Pentecostes *, Rex cum Regina sua in crastino naves ascenderunt, et, licet cum labore, in Normanniam tandem applicuerunt. Deinde conveniunt ad colloquium Reges Anglorum et Francorum prope insulam Andeliaci, et pacificè convenit inter eos; et post triduum Rex Johannes ad petitionem Regis Francorum venit Parisius, et ibi in palatio Regis hospitatus est, Rege Francorum se aliò recipiente (b); et cum ibi honorificè, et ut Regem decebat, esset receptus, inde recedens venit ad Chinonem. Eodem tempore, ut pax inter Reges firmior haberetur, statutum est et scriptis confirmatum quòd, si Rex Francorum pacem in aliquo violaverit prælocutam, barones de regno Francorum, quos Rex fidejussores invenerat, soluti essent à fidelitate ejus, et venirent ad Regem Anglorum ad impugnandum Regem Francorum, et compellendum eum ad pacem prælocutam. Eodem modo, factum est ex parte Regis Anglorum.

Hoc anno *, horrendæ tempestates, tonitrua, coruscationes, grandines et pluviarum coruscationes, mentes hominum concusserunt et damna multa in locis plurimis intulerunt.

Circa dies istos, ad instantiam Innocentii Papæ, data est quadragesima pars reddituum omnium ecclesiarum ad subveniendum terræ promissionis, et tam magnates quàm plebei qui crucis signaculum deposuerant, districtione apostolicâ resumere sunt compulsi (c).

Anno gratiæ MCCII, Rex Anglorum Johannes celebravit Natale Domini apud Argentonium in Normannia, et in Quadragesima sequente habitum est colloquium inter Reges Francorum et Anglorum juxta castellum *de Guletun*, ubi Rex Francorum, contra Regem Anglorum mortali armatus odio, præcepit indignanter, quatenus incontinenti redderet Arthuro Comiti Britanniae universas terras quas tenebat in partibus transmarinis, Normanniam videlicet, Turoniam, Andegaviam et Pictaviam, multaque alia exegit ab eo quæ Rex Anglorum se minimè facturum respondit. Itaque colloquium cum successus non haberet, die sequenti Rex Francorum subito irruit in castellum *de Butavant* cum impetu militari, et illud solo tenus subvertit. Inde progrediens, cepit in manu forti villam *de Augi* cum castello de Limis *, et alia castella quamplurima: castellum *de Radepunt* per dies octo obsedit; sed, Rege Anglorum superveniente, confusus recessit. Post dies autem paucos acies suas ad *Gurnai* convertit, et, fracto stagno, per impetum aquarum maximam murorum partem, quâ villa cingebatur, prostravit (d): unde fugientibus

E cunctis qui in villæ præsidio erant constituti, sine omni contradictione Rex Francorum villam intravit et eam sibi subjugavit; reversusque Parisios, Arthurum sub tutoribus deputavit, tradens ei milites ducentos de regno Francorum, qui cum illo hostiliter irent in Pictaviam, ut bellicis incursionibus regiones illas Arthuro subjugarent.

(a) Ms. cod. reg. *Episcopus Dunelmensis Nicolaus vidit filium ejusdem Simonis docentem patrem suum literas, sicut esset puer septennis illiteratus, qui hoc mihi scribenti profectò enarravit.*

(b) Ibidem: *Videlicet in veteri Templo. Et cum honorificè, ut Regem decebat, reciperetur, gaudebant multi de Regum mutuo honore et indiciis alternæ*

dilectionis tam Franci quàm Angli. Recedens autem inde Rex Johannes venit ad Chinonem, &c.

(c) Ms. addit: *Hoc tolerantibus Regibus, ne qui indigebant, in pace suspecta auxilio papali destituerentur. Eas porro Innocentii literas vide p. 611.*

(d) De hoc stratagemate vide Philippiidos lib. VI, pag. 188.

* f. dediticet.

* An. 1201.
Pag. 206.

* An. 1201.

Pag. 207.
Discordia inter
Reges Franciæ
et Angliæ.

* Ms. de Lions.

Regis Angl.
de Arturo victo-
ria ad Mirebel-
lum.

* Ms. donec.

Quâ cognitâ,
Rex Franc. Ar-
charum obsi-
dionem solvit.

Arturus neci
traditur.

Pag. 208.

Illis autem pomposo tumultu progredientibus, nunciatum est eis Reginam A Alienor in castello quod Mirebellum dicitur, paucorum stipatam præsidio com- morari: qui communi omnium deliberatione furoris sui impetum illuc convertentes, castellum obsidione vallarunt, quod, nullo defensorum munimine resistente, ad deditionem compulerunt (a); turrem verò, in qua Alienor Regina cum paucis armatis sese receperat, non potuerunt obtinere. Obsidione igitur in orbem turris dispositâ, venerunt ibi in auxilium Arthuri omnes Pictaviæ primates et nobiliores milites, et præcipuè Comes de Marchia Hugo, cognomento Brunus, qui Regi Anglorum publicus erat inimicus propter Isabel Reginam, quam idem Comes per verba de præsentī in suam receperat antequam Regi Anglorum desponsaretur; et sic grandem exercitum confecerunt, nec cessaverunt insultus acerrimos facere, ut * quantociùs desideratâ victoriâ potirentur. Regina verò, in arcto posita, nuncios ad Regem, qui tunc temporis in Normannia erat, sub celeritate direxit, rogans B obnixiùs et obtestans ut pietatis obtentu matri succurreret desolata. Quo audito, Rex cum festinatione in manu potenti, die noctuque spatium prætervolans itineris longioris, citiùs quàm credi fas est ad Mirebellum castrum pervenit: quod cùm Francigenæ cum Pictaviensibus cognovissent, exierunt obviàm Regi, pomposo congressu cum illo pugnaturi. Sed cùm, dispositis aciebus, hinc inde concurrissent, Rex, superbis eorum conatibus viriliter resistens, omnes in fugam coëgit, atque tam pernici cursu equorum fugientibus institit inimicis, ut unâ cum illis castellum intraret. Factus est autem intra præfati ambitum castri conflictus durissimus, sed virtute Anglorum laudabili in brevi finitus. Nam in illo conflictu capti sunt ducenti milites regni Franciæ, et cum ipso Arthuro omnes nobiles Pictavienses et Andegavenses, ita quòd nec unus pes ex omnibus evasit, qui posset redire et casum aliis indicare. Ligatos igitur captivos in compedibus et manicis ferreis, vehi- C culisque bigarum impositos, novo genere equitandi et inusitato, Rex partim trans- misit in Normanniam, partim in Angliam, ut, castris fortioribus detrusi, absque metu evasionis servarentur. Arthurus verò apud Falesiam sub custodia vigilantī remansit.

Cùm hæc apud castrum Mirebellum agerentur, Rex Francorum cum exercitu copioso ad turrem de Archis se contulit, illamque obsidione vallavit. Dispositis ergò in gyro Rex machinis suis, per dies quindecim petrariarum usu et balistarum muros dissolvere laboravit; obsessi è contrario viriliter resistentes, crebrâ lapidum et telorum emissionē hostes longiùs arcere institerunt. Sed, cùm tandem de cap- tione Arthuri sociorumque ipsius rumor ad aures Regis Francorum pervolasset, sub maxima celeritate ab obsidione furibundus recessit: in quo recessu (b) sibi obvia quæque conterendo, simul et igne comburendo consumpsit, virorum reli- D giosorum monasteria flammis discurrentibus in favillas redegit. Deinde, Parisios veniens (c), residuum anni illius imbellis peregit.

Elapso deinde aliquo tempore, Rex Johannes, ad castrum Falesiæ veniens, fecit sibi sibi Arthurum nepotem suum præsentari. Qui cùm esset coram eo adductus, cœpit eum Rex blandis alloqui verbis et multos honores promittere, exhortans ut à Rege Francorum recederet, et sibi ut domino et avunculo fideliter adhæreret. Arthurus verò, stulto usus consilio, Regi cum indignatione et comminatione res- pondens, exegit ut redderet sibi regnum Angliæ cum terris omnibus quas Rex Richardus habuit in possessione sua die quâ decessit; et quia hæc omnia sibi jure hæreditario debebantur, affirmavit cum juramento quòd, nisi celerius sibi jam dicta omnia resitueret, nunquam diutinâ pace frueretur. Audiens autem hæc Rex Johannes perturbatus est valdè, præcepitque ut Arthurus apud Rotomagum mit- E teretur, ut ibi in arce nova retrusus, sub arctiori custodia servaretur. Sed non multò post idem Arthurus subito evanuit modo. ferè omnibus ignoto: utinam non ut fama refert invida (d)!

(a) Ibidem: *Castrum igitur per gyrum vallantes, et nocte et die acerrimè continuo obsessos infestantes, muros jam incæperunt dissipare, et obsessos, qui pauci erant et immuniti intra castrum, ad deditionem compulerunt. Turrem verò &c.*

(b) Ibidem: *Quasi læna catulis orbata.*

(c) Ibidem: *Se diligenter studuit vindicare, resi- duumque anni &c.*

(d) In ms. cod. regio: *Extunc verò quò devenerit, omnibus ferè ignotum est. Verumtamen ab aliquibus dictum est, quòd, volens clàm evadere, in Sequana submersus est, et sic periit non inventus; aliis affirman- tibus quòd præ cordis rancore in acediam decidens, contabuit in semetipso, et sic obiit. Franci verò, quibus propter hostilitatem plena fides non est adhibenda, asse- runt ipsum manibus vel præcepto Regis Johannis fuisse*

A Eodem anno, cùm Innocentius Papa ad expeditionem Terræ sanctæ, ut dixit ad occultandam suam avaritiam, infinitam pecuniam ab ordine Cisterciensi proposuisset extorquere, à beata Virgine correptus, ab exactione cessavit, timore percussus. Generaliter verò, per Angliam, quadragesimam partem pecuniarum reddituum mandaverat erogari ad iter cruce signatorum.

An. 1202.

His temporibus obiit vir nobilis Willelmus de Stutevilla.

Eodem anno, Johannes, veniens in Angliam, apud Cantuariam coronatus est per manum Huberti Cantuariensis archiepiscopi, xviii kal. maii *, et illicò in Normanniam transfretavit. Quò cùm pervenisset, increbuit opinio per totum regnum Francorum de morte Arthuri, et per omnes regiones transmarinas, adeò quidem ut Rex Johannes suspectus haberetur ab omnibus, quòd illum manu propriâ peremisset : unde multi animos avertentes à Rege, semper deinceps, ut ausi sunt,

* An. 1202.

Rex Angl. de Arturi nece infamatur.

B nigerrimo ipsum odio perstrinxerunt (a).

Eodem anno, Rex fecit generaliter acclamari, ut legalis assisa panis inviolabiliter sub pœna collistrigiali observaretur, &c.

Anno gratiæ MCCIII, Johannes Rex Angliæ celebravit Natale Domini apud Cadomum in Normannia, ubi, postpositis incursionibus bellicis, cum Regina epulabatur quotidie splendide, somnosque matutinales usque ad prandendi horam protraxit. Peractâ deinde solemnitate Paschali, Rex Francorum, magno exercitu congregato, cepit plurima castella Regis Anglorum, quorum quædam solo tenuis complanavit, fortiora autem integra sibi reservavit. Venientibus denique ad Regem nunciis et dicentibus (b), « Rex Francorum, terram vestram hostiliter ingressus, cepit jam » illa et illa castella, et castellanos vestros caudis equorum turpiter alligatos abducit, » atque de rebus vestris pro libitu suo sine contradictione disponit; » Rex Johannes

Rex verò Franc. in Normanniam ingressus,

C tale dedit responsum : « Sinite illum facere ; ego, quicquid modò rapit, unâ » die recuperabo. » Sic nec isti nec alii sibi similia denunciantes aliud habere potuerunt responsum. Comites verò et barones, et alii de regno Angliæ nobiles qui ei eatenus fideliter adhæserant, talia audientes, ejusque desidiâ incorrigibilem intelligentes, impetratâ licentiâ, quasi illicò reversuri remearunt ad propria, Rege cum paucis admodum militibus in Normannia derelicto. Hugo de Gurnai castellum de Monteforti, quod Rex Johannes cum toto honore illi præfato Hugoni contulerat, Regi Francorum reddidit, et clam de nocte ipsius milites introduxit ; sicque domini sui ligii fidelitate spretâ, ad Regem Franciæ convolvit (c). Rex Anglorum interea apud Rotomagum morabatur securus, ita quòd ab omnibus diceretur ipsum fore sortilegiis vel maleficiis infatuatum : hilarem cunctis inter tot damna et opprobria exhibebat vultum, ac si nihil sibi deperisset (d).

Pag. 209.

D Interea Rex Francorum (e), ingentibus copiis collectis, venit ad vallem de Ruil nobile castellum, et illud cuneis militaribus circumcinxit : sed, machinis in orbem dispositis antequam insultum aliquem inciperet, Robertus filius Walteri et Saerus de Quinci, nobiles quibus castri illius custodia commissa fuerat, ipsum castrum Regi integrum reddiderunt ; et sicut de castro illo non erat contritus minimus lapillus, ita de capitibus defendentium non periit minimus capillus. Unde Rex Francorum, contra eos graviter iratus, jussit vinculis arctissimis illos constringi,

penè totam occupat.

peremptum. Favet Francorum opinioni Radulfus Niger, cujus verba recitat T. Hearne in Spicilegio edito post Historiam Guillelmi Neubrigensis, t. III, p. 803, in hunc modum : Rex Johannes dum dolo tenuit et occidit per manum armigeri sui Petri de Malo-lacu, cui postea hæredem baroniæ de Mulgreffe dedit in uxorem. Hæc Hearnus ex biblioth. collegii Sanctæ-Trinitatis Cantabrigiæ, fol. 94.

(a) Ibidem : Eodem tempore non mediocriter diffamatus est Rex J. per totum regnum Francorum, ipsis Galligenis infamiam longè latèque, ut ipsum omnibus redderent exosum, diffamantibus.

(b) Ibidem : Venientibus itaque ex parte magnatum suorum, qui ob hoc confundebantur dolore et pudore, nunciis hoc illi seriatim intimantibus, respondit : Sinite &c.

(c) Ibidem : Comites igitur et barones et alii nobiles Angli, cùm non possent aliud responsum habere, vel eum ab amplexuum, crapulæ et alearum lasciviis excitare, qui eatenus fideliter et insuperabi-

liter ei adhæserant, impetratâ licentiâ, quia jam egere cœperant, ad propria, ut sese restaurarent, ad tempus remearunt, Rege cum paucis admodum militibus in Normannia derelicto. Unde Rex Franciæ cornua assumpsit excelsiora, cœptis insistens vigilant. Hæc autem cùm audisset Hugo de Gurnai, versus in arcum pravum, castellum de Monteforti, quod Rex Johannes cum toto ejus honore eidem contulerat, Regi Franciæ sponte reddidit et ad ipsum convolvit.

(d) Ibidem : Rex Johannes interea apud Rotomagum mollis et imbellis, deliciis affluens, morabatur, ita ut pro vero diceretur ipsum maleficiis sive sortilegiis fore fascinatam et infatuatum, inter tot damna et opprobria hilarem se exhibens et serenum, ac si nihil ei deperisset ; affirmantibus etiam amicis suis, quòd ob aliquod scelus cruentissimum ab eodem gratia solita recessisset. Et sic magis magisque serpebat de patrato homicidio dedecus et infamia.

(e) Ibidem : Impiger et pervigil, ingenti exercitu congregato, &c.

et apud Compendium sub arcta custodia deputari, ubi turpiter usque ad gravissimam redemptionem sunt detenti (a). Deficiente igitur in Normannia et in aliis terris transmarinis omnimodâ defensione, Rex Francorum, per diversas regiones liberè et sine contradictione discurrens, castella plurima sub sua protectione recepit. Obsedit etiam eo tempore castellum optimum de Rupe Andeliaci, quod Rex Richardus à fundamentis construxerat; sed probitate Rogeri *de Laschi* et fidelitate incomparabili, cui castri illius tutela commissa fuerat, in illa obsidione parùm profecit, nisi quòd, obsessis egressum denegans, subsidium vitale illis subtraxit.

Rex Joannes
in Angliam se
recipit.

* 6 die decem.
1203.

* Ms. extor-
sionis.

Rex Franc.
inducias unius
anni cum Nor-
mannis pacisci-
tur.

* Ms. violen-
ter sibi.

* Ibid. cum spe
bona.

Dum hæc sic agerentur, Normannigenæ quidam à Rege Anglorum penitus recesserunt, quidam ei fictè adhæserunt. Videns tandem Rex Johannes defectum suum, seseque omni militari subsidio destitutum, naves sub celeritate conscendit, et in die Sancti Nicolai * apud *Portesmuthe* applicuit. Deinde in Comites et barones occasionem prætendens, quòd ipsum inter hostes reliquerant in partibus transmarinis, B unde castella et terras suas pro eorum defectu amiserat, cepit ab eis septimam partem omnium mobilium suorum, nec etiam ab hac rapina in ecclesiis conventualibus et parochialibus manus coërcuit violentas. Siquidem habuit hujus rapinæ * executores, in rebus ecclesiasticis, scilicet Hubertum Cantuariensem archiepiscopum; in rebus autem laïcis, Gaufridum filium Petri, Angliæ justitiarium, qui in executione jam dicta nulli pepercerunt.

Rex verò Francorum, cùm Regem Anglorum à partibus transmarinis recessisse cognovisset (b), venit in fortitudine gravi ad singulas civitates et castella terrarum prædictarum, ostendens civibus et castellanis se à domino suo (c) fore derelictos; proposuit etiam se principalem esse dominum illarum regionum, quas si Rex Anglorum per ignaviam deseruerit, ipse quod suum erat, videlicet principale dominium, sibi indemne voluit reservare. Unde amicabiliter supplicavit ut ipsum C in dominum reciperent, dum alium non haberent; quod si hoc gratanter facere noluissent, affirmavit cum juramento quòd, si contra eum certamen inirent, et ipse eos hostiliter * subjugaret, omnes patibulo suspenderet aut illos vivos decoriaret. Tandem, post multas hinc et inde disceptationes, consenserunt unanimiter ut darent obsides Regi Francorum pro unius anni induciis: quibus evolutis, si à Rege Anglorum succursum non haberent, ipsum deinceps ut dominum recognoscerent, civitatesque ei redderent et castella. Et his ita gestis, Rex Francorum * ad propria remeavit.

Anno gratiæ MCCIV, Rex Johannes Natale Domini celebravit apud Cantuariam, Huberto Cantuariensi archiepiscopo omnia necessaria festivitati regiæ ministrante. Deinde in crastino Circumcisionis convenerunt ad colloquium apud Oxoniam Rex et magnates Angliæ, ubi concessa sunt Regi auxilia militaria, de quolibet scuto D scilicet duæ marcæ et dimidia, nec etiam episcopi et abbates, sive ecclesiasticæ personæ, sine promissione recesserunt.

Pag. 211.

* An. 1204.

Eodem anno, eclipsis lunæ facta est post mediam noctem per longum tempus xvi kal. maii *. Simon *de Welles* factus est episcopus Cestrensis. Balduinus Comes Flandriæ factus est Imperator Constantinopolitanus, et abbatia Belli-loci Regis fundata est (d). Civitas Rotomagensis, quæ, datâ pecuniâ, antea sub induciis pendebat, tunc penitus in ditionem cessit Francorum.

Expugnata
Andeliaci rupe,

* Ms. magni-
nimus.

Circa dies istos, exercitus Regis Francorum, qui jam ferè per annum castellum de Rupe Andeliaci obsederat, per subfossore magnam murorum prostraverat portionem. Rogerus verò Cestrensis constabularius, vir magnificus * et bellicosus, Francigenis castrum intrare volentibus ingressum fortiter denegabat. Sed tandem victu deficiente, cùm ad tantam perductus fuisset inopiam (e) quòd nec unicum E haberet alicujus pabuli refectionem, maluit armis quàm fame mori: unde ipse et commilitones sui armati ad equos convolantes, de castro exierunt; multisque ex obstantibus interfectis, cum magna demùm difficultate capti sunt. Cessit ergò castellum de Rupe Andeliaci in usus Regis Francorum pridie nonas martii, et Rogerus *de Laschi* cum suis omnibus in Franciam adductus, Rege Francorum

(a) Ms. cod. Et sic factum est de castris conterminis. Obsedit etiam &c.

(b) Ibidem: Jam ex absentia et elongatione Regis Johannis factus erectior.

(c) Ibidem: Regulo fugitivo, cædeque nefariâ polluto.

(d) Ibidem: Hoc quoque anno nobilis Regina Alienora, admirabilis domina pulchritudinis et astutiæ, in abbatia Belli-loci, quam Rex Johannes filius ejus construxerat, viam universæ carnis est ingressa.

(e) Ibidem: Ut equinam carnem comedere cogere-
retur, nec unicum haberet &c.

A jubente, propter probitatem suam quam in castri custodia fecerat, sub libera custodia detentus est (a). Quo facto, castellani omnes de regionibus transmarinis cum civibus et aliis Regi Anglorum subjectis, nuncios direxerunt in Angliam, Regi denunciante sub qua erant angaria * constituti, et quòd tempus instabat induciarum, quo oportebat eos civitates et castella Regi Francorum reddere, vel obsides quos illi dederant ad perdendum tradere (b). Quibus Rex Johannes respondit et per nuncios significavit omnibus, ut nullum ab ipso exspectarent auxilium, sed facerent singuli quod sibi melius videbatur. Sic omnimodo deficiente consolatione cum succursu, tota Normannia (c), Turonica, Andegavia et Pic-tavia, cum civitatibus, castellis et rebus aliis (d), præter Rupellam, *Toars* et *Niorz* castella, sunt in Regis Francorum dominium devoluta (e). Quod cum Regi Anglorum nunciatum fuisset, omnimodis cum Regina sua vivebat deliciis, cum B qua simul se credidit omnia possidere. Habebat præterea spem in immensitate pecuniæ quam collegerat, quòd per ipsam posset terras quas amiserat, revocare.

* *Ms. angustia.*
Pag. 212.

Cismarinis
Angliæ Regis
terris potitur.

Eodem anno, kal. aprilis, in prima noctis vigilia, tantus rubor in cœlo apparuit in parte aquilonari et orientali, ut verus ignis ab omnibus crederetur; et quod mirandum est, in ipso rubore vehementissimo stellæ micantes apparuerunt. Duravit autem hæc visio usque ad noctis medium.

An. 1204.

Eodem tempore, Godefridus Wintoniensis episcopus diem clausit extremum: cui successit Petrus de Rupibus, vir equestris ordinis et in rebus bellicis eruditus, qui, procurante Rege Johanne, ad episcopatum electus, Romam profectus est, ubi magnis xeniis liberaliter collatis, ad ecclesiam Wintoniensem maturavit episcopus consecrari.

Eodem etiam anno fuit ultimum Pascha, in die videlicet S. Marci evangelistæ.

C Anno gratiæ MCCV, Rex Johannes celebravit Natale Domini apud *Theokesberi* vix per spatium unius diei; et eodem mense januarii, terra, vehementissimè congelata à XIX kal. februarii usque ad XI kal. aprilis, agriculturam suspendit: unde, in æstate sequenti, summa frumenti duodecim * solidis vendebatur.

* *Ms. XIV sol.*

Eodem anno, circa Pentecosten, Rex Johannes congregavit exercitum grandem quasi mare transiturum, et prohibente sibi (f) Cantuariensi archiepiscopo et aliis multis, apud *Portesmuthe* navium multitudinem copiosam coadunari fecit. Deinde Rex cum parvo comitatu, idibus julii, naves ascendit; et velis patentibus Neptuno se committens, mutato consilio, die tertiâ apud *Stodlandt* juxta *Warrham* applicuit. Reversus autem Rex, cepit de Comitibus et baronibus, militibus et viris religiosis, pecuniam infinitam, occasiones prætendens quòd noluerunt ipsum sequi ad partes transmarinas (g), ut hæreditatem amissam recuperaret.

D Eodem tempore redditum est castellum *de Chinun* [Regi Francorum] in vigilia Sancti Johannis-Baptistæ.

An. 1205.

Eodem tempore, Hubertus Cantuariensis archiepiscopus apud *Tenham* diem clausit extremum III idus julii, Rege admodum gaudente, quia de Regis Francorum nimia familiaritate suspectus habebatur (h). Defuncto itaque archiepiscopo, &c.

Anno gratiæ MCCVI, Rex Johannes celebravit diem Dominicæ Nativitatis apud Oxoniam.... In hebdomada Pentecostes exercitum grandem apud *Portesmuthe* congregavit, et VII kal. julii naves ascendens, VII idus julii ad Rupellam applicuit. Quo audito, gratulabantur incolæ terræ illius, et quantociùs ad Regem convolantes, opem ei et auxilium certis assertionibus promiserunt. Securius ergò inde progrediens, partem sibi non modicam terræ illius subjugavit. Veniens tandem ad Montem-Albani, castellum nobilissimum, in quo tota militaris nobilitas illius regionis et præcipuè ipsius Regis inimici tenebantur inclusi, illud protinùs militaribus cuneis circumcinxit. Cum igitur per dies quindecim castellum continuo petrariarum insultu et balistarum fundarumque jactu in maxima jam parte contrivissent, militiæ Angliæ, in hoc potissimùm opere laudabilis, muros ascendere ictusque importabiles

Pag. 214.
Rex Angliæ
Rupellam ap-
pulsus,

Montis Albani
castrum expu-
gnat.

(a) *Ms. cod. Et tandem liber et indemnis dimissus est. Quo facto, &c.*

(b) *Ibidem: Rex autem nimium consternatus est, et de promissionibus Imperatoris Othonis deceptus, cœpit diffidere et in abyssum demergi desperationis. Significavit igitur omnibus, &c.*

(c) *Ibidem: Cum civitate Rotomagensi, quæ multa pro induciis patiebatur dispendia.*

(d) *Ibidem: Ipsi incolis amarè flentibus.*

(e) *Ibidem: Rege Johanne interim collectioni pecuniæ diligenter indulgente.*

(f) *Ibidem: Prohibente die, et consulente sibi.*

(g) *Ibidem: Argumentosas prætendens occasiones quòd nollent ipsum sequi ad partes transmarinas.*

(h) *Ibidem: Rege super hoc gaudente et exultando dicente: Nunc primùm sum Rex Angliæ.*

dare et accipere festinabat. Prævalentibus autem Anglicis, et inclusis deficientibus, captum est castellum munitissimum de Monte-Albani, quod obsidione septenni Carolus Magnus olim subjugare non potuit. Nomina autem magnatum et virorum illustrium qui in castello cum equis et armis et spoliis innumeris capti sunt, Rex Anglorum justitiariis et episcopis Angliæ cæterisque nobilibus per literas * significavit. Captum est autem castellum in die scilicet Sancti Petri quod dicitur ad vincula.

* Ms. literaturæ.

An. 1206.

Eodem anno, Johannes Ferentinus apostolicæ sedis legatus, veniens in Angliam eamque perlustrans, magnam pecuniæ summam conguessit, et tandem apud Radingum in crastino Sancti Lucæ evangelistæ concilium celebravit. Quo facto, sarcinulis cum magna cautela dispositis et prudenter commendatis, festinus viator, ad mare perveniens, Angliam à tergo salutavit.

Sancitâ cum Philippo pace, in Angliam rediit.

Eodem tempore, viri religiosi de partibus transmarinis inter Reges pro pace reformanda sollicitè discurrentes, in festivitate Omnium Sanctorum biennales inducias impetraverunt (a). Rex igitur Johannes, reversus in Angliam, apud Portesmuë applicuit pridie idus decembris.....

Pag. 221.

Anno gratiæ MCCVII, Rex Johannes celebravit Natale Domini apud Wintoniam, præsentibus magnatibus regni. Deinde, in Purificatione beatæ Mariæ, cepit per totam Angliam tertiam-decimam partem ex omnibus mobilibus et rebus aliis, tam de laïcis quàm de viris ecclesiasticis et prælatis, cunctis murmurantibus, sed (b) contradicere non audentibus. Solus Gaufridus archiepiscopus Eboracensis, non consentiens, sed planè contradicens, clanculò recessit ab Anglia, et in recessu suo omnes specialiter qui in archiepiscopatu Eboracensi hanc rapinam facerent (c), et in genere universos ecclesiæ sive rerum ecclesiasticarum invasores anathematis sentienciâ innodavit.

An. 1207.

Eodem anno, Imperator Otho venit in Angliam, et habito colloquio cum Rege avunculo suo, rediit in terram suam, acceptis à Rege prædicto quinque millibus marcarum argenti (d).....

Eodem anno, in die Sancti Remigii, Isabel Anglorum Regina peperit Johanni Regi filium suum primogenitum, et vocatus est nomine avi sui Henricus, literâ dominicali existente G. lunâ verò undecimâ die lunæ (e).

Anno Domini MCCVIII, Rex Johannes celebravit Natale Domini apud Windleshores, ubi multa militibus suis festiva distribuit indumenta. Ac deinde, in crastino Purificationis beatæ Mariæ, luna eclipsim passa est, primò sanguinea, et postea teterrimi coloris apparens.

Stephanus de Langetonia eligitur, inconsulto Rege, Cantuar. archiep.

Circa dies istos steterunt Romæ coram domino Papa monachi Cantuariensis ecclesiæ, turpem admodum causam ad invicem agitantes. Nam quædam pars eorum, per literas conventûs de rato, præsentaverunt Reginaldum subpriorem Cantuariensem, sicut multoties fecerant, electum ad archiepiscopatum, instantius postulantes ut ejus electio confirmaretur: altera verò pars eorundem monachorum, per literas similiter de rato, præsentaverunt Johannem episcopum Norwicensem, multis rationibus ostendentes electionem de subpriore nullam esse, tum quia facta erat de nocte et sine solemnitate et assensu regio, tum quia à majori et saniori parte conventûs non fuerat celebrata; sicque his rationibus propositis, petierunt ut illa electio confirmaretur, quæ clarâ luce diei, Rege præsentis et consentientis, cum testibus idoneis exstitit celebrata..... Denique post longas hinc et inde

(a) Joannis ea de re literas vide suprâ, p. 60.

(b) Ms. codex addit: Propter iracundiam ejus.

(c) Ibidem: Ac injuriosam exactionem, et in genere universos.

(d) Plura eodem de colloquio habet ms. codex. Eodem anno Imperator Otho venit in Angliam. Cui adventanti occurrit Rex lætabundus; et cum veniret Londonum, ex præcepto Regis floribus, cortinis, et facibus et cereis, et quibusdam prodigalibus adinventio-nibus, indeque classico et processionibus resplenduit civitas exhilarata; et cum per aliquot dies coepularentur in gaudio, tandem habito colloquio, exhilaratum cor Regis Johannis multiplicavit dominus Imperator Otho, qui, sublimia gloriando et Regi Francorum com-minando, promisit omnia restaurare, etiam regnum Franciæ dicto Regi, præter tres civitates, indubi-

tanter subjugare. Rex utique Franciæ incircumspecto sermone prædixerat, et invectivo et ironico, quòd quando Otho foret Imperator, daret ei tres suas principales civitates, scilicet Parisius, Estampeiam et Aurelianem: unde Imperator eas semper exigebat et vindicabat. Unde Imperator à Rege avunculo suo quinque millia marcarum argenti meruit reportare.

(e) Eodem in codice legitur: Eodem anno sol passus est eclipsim ab hora sexta usque ad nonam, necnon et luna eclipsim passa est anno sub eodem, fortè in triste præsagium rerum proximò futurarum. Ejusdem anni curriculo, literâ dominicali G. lunâ verò existente XI die lunæ, videlicet festivitate Sancti Remigii, Isabella Anglorum Regina peperit Johanni Regi Anglorum filium suum primogenitum, et aptatum est ei nomen avi sui, videlicet Henricus.

A disceptationes, cùm dominus Papa intellexisset partes in unicam personam non posse convenire, atque utramque electionem vitiosè et non secundùm sacrorum canonum sanctiones celebratam fuisse, de consilio cardinalium suorum ambas cassavit, partibus definitione apostolicâ interdicens et per sententiam definitivam statuens ne de cætero ad archiepiscopatûs honorem alteruter electorum aspiraret. Summatim hæc fuit causa et seminarium erroris. Rex posuerat verbum suum in ore duodecim monachorum Cantuariensium, ut quemcumque eligerent, ipse acceptaret. Convenerat autem inter Regem et eos, præstito juramento et fidei interpositione, quòd nullo modo alium quàm Johannem episcopum Norwicensem eligerent. Habebant et similiter Regis literas: sed ipsi monachi, postquam intellexerunt electionem dicti Johannis Papæ nimis displicere, et cassari; suggerentibus cardinalibus et domino Papâ, et affirmantibus licere eis eligere quemcumque

B vellent, ut secretè electionem celebrarent, si strenuum et præcipuè Anglicum eligerent, elegerunt per consilium Papæ magistrum Stephanum *de Langetune* cardinalem, quo non erat major in curia, immò nec ei par in moribus et scientia. Extunc igitur non potuit ei Papa in multifor-
mi tribulatione deesse....

His ita gestis, Papa Innocentius Regi Anglorum literas direxit, exhortans humiliter et devotè ut magistrum Stephanum *de Langetune*, Sancti Chrysogoni presbyterum cardinalem, ad archiepiscopatum Cantuariensem canonicè electum, benignè susciperet, et qui, de regno suo originem ducens, non solum in secularium scientia literarum magistri nomen promeruit, sed et doctor esse in theologicis disciplinis; et cùm præcipuè vita ipsius et mores scientiæ magnitudinem excedant, ejus persona tam animæ suæ quàm corpori erit non mediocriter profutura. Denique, cùm multis in hunc modum verbis, tam blandis quàm persuasoriis, Regem ad

C consensum inducere perstitisset, priori et monachis Cantuariensibus per literas in virtute sanctæ obedientiæ præcepit, ut archiepiscopum jamdictum in pastorem susciperent, eique in temporalibus simul et spiritualibus humiliter obedirent. Cùmque tandem literæ domini Papæ ad Regis Anglorum notitiam pervenissent, iratus est Rex vehementer de promotione magistri Stephani, pariter et Norwicensis cassatione, crimenque prodicionis in monachos Cantuarienses refundere satagebat. Dixit enim quod in præjudicium suæ libertatis sine ipsius licentia subpriorem suum elegerant, et postmodum, ut quod malè gesserant quasi sibi satisfaciendo palliarent, elegerunt episcopum Norwicensem; et pecuniam de fisco accipientes ad itineris expensas, ut electionem de episcopo memorato factam apud sedem apostolicam impetrarent confirmari, in cumulum iniquitatis suæ elegerunt sibi Stephanum *de Langetune*, inimicum suum publicum, eumque fecerunt in episcopum consecrari.

D Ob hanc quoque causam idem Rex in furorem versus et indignationem, misit Fulconem *de Cantelou* et Henricum *de Cornhelle*, milites crudelissimos et humanitatis ignaros, cum ministris armatis, ut monachos Cantuarienses, sicut criminis læsæ majestatis reos, à regno Angliæ expellerent vel sententiâ capitali condemnarent. Illi autem, mandatum domini sui non segnitè exequentes, Cantuariam sunt profecti; et nudatis ensibus monasterium ingressi, voce furiosâ priori et monachis ex parte Regis præceperunt, ut velut proditores regiæ majestatis incontinenti de regno Angliæ exirent; et si hoc facere nolissent, affirmaverunt cum juramento quòd ipsi, injecto igne tam in ipso monasterio quàm in aliis officinis, omnes illos cum ipsis ædificiis concremarent....

Exclusis hoc ordine monachis Cantuariensibus, Rex Anglorum Johannes ad Papam nuncios cum literis direxit, in quibus expressè et quasi comminando ipsum

E arguebat, quòd, electione Norwicensis episcopi turpiter repulsâ, Stephanum quemdam *de Langetune*, sibi penitùs ignotum, et in regno Francorum inter hostes suos publicos diutissimè conversatum, fecerat in Cantuariensem archiepiscopum consecrari; et quod magis in præjudicium et subversionem libertatum ad coronam suam spectantium redundat, ipsius consensu à monachis, qui illum postulasse debuerant, nec ritè requisito, eundem Stephanum temerè promovere præsumpsit. Unde asserebat se sufficienter admirari non posse quòd tam ipse Papa quàm universa curia Romana ad memoriam non reducant in quantum ejus dilectio Romanæ sedi fuerit hactenùs necessaria, in hoc rationis oculum non figentes, quòd uberiores sibi fructus proveniant de regno suo Angliæ quàm de omnibus regionibus citra Alpes constitutis. Addidit insuper quòd pro libertatibus coronæ

Pag. 223.
Reprobatâ
Stephani elec-
tione,

Rex Cantuar.
monachis cri-
men prodicionis
impingit;

Pag. 224.
Innocentium
quoque Papam
temeritatis ar-
guit.

suæ stabit, si necesse fuerit, usque ad mortem, immutabiliter affirmans se non posse ab electione simul et promotione Norwicensis episcopi, quam sibi utilem intelligit, revocari. Tandem negotii summam in hoc conclusit, quòd, si de præmissis non fuerit exauditus, omnibus Romam petentibus maris semitas angustabit, ne, terrâ suâ divitiis evacuatâ, ipse minùs ad hostes ab ea depellendos sufficiat; et cùm archiepiscopi, episcopi et aliarum ecclesiarum prælati, tam de regno Angliæ quàm aliarum terrarum suarum, in omnium scientiarum plenitudine sufficienter abundant, si necessitas coëgerit, extra terras suas justitiam vel iudicium ab alienigenis non emendicabit. Cùmque hæc omnia ad domini Papæ audientiam per Regis nuncios penetrassent, Regi Anglorum scripsit in hæc verba. [*Sequitur Innocentii epistola 219, lib. X, data Laterani, pontificatus anno decimo, quâ Pontifex Regis querimonias retundit.*]

An. 1208.
Pag. 226.

Eodem anno, Isabel Anglorum Regina peperit Johanni Regi filium legitimum, B quem vocavit Richardum (a).

Innocentius,
Regis commi-
nationibus mi-
nas ipse repen-
dens,

Eodem anno, Innocentius Papa, cùm Regis Johannis Anglorum cor adeò induratum didicerat, quòd nec blandis ejus admonitionibus nec asperis comminationibus adquiesceret ut Stephanum Cantuariensem archiepiscopum recipere vellet, tactus dolore cordis intrinsecùs, Willelmo Londinensi, Eustachio Elyensi et Malgero Wigorniensis episcopis, de consilio cardinalium suorum dedit in mandatis ut, accedentes ad Regem memoratum, ipsùm piâ sollicitudine pro negotio Cantuariensis ecclesiæ convenirent; salubriter exhortantes in Domino, quatenùs eo pacto se vinci à Domino permetteret, ut victus Domini vinceret, ipsumque cui servire regnare est, in suû favorem provocaret. Quòd si fortè ipsum contumacem, sicut hactenùs exstitit, invenirent et rebellem, regnum Angliæ totum sub interdicto concluderent; auctoritate ei apostolicâ denunciante quòd, si per hoc pertinaciam C suam non duceret corrigendam, ipse manum adhibere curaret graviolem, cùm necesse sit eum vincere, qui, pro salute ecclesiæ suæ diabolum et angelos ejus debellans, claustra tartarea spoliavit. Suffraganeis quoque Cantuariensis ecclesiæ episcopis, aliisque illius diocesis prælati, in virtute obedientiæ per sedis apostolicæ literas expressit, ut archiepiscopum præfatum in patrem susciperent et pastorem, eique caritate debitâ obedire curarent.

Totam An-
gliam sub inter-
dicto concludit.

Londoniensis, Elyensis atque Wigorniensis episcopi, ex injuncto sibi delegationis officio, Regem Johannem adeuntes, mandatumque sibi apostolicum per ordinem exponentes, humiliter lacrymisque profusis supplicabant, quatenùs, Dominum habens præ oculis, archiepiscopum Cantuariensem et monachos ad ecclesiam suam revocaret, honoraret et eos caritate perfectâ diligeret, scandalum interdicti evitare curaret, ut per hoc retributor meritorum et potentiam sibi multiplicare D dignaretur temporalem, et gloriam post mortem largiretur sine fine mansuram. Cùmque iidem episcopi pro ejus salute vellent protrahere sermonem, Rex, quasi in furiam versus, contra dominum Papam et ejus cardinales in verba blasphemiae prorupit, jurans per dentes Dei quòd, si ipsi vel alii quicumque ausu temerario terras suas supponerent interdicto, ipse incontinenti universos Angliæ prælatos, clericos pariter et ordinatos, ad Papam mitteret, et bona eorum omnia confiscaret. Addidit etiam quòd Romanos quoscumque, sive in quibuscumque terris suis reperiri potuissent, erutis oculis naribusque præcis, Romam destinaret, ut his intersignis à cæteris possent nationibus ibidem discerni. Ipsi insuper episcopis expressè præcepit, quatenùs cum summa festinatione à suo conspectu recederent, si suorum corporum vellent scandali discrimina evitare. Recedentes autem episcopi memorati, cùm fructum pœnitentiæ in Rege non invenerunt, in Quadragesima E sequenti excommunicationem sibi à summo Pontifice demandatam exequi non verentes, primâ die lunæ in Passione Domini, quæ tunc contigit x kal. aprilis, sub generali interdicto totam Angliam incluserunt, quod, sicut in authentico domini Papæ expressum habetur, non obstantibus privilegiis, ab omnibus est inviolabiliter observatum. Cessaverunt itaque in Anglia omnia ecclesiastica

An. 1208.

(a) Addit præterea hoc loco ms. codex: *Diebus autem paulò antè transactis et eisdem, discurrebant plures et pluries nuncii, hinc inde literas comminatorias et comminatorias inter Papam et Regem deferentes, sed nihil proficientes, immò iram utrobique coacervantes. Desævit itaque diatim cum juramento Rex jam factus tyrannus non tantum in ecclesiasticas personas, sed etiam in suos naturales barones, milites, cives et burgenses, eosdem bonis suis multipliciter spoliando, zelotypando.*

sacramenta,

A sacramenta, præter solummodo confessionem et viaticum in ultima necessitate, et baptisma parvulorum; corpora quoque defunctorum de civitatibus et villis efferebantur, et more canum in biviis et fossatis sine orationibus et sacerdotum ministerio sepeliebantur. Quid plura? recesserunt latenter ab Anglia Willelmus Londoniensis, Eustachius Elyensis, Malgerus Wigorniensis, Jocelinus Bathoniensis, et Ægidius Herefordensis episcopi, satius arbitantes sævitiam commoti Regis ad tempus declinare, quàm in terra interdicta sine fructu residere.

Rex igitur Anglorum, ob causam interdicti mente nimis confusus, misit vicecomites suos et alios iniquitatis ministros in omnes fines Angliæ, præcipientes tam prælatis singulis quàm eorum subjectis, cum comminatione terrificâ, ut incontinenter è regno exirent, et super hac injuria peterent sibi à Papa justitiam exhiberi; episcopatus insuper, abbatias, prioratus, laïcorum custodiæ deputans, universos redditus ecclesiasticos confiscari præcepit. Sed in hoc sibi prospiciebant prælati generaliter omnes totius regni, quòd de monasteriis suis exire noluerunt, nisi per violentiam expellerentur. Quod cum à regiis ministris fuisset compertum, noluerunt alicui ingerere violentiam, sicut nec à Rege præceptum habuerunt; sed, bona eorum omnia in usus Regis convertentes, victum eis et vestitum parcè ex rebus propriis ministrabant. Horrea clericorum, Rege jubente, obserata sunt ubique et ad commodum fisci distracta; presbyterorum et clericorum focariæ per totam Angliam à ministris Regis captæ sunt, et graviter ad se redimendum compulsæ; viri religiosi sive quicumque ordinati, qui itinerantes reperti sunt in via, ab equis suis projiciebantur, spoliabantur, et à satellitibus Regis turpiter tractabantur, nec fuit qui eis justitiam exhiberet.....

Rex prælatos de regno expellit, et clericorum bona occupat.

C Inter hæc et consimilia opera impietatis, Rex Johannes, in se reversus, metuebat ne dominus Papa post interdictum manus in eum extenderet graviores, illum nominatim excommunicando, vel magnates Angliæ ab ejus fidelitate absolvendo: unde, ne regni jura amittere videretur, misit manum militarem ad omnes regni potentes et quos præcipuè suspectos habebat, exigens obsides ab eis, quibus posset eos, si fortè processu temporis ab ejus fidelitate absolverentur, ad debitum revocare obsequium. Adquieverunt multi regiis jussionibus, et alii filios, alii verò nepotes et carnaliter propinquos nunciis tradebant. Venientes tandem ad Willelmum *de Brause*, virum nobilem, et obsides ab eo, sicut ab aliis fecerant, exigentes, repagulum conditionis invenerunt. Mathildis enim uxor ejusdem Willelmi, procacitate muliebri verbum rapiens ex ore viri, nunciis respondit: « Pueros meos » domino vestro Regi non tradam, quia Arthurum nepotem suum, quem honorificè » custodisse debuerat, turpiter interfecit. » Quod verbum cum vir ejus audisset, in-
D crepavit eam, et dixit: « Quasi una ex stultis mulieribus contra dominum nostrum » Regem locuta es. Nam, si ipsum in aliquo offendi, paratus sum et ero domino meo » et sine obsidibus satisfacere secundum judicium curiæ suæ et baronum parium » meorum, certo mihi assignato die et loco. » Nuncii autem ad Regem reversi, cum ei quæ audierant retulissent, Rex graviter perturbatus misit milites suos et servientes latenter, qui ipsum Willelmum cum tota sua familia comprehenderent, et sibi sub omni festinatione præsentarent: sed idem Willelmus, ab amicis suis præmonitus, cum uxore sua et filiis et propinquis in Hiberniam aufugit (a).

Pag. 227.
Ne autem magnates à se quoque deficerent, obsides ab eis exigunt.

Eodem anno, albi monachi in principio interdicti cessantes, postea ad mandatum abbatis sui principalis divina celebrare præsumperunt; sed hæc præsumptio, cum ad summi Pontificis notitiam pervenisset, ad majorem sui confusionem denuò sunt suspensi.

An. 1208.

E Eodem anno, Philippus Dux Suaviæ, qui contra Othonem de imperio contende-
bat, occiditur.

Anno Domini MCCIX, Rex Anglorum Johannes ad Natale Domini fuit apud Bristollum, et ibi capturam avium per totam Angliam interdixit. Deinde venit in Angliam Dux Suaviæ * Henricus ex parte Othonis Regis Alemannorum ad Regem Anglorum, à quo non modicâ pecuniâ ad opus præfati Othonis receptâ, repatriare maturavit (b).

* Cor. Saxoniz.

(a) Willelmus Regis indignationem pridem incurrerat, quia, cum Arthurum Britannicæ Ducem haberet in custodia, sacrilegas manus in necem nobilis adolescentuli injicere detrectavit, teste

Guillelmo Britone, lib. VI Philippidos, supra, pag. 192.

(b) Datam pecuniæ summam novimus ex literis quas recitat Th. Rymer, t. I, p. 49 edit. 2.^a « REX

An. 1209.

Eodem anno, procurante Stephano Cantuariensi archiepiscopo, indultum est A ecclesiis conventualibus in Anglia semel in hebdomada celebrare divina. Albi autem monachi hac privabantur indulgentiâ, eo quod in principio interdicti cessantes, postmodum ad jussionem sui abbatis principalis, Papâ inconsulto, celebrare præsumpserunt.

Per idem tempus (a), Lodovicus filius Philippi Francorum Regis primogenitus et hæres legitimus, apud Compendium à patre cingulo militari donatus est, et centum alii nobiles cum eo.....

Eodem anno, Otho filius Ducis Saxonie et nepos Regis Angliæ à Papa Innocentio tertio in Imperatorem Romæ est consecratus, 14 nonas octobris

Pag. 228.

A Papa vero excommunicationis sententiâ plectitur.

Sub his denique diebus, cum Rex Anglorum Johannes jam ferè per biennium, ut dictum est, generaliter per totam Angliam persecutionem gravissimam ratione interdicti, tam contra viros ecclesiasticos quàm laicos nonnullos, infatigabiliter B continuasset, et de correctione simul et satisfactione omnibus spem omnimodam ademisset, Papa Innocentius ipsius rebellionem diutiùs inultam dissimulare non potuit: unde, de consilio fratrum suorum cardinalium, ad extirpandum radicitus ecclesiæ scandalum, Londoniensi¹, Elyensi² et Wigornensi³ episcopis dedit in mandatis ut Regem memoratum nominatim excommunicatum pronunciarent, et, sententiam singulis diebus dominicis et festivis in omnibus ecclesiis conventualibus per totam Angliam solemniter publicantes, ipsum facerent ab omnibus arctiùs evitari. Sed, cum episcopi jam dicti confratribus suis qui in Anglia remanserant episcopis, aliisque ecclesiarum prælatis publicationem sententiæ auctoritate apostolicâ commisissent, effecti sunt universi metu regio vel favore canes muti, non audentes latrare: unde injunctum sibi officium exequi dissimulantes, in mandatis apostolicis secundum juris ordinem minimè processerunt. Verumtamen sententia C in brevi facta omnibus notissima, in viis et plateis, necnon in hominum conventiculis, confabulatione licet secretissimâ, omnium ora replevit: inter quos, cum die quâdam sederet apud Westmonasterium ad scaccarium Gaufridus archidiaconus Norwicensis, regiis intendens negotiis, cœpit secretiùs sermocinari cum sociis suis assidentibus de sententia in Regem lata, dicens non esse tutum viris beneficiatis in obsequio Regis excommunicati ulteriùs immorari; et his dictis, ad propria non licentiatus recessit. Sed, cum post paululum ea quæ facta fuerant ad Regis notitiam pervenissent, non mediocriter perturbatus misit Willelmum Talebot militem cum armata manu, qui ipsum archidiaconum comprehensum et vinculis asperrimis constrictum sub carcerali custodia recluserunt, ubi post dies paucos, Rege præfato jubente, cappâ indutus plumbeâ, tam victualium penuriâ quàm ipsius cappæ ponderositate compressus, migravit ad Dominum. D

Cujus tamen vim retundere molitur M. Alexander Cæmentarius.

Ingessit se hac interdicti tempestate consiliis Regis pseudo-theologus quidam magister Alexander dictus Cæmentarius, qui suis iniquis prædicationibus Regem non mediocriter ad crudelitatem commovit. Dixit enim illud generale flagellum Angliæ non ex culpa Regis, sed ex subditorum flagitiis provenisse. Affirmavit etiam ipsum Regem virgam esse furoris Domini, et ad hoc principem consitutum, ut regat populos aliosque subditos in virga ferrea, et tamquam vas figuli confringat universos; ad alligandos potentes in compedibus, et nobiles suos in manicis ferreis. Ad Papam quoque non pertinere de Regum sive de quorumlibet potentum laica possessione vel subditorum regimine, verisimilibus quibusdam probavit argumentis, cum præcipuè principi apostolorum Petro nihil à Domino nisi ecclesiæ tantum ac rerum ecclesiasticarum sit collata potestas. His igitur et his similibus fallaciis Regis adeò favorem promeruit, ut plurima à viris religiosis beneficia per ejusdem E Regis violentiam obtineret. Sed, cum tandem ipsius perversitas ad summi Pontificis aures pervolasset, ipso Papâ procurante, bonis ac beneficiis omnibus spoliatus, ad tantam demùm miseriam perductus est, ut, in habitu pauperrimo et cultu, necessitate

» omnibus &c. SCIATIS quod J. filius Hugonis liberavit per præceptum nostrum H. Duci Saxonie
» mille marcas de dono et de feodo suo; et Henricus de Ver quadringentas marcas ad liberationes
» servientium et balistariorum; et in camera nostra
» centum et triginta marcas per manum W. archid.
» Hunted. de pecunia quam Regin. de Cornhill
» liberavit apud Windsor. Et hoc vobis manda-

mus, ut sciatis ipsum esse quietum. Teste W. archid. Hunted. apud Lameh. 24 martii, per eundem. » Eodem spectare videntur Joannis Regis literæ certis per Germaniam magnatibus missæ, eodem die datæ, de Othone Rege et nepote suo. Ibid.

(a) Die sancto Pentecostes 1209, ex Guillelmo Britone, suprâ, p. 82.

A compulsus sit panem suum cum dolore ostiatim mendicare. Quem videntes multi, subsannando dixerunt : *Ecce homo qui non posuit Deum adiutorem suum, dum speravit in multitudine divitiarum suarum, et prævaluit in vanitate sua, &c.*

Eodem tempore, Hugo Lincolnensis electus, impetratâ à Rege licentiâ ad partes transfretandi Gallicanas, ut ab archiepiscopo Rotomagensi consecrationem acciperet, continuò ut Normanniam applicuit, contulit se ad Stephanum archiepiscopum Cantuariensem; et factâ ei canonicâ obedientiâ, XIII kal. januarii munus ab eo consecrationis accepit. Sed, cùm id à Rege compertum fuisset, suscepit in manu sua episcopatum jam dictum, atque omnia illius emolumenta in usus suos convertit; Waltero quoque *de Gray* sigillum suum tradens Rex, fecit eum cancellarium, qui in omnibus regni agendis Regis studuit facere voluntatem.

An. 1209.
Pag. 229.

B Anno Dominicæ nativitatæ MCCX, Rex Johannes fuit ad Natale apud *Windle-shores*, præsentibus omnibus Angliæ magnatibus et communicantibus ei, non obstante sententiâ quâ fuerat innodatus, quæ, licet non publicata, omnium tamen partium Angliæ climata pervolavit et aures subintravit; omnibus enim sese subtrahentibus Rex nocivè insidiabatur. Deinde Rege jubente capti sunt Judæi per totam Angliam, utriusque sexûs, et incarcerati pœnisque gravissimis afflicti, ut de pecunia sua Regis facerent voluntatem: quorum quidam, graviter torti, dederunt omnia quæ habebant, et plura promittebant, ut sic possent evadere tot genera tormentorum. Inter quos unus apud Bristollum variis dilaceratus tormentis, cùm se redimere nec finem facere voluisset, jussit Rex tortoribus suis, ut diebus singulis unum ex molaribus excuterent dentibus, donec Regi decem millia marcarum argenti persolvisset; cùmque tandem per dies septem tot dentes cum intolerabili cruciatu excussissent, et die octavo simile opus agere tortores jam incœpissent, Judæus ille, utilium tardus

Et cum excommunicato Rege magnates communionem habent.

C provisor, dedit pecuniam memoratam, ut, septem dentibus evulsis, octavum sibi solvere liceret.

Circa dies istos, Otho Romanorum Imperator, memor sacramenti quod fecerat, cùm à Papa ad imperium fuerat sublimatus, quòd videlicet dignitates imperii conservaret, et jura dispersa pro possibilitate sua revocaret, fecit per sacramentum legalium hominum imperii dominica castella sua et alia jura ad dignitatem imperialem spectantia perquiri, et quæcumque per recognitionem ad jus imperii spectare didicerat, in usus suos convertere laborabat. Hac autem de causa orta est dissensio gravissima inter dominum Papam et Imperatorem memoratum, eo quòd, tempore quo vacabat imperium, idem Papa castella plurima cum rebus aliis occupaverat, quæ ad dignitatem imperii pertinebant. Unde Imperator, quia quod suum erat revocare studuit, ipsum Papam sine merito ad odium provocavit; Fredericum

Othonem quoque, imperii jura revocare nitentem,

D quoque Regem Siciliæ idem Imperator graviter persecutus est, qui similiter, dum vacavit imperium, quasdam munitiones occupatas detinuit. Unde Papa memoratus ipsum Imperatorem per nuncios et literas frequenter admonere studuit, ut tam à persecutione Romanæ ecclesiæ quàm à Regis Siciliæ ac tutelæ commissæ sedi apostolicæ exhæredatione cessaret. Imperator autem nunciis domini Papæ tale perhibetur dedisse responsum: « Si, inquit, summus Pontifex imperii jura injustè » possidere desiderat, à sacramento quod tempore consecrationis meæ ad dignitatem » imperialem me jurare compulit, absolvat, quòd videlicet dispersa imperii jura » revocarem. » Denique, cùm Papa ipsum Imperatorem à præstito juramento, quod omnes Imperatores in sua consecratione, inspectis sacrosanctis evangeliis, jurare tenentur, absolvere noluit, et Imperator è contra imperii jura, quæ jam parte maximâ in manu potentis revocaverat, reddere contempsit, idem Papa in ipsum

Papa percellit anathemate.

E Imperatorem sententiam excommunicationis tulit, atque universos tam Alemanniæ quàm imperii Romani magnates ab ejus fidelitate absolvit: et hinc odium Regis Johannis et iram efficaciter obduravit....

Anno gratiæ MCCXI, Rex Anglorum Johannes fuit ad Natale Domini apud Eboracum, præsentibus Comitibus et baronibus regni. Quo etiam anno idem Rex, apud Album monasterium magno exercitu congregato, profectus est in Walliam VIII idus julii: ubi in fortitudine gravi Walliæ interiora perlustrans ad Suandunam usque, obvia sibi quæque conterendo, penetravit; Reges omnes et nobiles sine contradictione subjugavit; de subjectione in posterum obsides viginti-octo suscepit, ac inde cum prosperitate in die Assumptionis beatæ Mariæ ad Album monasterium remeavit; veniensque apud Norhamptonam, nuncios domini Papæ ibidem cum

Pag. 230.
Pandulphum, pacis conciliandæ gratiâ, mittit ad Regem Angliæ.

mandatis apostolicis obvios habuit, Pandulphum videlicet subdiaconum et domini A Papæ familiarissimum ac de militia Templi fratrem Durandum, qui ad hoc venerunt ut pacem inter regnum et sacerdotium reformarent. Rex autem, ad exhortationem nunciorum, gratanter concessit ut archiepiscopus Cantuariensis et monachi, atque omnes episcopi ab Anglia proscripti, cum pace sua redirent ad propria; sed, quia de damnis datis et de bonis eorum confiscatis Rex archiepiscopo et episcopis satisfacere noluit, nuncii infecto negotio ad Gallias remearunt. Quo facto, Rex Johannes cepit à militibus qui exercitui in Wallia non interfuerunt, de quolibet scuto duas marcas argenti.

An. 1211. Eodem anno, vir nobilis et miles egregius Rogerus Cestriæ constabularius vitam finivit.

Pag. 231. Eodem tempore, Reginaldus Comes Bononiæ, vir strenuus et in arte militari probatissimus, à Philippo Rege Francorum de comitatu suo injustè expulsus et B bonis omnibus privatus est. Quo expulso, Rex Francorum dedit Philippo filio suo comitatum illum cum filia et hærede legitima Comitis memorati jure perpetuo possidendum. Comes verò Reginaldus, in Angliam veniens, à Rege Johanne honorificè susceptus est: de cujus liberalitate idem Comes trecentas libratas terræ largâ distributione suscipiens, Regi memorato homagium et fidelitatem fecit (a).

Obiit circa hoc tempus Robertus de Turnham.

* f. Ablon ad Sequanam. Per idem tempus Willelmus de Brause senior, qui à facie Regis Anglorum Johannis ab Hibernia ad partes fugerat Gallicanas, apud Ebulam * vigiliâ Sancti Laurentii obiit, cujus corpus delatum est Parisios, in abbatiâque Sancti-Victoris honorificè sepultum.

An. 1211. Eodem anno, Innocentius Papa, cùm Rex Anglorum Johannes nunciis ejus sibi monita prædicantibus salubria acquiescere contempsisset, multimodam ipsius contumaciam supra modum admirans, Reges et alios omnes tam pauperes quàm potentes ad coronam Angliæ spectantes à Regis fidelitate et subjectione absolvit, districtè et sub poena excommunicationis prohibens universis et singulis, quatenus ipsum in mensa, consilio et colloquio arctius evitarent. Habuit autem Rex, hac interdicti tempestate, consiliarios iniquissimos, quorum nomina pro parte hîc ponere non omittam: Willelmus quoque frater Regis, Comes Saresberiensis; Albericus de Ver, Comes Oxoniensis; Gaufridus filius Petri, justitiarius; tres episcopi curiales, Philippus Dunelmensis, Petrus Wintoniensis, et Johannes Norwicensis; Richardus de Marisco, Regis cancellarius; Hugo de Nevilla, protoforestarius; Willelmus de Wrotham, custos portuum maris; Robertus de Veteri-ponte, et Yvo frater ejus; Briennus de Insula, et Gaufridus de Luci; Hugo de Bailul, et Berardus frater ejus; * Al. Henricus. Willelmus de Cantelu, et Willelmus filius ejus; Fulco de Cantelu, et Reginaldus * D de Cornhelle, vicecomes Cantix; Robertus de Braiborc, et Henricus filius ejus; Philippus de Hulecotes, et Johannes de Bassingburne; Philippus Marci, castellanus de Notingham; Petrus de Maulei, et Robertus de Gaugi; Gerardus de Atie, et Ingelardus nepos ejus; Fulco et Willelmus Briwere; Petrus filius Hereberti et Thomas Basset, et alii multi quos longum esset enumerare: qui Regi in omnibus placere cupientes, consilium non pro ratione, sed pro voluntate, dederunt.

* Balduinus de Bethunia. Tempore quoque sub eodem migraverunt à sæculo Gaufridus Eboracensis archiepiscopus, cui successit Walterus. Obiit quoque Comes de Albemarla *, et abbas Sancti-Edmundi Sampson, qui aquæductum et multa bona fecit ecclesiæ suæ.

Anno Domini MCCXII, Rex Johannes fuit ad Natale apud Windleshores; et in Quadragesima sequenti, dominicâ quâ cantatur *Latare Jerusalem*, idem Rex Alexandrum filium Regis Scotorum et hæredem legitimum, Londoniis apud E Sanctam-Brigidam, hospitale de Clerkewel, tenens festum, in mensa cingulo militari donavit.

An. 1212. Eodem anno Malgerus Wigorniensis episcopus, ob libertatem ecclesiæ Arglicanæ et executionem justitiæ exul et proscriptus de regno Angliæ, apud Pontiniacum diem clausit extremum....

Pag. 232. Sub his quoque diebus erat in provincia Eboracensi heremita quidam Petrus nomine, qui, eo quòd multis futura multa prædixerat, sapiens dicebatur. Hic, inter alia quæ spiritu prophetiæ tactus viderat de Rege Johanne, palàm coram cunctis astantibus et audire volentibus illud prædicando publicè asserebat, quòd non foret

(a) Reginaldi literas, quibus fidem suam Angliæ Regi obligavit, vide suprâ, p. 87.

A Rex in die Dominicæ Ascensionis proximo sequentis, nec deinceps; sed illâ die coronam Angliæ ad aliud transferri prædixit. Cujus assertio cum ad Regis notitiam devenisset, et ipso jubente ad ejus præsentiam adductus fuisset, quæsit ab eo Rex si in die illo esset moriturus, vel quo ordine à regni solio privaretur. Qui respondit: « Noveritis certissimè quòd die prædictâ Rex non eris; et si de me » dacio convictus fuero, de me, quod placuerit, faciatis. » Cui Rex: « Fiat, inquit, » secundum verbum tuum. » Tunc Rex tradidit illum Willelmo de Harecurt custodiendum: quem ille Willelmus custodibus et arctioribus vinculis constrictum apud Corruum incarceravit, donec probaret quem exitum res haberet. Quod verbum in brevi per remotas provincias ita disseminatum est, quòd ferè omnes qui hoc audierunt, dictis ejus adeò fidem adhibuerunt ac si assertio illius de cœlo sonuisset. Erant insuper hac tempestate multi nobiles in regno Angliæ, quorum Rex uxores **B** et filias, illis murmurantibus, oppresserat; alii quos indebitis exactionibus ad extremam inopiam perduxerat; nonnulli quorum parentes et carnales amicos exulaverat, eorum hæreditates in suos usus convertens: unde factum est ut idem Rex tot ferè habuerit hostes quot habuit magnates. Unde hoc instanti tempore, cum se cognovissent ab ejus fidelitate solutos, gavisii sunt valdè, ita quòd, si famæ creditur, miserunt Regi Francorum chartam, singulorum eorundem procerum sigillis munitam, ut securè veniret in Angliam, regnum illicò recepturus et cum gloria et honore coronandus (a).

Majus baronum
incurrit odium.

Circa hos denique dies Stephanus archiepiscopus Cantuariensis, Willelmus Londoniensis et Eustachius Elyensis episcopi, Romam profecti, innuerunt domino Papæ multimodas rebelliones et enormitates quas fecerat Rex Anglorum Johannes à tempore interdicti usque in præsentem diem, manus sævitæ et crudelitatis contra **C** Dominum sanctamque ecclesiam infatigabiliter aggravando: unde humiliter domino Papæ supplicabant ut Anglicanæ ecclesiæ, jam quasi in extremis laboranti, dignaretur piæ miserationis intuitu subvenire. Tunc Papa, gravi mœtore propter desolationem regni Angliæ confectus, de consilio cardinalium, episcoporum et aliorum virorum prudentium, sententialiter definivit ut Rex Anglorum Johannes à solio regni deponeretur, et alius, Papâ procurante, succederet, qui dignior haberetur. Ad hujus quoque sententiæ executionem, scripsit dominus Papa potentissimo Regi Francorum Philippo (b), quatenus in remissionem omnium suorum peccaminum hunc laborem assumeret, et, Rege Anglorum à solio regni expulso, ipse et successores sui regnum Angliæ jure perperuo possiderent. Scripsit insuper omnibus magnatibus, militibus, aliisque bellatoribus per diversas nationes constitutis, ut ad Regis Anglorum dejectionem sese cruce signarent, Regemque Francorum in **D** hac expeditione ducem sequentes, vindicare injuriam universalis ecclesiæ laborarent. Statuit præterea ut quicumque ad expugnandum Regem illum contumacem opes impenderint vel auxilium, sicut illi qui sepulcrum Domini visitant, tam in rebus quàm in personis et animarum suffragiis, in pace ecclesiæ securi permaneant.

An. 1212.
Angliæ regnum
Papa Regi Fran-
ciæ tradit occu-
pandum.

His ita gestis, misit dominus Papa à latere suo Pandulphum subdiaconum ad partes Gallicanas cum archiepiscopo et episcopis supradictis, ut in ipsius præsentia ea quæ superius digesta sunt, exequatur. Sed Pandulphus à Papa recedens, remotis omnibus, secretissimâ allocutione sciscitatus est si fortè in Rege Anglorum fructum poenitentiae inveniret, ita quòd vellet satisfacere Domino et ecclesiæ Romanæ, atque de aliis omnibus ad illud negotium spectantibus, quid sibi inde fieri placeret. Tunc Papa Pandulpho quamdam pacis formam evidenter expressit: cui si Rex assentire decreverit, apud sedem apostolicam poterit gratiam invenire. Hæc autem **E** pacis forma inferiùs descripta continetur.

Pacis tamen
formam Angliæ
Regi mittit præ-
sentandam.

INNOCENTIUS &c. Johanni illustri Regi Angliæ, spiritum consilii sanioris. AUDITIS verbis nunciorum tuorum qui ad nostram præsentiam pervenerunt, etsi non illa nobis ex parte tua sufficienter obtulerint, quæ sunt ad satisfactionem sufficientia competentem super multis et magnis injuriis et jacturis quas longo jam tempore intulisti ecclesiæ Anglicanæ, contra divini nominis gloriam et apostolicæ sedis honorem, in periculum animæ ac dispendium famæ tuæ; adhuc tamen experiri volentes utrùm te revocare possimus ab errore ad veritatem, ecce tibi benedictionem et maledictionem proponimus; ejus exemplo qui per Moysen famulum suum benedictiones et maledictiones proposuit filiis Israël, ut eligas quam malueris, vel

Apud Th. Ry-
mer, et inter
epist. Innocentii,
lib. XV, ep. 234.

(a) Eas magnatum Angliæ ad Philippum literas non habemus.

(b) Nec eas Innocentii ad Philippum literas invenire potuimus.

benedictionem, si satisfeceris, ad salutem; vel maledictionem, si contempseris, ad ruinam. Licet enim quasdam nobis literas destinaveris, quibus asseruisti habiturum te ratum quicquid abbas de Bello-loco et frater A. *Marcel* (a), et quatuor alii nuncii tui, super negotio Cantuariensis ecclesie agerent coram nobis (b); quia tamen ex iis non nisi tres ad nostram pervenere presentiam, ii sine aliis nihil facere poterant secundum earundem continentiam literarum. Præterea non agitur tantum de negotio Cantuariensis ecclesie, sed totius ecclesie Anglicanæ, quam impiè persequendo niteris ancillare, propter quod anathematis meruisti vinculo innodari. Ii verò tres nuncii nobis ad ultimum obtulerunt, quòd secundum illam formam satisfacere promittebas, quam per dilectos filios Pandulphum subdiaconum et fratrem Durandum familiares nostros tibi curavimus destinare.

Verum, cum per te steterit quominus secundum eandem formam pax fuerit reformata, et postea pejora prioribus attentaveris, nos ad eam quæ pro majori parte gratiam continebat minimè jam tenemur, cum ipsâ gratiâ reddideris te indignum. Ut autem vincamus in bono malum, et omnem tibi excusationis materiam auferamus, adhuc eam parati sumus servare, si, usque ad kalendas junii * proximè venturas, per juramenta quatuor baronum tuorum jurantium, te præsentem et mandantem, in animam tuam, et per patentes tuas literas, repromiseris quòd eam fideliter et efficaciter adimplebis, secundum expositiones et explanationes quas ad omnis dubitationis scrupulum removendum duximus adhibendas, et infra eundem terminum hoc totum significaveris per tuas patentes literas venerabili fratri nostro Stephano Cantuariensi archiepiscopo, et qui cum eo sunt episcopis suis. Alioquin, ejus exemplo qui populum suum de servitute Pharaonis in manu valida liberavit, Anglicanam ecclesiam in forti brachio de servitute tua studebimus liberare; prædicentes nunc tibi veraciter et constanter, quòd si pacem recipere, cum vales, non vis, cum volueris, non valebis, eritque inutilis poenitentia post ruinam, sicut per eorum exempla potes cognoscere, qui diebus istis similia præsumserunt. Formam verò quam præfatis nunciis nostris injunximus, præsentibus tibi literis mittimus interclusam.

1. Inprimis itaque solemniter et absolute jurabis stare mandatis nostris coram legato vel delegato nostro super omnibus pro quibus à nobis excommunicatus existis, et veram pacem et securitatem præstabis venerabilibus fratribus nostris Stephano Cantuariensi archiepiscopo, Willelmo Londoniensi, Eustachio Elyensi, Ægidio Herefordensi, Jocelino Bathoniensi et Huberto Lincolniensi episcopis, ac dilectis filiis priori et monachis Cantuariensibus, Roberto quoque filio Walteri, et Eustachio *de Vesce*, necnon cæteris clericis et laicis hoc negotium contingentibus, præstando simul coram eodem legato vel delegato nostro publice juramentum, quòd ipsos cum suis nec lædes nec lædi facies aut permittes in personis et rebus, eisque omnem indignationem dimittes, et in gratiam tuam eosdem recipies ac bonâ fide tenebis; quòdque præfatos archiepiscopum et episcopos non impedies, nec permittes aut facies impediri, quominus ipsi liberè suum exequantur officium et plenâ suæ jurisdictionis auctoritate, prout debent, utantur; et super iis tam nobis quàm ipsi archiepiscopo et singulis episcopis tuas patentes literas exhibebis, faciens ab episcopis et Comitibus et baronibus tuis, quot et quos præfati archiepiscopus et episcopi postulaverint, juramenta et patentes eorum literas exhiberi, quòd ipsi bonâ fide studebunt ut hæc pax et securitas firmiter observetur. Et si fortè (quod Deus avertat!) per te ipsum vel alios contraveneris, ipsi pro ecclesia contra violatores securitatis et pacis mandatis apostolicis inhærebunt, tuque perpetuò custodiam vacantium ecclesiarum amittes.

2. Quòd si fortè nequiveris eos ad hanc ultimam juramenti partem inducere, videlicet quòd, si per te ipsum vel alios contraveneris, ipsi pro ecclesia contra violatores securitatis et pacis mandatis apostolicis inhærebunt; tu propter hoc nobis ac Romanæ ecclesie per tuas patentes literas obligabis omne jus patronatûs quod habes in ecclesiis Anglicanis.

3. Omnes autem literas quæ pro securitate prædictorum sunt exhibendæ, præfatis archiepiscopo et episcopis ante suum ingressum in Angliam destinabis. Si verò tibi placuerit, sæpefati archiepiscopus et episcopi præstabunt, salvo honore Dei et ecclesie, juratoriam et literatoriam cautionem, quòd ipsi nec per se, nec per alios, contra personam vel coronam tuam aliquid attentabunt, te illis securitatem et pacem illibatam servante.

4. De ablatis autem plenam restitutionem et de damnis recompensationem sufficientem omnibus impendes tam clericis quàm laicis universis ad hoc negotium pertinentibus, non solum rerum, verum etiam libertatum, eisque libertates redditas conservabis, archiepiscopo quidem et episcopo Lincolniensi à tempore suæ confirmationis, aliis autem à tempore discordie inchoatæ. Nec obstat aliqua pactio vel promissio seu concessio, quominus et damna recompensentur, et restituantur ablata tam vivorum quàm etiam defunctorum. Nec de ablatis aliquid retinebis prætextu servitiû quod tibi debuerit impendi; sed postea tibi debita pro servitio recompensatio tribuetur, statimque facies omnes quos detines clericos absolute dimitti ac restitui propriæ libertati, et etiam laicos qui occasione hujus negotiû detinentur.

5. Incontinenti post adventum illius qui te debebit absolvere, facies de parte restitutionis

(a) Alanus *Marcel*, qui erat præceptoris Templi locum tenens in Anglia, prout videbimus infra ad annum 1222.

(b) De legatione abbatis Belli-loci vide literas Innocentii, lib. XI, epist. 211, datas *Laterani pridie idus januarii, pontificatûs anno undecimo*.

A ablatorum octo millia librarum legalium sterlingorum, pro persolvendis debitis et faciendis expensis, nunciis prædictorum archiepiscopi et episcoporum ac monachorum Cantuariensium assignari, sine impedimento quolibet per tuam potestatem ad eos liberè deferenda, ut expediti revertantur in Angliam honorificè revocati: videlicet Stephano Cantuariensi archiepiscopo, duo millia et quingentas libras; Wilhelmo Londoniensi episcopo, septingentas et quinquaginta libras; Eustachio Elyensi, septingentas et quinquaginta libras; Ægidio Herefordensi, septingentas et quinquaginta libras; Jocelino Bathoniensi, septingentas et quinquaginta libras; Huberto Lincolniensi, septingentas et quinquaginta libras; priori et monachis Cantuariensibus mille libras. Sed protinùs absque mora, postquam pacem istam duxeris acceptandam, resignari facies archiepiscopo et episcopis, et clericis ac ecclesiis universis, in manibus nunciorum vel procuratorum ipsorum, omnia immobilia cum administratione libera eorundem, et in pace dimitti.

B 6. Interdictum etiam, vulgariter *utlagatio* nuncupatum, quod proponi fecisti contra personas ecclesiasticas, publicè revocabis, protestando per tuas patentes literas archiepiscopo tribuendas, id ad te de personis ecclesiasticis nullatenùs pertinere, quòdque illud de cætero contra personas ecclesiasticas non facies promulgari. Revocabis præterea *utlagationem* laïcorum ad hoc negotium pertinentium, et remittes hominia quæ post interdictum ab ecclesiarum hominibus recepisti, præter regni consuetudinem et ecclesiasticam libertatem.

7. Si verò super damnis vel ablatiis, aut eorum quantitate vel æstimatione, quæstio fuerit de facto suborta, per legatum aut delegatum nostrum, receptis probationibus, publicè terminetur. Super cæteris autem capitulis si quæ fuerint dubitationes subortæ, de quibus meritò valeat dubitari, nisi per legatum vel deputatum nostrum de partium fuerint voluntate sopitæ, ad nostrum referantur arbitrium, ut quod super iis decreverimus, observetur.

8. Remittimus igitur ad tuam regalem præsentiam præfatum subdiaconum et familiarem nostrum Pandulphum, nobis et fratribus nostris merito suæ probitatis acceptum, fideliter consulentes, ut his quæ tibi ex parte nostra suggererit, omni dubitatione postpositâ, benignum impertiaris assensum. Datum Laterani, kal. martii, pontificatus nostri anno decimo-quinto.

C Anno Domini MCCXIII, Rex Johannes in Natale Domini tenuit curiam suam Pag. 233. apud Westmonasterium cum paucò admodum militum comitatu: quo etiam tempore Galfridus Eboracensis archiepiscopus, postquam per septennium pro libertate ecclesiæ et executione justitiæ exilium passus est, diem clausit extremum.

Eodem anno, mense januario, redierunt à curia Romana Stephanus Cantuariensis archiepiscopus, Wilhelmus Londoniensis et Eustachius Elyensis episcopi, et, habito in paribus transmarinis consilio, Regi Francorum et episcopis Gallicanis, cum clero pariter et populo, sententiam quæ in Regem Anglorum Romæ pro contumacia lata fuerat, solemniter promulgarunt. Deinde ex parte domini Papæ tam Regi Francorum quàm cæteris universis in remissionem suorum peccaminum injunxerunt, ut omnes pariter ad Angliam hostiliter accedentes, Johannem Regem à regni solio deponerent, et alium qui dignus esset, auctoritate apostolicâ subrogarent.

D Tunc Rex Francorum, rem diù desideratam intelligens, accinxit se ad pugnam, atque omnes suæ ditionis homines, Duces videlicet, Comites et barones, milites et servientes, cum equis et armis jussit in octavis Paschæ *, sub nomine *culvertagii* (a), apud Rotomagum ita potenter convenire, ne crimine majestatis damnum exhæredationis incurrere viderentur, vulgariter sub nomine *felonis*. Fecit præterea omnes naves suæ potestatis, et alias multas quas colligere poterat, frumento, vino, carne et diversis armamentis optimè muniri, ut in omnium copiam rerum tam numerosus exercitus abundaret. Tunc temporis quoque Rex Angliæ vulpinâ calliditate ab omnibus religiosorum domibus, ad excusandum excusationes in peccatis, chartas exegit quibus testarentur se gratis contulisse quæcumque ab eis violenter extorsit.

E Rex Anglorum Johannes, de omnibus quæ in transmarinis partibus agebantur per exploratores edoctus, cogitavit qualiter callidè insidiis sibi paratis resistere potuisset. Fecit itaque mense martio * idem Rex inbreviare omnes naves de universis portibus Angliæ, per hoc breve quod singulis portuum bailivis in hæc verba direxit:

JOHANNES Rex Angliæ &c. PRÆCIPIMUS tibi quatenùs, statim visis literis istis, eas in propria persona unà cum bailivis portuum ad singulos portus de bailiva tuâ, et facias diligenter inbreviare omnes naves ibi inventas, quæ possunt ferre sex equos vel plures, et

(a) De *culverta* et *culvertagio* pluribus disserit Cangius, tandemque librat singulorum opinionibus, suam ipse aperiens, verba, inquit, *sub nomine culvertagii* idem sonant quod sub pœna confis-

cationis. Plus tamen aliquid sonare videntur eadem verba in sequenti Regis Joannis epistola, ubi legitur *sub nomine culvertagii et perpetuæ servitutis*. Immo *culvertagii opprobrium* audies infra.

An. 1213.
Rex Franciæ
ad Anglicanam
expeditionem se
accingit.

* An. 1213.

Rex quoque
Angliæ ad vim
repellendam ap-
paratus facit.
* An. 1213.

præcipias ex parte nostra magistris omnium navium illarum et illis quorum naves sunt, quòd A
sicut se et naves suas et omnia sua diligunt, habeant illas apud *Portesmuthe* in media Quadra-
* *Al. eschipatas.* gesima benè adornatas * bonis et probis marinellis et benè armatis, qui ituri sunt in servitium
nostrum ad liberationes nostras, et tunc habeas ibi memoriter et distinctè inbreviatum, quot
naves in singulis portibus inveneris, et quorum ipsæ sint, et quot equos quælibet ferre possit;
et tunc facias nobis scire quot et quæ naves non fuerint in portibus suis, die dominicâ
proximâ post Cineres, sicut præceperamus; et habeas ibi hoc breve. Teste meipso apud
* *An. 1213.* Novum-Templum, tertiâ die martii*.

His ista gestis de navibus, misit Rex alias literas ad omnes vicecomites regni
sui, sub hac forma :

Pag. 234.

JOHANNES Rex Angliæ &c. Summone per bonos summonitores, Comites, barones,
milites et omnes liberos homines et servientes, vel quicumque sint et de quocumque teneant, B
qui arma habere debent vel arma habere possunt, et qui homagium nobis vel ligantiam
fecerunt, quòd sicut nos et seipsos et omnia sua diligunt, sint apud Doveram ad instans
clausum Pascha, benè parati cum equis et armis, et cum toto posse suo, ad defendendum
caput nostrum et capita sua et terram Angliæ, et quòd nullus remaneat qui arma portare
possit, sub nomine *culvertagii* et perpetuæ servitutis. Et unusquisque sequatur dominum
suum; et qui terram non habent et arma habere possunt, illuc veniant ad capiendum soli-
datas nostras. Et tu omnem attractum victualium et omnia mercata bailiviarum tuarum venire
facias, ut sequantur exercitum nostrum, ita quòd nullum mercatum de bailivis tuis alibi
teneatur; et tu ipse tunc sis ibi cum prædictis summonitoribus. Et scias quòd scire volumus
quomodo venerint de bailivis tuis, et qui venerint et qui non. Et videas quòd tu ita efforciatè
venias cum equis et armis, et hæc ita exequaris, ne inde ad corpus tuum capere debeamus;
et tu inde habeas rotulum tuum, ad nos certificandum qui remanserint.

Congregato
autem ingenti
exercitu,

His ergò literis per Angliam divulgatis, convenerunt ad maritima in locis diversis C
et Regi magis suspectis, videlicet apud Doveram, *Feveresham* et Gipeswicum,
homines diversæ conditionis et ætatis, nihil magis quàm opprobrium *culvertagii*
metuentes. Sed, cùm post dies paucos tantæ multitudini victus defuisset, remiserunt
ad propria principes militiæ ex inermi vulgo multitudinem copiosam, milites solum-
modo, servientes et liberos homines cum balistariis et sagittariis juxta maritima
retinentes. Venerunt præterea de Hibernia Johannes episcopus Norwicensis cum
militibus quingentis et equitibus multis ad Regem, et ab ipso gratanter susceptus
est. Omnibus igitur congregatis ad pugnam, æstimati sunt in exercitu apud Bar-
hamdonam inter milites electos et servientes, strenuos et benè armatos, sexaginta
millia virorum fortium, quibus si erga Regem Angliæ et defensionem patriæ cor
fuisset et anima una, non fuisset princeps sub coelo contra quem regnum Angliæ
se non defenderet. Constituit præterea Rex cum adversariis navale prælium con- D
serere, ut eos pelago submergeret antequam terram occuparent. Habebat namque
classem uberiores quàm Rex Francorum: unde maximam securitatem concepit
hostibus resistendi.

Invitatus Rex
ad colloquium
cum Pandulpho
Papæ nuncio,

Dum autem Rex Anglorum cum innumera armatorum copia, circa maritima,
Regis Francorum præstolaretur adventum, applicuerunt duo fratres de militia
Templi apud Doveram; et venientes amabiliter ad Regem, dixerunt ei: « Missi
» sumus ad te, ô Rex potentissime, ex parte Pandulphi subdiaconi et domini Papæ
» familiaris, qui pro utilitate vestra et regni vestri vobiscum petit habere collo-
» quium; proponet enim quamdam tibi pacis formam quâ poteris Deo et ecclesiæ
» reconciliari, licèt in curia Romana à jure regni Angliæ abjudicatus fueris et sen-
» tentialiter condemnatus. » Rex verò, cùm Templariorum verba intellexisset, misit
Templarios memoratos propter Pandulphum quantociùs transfretare. Venit ergò E
Pandulphus, ut dictum est, invitatus ad Regem, et apud Doveram cum ipso locutus
est, dicens: « Ecce Rex Francorum potentissimus in ostio Sequanæ fluminis cum
» innumera navium multitudine, et maximo militum, equitum peditumque sti-
» patus agmine, ad hoc exspectat ut, majoribus adhuc vallatus catervis, super vos
» et regnum vestrum hostiliter veniat, et, quasi Domino et summo Pontifici rebellem,
» à regno te violenter depellat, atque auctoritate sedis apostolicæ regnum Angliæ
» perpetuo jure possideat. Veniunt et cum illo omnes episcopi dudum ab Anglia
» proscripti cum clericis et laïcis exulantibus, ut ipso duce sedes episcopales cum
» rebus aliis te invito recipiant, et obsequium vobis olim et antecessoribus vestris
» exhibitum ipsi de cætero reverenter impendant. Jactat se præterea idem Rex
chartas

A » chartas habere omnium ferè Angliæ magnatum de fidelitate et subjectione : unde
 » plenam concipit securitatem ad finem optimum rem perducere inchoatam. Con-
 » sule ergò saltem nunc , quasi in extremis agens , utilitati tuæ , ut ad pœnitentiam
 » redeas , et Dominum , quem contra te ad vindictam provocasti gravissimam ,
 » placare ne differas. Si enim sufficientem præstare volueris cautionem judicio
 » ecclesiæ parendi , et humiliari pro ipso qui se pro te humiliavit , poteris ex cle-
 » mentia sedis apostolicæ regnum recuperare , à quo pro contumacia Romæ abju-
 » dicatus fuisti. Nunc autem , ne supergaudeant de te inimici tui , revertere ad
 » cor tuum , cavens ne te in talem difficultatem inducas , de qua te volens expe-
 » dire , non valeas. »

Rex denique Johannes , his auditis ac medullitùs intellectis , confusus est valdè
 et mente nimis perturbatus , videns undique sibi periculum imminere. Erant enim
 B quatuor causæ principales quæ ipsum ad pœnitentiam simul et satisfactionem
 compulerunt : prima , quòd jam per quinquennium excommunicatus permanserat ,
 Deumque et sanctam ecclesiam in tantum offenderat , quòd de salute animæ penitùs
 desperabat ; secunda , quòd Regis Francorum adventum metuebat , qui , circa maris
 littora cum innumera armatorum copia exspectans , insidias suæ dejectionis parabat ;
 tertia , quòd , si fortè cum hostibus supervenientibus belli certamen iniret , verebatur
 ne à magnatibus Angliæ et propria gente solus in campis relinqueretur , aut ini-
 micis ad perdendum traderetur ; quartam verò causam aliis plus omnibus timebat :
 instabat enim dies Dominicæ Ascensionis , in qua , juxta prophetiam P. * heremitæ ,
 de quo superiùs relatum est , cum ipsa vita regnum tam temporale quàm æternum
 amittere verebatur. His autem et consimilibus causis in desperationem prolapsus ,
 persuasionibus Pandulphi acquievit , et subscriptam pacis formam , non sine dolore ,
 C concessit. Juravit ergò Rex , tactis sacrosanctis evangeliiis , in præsentia Pandulphi ,
 se judicio ecclesiæ pariturum , et sexdecim cum eo Comites et barones ex poten-
 tioribus regni in animam ipsius Regis , quòd , si fortè facti pœniteret , ipsi eum pro
 possibilitate ad satisfactionem compellerent.

Convenerunt apud Doveram , decimâ-tertiâ die maii * , videlicet die lunæ proximâ
 ante Ascensionem Domini , Rex et Pandolphus cum Comitibus , baronibus et turba
 multa nimis , ubi in subscriptam pacis formam unanimiter consenserunt.

JOHANNES , Dei gratiâ , Rex Angliæ , omnibus præsentes literas inspecturis , salutem. PER
 has patentes literas , sigillo nostro munitas , volumus esse notum quòd , nobis præsentibus ,
 hi quatuor barones nostri , Willelmus scilicet Comes Sarisberiae , frater noster , et Reginaldus
 Comes Bononiæ , Willelmus scilicet Comes Warennæ , et Willelmus Comes de Ferrariis ,
 juraverunt in animam nostram , quòd nos subscriptam pacis formam bonâ fide per omnia
 D curabimus observare.

1. In primis itaque solemniter et absolutè juravimus stare mandatis domini Papæ coram
 ejus legato aut nuncio , super omnibus pro quibus excommunicati sumus ab ipso , et veram
 pacem et plenam securitatem præstabimus venerabilibus viris , Stephano Cantuariensi archi-
 episcopo , Willelmo Londoniensi , Eustachio Elyensi , Ægidio Herefordensi , Jocelino Batho-
 niensi et Huberto Lincolniensi episcopis , priori quoque et monachis Cantuariensibus , et
 Roberto filio Walteri et Eustachio de Vesci , necnon et cæteris clericis et laïcis ad hoc ne-
 gotium contingentibus , præstando simul coram eodem legato vel delegato publicè juramentum
 quòd ipsos cum suis nec lædemus nec lædî faciemus vel permittemus in personis vel rebus ,
 illisque dimitemus omnem indignationem , et in gratiam nostram eos recipiemus ac tenebimus
 bonâ fide ; quòdque præfatos archiepiscopum et episcopos non impediemus , nec faciemus nec
 permittemus aliquatenùs impediri , quominùs ipsi liberè suum exequantur officium , et plenâ
 jurisdictionis suæ auctoritate , prout debent , utantur.

2. Et super his tam domino Papæ quàm ipsi archiepiscopo et singulis episcopis nostras
 E patentes literas exhibebimus , facientes ab episcopis et Comitibus et baronibus nostris , quot
 et quos præfati archiepiscopus et episcopi postulant , juramenta et eorum patentes literas
 exhiberi , quòd ipsi bonâ fide studebunt ut hæc pax et securitas firmiter observetur ; et si fortè
 (quod Deus avertat !) per nos ipsos vel alios contrà venerimus , ipsi pro ecclesia contra
 violatores securitatis et pacis mandatis apostolicis inhærebunt , nosque perpetuò vacantium
 ecclesiarum custodias amitemus.

3. Quòd si fortè nequiverimus ad hanc ultimam partem juramenti eos inducere , videlicet
 quòd si per nosmetipsos vel alios contrà venerimus , ipsi pro ecclesia contra violatores pacis
 et securitatis mandatis apostolicis inhærebunt ; nos propter hoc domino Papæ ac ecclesiæ
 Romanæ per nostras patentes literas obligavimus omne jus patronatùs quod habemus in
 ecclesiis Anglicanis , et sic omnes literas quæ pro securitate prædictorum sunt exhibendæ ,
 præfatis archiepiscopo et episcopis ante suum ingressum in Angliam transmittemus.

Tom. XVII.

Tttt

Paci acquiescit
 juxta formam à
 Papa proposi-
 tam.
 Pag. 235.

* Petri.

* An. 1213.

Inter Acta quo-
 que Rymeri ,
 t. I, p. 55 ; et in-
 ter Epist. Inno-
 centii , lib. XVI,
 ep. 76.

4. Si verò nobis placuerit, sæpèfatus archiepiscopus et episcopi præstabunt, *salvo honore Dei et ecclesiæ*, juratoriam cautionem et literatoriam, quòd ipsi nec per se nec per alium contra personam nostram vel coronam nostram aliquid attentabunt, nobis prædictam eis pacem et securitatem servantibus illibatam.

5. De ablatis autem plenam restitutionem, et de damnis recompensationem sufficientem, omnibus impendemus tam clericis quàm laïcis ad hoc negotium pertinentibus, non solùm rerum, sed omnium libertatum, et restitutas conservabimus libertates; archiepiscopo quidem et episcopo Lincolniensi à tempore suæ consecrationis, aliis autem à tempore discordiæ inchoatæ. Nec obstat aliqua pactio vel promissio seu concessio, quominus et damna recompensentur, et restituantur ablata tam vivorum quàm et defunctorum. Nec [de iis] aliquid retinebimus prætextu serviti quod nobis debuerat impendi; sed postea nobis debita pro servitio recompensatio tribuetur. Statimque omnes quos detinemus clericos, faciemus absolutos dimitti ac restitui propriæ libertati cum laïcis qui hujus occasione negotii detinentur.

Pag. 136.

* Al. immobili.

6. Incontinenti quoque post adventum illius qui nos debet absolvere, faciemus de parte restitutionis ablatorum octo millia librarum legalium esterlingorum, pro solvendis debitis et faciendis expensis nunciis prædictorum archiepiscopi et episcoporum et monachorum Cantuariensium assignari, sine impedimento quolibet per potestatem nostram ad eos liberè defendendorum, ut expediti veniant in Angliam honorificè revocati: videlicet Stephano Cantuariensi archiepiscopo, duo millia et quingentas libras; Willelmo Londoniensi, septingentas et quinquaginta libras; Eustachio Elyensi, septingentas et quinquaginta libras; Jocelino Bathoniensi, septingentas et quinquaginta libras; Huberto Lincolniensi, septingentas et quinquaginta libras; priori et monachis Cantuariensibus, mille libras. Et protinus postquam pacem illam duxerimus acceptandam, assignari faciemus absque mora archiepiscopo et episcopis, clericis et ecclesiis universis, in manibus nunciorum vel procuratorum ipsorum, mobilia * omnia cum administratione libera eorundem, et in pace dimitti.

7. Interdictum verò, *utlagatio* vulgariter nuncupatum, quod proponi fecimus contra ecclesiasticas personas, publicè revocabimus, protestando per nostras patentes literas archiepiscopo tribuendas, id ad nos nullatenus pertinere, quòdque illud de cætero contra ecclesiasticas personas nullatenus faciemus proponi; revocantes præterea utlagationes laïcorum ad hoc negotium pertinentium, et remittentes omnia quæ post interdictum recepimus ab hominibus ecclesiasticis præter regni consuetudinem et ecclesiæ libertatem.

8. Si verò super damnis vel ablatis, aut eorum quantitate vel æstimatione, quæstio fuerit de facto suborta, per legatum vel delegatum domini Papæ receptis probationibus, terminetur: et his omnibus ritè peractis, relaxabitur sententia interdicti.

9. Super cæteris autem capitulis si quæ fuerint dubitationes subortæ, de quibus meritò debeat dubitari, nisi per legatum vel delegatum domini Papæ de partium fuerint voluntate sopitæ, ad ipsius referantur arbitrium, ut, super his, quæ ipse decreverit, observentur.

Teste meipso apud Doveram, decimâ-tertiâ die maii, anno regni nostri decimo-quarto....

Regnum quoque Angliæ Romano resignat Pontifici.
* An. 1213.

Rebus, ut jam dictum est, expeditis, convenerunt iterum Rex Anglorum et Pandulphus cum proceribus regni apud domum militum Templi juxta Doveram decimo-quinto die maii*, in vigilia scilicet Dominicæ Ascensionis, ubi idem Rex, juxta quod Romæ fuerat sententiatum, resignavit coronam suam cum regnis Angliæ et Hiberniæ in manus domini Papæ, cujus tunc vices agebat Pandulphus memoratus. Factâ autem resignatione, dedit Papæ et ejus successoribus regna prædicta, quæ et chartâ subscriptâ confirmavit.

JOHANNES, Dei gratiâ, Rex Angliæ, &c. omnibus Christi fidelibus hanc chartam inspecturis salutem in Domino. UNIVERSITATI vestræ per hanc chartam, sigillo nostro munitam, volumus esse notum, quòd, cum Deum et matrem nostram sanctam Romanam ecclesiam offenderimus in multis, et proinde divinâ misericordiâ plurimum indigeamus, nec quicquam dignè offerre possimus pro satisfactione Deo et ecclesiæ debita facienda, nisi nosmetipsos humiliemus et regna nostra; volentes nosmetipsos humiliare pro illo qui se pro nobis humiliavit usque ad

* Rym. inducti. mortem, gratiâ sancti Spiritûs inspirante, non vi interdicti* nec timore coacti, sed nostrâ bonâ spontaneâque voluntate, ac communi consilio baronum nostrorum, conferimus et liberè concedimus Deo et sanctis apostolis ejus Petro et Paulo, et sanctæ Romanæ ecclesiæ matronæ nostræ et domino Papæ Innocentio, ejusque catholicis successoribus, totum regnum Angliæ et totum regnum Hiberniæ cum omni jure et pertinentiis suis, pro remissione omnium peccatorum nostrorum et totius generis nostri, tam pro vivis quàm pro defunctis; et amodò

* Ibid. feodarius.

illa ab eo et ecclesia Romana tanquam secundarius* recipientes et tenentes in præsentia prudentis viri Pandulphi, domini Papæ subdiaconi et familiaris, fidelitatem exinde prædicto domino Papæ Innocentio, ejusque successoribus et Romanæ ecclesiæ, secundum subscriptam formam fecimus et juravimus homagium ligium in præsentia Pandulphi, et si coram domino Papa esse poterimus, eidem faciemus; successores nostros et hæredes de uxore nostra in perpetuum obligantes, ut simili modo summo Pontifici qui pro tempore fuerit, et ecclesiæ

A Romanæ sine contradictione debeant fidelitatem præstare et homagium recognoscere. Ad indicium autem hujus nostræ perpetuæ obligationis et concessionis, volumus et stabilimus ut de propriis et specialibus redditibus nostris prædictorum regnorum, pro omni servitio et consuetudine quæ pro ipsis facere debemus, salvis per omnia denariis beati Petri, ecclesia Romana mille marcas esterlingorum percipiat annuatim, in festo scilicet Sancti Michaelis quingentas marcas, et in Pascha quingentas, septingentas scilicet pro regno Angliæ, et trecentas pro regno Hiberniæ, salvis nobis et hæredibus nostris justitiis, libertatibus et regalibus nostris. Quæ omnia, sicut suprâ scripta sunt, rata esse volentes atque firma, obligamus et nos et successores nostros contrâ non venire; et si nos vel aliquis successorum nostrorum contra hæc attentare præsumpserit, quicumque ille fuerit, nisi ritè commonitus resipuerit, cadat à jure regni; et hæc charta obligationis et concessionis nostræ semper firma permaneat.

Teste meipso apud domum militum Templi juxta Doveram, coram H.¹ Dublinensi archiepiscopo, Johanne Norwicensi episcopo, Galfrido filio Petri, W.² Comite Sarisberiæ, Willelmo Comite Penbroc, R.³ Comite Bononiæ, W.⁴ Comite Warennæ, S.⁵ Comite Winton. Wil. Comite Arundel, Wil. Comite de Ferrariis, Wil. Briwere, Petro filio Hereberti, Warino filio Geroldi (a), xv die maii, anno regni nostri decimo-quinto (b).

¹ Henrico.
² Willelmo.
³ Reginaldo.
⁴ Willelmo.
⁵ Saero.

Charta itaque Regis in scriptum, ut dictum est, redactâ, tradidit eam Rex Pandulpho, Romam Papæ Innocentio deferendam, et continuò cunctis videntibus homagium fecit subscriptum: « Ego Johannes, Dei gratiâ, Rex Angliæ et dominus » Hiberniæ, ab hac hora et in antea fidelis ero Deo et beato Petro, et ecclesiæ » Romanæ et domino meo Papæ domino Innocentio, ejusque successoribus catho- » licè intransibilibus. Non ero in facto, in dicto, consensu vel consilio, ut vitam » perdant vel membra, vel malâ captione capiantur; eorum damnum si scivero, » impediam et remanere faciam, si potero; alioquin eis quàm citiùs potero inti- » mabo, vel tali personæ dicam, quam eis credam pro certo dicturam. Consilium » quod mihi crediderint per se vel per nuncios suos seu literas suas, secretum » tenebo, et ad eorum damnum nulli pandam, me sciente. Patrimonium beati » Petri, et specialiter regnum Angliæ et regnum Hiberniæ, adjutor ero ad tenendum » et defendendum contra omnes homines pro posse meo (c). Sic me Deus adjuvet, » et hæc sancta Evangelia. Amen. »

Factoque ho-
magio, fidem
suam eidem
obligat.

Acta autem sunt hæc, ut prædictum est, in vigilia Dominicæ Ascensionis, præsentibus episcopis, Comitibus et magnatibus supradictis. Pandulphus autem pecuniam quam in arrham subjectionis Rex contulerat, sub pede suo conculcavit, archiepiscopo * dolente et reclamante. Instabat autem dies Ascensionis Domini in crastino, futurus non solùm Regi, sed et aliis omnibus tam absentibus quàm præsentibus, nimis suspectus propter assertiones Petri heremitæ, qui, ut prædictum est, eidem Regi prophetaverat quòd in die Ascensionis Domini nec deinceps erat Rex futurus. Sed, cùm diem præfixum sanus et incolumis præterisset, Petrum præfatum, qui in castello de Corf in vinculis tenebatur, jussit Rex caudis equorum alligatum ad villam de Warham per plateas trahi, et ibidem cum filio ejusdem Petri patibulo suspendi: unde multis videbatur indignum quòd tam crudeli morte pro assertionem veritatis puniretur. Si enim ea quæ superiùs gesta leguntur subtiliter perpendantur, comprobabitur ipsum mendacium non dixisse.

An. 1213.

* Dublin.

His ita gestis, Pandulphus cum chartis memoratis transfretavit ad Gallias, octo millia librarum esterlingorum secum gerens, ut archiepiscopo et episcopis, monachisque Cantuariensibus ac cæteris causâ interdicti exulantibus, in parte restitutionis faceret ablatorum. Cùm autem tenor chartarum et præfatæ pacis forma

Cùm autem
rem gestam Re-
gi Franciæ si-
gnificasset Pan-
dulphus,

(a) Subscriptiones prælibatas non habet Rymerus. Subjiciuntur autem illæ in edit. Baluzii, inter epistolas Innocentii Papæ, lib. XVI, epist. 77.

(b) Ibidem, xv die maii, anno regni nostri XIV.

(c) Has præterea ad Innocentium Papam dedit Rex Angliæ literas:

« SANCTISSIMO patri et domino suo Innocentio,
» Dei gratiâ summo Pontifici, suus devotus et fidelis
» Johannes, eadem gratiâ Rex Angliæ, dominus Hiber-
» niæ, Dux Normanniæ et Aquitaniæ, et Comes An-
» degaviæ, salutem et tam debitum quàm devotum obse-
» quium. SANCTÆ paternitati vestræ significamus,
» quòd, cùm magister Pandulphus, nuncius et fami-
» liaris vester, formam pacis nobis transmissam osten-
» disse, nos ob reverentiam sanctæ Romanæ ecclesiæ
» illam admisimus, sine aliqua diminutione pro vo-

luntate vestra observandam. Cæterum, inspirantē » gratiâ sancti Spiritûs, ad perpetuam ecclesiæ pa- » cem et exaltationem regna nostra, scilicet Angliæ » et Hiberniæ, de vobis et successoribus vestris et » sancta Romana ecclesia tenenda suscepimus, an- » nuatim vobis et successoribus vestris mille marcas » reddendo, sicut ex transcripto chartæ nostræ » quam inde fecimus, perpendere poteritis. Roga- » mus ergò sanctam paternitatem vestram quatenus » de cætero nos in gratiam vestram recipere digne- » mini, et misericorditer nobiscum agere velitis de » onere nobis imposito, quod gratanter suscepimus. » Teste meipso apud templum de Well, xv die » maii. » Inter epist. Innocentii, lib. XVI, ep. 78, ubi subjiciuntur gratulatoria Innocentii ad Regem et Anglos rescripta.

illis omnibus placuisset, persuasit diligenter Pandulphus ut pacificè redirent in Angliam episcopi supradicti, residuum restitutionis illicò percepturi. Deinde Regem Francorum diligenter admonere cœpit, qui jam paratus fuerat in manu violenta ad Angliam hostiliter transfretare, ut desisteret à proposito et ad propria pacificè remearet; non enim potuit sine offensione summi Pontificis terram Angliæ vel ipsum Regem infestare, cùm ille paratus sit Deo et sanctæ ecclesiæ ejusque ordinatis satisfacere, atque domini Papæ catholicis jussionibus obedire.

Pag. 238.
Nihilominus
Rex classem ad
portum *Swine*
perducit;

* Ferrandus.

Hæc audiens Rex Francorum, iratus valdè dixit se jam in apparatu navium, victualium et armorum, plusquam sexaginta millia librarum expendisse, et ex præcepto domini Papæ laborem præfatum et in peccatorum remissionem suscepisse. Et ut verum fateamur, idem Rex suggestionibus Pandulphi assensum nullatenus (a) præbuisset, nisi solus Comes Flandrensis Philippus * ipsum sequi contradixisset. Fuerat enim Regi Anglorum confœderatus, et idèd contra pactum B suum venire noluit. Dixit præterea idem Comes injustum fuisse idem bellum quod ad debellandum Regem Anglorum susceperat, cùm nullus antecessorum suorum jus aliquod sibi hactenùs in regno Angliæ vindicasset. Adjunxit insuper quòd Rex Francorum terras suas et castella injustè occupaverat (b), et occupatam hæreditatem suam contra justitiam detinebat: quare cum ipso ad Angliam venire volebat. Cùmque Rex Francorum à Comite Flandrensi talia audisset, irâ vehementer incanduit, ipsumque diffidens, à curia sua confestim recedere præcepit, juravitque dicens: *Per sanctos Francia, vel Francia erit Flandria, vel Flandria Francia*. Quo recedente, Rex Francorum, terram Comitis ingressus, igne ac ferro quæque sibi obvia depopulando consumpsit; nautis præterea et classis suæ custodibus, qui in ostio Sequanæ fluminis, ut prædiximus, exspectaverant cum victualibus et armis, significavit quatenùs, dilatione postpositâ, versùs *Swine* (c) Flandriæ portum vela C dirigerent, atque ad eum illuc venire quantociùs festinarent: quod ita factum est.

Dumque in
Flandrenses hos-
tiliter agit,

Comes verò Flandrensis, impetum sæpediti Regis plurimùm timens, citissimo volatu Regi Anglorum nunciavit quæ circa eum facta fuerant, implorans diligenter ut militare illi subsidium mittere dignaretur (d). Quo audito, Rex Anglorum destinavit in succursum Comitis memorati fratrem suum Willelmum Comitem Saresberiensem, Willelmum Ducem Hollandiæ et Reginaldum Comitem Bononiæ, bellatores electos, cum navibus quingentis et militibus septingentis, et familia multa nimis tam equestris quàm pedestris ordinis, qui, velis prosperis versùs Flandriam properantes, per portum *Swine* transitum faciebant: ubi tantam navium multitudinem stupefacti intuentes et non mediocriter admirantes, cognoverunt, missis exploratoribus, classem esse Regis Francorum, quæ illuc nuper advenerat, et ipsam omni ferè custodiâ, exceptis paucis marinellis, carere. Exierant enim D ad prædandum milites quibus navigium fuerat commissum, ut terram Comitis Flandrensis depopulando vastarent. Quod cùm principes militiæ Regis Anglorum cognovissent, ad arma prosiliunt, classem acriter invadunt, et in brevi nautis subjugatis, funibus navium præscissis, trecentas ex eis, frumento, vino, farinâ, carne, armis ac rebus aliis onustas, versùs Angliam Neptuno committunt. Naves præterea centum vel eo ampliùs, quæ in sicco stabant, injecto igne combusserunt,

Classis ejus
à supervenienti-
bus Anglis dis-
sipatur.

(a) Legendum videtur *aliquatenùs*.

(b) Videlicet *Sanctum-Audomarum et Ariam*, quæ Ludovicus Regis primogenitus tenebat. Rex verò obtulit ei excambium ad æstimationem justam eorundem castrorum. Ferrandus autem, hac acceptilatione non receptâ, recessit, quia jam, ut post apparuit, confœderatus erat Regi Johanni, Comite Bononiæ mediante, inquit Guillelm. Armoricus suprâ, p. 88.

(c) *Swine*. Sic etiam appellat Rogerus *de Hoveden*, suprâ, p. 564, Flandriæ portum quem Franci Damum vocant.

(d) Angliæ Regis rescriptum tale est apud Th. Rymer, t. I, p. 56.

« REX dilecto amico suo F. [Ferrando] Comiti
» Flandriæ et Hannoniæ, salutem. SUSCEPIMUS
» literas vestras quas nobis per Baldewinum de
» Newport militem misistis, et illas vobis remitti-
» mus, ut videatis mandatum nostrum; et si priùs ad
» nos misissetis, majorem succursum vobis misisse-
» mus. Mittimus autem ad vos fideles nostros, dilec-
» tum fratrem nostrum W. [Willelmum] Comitem

» Sarr. R. [Reginaldum] Comitem Bonon. Hugonem
» de Boves, Henricum filium Comitis et Brien. de In-
» sula, mandantes quòd fidem habeatis eis super iis
» quæ vobis dicent ex nostra parte de negotio nostro
» et vestro; quia ratum habebimus quicquid vobis-
» cum fecerint ad commodum utriusque nostrum.
» Et si fortè omnes ad vos non pervenerint, nihi-
» lominus tribus vel quatuor eorum credatis de
» eodem. Et in hujus rei testimonium has literas
» nostras patentes vobis mittimus. Testibus domino
» H. [Henrico] Dublin. archiepiscopo, P. [Petro]
» Winton. episcopo, R. Waterford. episcopo,
» G. [Galfrido] filio Petri, Comite Essex. justitiario
» nostro, Comite Wil. Mareschallo, Wil. Comite
» Warennæ, Wil. Comite de Ferrariis, S. [Saëro]
» Comite Winton. R. [Richardo] Comite de Clara,
» Wil. Comite Arundell. H. [Henrico] Comite
» Hereford. Roberto de Ros, apud Templum de
» Ewell, xxv die maii, anno [regni nostri] de-
» cimo-quinto. »

A et earum spolia rapuerunt : in hoc autem casu Rex Francorum et tota ferè transmarina nobilitas amiserunt quod in rebus humanis dulcius possederunt. Deinde Comites animositate quasi superflua incitati, cum equis et armis navibus erumpentes, Francos qui ab hac aufugerant clade viriliter insequuntur. Sed Rex Francorum, qui ab hoc conflictu non longè aberat, misit milites armatos de quibus plurimum confidebat, ut hostes supervenientes longius arcerent, et qui essent sagaciter explorarent. Qui continuo prosilientes ad arma, adversariis quantocius occurrerunt, commissoque ex adversis partibus praelio, Comites predicti, non sine suorum damno, ad naves vix elapsi fugam capessunt. Illis autem naves ingressis, Francigenae ad suos revertuntur. Rege verò Francorum sciscitante à militibus quid actum fuisset, ac illi qui supervenerant unde essent, dixerunt exercitum esse Regis Anglorum in auxilium Comitum Flandriae destinatum, casumque suae classis ac

B damnum irreparabile quod acciderat, Regi per ordinem referebant. Rex quoque Philippus, cum huiusmodi cognovisset eventum, à Flandria cum magno sui suorumque dispendio confusus recessit.

Rex Anglorum, cum ea quae in Flandria gesta fuerant à referentibus didicisset, gavisus est valdè; ac aliquantulum mente elatus ob hoc quod adventum Regis Francorum ad tempus noverat suspensum, praecepit magnatibus et universae multitudini quam ad defensionem patriae circa maritima collocaverat, ut ad propria remearent. Deinde misit militibus suis qui erant in Flandria magnam pecuniae summam, promittens et eis auxilium Imperatoris, ut terram Regis Francorum hostiliter ingressi, incendiis ibidem vacarent et rapinis. Ipse quoque Rex apud *Portesmuthe* exercitum congregavit immensum, ut ad Pictaviam transfretaret, proponens à parte occidentali, sicut illi qui erant in Flandria à parte orientali,

C Regem et regnum Francorum inquietare, necnon cum omni nisu terras amissas ad suum dominium revocare. Sed aliter accidit quam sperabat; magnates enim Angliae ipsum sequi noluerunt, nisi prius à sententia excommunicationis absolveretur.

Angliae Rex.
Philippo Regi
vicem in Fran-
cia redditurus,

Cum magnates
eum sequi non-
dum absolutum
detrectarent,
Pag. 239.

Hac ergò distictione Rex compulsus, misit chartas viginti-quatuor Comitum et baronum ad archiepiscopum et episcopos proscriptos ad maiorem securitatem, ut, omni metu deposito, venirent in Angliam, omnia sua et ablatorum damna secundum praescriptam pacis formam illico recepturi (a). Pandulpho itaque mediante, necessariis omnibus ad repatriandum paratis, ascenderunt naves Stephanus Cantuariensis archiepiscopus, Willelmus Londoniensis, Eustachius Elyensis, Hubertus Lincolniensis, Aegidius Herefordensis episcopi, cum cæteris clericis et laicis causa interdicti exulantibus, et apud Doveram xvii kal. augusti * applicantes, in die beatae Margaretae virginis Wintoniam ad Regem venerunt. Rex autem cum eorum

D adventum cognovisset, venit obviam illis, et viso archiepiscopo et episcopis, cecidit pronus in terram ad pedes eorum, lacrymis profusis obsecrans ut de se ac regno Angliae misericordiam haberent. Videntes ergò archiepiscopus et episcopi tantam

* An. 1213.

Ut absolvi me-
reretur, exulan-
tes episcopos re-
vocat.

(a) Eas Regis literas publicà luce donavit Th. Rymer. t. I, p. 55.

« REX Stephano, Dei gratiâ, Cantuariensi archiepiscopo, totius Angliae primati et sanctae Romanae ecclesiae cardinali, salutem. SCIATIS quod secundum formam mandati domini et venerabilis patris nostri Innocentii, Dei gratiâ, summi Pontificis, veram pacem et plenam securitatem vobis praestamus, necnon cæteris tam clericis quam laicis, hoc negotium quod inter nos et ecclesiam Anglicanam versatum est contingentibus; nec vos nec vestros laedemus vel laedi faciemus aut permittemus in personis vel rebus; vobisque dimittimus omnem indignationem, et in gratiam nostram vos recipimus et tenebimus bonâ fide, et quod vos non impediemus, nec faciemus aut permittemus ali- quatenus impediri, quominus vestrum liberè exercamini officium et plenâ jurisdictionis vestrae auctoritate, prout debetis, utamini. Et super his vobis iuramenta et literas patentes fidelium nostrorum venerabilium patrum H. [Henrici] Dublinensis archiepiscopi, Petri Wintoniensis, Johannis Norwicensis episcoporum, Reginaldi Comitum Boloniae, Ranulphi Comitum Cestriae, Willelmi Marescalli Comitum Penbrociae, Wil. Comitum Warennæ, Wil. Comitum Arundelli, Wil. Comi-

tis de Ferrariis, Wil. Briwere, Roberti de Ros, Gileberti filii Reunfry, Rogeri de Mortuo-mari, et Petri filii Herberti, fecimus exhiberi, quod ipsi bonâ fide studebunt ut hæc pax et securitas firmiter observetur. Et si fortè (quod Deus avertat!) per nos ipsos vel alios contravenerimus, ipsi pro ecclesia, contra violatores securitatis et pacis, mandatis apostolicis inhærebunt, nosque perpetuò ecclesiarum vacantium custodiam amitemus. Et idèd vos rogamus quod ad nos securè et sine dilatione in Angliam venire festinetis. Si quid verò in hoc scripto omissum fuerit vel minus plenè factum, cum in Angliam veneritis, id secundum formam mandati apostolici perficietur. Et in huius rei testimonium has literas nostras patentes vobis mittimus.

Testibus H. [Henrico] Dublinensi archiepiscopo, Petro Wintoniensi episcopo, Galfrido filio Petri, Willelmo Marescallo Comite Penbroc, apud Templum de Ewell, xxiv die maii, anno regni nostri decimo-quinto.

Eodem modo scribitur singulis episcopis ultra mare existentibus cum archiepiscopo, scilicet Londonensi, Herefordensi, Elyensi, Bathoniensi, Lincolniensi episcopis, priori et monachis Cantuariensibus. Testibus iisdem.

Regis humilitatem, cum lacrymis illum de terra levaverunt, ducentes à dextris A et à sinistris ad ostium ecclesiæ cathedralis, ubi cum psalmo quinquagesimo, videntibus magnatibus cunctis et ubertim præ gaudio flentibus, sicut mos est ecclesiæ illum absolverunt, et hæc absolutio facta est in capitulo Wintoniæ. In hac autem absolute juravit Rex, tactis sacrosanctis evangeliis, quod sanctam ecclesiam ejusque ordinatos diligeret, defenderet et manuteneret contra omnes adversarios suos pro posse suo; quodque bonas leges antecessorum suorum, et præcipuè leges Edwardi Regis, revocaret, et iniquas destrueret, et omnes homines suos secundum justam curiæ suæ judicia judicaret, quodque singulis redderet jura sua. Juravit etiam quod omnibus ad interdicti negotium pertinentibus infra proximum Pascha plenariam restitutionem faceret ablatorum; sin autem, in pristinam excommunicationis sententiam revocaretur. Juravit præterea Innocentio Papæ, ejusque catholicis successoribus, fidelitatem et obedientiam, sicut superius in scripto re- B dactum continetur. Deinde archiepiscopus, ducens illum in ecclesiam, missam celebravit; et missâ peractâ, ad mensam cum Rege residentes, archiepiscopus cum episcopis et magnatibus universis epulabantur in lætitia et jocunditate.

Deinde in Pic-
taviâ transfre-
tare volens, a
magnatibus qua-
si derelictus,
* An. 1213.

* Petro.

In crastino autem misit Rex literas ad omnes vicecomites regni Angliæ, præ-
cipiens ut de singulis dominorum suorum villis quatuor legales homines cum
præposito apud Sanctum-Albanum, pridie nonas augusti *, facerent convenire, ut
per illos et alios ministros suos de damnis singulorum episcoporum et de ablatis
certitudinem inquirerent, et quid singulis deberetur. Inde verò apud *Portesmuthe*
cum festinatione veniens ut transfretaret in Pictaviâ, Galfrido filio Petri et epis-
copo Wintoniensi * regnum Angliæ commisit, præcipiens ut cum consilio Cantua-
riensis archiepiscopi omnia regni negotia ordinarent. Quo facto, venerunt ibidem
ad Regem numerosa militum multitudo, conquerentes quod, in diuturna quam C
ibi fecerant expectatione, omnem pecuniam suam consumpserant, unde ipsum
sequi nequiverant, nisi de fisco illis necessaria ministrarentur. Quod cum Rex
facere recusasset, iratus cum privata familia naves ascendit, et post triduum apud
Gerseæ insulam applicuit, magnatibus suis domum reversis: ubi cum Rex sese
derelictum cernebat, necessitate compulsus ad Angliam remeavit.

Dum hæc agerentur, interfuerunt concilio apud Sanctum-Albanum Galfridus
filius Petri et episcopus Wintoniensis cum archiepiscopo et episcopis et magnatibus
regni, ubi, cunctis pace Regis denunciata, ex ejusdem Regis parte firmiter præ-
ceptum est, quatenus leges Henrici avi sui ab omnibus in regno custodirentur,
et omnes leges iniquæ penitus enervarentur. Denunciatum est præterea vicecomi-
tibus, forestariis, aliisque ministris Regis, sicut vitam et membra sua diligunt,
ne à quoquam aliquid violenter extorqueant vel alicui injuriam irrogare præsumant, D
aut scotalla alicubi in regno faciant, sicut facere consueverunt. Rex verò Johannes,
cum se à quibusdam magnatibus, ut prædictum est, quasi derelictum cognovisset,
magnum congregavit exercitum, ut rebelles ad consuetum obsequium revocaret.
Cumque arma movere incœpisset, venit ad eum archiepiscopus apud Norhamp-
tonam, dicens plurimum in injuriam sui sacramenti, quod in absolute sua præ-
stiterat, redundare, si absque judicio curiæ suæ contra quempiam bellum moveret.
Quod audiens Rex, cum ingenti strepitu dixit se regni negotia propter archiepis-
copum non differre, cum laica judicia ad ipsum non pertineant. In crastino autem
summo diluculo iter furibundus arripiens, versùs *Nottingham* properavit. Secutus
est quoque Regem archiepiscopus memoratus, constanter affirmans quod, nisi ab
incœptis celerius desisteret, omnes qui versùs quempiam ante relaxationem interdicti
hostiliter arma gestarent, præter ipsum solum anathematis vinculo innodaret. Sicque E
ab incœptis Regem revocans, archiepiscopus non prius ab eo recessit, donec diem
competentem ad curiam Regis veniendi et ibidem juri parendi baronibus impetrasset.

In eos arma
movere, vi præ-
stiti sacramenti,
non permitti-
tur.
Pag. 240.

An. 1213.
Libertatum
quas Rex jura-
verat, denun-
ciatio.

Eodem anno, octavo kal. septembris, convenerunt in civitate Londoniarum,
apud Sanctum-Paulum, Stephanus Cantuariensis archiepiscopus cum episcopis,
abbatibus, prioribus, decanis et baronibus regni, ubi archiepiscopus indulsit tam
ecclesiis conventualibus quam presbyteris sæcularibus, ut horas canonicas in
ecclesiis suis, audientibus parochianis, suppressâ voce cantarent. In hoc colloquio,
ut fama refert, archiepiscopus memoratus, convocatis seorsum quibusdam regni
proceribus, coepit affari eos secretius in hunc modum: « Audistis, inquit, quo-
» modo ipse apud Wintoniam Regem absolvi, et ipsum jurare compulerim quod

A » leges iniquas destrueret, et leges bonas, videlicet leges Edwardi, revocaret, et in » regno faceret ab omnibus observari. Inventa est quoque nunc charta quædam » Henrici primi Regis Angliæ, per quam, si volueritis, libertates diù amissas » poteritis ad statum pristinum revocare. » Et proferens chartam quamdam in medium, fecit eam, audientibus cunctis, in hunc modum recitari, cujus tenor erat talis :

HENRICUS, Dei gratiâ, Rex Angliæ, Hugoni de Boclande justitiario Angliæ, et omnibus fidelibus suis tam Francis quàm Anglis in Herfortsire, salutem. SCIATIS me Dei misericordiâ, et communi consilio baronum Angliæ, ejusdem regni Regem esse coronatum. Et quia regnum Henricus I Rex Angliæ leges Edwardi Regis instaurat.

B oppressum erat injustis exactionibus, ego, respectu Dei et amore quem erga vos omnes habeo, sanctam Dei ecclesiam in primis liberam facio, ita quòd nec eam vendam, nec ad firmam ponam, nec, mortuo archiepiscopo vel episcopo sive abbate, aliquid accipiam de dominio ecclesiæ vel de hominibus, donec successor in eam ingrediatur, et omnes malas consuetudines, quibus regnum Angliæ injustè opprimebatur, inde aufero : quas malas consuetudines in parte hîc pono.

1. Si quis baronum meorum, Comitum vel aliorum qui de me tenent, mortuus fuerit, hæres suus non redimet terram suam, sicut facere consueverat tempore patris mei ; sed legitimâ et justâ relevatione relevabit eam.

2. Similiter et honores* baronum meorum legitimâ et justâ relevatione relevabunt terras suas de dominis suis. *f. homines.

3. Et si quis baronum vel aliorum hominum meorum filiam suam tradere voluerit, sive sororem, sive neptem, sive cognatam, mecum inde loquatur ; sed neque ego aliquid de suo pro hac licentia accipiam, neque defendam ei quin eam det, excepto si eam dare vellet inimico meo.

C 4. Et si, mortuo barone vel alio homine meo, filia ejus hæres remanserit, dabo illam cum consilio baronum meorum cum terra sua.

5. Et si, mortuo marito, uxor ejus remanserit et sine liberis fuerit, dotem suam et maritagium habebit ; dum corpus suum legitimè servabit, et eam non dabo marito, nisi secundum velle suum ; et terræ liberorum custos erit sive uxor, sive alius propinquior justius esse debet.

6. Et præcipio ut barones mei similiter se contingant erga filios suos et filias, vel uxores hominum suorum.

7. Monetagium commune quod capiebatur per civitates et comitatus, quod non fuit tempore Edwardi Regis, hoc ne amodò fiat omninò defendo.

8. Si quis captus fuerit sive monetarius, sive alius cum falsa moneta, justitia recta inde fiat.

9. Omnia placita et omnia debita quæ Regi fratri meo debebantur, condono, exceptis firmis meis, et exceptis illis quæ pacta erant pro aliorum hæreditatibus, vel pro illis rebus quæ justius aliis contingebant.

D 10. Et si quis aliquid pro hæreditate sua pepigerat, illud condono, et omnes relevationes quæ pro rectis hæreditatibus pactæ erant.

11. Et si quis baronum vel hominum meorum infirmabitur, sicut ipse dabit vel dare disposuerit pecuniam suam, ita datam esse concedo.

12. Quòd si ipse, præventus vel arnis vel infirmitate, pecuniam suam nec dederit, nec dare disposuerit, uxor sua sive liberi, aut parentes et legitimi homines ejus, pro anima ejus eam dividant, sicut eis melius visum fuerit.

13. Si quis baronum vel hominum meorum forisfecerit, non dabit vadium in misericordia pecuniæ suæ, sicut faciebat tempore patris et fratris mei, sed secundum forisfacturæ modum ; nec ita emendabit, sicut emendasset retrò, tempore patris mei vel aliorum antecessorum meorum.

14. Quòd si perfidiæ vel sceleris convictus fuerit, sicut erit culpa, sic emendet.

15. Murdra etiam retrò ab illa die quâ in Regem coronatus fui, omnia condono, et ea quæ amodò facta fuerunt, justè emendentur secundum legem Regis Edwardi.

E 16. Forestas, communi consilio baronum meorum, in manu mea ita retinui, sicut pater meus eas habuit.

17. Militibus qui per loricas terras suas defendunt, terras dominicarum carrucarum suarum quietas ab omnibus geldis et ab omni opere proprio dono meo concedo, ut sicut tam magno gravamine alleviati sunt, in equis et armis se benè instruant, ut apti et parati sint ad servitium meum et ad defensionem regni mei. Pag. 241.

18. Pacem firmam pono in toto regno meo, et teneri amodò præcipio.

19. Legem Regis Edwardi vobis reddo, cum illis emendationibus quibus pater meus eas emendavit consilio baronum suorum.

20. Si quis aliquid de meo vel de rebus alicujus post obitum Regis Willelmi fratris mei cepit, totum citò reddatur absque emendatione ; et si quis inde aliquid retinuerit, ille super quem inventum fuerit, graviter mihi emendabit.

Testibus Mauricio Londoniensi episcopo, Willelmo Wintoniensi electo, Gerardo Herfordensi

episcopo, Henrico Comite, Simone Comite, Waltero *Giffard* Comite, Roberto de Monte-
forti, Rogero *Bigot*, et aliis multis.

Cùm autem hæc charta perlecta et baronibus audientibus intellecta fuisset, gavisì sunt gaudio magno valdè, et juraverunt omnes in præsentia archiepiscopi supradicti, quòd, viso tempore congruo, pro his libertatibus, si necesse fuerit, decertabunt usque ad mortem. Archiepiscopus verò promisit eis fidelissimum auxilium suum pro posse suo: et sic confœderatione factâ inter eos, colloquium solutum est.

De hæresi Albigensium.

* f. Garumaia.

Circa dies istos hæreticorum pravitas, qui *Albigenses* appellantur, in Wasconia, Arumpnia * et Albigesio, in partibus Tolosanis et Arragonum regno, adèd invaluit, ut jam non in occulto, sicut alibi, nequitiam suam exerceret; sed errorem suum publicè proponentes, ad consensum suum simplices attraherent et infirmos. Dicuntur autem *Albigenses* ab Alba civitate, ubi error ille dicitur sumpsisse exordium. Cùmque tandem illorum perversitas adèd divinam contempsit severitatem, ut, videntibus episcopis et presbyteris, libros evangeliòrum in sentinas projicerent, et calices cum vasis sacris in despectum corporis et sanguinis Christi enormiter dehonestarent, Papa Innocentius, his auditis, non mediocriter condoluit: qui, missis prædicatoribus ad omnes regiones Occidentis, principibus aliisque populis christianis in suorum remissionem peccatorum injunxit, ut se cruce signarent ad hanc pestem extirpandam, atque, tantis cladibus se opposcentes, viribus et armis tuerentur populum christianum. Addit etiam auctoritate sedis apostolicæ, ut quicumque ad expugnandum eos laborem sibi injunctum susceperint, sicut illi qui sepulcrum Domini visitant, tam in rebus quàm in personis, ab omni hostium incursione manerent securi (a). Ad hanc autem prædicationem tanta cruce signatorum multitudo convenit, quanta non creditur in nostro climate aliquando convenisse.

* Arnaldus.
* Odone III.
* Harveo.
* Simone.
* Cor. Biterrensem.

* An. 1209.

Omnibus igitur congregatis ad pugnam viriliter accinctis, archiepiscopus Narbonensis ¹ et apostolicæ sedis in hac expeditione legatus, cum principibus militiæ, Duce videlicet Burgundiæ ², Comite Nivernensi ³, et Comite Montisfortis ⁴, castra moventes, disposuerunt Bituricensem ⁵ adire et expugnare civitatem. Sed, antequam ad illam venirent, domini quorundam castellorum, tamquam malè sibi conscii, ante faciem exercitûs aufugerunt; milites quoque et reliqui fideles eorundem castrorum, ad exercitum tanquam catholici fiducialiter accedentes, se et sua et ipsa castra dedèrunt in manus cruce signatorum, et in vigilia beatæ Mariæ Magdalenæ * tradiderunt cuidam monacho nobile castrum Cervianum, fugiente domino (b), cui plurima castra et ipsa admodum fortia appendebant. Significaverunt autem civibus Bituricensibus per episcopum civitatis sub pœna excommunicationis, ut de duobus alterum eligerent, ut traderent scilicet hæreticos et bona eorum in manus cruce signatorum, et si non possent, facerent ut exirent de medio eorum; alioquin essent excommunicati, et sanguis eorum super capita eorum. Quod ipsi facere contemnentes, confœderati cum hæreticis, juraverunt sibi mutuò de civitate defendenda, et fide conceptâ, speraverunt quòd insultum cruce signatorum possent per multum temporis sustinere. Obsessâ igitur civitate in festo Sanctæ Mariæ-Magdalenæ, tractaverunt barones de liberatione eorum qui erant catholici inter eos; sed ribaldi interim et viles personæ, non exspectato principum mandato vel ordinatione, fecerunt insultum in civitatem, et mirantibus christianis, dum clamarent ad arma, exilientibus fidelibus undique ad assaultum, illi de intus qui muros defendebant, librum evangeliorum extra muros projecerunt, blasphemantes nomen Domini et assilientibus insultantes: « Ecce, inquit, lex vestra; non curamus de ea: vestra sit. » Ad quas blasphemias fideles accensi et contumeliis provocati, quasi sub trium horarum spatio fossata atque muros, tam potenter quàm mirabiliter, duce Domino, transcenderunt. Captâ itaque civitate, ipsâ die spoliatâ et succensâ, facta est ultione divinâ ex infidelibus strages maxima; de catholicis verò, servante Domino, paucissimi ceciderunt.

Expugnata Bituricensi urbe,

Pag. 242.

Exactis itaque ibidem diebus paucis, cùm rumor tanti miraculi diffunderetur

(a) Anno 1208 sacram in Albigenses expeditionem imperavit Innocentius, literis datis Laterani, III nonas februarii, pontificatus anno undecimo. Vide lib. XI, epist. 229 et seq.

(b) Stephano, qui sequenti anno 1210 hæresim abjuravit literis quas vide inter instr. t. III Hist. Occitanæ D. Vaissette, col. 220.

- A** per terram, dissipavit Deus ante faciem cruce-signatorum, quasi sine eis, illos qui blasphemaverant nomen et legem ejus. Usque adeò autem deterriti fuerunt pravitatis hæreticæ sectatores, ut, ad montium latibula fugientes, credantur reliquisse plusquam centum castra vacua inter Biturum * et Carcasonam, referta cum cibariis et varia suppellectile, quam fugientes secum nequiverant asportare. Castra denique inde moventes cruce-signati, in festo Sancti Petri ad vincula * per-
* Biterrim.
 * Die 1 augusti 1209.
- B** venerunt prope Carcasonam, ad civitatem utique populosam, et in sua perfidia, tam multitudine divitiarum, quàm fortitudine loci admodum munitissimâ, hactenùs gloriantem. In crastino verò, facto insultu, catholici, intra duarum aut trium horarum spatium, prima fossata atque muros inæstimabiliter transcenderunt inter tela balistarum, inter lanceas et gladios defendentium impiorum. Ac postmodum, erectis machinis, octavo die captum est suburbium majus, interfectis utrobique quamplurimis qui se inter hostes minùs prudenter ingerebant. Demolitum est penitùs suburbium, quod utique majus esse videbatur corpore civitatis. Conclusis itaque hostibus inter angustias civitatis, cum interiùs tam præ multitudine quàm præ inedia, supra quàm crederet quisquam, laborarent, obtulerunt se et sua omnia cum civitate cruce-signatis, ut tantummodo vita eis ex misericordia servaretur, et deducerentur saltem unâ die securè. Habito ergò consilio, barones quasi compulsi civitatem sub forma prædicta receperunt, tum quia apud homines inexpugnabilis videbatur, tum quia, si civitas penitùs deleteretur, non inveniretur de nobilibus viris exercitùs, qui regnum terræ illius susciperet, cum non remaneret locus in terra subjugata ubi resideret. Ut igitur terra quàm dedit Dominus in manus servorum suorum ad honorem Dei et profectum christianitatis servaretur, de communi consilio prælatorum et baronum electus est in principem terræ illius vir nobilis Simon de Monteforti, Comes
Princeps terræ constituitur Simon de Monteforti.
- C** Leicesiriæ, in cujus manu traditus est captivus vir nobilis Rogerus vicecomes, et dominus quondam ipsius terræ, cum tota provincia illa, videlicet plusquam centum castris, quæ infra mensem unum dignatus est Dominus catholicæ restituere unitati: inter quæ erant plurima adeò nobilia, ut quemlibet exercitum juxta æstimationem humanam modicùm formidarent.

His ita peractis, cum Comes Nivernensis et plurima pars exercitùs ad sua redirent, illustris Dux Burgundiæ et reliqui magnates cum exercitu residuo ad extirpandam pravitatem hæreticam processerunt, et plura castra admodum fortia, sive amore, sive timore, postmodum tradiderunt in manu Simonis Comitis Montisfortis. Quoniam verò civitas Tolosana, tamquam graviter polluta hujusmodi peste, ex diu pessimè diffamata fuerat, miserunt barones ad cives illius civitatis solemnes nuncios cum literis suis, scilicet archiepiscopum Santionensem, episcopum Forulensem (a), vicecomitem Sancti-Florentii, et dominum Accaldum * de Russillone,

- D** mandantes eis ut traderent hæreticos civitatis exercitui cruce-signatorum, et bona eorum. Quòd si fortè dicerent ipsos non esse hæreticos, venirent illi qui notati fuerant et nominatim expressi, coram omni exercitu fidem suam secundum christianam consuetudinem purgaturi; et si hoc facere recusarent, excommunicaverunt per easdem literas consules et consiliarios eorum, et totam villam Tolosanam cum appendiciis suis, ecclesiastico interdicto.

- E** Sub ejusdem anni curriculo, in æstate sequenti, subortus est in Francia error quidam à sæculis inauditus. Quidam enim puer, hostie humani generis procurante, qui verè puer ætate fuit, sed moribus pervilis, per civitates vadens et castella in regno Francorum quasi à Domino missus, cantillabat gallicè modulando, *Domine Jesu-Christe, Crucem sanctam nobis restitue*, additis multis aliis adjectionibus; et cum ab aliis pueris coætaneis videretur et audiretur, sequebantur eum infiniti, præstigio diabolico penitùs infatuati, relictis patribus et matribus, nutricibus et amicis universis, cantantes modo consimili quo eorum cantabat pædagogus; nec eos poterat (quod mirum est dictu) vel sera retinere, vel parentum persuasio revocare, quin suum magistrum memoratum sequerentur versùs mare Mediterraneum, quò trajicientes processionaliter et turmatim modulando progrediebantur; non enim poterat aliqua civitas eos præ multitudine jam comprehendere. Magister autem eorum in curru ponebatur pallis adornato, stipatus custodibus circumstrepentibus et armis.

(a) Deformata utique ab amanuensibus sunt episcopalia nomina sedium. Ubi legis Santionensem archiepiscopum, scribendum videtur Santiacensem seu Compostellanum, vulgò Sant-Iago; ubi verò Forulensem episcopum, scribe Terulensem, vulgò Teruel, sub metropoli Cæsaraugustana.

Tantus autem eorum erat numerus, ut se invicem præ nimia numerositate com- A
primerent: beatum enim se reputabat, qui de vestibis suis fila vel pilos dis-
cerptos poterat reportare. Sed tandem, antiquo impostore Sathanâ machinante,
vel in terra vel in mari perierunt universi.

An. 1213.
Mortuo Gau-
frido Petri filio,
Angliæ justitia-
rio,
Pag. 243.

Anno verò sub eodem, Gaufridus filius Petri totius Angliæ justitiarius, vir
magnæ potestatis et auctoritatis, in maximum regni detrimentum diem clausit ex-
tremum secundâ die octobris. Erat autem firmissima regni columna, utpote vir
generosus, legum peritus, thesauris, redditibus et omnibus bonis instauratus, om-
nibus Angliæ magnatibus sanguine vel amicitia confœderatus: unde Rex ipsum
præ omnibus mortalibus sine dilectione formidabat; ipse enim lora regni guber-
nabat, unde post ejus obitum facta est Anglia quasi in tempestate navis sine
gubernatore. Cujus tempestatis initium fuit mors Huberti Cantuariensis archiepis-
copi, viri magnifici et fidelis, nec post mortem istorum duorum potuit Anglia B
respirare. Cùm dicti Petri mors Regi Johanni nunciaretur, cachinnando dixit:
« Cùm venerit in infernum, salutet Hubertum Cantuariensem archiepiscopum,
» quem procul dubio ibi inveniet. » Et conversus ad circumsedentes, subintulit
dicens: « Per pedes Domini, nunc primò sum Rex et dominus Angliæ. » Habuit
igitur extunc potestatem liberiores juramentis suis et pactis, quæ cum ipso Gaufrido
dolente fecerat, contraire, et initæ pacis vinculis, quibus se involverat, denodare.
Poenituit igitur ipsum graviter et amarissimè, quòd ad prædictæ pacis consensum
inclinaretur.

Cùm Regem
pœniteret initæ
cum ecclesia
pacis,

Misit ergò nuncios secretissimos cum festinatione summa, videlicet Thomam
Herdintonum et Radulphum filium Nicolai, milites, et Robertum de Londino,
clericum, ad Admiraliū Murmelium, Regem magnum Africæ, Marrochiæ et
Hispaniæ, quem vulgus *Miramumelinum* vocat, significans eidem quòd se et C
regnum suum libenter redderet eidem, et dederet et deditum teneret ab ipso,
si placeret ei, sub tributo; necnon et legem christianam, quam vanam censuit, relin-
quens, legi Mahometi fideliter adhæreret. Quod cùm dicti nuncii secretiùs relaturi
ad curiam dicti Principis pervenissent, invenerunt ad primam portam aliquot milites
armatos, introitum arctiùs custodientes gladiis evaginati. Ad secundum verò
ostium, scilicet palatii, plures invenerunt milites ad unguem armatos et prioribus
elegantius, ensibus stricis ingressum diligenter custodientes, ac aliis fortiores et
nobiliores; in ostio verò thalami inferioris, multò secundum apparentiam robus-
tiores et ferociores, et plures prioribus. Cùm autem pacificè introducti, ex licentia
ipsius Admiralii, quem Regem magnum vocant, ipsi nuncii vice domini sui, Regis
scilicet Angliæ, reverenter salutassent, exposuerunt causam adventûs sui plenius,
chartam Regis ei porrigentes, quam quidam interpres, qui præsens vocatus aderat, D
evidenter patefecit. Quo intellecto, et Rex librum quem inspexerat, clausit, se-
ditque enim ad pulpitem suum studens, vir ætate et staturâ mediocris, et gestu
maturus, et verbis facundus et circumspectus; et cùm paulisper quasi secum deli-
berans respondisset, modestè dixit: « Modò inspexi librum in græco scriptum,
» cujusdam Græci sapientis et christiani, nomine Pauli, cujus actus et verba mihi
» optimè complacent, et accepto. Verumtamen de ipso mihi displicet, quòd in
» lege sua quâ natus erat non stetit, sed ad alia tamquam transfuga et inconstans
» avolvit. Et id dico de domino vestro Anglorum Rege, qui, relicâ piissimâ et
» mundissimâ lege christianorum, sub qua nascebatur, cereus et instabilis gliscit
» transmeare. » Et addidit: « Novit qui nihil ignorat Deus omnipotens, si exlex
» essem, illam præ omnibus eligerem, et acceptans amplexarer. »

Miramumelino
tributarium se
facere Joannes
cogitat,

Postea verò sciscitabatur cujus conditionis esset Rex Angliæ et regnum ejus? E
Respondit Thomas, utpote nunciorum facundissimus: « Egregiè et ingenuè atavis
» Regibus magnis procreatus. Terra ejus opulenta et suis contenta bonis, culturis,
» pascuis et silvis abundat; ex ea etiam omne genus metallorum studio conflagili
» eliquantur. Gens nostra speciosa et ingeniosa, tribus pollet idiomatibus erudita,
» scilicet Latino, Gallico et Anglico, et omni arte liberali et mechanicâ plenius
» erudita. Verumtamen vinearum aut olivarum copiam ex se terra nostra non pro-
» ducit, nec abietem; sed ea ex vicinis regionibus commercio sibi acquirit abun-
» danter. Aër salubris et temperatus. Inter Occidentem sita et Septentrionem, ab
» Occidente calorem, à Septentrione sumens frigiditatem, temperiem sortitur gratis-
» simam. Undique mari vallatur, unde insularum Regina meruit appellari. Regnum

A » etiam ab inuncto et coronato gubernatum , ab antiquo liberum esse dignoscitur
 » et ingenuum , ad nullius præterquam Dei spectans dominationem. Ecclesia etiam
 » et nostræ cultus religionis plusquam in alia mundi parte ibidem prosperatur , ac
 » papalibus et regiis legibus pacificè gubernatur. »

Tracto igitur ab alto præcordiali suspirio , respondit Rex : « Numquam legi
 » vel audiui quòd aliquis Rex tam prosperum regnum possidens subiectum et
 » obediens , suum sic vellet sponte pessundare principatum , ut de libero faceret
 » tributarium , de suo alienum , de felici miserum , et se alterius , tamquam sine
 » vulnere victum , dedere voluntati. Quinimmò de multis legi et audiui , quòd
 » multâ sanguinis effusione et profluvio sibi libertatem (quod laudabile fuit) com-
 » pararent : modò autem audio quòd dominus vester , miser , deses et imbecillis ,
 » qui nullo nullior est , de libero servus fieri desiderat , qui omnium mortalium
 B » miserrimus est. » Postea verò , sed cum contemptu , inquisivit cujus ætatis esset ,
 staturæ ac strenuitatis ? Cui responsum est , quòd ætate fuit quinquagenarius et
 omninò canus , corpore fortis , nec procerus , sed potiùs compactus et formæ ad
 robora convenientis. Quod cùm audisset Rex , respondit : « Virtus ejus juvenilis
 » ac virilis tepuit jam et refrigescit. Infra decennium , dato quòd tamdiù victurus
 » sit , virtus ejus deficiet antequam arduum quid consummaverit ; si nunc inci-
 » peret , in defectum declinaret , nec aliquid valeret. Quinquagenarius enim decidit
 » occultè , sexagenarius manifestè. Pacem de cætero sibi adquirat , et quiescat. »
 Colligens ergò omnia inquisita et responsa nunciorum , post parvum silentium ,
 factâ subsannatione in signum magnæ indignationis , sprexit ille Admiralius Regem
 Johannem , dicens : « Nullius est Rex ille , sed regulus jam desipiens et senescens ;
 » nec curo de eo , indignus est mihi confœderari. » Et respiciens Thomam et Ra-
 C dulpbum torvo vultu , ait : « Non redeatis iterùm ad meam præsentiam , nec videant
 » oculi vestri ampliùs faciem meam. Fama , sed potiùs infamia domini vestri , jam
 » apostatæ desipientis , foetorem exhalat in conspectu meo teterrimum. »

Pag. 244.
 A quo spernitur et deridetur.

Recedentibus igitur cum rubore nunciis , intuebatur Rex ille Admiralius Robertum clericum , qui tertius erat nunciorum , qui parvus erat et niger , unum
 brachium longius habens reliquo et digitos inordinatos , scilicet duos sibi cohæ-
 rentes , et faciem judaicam. Perpendens igitur Rex quòd tam despicabilis persona
 ad tam arduum negotium declarandum non destinaretur , nisi saperet ut callidus
 et intelligeret ; videns ejus coronam et tonsuram , et inde discernens quòd esset
 clericus , jussit eum ad se evocari , quia , aliis loquentibus , adhuc tacuerat stans
 remotus. Ipso igitur retento et spretis aliis , Rex cum eo multa loquebatur secretiùs ,
 quæ postea ipse Robertus amicis suis patefecit. Inquisivit autem dictus Rex ab
 D eodem , si Rex Angliæ Johannes aliquibus polleret moribus , et si liberos strenuos
 procreasset et potens esset in vi generativâ ; addiditque quòd , si Robertus super
 his interrogatus mentiretur , nunquam , præcipuè clerico , crederet christiano. Tunc
 Robertus , sub attestazione legis christianæ , se promisit ad omnia interrogata vera-
 citer responsurum. « Dixit igitur affirmativè , quòd potiùs fuit tyrannus quàm
 » Rex , potiùs subversor quàm gubernator ; oppressor suorum , et fautor alienorum ;
 » leo suis subditis , agnus alienigenis et rebellibus : qui per desidiam suam Nor-
 » manniæ ducatum et alias multas terras amiserat , et insuper Angliæ regnum
 » amittere vel destruere sitiebat ; pecuniæ exactor insatiabilis , possessionum suorum
 » naturalium invasor et destructor. Paucos vel potiùs nullos strenuos generavit ,
 » sed patricizantes. Sponsam habet sibi exosam et ipsum odientem , incestam ,
 » maleficam et adulteram , et super hæc sæpiùs convictam : unde Rex sponsus ejus
 E » comprehensos laqueo jussit [amasios] super stratum ejus suffocari. Ipse Rex
 » nihilominus multos procerum suorum , et etiam consanguineos , zelotypavit
 » violenter , ac filias corripuit nobiles et sorores. In cultu autem christiano , prout
 » auditis , fluctuans et diffusus. »

Joannis Regis
 perdit mores.

Hæc cùm audisset Rex Admiralius , non tamen sicut priùs ipsum sprexit , sed
 detestabatur , et in sua lege maledixit , et ait : « Quare permittunt miseri Anglici
 » talem super se regnare et dominari ? verè effeminati sunt et serviles. » Respondit
 Robertus : « Patientissimi sunt homines Anglici , donec supra modum offendantur
 » et damnificentur. Nunc autem , sicut leo vel elephas cùm læsum se senserit vel
 » cruentum , irascuntur , et excutere colla de sub jugo opprimentis , etsi serò , pro-
 » ponunt et conantur. » Et cùm hæc omnia ipse Rex Admiralius audierat , Anglorum

nimiam redarguit patientiam, quam formidolositatem rectâ interpretatione fuisse A
 interpretes asseruit, qui ad omnia præsens exstiterat. Multos autem præter hos trac-
 tatus et confabulationes habuit idem Rex cum eodem Roberto, quæ postea amicis
 plenius in Anglia declaravit. Collatis igitur ipsi Roberto muneribus pretiosis in auro
 et argento, gemmis variis et holosericis, ipsum in pace dimisit; recedentes autem
 nuncios alios nec salutavit, nec aliquibus muneribus honoravit. Cùmque autem
 ad propria remeassent nuncii, et quæ viderant et audierant domino suo renun-
 ciassent, doluit dominus eorum Rex Johannes vehementer usque ad spiritûs ama-
 ritudinem, quòd sic ab ipso Rege Admiralio contemnebatur, et quòd in proposito
 suo impediabatur. Robertus autem de extraneis donis sibi collatis Regem liberaliter
 respexit, ut saltem sic perciperet quòd favorabilius aliis audiretur, licet primò
 repulsus tacuisset. Unde Rex ipsum plus aliis honoravit, et quasi pro præmio
 custodiam abbatiæ Sancti-Albani, quamvis non vacaret, improbus exactor con- B
 cessit, ut sic de alieno clericum suum fidei transgressor remuneraret (a)....

Pag. 245.
 Missis ad Pa-
 pam nunciis
 cum muneri-
 bus,

Cantuar. ar-
 chiepiscopi de-
 jectionem mo-
 litur.

Extunc igitur Rex Johannes præconceptum propositum suum, à quo credidit
 resilire, et suam cœpit conditionem deteriorare et deterioratam in perniciem regni
 solidare. Oderat quippe quasi virus viperinum omnes regni generosos, præcipuè
 tamen Saërum *de Quincy*, Robertum filium Walteri et Cantuariensem archiepisco-
 pum Stephanum. Noverat autem et multiplici didicerat experienciâ, quòd Papa super
 omnes mortales ambitiosus erat et superbus, pecuniæque sitiitor insatiabilis, et ad
 omnia scelera pro præmiis datis vel promissis cereus et proclivis. Missis igitur
 sub omni festinatione nunciis, magnam thesauri summam ipsi transmisit, et pro-
 misit ampliorem, spoponditque suum se esse et semper fore subjectum tributarium,
 eâ conditione ut, nactâ subtiliter occasione, Cantuariensem archiepiscopum con-
 fundere niteretur, et barones Angliæ, quos prius foverat, excommunicaret; et C
 hoc sitienter desiderabat, ut in excommunicatos exhæredando, incarcerando et
 necando posset malignari. Quæ igitur nequiter subarrhaverat, nequius, ut in sequen-
 tibus dicitur, solidavit.

Diebus quoque sub eisdem adeò desipiebat Rex Johannes, ut de mortuorum
 resurrectione futura et aliis fidem christianam contingentibus malè sentiret, et
 quædam irrecitabilia diceret deliramenta, quorum unum duximus memorandum.
 Contigit ut, venatu capto cervo quodam pinguissimo, in præsentia Regis cùm
 excoriaretur, Rex ridens et deridens diceret: « O quàm prosperè vixit ille! nun-
 » quam tamen missam audivit. »

An. 1212.

Per idem tempus, ipse Rex sive Admiralius Murmelinus, de quo suprâ dictum
 est, cum infinito quem conflaverat exercitu, non sine, ut dicitur, Regis Johannis
 assensu, fines Hispaniæ potenter constituit occupare: cui magnam audaciam con- D
 tulerat nutans fides Regis Johannis supradicti, et regni ejus interdictum. Quod cùm
 cognoverunt Reges Hispaniæ christiani, additis quibusdam prælatis, viriliter resti-
 terunt; et universo dissipato exercitu suo, à finibus suis fugaverunt, et primo-
 genitum filium suum, capto regali vexillo, interemerunt (b). Ubi Rex Arragonum *
 immortalem gloriam promeruisset, si non, in superbiam elatus, statim à Simone
 de Monteforti totam terram quam super Albigenses acquisierat, de se tenendam,
 contra prohibitionem Papæ, qui id ipsum postulaverat, procaciter exegisset: unde
 guerram gravem sibi suscitavit.

* Petrus.

His quoque temporibus, post dicti Regis Arragonum coronationem ab Innocentio
 factam Romæ, et inhibitionem districtam ne inimicis fidei auxilium vel favorem
 præstaret, spretâ patris correptione, post victoriam de Admiralio Murmelino

(a) « Non possum, inquit Will. *Watz* in Adver-
 » sariis, diffiteri totam istamce narrationem mihi
 » fore suspectissimam. Wendoverus sanè, qui pro-
 » pius illis temporibus vixerat, ne *gry* quidem de
 » eo monstre habet, immò nec Matthæi nostri
 » per omnia deflorator Matthæus Westmonaste-
 » riensis; et quod pluris est, ipse Parisiensis, quasi
 » se ipsum corrigens, in Chronico sive Historia
 » minore, quam post hanc majorem relimarat,
 » totam istam narrationem omninò omisit. Quæ-
 » nam insuper aut qualis illa erat tam urgens
 » Johanni Regi necessitas, ut Admiralii auxilium
 » tunc imploraret, cùm jam nuperrimè, de mortuo
 » Gaufrido Fitz-Petro, se juraret nunc primùm

» fuisse Regem et dominum Angliæ! Non benè igitur
 » cohæret narratio cum libertate Regis tam recen-
 » ter obtenta. Cùm igitur sciam (quod et in præ-
 » fatione monui) Matthæum nostrum acerrimum
 » equidem atque sceleratissimum fuisse omnium
 » hominum censorem redargutoremque, si calculus
 » candidior meus quicquam valeret, libenter à tam
 » turpi crimine Regem absolverem. Penès Robertum
 » Londinensem igitur, eumque testem solitarium,
 » sit omnis fides. Adde etiam ob hanc causam
 » Matthæum nostrum in Regem Johannem ini-
 » quorem fuisse, quia custodiam abbatiæ suæ alteri
 » quàm abbati monachisque concesserat. »

(b) Actum mense julio 1212.

A obtentam coepit recalcitrare, nocens quantum potuit Simoni memorato. Hæreticis utique Albigensibus confœderatus, associatis sibi Comitibus Fuxi¹ et Convenarum² cum Tolosanis, R.³ quoque *de Beders* cum suis Bederanis, et de com-provincialibus innumeris convocatis exercitu magno congregato, feriâ tertiâ post Natale beatæ Mariæ⁴, Murelli castellum obsedit (*a*). Quo audito, patres venerabiles Tolosan⁵, Nemausensis⁶, Agathensis⁷, Biterrensis⁸, Uticensis⁹, Lothevensis¹⁰, Carcasonensis¹¹ et Helniensis¹² necnon Magalonensis (*b*) episcopi, et de Claraco¹³ et Magna-villa¹⁴ et Sancti-Ægidii (*c*) abbates, et alii multi præclari viri quos archiepiscopus Narbonensis, apostolicæ sedis tunc legatus, propter sanctæ Crucis negotium fecerat congregari, unâ cum Simone Montisfortis et exercitu cruce-signatorum iter arripiunt ad obsessum castrum viriliter succurrendum; et cum die martis infra octavas supradictas venissent ad castrum quod dicitur Savardinum, B miserunt nuncios episcopi memorati ad capitaneos qui in obsidione castri Murelli erant, dicentes se ad hoc venire ut cum eis de pace tractarent, sibi que dari ducatum securum petebant. In crastino autem, quia res sic exigebat, exercitus cruce-signatorum, à Savardino recedens, festinavit ad Murelli succursum celeriter advenire. Episcopi verò prædicti morari proposuerant apud quoddam castrum Alta-ripa vocatum, quod, medium inter Savardinum et Murellum, distat ab utroque duabus leucis, ut ibi missos nuncios exspectarent: qui ibidem ad episcopos redeuntes, dixerunt ex parte Regis Arragonum, quod ducatum non præberet eis, quia cum toto exercitu advenerant, et quod non indigebant conductu. Verum, hæc audientes, episcopi Murellum cum exercitu cruce-signatorum intraverunt die mercurii intra octavas memoratas, et sollicitudine non pigri, duos viros religiosos ad Regem et cives Tolosanos destinarunt, qui à Rege cum derisione tale habuere responsum, C quod, propter quatuor ribaldos quos episcopi secum adduxerant, petebant habere colloquium cum ipso; Tolosani verò prædictis nunciis responderunt, quod Regi Arragonum erant confœderati, et nihi facerent nisi Regis tantummodo voluntate.

Quod cum redeuntes nuncii episcopis retulissent, iidem episcopi cum abbatibus disalciati ad Regem venire proposuerunt. Sed cum adventus eorum in hunc modum Regi nunciatus fuisset, januis patefactis, cum Comes Montisfortis ac cruce-signati inermes essent pro eo quod episcopi de pace loquerentur, hostes Dei fraudulenter et superbè vicum subintrare cum impetu attentaverunt; sed per Dei gratiam à suo fuerunt desiderio defraudati. Quorum superbiam Comes et cruce-signati videntes, per cordis contritionem et oris confessionem salubriter à peccatis mundati, armis se viriliter accinxerunt; venientesque ad episcopum Tolosanum, qui auctoritate domini Narbonensis jure legationis hoc officio fungebatur, exeundi D licentiam contra hostes fidei humiliter postularunt. Quâ, quoniam negotium in arcto erat constitutum, concessâ, in nomine Sanctæ Trinitatis, tribus dispositis aciebus, hostes fidei, è contrario multas habentes acies, jam munita armis tentoria sunt egressi: quos, licet multos nimis respectu cruce-signatorum, clientes Christi, in ipsius auxilio confidentes, armati virtute ex alto viriliter sunt aggressi; statimque virtus Altissimi per manus suorum hostes suos confregit, eos cominuens in momento. Terga enim verientes in fugam versi sunt, tamquam pulvis ante faciem venti contriti; alii mortis discrimen fugientes evaserunt; alii, gladios evitantes, aquæ periculo perierunt; nonnulli autem in ore gladii perierunt. De illustri quoque Arragonum Rege, qui cum interfectis occubuit, plurimum dolendum est: qui hostibus fidei conjunctus, ecclesiam catholicam improbè perturbavit. Per exploratores noverat Comes Simon quod Rex Arragonum se paravit (tam securus fuit!) ut ad E mensam sederet pransurus; unde Comes jocose dixit, super hoc certificatus, cum exiret: « Certè serviam ei de primo ferculo. » Unde primus ipse Rex Arragonum gladio transfossus, antequam tres buccellas panis deglutiret, interemptus occubuit. Certus interfectorum numerus nullatenus scribi potuit; de militibus autem cruce-

¹ Raimundo-
Rogeri.
² Bernardo.
³ Rogero.
⁴ An. 1213.
⁵ Fulco.
⁶ Arnaldus.
⁷ Raimundus.
⁸ Bertrandus.
⁹ Raimundus.
¹⁰ Petrus.
¹¹ Guido.
¹² Raimundus.
¹³ Petrus.
¹⁴ Raimundus.

Pag. 246.

Ibi Rex Arra-
goniæ bellando
perimitur.

(a) In codice Wendoveriano, post verba præstaret vel favorem, legitur: *Idem Rex, pii patris correctionem cum devotione non suscipiens, contra mandatum apostolicum protervè recalcitrare coepit. Nam protinus cum fuisset ad propria reversus, hæreticis confœderatus, in terra quæ per virtutem Dei et cruce-signatorum auxilio fuerat acquisita, associatis sibi Comitibus Tolosano, Fuxensi et Convenarum, cum*

civibus Tolosanis et exercitu magno nimis, feriâ tertiâ post Natale beatæ Mariæ, Murelli castrum obsedit.

(b) Ibidem pro Magalonensi scribitur Convenarum. Magalonensis tunc episcopus erat Guillelmus; Convenarum verò, Garcias.

(c) Item, pro Sancti-Ægidii, Wendoverus habet Sancti-Tyberii. Porro Sancti-Ægidii abbas vocabatur Poncius, et abbas Sancti-Tyberii Berengarius.

signatorum unus solus cum servientibus paucis occubuit. Facta est autem hæc A
belli congressio feriâ sextâ post octavas Nativitatis beatæ Mariæ, anno Domini
MCCXIII, mense septembri.

An. 1213.
Rex Angliæ,
ut interdicti re-
laxationem im-
petraret,

Eodem anno, circa festum Sancti Michaëlis, venit in Angliam Nicolaus Tus-
culanensis episcopus et apostolicæ sedis legatus, ut dissensiones inter regnum et
sacerdotium auctoritate apostolicâ reformaret; et licet terra interdicta fuisset,
ubique tamen cum processione solemni et cantuum modulatione et indumentis
festivis honorificè receptus est.... Legatus itaque, cum septem tantum equitaturis
in Angliam veniens, quinquaginta in brevi et familiâ multâ stipatus incessit. Con-
veniente tandem archiepiscopo Cantuariensi cum episcopis et magnatibus regni
Londonis in præsentia Regis et cardinalium, tractatum est ibidem per triduum
inter regnum et sacerdotium de damnis episcoporum et ablatis, factâ ex parte
Regis oblatione episcopis ad plenariam restitutionem centum mille marcarum B
argenti continuè numerandarum; et si verò post inquisitionem investigari possit,
custodes ecclesiarum aliosve Regis ministros amplius abstulisse, juratoriam obtulit
Rex et fidejussoriam cautionem, quòd pro episcoporum et ipsius legati arbitrio
infra sequens Pascha satisfactionem plenam omnibus faceret ablatorum. Ad hoc
autem legatus consensit, volens instanter hoc fieri, indignè ferens quòd non statim
suscepta fuit oblatio: unde protinùs suspicatum est legatum plus æquo parti regiæ
consentire. Episcopi quoque, negotium protrahentes, oblatis conditionibus obvia-
bant, habito consilio ut priùs inquirerent de ablatis et damnis, et summam dili-
gentiùs Regi inquisitam ostenderent, et sic simul acciperent quod quærebant.
Audiens itaque Rex dilationem sibi dilectam, præbuit illicò consensum, et sic eo
die, infecto negotio, recesserunt.

Pag. 247.

Chartam de
homagio Rom.
ecclesiæ præsti-
to innovat.

Veniente verò die crastinâ, convenerunt omnes iterum ad Sanctum-Paulum in C
ecclesia cathedrali, ubi, post multos et varios de interdicti relaxatione tractatus,
ante majus altare coram clero et populo exacta est à Rege et innovata illa non
formosa sed famosa subjectio, quâ, in manum domini Papæ diademate cum
regno resignato, tam dominium Hiberniæ quàm regnum subdidit Anglicanum.
Charta quoque Regis, de qua superiùs diximus, quæ priùs cerâ signata fuerat et
Pandulpho tradita, nunc auro bullata est et legato ad opus domini Papæ et Romanæ
ecclesiæ resignata.

Inter Acta Ry-
meri, t. I, p. 57
edit. 2.^a

JOANNES, Dei gratiâ, Rex Angliæ, dominus Hiberniæ, Dux Normanniæ et Aquitaniæ, et
Comes Andegavensis, omnibus Christi fidelibus hanc chartam inspecturis, salutem in Domino.
UNIVERSITATI vestræ per præsentem chartam, aureâ bullâ nostrâ munitam, volumus esse
notum, quòd, cum Deum et matrem nostram sanctam ecclesiam offenderimus in multis, et
proinde divinâ misericordiâ plurimum indigere noscamur, nec quicquam dignè offerre possi- D
mus pro satisfactione Deo et ecclesiæ facienda debita, nisi nos ipsos humiliemus et regna
nostra; volentes nos ipsos humiliare pro illo qui se pro nobis humiliavit usque ad mortem,
gratiâ Spiritûs sancti inspirante, non vi inducti nec timore coacti, sed nostrâ bonâ spontaneâ-
que voluntate, ac communi consilio baronum nostrorum, offerimus et liberè concedimus
Deo et sanctis apostolis ejus Petro et Paulo, et sanctæ Romanæ ecclesiæ matri nostræ, ac
domino nostro Papæ Innocentio tertio, ejusque catholicis successoribus, totum regnum An-
gliæ et totum regnum Hiberniæ, cum omni jure et pertinentiis suis, pro remissione pecca-
torum nostrorum et totius generis nostri, tam pro vivis quàm pro defunctis; et amodò illa
à Deo et ab ecclesia Romana tamquam feodatus recipientes et tenentes, in præsentia vene-
rabilis patris nostri domini Nicolai Tusculani episcopi, apostolicæ sedis legati, et Pandulphi
domini Papæ subdiaconi et familiaris, fidelitatem exinde domino nostro Papæ Innocentio,
ejusque catholicis successoribus ac Romanæ ecclesiæ, secundum subscriptam formam, fecimus
et juravimus.

E

Homagium etiam ligium pro prædictis regnis Deo et sanctis apostolis Petro et Paulo, et
ecclesiæ Romanæ et eidem domino nostro Papæ Innocentio, per manus prædicti legati, loco
et vice domini Papæ recipientis, publicè fecimus; successores et hæredes nostros de uxore
nostra in perpetuum obligantes, ut simili modo summo Pontifici qui pro tempore fuerit, et
ecclesiæ Romanæ, sine contradictione debeant fidelitatem præstare et homagium recognoscere.
Ad indicium autem hujus nostræ perpetuæ obligationis et concessionis, volumus et stabili-
mus ut de propriis et specialibus redditibus prædictorum regnorum nostrorum, pro omni
servitio et consuetudine quod pro ipsis facere debemus (salvis per omnia denariis beati
Petri), ecclesia Romana mille marcas sterlingorum percipiat annuatim, scilicet in festo Sancti
Michaëlis quingentas marcas, et in Pascha quingentas marcas; septingentas scilicet pro regno
Angliæ, et trecentas pro regno Hiberniæ, salvis nobis et hæredibus nostris justitiis,

A libertatibus et regalibus nostris. Quæ omnia, sicut *suprà* dicta sunt, rata esse volentes perpetuò atque firma, obligamus nos et successores nostros contrà non venire; et si nos vel aliqui successorum nostrorum hoc attemptare præsumpserit, quicumque fuerit ille, nisi ritè commo- nitus resipuerit, cadat à jure regni, et hæc charta obligationis et concessionis nostræ semper firma permaneat.

Forma juramenti per Johannem Regem de supradictis præstiti.

B EGO JOHANNES, Dei gratiâ, Rex Angliæ, dominus Hiberniæ, ab hac hora in antea fidelis ero Deo et beato Petro et ecclesiæ Romanæ, ac domino meo Papæ domino Innocentio tertio, ejusque successoribus catholicè intransibis; nec ero in facto, in dicto, consensu vel consilio, ut vitam perdat vel membrum, vel malâ captione capiatur. Eorum damnum si scivero, im- pediam et remove faciam, si potero; alioquin eis quàm citiùs potero intimabo vel tali personæ dicam, quam eis credam pro certo dicturam. Consilium quod mihi crediderint per se vel per nuncios seu literas suas, secretum tenebo, et ad eorum damnum nulli pandam, me sciente. Patrimonium beati Petri, et specialiter regnum Angliæ et regnum Hiberniæ, adjutor eis ero ad tenendum et defendendum contra omnes homines pro posse meo. Sic me Deus adjuvet, et hæc sancta Evangelia.

De quibus ne possit in posterum aliquid dubitari, ad majorem securitatem prædictæ obligatio- nis et concessionis nostræ, præsentem chartam fieri fecimus et aureâ bullâ nostrâ signari, ac pro censu hujus præsentis et primi anni mille marcas sterlingorum per manum prædicti legati ecclesiæ Romanæ persolvimus. Testibus domino S.¹ Cantuariensi episcopo, Wil.² Londoniensi, P.³ Wintoniensi, E.⁴ Elyensi, H.⁵ Lincolnensi, episcopis; Wil. de Gray cancellario nostro, Wil. de Longa-spata Comite Saresberiensis, fratre nostro; R.⁶ Comite Cestriæ, Wil. Marescallo Comite *Penbroc*, Roberto de Rosse, Wil. Comite de Ferrariis, S.⁷ Comite Wintoniensi, Guillelmo *Briwere*, Petro filio Hereberti, Matthæo filio Hereberti, Brienno de Insula, dapifero nostro.

C Datum per manum magistri Riccardi de Marisco, archidiaconi Richemundiæ et Northumbriæ, apud Sanctum-Paulum Londoniensem, tertiâ die octobris, anno ab incarnatione MCCXIII, regni verò nostri anno decimo-quinto.

¹ Stephano.
² Willelmo.
³ Petro.
⁴ Eustachio.
⁵ Hugone.
⁶ Ranulpho.
⁷ Saëro.

Super ablatorum verò restitutione, III nonas novembris apud Radingum diem statuerunt. Cùmque die jam prælibato omnes ut superiùs convenissent, Rex die illâ non comparuit; sed die tertiâ apud *Walingeford* iterùm pariter convenerunt: ubi Rex, ut *suprà*, de omnibus ablatis episcopis et aliis universis se satisfacturum gratanter spondit; sed hoc illis quorum castella diruta, domus subversæ, pomaria cum nemoribus succisa fuerant, parùm videbatur. Unde Rex et episcopi in hoc pariter consenserunt, ut in arbitrio quatuor baronum se ponerent, et sic ipsorum judicio satisfaceret universis. Convenerunt iterùm Rex cum legato, archiepiscopus cum episcopis, magnatibus ac omnibus viris religiosis ad interdicti negotium con- tingentibus, apud Radingum, VIII idus decembris*, ubi singuli chartam porrexerunt in publicum, omnium ablatorum pariter et damnorum summam continentem. Sed, legato Regi favorem præbente, solutio omnium dilationem accepit, excepto quòd archiepiscopus et episcopi dudum ab Anglia proscripti, ibidem quindecim millia marcarum argenti perceperunt....

Clericis quo- que ablatorum restitutionem promittit.

* An. 1213.

E Anno Domini MCCXIV, Rex Anglorum Johannes ad Natale curiam suam tenuit apud *Windleshores*, ubi multa magnatum suorum multitudini festiva distribuit indu- menta. Deinde post octavas Epiphaniæ convenerunt apud Dunestapliam Stephanus Cantuariensis archiepiscopus cum suis suffraganeis, ut de negotiis ecclesiæ Angli- canæ tractarent; molestè enim supra modum ferebant quòd legatus supradictus, illis inconsultis, Regis favens voluntatibus, in ecclesiis vacantibus prælatos minùs sufficientes posuerat, intrusione magis quàm electione canonicâ. Tandem cùm hinc inde variâ sorte tractassent, archiepiscopus Cantuariensis duos clericos apud Burtonam super flumen *Trente*, ubi tunc legatus erat, misit: qui eidem ex parte domini Cantuariensis, interpositâ appellatione, prohibuerunt ne contra dignitatem suam, ad quam ordinatio ecclesiarum suæ diocesis de jure spectabat, prælatos in ecclesiis vacantibus instituere præsumeret. Legatus autem, appellationi factæ non deferens, misit assensu regio Pandulphum jam sæpeditum ad curiam Romanam, ut archiepiscopi et episcoporum propositum irritaret. Quòd cùm pervenisset, famam archiepiscopi Cantuariensis in conspectu summi Pontificis non mediocriter deni- gravit, Regemque Anglorum tantis ibidem extulit laudum præconiis, asserens se Regem tam humilem tamque modestum eatenùs non vidisse, ut in oculis domini Papæ idem Rex gratiam admirabilem obtineret. Restitit autem Pandulpho ibidem magister Simon de Langetuna, frater archiepiscopi Cantuariensis; sed, quoniam

Oritur inter episcopos et legatum dissi- dium.

Pag. 248.

charta Regis auro bullata domino Papæ de subjectione et tributo regni Angliæ et A
Hiberniæ à prædicto Pandulpho nuper delata fuerat, magister Simon in suis contra-
dictionibus non potuit exaudiri. Asserebat præterea Pandulphus memoratus in
præsentia domini Papæ, archiepiscopum et episcopos, in exactione et ablatorum res-
titutione tempore interdicti, nimis esse rigidos et avaros, quòdque ipsum Regem
et regni libertates plus æquo deprimebant: et sic propositum archiepiscopi et epis-
coporum ad tempus accepit dilationem.

An. 1214.
Excitato in
Flandria contra
Franc. Regem
bello,

* Arnulfi.

* f. Bouchain.

* Aire.

* Lens.

Eodem anno, Rex Anglorum Johannes misit principibus militiæ suæ qui erant
in Flandria pecuniam magnam nimis, ut Regem Francorum inquietarent et terras
cum castris incursione bellicâ devastarent. At illi, Regis exhortationibus obtem-
perantes, terram Comitum de *Gisnes* * ferè totam ferro flammisque discurrentibus
contriverunt (a); castrum de *Brancham* * obsidentes prostraverunt, ubi milites et
servientes multos ad deditionem compulsos in vinculis abduxerunt; Ariam * quoque B
obsidione vallantes, subjugaverunt et igne combusserunt; castrum autem de *Liens* *
per insultum ceperunt, et multos ibidem peremerunt, et nonnullos captos in car-
cerem detruserunt; terramque Lodovici filii Regis Francorum in partibus illis
gravi depopulatione affligerunt.

Rex Angliæ in
Franciam traji-
cit.

Rex autem Johannes in die Purificationis beatæ Mariæ, missis Romam pro
relaxatione interdicti nunciis, apud *Portesmuthe*, Reginâ comite, naves ascendit,
et infra dies paucos in manu forti et exercitu magno applicuit apud Rupellam.
Quo audito, venerunt ad eum multi barones Pictaviæ et fidelitatem ei juraverunt.
Deinde Rex, in brachio extento progrediens, plurima castella inimicorum suorum
potenter subjugavit. Sed quæ ibi gesta sunt qui plenius nosse desiderat, literas
quas justitiariis suis de Scaccario direxit, legere non omittat.

Inter Acta Ry-
mery, t. I, p. 59
edit. 2.^a

REX dilecto et fidei suo Wil. Comiti Marescallo salutem. SCIATIS quòd sani, Dei gratiâ,
et incolumes apud Rupellam applicuimus die sabbati proximo post caput jejunii, cum magna
parte gentis nostræ. Et statim ex quo advenimus, tum reddita nobis fuerunt, tum relicta
viginti-sex castra et fortaliciæ. Et post paucos dies processimus ad castrum *Milescu* obsi-
dendum; et cùm castrum illud cepissemus, venit ad voluntatem et misericordiam nostram
Johannes Porcelinus, et continuò post illum venit similiter ad voluntatem et misericordiam
nostram Savaricus (b) de Malo-leone, quem consilio domini Burdegalensis archiepiscopi * et
aliorum fidelium nostrorum in pacem nostram admisimus. Die autem martis proximo ante
mediam Quadragesimam, dum adhuc moram fecissemus circa castrum illud funditus proster-
nendum, venit ad nos à curia Romana frater Willelmus de Sancto-Audoëno, afferens nobis
litteras domini Papæ de forma interdicti relaxandi in Angliâ, quas venerabili patri nostro domino
Petro Wintoniensi episcopo destinavimus. Unde vobis mandamus rogantes quatenus, ad nego-
tium illud exequendum ad honorem Dei et nostrum et vestrum, consilium et auxilium efficax
impendatis, et faciatis super negotio isto id quod dominus Wintoniensis episcopus, justitiarius noster, vobis dicet ad fidem et commodum nostrum, ut honorem inde habeamus,
et regni nostri status in melius commutetur, unde meritò vobis ad perpetuas teneamur gra-
tiarum actiones. Teste meipso apud Rupellam, octavo die martii.

* Guillelmi.

Eodem modo scribitur omnibus Comitibus, baronibus et magnatibus Angliæ, datâ eadem
[civibus quoque Cantuariensibus et omnibus fidelibus suis, in hunc modum]:

Rymer, *ibid.*
p. 60.

REX probis hominibus suis Cantuar. salutem. SCIATIS nos et fideles nostros quos nobiscum
adduximus in Pictaviâ, sanos esse et incolumes, et jam in gaudium et lætitiâ amicorum
et confusionem inimicorum nostrorum negotia nostra, gratiâ Dei, incœpimus expedire. Die
autem dominico proximo ante mediâ Quadragesimam *, obsedimus castrum de *Milescu*, quod
Porteclinus de *Mausy* contra nos munierat, et nos die martis sequenti castrum illud vi cepimus,
et ibi suscepimus per manum fratris Willelmi de Sancto-Audoëno litteras domini Papæ de
forma relaxationis interdicti Angliæ, quas destinavimus venerabili patri nostro P. Wintoniensi
episcopo, justitiario nostro. Et vos rogamus attentius quatenus, secundum quod idem epis-
copus vobis scire faciet, ad interdictum illud relaxandum in præstito nobis subsidium efficaciter
impendatis, ita quòd dilectionem vestram meritò commendare debeamus; scituri quòd præ-
stitum quod nobis ad hoc facietis, plenè vobis reddi faciemus cum gratiarum actione. Et in
hujus rei testimonium præsentis litteras vobis mittimus, teste meipso apud Rupellam, octavo die
martii, [regni nostri] anno decimo-quinto.

* An. 1214.

Eodem etiam modo scribitur omnibus burgis et dominicis domini Regis. Teste eodem.

(a) Hujus autem guerræ fuit occasio, quòd præ-
fatus Comes Arnulfus domino Regi Francorum et
filio ejus primogenito fidelitatem fecerat, et à subjec-
tione Comitum Flandrensis recesserat, inquit Guillel-
mus Andrensis abbas, qui monasterio suo inflicta

ab hostibus clades longâ narratione exequitur, t. II
Spicilegii Acheriani, in-fol. p. 853.

(b) Savaricus fidem suam Regi Philippo contra
Joannem obligaverat literis quas recitat Martenius,
t. I Ampl. Collect. col. 1088.

REX

A *REX Comitibus, baronibus, militibus, et omnibus fidelibus suis per regnum Angliæ constitutis*, Rymer, *ibid.* salutem. SCIATIS quòd sani sumus et incolumes, cunctaque Dei gratiâ apud nos prospera *p. 62.* sint et jocunda. Grates autem vobis referimus multiplices, qui milites vestros nobiscum misistis in servitium nostrum ad jura nostra tuenda et conquirenda; et rogamus attentissimè vos qui nobiscum non transfretastis, quatenus, sicut honorem vestrum diligitis, sine dilatione ad nos veniatis in auxilium terræ nostræ conquiendæ, exceptis illis qui de consilio venerabilium patrum nostrorum P. ¹ Wintoniensis episcopi, J. ² Norwicensis episcopi, et magistri R. ³ *de Martesc*, et W. ⁴ *Briwere*, et aliorum fidelium nostrorum qui in Angliâ moram sunt facturi, tantum inde facientes ut ad perpetuas vobis inde grates teneamur. Si quis verò vestrum æstimaverit quòd indignationem erga eum habuerimus, per adventum suum poterit emendari. Et in hujus rei testimonium præsentis patentes literas vobis mittimus. Teste meipso apud Rupellam, xv die julii, anno regni nostri decimo-sexto.

¹ Petri.
² Joannis.
³ Richardi.
⁴ Willelmi.

B *JOHANNES, Dei gratiâ, &c.* SCIATIS quòd, cùm instaret terminus treugarum quas concesseramus Comitibus Marchiæ ¹ et *de Augi* ², nec invenissemus in eis pacem nobis *p. 62.* expedientem, transtulimus nos in diē veneris proxima ante Pentecosten cum exercitu nostro usque *Mierevent* ³ castrum Gaufridi *de Lezinan*; et licet crederemus quòd capi non posset per insultum, in crastino tamen, in vigilia sanctæ Pentecostes, solo insultu usque ad horam primam illud cepimus violenter. Die verò Pentecostes, obsedimus aliud castrum ipsius Gaufridi quod *Novent* ^{*} dicitur, incluso in eo ipso Gaufrido cum duobus filiis suis; et cùm jam per tres dies usi fuissemus continuâ petrariarum nostrarum verberatione, in tantum ut immineret nobis opportunitas captionis ipsius castri, venit ad nos Comes de Marchia, efficiens quòd dictus Gaufridus se reddidit in misericordiam nostram cum duobus filiis suis et castro suo, et omnibus quæ in eo erant. Et dum adhuc ibi fuimus, nunciatum fuit nobis quòd filius Regis Franciæ Lodovicus quoddam castellum ipsius Gaufridi obsederat, quod *Muncunteur* dicitur. Quibus auditis, nos statim versùs partes illas divertimus, ut ei occurreremus, ita quòd in die Sanctæ-Trinitatis fuimus apud *Parthenai*, ubi Comes de Marchia et Comes *de Augi* ad nos venerunt cum dicto **C** Gaufrido *de Lezinan*, facientes nobis homagium et fidelitatem (*a*). Et quia priùs tractatum erat inter nos et Comitem Marchiæ de filia nostra Johanna filio suo danda in uxorem, id ei concessimus, licet Rex Francorum eam ad opus filii sui peteret, sed fraudulenter. Memores enim fuimus neptis nostræ Lodovico filio Franciæ Regis datæ, et illius rei eventus. Sed utinam det nobis Deus majorem de hoc matrimonio proventum quàm de illo fuimus consecuti! Nunc autem gratiâ Dei data est nobis opportunitas ut extra Pictaviam in capitale inimicum nostrum Regem Francorum insurgamus. Et hæc vobis mandamus, ut de successibus nostris gaudeatis. Teste meipso apud *Parthenai*, anno regni nostri xvi.

Rymer, *ibid.*
¹ Hugoni.
² Radulfo.
³ *Mirebeau*.

^{*} *Vouvant*.

Circa dies istos ^{*}, Papa Innocentius Nicolao Tusculanensi episcopo pro relaxatione interdicti scripsit in hæc verba :

Pag. 249.
^{*} An. 1214.

D *INNOCENTIUS episcopus, &c.* VENERABILIS frater noster Johannes Norwicensis episcopus, et dilectus filius noster Robertus ^{*} de Marisco archidiaconus Northanhumbriæ, et nobiles viri Thomas de Hundintuna et Adam, nuncii carissimi in Christo filii nostri Johannis Regis Angliæ illustris, ex una parte; magister Stephanus ^{*} de Langetuna, A. et G. (*b*) clerici, nuncii venerabilis fratris nostri Stephani, Cantuariensis archiepiscopi, ex altera parte, in præsentia nostra constituti, asseruere concorditer et constanter quòd, pro evitando grandi rerum dispendio, et gravi periculo animarum, expediebat quamplurimum tam regno quàm sacerdotio, ut sine dilatione relaxetur sententia interdicti. Unde nos, pro affectu paterno solliciti, inter eos ad [omnium] salutem et utilitatem, super his quæ pacis sunt cum illis tractavimus diligenter, et tandem, ipsis acquiescentibus, formam invenimus et statuimus infrà præscriptam. Sanè prædictus Rex tantam pecuniam archiepiscopo Cantuariensi, Londiniensi et Elyensi episcopis, vel aliis quos ad hoc assignare voluerint, faciat assignari, computatis his quæ idem Rex noscitur persolvisse, quòd summam impleat quadraginta millium marcarum. Quibus solutis et cautione præstitâ inferius adnotatâ, protinùs, sublato cujuslibet appellationis et conditionis ^{*} obstaculo, relaxes sententiam interdicti, ac deinde singulis annis duodecim millia marcarum in duobus **E** terminis, in commemoratione videlicet omnium Sanctorum sex millia marcarum, et totidem in festo Dominicæ Ascensionis, apud ecclesiam Sancti-Pauli Londiniensis eisdem faciat exhiberi, donec tota summa fuerit persoluta. Ad hoc fideliter exequendum obligabit seipsum ipse Rex per proprium juramentum et per literas patentes sigillo suo munitas, necnon per fidejussionem Wintoniensis ¹ et Norwicensis ² episcoporum, Cestrensis ³ et Wintonensis ⁴ et Willelmi Marescalli Comitum, ita quòd tam hæredes ipsius Regis quàm successores eorum tenebuntur astricti. Quocirca per apostolica tibi scripta præcipiendo mandamus, quatenus secundum formam præscriptam procedere non postponas, nisi de mera et libera voluntate partes aliter duxerint componendum. Datum Laterani (*c*).

^{*} Richardus.
^{*} *Corr. Simon*.

^{*} *f. contradic-*
tionis.

¹ Petri.
² Joannis.
³ Ranulfi.
⁴ Saeri.

(*a*) Literas ea de re Angliæ Regi traditas vide leguntur in literis Joannis Regis mox subjiendis. *suprà*, pag. 90. (*c*) Non exstant eæ literæ in Registro Innocen-

(*b*) *Alanus et Walterus*, quorum nomina subscripta tii, nec inter Acta Th. Rymer.

Tom. XVII.

Xxxx

Habito de res-
titutione ablato-
rum tractatu,

Tempore verò quo Nicolaus Tusculanensis episcopus et apostolicæ sedis legatus A
per nuncios memoratos domini Papæ authenticum acceperat, Rex Anglorum erat
in partibus transmarinis. Sed, quoniam idem Rex in recessu suo ab Anglia, legato
jam dicto et Wilhelmo Marescallo vices suas in hoc negotio commiserat, idem
legatus in urbe Londoniensi apud Sanctum - Paulum grande congregavit conci-
lium, ubi congregatis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus, Comitibus,
baronibus et aliis ad hoc negotium interdicti spectantibus, proposuit coram
omnibus formam restitutionis super ablatis et damnis, à domino Papa, partibus
consentientibus, provisam, præcipiens constanter ut certificaretur de quantitate
solutæ pecuniæ episcopis et aliis quibuslibet à ministris Regis causâ interdicti,
quatenus per pecuniam solutam sciret quantum unicuique ad solvendum restaret.
Probatum est igitur ibidem certâ computatione archiepiscopum et monachos Can-
tuarienses, simul cum Londoniensi, Elyensi, Herefordensi, Bathoniensi, Lincol- B
niensi, antequam ab exilio in Angliam redirent, per manum Pandulphi duodecim
millia marcarum legalium sterlingorum acceperat. Post adventum quoque eorum,
in concilio VII idus decembris * apud Radingum celebrato, quindecim millia mar-
carum iidem episcopi cum monachis supradictis inter se dividenda perceperunt,
ita quòd tota summa simul conjuncta viginti - septem millium marcarum facit
complementum. Residua autem tredecim millium marcarum, quæ ad supplemen-
tum quadraginta millium marcarum prædictarum solvendæ restant, sub fidejussione
Wintoniensis et Norwicensis episcoporum remanserunt, additis literis Regis pa-
tentibus ad majorem securitatem, juxta quod in literis domini Papæ continebatur
expressum.

* An. 1213.

Inter Acta Ry-
meri, t. I, p. 61.

EGO JOHANNES, Dei gratiâ, Rex Angliæ, dominus Hiberniæ, Dux Normanniæ et Aquitaniæ, C
et Comes Andegaviæ, præstito juramento promitto quòd tantam pecuniam in manus venera-
bilium patrum Stephani Cantuariensis archiepiscopi, Guillelmi Londoniensis, Hugonis Lincol-
niensis ac Eustachii Elyensis episcoporum, vel eorum quos ad hoc duxerint deputandos,
restituam iis quibus facienda est restitutio; computatis illis quæ persolvi eidem archiepiscopo
et episcopis, aut aliis hoc negotium contingentibus, de ipsius consilio vel mandato quoad
summam quadraginta millium marcarum complebo. Quibus solutis et cautione præstitâ inferiùs
annotatâ, necnon relaxatâ sententiâ interdicti, deinde singulis annis duodecim millia mar-
carum in duobus terminis, Commemoratione videlicet omnium Sanctorum sex millia, et totidem
in festo Ascensionis, apud ecclesiam Sancti-Pauli Londoniæ eisdem faciam exhiberi, donec
tota summa fuerit persoluta, quæ, taxante summo Pontifice, declarabitur per inquisitionem
de mandato ejus proinde faciendam. Et ad hoc fideliter exequendum, obligo me per pro-
prium juramentum ac per patentes literas sigillo meo munitas, necnon per fidejussorem
venerabilium patrum Petri Wintoniensis et Johannis Norwicensis episcoporum, ac nobilium
virorum Cestrensis¹ et Wintoniensis² Comitum, et Willemi Briwere, et Willemi Marescalli D
Comitis de Pembroc, si fuerit præsens in Anglia, vel Comitis de Ferrariis³ seu Comitis Arundel⁴,
si dictus Willemus Marescallus forsitan absens fuerit, eorum juramentis et literis roboratam,
ita quòd tam hæredes mei quàm successores eorum pari obligatione teneantur astricti. Et si
forsitan quispiam de successoribus eorundem vel nequiverint vel noluerint ad hanc obliga-
tionem induci, ego alium idoneum fidejussorem constituam secundum formam inferiùs
annotatam.

¹ Ranulphi.
² Saëri.
³ Willemi.
⁴ Willemi.

Actum autem est hoc apud Andegavum, XVII die junii, anno regni nostri decimo-sexto,
coram magistro Pandulpho domini Papæ subdiacono et familiari, ad hoc specialiter destinato,
in præsentia venerabilium patrum Johannis Norwicensis et Will, Andegavensis episcoporum,
Radulphi Comitis Cestriæ, Willemi Comitis de Ferrariis, magistri Alani et Walteri cle-
ricorum domini Cantuariensis archiepiscopi, Reginaldi de Pontibus senioris, Pagani de Rupe-
forti et Thomæ de Erilinton.

Interdicti sen-
tentia solvitur.
* 29 junii
1214.

His ita gestis, Nicolaus Tusculanensis episcopus et apostolicæ sedis legatus, E
in die apostolorum Petri et Pauli *, in ecclesia cathedrali relaxavit sententiam so-
lemniter interdicti, postquam duraverat annis sex, mensibus tribus et diebus
quatuordecim, ad irrestaurabile damnum ecclesiæ tam in temporalibus quàm in
spiritualibus. Quâ relaxatione factâ, gaudium per totam terram pulsando et hymnum
Te Deum laudamus cantando exortum est. Relaxato itaque, ut dictum est, inter-
dicto, venerunt ad legatum abbates, priores, Templarii, Hospitalarii, abbatissæ,
moniales, clerici et laici, scilicet innumera multitudo, petentes de damnis et in-
juriis interdicti tempore sibi illatis fieri restitutionem. Asserebant enim quòd, licet
ab Angliâ non exierint, remanserant tamen in continua Regis et ministrorum ejus
persecutione, corporum suorum et rerum non indemni fatigatione. Legatus verò

A universæ multitudini conquerenti ita respondit, quòd videlicet de damnis eorum et injuriis in literis domini Papæ nulla mentio facta fuerat : unde non debuit nec de jure potuit mandati apostolici fines præterire. Sed tamen consilium dedit ut de injuriis et damnis coram domino Papa querelam deponerent, et peterent sibi justitiæ plenitudinem exhiberi. His igitur auditis, universitas illa conquerentium prælatorum sine spe melioris proventus ad propria sunt reversi....

Sub diebus istis, Johannes Rex Anglorum promovit exercitum suum à Pictavia in minorem Britanniam, continuans tribus diebus iter cum totidem noctibus. Veniens tandem prope civitatem quæ *Nantes* ab incolis nuncupatur, eam debellare disposuit; sed cives et milites quos in ejus præsidio Rex posuerat Francorum, cum Regis Anglorum adventum cognovissent, exierunt obviam ei, et in introitu cujus-

Pag. 250.
Rex Angliæ,
circa Ligeris
ostia bellum ge-
rens,

B gressi sunt. Sed Rex Johannes, Marte sibi propitio, victoriam tandem adeptus, viginti milites in illo conflictu cepit, et, inter cæteros, filium et hæredem Comitis Roberti de Druis et avunculi Francorum Regis, vinculis constrictum, secum rediens abduxit (a). Deinde idem Rex, ad Rupem-Monachi cum exercitu suo se conferens, castrum obsidione vallavit. Quod audiens Lodovicus Regis Francorum filius, ad hoc à patre missus ut Regis Anglorum refrenaret incursus, cum exercitu non modico illuc properavit, ut subveniret obsessis. Cùmque adventum ipsius Rex Angliæ cognovisset, misit exploratores ab exercitu suo, qui numerum et vires hostium supervenientium sagaciter æstimarent; nuncii verò, injuncto sibi officio celeriter peracto, dixerunt Regem Anglorum multò majorem habere numerum bellatorum, unde Regi constanter persuaserunt ut campestre prælium cum hostibus consereret, quia, hoc faciens, procul dubio ab hostibus optatum reportaret

Metu advenien-
tis Ludovici Re-
gis filii retroce-
dit.

C triumphum. Animatus autem Rex dictis nunciorum suorum, jussit quantociùs milites ad arma convolare, ut occurreret Lodovico campestre prælium commissurus. Sed barones Pictaviæ, Regem sequi contemnentes, dixerunt se ad campestre prælium non esse paratos. Tunc Rex solitam proditionem Pictaviensium habens nimis suspectam, cùm captio castri illius immineret, maximo mœrore confectus ab obsidione recessit. Lodovicus itaque cùm audisset Regem Anglorum castra movere, timens ne ipsum invaderet, fugit à tergo Johannis Regis; sicque uterque exercitus, ignominiosâ dilapsus fugâ, alter alterum à tergo salutavit (b).

His quoque diebus, exercitus Regis Anglorum qui erat in Flandria, adeò debacchando invaluit, ut, plurimis depopulatis provinciis, jam pagum ingressus Pontiviensem, crudeli nimis ibidem rabie desæviret. Erant enim in hac expeditione viri bellicosi et in re militari experti, Willelmus Dux Hollandiæ, Reginaldus

Interim auxi-
liaribus ejus è
Flandria erum-
pentibus,

D quondam Comes Bononiæ, Ferrandus Comes Flandriæ, Hugo *de Boves*, miles strenuus, sed crudelis et superbus, qui tantâ in partibus illis rabie sæviebat, ut nec quidem sexui muliebri nec ætati parceret parvulorum. Rex autem Johannes constituerat marescallum illius exercitûs Willelmum Comitem Saresberiensem cum militia regni Anglorum, ut cum ipsis militaret, atque aliis militantibus de fisco stipendia ministraret. Habuerunt præterea iidem bellatores Othonis Romani Imperatoris auxilium pariter et favorem, cum toto posse Ducis Lovaniæ* et Brabantiorum, qui pari tyrannide in Francigenas sæviebant. Cùmque denique hæc omnia ad notitiam Regis Francorum devenissent, perturbatus est valdè, timens ne sufficeret ad illius partis defensionem, quia nuper Lodovicum filium suum cum exercitu copioso in Pictaviam direxerat contra Regem Anglorum, ut ejus incursus bellicos refrenaret. Et licèt idem Rex sæpiùs revolveret vulgare proverbium,

* Henrici.

E *Pluribus intentus minor est ad singula sensus*; tamen, exercitu magno congregato Comitum, baronum, militum et servientium, peditum et equitum, cum communibus villarum et civitatum, in fortitudine gravi adversariis occurrere maturavit, præcipiens episcopis, viris religiosis, clericis et sanctimonialibus, eleemosynas dare, preces ad Deum fundere, et pro statu regni sui divina mysteria celebrare. Quo facto, cum exercitu suo audacter processit in hostes.

Pag. 251.

(a) Cladem hanc ad an. 1213 refert Guillelmus Brito, suprâ, p. 91. Rex autem Angliæ, nonnisi anno 1214, in capite jejunii, Rupellam appulit, ex literis ejus, suprâ, pag. 712 recitatis. Sed habenda ratio varii ducendi initium anni modi.

(b) Nedum Ludovicus, fugiente Angliæ Rege,

et ipse terga verterit, successus eum suos ursisse tradit Guillelmus Brito. *Ludovicus*, inquit ille, *Regem intelligens sic fugisse, divertit ad munitiones prædictas quas Joannes Rex occupaverat, et eas recuperavit in brevi.* Vide suprâ, p. 93.

Philippus ad
pontem Bovi-
narum occurrit.
* Tornacensi.

* f. refrige-
rium.

Commisso die
dominicâ præ-
lio,

Primò Rex
Franciæ equo
dejicitur;

Audiens autem idem Rex hostes memoratos usque ad pontem *de Bovines*, in A territorio Pontivensi * situm, jam hostiliter properasse, illuc vexilla direxit et arma, atque ad pontem jam dictum perveniens, illius aquæ fluentia cum exercitu suo toto pertransiens, ibidem castrametatus est. Erat enim ardor solis permāximus, sicut fit in mense julio : unde prope flumen Francigenæ quiescere decreverunt propter refugium * tam hominum quàm equorum. Venerunt quoque ad dictum flumen quâdam die sabbati circa horam vesperam ; atque ordinatis à dextris et à sinistris bigis et quadrigis, et omnibus vehiculis quibus victualia et arma cum machinis et bellicis instrumentis allata fuerant, totus ille exercitus, adhibitis circumquaque custodibus, nocte illâ quievit. Mane autem facto, cùm principes militiæ Regis Anglorum de adventu Regis Francorum certificati fuissent, habito tractatu diligenti, decreverunt communiter campestre prælium cum hostibus conserere ; sed, quia dies dominica erat, visum est sapientioribus de exercitu, et maximè Reginaldo quondam Comiti Bononiæ, inhonestum esse in tanta solemnitate bellum committere, et tantum diem homicidio et effusione sanguinis humani violare. Placuit consilium Imperatori Romano, qui constanter affirmavit talis diei conflictu se nunquam lætum reportare triumphum. His itaque auditis, Hugo *de Boves*, in vocem blasphemiæ prorumpens, Reginaldum Comitem proditorem nequissimum appellavit, improperans ei terras et possessiones largas quas ex dono Regis Anglorum perceperat ; adjiciens etiam quòd, si die illâ bellum differatur, in damnum irreparabile Regis Johannis redundabit : nocuit enim semper differre paratis. Comes verò Reginaldus, Hugoni respondens, dixit cum indignatione : « Hodierna dies me esse fidelem, et te proditorem, comprobabit. Ego enim hac » dominicâ die stabo pro Rege in prælio, si necessitas coegerit, usque ad mortem ; » et tu, more solito, hodiernâ die de prælio fugiendo, te esse proditorem nequis- C » simum cunctis astantibus declarabis (a). » His denique verbis, blasphemiæ dicti Hugonis consimilibus, omnis multitudo ad campestre prælium exacerbati simul et provocati, ad arma prosiliunt et sese omnes ad pugnam viriliter accingunt. Armatis autem cunctis, tres acies disponunt, in quarum prima Comitem Flandriæ Ferrandum, Comitem Bononiæ Reginaldum et Comitem Saresberiensensem Willelmum capitaneos præfecerunt ; in acie quoque secunda Willelmum Hollandiæ Ducem et Hugonem *de Boves* cum Brabantiiis suis prærogantes, tertiæ aciei Othonem Romanum Imperatorem Alemannis pugnatoribus prætulērunt : sicque moderato gressu in hostes progressi, usque ad Francorum agmina pervenerunt.

Videns Rex Francorum adversarios ad campestre fore prælium paratos, jussit pontem qui à tergo exercitûs sui erat, confringere, ut si fortè aliqui de exercitu suo fugam inire proponerent, quòd, nisi in hostes, fugere non haberent (b). Remansit idem D Rex, dispositis aciebus, infra ambitum bigarum et quadrigarum suarum, sicut suprâ dictum est, insultum adversariorum suorum ibidem exspectans. Non mora, perstre- pentibus hinc inde buccinis, acies cui Comites supradicti præerant, tanto impetu in acies Francorum irrupit, ut, in momento agminibus eorum divisus, usque ad stationem Regis Francorum penetrarent. At Comes Reginaldus, cùm Regem, qui ipsum exhæredatum à comitatu suo expulerat, cognovisset, lanceam direxit in eum, Regemque in terra prostratum gladio interficere satagebat (c) ; sed miles quidam, qui cum aliis ad Regis custodiam fuerat deputatus, ictibus dicti Comitis se opponens, pro Rege interfectus est (d). Videntes autem Francigenæ Regem suum prostratum, accesserunt cum impetu ad eum cum numerosa militum mul- titudine, et, licèt cum labore, equo suo restituunt. Quo facto, bellum accenditur utrobique, enses quasi fulmen emicant circa capita galeata. Fit gravissimus hinc E inde conflictus ; sed, cùm Comites sæpedicti, cum acie cui præerant, à commilitonibus suis nimis remoti essent, præclusa est eis via ad socios redeundi. Unde factum est quòd pars eorum, Francorum ferre vires non valens, nimis oppressa

(a) Eamdem narrat altercationem Guill. Brito, suprâ, pag. 99.

(b) Regem tale quid cogitasse non dicit Brito.

(c) Longè aliter Brito noster : *Reginaldus Comes Bononiæ*, inquit, *omnibus aliis omissis, ad ipsum Regem in ipso pugnae initio pervenit ; sed, cùm prope Regem esset, dominum suum, ut arbitror, reveritus, ab ipso declinavit, et congressus est cum Roberto*

Comite Drocarum, qui non procul à Rege stabat in acie valdè densa. Suprà, pag. 98.

(d) Is erat *Stephanus de Longo-campo*, à Guill. Britone commemoratus. Philippum autem equo dejectum et in terram prostratum dicit quoque Guillelmus, non quidem in eo cum Reginaldo conflictu, sed pugnando contra Othonis Imperatoris aciem.

A defecerit; sicque Comites memorati cum acie tota cui præerant, post maximam probitatem et utrobique cruentam fatigationem, capti sunt et vinculis mancipati.

Dum hæc circa Regem Philippum agerentur, Campaniensis (a), Perticensis¹ et de Sancto-Paulo² Comites, cum aliis multis nobilibus de regno Francorum, in acies supradictas impetum facientes, Hugonem *de Boves* cum universo populo ex diversis provinciis collecto in fugam compulerunt: quibus improbè nimis fugientibus, insecuti sunt eos in ore gladii Francigenæ usque ad stationem Imperatoris, in quem sine mora omne pondus prælii conversum est. Circumvallantes enim eum Comites supradicti, conati sunt ut interficerent eum aut ad deditionem compellerent; sed ipse, cum gladio quem tenebat ad modum sicæ ex una parte acutum, hostibus ictus importabiles hinc inde junctis manibus imprimens, quoscumque attingebat vel attonitos reddebat, vel sessores cum ipsis equis solo tenus

Pag. 252.
¹ Thomas.
² Galcherus.

Deinde Othone Imperatore in fugam converso,

B prosternebat. At hostes, propius accedere metuentes, lanceis sub ipso tres equos peremerunt; sed, commilitonum suorum laudabili probitate novis semper equis restitutus, hostibus acrius surgebat. Tandem invictus ab adversariis dimissus, cum suis sine sui suorumque læsione de bello recessit (b). Rex autem Francorum, de tam inopinata victoria lætus, gratias Deo exsolvit, qui sibi talem concessit ab adversariis reportare triumphum. Tres quoque Comites supradicti, cum militum et aliorum numerosa multitudo vinculis constricti, abducti sunt carcerali custodiæ mancipandi. In adventu autem Regis tota civitas Parisiaca facibus et lanternis, cantibus et plausibus, classicis et laudibus, die et nocte sequente, sericis et variis ornata pannis, solemniter exultabat. Facta est autem hæc belli congressio mense julio, vi kal. augusti*.

Francis victoria cedit.

* An. 1214.

In hoc autem casu Rex Anglorum quadraginta millia marcarum, quæ tempore **C** interdicti à monachis Cisterciensibus consilio Richardi de Marisco et consilium aulicorum impudenter abstulerat, inaniter consumpsit, ut fidem faceret proverbio quo dicitur: *Non habet eventus sordida præda bonos*. Sed, cum tandem notitia hujus rei ad Regis Johannis audientiam pervenisset, animo nimis consternatus astantibus dixit: « Postquam, Deo reconciliatus, me et mea regna (proh dolor!) » Romanæ subjeci ecclesiæ, nulla mihi prospera, sed contraria omnia advenerunt. »

His ita gestis, procurantibus viris religiosis, statutæ sunt treugæ in partibus transmarinis inter Philippum Regem Francorum et Johannem Regem Anglorum sub hac forma. [*Philippi de induciis Angliæ Regi concessis literas, quarum non nisi informe repræsentat fragmentum Parisius, vide integras suprà, p. 103.*]

His etiam diebus, Rex Anglorum Johannes, expletis agendis suis in partibus transmarinis, rediit in Angliam xiv kal. novembris.

D Sub eadem tempestate, convenerunt ad colloquium apud Sanctum - Edmundum Comites et barones Angliæ quasi orationis gratiâ, licet in causa aliud fuisset. Nam, cum diù simul et secretius tractare cœpissent, producta est in medium charta quædam Regis Henrici primi, quam iidem barones à Stephano Cantuariensi archiepiscopo, ut prædictum est, in urbe Londoniarum acceperant. Continebat autem charta quasdam libertates et leges Regis Edwardi, sanctæ ecclesiæ Anglicanæ pariter et magnatibus regni concessas, exceptis quibusdam libertatibus quas idem Rex de suo adjecit*. Itaque convenerunt universi ad ecclesiam Sancti - Edmundi, et, incipientibus majoribus, juraverunt super majus altare quod, si Rex leges et libertates jam dictas concedere diffugeret, ipsi ei guerram tamdiù moverent et ab ejus fidelitate se subtraherent, donec eis per chartam sigillo suo munitam confirmaret omnia quæ petebant; atque in hoc tandem communiter consenserunt, ut **E** post Natale Domini simul omnes ad Regem venientes, libertates præscriptas sibi peterent confirmari; atque interim in equis sibi et armis taliter providerent, quod, si fortè Rex à proprio vellet juramento resilire (quod benè credebant propter suam duplicitem), ipsi protinus per captionem castrorum suorum eum ad satisfactionem compellerent. Et his ita gestis, unusquisque ad propria remeavit....

Post hæc conjurati barones Angliæ,

Pag. 253.

* Vide suprà, pag. 703.

Anno gratiæ MCCXV, qui est annus Regis Johannis decimus-septimus, idem Rex tenuit curiam suam ad Natale Domini apud Wigorniam vix per spatium unius

Antiquas sibi restitui libertates à Rege postulant.

(a) Theobaldus, vix annos duodecim natus, nondum militem induerat, ideòque inter bellatores qui Philippo Regi ea in expeditione militabant, neutiquam commemoratur à Guillelmo nostro.

(b) Othonem fugâ se à campo, post egregia patrata facinora, subduxisse tradit, p. 98, Guill. Brito, qui, quæ suis oculis viderat, plenâ narratione prosecutus est.

diei. Deinde, cum festinatione Londonias veniens, apud Novum-templum hospitio A
 sese recepit; venientesque ad Regem ibi supradicti magnates in lascivo satis appa-
 ratu militari, petierunt quasdam libertates et leges Regis Edwardi, cum aliis
 libertatibus sibi et regno Angliæ et ecclesiæ Anglicanæ concessis, confirmari, prout
 in charta Regis Henrici primi et legibus prædictis adscriptæ continentur. Asserebant
 præterea quòd, tempore suæ absolutionis apud Wintoniam, illas leges et libertates
 antiquas promiserat, et ad observationem earum sit obligatus per proprium jura-
 mentum. Audiens autem Rex baronum in hac exactione constantiam, metuebat
 quamplurimum impetum eorum, quos vidit paratos ad prælium: respondit magnam
 esse rem quam petebant; unde postulabat inducias usque ad clausum Pascha, ut,
 habita deliberatione, et sibi et coronæ suæ possit satisfacere dignitati. Sed tandem
 * Stephanum. multis hinc et inde propositis, Rex, licet invitatus, archiepiscopum Cantuariensem *,
 * Eustachium. episcopum Elyensem * et Willelmum Marescallum fidejussores invenit, quòd die B
 præfixâ, ratione mediante, satisfaceret universis. Quo facto, magnates ad propria
 sunt reversi. Rex autem interim, volens sibi præcavere in posterum, fecit sibi soli
 contra omnes homines fidelitatem per totam Angliam jurare et homagia renovare;
 * An. 1215. et ut sibi melius provideret, in die Purificationis beatæ Mariæ * crucem Domini
 suscepit, timore potiùs quàm devotione (in dubiis pro meliori parte interpretandum
 est), ut scilicet crucis protectione tutior efficeretur.

[Omittimus concertationes et prælia, tergiversationes et colloquia inter Regem et
 magnates habita, quæ longâ exequitur narratione Matthæus, ut festinemus ad eam
 rerum conversionem quâ Ludovico Regis Francorum filio tandem oblatum est à
 magnatibus Anglici regni solium.]

An. 1216.
 Pag. 278.
 Baronum in-
 vectio in Regem
 et Papam.

Circa hos dies, cùm denique barones, qui jam omnia amiserant quæ propensiùs C
 in hoc mundo diligebant, et spem boni melioris penitus non habebant, ut per se
 recuperarent amissa, tacti sunt dolore cordis intrinsecus et quid agerent ignorabant,
 maledicentes Regis versutias, tergiversationes et infidelitatem, et dicentes, sus-
 piria geminando: « Væ tibi, Johannes Regum ultime, Anglorum principum abo-
 » minatio, nobilitatis Anglicanæ confusio! Heu Anglia, jam vastata et ampliùs
 » vastanda! Heu Anglia, Anglia! omnibus bonis hactenùs princeps provinciarum,
 » facta es sub tributo; non tantum flammæ, fami et ferro, sed servorum igno-
 » bilium et advenarum imperio subjecta et subpeditata, cùm nihil infelicius quàm
 » servorum subijci servituti. Legimus quòd multi alii Reges, immò et reguli, usque
 » ad mortem pro libertate terræ sibi subjectæ dimicarunt; sed tu, Johannes,
 » lugubris memoriæ pro futuris sæculis, ut terra tua ab antiquo libera ancillaret,
 » excogitasti et operam impendisti, et ut alios traheres in servitutem quasi caudâ D
 » serpentinâ medietatem stellarum à firmamento, teipsum depressisti. Factus es de
 » Rege liberrimo tributarius, firmarius et vassallus servitutis; terrarum nobilis-
 » simam chirographo servitutis æternæ obligasti, nunquam à compede servili libe-
 » randam, nisi miseratus ille qui nos et totum mundum, quos sub peccati iugo
 » vetusta servitus tenuit, dignetur quandoque liberare. Et quid de te, Papa? quî,
 » pater sanctitatis, speculum pietatis, tutor justitiæ et custos veritatis, toti mundo
 » deberes lucere in exemplum, tali consentis, talem laudas et tueris? Sed hac
 » causâ exhaustorem pecuniæ Anglicanæ et exactorem nobilitatis Britannicæ tibi
 » inclinantem defendis, ut in barathrum Romanæ avaritiæ omnia demergantur.
 » Sed hæc causa et excusatio, ante Deum culpa est et accusatio. »

Pag. 279.
 Abjuratio Regis
 Joannis impe-
 rio,

Sic barones lacrymantes et lamentantes Regem et Papam maledixerunt, pec-
 cantes inexprimibiliter, cùm scriptum sit, *Principi non maledices*; veritatem et reveren- E
 tiam transgredientes, cùm illustrem Johannem Regem Angliæ servum asseruerunt,
 cùm Deo servire, regnare sit. Tandem decretum est ut aliquem potentem in Regem
 eligerent, per quem possint ad possessiones pristinas revocari, credentes quòd nullus
 Johanne vel durior possit dominari, et tale miserabile statuentes argumentum:

..... *Fortuna miserrima tuta;*
Nam timor eventus deterioris abest.

Cùmque aliquandiù quem eligerent hæsitassent, demùm in hoc pariter consen-
 serunt ut Lodovicum filium Philippi Regis Francorum sibi præficerent, et ipsum
 in Regem Angliæ sublimarent. Ratio autem eorum erat, quòd, si transmarinâ

A multitudine, quibus Rex Anglorum vallatus incessit, per Lodovicum et patrem suum, de quorum potestate maxima pars eorum fuit, privatus esset, dum à cismarino dictus Rex privaretur et destitueretur subsidio, ipse quasi solus remaneret imbellis, et faciens de necessitate virtutem, salubrioribus obtemperaret consiliis.

Cumque omnibus communiter hæc sententia placuisset, miserunt per solemnes nuncios, scilicet dominum S.* Comitem Wintoniensem et Robertum filium Walteri, ad Regem Philippum et Lodovicum filium ejus literas, omnium baronum sigillis munitas, obnixius implorantes patrem ut filium mitteret in Angliam regnaturum, et filium ut veniret illic coronandus. Nec mora, nuncii cum festinatione ad Regem Francorum et filium ejus Lodovicum venientes, literas ei prædictas porrexerunt: quibus diligenter inspectis et sagaciter intellectis, Rex nunciis respondit se filium

B suum non missurum, antequam à baronibus, ad majorem securitatem, optimos haberet obsides XXIV, ad minus, de nobilioribus totius regni. Nuncii verò, hæc audientes, citissimo volatu responsum quod acceperant, remiserunt: at illi, aliud refugium non habentes, Regi Francorum pro libitu suo obsides direxerunt numero supradicto. Quibus receptis, et apud Compendium salvâ custodiâ deputatis, animatus est aliquantulum Lodovicus, iterque suum disponere cum festinatione vacavit, quod super omnia affectabat. Sed, quoniam motio ipsius Lodovici ad tam arduum expediendum negotium fieri præcipitanter non potuit, misit quosdam præcursores suos in Angliam ante faciem suam, per quos baronibus spem conferret et fidelitatem eorum experiretur. Nomina autem eorum hæc sunt, castellanus de Sancto-Audomaro, castellanus de Atrebatu, Hugo *Chacun*, Eustachius de Nevilla, Baldewinus *Bretel*, W. *de Wimes*, Ægidius *de Melun*, W. de Bello-monte, Ægidius *de Hersi*, Bisec *de Ferri*. Hi omnes cum sequela magna militum et clientum per Tamisiam fluvium ascendentes, cum ingenti baronum lætitia Londinum venientes, recepti sunt III kal. martii*.

Per idem tempus, instante festo Paschali, cum abbas Abbendunensis et conjudices ejus contumaciam baronum et Londinensis civitatis cognovissent, manus suas in eosdem extendentes, iterato edicto omnibus Angliæ ecclesiis conventualibus dederunt in mandatis, ut latam sententiam sub hac forma publicarent:

H. Dei gratiâ, abbas Abbendunensis, &c. EXEQUENTES mandatum apostolicum (a) nobis sic impositum, sicut tenor literarum nostrarum, quas nuper vobis transmisimus, vobis plenius

(a) Apostolicum mandatum, quod recitat Parisius, erat hujusmodi: « *INNOCENTIUS episcopus &c.* » *abbati de Abbendune, archidiacono Pictaviensi et magistro Roberto officiali Norwicensis ecclesiæ,* » *salutem.* AD vestram volumus pervenire notitiam, » quod nos nuper in generali concilio constituti, » excommunicavimus et anathematizavimus ex » parte omnipotentis Dei Patris et Filii et Spiritus » sancti, auctoritate quoque beatorum Petri et » Pauli apostolorum ejus et nostrâ, barones Angliæ » cum adiutoribus et fautoribus suis, qui Johannem » illustrem Regem Anglorum cruce signatum et » vassallum Romanæ ecclesiæ persequuntur, mo- » lientes ei regnum auferre, quod ad Romanam » ecclesiam dignoscitur pertinere. Insuper excom- » municamus et anathematizamus omnes illos qui » ad occupandum vel invadendum regnum ipsum, » aut impediendum euntes in ejusdem Regis succur- » sum, operam vel openi impenderunt, et terras » eorundem baronum ecclesiastico subjecimus in- » terdicto. Aggravamus etiam in eosdem fortius » manus nostras, si nec sic à suo destiterint iniquo » proposito, cum in hac parte peiores sint Sarra- » cenis; decernentes ut, si quis clericus cujus- » cumque dignitatis aut ordinis prædictas excom- » municationis aut interdicti sententias violare præ- » sumpserit, anathematis se sciat mucrone percus- » sum, et, ni quantocius resipuerit, ab omni officio » et beneficio deponendum. Quocirca discretionem » vestram per apostolica scripta præcipiendo man- » damus, quatenus per totam Angliam publicare » faciatis præscripta, eademque faciatis auctoritate » tostrâ, sublato cujuslibet conditionis et appella- » tionis obstaculo, inviolabiliter observari. Volu-

mus etiam nihilominus et mandamus, ut quosdam » barones Angliæ, quos venerabilis frater noster » Wintoniensis episcopus*, et dilecti filii abbas de » *Reding* et magister Pandolphus subdiaconus et » familiaris noster, delegati à nobis, excommuni- » catos personaliter nominaverunt, quia ipsos in præ- » scriptis culpabiles invenerunt, videlicet cives illos » Londinienses qui fuerunt principales prænomi- » natae perversitatis auctores, et Robertum filium » Walteri, S.¹ Comitem Wintoniensem, R.² » filium ejus, G.³ de Mandevilla et Willhelmum fra- » trem ejus, Comitem de *Clare*⁴, et G.⁵ filium » ejus, H.⁶ Comitem de *Hereford*, R.⁷ de *Percy*, E.⁸ » de *Vesci*, J. constabularium Cestrie, Will. » de *Munbray*, Will. de *Albineto*, W. filium » ejus, R.⁹ de *Ros* et W. filium ejus, P.¹⁰ de *Brus*, » R.¹¹ de *Cressi*, Johannem filium ejus, Ranulphum » filium Roberti, R.¹² Comitem *Bigot*, H.¹³ filium » ejus, R.¹⁴ de *Ver*, Fulconem filium Warini, Will. » *Malet*, Wil. de Monte-acuto, Wil. filium Mares- » calli, Wil. de Bello-campo, S.¹⁵ de *Kime*, R.¹⁶ de » Montebegonis, Nicolaum de Stutevilla, necnon » et alios in prædictorum præjudicium¹⁷ nominati » expressos cum complicibus et fautoribus eorum- » dem, auctoritate apostolicâ excommunicatos per » totam Angliam publicè denunciari faciatis et ab » omnibus arctius evitari, singulis diebus domi- » nicis et festivis solemniter innovari hujusmodi » sententiam facientes ac denunciantes inviolabi- » liter observari, civitatemque Londinensem eccle- » siastico suppositam interdicto, contradictores per » censuram ecclesiasticam, appellatione postpositâ, » compescendo. Magistrum etiam Gervasium Londi- » nensem cancellarium, qui, sicut à iudicibus præfatis

* Sacerum de
Quinci.
Ludovico Re-
gis Franc. filio
Angliæ corona
defertur.

* An. 1216.

Barones rursus
excommunicati
denunciantur.

* Petrus.

¹ Sacerum.
² Rogerum.
³ Galfridum.
⁴ Richardum.
⁵ Gilbertum.
⁶ Henricum.
⁷ Richardum.
⁸ Eustachium.
⁹ Robertum.
¹⁰ Petrum.
¹¹ Robertum.
¹² Rogerum.
¹³ Hugonem.
¹⁴ Robertum.
¹⁵ Simonem.
¹⁶ Robertum.
¹⁷ Rym. judi-
cium senten-
tia.

Pag. 280.

intimavit, Sancti-Pauli Sanctique Martini capitulis, G. de Boclande ejus ecclesiæ decano et conventui Sanctæ-Trinitatis Londinensis literas nostras, domini Papæ rescripti verba continentes, non solum semel, sed sæpè misimus, eis auctoritate apostolicâ præcipientes ut excommunicationis et interdicti sententias latas in persequentes dominum Regem et in civitatem Londinensem diligenter publicatas inviolabiliter observarent: qui adeò irreverenter apostolicum vilipendere mandatum præsumunt, quòd easdem sententias publicare vel etiam observare per contumaciam contempserunt, in divinis obsequiis excommunicatis scienter communicantes, sententiarum domini Papæ violatores et mandati ejus contemptores manifestos omninò se in omnibus exhibendo, de quibus per patentes literas capituli Sancti-Pauli Sanctique-Martini per clericos et nuncios ejusdem decani nobis specialiter destinatas, et per alias sufficientes probationes plenam habentes certitudinem, constiterit. Præterea de regno Francorum quidam nobiles advenerunt cum armata manu militum et clientum, quos omnes procul dubio eadem excommunicationis sententiâ volumus esse ligatos: nam, contra dominum Regem et sanctam Romanam ecclesiam, invadunt regnum Angliæ, quotidie prædantes illud, et pro parte detinent occupatum; quod est cunctis in Angliā et multis alibi manifestum. Quocirca jam dictos nobiles, castellanum scilicet de Sancto-Audomaro cum suis sociis, qui contra Regem ad occupandum vel invadendum regnum Angliæ opem vel operam impenderunt; insuper prædictum decanum, necnon et omnes canonicos et clericos cujuscumque dignitatis aut ordinis, de ecclesiis præfatis et civitate, ad quorum notitiam mandatum pervenerit, vel qui se absentaverunt, vel quocumque modo procuraverunt quominus perveniret ad illos, auctoritate apostolicâ quâ fungimur in hac parte, denunciāmus excommunicatos: vobis eadem auctoritate injungentes, quatenus omnes prædictos excommunicatos publicè denunciatis, et faciatis per totam parochiam vestram publicari, tam decanum quàm nobiles supradictos personaliter nominando; ita et circa hoc et illud quod in primis literis vobis directum continetur mandatum solliciti existentes, ne penes summum Pontificem (quod absit!) possitis redargui negligentia, sed potius de diligentia commendari. Valete.

An. 1216.
Ludovicus auxilium eis suum spondet.

Hoc quoque tempore, Lodovicus baronibus et civibus Londini commorantibus in hæc verba scripsit:

LODOVICUS filius Philippi Regis primogenitus, universis fidelibus et amicis suis qui sunt Londini, salutem et sinceram dilectionem. SCIATIS certissimè quòd ipsa dominicâ instantis Paschæ erimus apud Calesiam, parati per Dei gratiam transfretare. Super eo quòd vos in omnibus negotiis meis strenuè et viriliter habuistis, vobis refero gratias copiosas, vos attentè rogantes et attentissimè requirentes quatenus, sicut semper fecistis, adhuc vos fortiter et strenuè teneatis. Volumus enim quòd certi sitis, quòd in brevi habebitis nos in succursum vestrum; et vos attentè rogamus ut super his nullis aliis suggestionibus vel literis aut nunciis credatis. Credimus enim quòd super his falsas literas habebitis aut nuncios seductores. Valete.

Eodem tempore, exierunt ab urbe Londinensi barones cum militibus qui de regno Franciæ nuper advenerant, ad equestrem ludum quod hastiludium vel torneamentum dicitur, cum hastis tantum et ligneis armaturis. Cùmque equos cursim agitantes, et se mutuò cum hastis ludendo percutientes, diem aliquantulum protraxerunt, quidam ex Francigenis, hastam quam tenebat ludendo dirigens in Gaudfridum de Mandeville, Comitem Essexiæ, ipsum lethaliter vulneravit. At idem Comes mortem suam suo percussori post dies paucos, in dolorem et querimoniam multorum, moriens condonavit.

Walo missus in Franciam legatus,

Sub his diebus, magister Walo à domino Papa missus venit in Franciam, ut Lodovici progressum in Angliam auctoritate apostolicâ impediret. Qui cùm ad Regem Philippum pervenisset, porrexit ei literas ex parte domini Papæ deprecatorias, in quibus continebatur ne permetteret filium suum Lodovicum Angliam hostiliter adire, vel Regem Anglorum inquietare in aliquo, sed ipsum ut Romanæ ecclesiæ vassallum protegeret, defenderet et diligeret, cujus regnum ad Romanam ecclesiam ratione domini pertinebat. Rex autem Francorum, cùm hæc verba intellexisset, incontinenti respondit: « Regnum Angliæ patrimonium Petri nunquam » fuit, nec est, nec erit. Rex enim Johannes, multis retroactis diebus, volens » fratrem suum Regem Richardum à regno Angliæ injustè privare, et inde de » proditiōne accusatus et coram eo convictus, damnatus fuit per judicium in curia » ipsius Regis: quam sententiam pronunciavit Hugo de Pusat, episcopus Dunelmensis; et ita nunquam fuit verus Rex, nec potuit regnum dare. Item, si quando » accepimus, dicti Regis et suorum manifestissimus » exstitit persecutor, excommunicatum publicè denuncietis ac suspensum, graviori etiam poenâ, nisi » congruè satisfecerit, puniendum. Quòd si non » omnes &c. Datum Laterani, XVII kal. januarii, pontificatus nostri anno decimo-octavo. »

* Vide suprâ, pag. 566.

» accepimus, dicti Regis et suorum manifestissimus » exstitit persecutor, excommunicatum publicè denuncietis ac suspensum, graviori etiam poenâ, nisi

» congruè satisfecerit, puniendum. Quòd si non » omnes &c. Datum Laterani, XVII kal. januarii, pontificatus nostri anno decimo-octavo. »

» fuit

A » fuit verus Rex , postea regnum forisfecit per mortem Arthuri , de quo facto dam-
 » natus fuit in curia nostra. Item nullus Rex vel Princeps potest dare regnum suum
 » sine assensu baronum suorum , qui regnum illud tenentur defendere ; et si Papa
 » hunc errorem tueri decreverit , perniciosissimum regnis omnibus dat exemplum. »
 Tunc quoque magnates omnes uno ore clamare cœperunt quòd pro isto articulo
 starent usque ad mortem , ne videlicet Rex vel Princeps per solam voluntatem
 suam posset regnum dare vel tributarium facere , unde nobiles regni efficerentur
 servi. Acta sunt hæc apud Lugdunum ¹, die decimo-quinto post Pascha ².

¹ f. Laudunum.

² An. 1216.

Ludovicum à
 proposito deter-
 rere conatur.
 Pag. 281.

In crastino itaque , procurante Rege Francorum , supervenit Lodovicus ad col-
 loquium , et torvo vultu respiciens legatum , juxta patrem suum resedit. Quo facto ,
 legatus multis precibus cœpit rogare Lodovicum ne iret in Angliam ad invadendum
 vel occupandum patrimonium Romanæ ecclesiæ , et patrem ejus , ut priùs fecerat ,
 B ne ipsum permetteret ire. Rex autem Francorum legato protinùs respondit , dicens :
 « Ego domino Papæ et ecclesiæ Romanæ devotus semper fui et fidelis , et in omnibus
 » agendis suis negotia sua omnia efficaciter hucusque promovi ; sed nec modò per
 » consilium meum vel auxilium filius meus Lodovicus contra Romanam eccle-
 » siam aliquid attentabit. Verumtamen , si jus aliquod de regno Angliæ sibi vin-
 » dicat , audiat ; et quod justum fuerit , concedatur eidem. » At miles quidam ,
 quem Lodovicus procuratorem suum constituerat , surgens , audientibus cunctis ,
 respondit : « Domine Rex , res notissima est omnibus quòd Johannes dictus Rex
 » Angliæ pro Arthuri nepotis prodicione , quem propriis manibus interemit , in
 » curia vestra per judicium parium suorum ad mortem sit condemnatus , ac post-
 » modum à baronibus Angliæ pro multis homicidiis et enormitatibus aliis quas
 » ibidem fecerat , ne regnaret super eos reprobatus : unde barones contra eum
 C » guerram moverunt , ut ipsum à solio regni immutabiliter depellerent. Præterea
 » Rex sæpeditus , præter assensum magnatum suorum , regnum Angliæ domino
 » Papæ contulit et ecclesiæ Romanæ , ut iterùm illud reciperet ab eis tenendum
 » sub annuo tributo mille marcarum ; et si coronam Angliæ sine baronibus alicui
 » dare non potuit , potuit tamen dimittere eam : quam statim cùm resignavit ,
 » Rex esse desiit , et regnum sine Rege vacavit. Vacans itaque regnum sine baro-
 » nibus ordinari non debuit : unde barones elegerunt Lodovicum ratione uxoris
 » suæ , cujus mater , Regina scilicet Castellæ , sola ex omnibus fratribus et sororibus
 » Regis Angliæ vivens fuit. »

Tunc legatus proposuit quòd Rex Johannes esset crucesignatus ; unde , ex con-
 stitutione generalis concilii , pacem habere debuit usque in quatuor annos , et omnia
 sub protectione sedis apostolicæ secuta permanere ; unde medio tempore Lodovicus
 D non debuit guerram dicto Regi movere , nec eum à regno privare. Ad hæc pro-
 curator Lodovici respondit : « Rex Johannes ante crucem sumptam guerram mo-
 » verat domino Lodovico , et castrum *de Bunchain* obsederat et illud destruxerat ;
 » Ariam similiter ceperat , et ex maxima parte illam combusserat , et inde milites
 » multos et servientes captivos abducens , adhuc detinet incarcerationis. Castrum
 » quoque *de Liens* obsedit , et ibi multos interfecit. Comitatum *de Gises* , qui de
 » ligio domini Lodovici feudo est , ferro et flammâ devastavit , et adhuc etiam ,
 » post crucem sumptam , in guerra est contra dominum Lodovicum : unde justum
 » bellum potest movere contra ipsum. » Legatus itaque , his rationibus non con-
 tentus , prohibuit sicut priùs , sub pœna excommunicationis , ne Lodovicus Angliam
 intrare præsumeret , et patrem ejus , ne ipsum ire permetteret. His auditis , Lodo-
 vicus patri suo dixit : « Domine , etsi ego homo vester ligius sum de feodo quod
 E » mihi dedistis in partibus cismarinis , de regno Angliæ ad vos non pertinet statuere
 » quicquam. Unde me subjicio iudicio parium meorum , si debetis cogere me ne
 » prosequar jus meum , de quo mihi non potestis justitiam exhibere. Rogo itaque
 » vos ne propositum meum impediatis , quin prosequar jus meum ; quia pro hære-
 » ditate uxoris meæ usque ad mortem , si necessitas coëgerit , decertabo. » Et his
 dictis , Lodovicus cum suis à colloquio recessit. Quod videns legatus , rogavit Regem
 Francorum ut salvum sibi conductum præberet usque ad mare. Cui Rex respondit :
 « Per terram nostram propriam conductum libenter præstabo ; sed , si fortè incideris
 » in manus Eustachii Monachi vel aliorum hominum Lodovici , qui custodiunt
 » semitas maris , non mihi imputes si quid sinistri tibi contingat. » Hæc audiens
 legatus , iratus à curia recessit.

Ludovicus ,
 justam causam
 suam prolucu-
 tus ,

A patre licentiam transfretandi postulat.
* Die 26 aprilis 1216.

Lodovicus postea, in crastino Sancti Marci evangelistæ * apud *Melun* veniens A ad patrem suum, rogavit eum cum lacrymis ne sui itineris propositum impediret. Addidit etiam quòd baronibus Angliæ juramentum præstiterat, quòd ipsis veniret in succursum: unde prælegit ad tempus excommunicari à Papa, quàm crimen incurrere falsitatis. Videns autem Rex constantiam filii sui et animi angustiam, mente, voluntate et adjutorio consensit; sed, prævidens futurorum eventuum pericula, palàm assensum non adhibuit, et sic, non quasi volendo et persuadendo, sed quasi permittendo, licentiam concessit, et cum benedictione dimisit.

Appulsus in Angliam Ludovicus,

Pag. 282.

Tunc Lodovicus, missis ad curiam Romanam nunciis, qui sibi jus quod sibi de regno Angliæ vindicabat coram domino Papa protestarentur, sub omni celebritate cum Comitibus, baronibus, militibus et servientibus multis, qui secum iter Anglicanum juraverant, festinavit ad mare, ut legatum in Angliam præveniret. Venientes igitur universi ad *Caleis* portum, invenerunt ibi sexcentas naves et quater- B viginti coggas benè paratas, quas Eustachius Monachus contra adventum Lodovici ibidem congregaverat, illasque cum festinatione omnes ingressi, Neptuno sese commiserunt; atque velis patentibus æquora sulcantes, in *Tanet* insulam, in loco qui *Stanhore* dicitur, XII kal. junii appulerunt. Erat tunc Rex Johannes apud *Doveram* cum exercitu suo; sed, quoniam alienigenis fuit stipendiariis vallatus et militibus transmarinis, Lodovico applicanti non est ausus occurrere, ne fortè, in necessitate belli ipsum relinquentes, ad Lodovicum sese transferrent; unde prælegit ad tempus recedere, quàm dubium certamen inire. Fugit ergò Rex à facie Lodovici, relinquens *Dovorense* castrum sub custodia Huberti de Burgo, nec cessavit donec priùs ad *Guldeford* ac deinde ad *Wintoniam* usque fugiendo pervenit.

Barones hominio sibi obligati Londoniæ.

* An. 1216.

At Lodovicus, cum neminem sibi resistere cognovisset, apud *Sandwicum* de navibus exiens, provinciam totam, præter *Dovorense* castrum, sibi continuò sub- C jugavit, et, iter versùs *Londinum* dirigens, castrum *Roffense* in suam recepit potestatem. Deinde, *Londonias* veniens, cum ingenti omnium baronum lætitia susceptus est, cepitque ibi homagia et fidelitatem ab omnibus baronibus ac civibus, qui ibi exspectaverant ipsius adventum. Ille verò, tactis sacrosanctis evangeliiis, juravit quòd singulis eorum bonas leges redderet simul et amissas hæreditates; et postea in brevi, id est, XVIII kal. julii *, se ad ulteriora terræ transferens, totam circumjacentem provinciam sine difficultate sibi continuò subjugavit. Scripsit etiam Regi *Scotorum* et cunctis magnatibus Angliæ qui nondum sibi homagium fecerant, ut ad ejus fidelitatem venirent, vel à regno Angliæ cum festinatione recederent. Quid plura? Concurrerant ad ejus edictum *Willelmus Comes Warennæ*, Will. Comes *de Arundel*, Will. Comes *Sarisberiensis*, Will. *Marescallus juvenis*, et alii multi cum illis, Regem Johannem deserentes, quasi plenà jam securitate conceptà D quòd Lodovicus regnum Angliæ obtineret. Constituit autem dictus Lodovicus magistrum *Simonem de Langetuna* cancellarium suum, cujus prædicatione tam cives *Londinenses* quàm barones omnes excommunicati divina celebrare fecerunt, qui etiam ipsum Lodovicum ad consensum traxerunt.

A Walone cum fautoribus suis excommunicatus,

Eodem tempore, cum Walo legatus de progressu Lodovici in Angliam certificatus fuisset, ipse, ut diligens mandati executor apostolici, ipsum secuturus transfretavit, atque illæsus inter hostes transiens, apud *Gloverniam* ad Regem Johannem pervenit: quem Rex cum magna alacritate suscipiens, spem suam totam in eo posuit hostibus resistendi. At legatus, episcopis, abbatibus, cum clericis quos habere poterat, convocatis, Lodovicum nominatim cum complicibus et fautoribus suis, et præcipuè magistrum *Simonem de Langetuna*, pulsatis campanis et candelis accensis, excommunicavit, præcipiens episcopis et aliis universis, ut singulis domi- E nicis ac diebus festivis per totam Angliam sententiam publicarent. Sed ad hæc magister *Simon de Langetuna* et magister *Gervasius de Hobrugge*, ecclesiæ Sancti-Pauli *Londinensis* præcentor, cum quibusdam aliis, dixerunt se pro jure et statu Lodovici appellasse: unde sententiam illam irritam habuerunt et inanem.

Epistola Ludovici ad abbatem et conventum Sancti-Augustini Cantuariensis.

Ex ms. cod. Musei Britannici.

LUDOVICUS, domini Regis Franciæ primogenitus, abbati et conventui Sancti-Augustini Cantuariæ (a), salutem et sinceræ dilectionis affectum. NE quis in facto nostro de regno

(a) Encyclica videtur fuisse hæc Ludovici de ex manuscripto codice Musei Britannici, Junius, D. 11 bis, eruit et nobiscum communicavit alumnus jure suo ad regnum Angliæ protestatio, quam

A Angliæ simplicitatem vestram per falsas circumveniat suggestiones, ut conscientias vestras contra nos reddat scrupulosas, nudam et veram rei veritatem ad universitatis vestræ notitiam volumus pervenire. Nostis itaque quòd propter prodicionem notoriam quam Johannes quondam Rex Angliæ commisit contra fratrem suum Regem Richardum, dum esset in partibus Jerosolymitanis, in redditu ejusdem fratris sui legitimè fuit citatus, accusatus, et in judicio coram paribus suis et per eos legitimè tamquam proditor condemnatus: quæ sententia condemnationis per os Hugonis *de Puisat*, tunc episcopi Dunelmensis, fuit solemniter promulgata (*a*). Unde, mortuo Rege Richardo, devolutum est jus regni Angliæ ad Reginam Castellæ (*b*) et hæredes suos, quæ sola tunc de omnibus fratribus et sororibus suis superstes fuit præter dictum Johannem; ipsa autem Regina et hæredes sui jus quod habuerunt in regno, nobis et filiæ suæ * quam habemus uxorem liberaliter concesserunt: propter quod Hubertus quondam Cantuariensis archiepiscopus in coronatione ipsius Johannis publicè dixit, quòd non ratione successionis, sed per electionem, ipsum in Regem coronabat (*c*). Illa autem electio vel coronatio qualiscumque nobis non præjudicavit, tum quia per violentiam facta fuit, tum quia jus quod habuimus, nobis sine culpa aut consensu nostro auferre non potuit.

* Blanche.

Præterea satis notum est quoniam de murthero Arthuri nepotis sui in curia carissimi domini nostri Regis Franciæ, cujus ambo erant homines ligii, per pares suos citatus, et per eosdem pares tandem fuit legitimè condemnatus: quod quidem murtherum ejusdem temporis pluribus in Angliā et pluries prædictus Johannes est confessus; per quam condemnationem bona sua, ubicumque essent aut undecumque ea haberet, per usitatas consuetudines forisfecit, et tunc iteratò nobis tamquam vero hæredi cessit jus regni Angliæ, maximè cum adhuc de carne sua hæredem non haberet. Nos verò pro jure nostro extunc eidem Johanni guerram movimus, quam contra ipsum continuavimus absque omni interruptione, pace vel treugâ, usque ad dies istos. De guerra (*d*) enim quæ postmodum inter carissimum dominum et genitorem nostrum et ipsum facta fuit, nec fuimus requisiti, nec alium requisivimus, licèt præsentis essemus. Unde nec crucis assumptio, nec aliqua conditio postmodum, lite pendente, suscepta, potuit ipsum tueri, quin contra ipsum jus nostrum prosequamur.

C Ad hæc, cum præfatus Johannes in coronatione sua solemniter, prout moris est, jurasset se jura et consuetudines ecclesiæ et regni Angliæ se conservaturum, contra juramentum suum, absque consilio vel consensu baronum suorum, idem regnum quod semper fuit liberum, quantum in ipso fuit, domino Papæ subjecit et fecit tributarium, bonas consuetudines subvertens, malas inducens, tam ecclesiam quam regnum multis oppressionibus multisque modis studens ancillare: quas oppressiones vos meliùs nostis quam nos, ut qui eas familiari sensistis experimento. Pro quibus omnibus, post multas tergiversationes, cum guerra mota esset contra ipsum à baronibus suis, tandem inter cætera de ejus expresso consensu ita convenit, quòd, si idem Johannes ad flagitia priora rediret, ipsi barones ab ejus fidelitate recederent, nunquam ad eam postmodum reversuri. Verum ipse nihilominus, paucis diebus evolutis, fecit novissima sua pejora prioribus, studens barones suos non tantum, ut priùs, opprimere, sed potiùs penitus exterminare: qui de communi regni consilio et approbatione ipsum regno judicantes indignum, nos in Regem et dominum elegerunt. Unde apparet quòd, sive ad successionem, sive ad electionem habeatur respectus, nos potissimè jus in regno Angliæ habemus.

Benedictinus et confrater noster D. de Betancourt.

(*a*) Actum anno 1194, die 31 martii, prout narrat suprà Rogerus *de Hoveden*, p. 566.

(*b*) Alienoram, Alphonso Castellæ Regi nuptam.

(*c*) Hoc ipsum testatum facit Matthæus Paris. Ait enim ad annum 1199: « Per idem tempus » Dux Normanniæ Johannes transfretavit in Angliam, et apud Sorham applicuit VIII kal. junii, » et in crastino, in vigilia videlicet Dominicæ » Ascensionis, Londonias venit ibidem coronandus. Congregatis itaque in adventu ejus archiepiscopis, episcopis, Comitibus et baronibus, » atque aliis omnibus qui ejus coronationi interesse debuerant, archiepiscopus, stans in medio omnium, dixit: *Audite, universi. Noverit discretio vestra quòd nullus, præviâ ratione, alii succedere habet in regnum, nisi ab universitate regni unanimiter, invocatâ Spiritûs sancti gratiâ, electus et secundum morum suorum eminentiam præelectus, ad exemplum et similitudinem Saul, primi Regis inuncti quem præposuit Dominus populo suo, non Regis filium, nec de regali stirpe procreatum, similiter post eum David Jessæ filium; hunc quia strenuum et aptum dignitati regiæ, illum quia sanctum et humilem: sic, qui cunctos in regno supereminet strenuitate, omnibus præsit et potestate et regimine. Verum, si quis ex stirpe Regis defuncti aliis præpolleret, proniùs et promptiùs in electionem ejus est consentiendum. Hæc idcirco diximus pro inclito Comite Johanne qui præsens est, frater illustrissimi*

*Regis nostri Richardi jam defuncti, qui hærede caruit ab eo egrediente; qui providus et strenuus et manifestè nobilis: quem nos, invocatâ Spiritûs sancti gratiâ, ratione tam meritòrum quam sanguinis regii unanimiter eligimus universi. Erat autem archiepiscopus vir profundi pectoris, et in regno singularis columna stabilitatis et sapientiæ incomparabilis, nec ausi erant alii super his adhuc ambigere, scientes quòd non sine causa sic diffinierat. Verum Comes Johannes et omnes hoc acceptabant, ipsumque Comitem in Regem eligentes et assumentes, exclamant dicentes, Vivat Rex. Interrogatus autem postea archiepiscopus Hubertus quare hæc dixisset, respondit se præsagâ mente conjecturare, et quibusdam oraculis edoctum et certificatum fuisse, quòd idem Johannes regnum et coronam Angliæ foret aliquando corupturus et in magnam confusionem præcipitatus; et ne haberet liberas habenas hoc faciendi, ipsum electione, non successione hæreditariâ, eligi debere affirmabat. » Hæc ille; sed Hubertum ita definiisse non dicit vi judicii olim à regni paribus in Joannem prolatis, cum aliunde constet Richardum fratri suo reconciliato omnem indulsisse reatum. Itaque confictam eam narrationem à baronibus in Regem rebellibus arbitramur, præsertim cum eam non habeat Rogerus *de Hoveden*, quem Matthæus describere solet.*

(*d*) Legendum videtur de treuga vel de pace, ut auctoris mentem assequamur.

Nos autem cum istis et aliis rationibus ad dominum Papam solemnes nuncios nostros dudum A destinavimus; et audientes interim quod cardinalis quidam Walo nomine veniret in Franciam, misimus ad eum, rogantes ne contra nos aliquid statueret, donec nuncii nostri à curia Romana redirent, aut à domino Papa novum reciperet mandatum, postquam nuncios nostros audivisset; et cum jam idem cardinalis ad dominum nostrum et genitorem Regem Franciæ accessisset, idem in præsentia prælatorum et magnatum Franciæ fecimus dici coram nobis, expressè jus et propositum nostrum protestantes. Ipse autem cardinalis tunc contra nos in nullo processit, nec visus est velle procedere. At nunc in Angliam ingressus, suggestionibus et muneribus inimicorum nostrorum immutatus, nos et nostros, ut audivimus, per prælatos et officiales ecclesiarum intendit gravare. Quapropter vestram attentè rogamus discretionem quatinus, sicut ad libertatem ecclesiæ et regni venimus, ut videlicet tam regnum quàm ecclesiam antiquæ et debitæ per Dei gratiam restituamus libertati, propter ullius falsam suggestionem vel iniquam jussionem, non velitis nos turbare, vel nostrum bonum et pium propositum et commune bonum Angliæ impedire, nec aliquid contra nos vel nostros, nobis irrequisitis, promulgare: indubitanter scituri quod qui bonâ fide in hac parte nobis assistent, perpetuum nos amicum contra quemlibet habebunt et defensorem, nec pro lucro vel damno ei aliquo unquam tempore deerimus; illi verò qui secus egerint, nos perpetuum sentient inimicum. B

An. 1216.

Eodem tempore, recesserunt à Rege Johanne milites omnes et servientes de regione Flandrensi et finibus transmarinis, præter solùm Pictavienses, quorum quidam Lodovico adhæserunt, nonnulli verò ad propria remearunt.

Nihilominus
successus suos
urget.

Sub diebus istis, Lodovicus, ab urbe Londoniarum cum maximo militum exiens tumultu, Cantia provinciam hostiliter invasit, eamque sibi totam præter Doverense castrum, nemine resistente, subegit. Deinde progrediens, Suthsexiam cum villis et munitionibus potenter obtinuit, ubi juvenis quidam, Willelmus *de Colingeham* nomine, Lodovico fidelitatem facere contempsit; et congregatis mille sagittariis, loca deserta et nemorosa, quibus illa abundat regio, petivit, atque toto C hostilitatis tempore Francigenis nimis infestus, multa ex eis millia interfecit. Lodovicus tandem, Wintoniam veniens, civitatem sibi cum castello civitatis et castro episcopi et tota provincia subjugavit. Hugo de Nevilla ad Lodovicum veniens, reddidit ei castellum *de Merleberge* et homagium fecit. Deinde ad Hodiam municipium episcopi Wintoniensis veniens Lodovicus, turrin obsedit. Erant autem in ea tres tantum milites et decem servientes, qui constanter defensionem vacabant: nam, die tertiâ postquam Francigenæ machinas suas in orbem turris collocassent et insultus acerrimos et crebros fecissent, exierunt de turri dicti tres milites et tot servientes, atque ex adversa parte totidem occupantes milites et clientes sine sui læsione in turrin se receperunt. Denique, completis quindecim diebus, reddiderunt turrin Lodovico, et egressi sunt numero tredecim, tantum salvis sibi equis et armis, in magna admiratione Francorum. Cesserunt igitur in potestatem Lodovici omnes D provinciæ australes præter sola castella de Dovera et *Windleshores*, quæ optimè militibus munita ad Lodovici se præparabant adventum. Interea Willelmus de Mandevilla, Robertus filius Walteri et Willelmus *de Huntingefeld*, in multitudine gravi militum et clientum provincias *de Essex* et *de Suthfolc* Lodovico subjugaverunt. Inter hæc omnia Rex Johannes castella *de Walingeford*, *de Corf*, *de Warham*, de Bristollo, de Divisis, et alia quæ longum est dinumerare, militibus, victualibus et armis optimè communivit.

Pag. 283.

Missi Romam
nuncii causam
ejus agunt.

Circa dies istos, Lodovici nuncii, quos ad curiam Romanam miserat, eidem scripserunt sub hac forma:

EXCELLENTISSIMO domino suo Lodovico, domini Regis Francorum primogenito. D. de Corbolio, I. de Montevisito¹ et G. Limeth, nuncii, salutem et fidele servitium. NOVERIT excellentia vestra quod nos, die dominicâ ad mensem Paschæ², venimus ad dominum E Papam, salvis personis nostris et rebus, et eodem die intravimus statim ad ipsum: quem hilarem invenimus, sed vultu tristem se nobis exhibuit. Et præsentatis literis nostris, et propositâ salutatione ex parte vestra, ipse nobis respondit: « Dominus vester non est dignus » salutatione nostrâ. » Ego verò statim respondi: « Pater, credo quod, auditis rationibus et » excusationibus domini nostri, invenietis eum dignum salutatione vestrâ, utpote christianum, » catholicum, vobis et Romanæ ecclesiæ devotum. » Et sic illâ die à præsentia domini Papæ recessimus. Sed in recessu nostro benignissimè nobis dixit dominus Papa, quod nos libenter audiret quando et quoties vellemus. Sequenti die martis, dominus Papa misit servientem quemdam ad hospitium nostrum, ut veniremus ad ipsum; et statim venimus ante eum, et ipse multa dixit contra vos, cum proposuissemus causam nostram, et quæ videbantur impugnare factum vestrum et rationes vestras. Et statim finito sermone, percusso pectore suo

¹ Ms. Vend. de Monte-insito.

² An. 1216.

A cum magno gemitu, infremuit spiritu, et dixit: « Heu mihi! quia in hoc facto ecclesia Dei » non potest evadere confusionem. Si enim Rex Angliæ vincitur, in ipsius confusione con- » fundimur, quia vassallus noster est et tenemur eum defendere; si dominus Lodovicus vincitur » (quod Deus avertat!) in ipsius læsione læditur Romana ecclesia, et ipsius læsionem pro- » priam reputamus. Securè enim semper habuimus et adhuc habemus, quòd ipse in omnibus » necessitatibus debeat esse brachium, solatium in oppressionibus, et refugium in persecu- » tionibus ecclesiæ Romanæ. » Et in fine dixit quòd meliùs vellet mori, quàm aliquod malum vobis accideret in hoc facto: et sic illà die recessimus. Præterea de consilio quorundam cardinalium exspectamus diem Ascensionis, ne quid statuatur contra vos; quoniam illà die solet Papa innovare sententias suas. Dixerat enim nobis Papa, quòd ipse exspectaret nuncios domini Walonis. Valete.

Prima propositio contra Regem Angliæ fuit in præsentia domini Papæ à nunciis
B supradictis, quòd Arthurum nepotem suum propriis manibus per prodicionem inter- fecit, pessimo mortis genere quod Angli *murdram* appellant. Pro quo facto idem Rex condemnatus fuit ad mortem, in curia Regis Francorum, per iudicium parium suorum. — Ad hanc objectionem opponit dominus Papa, quòd barones Franciæ non potuerunt judicare eum ad mortem, quia sit Rex inunctus, et ita sit superior. Per barones, tamquam inferiores, non potuit ad mortem condemnari, quia major dignitas quodammodo ab inferiore non potuit condemnari, quia major dignitas quodammodo absorbet minorem. Et præterea incivile videtur et contra canones esse, in hominem absentem, non vocatum, non convictum, nec confessum, mortis ferre sententiam. — Ad hoc nuncii prædicti responderunt: « Consuetudo est in » regno Francorum, quòd Rex habet omnimodam jurisdictionem in homines ligios » suos, et Rex Angliæ erat homo suus ligius tamquam Comes et Dux; ergò, licèt » esset aliàs Rex inunctus, tamen tamquam Comes et Dux erat de jurisdictione » domini Regis Francorum. Sed, si Comes et Dux in regno Francorum delinqueret, » posset et deberet judicari ad mortem per pares suos; immò, si non esset Dux » vel Comes, vel homo ligius Regis Franciæ, et deliquisset in regno Franciæ, » ratione delicti in regno perpetrati potuerunt barones eum judicare ad mortem. » Alioquin, si Rex Angliæ, quia Rex erat inunctus, non posset judicari ad mortem, » impunè posset intrare regnum Franciæ et interficere barones Franciæ, sicut inter- » fecerat Arthurum. »

Joannem,
propter necem
Arthuri, ritè
spoliatum ad-
struunt;

Hujus autem negotii veritas talis est. Re verà non fuit Rex Johannes justè vel ritè abjudicatus à Normannia, quia idem Rex, non judicialiter, sed violenter spo- liatus, misit propter restitutionem Regi Francorum Philippo nuncios solemnes et prudentes, videlicet Eustachium episcopum Elyensem et Hubertum de Burgo,
D viros disertos et facundos, significans ei quòd libenter veniret ad curiam suam, juri per omnia super illa re pariturus ac responsurus, sed ut provideretur ei salvus conductus. Et respondit Rex Philippus, sed non sereno vultu vel corde: « *Libenter;* » in pace salvus veniat. » Et episcopus: « Domine, et redeat. » Et Rex: « Ita sit, » si parium suorum iudicium hoc permittat. » Et cùm supplicassent omnes nuncii Regis Angliæ, ut liceret ei salvo venire et redire, Rex Franciæ iratus cum jura- mento solito respondit: « Per Sanctos Franciæ, non nisi mediante iudicio. » Et cùm adderet episcopus pericula quæ possent contingere per adventum ejus, ait: « Domine Rex, non posset Dux Normanniæ ad curiam vestram venire, nisi veniret » Rex Angliæ, cùm una persona sit Dux et Rex: quod non permetteret aliquo » modo barnagium Angliæ, etsi ipse Rex hoc vellet; imminerent enim pericula, » ut nostis, capturæ vel cædis. » Cui respondens Rex, dixit: « Et quid hoc, » domine episcope? Benè scitur quòd Dux Normanniæ, qui tenens meus est, » Angliam sibi adquisivit violenter; et si subdito aliquid accrescit in honorem, » perdetne per hoc dominus capitalis? Absit. » Ad quod cùm nuncii nihil poterant rationabiliter respondere, redierunt ad dominum Regem Angliæ, quæ audierant et viderant nunciantes. Rex autem noluit se committere dubiis casibus et judiciis Francorum, qui eum non diligebant, maximè cùm timeret ut ei de turpissima morte Arthuri objiceretur, juxta illud Horatii:

Pag. 284.

..... Quia me vestigia terrent,
Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.

Lib. I, ep. 1,
v. 75.

Magnates autem Franciæ nihilominus processerunt in iudicium: quod ritè non

debuerunt facere, ex quo judicandus abfuit, qui adesse voluit, si posset. Unde, A
si Rex Johannes abjudicatus fuerit per adversarios suos, non ritè abjudicabatur.
Ad hæc Papa: « Multi Imperatores et Principes, et etiam Francorum Reges,
» multos in annalibus occidisse leguntur innocentes, nec tamen quemquam illorum
» legimus morti addictum. Et cùm Arthurus apud *Mirebel* castrum, non ut inno-
» cens, sed quasi nocens et proditor domini et avunculi, cui hominum et ligan-
» tiam fecerat, captus fuerit, potuit, de jure, morte etiam turpissimâ sine judicio
» condemnari. »

Itemque filios
post patris dam-
nationem geni-
tos.

Secunda objectio contra Regem fuit, quòd sæpè citatus non personaliter juri
pariturus comparuit, nec sufficientem responsalem pro se ad curiam Franciæ des-
tinavit. Ad hoc dicit Papa quòd sic Rex Angliæ fuit tantùm contumax, quia citatus
nec venit, nec misit; sed propter contumaciam non solet quis puniri ad mortem,
nec debet. Ergò barones Franciæ non potuerunt judicare eum ad mortem, sed B
saltem alio modo punire eum, per ablationem scilicet feudi sui. — Nuncii respon-
derunt: « Consuetudo est in regno Franciæ quòd, ex quo aliquis accusatur coram
» suo iudice de tam crudeli homicidio quod *murdrum* appellatur, et ille qui accu-
» satur non venit, verùm * modo legitimo se excusat, pro convicto habetur, et
» tamquam convictus per omnia judicatur, et etiam ad mortem, ac si præsens
» esset. » — Ad hæc Papa respondit quòd padio potuit esse inter Regem Franciæ
et Ducem Normanniæ, vel antiqua consuetudo, quòd Dux Normanniæ non debet
venire ad citationem Regis Franciæ nisi in marchiam: unde, si non venit citatus,
nec deliquit, nec propter hoc potuit taliter puniri. Item dicit Papa quòd, si sen-
tentia lata fuerit contra Regem Angliæ, non tamen mandata fuit executioni, quia
non fuit occisus: unde proles quam suscepit postea, debet ei in regno succedere,
quia Rex Angliæ non commisit crimen læsæ majestatis, nec crimen hæreseos, pro C
quibus tantùm filius exhæredatur pro delicto patris. — Ad hæc nuncii respon-
derunt: « Consuetudo est in regno Franciæ quòd, ex quo aliquis est damnatus ad
» mortem, proles suscepta post sententiam damnationis succedere non debet; geniti
» tamen ante sententiam succedere debent. » Sed tamen super hoc nuncii litigare
noluerunt.

* vel non.

Item dicit Papa quòd [si] Rex Anglorum judicatus esset ad mortem, et etiam
filii de carne sua geniti, non ideò Blanca deberet ei succedere; sed propinquiore
de genere ejus, videlicet proles fratris primogeniti: et ita soror Arthuri, vel Otho
qui fuit filius sororis primogenitæ (a). Et si ponatur quòd Regina Castellæ (b)
debeat succedere, præferri deberet Regina Legionum, tamquam primogenita. — Ad
hæc nuncii dixerunt: « Filii fratris non debent succedere, ex quo tempore latæ
» sententiæ frater non vivebat; et ita neptis, soror scilicet Arthuri, non debet D
» succedere, quia non est in linea descendenti, cùm sit filia fratris. Similiter tem-
» pore latæ sententiæ mater Othonis non vivebat; ergò non successit, ergò Otho
» non debet succedere. Sed Regina Castellæ vivebat, quæ soror erat, et ideò suc-
» cessit: ergò, mortuâ Reginâ Castellæ, proles successit et succedere debuit. » — Ad
hæc dicit Papa quòd Rex Castellæ succedere debet, quia masculus est, vel Regina
Legionum tamquam primogenita. Nuncii dixerunt quòd, cùm plures sint hæredes
qui alicui debent succedere, et ille qui primo loco debet succedere, taceat vel (c)
hæreditatem, investiri debet hæreditate illâ secundùm consuetudinem approbatam,
salvo tamen jure alterius; si reclamaverit. « Et ideò dominus Lodovicus intrat
» regnum Angliæ ut suum; et si quis propinquior velit super hoc reclamare, dominus
» Lodovicus faciet inde quod debet. »

Pag. 185.

Angliæ regnum
haud ritè Papæ
traditum.

Tunc dixit Papa quòd regnum Angliæ suum proprium est, et est in possessione E
dominii ratione fidelitatis quæ super hoc est ei facta per juramentum, et etiam
ratione censûs qui jam ei solutus est de regno: unde, cùm in nullo delinqueret,
non deberet sibi guerram movere Lodovicus, nec deberet eum spoliare à regno
Angliæ per guerram, maximè cùm Rex Angliæ multas habeat terras in feudo Regis
Franciæ, de quibus potest ei movere guerram. — Ad hæc nuncii: « Mota fuit
» guerra et justum bellum contra Regem Angliæ, antequam regnum illud esset
» domini Papæ: sed de regno Angliæ venit Willelmus de Longa-spata, et multi alii

(a) Mathildis nuptæ Henrico Saxonie Duci.

(b) Alienora, Richardi et Johannis soror, mater
Reginæ Francorum Blanchæ.

(c) Subest hoc loco ex incuria typothetarum la-
cuna, quam resarcire non curavit Will. Watz, neque
nos manuscriptorum ope destituti explere valeamus.

A » cum eo in manu valida et armata, qui damna multa et injurias intulerunt domino, » Lodovico in terra sua propria; et ideò dominus noster potest movere justum » bellum contra Regem Anglorum. » Ad hæc Papa dixit quòd, licèt Rex Angliæ tamquam vassallus ejus [guerram movisset] Lodovico, non ipse tamen deberet ei movere guerram, sed deberet conqueri domino superiori, scilicet Papæ, cui subest Rex Angliæ tamquam vassallus ejus. — Ad hæc nuncii responderunt « quòd consuetudo est, ex quo aliquis vassallus alterius movet guerram alicui auctoritate » suâ, ille cui mota est guerra potest ei movere guerram auctoritate suâ, nec tenetur » conqueri domino illius; et si dominus vult defendere vassallum suum quamdiu » movet talem guerram, ipse dominus dicitur facere guerram. »

Item dicit Papa quòd in generali concilio statutum est, quòd inter omnes discordantes debet esse pax vel treuga usque ad quatuor annos pro succursu Terræ sanctæ, et ideò tempore medio Lodovicus non debet regno Angliæ guerram movere. — Nuncii dixerunt quòd in recessu suo à Francia Lodovicus non fuit requisitus de pace vel treuga; et si requisitus esset, crediderunt tantam esse malitiam Regis Angliæ, quòd nollet pace vel treugâ gaudere.

Alias Papæ
objectiones diluunt.

Item dicit Papa quòd Rex Angliæ cruce signatus est: unde, ex constitutione generalis concilii, ipse Rex et omnia sua debent esse sub protectione ecclesiæ. — Ad hoc nuncii responderunt quòd Rex Angliæ, ante crucem sumptam, guerram moverat domino Lodovico et damna multa fecerat, castra sua ceperat, et adhuc milites suos et servientes incarceratos retinet, et hucusque in guerra est contra dominum Lodovicum, nec pacem vel treugam cum eo habere voluit, super hoc etiam sæpè requisitus.

C Item dicit Papa quòd de communi consilio generalis concilii excommunicaverat barones Angliæ et omnes fautores eorum, et ita dominus Lodovicus sententiam incurrisse videtur. — Nuncii dixerunt quòd Lodovicus non adjuvat barones Angliæ nec fovet eos, sed jus suum prosequitur; nec credere debet quòd dominus Papa vel tantum concilium injustè velit aliquem excommunicare: nam tempore latæ sententiæ dominus Papa nesciebat quòd Lodovicus haberet jus de regno Angliæ; et cum hoc illi constiterit, non credit dominus Lodovicus quòd concilium possit ei jus suum auferre.

Item dicit Papa quòd Rex Francorum et Lodovicus filius ejus, post sententiam à baronibus Franciæ in Regem Angliæ latam, ipsum Regem appellaverunt et pro Rege habuerunt, et cum eo tamquam cum Rege Angliæ treugas statuerunt. — Ad hæc nuncii responderunt quòd, post latam sententiam à baronibus in Regem, nunquam illum pro Rege habuerunt, sed ipsum Regem depositum appellaverunt, sicut abbas depositus et quilibet alius dici solet.

D Novissimè verò dicit Papa quòd ipse [nihil] statuet super his, antequam veniant nuncii domini Walonis.

Sub diebus istis, Lodovicus, in fortitudine gravi versùs orientalem Angliæ plagam equitationem faciens, urbes et villas *de Essex, Suthfolc et de Northfolc* miserabiliter spoliavit; et castellum Norwici vacuum reperiens, suos imposuit, Thomamque, qui in illo fuit castellanus de Burgo, id est, fratrem Hugonis de Burgo, fugientem comprehendit, illasque regiones omnes sub tributo constituit; ad villam quoque *de Len* exercitum grandem mittens, eam subjugavit, civesque captivos inde abducens, ad gravem eos redemptionem coëgit. Quo facto, Franci cum præda et spoliis innumeris Londonias sunt reversi. Veniente ibidem ad Lodovicum Gileberto *de Gant*, comitatûs Lincolnæ ipsum gladio donavit: quem protinùs illuc direxit, ut irruptiones castrorum *de Notingham et de Newerc* reprimeret, quæ omnes baronum ædes ac domos incomparabiles in finibus illis succenderant, et terras eorum in sua proprietate receperant. Quo utique tempore, Robertus *de Ros*, Petrus *de Brus* et Richardus *de Percy*, Eboracum cum tota provincia Lodovico subjecerunt. Gilebertus *de Gant* et Robertus *de Ropelle* urbem Lincolnæ ceperunt, et provinciam illam præter castellum totam sub annuo censu posuerunt; deinde Hollandiam invadentes, spoliabant eam et sibi tributariam fecerunt. Rex Scotorum Northanhumbriorum provinciam Lodovico subjugavit totam, præter castella quæ Hugo *de Bailul* et Philippus *de Hulecotes* contra hostium incursiones strenuissimè defendebant. Hæ autem omnes provinciæ Lodovico subjectæ erant et juratæ.

Eodem tempore, Walo legatus exegit procuraciones per totam Angliam ab ecclesiis

An. 1216.
Interim Ludovicus, castris pluribus expugnatis,

Pag. 286.

cathedralibus et domibus religiosis, pro singulis scilicet procurationibus quinquaginta solidos. Omnia etiam beneficia clericorum ac virorum religiosorum qui Lodovico et baronibus auxilium vel favorem impenderant, sequestravit: quæ omnia in suos et clericorum suorum usus convertit.

An. 1216.
Doveram, patre
monente, obsi-
dione conclu-
dit.

Eodem anno, instante Nativitate Sancti Johannis-Baptistæ, Lodovicus, repressus à patre tamquam nescius guerræ, eo quod relicto castro *Dovere* progresseretur, in fortitudine gravi militum et clientum Dovenense castrum obsidione vallavit, misso prius ad patrem suum propter petrariam quæ *Malveisine* gallicè nuncupatur: quâ cum machinis aliis Franci ante castellum locatâ, muros acriter crebris ictibus verberabant. Sed Hubertus de Burgo, miles strenuus et fidelis, cum aliis septies viginti militibus et servientibus multis qui in illo erant defensionis insistentes, multos ex hostibus prostraverunt, donec Galligenæ, comperto damno, tentoria sua et machinas à castro longius retraxerunt: unde Lodovicus, nimia succensus irâ, pejerando juravit se non inde recessurum, quousque, capto castello, inclusi omnes suspendio traderentur. Construxerunt quoque ibi tabernacula multa et ædificia ante introitum castris ad terrorem inclusorum, ita ut locus ille similitudinem nundinarum præ se ferret: cogitabant enim eos fame et diuturnâ obsidione ad deditionem compellere, quos armis subjugare nequibant.

Per idem tempus, quædam pars baronum qui Londoniis remanserant, equitationem facientes, deprædati sunt provinciam de *Cantebruge* totam et munitionem illam ceperunt, atque viginti servientes quos in ea invenerant, vinculis constrinxerunt et secum abduxerunt. Inde progredientes, provincias de *Northfolc* et *Suthfolc* perlustrantes, spoliabant eas cum ecclesiis universis; villas quoque Gernemuam, Dunewicum et Gipeswicum ad redemptionem gravissimam compulerunt. Tandem per Colecestriam prædam agentes, et ibidem simili rabie sævientes, ad nota Londoniæ latibula sunt reversi.

Joannes vicissim baronum terras depopulatur.
* Herveus.

His ita gestis, iidem barones, magno exercitu congregato, castellum de *Windleshores* cuneis militaribus obsederunt. Erat autem princeps militiæ illius Comes Niverniæ*, de Guenelonis genere proditoris (a). Instabant autem Franci, qui, machinas ad castrum applicantes, muros acriter invaserunt. Fuit itaque in castro custos summus Indelardus de *Achie*, vir in opere martio probatissimus, cum militibus sexaginta et eorum sequela, qui, constanter defensionis vacantes, hostes à muris longius repellere nitebantur. Cùmque Rex Johannes castra de *Dovera* et de *Windleshores* cognovisset obsessa, congregavit exercitum grandem de præsidiis castrorum suorum: quo stipatus, discurrit tempore unius mensis per terram Comitum et baronum; ædes eorum cum frugibus concremando, damnum non modicum hostibus irrogavit. Tandem provincias de *Northfolc* et *Suthfolc* pervagatus, simili rabie ibidem in rebus Comitis de *Arundel*, Rogeri *Bigot*, Willelmi de *Huntingefeld*, Rogeri de *Cressi*, et aliorum magnatum, desæviit. Novissimè autem, cùm hæc omnia baronibus qui in obsidione castris de *Windleshores* parùm, immò nihil proficiebant, nunciata fuissent, decreverunt obsidionem solvere, ut Regi Johanni, qui jam circa maritima in *Suthfolc*, ut dictum est, prædas agebat et rapinas, viam præcluderent revertendi; sicque per consilium Comitis Niverniæ, qui, ut dicebatur, denariis Regis Angliæ corruptus fuerat, de nocte ab obsidione recedentes, relictis tentoriis, versùs *Cantebruge* cum festinatione iter arripiunt, ut Regem jamdictum circumstipando concluderent. Sed ille, per exploratores suos, quos optimos habuit, præmonitus, antequam barones ad *Cantebruge* pervenissent, ipse in villam de *Stamford* callidus sese viator receperat. Deinde, cum festinatione partes penetrans aquilonis, ut castrum Lincolnæ audivit obsessum, eò summopere properabat; sed fugerunt à facie ejus Gilebertus de *Gant*, cæterique Norenses qui ad obsidionem convenerant, præsentiam ejus ut fulmina metuentes. Barones quoque qui Regem insecuti fuerant, cùm se cognovissent illusos, prædis vacabant et rapinis, et rerum depopulationi

(a) Herveum de Donziaco velut proditorem et suam quoque fidem Francorum Regi anno 1214 mentitum tradit Guillelmus Armoricus, suprâ, p. 102 et 107; nec immeritò. Th. enim Rymerus, t. I, p. 63, literas Joannis Angliæ Regis ad Robertum de *Corçon* recitat, quibus perfidiæ ejus veritas dissimulari nequit. « *Rex domino legato* » *Francia*. ROGAMUS vos affectuosè quatenus pro amore nostro pacem habere faciatis Comiti de

» *Enevers*, ita quod Rex Franciæ non illum damnet, » causam defensionis prætendentes in hoc quod » crucesignatus est. Si verò idem Rex ob hanc causam desistere noluerit, et idem Comes coram » vobis confessus fuerit quod imprisus noster sit, » ipsum infra treugas nostras, si quomodo fieri » possit, recipi faciatis. Teste meipso apud Parisiacum, xxxi die augusti.

A curam adhibebant ; deinde cum prædis et spoliis Londinum sunt reversi : ubi ad custodiam civitatis milites assignantes , apud Doveram ad Lodovicum profecti sunt. Rex verò Johannes interea , versùs Walliæ confinia se conferens , castella baronum ibidem obsedit et cepit , quæ omnia explanari præcepit. In ædificiis autem et pomariis eorundem baronum pari crudelitate exardescens , miserabile spectaculum intuentibus præbuit. Pag. 287.

Eodem tempore , mense augusto , Alexander Rex Scotorum , apud Doveram ad Lodovicum cum exercitu magno propter metum Regis Johannis veniens , fecit ei homagium de jure suo quod de Rege Anglorum tenere debuit. Sed veniendo versùs Lodovicum , dum transitum faceret per castellum Bernardi , quod erat de feudo Hugonis *de Bailul* , in provincia *de Haliverefolc* situm , dictus Rex cum magnatibus illius regionis castellum circumvixit , ut videret si ex aliqua parte esset expugnabile : ubi balistarius quidam qui in castro erat , telum emittens , Eustachium *de Vesci* , virum nobilem et potentem , in fronte percussit , qui , terebrato jam capite , illicò spiritum exhalavit. Habuit autem dictus Eustachius sororem Regis Scotiæ in uxorem : unde idem Rex et sui magnates cum universo baronum collegio exstiterunt nimis animo consternati. Rex quoque , facto homagio , ut prædictum est , ad propria remeavit. An. 1216.
Rex Scotiæ
clientelam Lu-
dovico profite-
tur.

Contigit hac tempestate vicecomitem *de Melun* * , virum nobilem de regno Francorum , qui cum Lodovico in Angliam venerat , in urbe Londoniarum graviter infirmari. Qui cùm mortem sibi imminere cognosceret , adscivit ad colloquium suum quosdam barones Angliæ , qui ob custodiam civitatis in urbe remanserant , et confessus est audientibus cunctis , dicens eis : « Doleo super desolationem et » subversionem vestram , quòd vos , quot vobis imminet pericula , ignoratis. Cogitantibus
baronum mul-
tis ut ad Regis
fidelitatem re-
dirent ,
* Adamum.

C » Juravit namque Lodovicus et sexdecim cum eo de regno Francorum Comites » et barones , quòd , si contigerit eum Angliam subjugare et in Regem coronari , » ipse omnes illos qui nunc cum ipso militant et Regem Johannem persequuntur , » ut proditores domini sui perpetuo damnaret exilio , et omne genus deleret de » terra. Et ne hoc vobis vertatur in dubium , ego , qui hìc continuò moriturus jaceo , » in periculo animæ meæ vobis affirmo , me unum esse ex illis qui hoc cum Lodo- » vico juraverunt. Unde summopere nunc consulo ut utilitati vestræ provideatis » in posterum , et ea quæ jam vobis dixi , sub sigillo secreti teneatis. » Et his dictis , nobilis ille continuò expiravit. Cùm autem verba hæc inter barones disseminata fuissent , contristati sunt valdè , dum se perplexos undique cognovissent. Lodovicus enim terras eorum et castella quæ jam in locis diversis subjugaverat , illis mirantibus , Francigenis dedit , et quod magis dolebant , notam eis prodicionis imposuit.

D Auxit præterea tristitiam eorum , quòd singulis diebus essent excommunicati , simul et omni honore terreno privati , unde in maximam corporis et animi angustiam inciderunt. Cogitaverunt multi igitur eorum ad fidelitatem Regis Johannis redire ; sed timuerunt valdè ne ille quem tot talibusque conviciis in odium suū provocaverant , vellet eos admittere pœnitentes.

Tandem cùm Lodovicus apud Doveram obsidionem diù et inaniter protraxisset , Rex Johannes in fortitudine gravi provincias *de Suthfolc* et *Northfolc* miserâ afflictione contrivit. Veniens autem per Burgum et Croilandiam , ipsam ecclesiam deprædatus est , et per Savaricum de Malo-leone et alios nefarios complices suos ibidem scelera inaudita perpetravit. Deinde , per maneria abbatis *de Croiland* transiens , omnes segetes ejus , sicut erant in fine autumnii congregatæ , in favillas redegit. Novissimè per urbem quæ *Lên* appellatur transitum faciens , ab urbanis cum gaudio susceptus est et magnis donariis honoratus. Deinde , versùs aquilonem iter arripiens , in fluvio qui *Wellestrem* dicitur , carretas omnes , bigas et summarios , cum thesauris , vasis pretiosis et regalibus omnibus quæ propensiori curâ dilexit , inopinato eventu amisit. Aperta est enim in mediis fluctibus terra et voragine abyssûs , quæ absorbuerunt universa cum hominibus et equis , ita quòd nec pes unus evasit qui Regi casum nunciaret. Rex tamen , cum exercitu suo vix elapsus , nocte sequenti apud abbatiam quæ *Suenesheved* dicitur , pernoctavit : ubi , ut putabatur , de rebus à fluctibus devoratis tantam mentis incurrit tristitiam , quòd , acutis correptus febribus , cœpit graviter infirmari. Auxit autem ægritudinis molestiam perniciose ejus ingluvies , qui , nocte illâ de fructu persicorum et novi ciceris potatione nimis repletus , febrilem in se calorem acuit fortiter et accendit. Verumtamen summo

Pag. 288,

Moritur die 19
octobris 1216.

inde diluculo, licet cum labore recedens, ad castellum *de Laford* hospitaturus **A**
perrexit: ubi maximâ corporis prægravatus molestiâ, in crastino vix ad castellum
de Newerc equo vehente pervenit. Quo in loco, invalescente morbo, ab abbate de
Crokestuna consilium confessionis et eucharistiam suscepit. Deinde Henricum
filium suum primogenitum regni sui hæredem constituit, regnumque Angliæ illi
jurare fecit; literas etiam sigillo suo munitas ad omnes vicecomites regni et cas-
tellanos direxit, præcipiens ut ei essent singuli intendentes. Et his ita gestis, scisci-
tatus est ab eo abbas de Crokestuna, si ipsum mori contingeret, ubi vellet eligere
sepulturam. Cui Rex respondens dixit: « Deo et Sancto Ulstano corpus et animam
» meam commendo. » Qui postea, in nocte quæ diem Sancti Lucæ evangelistæ *
proximè secuta est, ex hac vita migravit: cujus corpus, regio schemate ornatum,
ad Wigorniam delatum est, in ecclesia cathedrali ab episcopo loci honorificè
tumulatum.

Tempore verò quo apud *Newerc* idem Rex mori incipiebat, venerunt ad eum
ibidem nuncii quorundam baronum Angliæ circiter quadraginta cum literis, qui
voluerunt ad pacem Regis redire: sed ipse, in extremis agens, his tunc operam
dare non potuit; vocabant enim eum fata sua. Abbas igitur canonicorum Crokes-
toniæ peritissimus in medicinis, qui medicus Regis tunc temporis exstiterat, factâ
anatomîâ de corpore regio, ut honestiùs portaretur, viscera copioso sale conspersa
in sua domo transportata honorificè fecit sepeliri. Cùm autem regnasset Rex Johannes
annis octodecim, mensibus quinque, diebus autem quatuor, ab hac vita, post hujus
sæculi multas perturbationes et labores inutiles, in multa mentis amaritudine sub-
tractus transmigravit, nihil terræ, immò nec seipsum possidens. Sperandum est
autem et certissimè confidendum, quòd quædam bona opera quæ fecit in vita sua,
allegabunt pro eo ante tribunal Jesu-Christi. Construxit enim abbatiam Cister- **C**
ciensis ordinis de Bello-loco, et moriturus domui de Crokestuna decem librarum
terram contulit opulentam. Epitaphium verò et sepulturæ ejus superscriptionem
quidam composuit in hæc verba:

*Hoc in sarcophago sepelitur Regis imago,
Qui moriens multum sedavit in orbe tumultum;
Et cui connexa, dum vixit, probra manebant,
Hunc mala post mortem timor est ne fata sequantur.
Qui legis hæc, metuens, dum cernis te moriturum,
Discito quid rerum pariat tibi meta dierum.*

Quidam autem versificator, sed reprobus, de eodem ait:

*Anglia sicut adhuc sordet fætore Johannis,
Sordida fædatur, fædante Johanne, gehenna.*

Sed quia periculosum est in eum scribere, qui de facili potest proscribere, non
est meum, quia non est tutum, ejus infinita reprehensibilia vitia redarguere,
prout poëta ait Juvenalis:

*..... Experiar quid concedatur in illis
Quorum Flaminiâ tegitur cinis atque Latinâ.*

HENRICUS III.

Pag. 289.

* Die 27 octob.
1216.* Al. coro-
nandum.

DEFUNCTO Johanne Anglorum Rege, convenerunt apud Gloverniam, in vigilia
apostolorum Simonis et Judæ *, in præsentia Walonis apostolicæ sedis legati,
Petrus Wintoniensis, Jocelinus Bathoniensis et Silvester Wigorniensis episcopi; **E**
Ranulphus Comes Cestriæ, Willelmus Marescallus Comes *Penbroc*, Willelmus
Comes de Ferrariis, Johannes Marescallus, Philippus de Albeneio, cum abbatibus,
prioribus et turba multa nimis, ut Henricum Johannis Regis filium primogenitum
in Regem Angliæ exaltarent. In crastino autem, paratis omnibus ad coronationem
necessariis, legatus supradictus, associatis sibi episcopis et Comitibus memoratis,
duxerunt eum ad ecclesiam conventualem cum processione solemnî Regem accla-
mando *: ubi, ante majus altare constitutus, juravit coram clero et populo, appo-
sitis sibi sacrosanctis evangeliis et plurimorum Sanctorum reliquiis, dictante jura-
mentum Jocelino Bathoniensi, quòd honorem, pacem ac reverentiam portabit
Deo et sanctæ ecclesiæ et ejus ordinatis, omnibus diebus vitæ suæ. Juravit etiam

A quòd in populo sibi commissio rectam justitiam tenebit, quòdque leges malas et iniquas consuetudines, si quæ sint in regno, delebit, et bonas observabit et ab omnibus faciet observari. Deinde fecit homagium sanctæ Romanæ ecclesiæ et Innocentio Papæ de regno Angliæ et Hiberniæ, et juravit quòd mille marcas quas pater ejus Romanæ contulerat ecclesiæ, fideliter persolveret, quamdiu prædicta regna teneret. Et his ita gestis, Petrus Wintoniensis et Jocelinus Bathoniensis episcopi, ipsum in Regem ungentes, coronaverunt solemniter cum canticis et modulationibus quæ in coronationibus Regum solent decantari. Tandem, expletis missarum solemnibus, duxerunt Regem cum processione solemnibus episcopi et Comites supradicti, regalibus indutum, ad mensam, ubi omnes in ordine suo considentes epulabantur in lætitia et exultatione. In crastino autem, Rex cepit homagia et fidelitates ab omnibus episcopis, Comitibus et baronibus, aliisque omnibus qui aderant, et omnes ei fidelissimum obsequium promiserunt. Coronatus est autem Henricus tertius anno ætatis suæ decimo, in die apostolorum Simonis et Judæ, scilicet xxviii die octobris.

Rex autem post coronationem suam remansit in custodia Willelmi Comitis Penbroc, magni videlicet marescalli, qui protinus misit literas ad omnes vicecomites de regno Angliæ et castellanos, præcipientes singulis ut Regi nuper coronato essent intendentes, promittens omnibus possessiones ac donaria multa, ita ut dicto Regi fideliter adhærerent. Sicque nobiles universi et castellani qui parti ejus servierant, ei multò fidelius quàm Regi Johanni adhæserunt, quia patris iniquitas, ut cunctis videbatur, filio non debuit imputari: unde omnes, sese ad defensionem præparantes, castella sua optimè munire cœperunt. Animabat præterea eos qui partes Regis fovebant quamplurimum, quòd singulis diebus dominicis ac festivis Lodovicum cum complicibus ejus et fautoribus excommunicari videbant.

Cùmque Lodovicus et barones qui apud Doverense castrum obsidionem agebant, de morte Regis Johannis veridicos nuncios accepissent, invasit omnes fallax lætitia, ut qui se jam confidebant regnum Angliæ sibi subjugasse. At Lodovicus, Huberto de Burgo Doverensis castri constabulario ad suum colloquium vocato, dixit ei: « Rex Johannes dominus tuus mortuus est, nec vales tibi castrum hoc » contra me diutius tenere, cùm non habeas defensorem. Redde ergò castellum » mihi, et ad fidelitatem meam veni, et ego magnis honoribus te ditabo, atque » inter consiliarios meos magnus eris. » Cui Hubertus taliter fertur respondisse: » Si dominus meus mortuus est; habet filios et filias, qui ei succedere debent; » sed et de castello reddendo cum militibus sociis meis habere volo colloquium. » Sicque in castrum reversus, indicavit sociis verba Lodovici: qui in hoc pariter

Lodovicus Doverensis castri obsidionem linquit;

Pag. 290.

D consenserunt inclusi, ut castellum Lodovico negarent, ne illud turpiter reddendo notam prodicionis incurrerent. Quod cùm Lodovico et baronibus nunciatum fuisset, decreverunt minora per Angliam subjugare castella, ut, levioribus subactis, confugerent ad majora. Denique, obsidione solutâ, ad urbem Londoniarum sunt reversi (a). Sed continuò post recessum eorum, milites qui erant in defensione

(a) Eandem narrationem aliis verbis exhibet Will. Watz ex ms. cod. Cottoniano: « Unâ autem » dierum Lodowicus, credens flectere fidelitatem » Huberti de Burgo et constantiam per avaritiam, » significavit ei quòd voluit parlamentum habere » pacificum cum eo. Quod cùm concessisset Hubertus, misit Lodowicus nuncios solemnes ad eum, videlicet ad posticum qui ad hoc competens videbatur. Missi sunt igitur ad eum Comes Saresberiensis, Willelmus scilicet Longa-spata, qui secum duxit ad cautelam Thomam de Burgo, fratrem scilicet prædicti Huberti, qui captivus erat Lodowici, captus videlicet in castro Norwici, et tres de nobilioribus Francorum. Hubertus autem, veniens ad posticum, duxit secum quinque arcubalistarios cum balistis suis extentis, spiculis adaptatis, ut, si opus esset, non parcerent inimicis. Et ait Comes Willelmus: O Huberte! non te latet, ut credo, mors Regis Johannis quondam domini nostri, nec conditio juramenti domini Lodowici, qui incommutabiliter juravit quòd, cùm castrum hoc violenter occupaverit, omnes in eo inventi suspendio peribunt. Consule tibi et honori tuo: non poteris diù hoc castrum tenere. Fortitudo

domini Lodowici crescit diatim; fortitudo domini Regis decrescit manifestè. Efficaci insultu et quotidiano, vel saltem inedia peribis, nisi sapias et consiliis acquiescas; vides enim quòd spes succursus evanuit. Redde igitur castrum hoc sine moræ dispendio et aliqua difficultate domino Lodowico; nec notaberis de infidelitate, cùm non possis illud amplius tenere: vides quòd certatim ad fidelitatem ejus [omnes] confluunt. Thomas autem cum lacrymis dixit insuper eidem Huberto: O frater carissime! miserere tuî et meî et omnium nostrum acquiescendo horum consiliis; sic enim omnes à confusione imminenti poterimus liberari. Et addidit adhuc Comes: O Huberte! acquiesce consilio nostro et voluntati domini Lodowici, et dabit tibi jure hæreditario Norfolchiam et Suthfolchiam; et eris primus inter amicos ejus et consiliarios: sin autem iste Thomas frater tuus suspendetur, et tu non leviora in brevi patieris. Cui Hubertus: O Comes, proditor nequam! Etsi mortuus sit Rex Johannes dominus noster ac frater tuus, hæredes habet nepotem tuum, cui etsi omnes deessent, tu qui patruus ejus es, non debes ei deesse, immò ei aliter pater esse. Quid, degener et inique, talia

Tom. XVII.

Zzzz ij

- castrum memorati, exeuntes combusserunt domos et ædificia quæ ante castrum A Lodovicus construxerat; et sic per provinciam hostiliter discurrentes, castrum suum omnibus rebus necessariis munierunt.

Herfordiam expugnat;
* An. 1216.

His ita gestis, Lodovicus in crastino Sancti Martini * cum exercitu copioso ad municipium *de Hertford* perveniens, illud obsidione vallavit, erectisque in gyrum machinis, castelli muros subvertere nitebatur. Sed Walterus de Godardivilla, miles de familia Falcasii, vir strenuus, cum suis commilitonibus defensionem vacans, multam ex Galligenis stragem fecit. Tandem, cum à festo Sancti Martini usque ad festum beati Nicolai laborioso nimis sumptu ibidem sedisset, concesserunt Lodovico municipium, salvis inclusis rebus suis cum equis et armis. Reddito itaque municipio, petiit illud Robertus filius Walteri, dicens custodiam illius ad eum antiquo jure spectare. At Lodovicus cum super hæc à Francigenis consilium quæsisset, responsum est ei quoddam Angli non erant digni tales habere custodias, qui proprii domini proditores fuerunt. Tunc Lodovicus dicto Roberto respondit ut patienter sustineret, donec, regno subjugato, singulis redderet jura sua.

Eodem tempore, in die beatæ Catharinæ virginis et martyris, exivit de carcere nobilis vir Willelmus de Albineto, facto prius fine pro redemptione sua sex millia marcarum numerando: qui, facto homagio Regi Henrico, tradidit ei idem Rex castellum *de Ledfort* ad custodiendum, quod ille strenuissime custodivit.

Berchamstedam diu obsessam,
* An. 1216.

Subjugato, ut dictum est, municipio *de Hertford*, Lodovicus in die Sancti Nicolai * apud *Berchamstede* castellum se conferens, illud cuneis militaribus circumcinxit. Barones verò Angliæ qui, jubente Lodovico, à parte aquilonari sub foresta tentoria sua statuerant, et circa illa ordinanda ministri et servientes essent solliciti (a), exierunt de castello milites et servientes cum impetu, et sarcinas baronum Angliæ et bigas invadentes, vexillum Willelmi de Mandevilla rapuerunt, et secum revertentes in C castellum detulerunt, poenitentiam ducti quoddam adversariis majora non potuerunt inferre detrimenta. Eadem quoque die, baronibus ad mensam sedentibus, exierunt denuò milites et servientes prædicti de castello, et in confusionem baronum, vexillum quod paulò antè rapuerant præferentes, cogitabant dictos barones occupare inermes; sed, aliis præmonitis *, compulsi sunt redire et sese in propria sua receptacula properanter recipere (b).

* Al. præmonitis.

Dum verò fortunalis alea statum regni Angliæ talibus turbinibus exagitaret, dominus Papa Innocentius, quem vacillantis ecclesiæ cura sollicitabat, effigiem vultus Domini quæ Veronica dicitur, ut moris est, de ecclesia Sancti-Petri versùs hospitale Sancti-Spiritus reverenter cum processione bajulabat, &c.

Tandem ad deditionem compellit.

Præsentem autem historiam prosequentes, referamus quid Lodovicenses tunc temporis, spreto Dei timore et hominum reverentiâ, egerint. Discurrerant autem D per villas vicinas, ab innocentibus pecuniam extorquendo; sed eisdem debacchantibus Walerannus (c) genere Teutonicus, miles in opere martio probatus, cum suis commilitonibus viriliter resistentes, multorum animas ex Galligenis excommunicatis ad tartara direxerunt. Sed denique post diuturnam obsidionem, ex præcepto Regis, dictus Walerannus et complices ejus Lodovico castellum, salvis sibi equis et armis, reddiderunt XIII kal. januarii. In crastino autem impositis suis in castello, Lodovicus venit ad Sanctum-Albanum, in die videlicet beati Thomæ apostoli, exigens ab abbate ut faceret sibi hominum. Cui cum abbas respondisset se nolle ei homagium facere, nisi prius absolveretur ab homagio quod fecerat Regi Anglorum; Lodovicus, vehementer indignatus, juravit se igne ipsam abbatiam cum villa tota crematurum, nisi faceret quod petebat. Tandem abbas prædictus post comminationes terrificas, interveniente S. * Comite Wintoniensi, finem fecit pro E

Pag. 291.

* Sæcro.

» loqueris! Et respiciens eum torvo oculo, et in
» vocem crudeliorem erumpens, ait: Ne loquaris
» amplius unicum verbum, quia per lanceam Dei,
» si amplius os ad loquendum aperias, vos omnes plu-
» ribus spiculis perforabimini, nec parcam fratri meo.
» Comes igitur et qui cum eo erant, videntes eorum
» mortem in ictu oculi imminere, quia balistarum
» prompti erant trahere, statim recesserunt, læti
» quod vivi et indemnes recesserunt, Quod cum
» audisset Lodovicus, vehementer, licet dolens et
» iratus, constantiam Huberti collaudavit.»

(a) In codice Cottoniano additur hoc loco:

Inter quos erat quidam serviens strenuus, audax et astutus, Andreas Dlngas nomine, cujus astutia, fortitudo et audacia, quantocius in quamplurimis locis fuerat experta à Lodovico et commilitonibus suis, et à toto exercitu nihil commendabatur. Exierunt tunc de castello milites, &c.

(b) Apud Wendover. Cumque dies crastina illuxisset, jussit Lodovicus petrarias et alias belli machinas circa castrum ambitum erigere: quibus undique collocatis, damnosos lapides emittere non cessabat.

(c) Walerannus, ut videtur, filius Waleranni Comitis Limburgensis ac Luxemburgensis.

A se et villa tota, datis Lodovico pro induciis usque ad Purificationem beatæ Mariæ quater-viginti marcis argenti. Quo facto, Lodovicus ad urbem Londoniarum reversus est.

Eodem anno, exspirante treugâ inter fideles terræ Promissionis et Sarracenos, in primo passagio generale post concilium Lateranense, congregatus est exercitus Domini copiosus in *Achon* cum tribus Regibus, Hierusalem¹ scilicet, Hungariæ² et Cypri³. Affuerunt etiam Duces Austriæ⁴ et Meraniæ⁵ cum militia magna regni Teutonici, et Comitibus multis virisque generosis. Affuerunt etiam archiepiscopi Nichosiensis⁶, Jovens⁷ (*a*), Argensis, Hungariæ (*b*), Bajocensis (*c*), Bavergensis⁸, Cicenensis (*d*), Monasteriensis et Trajectensis⁹, et cum eis vir nobilis et potens Walterus de Avennis, &c. Deinde patriarcha Hierosolymitanus⁹, cum magna humilitate cleri et populi tollens reverenter vivificæ Crucis lignum, feriâ sextâ

An. 1216.
In terra Promissionis
1 Joanne.
2 Andream.
3 Hugone.
4 Leopoldus.
5 Otto.
6 Eustorgius.
7 Ecbertus.
8 Otto.
9 Lotharius.

B post festum omnium Sanctorum profectus est ab *Achon* in castra Domini, quæ processerant ad fluvium Jordanem. Hoc autem Dominicæ Crucis lignum post Terram sanctam perditam reservatum fuit ad hæc tempora et à fidelibus occultatum. Imminente enim conflictu Sarracenorum tempore Saladini cum christianis, sicut à senioribus accepimus, Crux secta fuit, cujus pars ad prælium delata et ibidem perditâ, pars tempore reservata exstitit, quæ nunc exhibetur. Cum tali quoque vexillo aciebus * instructis, processerunt fideles per planum Fabæ usque ad fontem Tubanniæ, eo die multum laborantes; et præmissis exploratoribus, videntes ab adversariis commutari (*e*) pulverem, incerti fuerunt utrum contra nos an fugiendo properarent. Sequenti die per montes *Gelboe*, quos habuerunt ad dextram et paludem ad sinistram, profecti sunt Bethsanam, ubi adversarius noster castrametatus est; sed metuens adventum tam copiosi Dei viventis exercitus et tam ordinatè procedentis, tentoria tollens et fugiens, terram militibus Christi vastandam reliquit. Unde, in vigilia Sancti Martini Jordanem transeuntes, corpora sua laverunt in eo fideles, et pacificè quieverunt ibidem per biduum, victualium copiam reperientes. Deinde super littus maris Galileæ tres fecerunt mansiones, peragrantes loca in quibus Salvator noster mirabilia operari dignatus est, corporali præsentia cum hominibus conversatus. Aspexerunt Bethsâidam civitatem Andreæ et Petri, tunc ad modicum casale redactam. Viderunt etiam loca ubi Christus discipulos vocavit, supra mare siccis pedibus ambulavit, in deserto turbas pavit, montem oraturus ascendit, et ubi post resurrectionem cum discipulis manducavit: et sic per Capernaum *Achon* reversi sunt, infirmos suos reportantes.

* Ed. à diebus.

Deinde, aliam equitationem aggressi, fideles prædicti perrexerunt ad montem *Thabor*, ubi primò aquarum inopiam, et postmodum per defossionem copiam **D** repererunt. Desperabant autem capitanei exercitus de ascensu montis, donec dictum est eis castrum fore comprehensibile à puero Sarraceno. Consilium ergò inierunt, et dominicâ primâ Adventûs, cum legeretur evangelium, *Ite in castellum quod contra vos est*, patriarcha præcessit cum signo crucis, episcopis et clero orantibus et psallentibus, dum exercitus clivum montis subiret; et licet mons præruptus esset undique, et velut impossibilis in ascensu et extra semitam totam, omnes tamen viriliter ascenderunt. Johannes verò Rex Hierusalem cum militia Christi castellanum ab equo stravit et admiraldum unum, qui primo impetu intrepidi extra portas ad montem defendendum hostibus occurrerant, in stuporem eos converientes et fugam. Sed Rex, quantum meruit ascendendo, tantum demeruit descendendo: nam Templarii multi et Hospitalarii et sæculares, quando infideles vires receperant, vulnerati sunt, sed pauci mortui. In hoc autem et in primo **E** die quo duximus equitatum, multitudinem maximam virorum, mulierum ac parvulorum, apud *Achon* christiani reduxerunt, ubi episcopus Achonensis * parvulos quoscumque vel prece vel pretio obtinere potuit, baptizavit; feminas verò inter sanctimoniales distribuit et literis applicare fecit. In tertio autem equitatu, cui patriarcha cum clero et signo crucis non interfuit, multa incommoda, tum per latrunculos, tum ex hyemis incommodo, perpassi sunt fideles, præsertim in vigilia

Christiani variâ fortunâ decertant.

* Jacobus de Vitriaco.

(a) Legendum videtur *Juvaviensis* seu Salisburgensis. Qui autem præerat archiepiscopus vocabatur *Eberhardus*.

(b) Intellige Strigoniensem archiepiscopum.

(c) Legendum quoque videtur *Bajoaria* seu Pataviensis episcopus, cujus nomen erat *Ulricus*:

is enim anno 1215 expeditioni sacræ nomen dedisse traditur.

(d) Fortè *Siscia* [*Sisseg*], sub metropoli Colossensi in Hungaria.

(e) Lège *concitari* vel *commoveri*.

Nativitatis Dominicæ, per viam in qua illâ nocte sacrâ tempestatem ventis et pluviis incommodam invenerunt. In finibus etiam Tyri et Sidonis juxta Sarepta, multa perpassi fuerunt incommoda tam aëris intemperie quàm molestiâ corporali.

Pag. 292.
Barones Angl.
Francos exosos
habere inci-
piunt.

Anno Domini MCCXVII, juvenis Rex Henricus fuit ad Natale apud Bristollum, præsentem Walone legato et Willelmo Marescallo, rectore ejusdem Regis et regni. Erat autem eâ tempestate inter optimates Angliæ fluctuatio maxima cui se Regi committerent, juveni-ne Henrico, an domino Lodovico. Habebant enim ex Francigenis talem tantumque contemptum, quòd multi eorum consolationem non admitterunt. Auxit præterea hujus perturbationis procellam, quòd Lodovicus, spreto juramento, terras, possessiones et castella eorundem optimatum, quæ eorum auxilio subegerat, illis murmurantibus, in suam redegerat potestatem, ponens in eis milites et alienigenas nationes. Cæterum turpe sibi videbatur ad Regem, à quo abierant, redire, ne viderentur canes ad vomitum revertentes; sicque, hinc inde perplexi, quassatum nequiverunt calamum reparare.

Eodem tempore, XIII kal. februarii, exierunt de castello quod *Montsorel* appellatur milites et servientes, ut prædis instarent et rapinis. Quod cum per exploratores milites *de Notingham* cognovissent, venerunt eis obviam, et, facto congressu, ceperunt ex obstantibus decem milites et viginti-quatuor servientes; et sic, tribus ex hostibus interfectis, cum læta victoria remearunt.

Falcasius præ-
das agit.

Per idem tempus Falcasius prædo (a), XI kal. februarii, multitudine gravi congregatâ de præditiis castrorum de Oxonia, Norhamptona et Bedefordia, simul et *Windleshores*, militum et ruptariorum, venit ad villam Sancti-Albani in crepusculo vespertino, nocte scilicet Sancti Vincentii; atque, inopinato impetu facto, villam totam spoliavit, homines et infantes cepit, ac vinculis eos arctissimis mancipavit; ad ostium quoque ecclesiæ beati Albani servientem quemdam de curia interfecit, ad ecclesiam fugere cupientem: et sic opere nefario à ministris diaboli consummato, abbati Willelmo significavit ut sub omni festinatione mitteret ei centum libras argenti; alioquin ipse, injecto igne, villam totam cum monasterio et suis ædificiis illicò concremaret. Abbas verò post multas contradictiones, aliud non habens remedium, pecuniam postulatam concessit. Quibus ita gestis, dictus Falcasius cum suis prædonibus excommunicatis et spoliis nimis damnosis, et captivis captis turpiterque vinctis et abductis, ad castellum *de Bedeford* citius convolvavit; deinde, cum omni multitudine prædicta ad forestam de Walbergia properans, cepit ibi Rogerum de Colbevilla et plusquam sexaginta cum eo, clericos et laicos de provincia illa, qui prædæ causâ ibi latebant. Postea verò quâdam nocte per visum accepit idem Falcasius, quòd de turri Sancti-Albani quoddam immane saxum in modum fulguris in eum irruens, eumdem in pulverem contrivit. Quâ perterritus visione, &c.

Lodovicus in-
ducias cum An-
gliæ Rege pa-
ciscitur, et in
Franciam redit.

Circa dies istos, nuncii Lodovici, qui pro eo steterunt in curia Romana, eidem Lodovico significaverunt quòd, nisi exiret de Anglia, sententia excommunicationis quam Walo legatus in eum tulerat, in die Cœnæ confirmaretur à Papa. Hac itaque de causa statutæ sunt treugæ inter Lodovicum et Regem Henricum usque ad mensem de Pascha, ita scilicet ut omnia remaneant in eo statu quo fuerunt in die quâ juratæ fuerunt treugæ in castellis et rebus aliis usque ad terminum constitutum. Transfretavit igitur Lodovicus tempore quadragesimali * eo pacto quòd nunquam deinceps gratiam baronum Angliæ habuit sicut prius: nam continuo venerunt ad fidelitatem Regis Henrici Comes Willelmus Sarisberiensis, Comes Willelmus *Arundel*, Comes Willelmus Warennæ, et alii multi dicto Regi deinceps adhærentes. Sed et magnus Marescallus, Willelmum filium suum primogenitum ad Regis fidelitatem revocans, partem Lodovici non mediocriter labefactavit.

* An. 1217.

Eodem tempore, exercitus qui erat in *Achon* quadrifariè divisus est. Rex enim

(a) Falcasii pleniorē notitiā tradit Matthæus ad annum 1224, p. 322. Falcasius, inquit, de Brente (de Breante quoque dictus apud Rymer, p. 56), Neustriensis et spurius ex parte matris atque bastardus, qui in vili jumento manticato ad Regis paulò antè clientelam descenderat, qui castrum Bedefordiæ, tempore guerræ motæ inter Regem Johannem et barones suos, pro voluntate ejusdem Regis sibi concessum, in territorio alterius situm firmavit,

de tali munitione et divitiis suis, et de quibusdam consiliariis Regis sibi confederatis confisus, et faciens fulcimen de baculis arundineis, terras et possessiones liberorum hominum suorum et vicinorum injustè auferre non formidavit: præcipuè triginta-duos liberos homines in manerio de Luituna sine judicio de suis tēnementis disseisinavit, et quasdam pasturas communes sibi appropriavit. Super quibus cum querela ad dominum Regem pervenisset, &c.

- A** Hungariæ, brevi tempore ibidem commoratus, cum magno Terræ sanctæ dispendio recessit (a); peregrinos enim et galeas, equos et jumenta cum armis secum traxit, multum ne recederet à patriarcha rogatus: qui tandem cum sua sequela excommunicatus recessit; alia pars pigrorum et timidorum et eorum qui divitiis affluebant, in Achonæ remansit. Rex verò Hierusalem et Dux Austriæ, cum Hospitalariis Sancti-Johannis, et episcopis multis et aliis fidelibus, castrum in Cæsarea Palæstinæ in brevi viriliter firmaverunt, licet frequenter hostium nunciaretur adventus. Ibi in basilica Principis apostolorum festum Purificationis patriarcha cum sex episcopis celebravit. Templarii quoque cum domino Waltero de Avennis et aliis peregrinis, et Hospitalarii de domo Teutonicorum, castrum quod olim *Districtum*, nunc autem castrum Peregrinorum dicitur, firmare cœperunt. Hoc autem castrum situm est inter Caïpham et Cæsaream, non longè distans à mari: quapropter viam strictam ascendentibus, et ad Hierusalem per eam descendantibus, *Districtum* dicebatur. Hujus castri prima utilitas est, quòd conventus Templariorum, eductus à peccatrice et omni spurciâ plena civitate *Achon*, usque ad reparationem murorum Hierusalem in hujus castri præsidio residebit. Territorium ejus piscariis, salinis, silvis, pascuis, agris, herbis, vineis, hortis et pomariis abundat. Inter *Achon* et Hierusalem nullum est municipium quod Sarraceni teneant, quocirca damnificantur multum infideles. Inter Hierusalem et Jordanem portum habet naturaliter bonum, sex milliaribus distans à monte *Thabor*: unde Sarraceni in campo qui interjacet lato et longo, nec arare possunt, nec seminare, propter hujus castri præsidium et levamen. Firmato itaque tali castro, exercitus Domini reversus est in *Achon*.

Sub his quoque diebus, mense maio, feriâ scilicet sextâ ante Pentecosten, excitata fuit provincia Coloniensis in obsequium Salvatoris; nam in villa *de Bebon*

- C** Frisiæ apparuit in aëre triplex forma crucis, &c.

Per idem tempus, post Paschalem solemnitatem, procurante Willelmo Marescallo Regis rectore et regni Angliæ, convenerunt ad obsidendum castrum *de Montsorel* Ranulphus Comes Cestriæ, Willelmus Comes Albemariæ, Willelmus Comes de Ferrariis, Robertus de Veteri-ponte, Briennus de Insula, Wil. de Cantelupo, Philippus *Marc*, Robertus *de Gaugi*, Falcasius cum castellanis suis, et alii multi ex præsiidiis castrorum, qui, collocatis machinis in locis congruis, dictum castellum acriter invaserunt. Erat summus in castello Henricus *de Braiborc* et decem milites cum eo strenuissimi cum servientibus multis, qui hostibus assilientibus lapides pro lapidibus, tela pro telis, remiserunt. Inclusi quoque cum per multos dies castrum defendissent, nisi (b) ne fortè longâ obsidione deficerent, miserunt ad Saërum Comitem Wintoniensem, qui tunc Londoniis erat, obsecrantes ut celeriter

- D** subveniret obsessis. Tunc Comes præfatus, cujus illud municipium erat, ad Lodovicum, qui nuper de partibus transmarinis ad urbem Londoniarum redierat, veniens, postulavit eum cum amicis obnixè, ut subsidium mitteret militare, per quod obsidio solveretur. Tandem, habito tractatu ad invicem, communiter decreverunt ut legio militum mitteretur, quæ et obsidionem solveret, et totam Lodovico provinciam subjugaret. Exierunt itaque ab urbe Londoniensi milites sexcenti et cum eis plusquam viginti millia armatorum, qui omnes aspirabant in aliena, habentes principes illius Comitem Perticensem *, marescallum Franciæ (c), Comitem Wintoniensem Saërum, Robertum filium Walteri, cum aliis multis quos ad expeditionem hanc idoneos judicabant. Moventes autem castra pridie kal. maii *, id est, die lunæ proximâ ante Ascensionem Domini, profecti sunt apud Sanctum-Albanum, quæque obvia deprædantes. Ruptarii verò et prædones nequissimi de regno Francorum, villas in gyrum perlustrantes, ecclesiis et cœmeteriis non parcebant quin omne genus hominum caperent et spoliarent, ac diro et excogitato membrorum cruciatu ad gravissimam redemptionem compellerent. Abbatia quoque Sancti-Albani, quæ paulò antè Lodovico satisfecerat, prædonum manus vix evasit; sed eam vacuam omni genere cibariorum et poculorum dimiserunt, quam omni redundantem invenerunt.

In crastino autem versùs villam *de Dunestaple* castra moventes, ecclesiam beati

Pag. 293.
Incidentia de
terra Promissio-
nis.

An. 1217.
Anglis castel-
lum *de Mont-
sorel* obsidenti-
bus.

Obsessis Ludo-
vicus suppetias
mittit.

* Thomam.

* An. 1217.

Pag. 294.

(a) Rogeri *de Wendover* ms. cod. habet: *Reges enim Hungariæ et Cypri Tripolim profecti sunt, ubi Rex Cypri adolescens diem clausit extremum.*

(b) Leg. fortè defendere nisi, absque vocula *cum*.

(c) Franciæ marescallus erat Galterus de Nemosis, vices agens Johannis filii Henrici Clément adhuc impuberis, prout habet Guillelmus Brito, suprâ, p. 94.

Amphibali magistri beati Albani, in villa de Redburna sitam, ubi Domino cooperante A innumerabilia miracula celebrantur, monachos usque ad femoralia spoliabant; sanctorum insuper reliquias super sanctum altare rapientes, funestis eas manibus polluerunt. Inter quos et quidam ex eis crucem quamdam argenteam et deauratam, in qua portio quædam Dominicæ crucis continebatur, tollens, in sinu suo, sociis ignorantibus, abscondit. Sed, antequam ab ædibus oratorii recessisset, à dæmonio arreptus corruit in terram, dentibus stridens et ore spumans; surgensque festinanter, à dæmonio agitatus in socios ensem vibrare disposuit. At illi ejus miseriæ condolentes, ligatis manibus illius, causam penitus ignorantes, ad ecclesiam de Flastude perduxerunt, in suprema furia constitutum. Intrantes autem ecclesiam prædones ut eam spoliarent, obviavit presbyter indutus vestibis albis, ut malitiam comprimeret impiorum. Verumtamen, de socio quem furiosum ducebant perterriti, manus cohibuerunt à rapina: ubi, vidente presbytero et multis aliis, B crux prædicta cecidit in terram, de sinu exiliens furiosi; quam reverenter ac stupens presbyter arripiens et à terra in editum elevans, quid hoc esset à prædonibus requisivit. Tandem in se reversi, cognoverunt per virtutem animadversionis divinæ, quod à monachis quos in proxima villa spoliaverant, crucem furtim sustulisset. In summa igitur angustia prædones constituti, timuerunt valde ne etiam ipsos spiritus nequam invaderet, et sicut socium suum fecerat, cruciaret. Tunc prædones nequissimi crucem illam cum tremore presbytero tradiderunt, adjurantes per virtutem Dei et in periculo ordinis sui ut, antequam cibum sumeret, ad locum accedens, crucem monachis restitueret. Presbyter verò, cum festinatione ad oratorium beati Amphibali veniens, crucem reverenter tradidit, et omnia quæ circa illam mirabiliter acta sunt, priori et fratribus enarravit.

Soluti Montis-
sorelli obsidio-
ne,

Exercitus igitur Lodovici et baronum Angliæ apud Dunestapliam perveniens, C ibidem pernoctavit. Mane autem facto, versus aquilonem vexilla direxit et arma, ut obsidionem prædictam solvere maturaret; sed Comes Cestrensis Ranulphus et alii qui cum illo obsidionem agebant, ab exploratoribus præmoniti, expeditione dimissâ, ad castrum sese de Nottingham conferentes, decreverunt communiter ut hostium supervenientium ibidem explorarent progressum. Barones itaque cum, cunctis cœmeteriis et ecclesiis omnibus more solito spoliatis per viam, ad castellum de Montsorel pervenissent et obsidionem dissolvissent, communi consilio decreverunt ut versus Lincolniam properarent, ubi Gilebertus de Gant cum aliis baronibus supradictis diutinam obsidionem egerant, sed inanem. Transeuntes igitur barones per villam de Belvero, omnia ibi in usus prædonum cesserunt; quia pedites de regno Francorum, qui quasi spurcitia et spuma superfluens erant illius regionis, nihil omnino reliquerunt intactum: tanta namque in eis erat pauperies D et miseria, quod in vestibis corporeis quibus pudenda natesve tegerent, facultas eis minimè administraverit. Denique ad Lincolniam pervenientes, barones insultum acerrimum fecerunt in castellum: quibus resistentes inclusi, lapides et tela mortifera pro lapidibus et jaculis pro viribus remiserunt.

Legatus adver-
sus eos exerci-
tum dirigit.

* An. 1217.

Dum hæc ibi agerentur, Willelmus Marescallus, Regis custos et regni, de consilio Walonis legati et Petri Wintoniensis episcopi, et aliorum quorum consilio regni gerebantur negotia, fecit convocari omnes castellanos ad Regem spectantes et milites qui erant in prædiis castrorum in partibus diversis, præcipiens ut feriâ secundâ in hebdomada Pentecostes * apud Newerc ad edictum Regis convenirent, ut pariter cum ipso obsidionem castri Lincolnensis dissolvere laborarent. At illi quibus erat ardens desiderium bellum conserere cum Francigenis excommunicatis, et etiam pro patria pugnare, venerunt gaudentes ad diem præfixum et locum, E cum quibus utique et ipse legatus cum aliis regni prælatis, cum equis et viris bellicosus apparuit, ut Regi inobedientes et domino Papæ rebelles precibus insequerentur et armis. Habuerunt namque justam, ut sibi videbatur, causam, cum præcipue innocens esset et quasi à peccato alienus, quem adversarii ejus exhæredare per superbiam laborabant. Cumque omnes in unum essent congregati, recensiti sunt in exercitu milites quadringenti, balistarii ferme ducenti quinquaginta; servientes quoque tot et tales affuerunt innumeri, quod vices militum possent pro necessitate implere. Principes autem exercitus fuerunt Willelmus Marescallus et Willelmus filius ejus, Petrus Wintoniensis episcopus in opere martio eruditus, Comes Cestrensis Ranulphus, Comes Sarisberiensis Willelmus, Comes de Ferrariis Willelmus,

A Willelmus, Comes Albemarlensis Willelmus. Affuerunt et barones Willelmus de Albineto, Johannes Marescallus, Willelmus de Cantelupo et Willelmus filius ejus, Falcasius *(a)*, Thomas *Basset*, Robertus de Veteri-ponte, Briennus de Insula, Gaufridus *de Luci*, Philippus de Albeneio, cum castellanis multis in opere militari exercitiis. Hi apud *Newerc* triduanam moram facientes ad respirationem hominum et equorum, confessioni interim vacabant, corporis et sanguinis Dominici perceptione sese muniebant, contra hostiles incursiones Dominum protectorem habere quærentes; sicque universi ad omnia parati, pro justitia mori vel vincere affectabant.

Tandem in hebdomada Pentecostes feriâ sextâ, post divinorum celebrationem sacramentorum, surgens legatus sæpeditus, ostendit coram omnibus quàm iniqua erat Lodovici ac baronum ei adhærentium causa, pro qua fuerant excommunicati et ab unitate ecclesiæ segregati; et ut denique exercitum illum animaret ad pugnam, **B** albis indutus vestibis cum clero universo, Lodovicum nominatim excommunicavit cum complicitibus et fautoribus suis, et præcipuè omnes illos qui apud Lincolniam contra Regem Angliæ obsidionem agebant cum tota civitate, continens scilicet et contentum; eis autem qui negotium hoc in propriis personis expediendum susceperunt, de concessa sibi potestate ab omnipotente Deo et sede apostolica plenam suorum veniam peccatorum de quibus veraciter confessi fuerint, indulgit et in retributione justorum salutis æternæ præmia repromisit. Deinde, collatâ omnibus absolutione et Dei benedictione, ad arma convolarunt universi, equosque cum festinatione ascendentes, castra moverunt ovantes. Venientes itaque ad villam *Stouve*, quæ octo milliariis à Lincolnia distat, ibidem intrepidi pernoctarunt. Mane autem facto, belli septem eleganter ordinatis densis agminibus, processerunt in hostes, nihil adedò metuentes quàm fugam eorum ante adventum suum. **C** Balistarii quoque eorum exercitum semper præibant uno ferè milliari; sarcinæ bigarum et summariorum cum victualibus et rebus necessariis exercitum tantumdem sequebantur à tergo, vexillis undique micantibus et scutis, quæ terrorem videntibus non minimum incusserunt.

Barones verò qui erant in civitate et Francigenæ tantam conceperunt securitatem in causa sua obtinenda, ut, referentibus sibi nunciis de adventu adversariorum, sannas redderent et cachinnos, non cessantes lapides damnosos projicere ex mangonellis, ut castelli muros dissolverent. Sanè Robertus filius Walteri et S. * Comes **W**intoniensis, cùm audissent hostes appropinquare civitati, exierunt ab urbe, ut progressum eorum inspicerent et bellatorum numerum æstimarent. Qui cùm diligenter hostium adventantium ordinem conspexissent, redierunt in urbem ad socios, dicentes: « Ordinatè procedunt contra nos bellatores isti, sed nos tamen multò **D** » plures sumus quàm illi: unde consilium nostrum est ut exeamus contra eos obviam » illis usque ad ascensum montis, quia, si ita fecerimus, capiemus omnes sicut » alaudas. » Quibus Comes Perticensis¹ et Marescallus² respondentes dixerunt: « Vos » æstimatis illos juxta scientiam vestram, et nos exhibimus modò, ut æstimemus » eos juxta consuetudinem Gallicanam. » Exierunt igitur ut æstimarent exercitum Regis venientem, sed in æstimatione decepti fuerunt; nam, cùm primò vidissent à tergo exercitûs bigas et sarcinas cum custodibus earum, qui cuneos jam ad bellum dispositos sequebantur, æstimaverunt unum esse per se exercitum, quia ibi multitudinem multam cum vexillis micantibus inspexerunt. Habuerunt enim singuli magnatum duo vexilla; unum, ut jam diximus, cum sarcinis à tergo remotiùs cuneos sequens; et aliud corpora singulorum præcedens, per quod cognoscerentur prælia conserentes: sicque Comes Perticensis cum Marescallo illusum, ad socios **E** remeavit incertus. Dederunt igitur consilium isti sodalibus reversi in civitatem, quorum consilium præterire nefas erat, ut, divisis optimatibus, custodirentur portæ civitatis ab eis, hostesque ab ingressu ejus arcerent, donec cepissent castellum, cujus captio jam imminebat. Placuit multis consilium, verumtamen pluribus displicebat. Obseratis itaque portis et custodibus adhibitis, omnes sese ad defensionem parabant.

Interea exercitus Regis, à parte castelli urbi appropinquans, cùm à castellanis cognitus fuisset, miserunt clam nuncium per posticum quod erat à tergo castelli ad majores exercitûs, qui eis omnia quæ fiebant interiùs nunciavit. Dixit etiam quòd, si vellent, possent ingressum habere per posterulam quæ propter adventum

(a) In opere illo laudabilis, inquit Rogerus de *Wendover*.

Tom. XVII.

Lodovicum excommunicatione percellit.

Francis castellum impugnantibus,

* Saërus de Quinci.

¹ Thomas.
² Gualterus de Nemosio.

Pag. 296.
Regales turmæ in urbem irruunt.

eorum fuerat jam aperta. At illi per eam noluerunt omnes intrare; sed miserunt A
Falcasium cum agmine toto cui præerat et balistariis omnibus, qui portam civitatis
saltem unam exercitui patefacerent. Deinde omnis multitudo, ad portam se aqui-
lonarem conferens, illam confringere vacavit; nec præterea barones cessabant
de petrariis ad castellum lapides emittere ponderosos. Sed Falcasius interim, cas-
trum cum agmine cui præerat ac balistariis omnibus ingressus, statuit eos subito
supra muros domorum et in propugnaculis castri: qui illicò tela mortifera in dex-
terrims * baronum dirigentes, equos cum assessoribus suis prostraverunt in terram,
ita quòd quasi in ictu oculi peditum ac militum ac magnatum prostraverunt mul-
titudinem. Videns autem Falcasius ex nobilioribus adversariorum suorum plurimos
in terram prostratos, prorupit de castro cum suis audacter in medium hostium;
sed ab irruentibus in eum legionibus captus est et abductus, donec per probitatem
balistariorum ac militum suorum liberatus est et ad suos reductus. Interea moles B
totius exercitûs Regis, januis civitatis licèt cum difficultate confractis, villam
ingrediens audacter prorupit in hostes. Videres igitur ex ictibus gladiatorum igneas
prosilire scintillas, et ad modum tonitrûs vel terræ motûs totam terram reboare
ex congressu confligentium: sed tandem per regales, quorum probitate equi in
quibus sedebant barones telis confossi sunt et ad instar porcorum jugulati, pars
baronum fuit penitùs infirmata; nempe quando equi corruerunt in terram inter-
fecti, sessores eorum capiebantur, cùm non esset qui eos liberaret. Tandem cùm
Regis militia, baronibus penitùs enervatis, cepisset ex eis militum multitudinem
numerosam, ac vinculis omnes mancipasset, irruit densis agminibus in Comitem
Perticensem, circumvallando eum undique, et verum est in eum pondus belli.
Sed demùm, cùm impetum irruentium sustinere non potuit, hortati sunt ut se
redderet, ut vivus evadere posset. At ille cum juramento horribili affirmavit quòd C
se Anglico alicui nunquam redderet, qui proprii Regis proditores fuerunt; et, his
auditis, irruit quidam de regalibus, et per ocularium galeæ caput ejus perforando,
cerebrum effudit, et meritò, quia per cerebrum dictus [Comes] sæpè pejeravit;
et corruens in terram, nec Deum invocavit, nec etiam verbum unum edidit, sed
in summo rancore et superbia ad inferos peregrinavit.

Thomas Co-
mes Perticensis
in conflictu pe-
rimitur.

Videntes igitur Galligenæ phalanges quòd major eorum pars cecidisset, inierunt
fugam tam pedites quàm equites, sibi nimis damnosam; nam flagellum portæ aus-
tralis per quam fugerunt, quod ex transverso fuerat fabricatum, fugientes non
mediocriter impedivit. Etenim, quotiescumque aliquis adveniens et festinus nimis
exire voluisset, oportebat eum ab equo descendere et portam aperire: quo exeunte,
porta statim claudebatur, flagello ut priùs posito ex transverso, sicque porta illa
fugientibus nimis molesta fuit et damnosa. Insecuti autem sunt milites Regis barones D
fugientes et Francos, fractâ eorum superbiâ: sed, licèt plures in fugiendo capti
fuerint, fictè insecuti sunt eos, quia, nisi consensus consanguinitatis, qui se mani-
festat in articulo necessitatis, intervenisset, nec pes unus ex omnibus evasisset,
quin per gulas universi caperentur (a). Quid plura? Capti sunt ex baronibus capi-
taneis Saërus Comes Wintoniensis, Henricus de Boum Comes Herefordensis, Comes
Gilebertus de Gant, quem nuper Lodovicus fecerat Comitem Lincolnensem; Comes
Perticensis pro pertinaci superbia sua ibi remansit in hodiernum usque diem. Capti
sunt etiam barones, Robertus filius Walteri, Richardus de Munfichet, Wilhelmus
de Mumbrai, Wilhelmus de Bello-campo, Wilhelmus Maudut, Oliverius de Har-
court, Rogerus de Cressi, Wilhelmus de Colevilla, Wilhelmus de Ros, Robertus
de Ropelle, Radulphus Cheinduit, et alii multi quos longum esset enumerare. Capti
sunt etiam milites quadringenti, præter servientes equites et pedites, qui facilè sub E
numero non cadebant. Comes Perticensis in pomario hospitalis extra villam sepultus
est. Reginaldus etiam cognomento Crocus, miles de familia Falcasii, vir strenuus,
ibi interfectus est, et apud abbatiam Crokesdensensem * honorificè sepultus. Interfectus
est etiam in illo conflictu serviens quidam ex parte baronum, omnibus ignotus,
qui extra civitatem in quadrevio velut excommunicatus sepultus est. Isti tres tan-
tummodo ex omnibus in tanti discrimine belli occisi fuerunt.

* Crocstune.

Pag. 297.

His itaque gestis, invenerunt regii bellatores in plateis civitatis bigas baronum
et Francorum cum summariis et sarcinis, vasis argenteis et varia suppellectili simul

(a) Wendover: Quia, nisi consensus consanguinitatis et carnis intervenisset, nec pes unus ex omnibus
evasisset. Sed, ne sermonem inaniter diutius protrahamus, capti sunt ex baronibus, &c.

- A cum utensilibus onustas : quæ omnia in usus eorum sine contradictione cesserunt. Qui omnes clivium et ecclesiarum spoliis ditantur.
 Spoliata itaque civitate universâ usque ad ultimum quadrantem, ecclesias omnes totius urbis consequenter spoliantes, arcas omnes cum armariolis securibus et malleis confregerunt, rapientes in eis aurum et argentum, pannos diversi coloris ac muliebria ornamenta, annulos aureos cum scyphis et lapidibus pretiosis. Nec etiam ecclesia cathedralis hanc pestem evasit, quin subiret iudicium aliarum. Datum enim erat militibus in mandatis à legato, ut et canonicos omnes tractarent ut excommunicatos, et sicut tales qui hostes fuerunt Romanæ ecclesiæ ac Regis, vassalli ejus ab initio guerræ motæ. Fuit autem illis pro causa sufficiente aliquid habere quod auferri possit, sicut consuetudo est Romanis de levi causas adinvenire, ubi materia prædæ subjacet malignantibus. Præcentor autem ecclesiæ illius, Gaufridus scilicet *de Drepinges*, undecim millia marcarum argenti se inconsolabiliter doluit amisisse. Tandem, cum omnia mercimoniorum genera rapuissent, ita quod nihil in aliquo domûs angulo remansit intactum, reversi sunt singuli ad dominos suos, divites effecti, atque ab omnibus pace Regis Henrici per civitatem denunciata, epulabantur et bibebant cum jucunditate. Facta est autem ista belli congressio, quam in opprobrium Lodovici ac baronum nundinas appellant, XIV kal. junii *, sabbato scilicet in hebdomada Pentecostes, habens initium horâ inter primam et tertiam mediâ; sed ante horam nonam à bonis negotiatoribus sunt omnia consummata.

* An. 1217.

- Verum ex matronis civitatis aliquæ submersæ sunt : quæ, ut scandalum et ludibrium evitarent, parvas et fragiles ingressæ naves cum pueris et ancillis et rebus domesticis, defecerunt in via. Sed postea à quærentibus inventa fuerunt vasa argentea cum rebus aliis multis quæ suis inventoribus profuerunt. Erant enim naviculæ nimis oneratæ, et matronæ regere nescientes (a).

- C Omnibus igitur hunc in modum consummatis, præcepit Willelmus Marescallus castellanis omnibus, ut cum prisonibus suis redirent ad propria, eosque sub arcta servarent custodia, donec de illis Regis audirent voluntatem. At idem Marescallus eodem die, antequam cibum sumeret, ad Regem reversus, retulit coram legato omnia quæ acciderant : qui, gratias Deo cum lacrymis agentes, fletum citius converterunt in risum. Mane autem facto, venerunt nuncii ad Regem, qui dixerunt milites *de Montsorel* castrum reliquisse et aufugisse : unde Rex vicecomiti *de Nottingham* dedit in mandatis, ut personaliter accedens ad castellum, illud subverteret et penitus complanaret.

Relicto Montsorelli castro,

- D Interfecto, ut dictum est, Comite Perticensi, inierunt fugam omnes tam equites quàm pedites versùs urbem Londoniensem, quorum primus erat marescallus Franciæ cum castellano *de Arras* et Galligenis innumeris. Verumtamen multi ex illis, et præcipuè pedites ferè omnes, interfecti fuerunt, antequam ad Lodovicum dominum suum pervenissent. Exierunt enim eis obviam homines villarum per quas fugam fecerunt, cum gladiis et fustibus, et multos plagis impositis peremerunt. Milites quoque circiter ducenti (b), ad urbem Londoniensem venientes, suo Lodovico se præsentaverunt, luctuosa ei damna nunciantes : quibus ipse subsannando ait, quod per eorum fugam socii eorum capti fuerunt, quia, si ipsi in prælio remansissent, et se fortè et socios suos à captione et periculo liberassent. Credendum est itaque confusionem hanc Lodovico ac baronibus Angliæ justo Dei iudicio accidisse, qui, jam ferè per biennium in sententia excommunicationis inveterati, nisi per divinam plecterentur severitatem, dicerent homines in cordibus suis, *Non est Deus*; et sic non inveniretur qui faceret bonum, nec etiam esset usque ad unum.

Franci ad Ludovicum confugiunt, et malè excipiuntur.

- E Eodem anno (c), Papa Innocentius, postquam sedisset annos octodecim, menses quinque et dies quatuor, XVII kal. augusti humanæ naturæ debitum solvit. Cui successit Honorius qui Sencius antea dicebatur. Sedit in cathedra Romana annos decem, menses septem et novemdecim dies.

Eodem tempore, Lodovicus, de infortunio quod sibi apud Lincolniam acciderat, prolapsus in desperationem ne propositum suum ad effectum perduceret, exquisito usus consilio, nuncios suos ad patrem suum et uxorem suam dominam

Lodovicus pro subsidio mittit ad patrem.

(a) Wendover : Et ideò subito perierunt omnes matronæ, naves regere nescientes. Impetus enim malè solet omnia ministrare. Omnibus igitur &c.

(b) Ductore Simone Pissianita, quem memorat Guillelmus Brito suprâ, p. 111.

(c) Anno 1216 Innocentius vivere desiit.

Blancam destinavit, proponens eis damna irreparabilia quæ sibi apud Lincolniam A et baronibus Angliæ contigerant, quæ magis à Deo quàm hominibus sibi doluit irrogata. « Rex namque Anglorum adeò jam invaluit, quòd, in manu armata » omnes provincias circa urbem Londinensem perlustrans, exitum civitatis præ- » dictæ sibi et suis complicitibus jam præcluserat. Deficiunt præterea nobis, ait, et » nostris in urbe omnium utensilium genera, quæ etiamsi abundarent in civitate, » non habemus unde illa emamus. Quocirca vobis significo quòd nec habeo facul- » tatem resistendi, nec ab Anglia recedendi, nisi mihi provideatis potenter in » subsidio militari. » Cùmque ad patrem de filio et ad uxorem de marito talia pervenissent, doluerunt valdè illum in tali articulo esse constitutum. Rex autem Franciæ cùm hæc audisset, ait: « Nonne adhuc vivit Willelmus Marescallus? » Et dictum est, *Immo*. Et Rex: « Non ergò timeo de filio meo. » Unde Willelmus Marescallus post hæc semper notatus fuit de proditiōe. Et quoniam Rex timuit B filio excommunicato opem ferre, velut qui multoties de consensu filii fuerat acriter increpatus à Papa (a), summam negotii imposuit uxori Lodovici: quæ non segniter rem sibi impositam exequens, milites trecentos strenuos et in rebus militaribus benè paratos in subsidium viri sui cum multa armatorum manu transmisit. Sed hæc omnia Regem Anglorum latere non poterant, qui, jam viribus resumptis, cum ingenti exercitu australia maris littora occupaverat, et urbem Londoniensem jam decreverat obsidione vallare. Assignavit ergò Rex, de consilio Marescalli, Philippum de Albeneio et Johannem Marescallum simul cum quinque portubus et aliis armatis multis, qui, semitas maris solerter speculantes, Francorum explorarent et præpedirent adventum.

*Die 24 augusti
1217.
Missum navale
subsidium ab
Anglis dissipatur.

Igitur in die apostoli Sancti Bartholomæi *, classis Francorum Eustachio Monacho, viro flagitiosissimo, commissa est, ut eam sub salvo conductu ad urbem C Londoniarumduceret et integram Lodovico præsentaret. Ingressi itaque mare milites supradicti, habuerunt à tergo flatum turgidum qui eos versùs Angliam vehementer urgebat; sed insidias paratas penitus ignorabant. Cùm itaque rapido volatu multam maris viam emensi fuissent, piratæ Regis Angliæ ex obliquo venientes, recensentes in parte adversa naves quater-viginti magnas et plures de minoribus, et galeis benè armatis, timuerunt bellum conserere navale cum navibus paucis quæ inter galeas et naves alias numerum quadragenarium non excesserunt, computatis omnibus: sed tandem, de casu qui apud Lincolniam acciderat, in quo pauci de multis triumpharunt, animati, audacter à tergo irruerunt in hostes. Quodcùm Francigenæ cognoverunt, ad arma prosiliunt, et hostibus viriliter, licet non utiliter, resisterunt. Philippus quoque de Albeneio et balistarii cum sagittariis inter Francos tela mortifera dirigentes, innumeram ex obstantibus in brevi stragem D fecerunt. Habuerunt præterea Angli galeas ferro rostratas, quibus naves adversariorum perforantes, multos in momento submerserunt; calcem quoque vivam et in pulverem subtilem redactam in altum projicientes, vento illam ferente, Francorum oculos excæcaverunt. Fit gravissimus inter partes conflictus; sed pars Francorum, quorum usus non fuerat prælium navale conserere, in brevi erat funditus infirmata: nam ab Anglis bellatoribus, et in marino prælio eruditis, telis confodiebantur et sagittis, lanceis perfodiebantur, cultellis jugulabantur, gladiis trucidabantur, navibus perforatis mergebantur, calce cæcabantur; spes auxilii et succursus penitus evacuabatur, fuga non patebat. Unde multi, ne caperentur ab hostibus, vivi sese sponte in maris fluctibus projecerunt, eligentes potius mori quàm arbitrio et voluntate adversariorum tractari, secundum illud Senecæ, *Arbitrio inimici mori, est bis mori*. Omnibus igitur subjugatis qui vivi remanserant ex nobilioribus Francigenis, victores Angli naves omnes viribus obtentas funibus colligabant, atque cum lætissima victoria versùs Doveram æquora sulcantes, Deum in suis operibus collaudabant. Videntes autem milites castelli inopinatam Dei virtutem, exierunt obviam venientibus Anglis, atque Gallos infelices vinculis arctioribus constrinxerunt. Inter cæteros autem de fundo et sentina cujusdam navis extractus est diù quæsitus et multum desideratus Eustachius Monachus, proditor Regis Angliæ et pirata nequissimus: qui, cùm se deprehensum cognovisset, obtulit pro vita sua et membris inæstimabilem pecuniæ quantitatem, et quòd de

(a) Philippus, inquit Guillelmus Armoricus, suprâ, p. 110, excommunicari metuens, nullum adjutorium filio faciebat, per multos super hoc nuncios requisitus.

A cætero sub Rege Anglorum fideliter militaret. Quem arripiens Richardus, filius Regis Johannis nothus, ait: « Nunquam de cætero falsis tuis promissionibus » quemquam in hoc sæculo seduces, proditor nequissime »; et sic educto gladio, caput ejus amputavit (a). Spolia itaque in auro, argento, pannis sericis et armis, collegerunt regales ministri; atque prisonibus salvò deputatis, significavit Regi Philippus de Albeneio quæ gesta fuerant: qui pro victoria sibi cœlitus concessa Dominum glorificavit, qui in rebus humanis disponendis semper est ubique mirabilis. Hujus autem rei eventus cum ad Lodovici notitiam pervenisset, multò fortius doluit quàm de infortunio sibi apud Lincolniam irrogato.

Marescallus igitur Regis et regni rector congregavit exercitum grandem militum pariter et clientum, atque in fortitudine gravi ad urbem Londoniensem se conferens, obsedit eam per gyrum, id est, per terram simul et aquam; omneque **B** inclusis victualium genus subtrahens, ad deditionem eos compellere satagebat. At Lodovicus, in arcto positus, significavit legato pariter et marescallo, quòd ipse voluit consilio eorum in omnibus obedire, ita tamen quòd, salvo honore suo et sine suorum scandalo, pacem congruam providerent. At illi à quibus totum pendebat negotium, et qui Lodovici deliberationem supra modum desiderabant, pro corona Franciæ, quam etiam læsi et irritati non possunt odisse, quamdam pacis formam in scripto redactam ei remiserunt: cui si consentire vellet, ipsi providerent et ad hoc se obligarent quòd liberum sibi et suis omnibus imprisiis ab Anglia facerent habere recessum et conductum, cum multi tamen huic misericordiæ essent toto et avido conamine contradictores manifesti; sin minus, ipsi subversionem ipsius et scandalum omnibus modis ad posse procurarent. Hanc autem pacis formam cum Lodovicus et ejus consilarii inspexissent, placuit valde eis ab Anglia **C** recedere, ubi sibi videbatur dulcius commorari. Mandavit itaque Lodovicus legato et magno marescallo ut diem certum providerent et locum ubi hæc prætaxata possint celerius ad effectum perducì. Partibus autem in hoc consentientibus, conveniunt ad colloquium prope villam *de Stanes*, juxta flumen *Thamisiæ*, in quadam insula, ad pacem reformandam, Rex Henricus cum legato et magno marescallo, et aliis multis, ex una parte, et Lodovicus cum baronibus et aliis imprisiis suis, ex altera, ubi, divinâ cooperante gratiâ, in subscriptam pacis formam communiter consenserunt, III idus septembris*.

Juravit in primis Lodovicus et omnes excommunicati et imprisii ejus cum eo, tactis sacrosanctis evangeliis, quòd starent judicio sanctæ ecclesiæ, et quòd de cætero fideles erunt domino Papæ et ecclesiæ Romanæ. Juravit etiam quòd incontinenti recederet cum omnibus suis de regno Angliæ, nunquam in vita sua **D** malo animo reversurus; et quòd pro posse suo patrem suum Philippum induceret, ut Henrico Anglorum Regi redderet omnia jura sua in partibus transmarinis, et

Lodovicus in-
fractus pacem
flagitat.

Pag. 299.

* An. 1217.

Pacis condi-
tiones.

(a) Eandem narrationem, aliis circumstantiis locupletatam, continet ms. codex Cottonianus. « Cum » autem Hubertus de Burgo de adventu tam formidabili certificaretur, dixit episcopo Wintoniensi » et Marescallo, et aliis magnatibus: *Si hæc gens » indemnitas Angliam ingrediatur, procul dubio amittitur. Occurramus igitur animosè eis, quia nobiscum est Deus, quandoquidem excommunicantur.* » Cui responderunt: *Non sumus milites maris, non » piratæ, non piscatores; vade autem tu mori.* Dicit » vertens igitur parùm à loco Hubertus, vocato » clam capellano suo Lucâ, festinanter se viatico » salutari præmunivit, et induens audaciam leoninam, ait specialioribus suis quibus castrum Doveræ commiserat custodiendum: *Obtestor per » sanguinem Christi, si fortè capiar, antè permissis me suspendi quàm alicui Franco castrum » reddatis; clavis enim Angliæ est.* Ipsi autem flentes, fide interpositâ et præstito juramento, hoc » illi concesserunt. Acceptis igitur secum præelectis militibus, videlicet Henrico de Turbevilla et » Richardo Suard cum quibusdam aliis, sed paucis, » optimam navem intravit, habens secum quosdam » de quinque portibus maris peritos. Erant autem » nutui suo deditæ circiter XVI naves benè comunitæ, sine naviculis comitantibus, quæ ad XX » sunt recensitæ. Perrexerunt igitur audacter, obli- » quando tamen dracenam, id est, loof, ac si vellent

» adire Calesiam. Quod cum vidisset Eustachius » Monachus dux Francorum, ait: *Scio quòd hi » miseri cogitant Calesiam quasi latrunculi invadere, sed frustrâ; benè enim præmuniuntur.* Et » ecce Angli subito, cum comperissent ventum » exhausisse, versâ dracena ex transverso vento » jam eis secundo, irruerunt in hostes alacriter; et » cum attigissent puppes adversariorum, uncis in- » jectis, attraxerunt eas ad se, et intrantes quanto- » ciùs, securibus præcutis præciderunt rudentes et » antennas malum supportantes, et cecidit velum » expansum super Francos ad instar retis super aviculas irretitas, et nobilioribus parcendo incarcerandis, in frusta cæteros detruncabant: inter » quos Eustachium, qui se defiguraverat, quem » etiam in sentina invenerunt latitantem, extraxerunt et decollaverunt. Erat autem ille natione » Flandrensis, qui pro hæreditate prosequenda, fractibus suis sine liberis præmortuis, relicto habitu et » ordine suo apostataverat; et existens pirata et » piratarum magister, multis damnosus fuit et » cruentus: sed tandem, prædo præda factus, » fructus collegit viarum suarum. Cum autem Hubertus victor miraculosus ad littus lætus pervenisset, perrexerunt ei obviam omnes episcopi » qui erant cum militia et populo, sacris induti » vestibus cum crucibus et vexillis, cantantes solemniter et Deum collaudantes. »

cùm Rex foret, ipse in pace dimitteret. Juravit insuper quòd omnia castra, cum A
terrīs omnibus quas ipse et sui per guerram occupaverant in regno Angliæ, Regi
et suis redderet incontinenti.

Rex autem Anglorum, tactis sacrosanctis evangeliis, juravit cum legato et marescallo, quòd redderent baronibus Angliæ et aliis omnibus de regno omnia jura et hæreditates suas cum omnibus libertatibus antè petitis, pro quibus discordia fuit exorta inter Johannem Regem Anglorum et barones, nec nocumentum vel opprobrium objiceretur hinc vel inde his qui huic vel alii adhæsissent.

Insuper prisiones omnes qui ante hanc pacem provisam se redemerant, et suæ redemptionis jam factæ pecuniæ partem suis creditoribus solverant, quod solutum est non reddatur eis; sed si quid superfuerit ad solvendum, debitori penitus relaxetur. Prisiones universi qui apud Lincolniam capti erant vel in prælio navali apud Doveram, sive in parte Regis, sive in parte Lodovici, ubicumque statim sine B
omni difficultate et sine omni redemptione et censu liberarentur (a).

Ludovicus
à vinculo ex-
communicatio-
nis absolvitur.

* f. quidem.

His ita gestis, absolutus est Lodovicus cum omnibus sectatoribus suis, servatâ ecclesiæ formâ, ac deinde singuli ruentes in pacis osculum, tristem lætitiâ sub fraudis prætextu plurimi palliabant. Quo facto, Lodovicus Londonias reversus est, ubi præ nimia paupertate à civibus quinque millia librarum sterlingorum mutuò accipiens, sub conductu magni marescalli ad mare cum festinatione pervenit, et cum opprobrio sempiterno ad Gallias transfretavit. Ab hoc quoque *
absolutionis et pacis beneficio excepti fuerunt episcopi, abbates, priores, canonici sæculares et clerici multi, qui Lodovico et baronibus consilium præstiterant et favorem, et maximè magister Simon de Langetuna cum magistro Gervasio de Hobrugge, qui in tanta obstinatione diù perstiterant, ut Lodovico et baronibus excommunicatis divina facerent celebrari mysteria à presbyteris excommunicatis: C
unde ab omnibus beneficiis spoliati à legato, Romam ire compulsi sunt.

Gualonis A. S. legati Literæ de absolutione Ludovici filii Philippi.

Ex chartophyl.
regio Paris. plu-
teo J. 716.

VENERABILIBUS in Christo patribus, universis archiepiscopis et episcopis per regnum Franciæ constitutis, GUAL. miseratione divinâ tituli Sancti-Martini presbyter cardinalis, apostolica sedis legatus, salutem in Domino. NOVERITIS quòd nobilis vir Lodoïcus primogenitus Regis Franciæ, ac cæteri qui nuper erant in Anglia cum eodem, super eo quòd contra sententias sedis apostolicæ regnum Angliæ hostiliter intraverant, pacificè nostris et ecclesiæ iuraverunt stare mandatis: quos secundum formam ecclesiæ absolvimus, injungentes singulis prout in forma scripta inferiùs continetur. Ut autem reliqui qui ob eandem causam excommunicationis sententiam incurrerunt, absolutionis possint beneficium obtinere, paternitati vestræ quâ fungimur legationis auctoritate mandamus, quatinùs, simili à quolibet eorum juramento D
recepto, ipsos secundum formam ecclesiæ absolvatis; et injungentes eisdem quod aliis injunximus, sententiam interdicti quæ propter hanc causam in terras eorum et familias lata fuerat, relaxetis. Forma verò quæ absolutis est injuncta, et absolvendis à vobis debet injungi, talis est:

1. Nos Gualo, miseratione divinâ tituli Sancti-Martini presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, præcipimus nobili viro Lodoïco primogenito Regis Franciæ, Comitibus, baronibus, militibus et servientibus, clericis et laïcis qui pro eo et cum eo intraverunt regnum Angliæ, propter quod excommunicationis sententiam incurrerunt, quòd de cætero regnum Angliæ vel aliud patrimonium ecclesiæ Romanæ per se vel alios non impugnent vel molestant, et quòd ad illud impugnandum vel molestandum non præstent amodò aliquibus consilium, auxilium vel favorem.

2. Item, quia per eosdem Terræ sanctæ subsidium est enormiter impeditum, et Crucifixi negotium plurimùm disturbatum, pro satisfactione injungimus dicto domino Lodoïco, ut decimam omnium reddituum suorum per biennium conferat integraliter in subsidium Terræ sanctæ. Reliquis verò omnibus, Comitibus, baronibus, militibus, servientibus, et aliis laïcis quibuscumque, qui pro eo et cum eo Angliam intraverunt, præcipimus ut vicesimam omnium reddituum suorum similiter per biennium integraliter conferant ad ejusdem Terræ sanctæ succursum, ita quòd tam decima quàm vicesima supradicta his duobus proximè sequentibus annis assignetur duobus clericis et duobus laïcis, viris fidelibus et discretis, et utilitatem illius Terræ diligentibus, qui per singulas diœceses à diœcesanis archiepiscopis vel episcopis ad hoc fuerint deputati.

3. Item præcipimus universis prædictis quòd nullus ex eis remaneat vel redeat in Angliam infra annum sine nostra licentia speciali.

(a) Non exstat ea clausula in tabulis conciliationis hujus superiùs editis, pag. 111.

A 4. Pauperibus verò laïcis qui redditus non habent, præcipimus ut, cùm ad partes suas redierint, accedant ad viros religiosos et discretos, et humiliter peccata sua confiteantur eisdem, et pœnitentiam quæ ipsis injuncta fuerit, impleant sine fraude.

5. Clericis autem de regno Franciæ qui cum præfato nobili et suis regnum Angliæ intraverunt, illis exceptis quibus à nobis pœnitentia est injuncta (a), præcipimus ut usque ad Purificationem proximò nunc venturam præsentia domini Papæ se repræsentent suspensi, pœnitentiam recepturi quam ipsis providerit injungendam.

6. Et prædicta omnia præcipimus omnibus antedictis sub debito juramentorum nobis præstitorum bonâ fide et sine fraude firmiter observari. Ne igitur per aliquorum malitiam seu negligentiam circa prædicta fraus aliqua committatur, universitati vestræ in virtute Spiritûs sancti districtè præcipiendo mandamus, quatinus dicta omnia diligenter et fideliter executioni mandetis, ut apud Dominum et ecclesiam Romanam meritò commendari possitis, et exinde Terræ sanctæ utilitas valeat provenire. Datum Dovoræ, quinto kal. octobris.

B

Nam illicò post recessum Lodovici ab Anglia legatus misit inquisitores per omnes Angliæ provincias, qui quoscumque de consensu etiam levissimo culpabiles invenerunt, cujuscumque essent ordinis vel dignitatis, suspensos miserunt ad legatum et ab omni beneficio spoliatos: qui illorum beneficia suis clericis abundanter distribuit, atque de damnis aliorum suos omnes divites fecit. Hugo quoque Lincolniensis episcopus, in Angliam veniens, mille marcas pro episcopatu suo recuperando ad opus domini Papæ, et centum marcas legato de probata pecunia liberavit: cujus exemplum multi tam episcopi quàm viri religiosi secuti, sumptibus nimis damnosis gratiam sibi reconciliabant legati. Clericorum quoque et canonicorum sæcularium ubique haustu tam immoderato loculos evacuavit, metens quod non seminavit, ut ex multis portionibus unum grandem acervum

C cumlaret....

Anno gratiæ MCCXVIII, Rex Henricus ad Natale Domini fuit apud Norhamptonam, Falcasio regiæ festivitati necessaria omnia administrante. Erant autem his diebus multi in Anglia quibus tempore belli præteriti dulcissimum fuerat de rapinis vixisse: unde, post pacem denunciatam et omnibus concessam, non potuerunt prurientes manus à præda cohibere. Horum autem principales fuerunt incensores Willelmus Comes Albemarlæ, Falcasius cum suis castellanis, Hubertus de Veteri-ponte, Briennus de Insula, Hugo *de Baillul*, Philippus *Marc*, et Robertus *de Gaugi*, cum multis aliis qui castella quorundam episcoporum et magnatum cum terris et possessionibus, contra Regis prohibitionem et illorum voluntatem, detinere præsumpserunt. Inter quos Robertus *de Gaugi*, post multas Regis admonitiones, castellum *de Newerc* cum villa tota et pertinentiis multis, quæ ad jus

Pag. 300.

D Hugonis Lincolniensis episcopi spectabant, ei reddere contradixit. Ex qua re magnus marescallus versus in indignationem, jubente Rege, grandem exercitum congregavit, atque, eodem Rege comitante, ad castellum prædictum hostiliter accessit, &c.

Eodem anno confirmatum fuit consilium domini Papæ Innocentii, sicut provisum fuerat in concilio Lateranensi, de introducenda Christi militia in terram Ægypti. Mense enim maio*, præparatis cogonibus, galeis et aliis navibus onerariis multis, profecti sunt *de Achon* Johannes scilicet Rex Hierusalem, patriarcha¹ cum episcopis Nichosiensi², Achonensi³, Bethlemitano⁴, Duce Austriæ⁵, magistris Templi⁶ et Hospitalis Sancti - Johannis⁷ et Sanctæ - Mariæ Teutonicorum⁸, ac

Christianorum expeditio in Ægyptum.
* An. 1218.

¹ Lotharius.
² Eustorgio.
³ Jacobo.
⁴ Petro.
⁵ Leopoldo.
⁶ Guillelmo.
⁷ Guarino.
⁸ Hermann.

(a) Ludovici clericos intelligit, de quorum absolutione subjectas invenimus literas in chartophylacio regio, pluteo j. 716: «*FRATER NICOLAUS, domini Papæ pœnitentiarius, fidelibus Christi ad quos præsens charta pervenerit, salutem in Domino et vitam. CERTUM sit universitati vestræ quòd dominus G. tituli Sancti-Martini presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, clericos domini Lodoïci qui cum eo transierunt in Angliam, absolvit ab excommunicationis et suspensionis sententia quæ data erat in clericos maxime qui celebraverant tempore interdicti. Verumtamen, ut hanc misericordiam quæ facta est cum illis pro gratia domini Lodoïci, judicium commendet et veritas, subscriptam satisfactionem Deo et hominibus exhibere tenentur, scilicet quòd*

» septies infra annum unusquisque discalciatus et » in camisia, tempore missæ, ab altari per medium » chorum transibit tenens virgas, et confitebitur » clarâ voce transgressionem quam fecit celebrando » sub interdicto, et à cantore verberabitur. Erunt » autem solemnes festivitates in quibus hoc facient, » scilicet in Nativitate Domini, in Purificatione, » in Pascha, in Pentecoste, in Assumptione Sanctæ » Mariæ, in festo omnium Sanctorum, et hoc facient » in prima cathedrali ecclesia ante missam statim » post Tertiam aut Processionem; et hæc eis pœnitentia sufficiat, nec aliam facere tenentur, et » securè unusquisque in suo ordine ministrabit. » Hanc pœnitentiam suprâ scriptam de mandato » supradicti legati ego frater Nicolaus dedi et » scripsi manu propria et proprio sigillo signavi. »

christianorum multitudine copiosa. Boreâ itaque provehente, exercitus Domini A
prosperis velis die tertiâ ad portum applicuit Damiatæ (a)....

Pag. 301.
Turris Damia-
tæ expugnatur.

Interea temporis viderunt fideles Christi turrin quamdam altam et ex structura lapidum fortem nimis et pulcherrimam, non longè ab urbe Damiatæ, in medio Nili fluminis sitam, à qua catena quædam ferrea et mirabiliter grossa ex transverso fluminis protendebatur usque ad urbem super aliam ripam Nili fluminis constitutam. Hæc autem turris omnium iudicio ante obsidionem Damiatæ fuerat subjuganda: sed Frisones more solito impatientes, Nilo transito, iumenta Sarracenorum tulerunt; et volentes in ulteriore ripa castrametari, stabant pugnantes contra paganos, qui eis obviâ processerunt de civitate; sed à patriarcha per obedientiam revocati sunt, quia inutile videbatur principibus christianis, quòd terra relinqueretur post tergum eorum paganis repleta. Principes interea militiæ Christi, de captione turris nimis solliciti, viderunt eam capi non posse fame B propter civitatis vicinitatem, nec suffossione propter aquæ circumfluentia (b), neque insultu petrariarum aut trebuculorum ictibus, quia, cùm id esset multis diebus attentatum, parùm vel nihil profecerunt. Sanè in hoc tandem pariter omnes consenserunt fideles ut, navibus simul et cogonibus conjunctis, in malorum summitatibus scalas præpararent, et eis balistarios statuerent et armatos, ut suum propositum perducerent ad effectum. Igitur Dux Austriæ et Hospitale Sancti-Johannis similiter duos cogones et duas scalas fabricarunt, quæ circa festum Sancti Johannis-Baptistæ* contra turrin fuerunt erectæ, illam viriliter defendentibus Sarracenis. Hospitalariorum (proh dolor!) scala confracta suos priùs præcipitavit in flumen bellatores; secunda verò scala, Ducis videlicet Austriæ, simili modo cum malo cecidit, et milites strenuos et alios armatos in Nilum demersit, quorum animas pium est credere in cælum sublevari, victrici martyrio coronatas. C

* An. 1218.

Lætati sunt Ægyptii vehementer, fidelibus subsannantes et in opprobrium eorum perstreptentes, et è converso mœror et luctus christianos invasit. Tunc Frisones et Teutonici, quorum dux fuit Comes Adulfus de Monte, vir potens et nobilis, navem quamdam cum propugnaculis munierunt, in summitate mali castellulo ordinato. Ipsa verò navis à bellatoribus civitatis, turris et pontis, igne Græco impetebatur et jaculis vehementer: quâ tandem igne correptâ, cùm timerent christiani ne penitus consumeretur, defensores ejus ignem viriliter extinxerunt, ac deinceps damna plurima per balistarios qui intus erant Sarracenis intulerunt. Sed et aliæ fidelium naves propugnaculis munitæ, quæ hujus assultus tempore anchoris turri adhærebant fixæ, multa sustinuerunt hominum et rerum detrimenta. Tunc etiam obiit Landtgravius Thuringiæ (c), vir scilicet Sanctæ Elisabeth. Tandem, necessitate industriam docente, providentibus architectonibus Teutonicorum et Frisonum, D sumptibus et labore eorundem duos cogones conjunxerunt fideles trabibus fortissimè ac funibus cohærentes (d), quatuor malos et totidem antennas erexerunt, et in illis in summitate castellum firmum asseribus et opere craticulato contextum, contra machinarum insidias coriis cooperuerunt illud (e): sub castello autem fabricaverunt scalam fortissimis funibus suspensam, et triginta cubitis ultra proram protensam, opere maximo brevi tempore consummato. Invitati sunt ad illud videndum principes militiæ Christi, ut, si quid deesset quod sumptibus aut humano ingenio indigeret, suppleretur. Et accepto responso quòd nunquam antea tale opus ligneum fuerat fabricatum, properandum esse censuerunt fideles ut hoc ingenium adhiberetur ad turrin, quia crebris ictibus machinarum pons pro magna parte distractus fuerat, qui de civitate hostes fidei ducebat ad turrin.

Pag. 302.

Sextâ itaque feriâ ante festum Sancti Bartholomæi, nudis pedibus cum processione solemni devotissimè processerunt ad Crucem sanctam fideles, clero cum psalmis et litiis præcedente, auxilium implorantes divinum, ut res omni careret invidiâ et jactantiâ vanâ de omni gente quæ tunc in exercitu erat. Plures ad hujus negotii executionem invitabantur à majoribus, licèt gens Frisonum et E

(a) Quam instituit hoc loco Matthæus narrationem de expugnata à christianis Damietta, eam contraxit ab anonymi opusculo ejusdem argumenti, quod typis vulgavit Thomas Gale inter scriptores V Anglicanæ historiæ, p. 435-452.

(b) Aliàs, circumfluentis importunitatem.

(c) Ludovicus; sed patrem ejus Hermannum

eo anno obiisse tradit Albericus in chronico, perinde mendosè.

(d) Ibidem, Et sociâ compaginatione vacillandi periculum prohibentes, quatuor malos.

(e) Ibidem, Per circuitum architectones, et desuper tectum erat contra ignem Græcum: sub castellulo autem fabricaverunt &c.

Teutonicorum

- A** Teutonicorum ad naves implendas sufficeret et regendas. Die tandem Sancti Bartholomæi*, quæ tunc feria sexta erat, cùm Nilus vehementer inundasset, et aquarum impetus negotium plurimùm impedisset, cum multa licèt difficultate et periculo instrumentum trahebatur ad turrim. Navis autem hujus machinæ socia velificando processit; patriarcha et clerus nudis pedibus ambulabant per littora, Domino supplicantes. Cùm verò ad turrim perventum fuisset, duplex illa compositio ad littus* occidentale converti non poterat, sed ascendendo directè ad plagam aquilonarem applicabatur; funibus tandem et anchoris fixa manebat, licèt vis aquarum inundantium illam repellere moliretur. Quod cùm cognovissent Sarraceni, machinas sex erexerunt super turres civitatis ad instrumentum illud concutiendum: sed una, cæteris perniciosior, post paucos ictus confracta quievit; nec tamen cessaverunt, sed sine intermissione emittere cœperunt crebros lapides et damnosos, nec in
- B** minori periculo prior navis hujus machinæ socia ad pedem turris substitit collocata. Nam ignis Græcus de turri eminens projectus, fulminis instar veniens, pavorem non minimum fidelibus incussit; sed per liquorem acetosum et sabulum, et cætera extinctoria, laborantibus est subventum. Tunc facto assultu acerrimo ab his qui instrumentum regebant supradictum, jacebat patriarcha ante lignum Crucis prostratus in terram, stansque clerus nudis pedibus clamavit in cœlum. Inimici Crucis et turris defensores extensis lanceis anteriorem scalæ partem asperserunt oleo, ac deinde, ignem Græcum adhibentes, scalam accenderunt; sed fideles Christi qui intus erant, ad ignis suffocationem accurrentes, suo pondere caput scalæ depresserunt, ita ut pons tornatilis fronti turris appositus inclinaretur deorsum. Signifer Ducis Austriæ de scala corruit, et pagani vexillum Ducis cum irrisione tulerunt; se vicisse existimantes, vociferati sunt clamore nimio aërem verberando. Christiani
- C** verò, hoc viso, ad supplicationem se prosternunt, complosisque manibus Dominum invocare non cessant. Ad hanc autem populi christiani devotionem et manuum in cœlum elevationem, levavit scalam divina pietas, ignemque accensum fidelium lacrymæ extinxerunt; et sicut fideles Crucifixi, viribus resumptis, cum defensoribus turris, lanceis, gladiis, clavis, sagittis, aliisque bellicis instrumentis viriliter pugnaverunt, juvenis quidam Leodiensis diocesis, in militia expertus, turrim prius ascendit. Frisio quidam juvenculus, turrim ascendens, flagellum ferreum tenebat tale, quali grânium excuti solet, sed ad pugnandum paratum: unde fortiter trans murum ad dextram percutiens hostes fidei et ad lævam, quemdam Sarracenum, croceum Soldani ferentem signum, stravit, et vexillum tulit; ac deinde alii post alios ascendentes, hostes resistentes senserunt durissimos et crudeles. Paganis tandem superatis, post fletum et gemitum, gaudium successit fidelibus ac triumphus. Nam
- D** multi Sarracenorum, turris angustiam non valentes perferre, per fenestras præcipites evadere cupiebant, quorum multi submersi perierunt, flumen ebibere non valentes, ad centum quoque ex eis viri capti sunt, et ad redemptionem reservati. Tunc Sarraceni qui in interioribus sese receperant turribus*, igne supposito, superficiem turris combusserunt: unde christiani victores, calorem sustinere non valentes; regressi sunt super scalam, ac deinde pontem qui in inferiori operis parte præparatus fuerat, demiserunt Christi milites usque ad pedem turris, aquis profundis et undique circumfluentibus angustum. Sed malleis ferreis januam turris aggressi sunt fideles, defendentibus eam intrinsecus Sarracenis. Stabat interim opus immobile turri adhærens, sed asseses scalæ pro parte discussi fuerunt: ambitus tamen operis, machinarum ictibus multis perforatus in locis, ab hora nona sextæ feriæ usque ad horam decimam sequentis sabbati immobile perseverabat. Tandem Sarracenis in defensione turris omninò deficientibus, colloquium de pace petebant, ac sese sub pactione vitæ Duci Austriæ reddiderunt. Captâ itaque turri, munierunt eam fideles victualibus et armatis, sperantes de cætero ut similiter civitatem sibi subjugarent.

* 24 augusti 1218.

* Al. latus.

* f. turris.

Post captam itaque turrim in Nilo flumine sitam, Saphadinus dierum malorum inveteratus, patrueliumque suorum exhæredator, ac regni Asiæ usurpator nequissimus, dolore cordis, ut asseritur, tactus intrinsecus, mortuus est et sepultus in inferno. Cui successit filius ejus Coradinus, vir crudelis et sævus, qui, ob ultionem obsidionis Damiatæ, Hierusalem fortissimam civitatem foris et intus destruens, muros ejus et turres omnes, præter templum Domini et turrem David, in acervos redegit. De sepulcro Domini glorioso destruendo consilium habuerunt Sarraceni:

Saphadino
mortuo succedit
filius ejus Co-
radinus.

quod per literas comminati sunt, quas civibus Damiatæ ad eorum solatium trans- A
miserunt. Verumtamen propter tanti loci reverentiam nemo eorum manum appo-
nere præsumpsit....

Pag. 303.
Christiani, Da-
miatam, obsi-
dentes,

Subjugatâ igitur, ut dictum est, turri Damiatæ, venerunt ad passagium sanctæ
Crucis, quod tunc instabat, de diversis mundi partibus peregrini multi: inter
quos venerunt Pelâgius Albanensis episcopus et apostolicæ sedis legatus, cum ma-
gistro Roberto *de Corçum* et Romanis multis. Venerunt et episcopi multi cum
Comite Nivernensi (a), qui, imminente periculo, cum christianorum periculo
recessit. Venit etiam tunc temporis vir illustris Comes Cestriæ Ranulphus de regno
Angliæ, cum Comitibus Saëro Wintoniensi et Willelmo Arundelensi, et baronibus
Roberto filio Walteri, Johanne constabulario Cestriæ, Willelmo *de Harcourt* cum
sequela multa, et Oliverio filio Regis Angliæ. Venerunt et Comites de Marchia et
Barri cum filio suo, Willelmus de Carnoto, Iterius *de Tocce*¹ et Henricus² de Ursone, B
et alii multi (b). Sarraceni postmodum in festo beati Dionysii³ cum galeis et viris
armatis ex improvise venientes, et principia castrorum ubi Romani tentoria fixerant
invadentes, modicâ manu christianorum repulsi sunt, ad galeas suas celeriter recur-
rentes; sed gladios insequentium et fluminis voraginem effugere nequiverunt. Sub-
mersi sunt enim in Nilo ad viros mille quingentos, sicut fideles postea à paganis
didicerunt. In festo iterum beati Demetrii, summo diluculo, castra Templariorum
invaserunt hostes; sed modicum fidelibus damnum intulerunt, quia per expeditos
eorum equites fugati sunt ad pontem quem procul construxerant, ubi interempti
sunt à fidelibus ad numerum quingentorum.

¹ de Touci.
² Herveus.
³ 9 octob. 1218.

Variis cladibus
afficiuntur.

His gestis, in vigilia Sancti Andreæ apostoli, nocte mediâ, intumuerunt fluctus
maris, crescentes et excursus facientes terribilem usque ad castra fidelium, quos
ab alia parte fluvius inundans occupavit incautos. Natabant tentoria, perierunt C
cibaria; pisces fluviales et marini, quasi nihil metuentes, fidelium se cubiculis inge-
rebant, quos manibus capientes, illis tamen deliciis carere maluissent. Et nisi salubri
consilio antea provisum fuisset de fossato (quod tamen ad alios usus factum fuerat),
mare conjunctum flumini homines cum jumentis, naves cum victualibus et armis,
detraxisset ad hostes. Nec tamen hoc periculum evaserunt quatuor cogones super
quos constructa fuerant propugnacula ad turrim capiendam: quæ uno impetu,
cum quinta navi quæ inter eas hærebat, ad oppositam ripam vi ventorum præci-
pitatæ, ante oculos eorum igne Græco sunt combustæ. Pepercit siquidem Deus
operibus Frisonum et Teutonicorum, quibus turris capta fuerat; sed naves oneratæ
quæ in portu maris stabant, ruptis repente funibus, perierunt.

Invasit eâ tempestate multos de exercitu pestis quædam, contra quam medici
nullum ex arte sua poterant invenire remedium. Dolor enim occupavit repente D
pedes et crura, in quibus apparuit caro corrupta et nigra; gingivas et dentes nigredo
obdurata potentiam abstulit masticandi: sicque longo doloris tractu afflicti, multi
ad Dominum migraverunt; quidam verò, usque ad tempus vernale laborantes,
caloris beneficio mortis periculum evaserunt.

Pag. 304.

Eodem anno, procurante Walone legato, Richardus de Marisco, clericus de
familia et moribus Regis Johannis, factus est Dunelmensis episcopus, qui 1x kal.
augusti munus consecrationis accepit (c).

Anno Dominicæ incarnationis MCCXIX, Rex Henricus, quarto regni sui anno,
fuit ad Natale Domini apud Wintoniam, cui Petrus episcopus omnia necessaria
ministravit. Quo etiam tempore Willelmus senior, marescallus Regis et regni
rector, diem clausit extremum, et Londini apud novum Templum honorificè

(a) Herveo de Donziaco, qui *cum multo nobi-
lium comitatu, circa festum apostolorum Simonis et
Judæ, applicat Damietam*, inquit ad annum 1218
Autissiodorensis Sancti-Mariani chronographus.

(b) Plures ex Francigenis nomine proprio com-
memorat Albericus in chronico: « Expeditionem,
» inquit, cruce signatorum ad partes transmarinas
» conduxerunt hoc anno (1218) archiepiscopus
» Mediolanensis Henricus, Galterus episcopus
» Eduensis, Petrus Parisiensis episcopus cum fratre
» suo Regis camerario, Milo Belvacensis electus
» cum Andrea fratre suo, Herveus Comes Niver-
» nensis, Hugo Brunus de Marcha Pictaviæ Comes
» cum Herveio de Vierzone, Comes Milo de

» Barro super Sequanam cum filio suo Galtero et
» cum Joanne de Arceis, cum filiastro suo Andreas
» de Essipissa; ex parte Odonis Ducis Burgundiæ
» defuncti, Guido de Tilia, Poncius de Granceio;
» Comes Renaldus de Castro [Ranulphus Comes
» Cestriæ] in Anglia, cum Savarico de Malo-leone.
» Fuerunt etiam multi alii boni milites, qui omnes
» cum multis Romanis ante Damietam venerunt.»

(c) Additur hoc loco in codice Cottoniano:
*Gualo recessit ab Anglia tendens Romam, circa
festum Sancti Andreæ. Pandulfus Norwicensis electus
successit ei in legationem. Rex Henricus tertius pro-
prium sigillum regium obtinuit.*

A tumulatur, scilicet in ecclesia Ascensionis, die videlicet xvii kal. aprilis. Post
cujus mortem memoratus Rex in custodia Petri Wintoniensis episcopi remansit.
Epitaphium autem prædicti Willelmi tale fuit :

*Sum quem Saturnum sibi sensit Hibernia, Solem
Anglia, Mercurium Normannia, Gallia Martem.*

Fuit enim Hibernorum nocivus edomitor, Anglis honor et gloria, Normannis nego-
tiator, qui in ea multa comparavit; Gallicis bellicosus et miles invincibilis.

Eodem tempore, Pelagius apostolicæ sedis legatus, ardensque habens deside-
rium civitatem Damiatam obsidendi, christianos post turrim captam hortabatur
ad Nili fluminis transitum. Illi autem, cum magno periculo per flumen sursùm
cum navibus ascendentes inter civitatem et turrim captam, machinis civitatis et
B igne Græco sunt non mediocriter impediti. Unde accidit ut una navis Templario-
rum, vi torrentis impulsæ, prope ripam civitatis capta fuisset : quæ cùm præcipi-
taretur ad hostes, barbotis et uncis ferreis eam diutiùs impugnarunt, ignem Græ-
cum super eam projicientes de turribus civitatis; et cùm prævalere propter de-
fensorum audaciam non potuissent, certatim navem ascendentes increduli, præ-
cipites in eam ad Templarios descenderunt : ubi cùm diutiùs pugnaretur, navis
tandem perforata sive ab hostibus, sive à fidelibus, ut potiùs creditur, profun-
dum fluminis petiit, submergens Ægyptios et christianos, ita ut vix mali sum-
mitas appareret; et sicut Samson plures stravit moriens quàm vivens, sic et isti
martyres Christi plures secum in aquæ voragine traxerunt, quàm gladiis perdere
potuerunt. Deinde, pontem reparantes, pagani aperturam adeò reliquerunt angus-
tam, ut naves fidelium sine periculo fluminis [alveum] ascendere non valerent.
C Sed Frisones et Teutonici, zelo justæ indignationis accincti, cum majori nave,
cujus ministerio turris capta fuerat, pontem viriliter invaserunt : auxilium nullum
habentes nisi de cœlo, circiter decem viri de gente prædicta, contra omnem for-
titudinem Babylonis, pontem ascendentes, spectante christianorum multitudine et
hanc audaciam plurimùm admirante, fregerunt eundem, et sic cum quatuor navi-
bus, super quas erat pons fundatus, reversi sunt cum triumpho, liberam viam et
apertam christianis sursùm velificare volentibus relinquentes.

His ita gestis, Sarraceni, periculum quod illis imminerebat attendentes, ripam
fluminis fidelibus oppositam fossatis et argillosâ materiâ cum propugnaculis ligneis
et rebus aliis munierunt, machinas cum petrariis locantes ibidem, per locum
illum transeundi spem omnimodam fidelibus auferentes. A casali etiam quod per
milliare ferè distabat à civitate, ubi nova hæc munitio terminabatur, per trans-
D versum fluminis navium fecerant submersiones cum palis gurgiti latenter infixis.
Sed christiani milites, cogones cum castellulis ac propugnaculis, armatis muniti
bellatoribus [adducentes], cum galeis aliisque navibus subsequentibus præscriptas
submersiones, Christo duce, penitus evaserunt. Hostes verò fidei, omni metu
dissimulato, tres ordines * armatorum stationi navium christianorum opposuerunt :
unam peditum, super ripam fluminis cum targiis eleganter ordinatam; secundam
post tergum eorum, similem priori; tertiam equitum, longam et terribilem, icti-
bus lapidum et telorum plurimùm vexantes fidelium stationem. Sed fidelis Deus,
qui non patitur tentari suos supra id quod possunt sustinere, respiciens ad castra
servorum suorum, mœrorem fidelium et tristitiam in gaudium et exultationem
convertit : nam, in nocte solemnitatis Sanctæ Agathæ martyris *, cùm ordinatus
esset exercitus Christi, qui sequenti die fluvium erat transiturus, pluviae et venti
E magnam difficultatem christicolis intulerunt; sed nocte eadem, Deo procurante,
tantus pavor Soldanum Babylonis et ejus exercitum invasit, ut relictis tentoriis,
ignorantibus etiam paganis quos ad resistendum fidelibus ordinaverat, in sola
fuga spem haberent. Unde quidam apostata, qui diù christianam legem trans-
gressus sub Soldano militaverat, stans in ripa fluminis Gallicâ linguâ clamare
cœpit : « Quid moramini? quid trepidatis? Soldanus recessit; » et hoc dicto, se
recipi in christianorum naviculam postulavit. Sicque fidelibus fidem faciens, illos
ad transitum fluminis animabat, et summo diluculo, cùm inchoatum esset missæ
officium *Gaudeamus omnes in Domino*, per oratoria christianorum, nunciata sunt
hæc Regi et legato.

Itaque, fugientibus Sarracenis, christiani absque sanguinis effusione et omni

Tom. XVII.

Bbbbb ij

An. 1219.
Resumptâ Da-
miatæ obsidio-
ne,

Christiani plu-
res experiuntur
Sarracenorum
impetus.

* f. turmas.

* 5 februar.
1219.

Pag. 305.

impedimento flumen transierunt ; sed adeò limosa et aquis profundioribus difficilis A fuit ad applicandum terra hostilis , ut vix eam equi ascendere potuissent. Templarii autem , prævii in ascensu , prospero cursu ad civitatem festinaverunt , sternerentes perfidos qui , audacter de portis egressi , christicolis venientibus occurrerunt. Sed , illis in civitatem redire compulsis , exercitus Christi tentoria Soldani occupavit , ac spolia fugientium paganorum ; targias multas et galeas , cum barbotis et navibus aliis quæ infra casale usque ad civitatem inveniebantur , christicolæ rapuerunt : inde perfidorum multitudo , relictis uxoribus ac parvulis , propter fidelium inopinatum transitum , de Damiata fugerunt. Deinde per gyrum Damiata obsessa est , exercitu exercitui per pontis compositionem continuato , utramque ripam fluminis contingentem.

Civitate itaque obsidione vallatâ , hostes fidei , resumptis viribus , cum Soldano et Alapinis , ac multitudine copiosa , locum occupant per quem fideles transi- B tum fecerant insperatum ; et , nisi per consilium divinum prima castra quæ erant inter mare et fluvium retenta fuissent , et maximè per probitatem Teutonicorum , negotium Christi magnum periculum incurrisset : nam , pleni anfractibus , Sarraceni ad tantam proruperunt temeritatem , ut diluculo , die sabbati ante dominicam quâ cantatur *Oculi mei semper ad Dominum* * , fidelibus ignorantibus , cum multitudine gravi bellatorum usque ad fossatum suum sese præcipitarunt ; sed peditum illorum et equitum fuerunt probitate repulsi. Fecerant enim christiani fossatum à tergo suo , latum satis et altum ad cautelam , ut , si fortè hostes fidei impetum facere vellent in eos , hujus fossati præsidio munirentur. In die iterum Palmarum * , inimici Crucis , collecto innumerabili exercitu ac nimis terribili , fossatum undique fidelium invaserunt , et præcipuè pontem Templariorum et Ducis Austriæ , quæ ipsi cum Teutonicis defendere studuerunt. Sed C illi , cum electis militibus suis ab equis descendentes , cum christianis atrociter pugnaverunt. Ceciderunt hinc et inde mortui et vulnerati multi ; sed tandem adeò prævaluerunt increduli , quòd , pontem ascendentes , partem ejus combusserunt. Tunc Dux Austriæ præcepit suis , ut , sese retrahentes , hostibus darent ingressum ; sed illi ingredi non audebant. Mulieres quoque bellatoribus christianis aquam , vinum , panem et lapides ministrabant ; sacerdotes verò orationi insistebant , Dominum orantes et sauciatorum vulnera alligantes. In ipso die sancto non est christianis spatium datum alias gèstandi palmas quàm balistas , arcus , lanceas , gladios , clypeos et sagittas : adeò enim instabant inimici eorum atrociter studio liberandæ civitatis , quòd ab ortu solis usque ad horam diei decimam fidelibus requiem non darent ; sed , tandem fatigati , sese cum damno maximo de loco certaminis retraxerunt. D

* An. 1219. Collegerunt denique hostes fidei , pridie kal. augusti * , omnes quas poterant habere bellatorum copias : qui post diutinos assultus contra fossatum et contra militiam Templi , tandem transeuntes ac violenter licias dirumpentes , pedites christianorum in fugam verterunt , ita quidem ut universo exercitui periculum immineret. Milites , equites simul et pedites , ter conati sunt ipsos à fossato repellere ; sed nihil profecerunt. Clamor exortus est insultantium paganorum ; aucta est timiditas christianorum : sed spiritus consilii et fortitudinis Templarios animavit ; nam magister Templi cum marescallo cæterisque fratribus , per exitum satis angustum impetu facto , viriliter incredulos convertit in fugam. Domus Teutonicorum et Frisones , Comites et barones , atque ex diversis nationibus milites , videntes Templi militiam in periculo , per exitum sibi expositos illis in auxilium proruperunt. Tunc pedites perfidorum , projectis clypeis , truncabantur ad centum , præter illos E qui in fossato præcipites perierunt. Deinde , peditibus christianis egressis , per modicum spatium sese subtraxerunt hostes ; acies hinc inde substiterunt armatæ , donec crepusculum vespertinum certamen diremit. Sarraceni priùs recesserunt ; occisorum corpora jacebant juxta fossatum multa , præter illos qui sauciati lethaliter ad castra sunt reducti. Pauci de fidelibus , per virtutem Dei et Templariorum audaciam , perempti fuerunt et captivi.

Pag. 306.

Dum hæc agerentur ibidem , combusta sunt ferè omnia instrumenta fidelium , quæ erecta erant contra civitatem , à defensoribus ejus , præter scalas , in magnum christianorum detrimentum. Post has igitur factas à Soldano invasiones , non est ausus congredi cum christianis ; sed , non longè ab obsidione fixis tentoriis , in insidiis

A permanebat. Exercitus autem Christi, cum diutius usu petrarum et trebuculorum, aliarumque machinarum, muros civitatis subvertere laborasset; nec quicquam profecisset, à prudentioribus populi perspicue deprehensum et veraciter est intellectum non nisi solâ virtute divinâ Damiatam fore capiendam: unde inter multos surrexit murmuratio in castris, communibus exigentibus peccatis et discordiæ fomentis. Nam quorundam fuit præsumptio ut cum Soldano, qui non longè à christianorum fixis tentoriis manebat in insidiis, campestre prælium consererent, ut, eo subjugato, cum ipso subjugarent et Damiatam. E contrario consilium Regis Hierusalem* erat, et multorum cum eo, ut obsidio tamdiu ageretur

* Joannis.

B prævalentibus qui decreverant immutabiliter cum Soldano certamen inire, in die Decollationis Sancti Johannis-Baptistæ* ad castra Babyloniorum ita, licet discordes, confluebant, ut vix inveniretur vir qui in obsidione urbis remaneret.

* 29 augusti 1219.

Tandem inter mare et flumen, ubi dulcis aqua reperiri non poterat ad bibendum, proficiscentes, invenerunt hostes fidei in tentoriis commorantes: sed ipsi, papilionibus sublatis, fugam simulabant; et cum à fidelibus processum fuisset, aded quod appareret adversarios nolle directâ fronte configere, capitanei fidelis populi longum inierunt consilium utrum procederent, an redirent. Discors inter eos fuit sententia, unde inter consilia sine consilio solutæ sunt acies, præter ordinationem illorum quos disciplina ligavit et obedientia militaris. Equites Cypri in dextro cornu constituti, Sarracenis incursum à latere facientibus, timiditatem suam ostenderunt. Romani pedites primi fugerunt, et postea equites ex nationibus diversis

Commisso cum Sarracenis campestri prælio,

C cum quibusdam Hospitalariis Sancti-Johannis. Legatus, et patriarcha, qui crucem portabat, multum, sed frustra, ut resisterent supplicabant. Æstus solis vehemens erat, unde pedites armorum pondere premebantur; calor auxit laborem viæ; et qui secum detulerant vinum, biberunt illud purum propter aquarum defectum in angustia sitis: qui post primos fugientes anhelos cursu terga dederunt, extinctique sine vulneribus corruerunt. Rex verò Hierusalem cum Templariis et domo Teutonicorum et Hospitalis Sancti-Johannis, de Outhlandia, de Wiche¹, de Salèberge² et Cestriæ Comitibus, cumque Waltero Bertoldi (a), Reginaldo de Ponte, Francigenis, Pisanis, et militibus ex nationibus diversis, impetum sustinuerunt paganorum et pro muro fuerunt fugientibus, quoties illas suas facies ostendebant (b). Rex verò Hierusalem igne Græco ferè fuit combustus. Capti sunt autem in illo conflictu, ex christianis, electus Belvacensis¹ et frater ejus Andreas de Nantes², vicecomes Belli-

Al. de Withe.
de Salabruge.

D montis³, Walterus Regis Francorum camerarius et filius ejus, Johannes de Arcis, Henricus de Ulmo (c); Templarii triginta-tres capti sunt vel interfecti cum marescallo Hospitalis Sancti-Johannis et fratribus quibusdam ejusdem domus; nec domus Teutonicorum absque damno evasit. Sunt præterea alii multi trucidati et in captivitatem abducti. Militia autem Templi, quæ in congressione solet esse prima, in regressu fuit ultima: unde, cum ad fossatum christianorum novissima rediret, tamdiu fortis substitit quousque anteriores intra mœnia fuissent ingressi. Tunc increduli reversi sunt ad abducendos captivos suos et spolia colligenda; et sicut à perfidis postmodum didicerunt fideles, quingenta capita christianorum Soldano præsentata fuerunt. Christianis verò hoc certissimè constat, quod in præcipua militia sua damna sibi luctuosa sustinuerunt increduli: unde Soldanus, unum de captivis suis ad christianos mittens, de treuga vel pace tractare cœpit, in quo

Milo.
de Nanteuil.
Radulfus.

E tractatu reparaverunt fossatum suum eleganter* et alias machinas christiani.

* Al. alacriter.

Nautæ quidam eo tempore christianitatis proditores, et cum eis christiani multi, ante tempus consueti passagii, exercitum Christi in summo periculo reliquerunt: qui recedentes christicolis mœstitiam, Babylonis audaciam contulerunt. Unde

Pag. 307.

(a) Macliniensi toparchâ, qui apud Damiatam post captionem civitatis diem clausit extremum, inquit anonymus apud Th. Gale, cap. 14, p. 447.

(b) Ibid. Quoties facies suas ostendebant hostibus, illi fugerunt; quando verò gradatim revertantur, ictus et tela sustinuerunt inimicorum.

(c) Jacobus de Vitriaco, apud Martenium, t. III Anecd. col. 305, nomina Francorum qui eo in conflictu capti sunt, effert hoc modo: « Capti

» fuerunt nobiles viri electus Belvacensis et frater
» ejus Andreas de Nanteuil, dominus Joannes de
» Archies miles strenuus, dominus Andreas de
» Espoisse, dominus Gualterius camerarius Regis
» Franciæ et filius ejus, vicecomes de Bello-monte,
» frater domini [Guillelmi] Andegavensis episcopi,
» dominus Odo de Castellione, et multi alii. Multi
» verò die illo coronati ad Dominum feliciter mi-
» grarunt. »

tractatum pacis intermittentes increduli, in vigilia Sanctorum Cosmæ et Damiani, A
 et proxima die sequenti *, cum galeis et barbotis armatis, per flumen et terram,
 cum mangonellis, targiis et fruticibus pro implendo christianorum fossato, petierunt
 eos impetu consueto et barbaricâ feritate, multosque fideles hoc subito impetu
 peremerunt. Sed triumphator in Israël omnipotens Dominus castris suis providit,
 misso per mare Savarico de Malo-leone cum galeis armatis et bellatoribus multis.
 Tunc christiani, hoc viso, in illo necessitatis articulo clamaverunt in cœlum,
 Deum laudantes et non trepidantes; sed, in prælio hostibus viriliter resistentes,
 incredulos recedere compulerunt illius virtute qui salvat sperantes in se.

Christiani Da-
 miatæ obsidium
 urgent.

Nunc autem de his quæ in civitate gesta sunt aliquid dicamus. Damiatæ igitur,
 obsidione longâ, fame, ferro et pestilentia, graviter et ultra quàm credi vel scribi
 possit afflicta, in spe sola fidem habuit, quam civibus Soldanus promisit, ut pro
 eis, si necessitas instaret, cum christianis componeret, ut mortem evadere potuissent. B
 Sed hoc tempore in urbe tanta fames invaluit, ut vitalis refectio deesset inclusis.
 Durabilis enim non est annona Ægypti propter molles glebas in quibus crescit,
 nisi superius circa partes Babylonis servetur per annum. Postremò autem portas
 suas obstruxerunt increduli, ne aliquis exiret qui calamitatem eorum fidelibus nunciaret,
 quia dies afflictionis miseros possederunt; illis etiam qui foris in exercitu
 Soldani fideles obsederunt, copia pabuli decrescere cœpit, et ita quidem quòd
 coctanum * unum duodecim bizantiis vendebatur. Nilus præterea, qui post festum
 Sancti Johannis-Baptistæ usque ad Exaltationem sanctæ Crucis solet excrescere et
 Ægypti planitiem irrigare, hoc anno more solito non ascendit; sed, magnam terræ
 partem siccam relinquens, terram illam nec seminari permisit, nec arari: unde
 Soldanus, famem timens, amore retinendæ Damiatæ, cum christianis pacificè com-
 ponere cogitavit. Auxit autem propositum ejus ad compositionem miraculosa turris C
 subjugatio et christianorum constantia præliandi, qui toties, cum admodum paucis
 fidelibus omnem paganismi fortitudinem audacter invadentes, de prælio turpiter
 fugaverunt et multa ex eis millia peremerunt.

Soldanus
 regnum Jerosol.
 offert christia-
 nis, ut à Damia-
 ta recedant.

Soldanus igitur, convocatis magnatibus suis et consiliariis fidelissimis, dum
 esset in mentis angustia constitutus, coram eis est locutus hunc in modum:
 « Deus, inquit, christianorum magnus est, fidelis et potens in prælio; quod nos
 » comprobavimus omnes, et maximè in hoc instanti articulo, in quo manifestè
 » pugnat contra nos pro inimicis nostris; et procul dubio inanis erit actio nostra
 » tota, quamdiu fideles ipsum habebunt placabilem adiutorem. Ecce imminet captio
 » Damiatæ, quæ clavis est totius Ægypti: quæ si capta fuerit, in maximum
 » nostrum et legis nostræ proveniet detrimentum; quia, cum multoties legatur à
 » christianis obsessa, nunquam tamen legitur subjugata. Unde nobis utile reor ut D
 » reddamus Deo christianorum ea quæ sua fuerunt omnia, ne simul cum suis
 » auferat à nobis quæ nostra esse videntur: sicque, cum sit justus et aliena non
 » concupiscat, si hanc pacem recusarint et æquitatem christiani, maximè sibi tam
 » honorabilem, provocabunt Deum suum in odium suum per concupiscentiam
 » iniquam; et sic superbiorum aspernator ab eis recedet, habebuntque impugna-
 » torem, quem habuerunt propitium adiutorem. » Et licet hoc consilium multis
 displiceret, missis tamen nunciis, christianis obtulit veram Crucem quæ olim à
 Saladino capta fuerat, cum captivis omnibus qui per regnum Babylonis et Damasci
 vivi poterant reperiri, cum sumptibus necessariis ad reparandos muros Hierusalem
 et civitatem in statum pristinum reducendam. Obtulit insuper totaliter regnum Hie-
 rosolymitanum præter Craccum et Montem-regalem, pro quibus retinendis tribu-
 tum obtulit singulis annis, videlicet duodecim millia bizantium, quamdiu illa E
 tenerent. Sunt autem duo castra hæc in Arabia, septem firmissimas munitiones
 habentia, per quæ negotiatores paganorum et peregrini Mecham tendentes, vel
 ab illa revertentes, transire solent; et qui hæc tenuerit, Hierusalem cum vineis
 graviter et agris lædere valebit.

Quâ pacis com-
 positione refu-
 tata,

Hanc compositionem esse acceptandam et utilem esse christianitati Rex Hie-
 rusalem, Comes Cestrensis et omnes Francigenæ cum capitaneis Teutonicorum
 constanter censuerunt: nec hoc mirandum est, cum multò minore pace quæ prius
 oblata fuerat, contenti fuissent christiani, nisi insano consilio eis fuisset obviatum.
 Legatus autem, concupiscentiâ retinendæ civitatis ductus, et per eum patriarcha
 cum clero universo, huic compositioni sese opponunt, asserentes constanter ante

A omnia Damiatam fore capiendam (a). Opinio diversa peperit discordiam, unde nuncii Soldani læti recesserunt. Cùmque hæc Soldano nunciata fuissent, misit clam multitudinem magnam peditum per palustria ad Damiatam, quorum ducenti quadraginta, christianis dormientibus, dominicâ nocte post festum omnium Sanctorum, licias (b) eorum intraverunt; sed per clamorem vigilum exercitus capti sunt vel interfecti, quos ad centum vel plures numeraverunt ex captivis.

Christiani vacuatam urbem præter spem ingrediantur.

* An. 1219.

His ita gestis, cùm populus christianus civitatem Damiatæ acerrimè invasisset, perspexerunt murorum propugnacula omni carere defensore: unde, cum festinatione scalis ad murum applicatis, civitatem certatim intraverunt fideles, sicque, Salvatore mundi procurante, nonis novembris * capta est Damiatæ sine defensione, absque tumultu et violenta deprædatione, ut soli filio Dei victoria ascribatur. Et cùm caperetur civitas in oculis Regis Babylonie, non fuit ausus more solito christianos **B** aggredi; sed, confusus aufugiens, propria castra combussit. Christo itaque duce, milites Christi, Damiatam ingressi, plateas invenerunt stratas cadaveribus mortuorum, ex quibus eis occurrit fœtor intolerabilis et miserabilis humanitatis aspectus. Mortui vivos interfecerunt; vir et uxor, pater et filius, dominus et servus, mutuis fœtoribus perierunt. Nec solum plateæ civitatis mortuis erant plenæ, quin [etiam] in ædificiis et cubilibus jacebant defuncti: juvenes et parvuli petierunt panem, sed non erat qui frangeret eis; infantes ad ubera matrum pendentes inter amplexus morientium oscitabant; divites delicati inter acervos tritici fame perierunt. Octoginta millia à tempore obsidionis perierunt in urbe, exceptis illis quos sanos vel languidos invenerunt fideles, qui ad tria millia et ampliùs numerabantur (c). Ex his autem trecenti nobiliores ad redemptionem captivorum suorum vivi reservantur à populo christiano, præter baptizatos qui crediderunt in Christum. Hæc **C** civitas primò à Græcis obsessa legitur, qui in ejus captione defecerunt; secundo obsessa fuit à Latinis sub Amalrico Rege Hierosolymorum, sed minimè profecerunt. Hac tertiâ vice tradidit eam servis suis Rex regum et Dominus dominantium, Jesus-Christus Dominus noster, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum.

Invenerunt autem in civitate fideles aurum et argentum multum nimis, pannos sericos, vestes pretiosas, cum ornatu sæculari et varia suppellectili in abundantia magna valdè. In commune juraverunt omnes, quod asportata de civitate spolia redderentur, inter victores æqualiter dividenda. Hoc etiam sub anathemate præceptum fuit à legato; sed concupiscentia oculorum multos fures fecit. Perceperunt autem ad utilitatem rei publicæ magnam partem divitiarum Ægypti, in auro et argento, perlis, pomis, ambre, filis aureis, phylacteriis et pannis pretiosis, quæ distributa sunt per exercitum Domini cum annona in civitate reperta. Episcopus **D** Achonensis * parvulos omnes qui in urbe reperti sunt vivi, baptizavit, solvens ex ea Deo primitias animarum. Legatus quoque de maxima Mahomeria civitatis fecit ecclesiâ in honorem beatæ virginis Mariæ et omnium Apostolorum, ad laudem et exaltationem fidei christianæ et sanctæ Trinitatis. Civitas autem Damiatæ, præter naturalem loci situm quo munitur, triplici muro cingitur, habens extrinsecus murum humilem ad custodiam fossati exterioris, secundum altiore, ac

* Jacobus de Vitriaco.

(a) Rationes quibus in eam induceretur sententiam legatus, plures fuisse docet Jacobus Vitriacensis ibidem, col. 302. « Hi verò, inquit, qui » experimento fraudes vulpium agnoverant, et maxi- » me Templarii et Hospitalarii Sancti-Johannis et » Sanctæ-Mariæ Alemannorum, dominus etiam le- » gatus cum patriarcha, archiepiscopis et episco- » pis, et universitate cleri et quadam parte pere- » grinorum, verbis eorum seductoriis nullatenus » assensum præbebant, eo quod intenderent Sarra- » ceni sub occasione simulatæ pacis exercitum » Christi dissipare, ut, recedentibus peregrinis qui » nobiscum erant, et aliis qui hoc audirent non » venturis, terram planam recuperarent, et Jeru- » salem cum monte Tabor et aliis castris, collectâ » contra nos multitudine et fortitudine suâ, recu- » perarent. Crucem verò sanctam eos nullo modo » habere credimus, [quia] cùm Saladinus et alii » Saraceni, recuperatâ à nostris Accon civitate, » eam diligenter quæsisent, ut captivos suos à » morte liberarent, non potuerunt eam invenire. » Sic ergo inter nos facta est dissensio et discor-

dia: quod etiam ipsi Saraceni intendebant et » modis omnibus procurabant. Consideravit autem » dominus legatus, &c. »

(b) Licias interpretatur Cangius repagula ad munimentum castrorum aut urbium ex funibus contexta vel insitis palis munita.

(c) Eundem ferè numerum habet Jacobus de Vitriaco, ibid. col. 306. « Noveritis, inquit, » bellatorum qui erant in civitate Damiatæ qua- » draginta-quinque millia [fuisse] in primâ obsi- » dione, præter parvulos, decrepitos et mulieres, » qui fuerunt triginta-quinque millia computati, » et præter quadringentos bellatorum qui missi fue- » runt à Soldano ad succursum Damiatæ de nocte » per terram, quos ferè omnes in manibus suorum » fidelium, ad honorem sui nominis, miraculosè » Dominus conclusit; quia, dum per castra nostra in- » grederentur, ut infra civitatem reciperentur, nostri » eos perceperunt et centum et triginta-octo ex eis » interfecerunt, et circiter triginta ad exercitum » Soldani reversi sunt; residui verò sese infra civi- » tatem receperunt. »

tertium secundo eminentiorem. Murus medius xxviii turres habet principales; A binas vel ternas testudines continentes, quæ omnes integræ remanserunt, præter unam quæ crebris ictibus trebuculi Templariorum aliquantulum concussa fuit. Voluit enim Deus integram tradere eam servis suis, ut clavem et antemurale totius terræ Ægypti. Sita est autem civitas inter *Ramasse* et campum Taphneos in terra *Goslem (a)*, ut convertere possunt christiani. Pascualis est, quam filii Israël tempore famis petierunt à Pharaone, sicut legitur in veteri Testamento.

Deinde urbem
Taphnis occupant.

* Die 23 novembris 1219.

Captâ igitur Damiatâ, missi sunt exploratores ad virorum mille in festo Sancti Clementis *, in naviculis per fluvium quod Taphnis appellatur, ut de castellulis et villis victualia quærerent et situs locorum diligentius explorarent. Cùm autem appropinquassent ad castrum quoddam de nomine fluminis appellatum, Sarraceni qui in ejus præsidio erant, visis christianis, existimabant exercitum totum advenire: unde, portis obseratis, fugerunt; christiani verò, Christum ibi solum capitaneum B inveniunt, castrum alacriter intraverunt. Testati sunt fideles reversi, se nunquam in plano castellum fortius inspexisse: habet enim turres septem fortissimas, et desuper testudines per gyrum; duplici fossato cingitur et utroque murato, habens antemurale. Lacus se diffundunt in latum per circuitum, unde in hyeme aditus equitibus difficilis est, atque in æstate adeò impossibilis, ut nunquam per obsidionem à quolibet caperetur. Locus ille valdè piscosus est; nam de piscariis ejus quatuor millia marcarum Soldano annis singulis solvebantur. Avibus abundat et salinis. Casalia multa per gyrum serviebant ei; nam civitas ante castrum olim famosissima fuit ac major Damiatâ, sed postea ruinosa.... Dostat autem Taphnis à Damiatâ itinere unius diei per mare versùs Terram promissionis, ut facile sit de *Accon* vel de Damiatâ per mare vel per terram præsidium ibidem ponere et victualia destinare. Damna plurima christianis fecit in obsidione Damiatæ, quando C naves, ad exercitum accedentes vel ab eo recedentes, delatæ fuerunt illuc: nam litus maris ante Taphnis arenosum est et sine portu; sinum autem habet latum, in quo naves devolutæ recedere non valent absque vento multum opportuno.

Pag. 309.

An. 1219.

Eodem tempore, vir nobilis Ranulphus Comes Cestriæ, postquam ferè per biennium in servitio Dei militaverat, cum legati licentia et benedictione et totius exercitus favore repatriavit. Obiit autem hoc anno Hugo *de Maneport*, episcopus Herefordensis, circa Pascha: cui successit Hugo *Foliot*, et consecratur Cantuariæ in festo omnium Sanctorum.

Ludovicus Tolosam obsidione cingit.

Circa hæc tempora, Lodovicus filius Philippi Regis Francorum primogenitus, ad instantiam patris sui, innumerabilem collegit exercitum, ut hæreticos Albigenses impugnaret; veniensque cum omni multitudo sua ad urbem Tolosanam, cujus habitatores ex diù dicebantur hæreticâ pravitate fœdati, illam obsidione vallavit. D Machinis igitur per gyrum collocatis, insultus acerrimos crebrius iterabant: quod cùm cives cognovissent, ad defensionem sese præparabant, machinasque contra machinas erigebant. Ubi cùm Francorum exercitus diù et inaniter laborasset (b), facta est in populo fames valida, quam etiam subsecuta est dira mortalitas tam hominum quàm equorum. Simon quoque Comes Montisfortis, qui princeps militiæ erat, ante portam civitatis lapide de petraria emisso in capite percussus, toto contrito corpore subitò expiravit (c). Frater quoque ejusdem Simonis, in obsidione cujusdam castri quod non longè à Tolosa distat, ad cumulum doloris multorum lapide similiter ictus, diem clausit extremum (d). Igitur in exercitu Lodovici, ut prædictum est, ingruente fame cum hominum mortalitate et rerum omnium

(a) Apud Rog. de Wendower *Gressen*, ut convincere possunt christiani. Credo debere legi *conjicere*, inquit Will. Watz. Quidni advertere!

(b) Anno 1219, cùm Ludovicus Tolosam pervenisset, ante festum Sancti Joannis-Baptistæ, xv kal. julii, castra sua disposuit circumquaque erectis machinis, et aggressionibus acerrimis obsessos quadraginta-quinque diebus expugnavit, inquit anonymus auctor chronici Simonis de Monteforti, apud Chesnium, t. V Rer. Franc. p. 773; perfectisque suæ peregrinationis diebus, ab obsidione recessit princeps exercitus Ludovicus primâ die augusti, et in Franciam est reversus.

(c) Superiori anno 1218, Simon à Tolosanis

peremptus fuit in crastino Nativitatis Sancti Joannis-Baptistæ, ex eodem chronico.

(d) Contextus iste intelligi potest vel de Guidone, Castrensi comite, fratre Comitis Simonis, vel de Guidone Bigorræ Comite, ejusdem Simonis filio. Priorem interfectum fuisse tradit Guillelmus de Podio-Laurentii, cap. 37, anno 1227, apud *Varellas*. Guido verò Simonis filius, anno 1218, in obsidione Castelli-novi de Arrio [*Castelnau d'Arri*] interiit, teste anonymo superius laudato, qui ait: *Factumque est unâ die, quod in quodam insultu cecidit Guido Comes Bigorræ, filius quondam Comitis Simonis et frater Amalrici, et confossus vulneribus expiravit.*

damnosa

A damnosa nimis diminutione, idem Lodovicus cum reliquiis populi sui confusus ad Gallias remeavit.

Anno Domini MCCXX, Rex Henricus fuit ad Natale Domini apud Merlebergiam, adhuc sub custodia Petri Wintoniensis episcopi constitutus. Quo etiam anno coronatus est idem Rex apud Westmonasterium, in die sancto Pentecostes, à Stephano Cantuariensi archiepiscopo, præsente clero et populo totius regni, XVI kal. junii.....

B Eodem tempore, levatum est de lapide marmoreo corpus beati Thomæ archiepiscopi et martyris à Stephano Cantuariensi archiepiscopo, præsente Rege et omnibus ferè episcopis totius regni cum abbatibus, prioribus, Comitibus, baronibus, clero et populo multo, in crastino octavarum apostolorum Petri et Pauli: cujus corpus sanctissimum collocatum est honorificè in feretro ex auro et lapidibus pretiosis mirabiliter fabrefacto. Interfuerunt etiam huic translationi archiepiscopi, episcopi, abbates, priores et alii multi de regno Francorum aliarumque diversarum regionum, qui, ob honorem et reverentiam beati martyris, ut tantæ adessent solemnitati, alacriter convenerunt: nam dignissimum omnibus videbatur ut sanctum martyrem Christi generaliter honorarent et colerent, qui pro universa ecclesia sanguinem suum fundere et ad finem usque non timuit fideliter decertare.

Eodem anno obierunt Henricus *de Boum*, Comes Hertfordiæ, Saërus *de Quinci*, Comes Wintoniensis. Pag. 310. An. 1220.

Anno Domini MCCXXI, Rex Henricus ad Natale Domini apud Oxoniam tenuit curiam suam, præsentibus Comitibus et baronibus regni: ubi, regiis obsequiis cum lætitia et pace transactis, singulis quod justum erat secundum antiquam regni consuetudinem distribuit affluenter, &c....

C Inter has mundi volubilitates, hos de Terra sancta aure patulâ rumores à fide dignis Occidentales didicerunt: Pag. 312.

PATRI in Christo reverendo N., Dei gratiâ, Elimenensi (a) episcopo, frater Petrus de Monte-acuto, magister militum Templi, salutem. QUOMODO autem in negotio Domini nostri Jesu-Christi, post captionem Damiatæ et castri Taphneos, hactenùs sit processum, paternitati vestræ literis præsentibus declaramus. Noveritis igitur quòd, in primo passagio post captionem prædictam, apud Damiatam tot peregrini applicuerunt, quòd unà cum residuo remanentis exercitûs possint sufficere ad munitionem Damiatæ et defensionem castrorum. Dominus quidem legatus*, unà cum clero promotionem exercitûs Jesu-Christi præoptans, populum pluries ac diligenter admonuit de faciendo equitatu super infideles; sed barones exercitûs tam transmarini quàm cismarini, considerantes quòd gentes exercitûs ad munitiones dictarum civitatum et castrorum, et ad progressum faciendum ulteriùs ad christianitatis utilitatem, non possent sufficere, in hoc consentire noluerunt. Soldanus enim Babiloniæ, cum infinita perfidorum multitudine, non longè à Damiatâ castrametatus, super utrumque fluminis brachium pontes construxit ad impediendum christianorum progressum: qui cum tanta multitudine ibidem exspectat armatorum, quòd maximum periculum de ulteriùs equitando fidelibus immineret. Verumtamen civitatem prædictam et castra fossatis, et littus undique munivimus, exspectantes à Domino consolari per subsidium nobis advenientium in succursum. Sed Sarraceni, nostrum perpendentes defectum, quamplurimas armaverunt galeas per aliquod tempus magnum per mare (b), quæ christianis in subsidium Terræ sanctæ adventantibus damna immania intulerunt. Tantus enim in exercitu nostro erat defectus pecuniæ, quòd galeas nostras per aliquod tempus retinere non potuimus. Comperientes igitur per prædictam Sarracenorum multitudinem christianis maximum imminere dispendium, galeas nostras et galiones, aliaque vasa, incontinenti armavimus ad prædictis galeis resistendum. Et sciatis quòd Coradinus Soldanus Damasci, congregatâ Sarracenorum multitudine infinitâ, comperiens civitates *Accon* et *Tyri* militiâ et populo sibi resistere valenti penitùs destitutas, damna illis gravissima clam et palam frequenter infert. Ante præterea castrum nostrum quod Peregrinorum dicitur sæpiùs veniens, sua tentoria fixit, dispendia nobis multimoda inferendo; castrum quoque Cæsareæ Palæstinæ obsidens subjugavit, quamvis plures peregrini tunc apud *Accon* morarentur.

E Cæterum noveritis quòd Seraph filius Saphadini, frater Soldanorum Babylonis et Damasci, contra Sarracenos orientales in manu forti dimicans, in potentioribus sibi resistentibus multum prævaluit, licet non de omnibus; quia, Domino procurante, de facili non omnes poterit superare. Nam, si guerram illam posset ad effectum perducere, terra Antiochiæ vel Tripolis, *Acconensis* sive *Ægyptiaca*, ad quamcumque illarum declinaret, maximo periculo subjaceret; et si aliquod castrorum nostrorum obsidione vallaret, nullatenùs eum amovere possemus.

(a) Fortè *Elmhamensi* episcopo, cujus episcopalis sedes *Norwicum* translata fuerat.

(b) *Wendover ms. Mense septembrio eas constituerunt per mare.*

Verumtamen dicta dissensio gaudium nobis confert et solamen. Expectavimus jam præterea A
diu Imperatorem et nobiles alios, per quos speravimus relevari, in quorum adventu opus
multorum manibus inchoatum ad finem sperabamus perducere optatum; si verò de spe suc-
cursus hujus in proxima æstate (quod absit!) frustraremur, utraque terra, Syriæ videlicet et
Ægypti, tam illa quæ nuper est acquisita, quàm illa quæ dñi possessa est, in casu dubio sunt
constitutæ. Nos itaque et aliæ gentes cismarinæ tot et tantis sumptibus in exequendis Jesu-
Christi negotiis adeò prægravamur, quòd ad consuetas expensas non sufficimus, nisi divinâ
clementiâ et fidelium virorum subsidio nobis in proximo succurratur. Data *Accon*, XII kalendas
octobris.

An. 1221.
Pag. 313.

Ipsa quoque anno, Willelmus de Sanctæ-Mariæ ecclesia, Londinensis epis-
copus, resignavit sponte episcopatum suum in crastino Conversionis Sancti Pauli.
Eustachius de *Faucumberge*, tunc Scaccarii thesaurarius, v kal. martii in epis-
copum Londinensem eligitur, cujus electio à legato Pandulpho confirmatur, et
vii kal. maii apud Westmonasterium consecratur. Anno eodem cessavit legatio B
Pandulphi, ipso Romam revertente.

Henricus Rex dedit Alexandro Regi Scotiæ Johannam sororem suam seniore
in uxorem, quæ desponsata fuit in crastino Sancti Johannis-Baptistæ apud Ebo-
racum, et præsentibus ipsis Regibus sunt nuptiæ solemniter celebratæ. Hubertus
quoque de Burgo sororem dicti Regis Scotiæ in ipsa civitate Eboracensi duxit in
uxorem.

Ipsa quoque anno, obiit Willelmus de Albeneio, Comes de *Arundel*, in par-
tibus transmarinis, à Damiatâ rediens: cujus corpus per Thomam monachum
de Sancto-Albano in Angliam transportatur....

Anno Domini MCCXXII, Rex Anglorum Henricus fuit ad Natale apud Win-
toniam, episcopo civitatis Petro omnia sibi necessaria ministrante. Quo etiam C
tempore Philippus de Albeneio, miles strenuus ac morum honestate commen-
dabilis, Regisque Anglorum magister et eruditor fidelissimus, iter Hierosolymi-
tanum arripiens, illuc cum prosperitate ac sine rerum diminutione pervenit. Qui
protinùs, ut statum terræ didicisset, Ranulpho Comiti Cestriæ literas in hæc verba
direxit:

* Philippus.

REVERENDO domino et amico R. Comiti Cestriæ et Lincolnæ, suus ubique P.* de Albeneio,
salutem et veræ dilectionis affectum. VESTRÆ notifico excellentiæ, quòd in die Assumptionis
virginis Mariæ extra portum Marsiliæ velificavimus, et in die lunæ ante Nativitatem ejusdem
virginis ante Damiatam venimus; ibique invenimus multas naves recedentes de villa, et tantum
locutus fui cum quadam barca, et tantum hominibus dedi, quòd ad nos loqui venerunt, et
nobis rumores multum tristes narraverunt: quòd videlicet gens nostra de Damiatâ et magnates
qui intus erant, Rex scilicet Hierusalem¹ et legatus², Dux Baviaræ³, Templum et Hospitale,
cum aliis multis, ita quòd benè fuerunt mille milites cruce signati, et alii equites quinque millia D
cum quadraginta millibus peditum, fecerunt unam equitationem erga terram Babylonis, contra
voluntatem Regis Hierusalem, ut dicitur, et iter arripuerunt ad festum Sancti Petri ad vin-
cula*, et in illa equitatione per tres septimanas vel plus morati fuerunt, et ferè in media via
fuerunt Damiatæ et Babylonis. Tunc Soldanus Babylonis et Coradinus frater ejus venerunt
cum quanto exercitu habere potuerunt, et sæpiùs gentes nostras appropinquando invaserunt,
et sæpiùs de gentibus suis amiserunt. Et quando gentes nostræ ad Damiatam redire voluerunt,
flumen excrevit et per dies plurimos exivit; et gentes nostræ inter duo brachia fluminis erant,
et fecerunt Sarraceni de uno brachio ad aliud foveam quamdam retrò exercitum nostrum,
flumenque tam magnum excrevit, quòd gentes nostræ in aqua erant usque ad braccarios et
cinctoria, ad magnam miseriam et dolorem. Itaque mortui et capti fuissent, si Soldanus Baby-
lonis voluisset. Treugas sumpserunt gentes nostræ usque ad octo annos erga Soldanum, tali
pacto quòd gentes nostræ Damiatam redderent et omnes esclavos quos tenebant in civitate.
Propter hanc pactionem tenendam Rex Hierusalem et legatus et Dux Baviaræ et alii divites E
in ostagio remanserunt. Soldanus verò pro jam dicta pactione ex parte sua viginti in ostagio
tradidit. Quando verò hos rumores audivimus, magnum dolorem habuimus, sicut omnes
christiani habere debent; ideòque consilium habuimus, quia ad reddendam Damiatam esse
noluimus, ut versùs *Accon* iter arriperemus, ubi in crastino beatæ virginis Mariæ Nativitatis
applicuimus, et in die proximo post reddita fuit Damiatâ ad Soldanum, et ipse omnes esclavos
suos quos tenebat, deliberavit. Item vobis significo quòd dominus Rex Hierusalem in partes
vestras venturus est, ideòque devotè precor quòd super promissa ei facta erga Regem et
alios magnates auxilium præbeatis. Debitum enim ejus tam magnum est, quòd mirum est
enarrare. Valet.

* Joannes.
* Pelagius.
* Ludovicus.

* 1 augusti
1222.

Pag. 314.
* Petrus.
* Alano.

FRATER P.* de Monte-acuto, militum Templi magister humilis, dilecto fratri in Christo
A.* Marcel, locum præceptoris tenenti in Anglia, salutem. ETSI quandoque prospera quæ

- A** nobis in negotio Jesu-Christi succedebant vobis significavimus, nunc sinistra, peccatis nostris exigentibus, in terra Ægypti nobis inflicta præsentî vobis scripto secundum rei seriem declaramus. Sanè cum post captam Damiatam exercitus christianus otio ibidem tempore longo vacaret, gens tam cismarina quàm transmarina super hoc nobis convicia et redargutiones assiduas inferebat. Veniens igitur Dux Baviaræ *, locum tenens Imperatoris, hominibus patefecit se ad hoc venisse ut expugnaret inimicos fidei christianæ, et non segnitie ibidem pigritare. Habito igitur super hoc consilio domini legati *, Ducis Baviaræ, magistrorum Templi et Hospitalis ac domûs Teutonicorum, Comitum, baronum et aliorum omnium, super progressu faciendo omnes unanimiter consenserunt. Illustris autem Rex Hierosolymitanus vocatus venit cum baronibus suis et galeis, navibusque armatis, apud Damiatam, inveniens exercitum christianorum in tentoriis extra licias habitantem. Post festum verò apostolorum Petri et Pauli *, dominus Rex et legatus, totusque exercitus christianus, tam per fluvium quàm per terram ordinatè procedentes, invenerunt Soldanum et cum eo inimicos Crucis innumeros,
- B** sed tamen ante faciem ejus fugientes; sicque processum est sine damno, donec perventum fuit ad tentoria Soldani, flumine tamen medio, quod nequivit exercitus pertransire; sed in ripa fluminis fixit tentoria, præparans pontes ad faciendum transitum ad Soldanum. Itaque flumen Taphneos, à magno flumine Nili se derivans, à castris Soldani nos separavit; cumque ibidem moram faceremus, recesserunt ab exercitu multi non licentiatî, ita quòd in decem millibus armatorum et ampliùs fuit exercitus diminutus. Soldanus interim per vallum antiquitùs factum galeas et galiones, Nilo crescente, misit in flumen ad impediendum navigium nostrum, ne nobis victualibus destitutis à Damiatâ venirent alimenta, cum per terram, prohibentibus Saracenîs, venire minimè potuissent. Interclusâ itaque viâ tam terræ quàm fluminis ad necessaria nobis deferenda, habuit consilium exercitus de reditu faciendo; sed fratres Soldani Seraph et Coradinus, Soldani Alapiæ et Damasci, atque Soldani alii, Camelæ videlicet et *Haman* et *Coilanbar*, cum regibus paganorum quamplurimis, et multitudine paganorum qui in ejus subsidium advenierant, nobis reditum denegabant. Exercitus tamen noster, de nocte recedens et per terram, amisit victualia quæ ferebat in flumine et homines multos, quia, excrescente Nilo,
- C** Soldanus fecit aquam derivari per meatus occultos et canales rivulosque antiquitùs constitutos, ad impediendum regressum populi christiani. Cum igitur in paludibus summarios, supellectilia, clitellas, currusque, ac omnia ferè necessaria, exercitus christianus amisisset, nec ultra procedere vel reverti aut alicubi confugere potuisset, victualibus destitutus, nec pugnam facere cum Soldano propter lacum medium, inter aquas inclusus sicut piscis reti includitur, fecit invitus et in angaria positus pactum de reddenda Damiatâ Soldano et esclavis ejus qui inveniri poterant in Tyro et *Accon*, pro vera Cruce et pro esclavis christianis regnorum Babylonîæ et Damasci. Nos igitur, cum aliis nunciis, de communi legatione totius exercitûs Damiatam adivimus, populo civitatis pactiones nobis injunctas omnibus ostendentes, quæ episcopo Acco-nensi *, cancellario, et Henrico de Mala, quos ibidem invenimus, plurimùm displicebant. Voluerunt enim civitatem defendere: quod nos multum approbaremus, si utiliter fieri potuisset. Mallemus quidem in carcere perpetuo detrudi, quàm civitas à nobis ad dedecus christianitatis incredulis redderetur. Sed, habitâ per civitatem indagatione sagaci rerum et personarum, nec
- D** pecuniam nec gentem, quibus civitatem defendere potuissent, invenerunt. Nos itaque, huic pactioni acquiescentes, sacramento et obsidibus eam firmavimus, treugamque firmam octo annorum statuimus. Soldanus igitur usque ad compositionem factam fideliter tenuit quod spondit; exercitui nostro famelico per dies ferè quindecim panem conferens et polentam. Vos ergò, nostris miseriis compatiētes, nobis in quantum poteritis subveniatis. Valet.

* Ludovicus.

* Pelagii.

* An. 1222.

* Jacobo de Vitriaco.

- Eodem anno, in die Sancti Jacobi apostoli, convenerunt ad luctamen apud hospitale Mathildis Reginæ, extra urbem Londoniarum, cives urbis prædictæ contra provinciales extra urbem positos, ut quis eorum videretur viribus esse major, luctamine decernerent. Illis autem diù decertantibus et hinc inde tumultuantibus, cives, aliis confusis, victoriam reportarunt. Inter alios quoque senescallus abbatis Westmonasterii, confusus recedens, quomodo se suosque complices vindicaret, anxius cogitabat. Tandem, hunc vindictæ modum excogitans, statuit arietem in die Sancti Petri ad vincula, denunciāns per provinciam ut omnes ad luctamen venirent ad Westmonasterium, et qui melior in luctamine esset, reportaret arietem pro mercede. Prædictus autem senescallus congregavit viros robustos et in luctamine expeditos, ut sic saltem victoriâ potiretur. Cives verò, ex victoria iterata gaudere cupientes, in manu valida convenerunt ad ludum; atque, hinc inde certamine inchoato, diù et fortiter se mutuò prosternebant. Senescallus quoque sæpeditus cum suburbanis et comprovincialibus potiùs vindictam quàm ludum quærebat, et sine causa ad arma prosiliebat, atque cives, qui inermes advenerant, graviter et non sine sanguinis effusione pulsaverunt. At cives turpiter vulnerati, fugam arripientes, cum maxima confusione ingressi sunt civitatem. Quibus ingressis, surrexit tumultus in populo; signoque communi pulsato, cives

An. 1222.
Pag. 315.
Exorto Londoniis tumultu,

Cum quidam
Ludovicum Re-
gis Franc. filium
inclamassent,

pariter convenerunt, et, re gestâ cunctis per ordinem declaratâ, diversi diversam A vindictæ sententiam protulerunt. Serlo tandem, major civitatis, vir prudens et pacificus, consilium dedit ut abbas Westmonasterii super illa conveniretur injuria; quam si vellet pro se suisque competenter corrigere, hoc sufficeret universis. Ad hæc Constantinus, vir quidam magnus in civitate, cum tumultu populi sententiam protulit, ut omnia ædificia abbatis Westmonasterii et domus senescalli prædicti diruerentur et solo tenus complanarentur. Et his dictis, exivit edictum ut quantocius Constantini sententia compleretur. Quid plura? Irrationale vulgus cum aliis de civitate sine ordine procedentes, civile bellum, Constantino prævio, commiserunt, atque, multis subversis ædibus, damnum non modicum abbati intulerunt, quasi pro edicto frequenter proclamante altâ et reboante voce eodem Constantino, *Montis-gaudium*, *Montis-gaudium* (a) *adjuvet Dominus et dominus noster Lodovicus*; et hic clamor maximè amicos Regis exasperavit, et ad vindic- B tam, ut inferius dicitur, provocavit.

Patibulo sus-
pensi sunt.

Sed res gesta quæ diù latere non potuit, cum ad aures Huberti de Burgo Angliæ justitiarum pervenisset, collectis armatorum copiis, ad urbem Londoniarum perrexit, ac, nuncios mittens in civitatem, præcepit ut majores natu ad eum cum festinatione venirent. Qui cum essent in ejus præsentia constituti, sciscitabatur ab eis, qui factæ seditionis principales essent auctores ac subversores regis civitatis, et qui pacem Regis infringere præsumpserant. Tunc Constantinus, qui constans fuit in seditione, constantior autem in responsione exstitit, asserens se illud factum ratum habere, atque, audientibus cunctis, conqueritur se minùs fecisse quàm de jure fieri debuisset. Confidebat enim in sacramento tam Regis quàm Lodovici, scilicet quòd utriusque imprisii et amici pacem haberent (b). Unde sacramenti transgressio postea objecta fuit Regi primò facta ab eo; unde jure C negavit restituere Lodovicus jura postulata Regi Angliæ. At justitarius, auditâ ejus confessione, retinuit eum absque omni tumultu, et duos alios cum eo; et, facto mane, misit Falcasium cum armatis multis per Thamensem fluvium, qui Constantinum prædictum ad suspendium perduxerunt. Cum autem laqueum collo suo appositum et se omni auxilio destitutum conspexisset, obtulit pro vita habenda quindecim millia marcarum argenti; sed nihil omninò profecit. Suspensus est autem ille et Constantinus nepos ejus cum quodam Gaufrido qui edictum Constantini in civitate proclamaverat; et sic, civibus ignorantibus et sine tumultu, lata in eum sententia executioni exstitit demandata. Et his ita gestis, ingressus est in civitatem justitarius cum Falcasio et aliis armatorum copiis, et quoscumque prædictæ proditiionis deprehendit culpabiles, capi fecit et in carcerem retrudi; quorundam truncatis pedibus sive manibus, illos abire permisit: unde multi, præ timore D ab urbe fugientes, nunquam postea sunt reversi. Rex verò, ad majorem vindictam, omnes urbis magistratus deponens, novos constituit in civitate præfectos....

Pag. 316.
Rex Angliæ
concessas à pa-
tre regni liber-
tates confirmat.

Anno Domini MCCXXIII, Rex Henricus ad Natale tenuit curiam suam apud Oxoniam, et postmodum, in octavis Epiphaniæ apud Londonias veniens cum baronibus ad colloquium, requisitus est ab archiepiscopo Cantuariensi et magnatibus aliis, ut libertates et liberas consuetudines pro quibus guerra mota fuit contra patrem suum, confirmaret; et sicut archiepiscopus ostendit evidenter, idem Rex diffugere non potuit quin hoc faceret, cum in recessu Lodovici ab Anglia juravit, et tota nobilitas regni cum eo, quòd libertates præscriptas omnes observarent et omnibus traderent observandas. Quod audiens Willelmus Briwete, qui unus erat ex consiliariis Regis, pro Rege respondens dixit: « Libertates quas » petitis, quia violenter extortæ fuerunt, non debent de jure observari. » Quod E verbum archiepiscopus molestè ferens, increpavit eum, dicens: « Willelme, » inquit, si Regem diligeres, pacem regni non impedires. » Videns autem Rex archiepiscopum in iram commotum, dixit: « Omnes libertates illas juravimus, » et omnes astricti sumus ut, quod juravimus, observemus. » Et Rex protinus, habito super hoc consilio, misit literas suas ad singulos vicecomites regni, ut per milites duodecim vel legales homines uniuscujusque comitatûs per sacramentum facerent inquiri quæ fuerunt libertates in Anglia tempore Regis Henrici

(a) Montis-gaudium [*Montjoie*] alalagmus erat Francorum.

(b) Vide suprâ, p. 111, literas quibus anno 1217

pacem cum Henrico Angliæ Rege sancivit Lodovicus Philippi Regis filius, ab Anglia cum comilitonibus suis recessurus.

A avi sui, et factam inquisitionem ad Londonias mitterent ad Regem in quindecim diebus post Pascha....

Eodem tempore, circa festum Sancti Petri ad vincula, Philippus Rex Francorum diem clausit extremum, cujus mortem comeia ardens et crinita, quæ paulò antè apparuerat, indicavit. Cujus obitu divulgato, Henricus Rex Anglorum misit archiepiscopum Cantuariensem * cum tribus episcopis ad Lodovicum filium ejus jam in Regem coronatum, constanter rogans ut redderet sibi Normanniam cum aliis terris transmarinis, sicut juraverat in recessu suo de regno Angliæ, quando pax fuerat inter ipsum et Regem Angliæ facta, consentientibus magnatibus universis (a). Ad hæc Lodovicus respondens, dixit se Normanniam et terras alias justè possidere, sicut ostendere paratus erit in curia sua, si Rex Angliæ ad eam voluerit venire et ibidem juri parere. Respondit præterea quòd juramentum in Anglia factum ex parte Regis Anglorum fuerat violatum, dum imprisii sui, qui apud Lincolniam capti fuerant, ad redemptionem gravissimam sunt compulsi (b). De libertatibus autem Angliæ pro quibus guerra mota fuerat, quæ in recessu suo concessæ erant et ab omnibus juratæ, ita actum est, quòd non solum illæ leges pessimæ ad statum pristinum non sunt reductæ, sed et illis nequiores per totum regnum Angliæ sunt generaliter constitutæ (c). Quod audientes archiepiscopus et episcopi, cum aliud responsum habere nequiverant, ad propria sunt reversi, Regi Angliæ ea quæ audierant referentes.

Circa dies istos, hæretici Albigenses constituerunt sibi antipapam in finibus Bulgarorum, Croatiae et Dalmatiæ, nomine *Bartholomæum*: in quibus partibus error ille adeò invaluit, ut etiam episcopos et alios multos regionum illarum ad suam allexerit pravitatem. Contra quem C.* Portuensis episcopus et in partibus

C illis apostolicæ sedis legatus, Rotomagensi archiepiscopo scripsit in hæc verba (d):

VENERABILIBUS patribus, Dei gratiâ, Rotomagensi archiepiscopo et ejus suffraganeis episcopis, salutem in Domino Jesu-Christo. DUM pro sponsa veri Crucifixi vestrum cogimur auxilium implorare, potiùs compellimur lacerari singultibus et plorare. Ecce quod vidimus, loquimur; et quod scimus, testificamur. Ille homo perditus qui extollitur supra omne quod colitur aut dicitur Deus, jam habet perfidiæ suæ præambulum hæresiarcham, quem hæretici Albigenses Papam suum appellant, habitantem in finibus Bulgarorum, Croatiae et Dalmatiæ, juxta Hungarorum nationem. Ad eum confluunt hæretici Albigenses, ut ad eorum consulta respondeat. Etenim de Carcasona oriundus, vices illius antipapæ gerens, Bartholomæus hæreticorum episcopus, funestam ei exhibendo reverentiam, sedem et locum concessit in villa quæ *Porlos* appellatur, et seipsum transtulit in partes Tolosanas. Iste Bartholomæus, in litterarum suarum undique discurrentium tenore, se in primo salutationis alloquio intitulat in hunc modum: *Bartholomæus servus servorum sanctæ fidei, tali salutem.* Ipse etiam inter alias enormitates creat episcopos, et ecclesias perfidè ordinare contendit (e). Rogamus igitur attentius, et per aspersionem sanguinis Jesu-Christi propensius obsecramus, auctoritate domini Papæ quâ fungimur in hac parte districtè præcipientes, quatenus veniatis Senonis in octavis apostolorum Petri et Pauli proximè futuris, ubi et alii prælati Franciæ, favente Domino, congregabuntur, parati consilium dare in negotio prædicto, et, cum aliis qui ibidem aderunt, providere super negotio Albigensi; alioquin inobedientiam vestram domino Papæ curabimus significari. Data Planium, sexto nonas julii (f).

Sed hunc tandem tumultum mors prædicti antipapæ celeriter terminavit.

Eodem anno, surrexit murmuratio non modica à magnatibus Angliæ contra

(a) Vide quæ notavimus suprâ, pag. 742.

(b) Sequitur in codice Cotton. *Hoc præcipuè dictum est pro Constantino cive Londoniensi, de cujus suspendio jam certificabatur, et causâ et modo. De libertatibus, &c.*

(c) Addit hoc loco Matthæus Westmonasteriensis, Parisiensis perpetuus deflorator: « Respondit » præterea quòd juramentum in Anglia factum ex » parte Regis Anglorum fuerat violatum, dum im- » prisii sui, qui ad Lincolniam capti fuerant, ad » redemptionem gravissimam sunt compulsi, et » Comes occisus Perticensis. Ego verò nec juramenta » eorum dudum patri meo Philippo facta, nec mihi, » ab eis observanda non exegi, nec obsides retinui, » sed omnia in pace dimisi. De libertatibus autem » regni Angliæ, quarum pater ejus et ipse contra » juramentum suum violatores existunt, et pro quibus

» barones justam guerram moverant, et quæ in re- » cessu meo concessæ fuerant et ab omnibus juratæ, » actum est quòd non solum illæ leges pessimæ ad » statum pristinum sunt redactæ, sed et illis nequiores » per totum regnum Angliæ sunt generaliter consti- » tutæ; nec etiam ecclesiæ sanctæ, domine archi- » episcopo, libertates quas in coronatione sua invio- » labiliter se juravit conservaturum, conservat. Unde » qui priùs pactum violavit, perjurus et injuriosus » existit, non ego. » Quod audiens archiep. &c.

(d) Quam hic in compendium redactam edidit Matthæus Conradi epistolam, eam integram vulgavit Martenius, t. I Thes. Anecd. col. 901.

(e) Vide tomo nostro XIV, p. 448, concilia- bulum habitum ad Sanctum-Felicem de Caraman sub Papa hæreticorum Niquinta.

(f) Apud Marten. Datum Provin. VI nonas junii.

An. 1223.
Pag. 317.
Normanniam
sibi à Ludovico
restitui postulat.
* Stephanum.

* Conradus.

An. 1223.
Pag. 318.

Barones Angliæ, regni pacem turbantes,

Hubertum de Burgo justitiarium, qui pacem regni conati sunt perturbare. Dicebant enim ad invicem, quòd animum Regis exasperabat contra illos, et quòd similiter non æquis legibus regnum regebat. Accessit præterea, ad majoris odii incentivum, adventus nunciorum Regis quos Romam miserat, qui bullam domini Papæ archiepiscopis Angliæ et eorum suffraganeis deferebant, quæ talem continebat sententiam: videlicet quòd dominus Papa Regem Angliæ plenæ ætatis adjudicaverat, quòd extunc negotia regni idem Rex principaliter cum suorum domesticorum consilio ordinaret. Significavit etiam executoribus prælibatis dominus Papa in literis supradictis, quatenus auctoritate apostolicâ denunciarent Comitibus, baronibus, militibus, et aliis universis qui custodias habebant castrorum, bonorum et villarum quæ ad Regis dominium spectabant, ut continuò, visis literis, Regi illas redderent, contradictores autem per censuram ecclesiasticam ad satisfactionem compellerent (a). Unde pars maxima Comitum et baronum, quorum corda concupiscentia possidebat, hujusmodi præcepta indignè ferens, bellumque suscitare disponens, convenit in unum, et, conspiratione absque foliis conflata, supradictas occasiones prætendebat, ut pacem regni perturbaret; custodias autem jam dictas per admonitionem archiepiscoporum et episcoporum Regi reddere supersedit, volens potiùs arma movere quàm Regi satisfacere de præmissis. Sed hæc infra....

Pag. 319.
* An. 1223.

Tertio autem idus augusti*, mortuus est, sicut præactum est; Rex sapientissimus Francorum Philippus, et apud Sanctum - Dionysium sepultus, qui, suscipiens regnum patre suo Lodovico vivente, anno ætatis suæ decimo-quinto, regnavit annis XLIV. Cui successit Lodovicus filius ejus; sed multum dissimiles hic vir et ille.

Johannes de Brennes, Rex Hierusalem, et magister superior Hospitalis fratrum C Hierusalem, venerunt in Angliam circa octavas apostolorum Petri et Pauli, pro auxilio postulando ad subsidium Terræ sanctæ....

Castella sua Regi reddere vi mandati apost. compelluntur.
* Ranulfus.

Anno Domini MCCXXIV, Rex Henricus ad Natale tenuit curiam suam apud Norhamtonam, præsentem archiepiscopo Cantuariensi cum suffraganeis suis et militiâ magnâ nimis. Comes verò Cestrensis* cum suis conspiratoribus apud Leicestriam tenuit festum suum, tumens et minas contra Regem et justitiarium intendens pro custodiis castrorum ac terrarum quas idem Rex exigebat ab illo. In crastino autem, post missarum solemnias, archiepiscopus Cantuariensis cum suis suffraganeis episcopis, albis induti vestibibus et candelis accensis, excommunicaverunt omnes Regis et regni perturbatores et sanctæ ecclesiæ, et rerum ecclesiasticarum invasores. Deinde idem archiepiscopus misit solennes nuncios apud Leicestriam ad Comitem Cestriæ et suos complices, firmiter denunciando singulis D et universis quòd, nisi in crastino resignarent in manus Regis omnia castella et honores ad coronam spectantia, ipse et omnes episcopi nominatim excommunicarent illos, sicut à domino Papa fuerat demandatum. Tunc Comes Cestrensis et ejus complices, cum per exploratores edocti fuissent quòd Rex majorem quàm ipsi habuit numerum armatorum, consternati sunt valdè; quia, si facultas eis suppeteret, in Regem propter justitiarium potenter arma moverent. Sed, cum proprium conspexissent defectum, verebantur dubium certamen inire, et præterea timuerunt archiepiscopum et episcopos, ne fortè illos excommunicarent, nisi desisterent ab inceptis: unde, saluberrimo usi consilio, venerunt apud Norhamtonam ad Regem universi, et à Comite Cestrensi incipientes, reddiderunt singuli castella et municipia, honores et custodias Regi, quæ ad coronam spectare videbantur. Mansit nihilominus eorumdem magnatum indignatio adversus Regem, E quia noluit ad eorum instantiam justitiarium amovere. Erant autem hujus dissidii incentores Comes Cestrensis, Comes Albemarlensis*, Johannes constabularius Cestriæ, Falcasius cum suis castellanis, Robertus de Veteri-ponte, Briennus de Insula, Petrus de Mâlo-leone, Philippus Marc, Ingelardus de Athie, Willelmus de Cantello et Willelmus filius ejus, et multi alii qui pacem regni perturbare summoperè conabantur.

Pag. 320.

* Willelmus.

An. 1224.
Rex Franc.
Ludovicus, Rupellâ in suam ditionem redactâ,

Eodem anno, Rex Francorum Lodovicus duxit exercitum grandem ad Rupellam, ut et illam vel armis vel pretio subjugaret (b). Quò cum pervenisset,

(a) Eas Honorii Papæ literas non habemus.

(b) Inferendi Angliæ Regi denuò belli occasio-

nem captasse Ludovicum ex recrudescens baronum Angliæ dissidiis, disertè tradit Matthæus

A obtulit civibus non modicam pecuniam, ut villam suam ei reddentes, fidelitatem sibi facerent, essentque illi de cætero intendentes. At cives, cum à Rege Anglorum se quasi derelictos reputassent, tam prece quam pretio inducti, Regi Francorum Rupellam tradiderunt. Tunc Rex tam in villa quam in castello milites posuit et servientes, ac deinde, de tota Pictavia securitate recepta, sine sanguinis effusione ad propria pacifice remeavit. Est autem Rupella portus in Pictavia, ubi Reges Anglorum et milites ad defensionem regionum illarum applicare consueverant, quibus nunc via præclusa est per insidias quæ sibi à suis baronibus in Anglia parabantur. O innata Pictavensibus proditio! Non erat qui opponeret se ad defensionem Regis Angliæ domini sui præter unum civem, qui postea deprehensus est occultasse signum Regis Angliæ, ut illud præferret aliquando, revocato eodem Rege Angliæ, qui etiam captus est proditione concivium et suspensus: unde, quia pro justitia obiit, constat ipsum martyrem esse gloriosum; cujus filius scilicet Willelmus promotus est apud Sanctum-Albanum ad regimen ecclesiæ Sancti Juliani.

Pictaviam penè totam occupat.

B Per idem tempus convenerunt ad colloquium in octavis Sanctæ-Trinitatis apud Norhamtonam Rex cum archiepiscopis, episcopis, Comitibus, baronibus et aliis multis, de regni negotiis tractaturi. Voluit enim Rex uti consilio magnatum suorum de terris transmarinis quas Rex Francorum paulatim occupaverat; sed secus accidit quam sperabat. Nempe fuerunt eo tempore apud Dunestabliam justitiiarii Regis quos itinerantes appellamus, Martinus scilicet *de Pateshulle*, Thomas de Multona, Henricus *de Braiborc*, et alii qui ibidem tenebant placita Regis de nova dissaisina: ubi Falcasius inter alios, qui multos spoliaverat, cecidit in misericordia Regis de plusquam triginta paribus literarum, de quibus singulis in centum libris erga Regem debuerat condemnari.... Quod non æquo ferens animo Falcasius, contra pacem regni super se levatus, dictum Henricum *de Braiborc* violenter cepit, et in castro suo *de Bedeford* incarceravit. Quo audito, Rex apud Norhamtonam existens, cum magnatibus suis de subventionem Pictaviæ tractatum habens, mutato proposito ex casu incidenti, divertit ad castrum Bedefordiæ et illud obsidione vallavit, in quo dictus Henricus tenebatur incarceratus; et, factâ trinâ monitione per tres dies continuos militibus in castro existentibus super deditione castri, archiepiscopus S.* Cantuariensis et alii episcopi ibi existentes, cum abbatibus et aliis prælatis, Falcasium et sibi consentientes excommunicaverunt, ipsum utlagari decernentes. Per machinas igitur et varias insultationes, regales dictum castrum expugnaverunt viriliter, et corruerunt aliqui de regiis militibus per spicula balistariorum obsessorum, inter quos *Giffard* corruit spiculo percussus, miles elegantissimus. Tandem in vigilia Assumptionis, cum circiter per novem septimanas obsidionem continuassent, captum est castrum, et omnes ministri Falcasii qui in eo inventi sunt, quibus præerat Willelmus *Mantel de Brente*, frater Falcasii, et multi Angli et Normanni nobiles, qui omnes suspendio sunt adjudicati.

An. 1224.
Falcasio turbas in Anglia agente.

Rex Henricus Pictavensibus opem ferre nequit.

* Stephanus.

Baldewinus Comes Flandrensis, qui et Imperator Constantinopolitanus, post annosam et morosam incarcerationem et pœnitentialem peregrinationem rediit in Flandriam; et cum à quamplurimis viris qui eum antea cognoverant, licet in multis alteratus fuisset, cognosceretur, recepit homagia et fidelitates à multis civitatibus et oppidis Flandriæ (a). Sed filia ipsius*, invidens, exasperavit Regem contra

Pag. 321.
De Balduino pseudo-Comite Flandriæ.

* Joanna.

Westmonasteriensis. Ait enim: « Rex autem, licet » castra sua cautè, adjuvante ecclesiâ, sibi manci- » passet, corda tamen suorum baronum sibi in » vinculo caritatis non conciliavit. Quod cum per » exploratores suos Ludovico jam Regi Francorum » et in regni solio confirmato intimaretur, sumens » de divisione regni Angliæ confidentiam, ut in de- » solationem præcipitaretur, duxit exercitum gran- » dem in Rupellam, ut illam armis vel pretio suo » dominatui subjugaret. Quod audiens Falcasius, » qui jam Regem odio habuit, et vocans eum » delirum et fatuum, significavit Ludovico quòd » audacter propositum consequeretur inceptum, » quia ipse in medio Angliæ guerram moveret » cum nonnullis nobilibus ad hoc unanimiter con- » sentientibus. Incipiens ergò Falcasius recalcitrare, » cepit quasi in hostili guerra unum de justitia- » riis Regis, scilicet Henricum *de Braibrock*, in

» pace Regis per stratam regiam itinerantem, et » eundem in castellum suum *de Bedeford* abduxit » includendum: quod cum sine mora Ludovico » fuisset declaratum, confidentius Rupellanos est » aggressus. At cives, audientes jam guerram in » Anglia fumigare, et se quasi ab ipso Rege dere- » lictos, et de pecunia promissa delusos, à quo » speraverant omnem habere consolationem, cum » magna mentis amaritudine sese suamque civita- » tem Regi Ludovico reddiderunt. Tunc Rex tam » in civitate quam in castro suos fideles statuit » circa initium autumnus, et consequenter ante » Assumptionem beatæ Mariæ omnem ferè Picta- » viam, custodes Regis Angliæ expellendo, sibi » ad votum subjugavit. »

(a) Rex autem Angliæ, è re sua esse intelligens fœdus cum eo adversus Francorum Regem icere, ad eum statim literas dedit, quas recitat Rymerus

ipsum, affirmans ipsum non esse patrem suum, nec ipsum esse quem se fecit, A
procuravitque ut prædictus pater suus ignominiosè suspenderetur; nam hinc et inde
fecit duos canes veteres, scilicet mirgos, suspendi. Hoc tamen asserunt multi quibus
confessionem fecit, peccatis suis exigentibus provenisse; quia è carcere evasit cum
sociis suis incarceratis qui capti fuerant cum eo in prælio, opitulante quâdam
puellâ nobili, eo pacto ut baptizaretur quàm citò venirent liberi in christianitatem.
Sed Baldewinus Imperator cum suis sociis, cùm pervenissent cum ipsa puella in
loca tutiora christianorum, illam quam promisit ducere in uxorem et christianam
facere, et moribus christianorum informare, ante lavacrum regenerationis occultè
fecit necari: unde tamdiu, ad se reversus, fecit pœnitentiam, ut vix à familiaribus
etiam cognosceretur, Papâ injungente pœnitentiam tam gravem, quia nondum
baptizatam occidit. Omnes autem qui huic consilio assensum præbuerunt, turpi
morte perierunt: quorum unus cùm ad uxorem suam pervenisset, et ab eadem, B
quia jam alium virum habuerat et filios ab eodem susceperat, benè cognosceretur,
præcipitatus est in puteum, hoc uxore clàm procurante; et sic alii quilibet suo casu,
Deo irato, qui non vult mala pro bonis solvi, miserabiliter perierunt. Nec eorum
superior, qui, pœnitentiam non continuando, in humilitate et contritione sua per-
petuò non permansit, nec fecit fructus dignos pœnitentiæ, scilicet Baldewinus præ-
notatus, pœnas evasit.

Pag. 323.
Rex Angl. cer-
tus Pictaviam
recuperare,

Anno Domini MCCXXV, Rex Henricus ad Natale tenuit curiam suam apud
Westmonasterium, præsentibus clero et populo cum magnatibus regionis. Solem-
nitate igitur ut decebat completâ, Hubertus de Burgo, domini Regis justitiarius,
ex parte ejusdem Regis proposuit coram archiepiscopis, episcopis, Comitibus,
baronibus et aliis universis, damna et injurias quæ Regi illata fuerant in partibus
transmarinis, ex quibus non solum Rex, sed et Comites multi et barones sunt C

* f. subventio. exhæredati cum ipso; et cùm multi sint in causa, multorum subversio * erit
necessaria. Petiit ergò ab omnibus consilium pariter et auxilium, quibus corona
Angliæ dignitates amissas et jura posset pristina revocare. Ad hoc quoque plenè
perficiendum Regi sufficere credidit, si ei quinta-decima pars omnium rerum
mobiliū totius regni Angliæ tam à personis ecclesiasticis quàm à laïcis donaretur.
His in hunc modum prosecutis, archiepiscopus et concio tota episcoporum,
Comitum, baronum, abbatum, priorum, habitâ deliberatione, Regi dedere respon-
sum, quòd Regis petitionibus gratanter acquiescerent, si illis diù petitas libertates
concedere voluisset. Annuit itaque Rex cupiditate ductus quod petebant magnates,
chartisque protinùs conscriptis et Regis sigillo munitis, ad singulos Angliæ comi-
tatus chartæ singulæ diriguntur; et ad provincias illas quæ in forestis sunt constitutæ,
duæ chartæ sunt directæ, una scilicet de libertatibus communibus, et altera de D
libertatibus forestæ, &c....

An. 1225.
Richardum
fratrem suum
mittit in Was-
coniam.

Eodem anno, in die Purificationis beatæ Mariæ, Richardus frater Regis Angliæ,
ab eodem Rege donatus est cingulo militari, et decem nobiles cum eo, qui ad
ejus sunt obsequium deputati: qui postea tempore vernali à Rege cum Willelmo
Comite Sarisberiensi et Philippo de Albeneio, militibusque sexaginta, in Was-
coniam die Palmarum inissus, velis prosperis in civitate Burdegalensi omnes feliciter
appulerunt, quorum adventus cùm archiepiscopo * et civibus divulgatus fuisset,
honorificè ab omnibus sunt recepti. Deinde, congregatis civibus coram archiepis-
copo et nunciis Regis, Richardus frater Regis prædicti literas fratris sui archi-
episcopo et civibus cunctis porrexit, in quibus Rex humiliter supplicavit, quatenùs
omnes homines et fideles sui de regionibus illis fratrem ejus amicabiliter susci-
perent, et consilium ei pariter et auxilium præstarent, quibus terras amissas E

* Guillelmo.

tomo I, pag. 95, editionis secundæ, in hunc
modum:

« REX carissimo amico suo B, illustri Comiti Flan-
» driæ et Hanoniæ, salutem et sinceram in Domino
» dilectionem. AUDIVIMUS quòd, omnipotenti Do-
» mino vobiscum misericorditer agente, à captivi-
» tate liberati in terram vestram venistis, ubi con-
» fluentes ad vos homines vestri vos in dominum
» receperunt ut decebat. Lætati sumus gaudio magno,
» optantes et volentes ut eadem fœderis obligatio
» quâ confœderati fuisse noscuntur antecessores
» vestri nobiscum, mutuo et indissolubili nos et

» vos habeat amoris vinculo fœderatos: quòd et
» vos ex parte vestra velitis. Sanè satis est indus-
» triæ vestræ notorium, quòd Rex Franciæ utrum-
» que nostrum exhæredavit, et optamus rogantes
» quatenùs, pro loco et tempore, nobis in auxilio
» et consilio velitis assistere contra ipsum, qui
» parati sumus manum auxiliarem vobis pro viri-
» bus extendere. Mittere autem velitis ad nos ali-
» quem de vestris, de quo confidatis, qui de statu
» vestro et voluntate vestra circa præmissa nos po-
» terit certificare. Teste Rege apud Westmonaste-
» rium, undecimo die aprilis. »

revocare

A revocare valuisset (a). At omnes, gaudenter ipsum suscipientes, Regi per illum Angliæ subjectionem fecerunt. Venerunt igitur ad eum multi de partibus illis milites et servientes, munera sequentes cum retributionibus : quibus cum stipendia sufficienter ministrasset, in ejus obsequio remanserunt. Dederat ei namque Rex, antequam illum miserat ad partes transmarinas, Cornubiæ comitatum cum tota Pictavia : unde ab omnibus Comes Pictavensis vocabatur. Itaque Comes Richardus, cum avunculo suo Willelmo Comite Sarisberiensi et Philippo de Albeneio, et militia copiosa, processit per villas et castella Wasconiae regionis, et quoscumque contraditores, qui homagium Regi et fidelitatem facere noluerunt, invenit, castella eorum et villas obsedit, et potenter omnia subjugavit : nam Riolense castrum, quod Regula * nuncupatur, cum villa longâ obsidione cepit ; villam Sancti-Macarii cum municipio obtinuit ; Bregerac castrum obsedit, et dominum ejus ad Regis fide-

* La Réole.

B litatem revocavit.

Sed, dum in longa obsidione apud Riolense castrum acerrimos insultus et crebros ageret, Lodovicus Rex Francorum Hugoni Comiti Marchiæ aliisque Pictaviæ baronibus dedit in mandatis, quatenus, ad castrum præfatum hostiliter accedentes, Comitem Richardum captum sibi præsentarent, et obsessos à periculo liberarent. Comes verò Marchiæ, junctis sibi quibusdam baronibus et militibus armatis, cum apparatu non modico ad prædictam obsidionem solvendam processit : sed Richardus Comes cum sociis suis, de adventu hostium per exploratores præmonitus, paravit ei insidias ; et, parte exercitus sui ad obsidionem dimissâ, ipse cum parte armatorum probatissima ad nemus quoddam quod propè erat divertens, hostes venientes expectavit ibidem. Qui dum locum insidiarum versùs obsidionem pertransissent, Comes Richardus et socii ejus cum strepitu buccinarum et libramine C hastarum irruerunt in ipsos ; et, dirissimo conflictu inter partes confecto, in fugam adversarios compulerunt. Quos Comes Richardus ardentè insecutus, bigas hostium et summarios cum spoliis et vasis argenteis subegit, multis ex fugientibus interfectis ; et sic in brevi totam sibi Wasconiam subjugavit.

Pag. 324.
Contra quem
Rex Franc. Hu-
gonem Comit.
Marchiæ desti-
navit.

Circa hos quoque dies, martio scilicet mense, convenerunt apud Westmonasterium ad colloquium Rex Anglorum cum magnatibus suis, ubi Rex jussit sententiam diffiniri quid de proditore suo Falcasio foret agendum. Proceres verò in hoc pariter consenserunt cum Rege, eo quòd patri suo multis fideliter servierat annis, ne de vita periclitaretur vel membris ; sed ut Angliam æternaliter abjuraret, omnes communiter addixerunt. Quo facto, præcepit Willelmo Comiti Warennæ Rex, ut ipsum sub salvo conductu ad mare conduceret, et navi impositum committeret ventis et velis. Quod cum factum fuisset, dum Falcasius navem ingre- D deretur, adjuravit Comitem prædictum cum lacrymis, ut salutaret dominum suum Regem, affirmans omnes perturbationes quas fecerat in regno, instinctu majorum regni Angliæ se fecisse. Sicque cum quinque tantum servientibus in Normanniam transvectus, confestim ut applicuit, à ministris Regis Francorum captus est et Regi prædicto præsentatus ; et quia multos Francorum in Anglia læserat, foret suspensus, sed per dictum jusjurandum (b) vix est salvatus ; et quia inventus fuit cruce-signatus, dimiserunt eum, qui illicò Romam profectus est, pecuniâ sæpè spoliatus (c), tandem cum Roberto Passeleawe clerico suo Papæ præsentatus, sicut suo loco dicitur.....

An. 1225.
Falcasius in
exilium pelli-
tur.

(a) Exstant eæ Regis literæ inter acta Rymeri, t. I, p. 94 edit. nostræ :

E « REX omnibus, &c. et fidelibus suis de partibus » Wasconiae, ad quos præsentis literæ pervenerint, sa- » lutem. MITTIMUS vobis in succursum Richardum » fratrem nostrum dilectissimum, cum dilectis et fi- » delibus nostris Willelmo Comite Saresberiae avun- » culo nostro, et Philippo de Albinaco et aliis de » fidelibus nostris ad defensionem vestram et par- » tium nostrarum. Et ideò vobis mandamus quòd » eidem fratri nostro intendentes sitis, et pro eo » facientes tamquam pro corpore nostro, si vobis » cum præsentibus essemus. In cujus rei testimonium » has literas nostras patentes fieri fecimus. Teste » Rege apud Suwic, vicesimo-tertio die martii. »

(b) Pacis instrumentum intellige, inter Angliæ Regem et principem Ludovicum anno 1217 san-

ctum, quo utriusque consortes à crimine et à pœna immunes decernebantur. Vide suprâ, p. 111.

(c) Cum Honorius Papa Falcasii patrocinium suscepisset, sequentes de eodem Falcasio ad eum scripsit literas Romanus S. Angeli diac. card. in Franciam legatus :

« Honorio Papæ. SANCTITATI vestræ duxi tenore » præsentium intimandum quòd, antequam ad me » literæ vestræ, quas mihi misistis pro facto Falcasii, » pervenissent, idem in Burgundia captus erat. Qui- » bus devotè receptis et quæ continebantur in eis » intellectis, statim illis personis scribere diligen- » tius procuravi, per quas ipsum credebam debere » restitui libertati. Recepi postmodum literas et » nuncios ex parte Regis Angliæ illustris, ex quibus » intellexi quòd tam ipse Rex quàm ferè totum » regnum Angliæ, pro missione ejusdem Falcasii »

Tom. XVII.

D d d d d

Pag. 325.
Will. Comes
Saresb. in mari
periclitatur.

Per idem tempus Willelmus Comes Sarisberiensis, qui cum Comite Richardo A militaverat in partibus transmarinis, ad Angliam transiturus navem intravit; sed, cum longo maris periculo et ventorum turbinibus per dies plurimos et noctes in partes diversas jactaretur, cum ipsis nautis et aliis omnibus qui in navi erant de vita desperatus, annulos pretiosos et quæcumque in auro vel argento aut pretiosis vestibus possidebat, fluctibus pelagi commisit, ut sicut ad vitam nudus intravit temporalem, ita ab omni honore terreno spoliatus ad patriam transiret æternam.... His ita gestis, cum crastina dies illuxisset, projectus est Comes cum sociis suis, ventis impellentibus, ad quamdam maris insulam quæ *Re* dicebatur, tribus à Rupella distans milliaribus: ubi brevibus ingressi cymbis ad insulam navigabant. Est autem in insula illa abbatia quædam ordinis Cisterciensis * sita, ad quam Comes nuncios dirigens, postulavit ut tutus posset ibidem latere ab hostibus, donec aura sibi felicius arrideret: quod abbas loci sibi grater annuens, cum B honore ipsum et ejus consortes suscepit. Erat autem insula illa in custodia Savarici de Malo-leone, qui tunc temporis cum Lodovico Francorum Rege militabat, et maris insulas nonnullas cum armatis non paucis observabat. Cujus duo servientes qui Comitem plenè noverant, et cum aliis multis ad insulam custodiendam fuerant deputati, amabilius accedentes ad eum postquam per triduum delituerat ibidem, dixerunt quòd, nisi ante lucem crastinam ab insula recederet, caperetur à suis sodalibus qui cum illis insulas et maris semitas observabant. Tunc Comes, datis servientibus prædictis viginti libris sterlingorum, ad naves celeriter convolvit, et maris se fluctibus commendans, ferè per tres menses, antequam in Angliam applicaret, inter undas sævientes continuè laborabat.

* B. M. de
Castellariis.

An. 1225.
Otto, Honorii
Papæ nuncius
in Angliam
missus,

Eodem anno, magister Otto, domini Papæ nuncius in Angliam veniens, pro magnis ecclesiæ Romanæ negotiis Regi literas præsentavit. Sed Rex, cognito lite- C rarum tenore, respondit quòd solus non potuit diffinire, nec debuit, negotium quod omnes clericos et laicos generaliter totius regni tangebatur. Tunc, per consilium Stephani Cantuariensis archiepiscopi, datus est dies à Rege in octavis Epiphaniæ, ut, convocatis omnibus clericis et laicis, super præfato negotio tunc tractarent apud Westmonasterium, et ibidem fieret quod justum singulis videretur. Eodem tempore, magister Otto ex parte domini Papæ Regem Angliæ humiliter rogavit ut, Falcasio sibi reconciliato, uxorem cum terris et omnibus rebus amissis ad integrum restitueret, et ipsum, qui patri suo et sibi in guerra sua tam fideliter servierat, purâ, ut decebat, diligeret caritate. Ad hoc quoque respondit Rex quòd propter prodicionem manifestam ab omni clero et populo regni per judicium curiæ suæ ab Anglia fuerat in exilium pulsus; et licet regni cura specialiter ad ipsum spectare videretur, debet leges quidem et bonas consuetudines obser- D vare. Hæc autem cum audisset magister Otto, cessavit ulterius de Falcasio sollicitare Regem. Tunc idem Otto cepit ab omnibus ecclesiis Angliæ conventualibus, nomine procurationis, duas marcas argenti. Et sciendum est quòd, tempore quo magister Otto venit in Angliam, dominus Papa misit nuncios suos per orbem universum, exactiones ubique indebitas exigens, sicut inferius dicitur....

Pag. 328.
Duas in sin-
gulis ecclesiis
præbendas fla-
gitat,

Anno Domini MCCXXVI, Rex Henricus ad Natale Domini celebravit festum suum apud Wintoniam, præsentibus quibusdam episcopis et magnatibus multis. Solemnitate itaque peractâ, profectus est Rex apud Merlebergiam, ubi, gravi infirmitate correptus, per multos dies desperatus jacebat. Venit interea terminus concilii ad festum Sancti Hilarii apud Westmonasterium præfixus, ubi Rex cum clero et magnatibus regni comparere debuerat, ut domini Papæ mandatum audiret. Multis igitur in loco præfato congregatis episcopis cum aliis prælatis et laicorum E turbis, magister Otto, domini Papæ nuncius, de quo habita est mentio superius, literas apertè coram omnibus recitavit, in quibus idem Papa allegavit scandalum sanctæ Romanæ ecclesiæ et opprobrium vetustissimum, notam scilicet concupiscentiæ,

» quam facitis, turbati sunt plurimum et commoti,
» et ipsius inimici, derisionem ejusdem in hac parte
» percipientes, elati sunt in superbiam. Unde vide-
» tur per hoc, quòd negotium pacis vel treugarum
» inter eundem et Regem Francorum illustrem,
» pro quo tantum (Deus novit) laboravi, non
» possit ad effectum mancipari, et sic per consequens
» negotium Albigenium patet, sicut credimus,

» retardari. Cum itaque diebus istis, propter mali-
» tias hominum, et Regum et regnorum sint scan-
» dala evitanda; cum totus mundus ferè sit positus
» in maligno plus quam creditis, si placet, Sanc-
» titas vestra provideat quid sit exinde faciendum.»
Hæc Romanus inter acta Rymeri, qui et aliam
subjicit ejusdem de eodem Falcasio epistolam,
tom. I, pag. 94.

A quæ radix dicitur omnium malorum ; et in hoc præcipuè quòd nullus potest aliquod negotium in Romana curia expedire , nisi cum magna effusione pecuniæ et donorum exhibitione. Sed , quoniam scandali hujus et infamiæ Romana paupertas causa est , debent matris inopiam sublevare ut filii naturales. « Quia , nisi à vobis » et aliis viris bonis et honestis dona reciperemus , deficerent nobis necessaria vitæ : » quod esset omninò Romanæ incongruum dignitati. Ad istud itaque scandalum » penitus eradicandum , per consilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ » cardinalium quamdam providimus formam : cui si volueritis consentire , à scan- » dalo matrem vestram poteritis liberare , et in curia Romana sine donorum obse- » quio exhibitionem justitiæ obtinere. Forma autem provisa hæc est : *Petimus in » primis ab omnibus ecclesiis cathedralibus duas nobis præbendas exhiberi , unam de » portione episcopi , et alteram de capitulo ; et similiter de cænobiis , ubi diversæ sunt » portiones abbatibus et conventibus ; à conventibus quantum pertinet ad unum monachum , » æquali factâ distributione bonorum suorum , et ab abbate tantumdem.* »

B His in hunc modum propositis , persuasit ex parte domini Papæ magister Otto , Sed non im-
petrat. ut consentirent prælati , allegans supradicta commoda quæ in literis continentur. Hæc autem omnia audientes episcopi et ecclesiarum prælati qui personaliter interfuerunt , divertentes seorsum ad colloquendum , cum super rebus propositis diutius deliberassent , responsum suum in ore magistri Johannis Bedefordensis archidiaconi communiter posuerunt. Qui veniens in præsentia magistri Ottonis , per hæc verba respondit : « Domine , ista quæ nobis proponitis Regem Angliæ » specialiter tangunt , generaliter verò omnes ecclesiarum patronos regni ; tangunt » archiepiscopos et eorum suffraganeos , necnon innumeros Angliæ prælatos. Cum » autem Rex propter infirmitatem , et archiepiscopi nonnulli et episcopi et alii » ecclesiarum prælati sunt absentes , in eorum absentia vobis respondere non » possumus nec debemus ; quia , si id facere præsumeremus , in præjudicium om- » nium absentium fieret prælatorum. » Et his dictis , venit Johannes Marescallus et alii nuncii Regis , ad omnes prælatos qui de Rege baronias tenebant in capite destinati , districtè inhibentes ne laicum feudum suum Romanæ ecclesiæ obliga- rent , unde à servitio sibi debito privaretur. Hæc autem cum magister Otto intellexisset , statuit his qui aderant ibi diem in media Quadragesima , dum ipse procuraret Regis adventum et absentiam prælatorum , ut tunc negotium sortiretur effectum. Sed illi , absque Regis et aliorum qui absentes erant assensu , præfixum diem admittere noluerunt : unde singuli ad propria sunt reversi. . . .

Hoc eodem tempore , venit magister Romanus ad partes Gallicanas , à domino Papa missus ut ibi legationis officio fungeretur. Quòd cum pervenisset , fecit convo- An. 1226.
Pag. 326.
Bituric. concilium adversus
Comitem To-
losanum. D care Regem Francorum cum archiepiscopis , episcopis et clero Gallicano ad concilium cum Comite Tolosano , pro quo specialiter ad partes illas missus fue- rat , sicut sequens relatio declarabit. Convenerunt igitur ad Bituricam civitatem (a) ad concilium , Lugdunensis ¹ , Remensis ² , Rotomagensis ³ , Turonensis ⁴ , Auxia- nensis ⁵ archiepiscopi ; Burdegalensis ⁶ verò Romæ fuit , et Narbonensis ecclesia vacabat. Convenerunt igitur novem provinciarum suffraganei circiter centum , cum abbatibus et prioribus et singulorum procuratoribus capitulorum , mandatum summi Pontificis audituri. Sed , quoniam Lugdunensis archiepiscopus vindicabat sibi primatiam super archiepiscopum Senonensem , et Rotomagensis super Bituricensem , Auxianensem , Narbonensem , et eorum suffraganeos , timebatur de discordia , et ideò non fuit sessum quasi in concilio , sed ut in concilio. Quibus sedentibus , et lectis in publico legationis literis , apparuerunt Comes Tolosanus * Rainaldus.
* Guillelmus II.
* Theobaldus.
* Joannes.
* Garsias.
* Guillel. Ama-
nevus. E ex una parte , et Simon * de Monteforti ex altera , qui petiit sibi restitui terram Raimundi Comitis Tolosani , quam dominus Papa et Rex Francorum Philippus sibi et patri suo contulerunt , exhibens super donatione facta utriusque , Papæ scilicet et Regis , munimenta ; addiditque Comitem Raimundum abjudicatum fuisse Romæ in concilio generali propter hæresim quæ dicitur hæresis Albigensium , ad minùs à parte majori terræ quam nunc tenet. E contrà Comes Raimundus obtulit se facturum erga Regem Francorum et ecclesiam Romanam quicquid facere deberet pro hæreditate sua. Tunc , cum peteret pars adversa ab eo ut subiret judicium duodecim parium Galliæ , respondit Raimundus : « Recipiat Rex homagium meum , et

(a) Anno 1225 Bituricense concilium à Romano cardinali celebratum tradit , in festo Sancti Andreae apostoli , anonymus auctor chronici Turonensis , à Martenio editus , t. V Collect. Ampl. col. 1067.

» paratus sum subire; quia fortè non haberent me pro pari, si secùs fieret. » Cùm- A
que hinc et inde fuisset plurimùm altercatum, præcepit archiepiscopis singulis
legatus tum præsentibus, ut, convocatis seorsùm unusquisque suffraganeis, cum
eis deliberarent super negotio præfato, et traderent legato consilium suum re-
dactum in scripto. Quo facto legatus excommunicavit omnes qui super hoc sua
consilia revelarent, dicens se ea velle domino Papæ significare et Francorum
Regi ostendere.

Altercatio de
præbendis dis-
positioni Papæ
reservandis.

Post hæc legatus dedit in dolo procuratoribus capitulorum licentiam ad propria
revertendi, retentis tantùm archiepiscopis, episcopis et abbatibus et simplicibus
prælati: unde non immeritò timuerunt ne, procuratâ eorum absentia qui majoris
prudentiæ erant et experienciæ, et præ multitudine potentiores ad contradicen-
dum, aliquid statueretur in præjudicium absentium prælatorum. Quocircâ dicti
procuratores, post deliberationem diutinam, miserunt ad legatum procuratores B
metropolitanarum ecclesiarum, qui coram eo sic allegaverunt: « Domine, audi-
*f. exigendis. » vimus quòd habetis literas speciales à curia Romana de exhibendis * præbendis
» in omnibus ecclesiis conventualibus sive cathedralibus. Quocircâ multùm mira-
» mur quòd non in hoc concilio proposuistis eas, nobis audientibus, quos spe-
» cialiter tangunt. Unde rogamus in Domino, ne istud scandalum oriatur per vos
» in ecclesia Gallicana, scientes quòd sine maximo scandalo et inæstimabili
» damno non posset hîc in effectum perducì; quia, esto quòd aliquis assentiret,
» nullus esset ejus assensus in rebus quæ omnes tangunt, cùm ferè omnes majores
» et generaliter omnes subditi, necnon et ipse Rex et omnes principes, parati sint
» contradicere et resistere usque ad capitis expositionem et omnis honoris priva-
» tionem, præsertim cùm videatur imminere, propter hoc scandalum, subversio
» regni et ecclesiæ generalis. Ratio autem nostri timoris est, quòd cum cæteris C
» regnis non habuistis sermonem, et quibusdam episcopis præcepistis et abbatibus,
» ut cùm præbendæ vacaverint, ad opus domini Papæ reservarent. »

Pag. 330.

His auditis, cùm niteretur legatus persuadere ut omnes consentirent, ostendit
tunc primò domini Papæ authenticum, in quo exegit à singulis ecclesiis cathe-
dralibus duas præbendas, unam à capitulo et alteram ab episcopo; et in cœnobiis
similiter ubi sunt diversæ portiones, abbatis scilicet et conventûs, duas exegit
præbendas, unam ab abbate et aliam à conventu, æquali factâ distributione
bonorum suorum à conventibus, quantum pertinet ad unum monachum, sicut
ipse interpretatus fuerat legatus, et ab abbate tantumdem. Tunc allegavit com-
moda quæ possent inde provenire, illud videlicet quòd amoveretur scandalum à
Romana ecclesia, quæ mater est omnium ecclesiarum, concupiscentia scilicet, quæ
radix est omnium malorum; cùm nullus pro aliquo negotio in curia Romana D
faciendo aliquid offerret, vel aliquis oblata reciperet.

Ad hoc respondit procurator archiepiscopi Lugdunensis: « Domine, nullo modo
» volumus esse sine amicis in curia et largitate donorum. » Alii æquè sua incom-
moda allegabant, damna scilicet rerum, consiliorum, auxiliorum, obsequiorum,
in hunc modum: « Erit enim in qualibet diœcesi, vel ad minùs in provincia,
» nuncius unus continuus procurator Romanus, qui non vivet de proprio, sed
» graves exactiones et procuraciones exiget ab ecclesiis majoribus et fortè mino-
» ribus, ut nullus remaneat impunitus; nomenque procuratoris habens, legati
» officio fungetur. »

» Item dixerunt imminere turbationes capitulorum. Fortè enim demandaret
» dominus Papa, cùm vellet, procuratori suo vel alii, ut vice suâ interesset elec-
» tionibus, qui eas turbaret; et sic lapso tempore devolveretur electio ad curiam E
» Romanam, quæ in omnibus vel pluribus ecclesiis Romanos poneret, vel tales
» qui eis plurimùm essent devoti. Et sic nullæ essent partes indigenarum præla-
» torum vel principum, cùm multi sint viri ecclesiastici qui potiùs curiæ Romanæ
» quàm Regi vel regno providerent. »

» Item addiderunt quòd, si proportionaliter fieret bonorum distributio, omnes
» in curia fierent divites, cùm multò plus essent recepturi quàm Rex proprius;
» et sic majores non solùm divites, sed et ditissimi fierent. Cùm igitur verm-
» divitum sit superbia, majores vix causas audirent, sed eas in immensum differ-
» rent, et minores scriberent inviti: cujus rei experimentum in evidente est, quia
» et modò negotia protrahunt, etiam post percepta obsequia, et securitate

A » percipiendi; et sic periclitaretur justitia, et oporteret conquerentes mori in januis
» Romanorum tunc plenissimè dominantium.

» Item, cùm vix possibile sit fontem cupiditatis desiccari, quod nunc faciunt
» per se, tunc facerent per alios, et suis multò majora quàm nunc dari munera
» procurarent; modica enim nulla sunt in conspectu divitum cupidorum.

» Item, multæ divitiæ facerent Romanos insanire; et sic inter diversas paren-
» telas tantæ orirentur seditiones, quòd posset timeri totius excidium civitatis,
» cujus etiam et modò penitùs expers non est.

» Item dixerunt quòd, licèt se obligarent qui modò præsentes sunt, id non
» susciperent eorum successores, nec illam obligationem ratam haberent.»

Novissimè autem sic negotium concluserunt: « Domine, moveat vos zelus
» universalis ecclesiæ et sanctæ sedis Romanæ; quia, si omnium esset universalis

B » oppressio, posset timeri ne immineret generalis discessio: quod Deus avertat! »

His auditis, respondit legatus, ut videbatur plurimùm commotus in his omni-
bus, se, cùm esset in curia, nunquam huic exactioni consensisse, et ipsum literas
accepisse postquam Galliam fuerat ingressus, et se multùm super hæc doluisse.
Addidit etiam super hæc, quicquid præcepit, tali conditione, licèt tacitâ, intel-
lexisse, si imperium et alia regna consentirent. Adjunxit insuper se nihil ampliùs
super hæc attemptaturum, donec per regna alia prælati consentirent: quod cre-
didit provenire non posse.

Eodem anno, cùm magister Otto domini Papæ nuncius, tempore Quadrage-
simali ad Northamhumbriam profecturus, et procuraciones desideratas exacturus,
Norhamtonam usque pervenisset, venerunt ad eum, Cantuariensi archiepiscopo
procurante, literæ domini Papæ, in quibus continebatur expressum ut, statim

C visis literis, Romam veniret, ejus potestate penitùs enervatâ. Obliquo igitur oculo
literis inspectis, demisso vultu eas projecit in ignem. Atque illicò, proposito mu-
tato, clitellis vacuis ab Anglia recessit confusus, injuncto Stephano Cantuariensi
archiepiscopo, sicut erat in literis domini Papæ expressum, ut, convocatis Rege et
omnibus Angliæ prælatis, responsum eorum super negotio pro quo idem Otto missus
fuerat, domino Papæ transmittere non omittat. Magistro igitur Ottone Angliam
à tergo salutante, Stephanus Cantuariensis archiepiscopus, vocatis ad concilium
cunctis apud Westmonasterium, post Pascha, quos negotium tangebant, recitari
fecit literas supradictas de beneficiis Romanæ ecclesiæ conferendis, coram Rege
et prælatis Angliæ qui ad ejus vocationem plenè convenerant. Sed, illis auditis et
diligenter intellectis, singuli singulos ad risum movebant * super concupiscentia
Romanorum, qui illud morale non intelligunt, videlicet

D *Quod virtus reddit, non copia, sufficientem;
Et non paupertas, sed mentis hiatus, egentem.*

Tunc Rex, convocatis seorsùm prælatis et quibusdam magnatibus, hoc archi-
episcopo dedit responsum: « Ista quæ suadet dominus Papa universam christiani-
» tatis latitudinem respiciunt; et quia nos quasi in extremis orbis constituti sumus
» partibus, cùm viderimus qualiter cætera regna erga tales se habuerint exactio-
» nes, dominus Papa, cùm ab aliis regnis habuerimus exemplum, in obsequiis
» nos inveniet promptiores.» Et his dictis, concessa est omnibus licentia recedendi.

Per idem tempus facta est prædicatio in partibus Gallicanis à legato Romano
generaliter, ut omnes qui possent arma movere, se cruce signarent super Comitem
Tolosanum et populum ejus, qui omnes hæreticâ fœditate dicebantur infecti. Ad

E ejus quoque prædicationem multitudo maxima prælatorum et laïcorum crucis
signaculum susceperunt, plus metu Regis Francorum et favore legati quàm zelo
justitiæ inducti. Videbatur enim multis abusio ut hominem fidelem christianum
infestarent, præcipuè cùm constaret cunctis eum, in concilio nuper apud civita-
tem Bituricam habito, multis precibus persuasisse legato ut veniret ad singulas
terræ suæ civitates, inquirens à singulis articulos fidei, et si quempiam contra
fidem inveniret sentientem catholicam, ipse, secundùm judicium sanctæ ecclesiæ,
justitiæ ex eis plenitudinem exhiberet; et si civitatem aliquam inveniret rebellem,
ipse pro posse suo eam cum habitatoribus suis ad satisfactionem compelleret. Pro
seipso autem obtulit, si in aliquo deliquit (quod se fecisse non recolit), plenam
Deo et sanctæ ecclesiæ satisfactionem ut fidelis christianus, et, si legatus vellet,

An. 1226.
Concilium
Westmonaster.
de præbendis
Papæ reservan-
dis.

Pag. 331.

* Ed. ad visum
monebant.

An. 1226.
Ordinatâ ad-
versus Albigen-
ses expeditione,

etiam fidei examen subire. Hæc quoque omnia legatus contempsit, nec potuit A Comes catholicus gratiam invenire, nisi pro se et hæredibus suis hæreditatem suam deserens abjuraret. Rex verò Francorum, ad ejusdem legati exhortationem cruce signatus, noluit expeditionem bellicam promovere, nisi literis prius à domino Papa impetratis ad Regem Anglorum, inhibitoriis ne sub pœna excommunicationis Regem Francorum inquietaret, sive arma contra eum moveret de aliqua terra quam in præsentī possidebat, sive justè vel injustè, dum idem Rex esset in servitio suo et ecclesiæ Romanæ, ad exterminandum hæreticos Albigenses et eorum fautorem et complicem Comitem Tolosanum; sed eidem Regi ad exaltationem fidei consilium et auxilium impendere non tardaret. Et his ita gestis, Rex Francorum Lodovicus et legatus omnibus cruce signatis diem statuerunt peremptorium, ut in Ascensione Domini apud Lugdunum cum equis et armis sub pœna excommunicationis venirent, ipsos ad expeditionem propositam secuturi. B

Rex Angliæ impressionem facere in terras Regis Francorum prohibetur.

Rex Anglorum interea, qui ardenti desiderio sitiēbat ad partes transmarinas hostiliter transfretare, convocatis consiliariis suis, fecit recitare literas sibi à domino Papa transmissas (a), quærens ab eis consilium quid super tali inhibitione sibi foret agendum. Placuit itaque prælatis et magnatibus universis ut differretur negotium desideratum, donec constaret de Rege Francorum, qui tam difficile opus et propositum habebat adedque sumptuosum, quem res esset exitum habitura. Erat igitur Rex Anglorum de fratre suo Richardo, qui tunc in Gasconia bellicas agebat expeditiones, valdè sollicitus, supra modum ad ipsum desiderans transfretare. Sed, dum Rex circa fratrem et de ejus subventionē satis curiosus existeret, venerunt nuntii ejus ad Regem cum literis, dicentes ipsum sanum esse et incolumem, et quòd omnia sibi prosperè succedebant. Erat autem tunc inter Regis consiliarios magister Willelmus *de Perepund*, in arte peritus astronomiæ, qui constanter coram Rege affirmabat quòd, si Rex Francorum inchoatam expeditionem exsequendam assumeret, vel nunquam vivus rediret, aut maximam suā et rerum suarum suorumque omnium subiret confusionem. Rex autem, ex his quæ audierat plurimùm exhilaratus, suorum consilio acquievit. . . . C

Pag. 333.

Venit interea Dominicæ dies Ascensionis, qui fuerat à Rege Francorum et legato Galligenis cruce signatis constitutus. Rex autem, ad expeditionem necessariis apud Lugdunum ritè præparatis, cum exercitu quasi invincibili iter arripuit, sequente legato cum archiepiscopis, episcopis et aliis ecclesiarum prælatis. Æstimati sunt autem in exercitu militum et equitum bellatorum ad quinquaginta millia, præter pedites qui quasi sub numero non cadebant. Legatus autem excommunicavit publicè Comitem Tolosanum et omnes ejus fautores, et terram illius totam supposuit interdicto. Profectus itaque Rex micantibus clypeis et vexillis, D cujus progressus aded erat horribilis ut castrorum acies ordinata, in provinciam pervenit Comitis Tolosani. Tandem in vigilia Pentecostes * omnes Avenionem venientes, quæ civitas proxima illis erat de potestate Comitis supradicti, proposuerunt eam prius impetere, et sic terram Comitis totam ab initio usque ad finem cum habitatoribus ejus delere: ubi Rex et legatus transitum civitatis in dolo à civibus postulantes, dixerunt se illuc pacificè advenisse, et non ob aliud civitatis transitum postulasse, nisi ut itineris compendium sequerentur. Cives quoque, super hæc colloquentes, fidem eorum assertionibus non dederunt, dicentes quòd plus in dolo quàm pro viæ compendio exigebant introitum civitatis. At Rex, in furorem versus, juravit se inde non recessurum donec comprehenderet civitatem, et, machinis in locis congruis collocatis, jussit urbem acriter infestari. Fit igitur ad civitatem assultus gravissimus, dum petraria, balista, scrofa, catus, E funda, ensis, lancea, scutum, galea, clava, lorica, sagitta, hinc inde quid valeat experiretur. È contrà civitas ante dies illos ab hostium cuneis prorsus incognita, fossatis, mœniis, turribus, propugnaculis deforis, intus militibus, servientium millibus, equis et armis, lapidibus comportatis, spiculis fabricatis, repagulis et machinis aptatis, et victualibus redundanter referta, hostium supervenientium non expavit incursum. Defensores enim urbis lapides pro lapidibus, tela pro telis, sudes pro sudibus, jacula pro jaculis animosiùs remittentes, et argumenta pro argumentis excogitantes, vulnera Galligenis lethifera inferebant.

* Die 8 junii 1226. Avenionensis urbs, à Rege Ludovico obsessa,

(a) Eas Honorii Papæ literas, *datas Laterani v kal. maii, pontificatûs anno decimo*, recitat Baronii Annalium continuator Raynaldus ad an. 1226, n.º 35 et seq.

- A Cùmque per tempus plurimum protraheretur obsidio, deficientibus alimentis, Diu et industriè à Comite Tolosano defenditur. periit hominum innumera multitudo. Comes enim Tolosanus, ut bellator peritissimus, ante Francorum adventum omnia alimentorum genera, cum senibus, mulieribus, parvulis, necnon et animalibus cum jumentis, ab eorum præsentiā longiùs removens, omne eis alimentorum genus subtraxit. Nec enim solummodo homines, verùm etiam et equos exercitûs et jumenta extinxit: fecerat namque Comes sæpeditus prata arari totius regionis, nec erat jumentis pabuli subsidium, nisi quod ibi delatum fuerat à partibus Gallicanis; unde, necessitate cogente, multæ legiones armatorum à castris recedentes, ut victualia quærent hominibus et pabula jumentis, multa repugnantia sibi municipia in circuitu ceperunt, et multoties à Comite Tolosano, qui cum suis erat agminibus in insidiis constitutus, damna non modica pertulerunt. In obsidione verò Galligenis multa imminebant
- B necis pericula, inter quos fervebant potissimum mortalitas hominum et equorum, tela mortifera et damnosi lapides civium se viriliter defendentium, fames generalis, et præcipuè inter pauperes, quibus deerat cum pecunia alimentum; atque præter cætera miseriarum incommoda quæ sine intermissione grassabantur in populo, oriebantur ex cadaveribus jumentorum et hominum, quæ passim moriebantur, muscæ quædam grossæ et nigerrimæ, quæ, inter tentoria, papiliones et umbracula, se stridore abominabili ingerentes, dapes inficiebant et pocula: quas cùm nemo abigendo arcere poterat à calicibus et catinis, mortem Galligenis subitam inferebant. Confusio Regem et præcipuè legatum invasit, quia, si tanta talisque expeditio infecto recederet negotio, opprobrium tam Franci incurrerent quàm Romani. Tunc principes exercitûs, quibus in tot mortibus longa videbatur mora, minores castrorum cum majoribus ad urbem invadendam sollicitant. Unde super pontem
- C quemdam qui ultra Rhodanum fluvium se extendit ad urbem, tanta se armatorum copia ingressit, quod vel à civibus, vel etiam præ pondere in eodem pugnantium, pons fractus præcipitavit in flumen rapidissimum ad tria millia armatorum. Quid ergò? vox et exultatio civium, dolor et confusio fit Francorum. Tunc cives, visâ opportunitate, dum Franci ad mensam sedentes epulis intenderent et poculis, die quâdam exierunt de civitate in fortitudine gravi, et, facto impetu in hostes non præmeditados, ad duo millia ex Francigenis peremerunt; et absque suorum læsione indemnes civitatem suam ingressi, tales irruptiones fecerunt in hostes. At Rex Francorum, animo nimis consternatus, jussit interfectos in Rhodanum propter corruptionem præcipitari, qui aliud cœmeterium in tanta cadaverum multitudine non habebant. Fecerunt præterea inter se et urbem fossatum spatiosum satis et altum, et insuper obsidio à civitate longiùs arcebatur. Legatus autem et omnis
- D chorus prælatorum Comitem Tolosanum et cives cum universo populo regionis, vindictæ genus aliud non habentes, sub anathemate concluserunt.

Pag. 334.

- Tunc Lodovicus Rex Francorum, ut pestilentiam effugeret, quæ nimis fervebat in castris, ad quamdam abbatiam *Montpancier* (a) appellatam, quæ non multum ab obsidione distabat, se contulit donec civitas caperetur (b): ubi venit ad eum Henricus * Comes Campaniensis, cùm jam quadraginta dies in obsidione peregisset, petens de consuetudine Gallicana licentiam ad propria remeandi; cui cùm licentiam Rex vetuisset, respondit Comes quod, factis quadraginta dierum excubiis, non tenebatur nec voluit diutius interesse. Rex autem, ad hæc nimiâ succensus irâ, affirmavit cum juramento quod, si ita recederet, ipse terram ejus totam incendio devastaret. Tunc Comes, ut fama refert, procuravit Regi venenum propinari ob amorem Reginæ ejus, quam carnaliter illicitè adamavit: unde, libidinis impulsu
- E stimulatus; moras ulterius nectere non valebat.

* Theobaldus.

Comite igitur taliter recedente, infirmabatur Rex usque ad desperationem, et, pervagante usque ad vitalia veneno, perducitur ad extrema; licèt alii asserant ipsum non veneno, sed morbo dysenterico exspirasse. Mortuo itaque Rege, Romanus qui affuit apostolicæ sedis legatus, et prælati qui aderant ejusdem secreti consilarii, mortem Regis expediens decreverunt celare donec civitas redderetur; quia si ita solveretur obsidio, magnum inde scandalum oriretur. Finxit ergò legatus

(a) *Montpancier* castellum erat, non abbatia.

(b) Ludovicus, Avenione potitus, Tolosam usque processit, et iter in Franciam relegendo in castello *Montpancier* infirmari cœpit mense novembri; Theobaldus autem Campaniæ Comes ab exercitu

se subduxerat circa Assumptionem beatæ Mariæ, teste anonymo gestorum Regis Ludovici auctore, suprâ, p. 309. Unde quæ tradit hoc loco Parisius de veneno Regi propinato, nullius esse videntur auctoritatis.

Rege ex pestilentia sublato,

et prælati qui aderant, Regem gravi infirmitate detentum; sed ex medicorum A
judicio citò convaliturum dicebant, denunciante principibus legionum ut urbem
viriliter impugnarent. Corpus autem defuncti Regis fecerunt multo sale condiri, et
in abbazia illa viscera tumultantes, reliquum corpus lintheaminibus ceratis coriisque
taurinis jusserunt involvi; et sic legatus cum prælatis ad obsidionem reversus est,
corpore Regis in abbazia sub tuta custodia deputato. Cùm igitur vidisset legatus
quòd nihil in obsidione proficiebant, sed diversis incommodis prorsus deficiebant,
de consilio majorum qui erant in castris nunciavit in civitatem, instantiùs petens
quatenùs, acceptâ securitate pacificè veniendi et revertendi, mitterent duodecim
ex majoribus civitatis ad legatum, et venirent quantociùs de pace et concordia
tractaturi.

Legatus dolosè
cum civibus
tractatum ha-
bet.

* f. discepta-
tiones.

Datis igitur de securitate obsidibus, venerunt ad colloquium legati cives duo-
decim, et de pacis forma diutiùs tractantes, persuasit civibus legatus constanter B
ut se redderent, salvis sibi et suis omnibus possessionibus et rebus cum libertatibus
universis, sicut hactenùs meliùs et liberiùs habuerunt. Ad hæc cives respondentes
dixerunt quòd nullo modo se redderent, ut sub Francorum viverent potestate,
quorum multoties experti fuerant superbiam et insolentiæ feritatem. Tandem, post
multas hinc inde deceptiones *, petivit legatus ut cum prælatis qui aderant posset
ingredi civitatem, ut fidem probaret eam inhabitantium, affirmans cum juramento se
non ob aliud obsidionem protraxisse, nisi ut salutem quæreret animarum. Addidit
etiam quòd clamor infidelitatis quæ in urbe invaluerat, ad Papam ascendit:
unde scire desiderabat utrùm clamorem opere complevisset. Tunc cives, super
promissione sua fidem habentes, et de fraude nihil sinistrum suspicantes, sub con-
ditione prædicta, præmisso utrimque juramento, concesserunt legato cum prælatis
simpliciter et eorum sequelis ingressum urbis: quos dolosè, ut prælocutum fuerat, C
Francigenæ apertis januis violenter subsequentes, spreto turpiter juramento, cives
ceperunt et eos vinculis constrinxerunt, urbem spoliaverunt, multos occiderunt,
et, dolosam sic adepti victoriam, nobilissimæ civitatis turres et mœnia confregerunt.
Novissimè verò legatus, civitate sub Francorum deputatâ custodia, solutâ obsi-
dione, corpus Regis defuncti cum prælatorum tumultu Parisios jussit deferri, et
in collegio antecessorum suorum more fecit regio sepeliri. Obiit autem Rex mense
septembri (a), cujus mortem, ut dicunt, per mensem et eo ampliùs celaverunt. De
illis autem qui ad obsidionem venerunt cum Rege, tam de interfectis et in flumine
submersis, quàm de pestilentia et morte communi defunctis, plusquam viginti-duo
millia perierunt, ibidem filiis et uxoribus lacrymarum causam et gemituum relin-
quentes. Unde perspicuè constare videtur bellum injustè fuisse susceptum, in quo
concupiscentia magis exarsit quàm exterminium hæreticæ pravitatis. D

An. 1226.

Defuncto itaque Francorum Rege Lodovico, Regina ejus Blanca fecit convocare
generaliter archiepiscopos, episcopos, et alios ecclesiarum prælatos, cum magnatibus
ad coronam spectantibus, ut venirent ad coronationem Lodovici filii sui et Regis de-
functi, Parisios pridie kal. decembris. Sed pars maxima optimatum, ante diem
præfixum, petierunt de consuetudine Gallicana, omnes incarceratos, et præcipuè
Comites Flandrensem Ferrandum et Bononiensem Reginaldum, à carceribus liberari,
qui, in subversionem libertatum regni, jam per annos duodecim sub arctiori custodia
in vinculis tenebantur; et cùm hæc omnia sibi fuèrint emendata, tunc primò ad
coronationem venire non tardabunt. Regina verò, de consilio legati, metuens ne
mora periculum pareret, convocato regni clero et paucis ex proceribus quos habere
poterat, fecit filium suum, puerum scilicet vix decennem, in Regem die Sancti
Andreæ apostoli coronari. Subtraxerunt se quidem ab hac coronatione Dux Bur- E
gundiæ ¹, Comes Campaniæ ², Comes de Bar ³, Comes de Sancto-Paulo ⁴, Comes
Britanniæ ⁵, et ferè omnes, ut breviter dicatur, nobiles ad coronam spectantes,
qui sese potiùs præparaverunt ad pugnam quàm ad pacis et concordie unitatem.
Oriebatur interim rumor irrecitabilis ac sinister, scilicet quòd dominus legatus
secùs quàm deceret se habebat adversùs dominam Blancam. Sed impium est hoc
credere, quia æmuli ejus hoc disseminaverunt: benignus autem animus dubia in
meliùs interpretatur.

¹ Hugo IV.
² Theobaldus.
³ Henricus II.
⁴ Hugo.
⁵ Petrus.

(a) Corr. Novembri; nam, tradente anonymo propria redeuntem infirmitas mortalis invasit, et
gestorum Ludovici auctore, suprâ, pag. 310, Die die dominicâ subsequenti, dum esset apud Mont-
jovis ante festum omnium Sanctorum Regem ad pancier in Alvernia, migravit ad Christum.

ADDENDA

ADDENDA ET CORRIGENDA

In Historia Guillelmi Britonis-Armorici de rebus gestis Philippi-Augusti, edita superius, pag. 62-116, ex ms. codice bibliothecæ Cottonianæ, Vespasianus, D. IV.

MONITUM.

- B** *Quo tempore subjecimus prelo Guillelmi Britonis Historiam de rebus gestis Philippi-Augusti, Francorum Regis, non alium nacti sumus in instructissima regia Parisiensi Bibliotheca manu exaratum codicem, quàm illum qui in supplemento Catalogorum inscribitur sub n.º 1075; sed illum sublestæ admodum auctoritatis, utpote recentioris scripturæ et vix in paucis à Chesniana editione discrepantem. Insperatâ autem fortunâ contigit, ut amicissimus noster, Benedictini quondam ordinis alumnus et antiquitatum mediæ ævi studiosissimus indagator, D. de Betencourt, Londini dum moram faceret, melioris notæ codicem inveniit inter Cottonianæ bibliothecæ lipsana (Vespasianus, D. IV), in quo, ut verum fateamur, desiderantur quædam in editione Chesniana et in ms. codice quo usi sumus obvia, sed illa parùm ad historiam regni publicam facientia, qualia sunt defunctorum hominum apparitiones, et hujusmodi alia quæ cordatum scriptorem dedecent portenta, videnturque, ex fide codicis Cottoniani, adscititiæ* Vide supra, pag. 74.
- C** *potius interpolationes quàm celeberrimi historici fœtus. At, vice versâ, Cottonianus codex haud pauca suppeditat in Chesniana editione manca vel decurtata. Non solum autem variantes ac potiores plerumque lectiones, et ad explenda lacunosa Chesnianæ editionis loca materiam ministrat Cottonianus codex; sed et historiæ continuationem exhibet ab anno 1219, ubi deficit codex Chesnianus, usque ad annum 1270. Ne fraudemur igitur tardius acquisito proventu, præcipuas ex eodem codice subjicimus, appendicis instar, variantes lectiones et benè multas ad Chesnianam editionem accessiones.*

P *AG. 65, b, lin. 7, Ludovicus Pius quoque per miraculum; ms. cod. quasi per miraculum, rectius.*

- D** *Pag. 66, a, lin. 6, post hæc verba, in crastino festi Sanctorum Innocentium, additur in ms. Ad cujus sepulcrum idem Ludovicus accessit orationis causâ; et cum esset inde recessurus, orationem suam ante sepulcrum sic complevit: « Hospes » sancte! ego quidem recepi te, sed minùs honoravi quàm debui. Tu enim gra- » tanter recipiebas quod mea tibi parvitas exhibebat, et dixisti quòd, si tibi Deus » posse in futurum conferret, mihi hoc retribueres: quod tibi faciebam, modò » dedit tibi Deus posse retribuere. Igitur, sicut et promisisti mihi, promove nunc, » et protege Philippum filium meum. »*

Pag. 67, d, lin. 11, post hæc verba, quadratis lapidibus pavementari, additur: Et tunc primò amisit civitas proprietatem antiqui vocabuli quo Lutecia vocabatur. Ad cujus exhortationem aliæ civitates et castella vicos, plateas, pontes, introitus et exitus universos, quadratis et durissimis lapidibus straverunt.

- E** *Ibidem, e, lin. 3, post verba, muro lapideo circumcingi et ornari, additur: ad monitionem cujusdam vetulæ viduæ, quæ dicebat hoc ei in visione revelatum fuisse.*

Pag. 68, e, lin. 5, Alummam; ms. habet Alverniam.

Pag. 70, b, lin. 4, post hæc verba, submonuit proceres, adde; ut adimplerent id ad quod per juramentum tenebantur.

*Pag. 71, a, lin. 5, permittente Comitissâ Campaniæ &c., corrige, prout in ms. cod., permittente Comitissâ (a), matre Roberti Comitis, apud castrum quod Braniam * vocant &c.*

* Braine.

(a) Agnete de Baldimento, nuptâ primò Miloni Comiti Barri ad Sequanam, dein Roberto Comiti Drocensi, fratri Regis Ludovici VII.

Tom. XVII.

E e e e

Pag. 72, b, lin. 1, post verba, maxima cum paucis armatis itinera faciens, adde: A in tribus diebus ex improviso superveniens &c.

Pag. 73, c, lin. 1, et tribus seqq. interpunctionem hoc modo restitue: Henricus Imperator eodem anno obiit, qui, quoniam multos episcopos et archiepiscopos trucidaverat, et ecclesiam Romanam sicut et antecessores sui oppresserat, summus Pontifex electioni Philippi fratris ejus obviavit, et Othoni filio Ducis Saxoniae favit.

Ibidem, c, lin. 6, ubi legitur, mater dicti Henrici Regis, ex parte patris; ms. codex habet, soror Regis Franciæ ex parte patris, et Regis Angliæ soror ex parte matris (a).

Ibidem, d, lin. 8, Mense julio ejusdem anni (1197), ms. codex multò rectius habet: Anno Domini MCXCVIII, mense julio, Philippus Rex &c.

Pag. 74, a, lin. 2, post hæc verba, elevatum est cor ejus, adde: et locutus est in magna superbia, quòd &c. B

Ibidem, b-d. Quæ sequuntur de quorundam hominum defunctorum apparitionibus, non habet ms. codex musei Britannici.

Ibidem, e, lin. 3, Nerviorum; ms. Morinorum.

Pag. 75, a, lin. 7, post verba, Philippus Rex misit solemnes nuncios ad dominum Papam, adde: Innocentium, videlicet Petrum de Corbolio, archiepiscopum Senonensem, cum aliis bonis viris, pro absolutione sua et regni Franciæ impetranda.

Ibidem, c, lin. 1, ms. codex sequentiâ continet, in editis exemplaribus desiderata: In territorio Remensi Comes Retestæ¹ et Rogerus de Rotesto² in ecclesiis et clero tyrannidem exercebant. Anno præterito Rex Philippus petierat adjutorium, tempore guerræ, à clero Remensi: qui responderat quòd eum tantum precibus adjuvarent. Propter quod indignatus, cum idem clerus supplicaret ei, ut prædictos tyrannos reprimeret, respondit: « Sicut noluistis me juvare nisi precibus, nec ego præstabo C » vobis adjutorium, nisi preces. » Et sic per literas rogavit illos malefactores, ut cessarent; sed ipsi, spretis Regis precibus, magis ac magis prædictas ecclesias oppresserunt. Tandem, clero errorem suum recognoscente, et sæpè et multum Regi supplicante, Philippus Rex magnanimus, collecto exercitu, impetum in terras eorum faciens, eos ad deditionem et satisfactionem compulit, vellent nollent (b).

Ibidem, c, lin. 5, post eidem Hugoni, adde: subduxerat dolo, et quædam municipia eidem Hugoni et Comiti Augi &c.

Ibidem, c, lin. 8, Idem verò Johannes, adde: post multos defectus tandem pepigit quòd &c.

Ibidem, d, lin. 7, inde ut terram suam quocumque modo recuperaret, lege, recuperare posset; et, addito commate, perge: Paulatim procedens, in insula juxta D vicum Andeliacum &c.

Ibidem, e, lin. 2, propugnaculis et fenestris arcubalistaribus injectis, emanda interjectis.

Pag. 76, c, lin. 1, post verbum Allobrogibus, adde cum ms. codice: de mandato Regis.

Ibidem, d, lin. 3, Sardias; ms. habet Gadras vel Jadras, Zara.

Pag. 77, c, lin. 7, similia officia; ms. cod. servilia officia.

Pag. 78, c, lin. 1, post valles, hoc modo restitue locum vacuum: et valles naturales quæ circuibant castrum ex omni parte.

Pag. 79, a, lin. 2, ubi legis coxam; ms. habet costam.

Ibidem, c, lin. 1, Sed omnia ædificia &c. huic locum sic restitue: Sed eadem horâ obsessi cremaverunt omnia ædificia quæ erant in illo vallo, et eorum impetum E tardaverunt. Cessante igne, obtinuimus primum vallum; secundum verò et illud in quo arx erat, cum majori difficultate: sic videlicet &c.

Pag. 80, d, lin. 4, sequenti anno; corrige sequenti autumno.

Ibidem, d, lin. 7, quam Richardus Rex dudum, adde: firmaverat et munierat. Superveniente autem hyeme &c.

Ibidem, e, lin. 4, Girardum de Archiis, lege, prout in ms. codice, de Athiis.

(a) Utraque lectio probanda. Maria namque Trecensis Comitissa, mater Henrici Regis Jerosolymorum, nata erat Rege Ludovico VII et Alienorâ, matre scilicet Richardi Angliæ Regis ex

secundo ejus cum Henrico II Rege matrimonio.

(b) Lepidam eam historiam versibus etiam exornavit Brito noster, lib. I Philippidos, suprâ, p. 133 et seq.

A Pag. 81, a, lin. 3, post verbum possidere, adde: Anno Domini MCCVI, fuit eclipsis solis particularis pridie kal. martii, in sexto gradu Piscium, hora diei quintâ.

Pag. 82, a, lin. 2, ubi legis cum trecentis militibus Francs; scribe quadringentis. Ibidem, lin. 5, pro undecim, scribe quadraginta.

Ibidem, d, lin. 3, petiit Rex ut hoc emendarent, adde: iudicio curiæ.

Ibidem, d, lin. 11, post verbum confiscata, adde cum ms. codice: Proventus tamen quos inde Rex levaverat in illis duobus annis, ipsi Regi, per consuetudinem regni de feodis saisitis per culpam vassallorum, integrè remanserunt, nisi quod ipse de gratia sua trecentas libras utrique concessit: qui tamen, suo forefacto recognito, literas suas (a) concesserunt Regi de jure suo, sicut petebat, ei fideliter exhibendo.

Pag. 83, d, lin. 8, convicti et condemnati, ms. codex habet: convicti et coram B archiepiscopo Senonensi* et Petro Parisiensi condemnati &c.

* Petro.

Pag. 84, b, lin. 1 et seqq. ms. codex plura habet quàm typis editi libri, in hunc modum: Post hæc, scilicet anno Domini MCCX, Guido Comes Alvernæ multis multas injurias irrogabat, multæque de ejus intolerantiâ ad aures Philippi Regis magnanimi querimoniæ [ferebantur]; qui correptus à Rege per literas et per nuncios increpatus, non solum non destitit à sævis actibus, immò in Dei ecclesiam manum injiciens, quoddam regale monasterium violenter destruxit, et episcopum Claromontensem* cepit. Quod cum audisset Rex, qui hanc sibi virtutem quasi innatâ consuetudine specialiter appropriabat, ut ecclesiarum injurias nunquam dimitteret impunitas, congregato exercitu (b), misit milites et satellites quamplures, cum Cadoco, Guidone de Donnâpetra et archiepiscopo Lugdunensi*, et multos alios post illos, qui ad expensam fisci missi fuerant. Qui intrantes

* Robertum.

* Reginaldo.

* Riom.

* La Tourniole.

* Guillelmus X.

C terram Alvernæ, obsiderunt Ryonem* castrum, et fuit eis redditum, datis obsidibus de potentibus hominibus loci, qui diù manserunt Parisius in catenis numero quadraginta. Inde procedentes, multa ceperunt municipia et villas, et obsederunt Turnellam* castrum inexpugnabile, collicivis altissimis et vallibus profundissimis, turribus et muris multiplicibus circumcinctum, viris armatis et victualibus intus refertum. Die verò quâdam minuti erant viri fortissimi de exercitu, jacebantque in papilionibus suis, sicut oportebat minutos; equi tamen eorum pascebant juxta exercitum in herbosis. Obsessi, per exploratores certificati de minutione eorum, exierunt et ceperunt equos, volentes eos ducere intra castrum. Milites verò et satellites, quasi minutionis obliti, pugnaverunt cum illis et abstulerunt eis prædam, et ceperunt plures fortissimos ex eis, inter quos fuit filius* ipsius Comitis Guidonis, et filius domini de Pinu (c), nepos ejusdem Comitis. Cum autem audisset Rex D quod ipsi obsedissent castrum illud, quod nullo modo posse expugnari credebat, missâ per nuncium epistolâ, mandavit eis ut obsidionem dimitterent; sed antequam nuncius pervenisset ad illos, tam castrum quàm omnes municipales capti erant. In illo castro sic capto invenerunt libros, ornamenta et thesauros monasterii

(a) Literas Autissiodorensis episcopi recitat ex cartulario Philippi Augusti Colbertino Martenius, t. I Collect. Ampl. col. 1110:

E «Guillelmus, Dei gratiâ, Autissiodorensis episcopus, omnibus &c. NOVERITIS quod confitemur nos debere domino nostro Philippo, Regi Francorum illustri, exercitum suum, sicut commune episcoporum et baronum debet, et illum de cætero per nostros milites, sicut alii, faciemus. Idem enim dominus Rex personam nostram à servitio exercitus, quamdiu vixerimus, relaxavit; et nos pro hac relaxatione, et pro amore ipsius et gratia habenda, concedimus et volumus quod ipse de proventibus regaliis nostrorum, quos percepit usque ad festum Sancti Johannis-Baptistæ nuper præteritum, pro sua retineat voluntate. Super eo autem quod exinde retinebit, ipsum vel hæredem suum, vel alium, non trahemus in causam, et relaxabimus interdictum: in cujus rei testimonium &c. Actum apud Meledunum, anno Domini millesimo ducentesimo decimo-secondo, mense augusto.»

Literæ autem Aurelianensis episcopi erant hujusmodi (ibidem):

«Manasses, Dei gratiâ, Aurelianensis episcopus. Tom. XVII.

»pus &c. NOVERITIS quod nòs confitemur »debere domino nostro Philippo, Regi Francorum »illustri, exercitum suum, sicut commune baro- »num et episcoporum debet, et illum sicut alii »faciemus. Pro habendo autem amore suo et gratia, »et pro habendis literis de quitatione procuratio- »num de Piveris et de Magduno pro sexaginta »libris Parisiensibus, annuatim reddendis præposito »domini Regis Aurelianensi in festo omniuni »Sanctorum, volumus et concedimus quod ipse »de proventibus regaliis nostrorum, quos ipse »percepit usque ad festum Sancti Johannis-Baptistæ »nuper præteritum, pro sua retineat voluntate. »Super eo autem quod exinde retinebit, ipsum vel »hæredem suum, vel alium pro ipso, per nos vel »per alium in causam non trahemus, et relaxabimus »interdictum. In cujus rei memoriam præsentis »litteras fecimus annotari et sigilli nostri munimine »roborari. Actum apud Meledunum, anno Do- »mini millesimo ducentesimo decimo-secondo, »mense augusto.»

(b) Pro sequenti narratione, Chesniana editio habet tantum, illum exhereditavit.

(c) Alberti domini de Turre-Pint, qui duxerat in uxorem Mariam Comitis Guidonis sororem.

Eeee ij

supradicti : quæ omnia , de mandato Regis , dicto monasterio restituta sunt mirâ A
munificentia Regis ; totam illam terram viriliter oppugnatam et captam dono dedit
Guidoni de Donnapetra et hæredibus suis perpetuò possidendam.

* Guillelmus.
* Ludovicus.
* Premislaus.

Pag. 85, a, lin. 9, post Dux Austriæ, addit ms. cod. Dux Frigiæ¹, Dux Bavarizæ²,
et Rex Boëmiæ³ &c.

Ibidem, b, lin. 8, ubi legis per cimas transivit Alpes, ms. habet per turmas.

Pag. 89, a, lin. 1, post mare Anglicum sitam, adde in vigilia Ascensionis.

Ibidem, b, lin. 12, post hæc verba dimissâ obsidione Gandavi, additur in ms.
codice : præmisso eis Petro Comite Britannizæ cum..... militibus.

Ibidem, c, lin. 9, post Insulam verò, ms. addit : non multum pòst, propter
malitiam inhabitantium in ea, funditus evertit. Nam Insulani, proditione factâ,
servientes Regis ejecerant, Ferrando recepto ; sed Rex, collecto exercitu, eam
obsedit, et cepit et destruxit ; Casellum semidirutum &c. B.

Ibidem, d, lin. 3, post verba plurimos parvulos, adde, prout in ms. codice : CLXXXIIII
obsides suspenderat.

Pag. 92, a, lin. 1, de beato Fabiano, rectius ms. codex, de Sancto Sebastiano.

Ibidem, d, lin. 6, post verba, gratiâ sancti Spiritûs invocata, additur in ms. codice :
datâ ab episcopis, paucis tamen qui aderant, nostris benedictione, et sententiâ
excommunicationis in hostes, exierunt de castro &c.

Ibidem, e, lin. 4, pro Anno MCCXIV, ms. habet, Eodem anno, scilicet 1213.

Pag. 93, a, lin. 9, parmâ prætentâ ; ms. addit quæ targia dicitur.

Ibidem, b, lin. 5, Emisit ergò &c. ; ms. autem, Adveniente ergò adversario, ut
solebat, emisit contra eum quadrellum de arcubalistaria, et stetit infixus fortiter
in parma. Ille autem &c.

Ibidem, c, lin. 4, Aimericum cognomine Le Brun ; ms. codex, omisso nomine C
Aimericum, habet : virum Lemovicensis pagi, cognomen habens Lebuvrum.

Ibidem, d, lin. 2, pro his verbis, cum jam distaret à loco quantum exercitus uno
die procedere potest, ms. habet circa decem milliaria.

Pag. 99, a, lin. 8, quàm aliquis qui eidem prælio interesset ; ms. codex, quàm
alius qui ex parte ejus esset.

Pag. 100, a, lin. 11, et aliorum ; adde Flandrensium.

Ibidem, b, lin. 1, post ubi positi erant ; ms. addit : usque in sequens mane ser-
vandi duo majores Comites, Ferrandus videlicet et Reginaldus, et irâ dictante,
improperavit Rex eidem Reginaldo quòd &c.

Pag. 107, c, lin. 8 : Ludovici Simon Comes, lege Ludovici et Simonis Comitis.

Pag. 108, a, lin. 3, pro imposuit eis ibidem coronam, ms. codex habet : im-
posuit sibi ibidem coronam iterum, propter loci et civitatis ac civium reverentiam D
et honorem.

Ibidem, lin. 5, post dynastiam, adde : seu dignitatem imperii.

Ibidem, b, lin. 4, post verba murorum suorum, adde, prout in ms. codice : nec
volunt pati quòd villæ suæ municipia in aliquo muniantur.

Ibidem, b, lin. 10, Dinasdinensem, hanc vocem sic effingit codex, Duu⁷nien⁷, quæ
de Durovernensi seu Cantuariensi archiepiscopo interpretari potest.

Pag. 109, a, lin. 5, pro dictos milites, ms. habet ducentos milites.

Ibidem, lin. 9, unâ cum baronibus, adde : qui dictum Ludovicum vocaverant.

Pag. 111, b, lin. 4, post verba capti fuerunt, adde cum ms. codice : solo Roberto
[filio Galteri] vivo servato, decollati sunt.

Pag. 112, c, lin. 7, Petrus Parisiensis episcopus, adde : et frater ejus Galterus
camerarius &c.

[Hactenus typis edita Guillelmi Britonis exempla, et regiz Parisiensis bibliothecæ E
ms. codex quo usi sumus. Quæ sequuntur, ea accepimus ex ms. codice musei Britan-
nici, de quo præfati sumus suprâ.]

Anno incarnationis Dom. MCCXX, firmatæ sunt treugæ inter Philippum Regem
Franciæ et Henricum juvenem Regem Angliæ (a).

HENRICUS, Dei gratiâ, Rex Angliæ, dominus Hiberniæ, Dux Normanniæ et Aquitaniæ,
Comes Andegaviæ, omnibus ad quos literæ præsentis pervenerint, salutem. NOVERITIS quòd

(a) Editas de induciis eo anno ictis inter Phi- col. 1143, et in Corpore diplomatico D. Dumont,
lippum Franciæ Regem et Henricum III Angliæ t. I, p. 160, contulimus cum exemplo in Archivo
Regem literas, à Martenio, t. I Collect. Ampl. regio Parisiensi asservato, pluteo Anglia.

A dominus Philippus, Dei gratiâ, Francorum Rex illustris, pro honore Dei, et Terræ sanctæ transmarinæ et terræ Albigensium succursu, et obtentu precum domini Papæ, nobis et hominibus et imprisiis nostris, qui apertè guerreaverunt de hac ultima guerra quæ fuit inter eundem dominum Philippum Regem Francorum et dominum Johannem quondam Regem Angliæ, patrem nostrum, dedit rectas treugas de se et hominibus suis ab instante Pascha quod erit ab incarnatione Domini millesimo ducentesimo vicesimo, in quatuor annos completos, salvis prisonibus suis quos penes se habet, et salvo juramento quod villæ Flandriæ et Hanoyæ, et milites et alii homines Flandriæ et Hanoyæ ei fecerunt. Et nos eidem domino Philippo Regi Francorum, et hominibus et imprisiis suis, qui apertè guerreaverunt de hac ultima guerra quæ fuit inter ipsum et dominum Johannem quondam Regem Angliæ, patrem nostrum, dedimus rectas treugas de nobis et hominibus nostris ab instanti supradicto Pascha in quatuor annos completos, salvis prisonibus nostris quos penes nos habemus.

B 2. Idem autem Rex Francorum, et homines et imprisii sui, erunt in ea teneatura in qua sunt modò, et in qua fuerunt tempore treugæ firmatæ inter ipsum Regem Francorum et dictum patrem nostrum. Et nos, et homines et imprisii nostri, erimus in ea teneatura in qua sumus modò, et in qua dictus Johannes pater noster, et homines et imprisii sui fuerunt tempore treugæ primæ (a) firmatæ inter ipsum Regem Francorum et dictum Johannem patrem nostrum.

3. Nullus multarius, nec aliquis qui fuerit forbannitus à dicto Rege Franciæ, à tempore dictæ treugæ inter ipsum Regem Franciæ et prædictum Johannem patrem nostrum, usque ad prædictum terminum, poterit intrare terram prædicti Regis Francorum, nisi de voluntate ejusdem Regis. Similiter, nullus multarius, nec aliquis qui fuerit forbannitus à prædicto Johanne patre nostro, à tempore datæ treugæ inter ipsum Regem Francorum et jam dictum patrem nostrum, usque ad prædictum terminum, poterit intrare terram nostram, nisi de voluntate nostra.

C 4. Si autem aliquis cujus terram idem Rex Philippus habeat in manu sua, venerit in terram prædicti Regis Francorum, non poterit in terra ejusdem Regis Francorum facere moram, nisi jaceat in lecto ægritudinis, præterquam ad portum maris, ubi poterit ventum exspectare usque ad tempus competens. Similiter, si aliquis cujus terram habeamus in manu nostra, venerit in terram nostram, non poterit in terra nostra facere moram, nisi jaceat in lecto ægritudinis, præterquam ad portum maris, ubi poterit ventum exspectare usque ad tempus competens.

5. Si quis de comitatu Andegaviæ vel Britanniæ prædicto patri nostro tunc temporis adhærebat, quando data fuit treuga inter ipsum Regem Francorum et sæpeditum patrem nostrum, vel nobis nunc adhæreat, et voluerit facere moram in comitatu Andegaviæ vel Britanniæ, non poterit morari in comitatu Andegaviæ, nisi de voluntate prædicti Regis Francorum et senescalli Andegaviæ, nec in comitatu Britanniæ, nisi de voluntate ipsius Regis Francorum et Comitæ Britannæ.

6. Nos non capiemus malam toltam in terra nostra de hominibus et imprisiis prædicti Regis Francorum; nec idem Rex Francorum in terra sua de hominibus et imprisiis nostris.

D 7. Rex autem Romanorum et Siciliæ Fredericus erit in ista treuga, si voluerit.

8. Si autem aliquis de hominibus prædicti Regis Francorum interciperet in hac treuga, idem Rex moneret eum bonâ fide, quòd interceptiones emendaret; quòd si ad monitionem suam eas infra sexaginta dies nollet emendare, gentes nostræ possent in ipsum interceptorem vindicare de interceptionibus, et supradictus Rex Francorum exinde se non intromitteret. Et nos de hominibus et imprisiis nostris simili modo facere debemus; et dictus Rex Francorum sine mefacere poterit interceptiones emendare, si ei placuerit, et nos exinde nos non intromitteremus.

9. Et sciendum quòd carissimus et fidelis filius suus Ludovicus primogenitus creantavit eidem patri suo bonâ fide, quòd treugam istam tenebit, quamdiù idem pater suus eam tenebit. Hanc autem treugam dictus Rex Francorum bonâ fide et sine malo ingenio tenebit, et à suis bonâ fide et sine malo ingenio faciet teneri.

10. Et hanc treugam juraverunt ex parte nostra archiepiscopus Cantuariensis¹, episcopus Wintoniensis², Hubertus de Burgo (b) justitarius Angliæ, Comes Warennensis³ et

¹ Stephanus.

² Petrus de

Rupibus.

³ Willelmus.

(a) Eas induciarum literas Joanni Angliæ Regi anno 1114 concessas vide suprâ, p. 103.

(b) Literas quibus se Hubertus de Burgo constituit servandi pacti sponsorem, habemus ex originali in Archivo regio Parisiensi, pluteo j. 191, in hæc verba:

« Omnibus Christi fidelibus præsentis literas inspecturis vel audituris H. de Burgo justitarius Angliæ; salutem. NOVERITIS nos jurasse, tactis sacrosanctis evangelis, in præsentia venerabilis patris nostri domini Danderii, Dei gratiâ Norwicensis electi, domini Papæ camerarii et apostolicæ sedis legati, domino nostro H. Rege Angliæ

» præsentem et mandantem, et præsentibus etiam nunciis domini Philippi Regis Francorum, videlicet » magistro Simone de Domibus, clerico, et domino » Willelmo de Valle-coloris, milite, quòd toto » posse nostro et bonâ fide observabimus et observari faciemus treugas captas inter dominum Philippum Regem Francorum et dominum nostrum » H. Regem Angliæ, sicut in literis domini Philippi Regis Francorum et domini nostri H. Regis Angliæ super eisdem treugis confectis continetur. » Quod ut firmum sit et stabile, præsens scriptum » sigilli nostri munimine roboravimus. Actum apud » Londonum, anno ab incarnatione Domini mille-

* Willelmus. Comes Saraesburnensis *, quod eam toto posse suo bonâ fide observabunt et facient observari. Et nos prædictam treugam creantavimus, quod sine malo ingenio et bonâ fide eam tenebimus et faciemus teneri. Quod ut firmum sit et stabile, præsens scriptum sigilli nostri appositione roboravimus. Actum apud Londonum, ab incarnatione Domini millesimo ducentesimo decimo-nono (a), XIII die martii, anno verò regni nostri quarto.

An. 1220.

In Quadragesima præcedenti, dominus Papa episcopum cardinalem (b) qui fuerat.... in Franciam destinavit, petens per eum à Philippo Rege, ut per singulas domos totius regni permetteret tres denarios annuatim usque in triennium ad succursum Albigesii erogari. Rex autem huic petitioni minimè acquievit.

Almauricus, filius Simonis sanctissimi Comitis Montis-fortis, ætate illâ viriliter oppugnavit infideles, qui, licet paucos bellatores haberet, multa eorum castella obtinuit. Sed (proh dolor!) Guido frater ejus eodem tempore ab infidelibus interfectus est: manus autem Domini erat cum Almaurico, quæ supplebat numerum bellatorum. Erat enim in partibus illis præfatus episcopus cardinalis legati fungens officio, à summo Pontifice destinatus.

* Guillelmus de Seignelay.

Magister Galterus Cornutus à majori parte capituli Parisiensis in episcopum est electus, et ab archiepiscopo Senonensi et ejus suffraganeis confirmatus; contradictus tamen à cancellario et quibusdam aliis canonicis, Romam vadens, gratiam in conspectu Romani Pontificis invenire non valens, depositus in patriam est reversus, et episcopus Altissiodorensis * ejus loco est subrogatus: quæ omnia Philippo Regi minimè placuerunt.

* Castelnaudari.

Almauricus Comes obsederat Castrum-novum *, sorteque accidit ut Guido Comes Bigorensis, frater ejus, annum ætatis suæ circiter XXII agens, nocte quâdam cum militibus excubias observaret. Mane facto, exarmaverunt se milites, egressum hostium die illâ ulteriùs non timentes, et ad castra reversi sunt. Quo comperto, egressi sunt hostes. Guido autem et duo milites alii qui nondum fuerant exarmati, eis strenuè occurrerunt et eos in oppido fugaverunt tanto impetu quod ipsi cum eis primum vallum, quod barbacana dicitur, intraverunt. Credebant enim quod alii de exercitu sequerentur eosdem: et sic tali infortunio et incircumspecto probitatis ardore capti et interfecti fuerunt.

* An. 1220.

Eodem anno *, Altissiodorensis episcopus transfertur ad cathedram Parisiensis ecclesiæ, odiosus Philippo Regi et universitati scholarum, cujus improbitate actum est ut omnes magistri theologiæ et aliarum facultatum, qui Parisius docebant, suspenderent à legendo à media Quadragesima usque ad medium augusti: propter quod tam à clero quàm à populo et militibus odio habebatur.

Eodem anno, coronatus est in Imperatorem Romanum Fredericus Rex Apuliæ et Suaviæ, in festo omnium Sanctorum, ab Honorio Papa tertio.

Anno ab incarnatione Domini MCCXXI, Philippus Rex christianissimus, cum consilio et auxilio quorundam episcoporum regni sui, misit in Albigesium ducentos milites et decem millia peditum armatorum ad succurrendum Comiti Almaurico, qui patri suo sanctissimo Simoni successerat in terra illa. Sed protervia hæreticorum contra eum in tantum invaluerat, quod ipse eis resistere vix posset, nisi catholicorum adjutoria per matrem suam ecclesiam et per episcopum Carcassonensem Guidonem piis prædicationibus mendicaret. Huic exercitui misso de Francia præfuerunt archiepiscopus Bituricensis ¹ et Comes Marchiæ ².

* Simon.
* Hugo X de Lisiniaco.

In eodem anno sextarius annonæ venditus fuit Parisius XVI sol. parisienses, et fuit raritas frugum per universum regnum Franciæ, à mari Angliæ usque ad alveum fluminis Ligeris. Tempore quo frequentabantur nundinæ Endicti prope Sanctum-Dionysium, tantæ et tam frequenter oriebantur tempestates horridissimæ, quod infra octo dies interfecti fuerunt in pago Belvacensi et Parisiaco per loca ictibus fulminum quadraginta homines, et quidam auriga et jumentum suum in exitu Endicti fulminati sunt die Jovis post festum Sancti-Johannis. In castro quod dicitur *Petrafontis*, dum presbyter divinis intenderet sacramentis, ita tonuit et pluuit, quod in eadem ecclesia quinque homines mortui fuerunt, et ipse sacerdos et viginti-quatuor alii homines adeò læsi et vulnerati fuerunt, quod longo tempore post vix convalescere potuerunt; calix in altari fuit comminutus per frusta, Eucha-

» simo ducentesimo decimo-nono, mense martio. »
Literæ quoque Comitis Saresberiensis ibidem habentur, eisdem verbis conceptæ.

(a) Annus erat 1220; more autem Gallico 1219.
(b) Conradum Portuensem episcopum, in Narbonensi provincia apostolicæ sedis legatum.

A ristiâ remanente integrâ et intactâ. Sequenti die Veneris, ante festum beati Petri ad vincula, fulminata et damnificata est domus Eleemosynæ juxta ecclesiam beatæ Mariæ Parisius, et domus Eleemosynæ ante ecclesiam Sancti-Stephani de Monte; et in duobus aliis locis ceciderunt fulmina in Parisiaca civitate: quidam carpentarius fuit fulmine interfectus.

Anno ab incarnatione Domini MCCXXII, cùm christiani tenuissent Damietam per duos annos, præerat eis Pelagius Romanæ ecclesiæ cardinalis, ex parte Romani Pontificis legati fungens officio, et pecuniam publicam quæ per universum mundum ab ecclesiasticis viris nomine vicesimæ, et aliis modis minùs rectis, tam à clero quàm populo fuerat extorta, pro voluntate sua quibus volebat dispensans: qui cùm esset Hispanus genere, Francigenis minùs quàm quod deberet, donabat. Hic persuasit, immò coëgit christianos, ut castra moventes irent et Taphnida obsiderent. Quod cùm dissuaderetur ei à Johanne Rege Jerosolymitano, christianissimo et in bello fortissimo, et ab aliis qui periti erant in usu armorum, ipse potestate sibi traditâ excommunicavit omnes qui ei contradicerent in hoc facto, et etiam omnes qui ejus proposito contrairent, aut ejus voluntati in aliquo dissentirent: unde ipsi propter Deum obedientes eidem, et scienter manum in ignem mittentes, perrexerunt cum eo. Soldanus* autem congregavit exercitum. Erat autem septimus annus quo Nilus solet excrescere: qui cùm excrevisset, vallibus et terris inferioribus jam stagnantibus, christianorum exercitus non potuit aut ultrâ progredi, aut Damietam redire, nec aliqua de parte poterant eis victualia provenire. Unde necessitate compulsi, et Rex et cardinalis et omnes alii se dederunt Soldano, et reddiderunt ei Damietam pro redemptione corporum suorum; et ita apparuit manifestè quòd coacta servitia et pecunia extorta nunquam placent C Deo.

* Saphadinus.

Anno prænotato, orta est guerra in minori Britannia, in patria Ocismorum, quæ olim *Legionia*, nunc verò *Leonia* appellatur (a).

(a) Bellum istud fusè descripsit Armoricus sub finem libri XII Philippidos, suprâ, p. 276 et seq., eoque chronicum suum itidem hoc loco terminasse videtur. Nam quæ sequuntur in codice Cottoniano,

alterius ea sunt auctoris qui, prout jam diximus, chronico ejus appendicem addidit ad annum usque 1270, orsus ab anno 1214.

INDEX GEOGRAPHICUS.

Literæ quæ numeros sequuntur, denotant literas positas in margine; litera n notas indicat.

A.

- ABBAVILLA**, in Pontivo. 590. b.
S. Abraham, in Syria. 476. d.
Abrincensis urbs, in Normannia. 57. c. 80. b. 211. a. 212. d. 392. a.
Accium, in Syria. 32. a. 33. c. 34. a. 35. d. *Saint-Jean-d'Acre*.
Accon, *Acon*, *Achon*, *Acharon*, in Syria. 70. b. d. 162. e. 163. c. 164. b. d. 373. c. 374. a. 376. a. 426. a. 473. a. 481. a. 532. e. 640. et seq. 643. e. 669. e. 674. d. 753. e. *Saint-Jean-d'Acre*.
Aconensis turris maledicta. 521. d. 523. b.
Acra, in Syria. 476. d. 496. b. 497. a. 511. a. 635. b.
Acre, portus Adriatici maris. 535. d.
Ædua urbs, in Burgundia. 129. e. *Autun*.
S. Ægidii ad Rhodanum urbs. 502. c.
Ager Sanctus, sic dictus locus in quo Franciæ et Angliæ Reges, anno 1188, crucibus insigniti, Jerosolymitanam profectionem voverunt inter Gisor-tium et Triam. 25. c. 68. d. 367. a.
Aguranda, in comitatu Marchiæ, 104. d.
Alba fl. 229. b. *L'Aube*.
S. Albani abbatia, in Anglia. 732. d. 734. c. 735. e.
Albemarla, *Aubemallia*, *Aubemala*, *Aubumarum*, in Normannia. 46. a. 58. c. 73. a. 172. a. 175. c. 176. e. 383. b. 482. e. 570. e. 578. d. 579. a. 677. d. *Aumale*.
Albemarla comitatus. 44. b. 52. c. 86. c. 100. c. 272. n. 399. b. 413. b. 542. c. 549. e. 576. d. 578. b.
Albia urbs. 220. d.
Albigensium terra. 62. b. 82. b. 92. b. 402. e. 704. b.
Albion, sic appellata Britannia insula. 17. e. 64. b.
Aldenarda, in Flandria. 542. n. *Vide*, *Audenarda*.
Alenceum, *Alanconis urbs*, in Norman. 158. a. 482. a. 554. d. 670. a. *Alençon*.
Alenconensis comitatus. 423. b.
Algia, Normannia regio. 172. c. 190. a. *Le pays d'Auge*.
Alexandret, maris portus in Syria. 531. b.
Aliermont, nemus Rotomag. ecclesiæ. 581. e. 608. b. 656. n.
Allobrogia pro Burgundia. 65. b. 260. a.
Alnetum, in Medunt. territorio. 151. d. *Aunai sous Anet*.
Alost, in Flandria. 542. n.
Alta-ripa, in territorio Tolosano. 709. b.
Altissiodorense S. Germani monaster. 284. a.
Alvernia. 44. a. 68. e. 69. d. 104. d. 147. c. 310. d. 311. c. 370. b. n. 440. e. 582. d. 633. c.
Ambasia, *Ambedium*, in Turonia. 39. c. 217. e. 489. b. *Amboise*.
Ambrielues, in Arduenna silva. 461. n.
Ambianensis urbs. 13. a. 71. d. 135. a. 139. c. 142. c. 450. a. 619. d. 645. b.
Ambianensis communia. 97. c. 101. d. 409. c.
Ambresbiria, puellare monast. ordinis Fontebraldensis, in Anglia. 468. b.
Amvers, maris portus in Brabantia. 564. a.
Anagnia, urbs episc. in Campania Romæ. 541. a.
Ancune, portus Adriatici maris. 535. d.
Andegavia. 58. d. 90. b. 192. a. 229. b. 597. a. 681. d. 685. a. *L'Anjou*.
Andegavensis urbs. 60. c. 74. e. 80. d. 81. b. 92. e. 93. d. 215. a. n. 217. b. 243. a. 244. c. 247. d. 393. c. 402. a. 403. d. 404. d. 426. d. 431. a. 596. c. 608. a. *Angers*.
Andegavensis comitatus. 43. a. 50. d. 54. c. 74. e. 75. c. 104. b. 310. d. 386. d. 388. e. 389. a. 423. b. 433. a. 598. c.
Andegavensis castellaniam. 81. n.
Andegavensis senescalcia. 599. b.
Andegavensis militia. 102. d. 277. d. 413. e. 572. a. 568. d. 596. d. 647. a. 682. b.
Andegavensis moneta. 447. b. 451. b. 457. b. 466. c. 506. b.
Andeleium, *Andeliacum*, in Vilcassino Norman. 45. a. 52. c. 177. d. 578. c. 601. a. 608. b. 652. d. 654. d. 655. e. et seq. *Andely*.
Andeliaci insula. 54. b. 56. e. 75. d. 184. a. 195. a. 391. b. 581. et seq. 678. b. n. 681. b. 684. a. e.
Andeliaci castrum. 426. c. *Vide*, *Gail-lardum*.
Andelotum, in Normannia. 229. e. non *Andelot*; sed *Andelota silva*, *la forêt d'Andenne*.
Andenesium, in Andegavia. 91. b. *An-cenis*.
S. Andreæ caput, in insula Cypri. 640. c.
Angeliacensis S. Joannis urbs, in Picta-via. 305. d. 419. c. 431. d.
Angliæ barones. 109. b. 719. et seq.
Anglica militia. 267. a.
Anicium. 12. *Vide*, *Podium* in Vallavis.
Antaradensis urbs, in Syria. 531. a.
Antiochia Syria. 461. d. 473. a. 477. a. 481. b. 482. c. 484. e. 485. c-e. 531. b. 670. a. 753. e.
Antiochet, ad fl. Scalandros. 531. d.
Apriliacum, in Norman. 50. d. *Avrilli*.
Aquapendente, in Tuscia. 84. d. 253. b. 397. d. 439. b. 541. c. 586. b.
Aquignies, in Norman. 570. d.
Aquila, in Provincia. 500. d.
Aquilina silva. 128. d. *La forêt d'Iveline*.
Aquinum, in Campania Romæ. 540. d.
Aquisgranum. 48. a. 49. c. 107. d. 108. a. 587. a. 657. b. *Aix-la-Chapelle*.
Aquitania ducatus. 54. c. 75. c. 285. e. 420. b. 458. a. 459. b. 621. a-e.
Aragonia regnum. 704. b.
Arar, Burgundia fl. 251. a. *La Saone*.
Archæ, castellum in Syria. 531. a.
Archæ, castrum in Normani. 42. c. 44. b. 55. a. 57. c. 59. a. 72. c. 76. c. 169. c. 381. e. 389. b. 392. a. 560. b. 562. b. 570. e. 576. d. 578. b. 682. c.
Ardennarum militia. 249. a. 267. b.
Aredos, insula in mari Syrio. 531. a.
Arelatensis urbs, in Provincia. 502. c. 561. d. *Arles*.
Argentaire, insula Italici littoris. 501. b.
Argentolium, in Paris. territorio. 28. a. 69. c.
Argentonium, in pago Bituric. 27. b. 68. d. 147. a. 367. c. *Argenton*.
Arguellum, in Vilcassino, 54. c. 76. a. 389. a. *Orgueil*.
Aria, castellum in Artesia. 88. b. 400. a. 542. n. 588. d. 700. n. 712. b. 721. d. *Aire*.
Arle-le-Nair et Arle-le-Blanc, in Tus-cia. 541. c.
Armoricanorum militia. 631. a. *Vide*, *Britannia*.
Arna fl. 168. b. *L'Orne*.
S. Arnulphi grangia, juxta Crispiacum in Valesio. 449. n.
Aroasiæ cœnobium, in Artesia. 662. d.
Arroasia, olim Edessa in Mesopotamia. 474. d. n.
Arsacidæ, in Armenia. 643. c.
Ascalona, *Scalona*, in Syria. 164. d. 167. b. 376. e. 462. d. 473. a-e. 523. a. 526. e. 530. c. 547. d. 549. b. 631. b. 643. e. 669. e.
Assur, *Arsur*, in Syria. 481. a. 530. b. 641. c.
Atax fl. 230. c. *L'Aisne*.
Athia, in Turonia. 217. d. *Athée*.
Atrebatium. 310. c. 311. c. *L'Artois*.
Atrebatum. 136. c. 397. b. 542. n. 582. e. *Arras*.
Atrebatensis castellanus. 719. b. 739. d.
Atrebatensis communia. 79. c. 409. c.
Avalo, in Burgundia. 130. a. *Avalon*.
Audenarda, *Aldenarda*, in Flandria. 105. a. 238. b. 249. e. 542. n.
Audomarense, *S. Hotmari castrum* in Flandria. 49. c. 88. b. 136. d. 386. a. 400. a. 418. a. 542. n. 588. d. 657. c. 678. d. 700. n. 719. b. 720. b. *S. Omer*.
Audomarense S. Bertini monast. 302. d. 418. a.
Audura fl. 168. a. 172. c. *L'Eure*.
Augi, *Aucensis comitatus*. 44. b. 542. c. 549. e. 570. e. 576. d. 578. b.
Augum, in Normannia. 58. c. 681. d. *La ville d'Eu*.
Aunisium

Aunisium territorium. 285. b. *L'Aunis*. Aurelianensis urbs. 10. c. 353. c. *Orléans*. Avinio, in Provincia. 220. d. 309. c. et seq. 335. c. 342. b. 345. a. 421. et seq. 423. c. 432. a. 766. d. Austria pro Austrasia dicta. 17. c. 63. c. *Auvers*, in Vilcassino. 43. n. Auxona fl. 230. c. *Vide*, Atax. Aza, Azai, in Turonia. 29. n. 39. c. n. 633. c. 673. c. *Azai*.

B.

BAFFA, in insula Cypri. 519. n. 640. c. Bailloilum, in Carnot. territorio. 73. d. *Baillau*. Bajæ, portus Capuani littoris. 501. d. Bajocensis urbs, in Norman. 57. c. 79. e. 211. a. 392. a. 612. c. *Bayeux*. Baldac, in regione Chorasmiurum. 485. a. Balum, Balaum, in Cenoman. 488. d. 599. a. 632. e. *Balon*. Bumburc, castellum in Anglia. 571. e. *La Baniare*, *Baignare*, in Apulia. 503. d. 504. b. 637. e. Bapalma, in Flandria. 100. a. 136. d. 271. d. 308. n. 413. a. *Bapaume*. Barbefluctus, in Norman. portus. 448. a. 449. d. 482. a. *Barfleur*. Barbellum ad Sequanam monast. 8. a. 15. d. 66. b. 358. b. Bari, maris portus in Apulia. 535. d. 540. c. *Barlet*, portus in Apulia. 535. d. 540. c. *Baron*, castellum in Syria. 631. b. Barrulus, in Meduntensi territorio. 151. d. *Blaru*. Barrum ad Albam. 150. d. Barrum ad Sequanam. 130. e. *Baruth*, in Syria. 476. d. 526. b. 531. a. 585. b. 591. c. Baterum, insula Capuani littoris. 501. d. *Baudemont*, in Vilcassino. 43. b. 576. d. Baugia, Baugeium, in Andegav. 215. n. 246. a. 567. e. *Baugé*. Bealna vinosa, in Burgundia. 130. a. *Beaune*. Bedefordia, castrum in Anglia. 759. c. Belfogia, villa in Blesensi territorio. 72. a. 169. e. *Belfou*, *Beaufour*. Bellemetensis comitatus. 423. b. *Belême*. Bellicadium, in Provincia. 310. n. *Beaucaire*. Belli-loci abbatia in Anglia. 684. d. n. 730. c. Bellumforte, in Andegav. 91. b. 93. d. 402. a. 404. d. 596. e. *Beaufort*. Bellus-locus, in Turonia. 59. n. 647. a. Bellus-mons Rogerii, in Norman. 49. b. 72. a. 167. e. 169. e. 385. e. Bellus-mons, in Cenoman. 632. e. Belsia regio. 141. c. 190. a. *La Beauce*. Belvacensis urbs et territorium. 49. b. 73. e. 230. c. 252. c. 385. c. *Beauvais*. Belvacensis communia. 97. c. 101. d. 409. c. *Belveer*, in Norman. 44. c. n. 570. e. 627. a. Belverium, Belliverium, castrum Hospitalis Jerosol. in Syria. 482. b. 624. d. Belverum, castellum in Anglia. 610. d. 736. c. *Beauvoir*. Bena, villa territorii Carnotensis. 83. a. 396. a. S. Benedictus in monte Bardonis. 541. d. Beneventana urbs, in Terra Laboris. 540. d. *Berbroch*, in Flandria. 542. n. *Bourbourg*.

Tom. XVII.

Bercella, in Pictonia. 244. a. *Berce* ou *Bressuire*. *Berchamstede*, castellum in Anglia. 732. b. Bergæ, in Flandria. 542. n. *Berg-Saint-Winoc*. Bergeracum ad Dordoniam. 308. a. 420. d. 761. a. Berria. 481. e. 482. d. 483. a. c. *Vide*, Bituria. S. Bertini monast. *Vide*, Audomarense. Bestisiacum, in Suessionensi territorio. 67. b. 138. e. *Bétisi*. *Bestre*, portus in Anglia. 535. d. Betenopolis, in Syria. 548. c. *Bethlehan*, in Palæstina. 476. d. 481. a. *Beverun*, castellum in Norman. 175. n. 579. b. *Beuvron*. Biccum, in Italia. 253. b. fortè *Civita-Vecchia*. Bieria silva, 263. a. *La forêt de Fontainebleau*. Biresens, tribus Sarracenorum in Syria. 637. b. Bisterbium, in Italia. 253. b. *Viterbe*. Bisuntium, in Burgundia. 251. a. *Besançon*. Biterrens urbs. 62. b. 92. c. 219. e. 310. n. 403. a. 704. c. *Beziens*. *Bitral*, in Italia. 253. b. fortè *Bitillia*. Bituria, Bituresium. 52. c. 104. d. 128. e. 132. d. 172. d. 173. b. 189. c. 354. c. 365. b. 671. b. 674. a. *Le Berry*. Bituricensis urbs. 108. n. 309. c. 335. a. 421. c. 432. a. 763. d. 765. e. *Bourges*. Bituricensis militia. 277. d. Blanca-Guarda, in Syria. 631. b. 477. a. 547. d. *Blanchwart*. *Blangi*, in Normannia. 482. e. Blavii, ad Garumnam. 225. e. *Blaye*. Blesense solum. 141. c. *Le Blésois*. Bloetini, Blavotini, Furnensis in Flandria tractus incolæ. 89. b. n. 136. e. 234. b. 235. e. 249. d. 401. d. *Boissière*, in Lemovicino. 386. n. Bolonia super mare Anglicum. 88. e. Roloniensis comitatus. 86. c. 100. b. 170. e. 272. b. n. 384. b. 399. b. 413. b. 692. b. *Bon-Cuvent*, in Tuscia. 541. c. Bon-molinum, castellum in Pertico. 27. d. 39. c. 40. b. 484. c. 631. c. 672. b. *Bonneville* super *Toke*, in Normannia. 547. c. 579. e. *Botavant*, *Boute-avant*, munitiuncula in Vilcassino. 54. c. 75. d. 76. a. 187. c. 389. a. 594. a. 598. c. 603. e. 681. d. *Boteilles*, villa Rotomagensis ecclesiæ. 581. d. 656. n. Bovæ, in Viromandia. 13. d. n. 67. b. 134. c. 139. c. 141. b. 142. d. 356. c. Bovinus pons, in Tornacensi territorio. 94. e. 119. a. 253. c. 254. b. 256. a. 406. b. 428. a. n. 431. a. 716. a. *Bouteville*, in Engolismensi pago. 91. a. Brabantia, Belgica regio. 235. c. Brabantia militia. 99. d. 267. c. et alibi passim. Brachium S. Georgii, maris Constantinopol. fretum. 485. a. Braia, Braium, ad Sequanam. 36. d. 71. a. 119. d. 133. a. 377. a. Brajacum, in territorio Carnot. 116. n. Brania, in Suession. territorio. 769. e. *Braine*. Brececiacensis fons. 193. d. n. Brevallis, in territorio Meduntensi. 151. a. *Bréval*. *La Briche*, in Tuscia. 541. c.

S. Bricii castellum, in Bituria. 449. b. n. 618. e. Brienna rura, in Campania. 130. e. *Brienne*. Brio, in Andegavia. 146. a. *Brion*. *Brisac*, ad Rhenum. 85. c. Bristollum, in Anglia castellum. 724. d. *Bristol*. Britannia Armorica. 48. d. 175. a. n. 189. c. 242. b. 677. e. n. Britannia comitatus seu ducatus. 52. c. 104. b. 426. d. 431. a. 468. a. 515. d. 516. n. 621. d. Britannia militia. 277. e. 487. b. n. 489. c. 582. c. 666. e. Britolium, in Norman. 570. c. *Breteuil*. Britolium, in pago Belvac. 13. n. 448. n. 619. n. Brueriarum communia. 101. b. Brueroliæ, in Pertico. 52. b. 76. e. 172. e. *Bressolles*. Brugæ, in Flandria. 89. a. c. 136. c. 235. c. 237. e. 249. e. 401. c. e. 542. n. Brundusium, portus in Apulia. 535. d. 540. c. Bruonna, in Norman. 168. b. *Brionne*. *Buffevent*, castellum in insula Cypri. 519. a. n. Bulcenium, in Flandria. 712. a. 721. d. *Bouchain*. Bules, in Viromandia. 13. n. *Bunel*, portus in Syria. 531. b. Burdegalis urbs. 225. e. 243. e. 285. d. 307. d. 420. b. Burgolium, in Turonia. 215. n. *Bourguil*. *Burguignon*, castellum in Syria. 477. a. Burgundia militia. 250. e. 260. a. Burgus, in Anglia. 729. d. *Buriz*, castellum in Vilcassino. 589. a. 590. a. 657. c. Burus, in Normannia. 498. b. *Butentrost*, in insula Corsica. 535. b. Buterum, castellum in Syria. 531. a. n. Buxis, in Meduntensi territorio. 151. d. *Bussi-Mauvoisin*. Buzencaicum, in Bituria castellum. 27. b. 39. c. 68. d. 147. a. 367. c. *Buzençois*.

C.

CABILONENSIS ecclesia. 6. c. n. *Châlons-sur-Saone*. Cadomense scaccarium. 612. c. n. Cadomensis S. Stephani ecclesia. 455. a. Cadomus, in Normannia. 57. c. 79. e. 80. b. 210. d. 212. d. 391. e. *Caen*. Caducella, in Armorica. 190. a. *Cancalle*. Cadurcum, Cadurcium. 27. n. 62. b. *Cahors*. Cadurcensis comitatus. 631. c. Cæsarea Philippi, in Palæstina. 476. d. 481. a. 526. b. 528. d. 530. b. 643. e. 753. e. Cæsaris-Burgus, in Norman. 448. b. *Cherbourg*. *Caïan*, castellum in Terra Laboris. 540. d. Caiphaz, in Syria. 476. d. 481. a. 497. a. 523. b. 528. d. 643. e. Calax, castellum in Lemovic. 74. d. 180. c. 181. b. *Vide*, *Chaluz*. *Calenzun*, castrum in Syria. 476. e. Calesium, in Flandria. 234. d. 497. e. 741. n. *Calais*. Caletense territorium, in Normannia. 169. c. 172. c. 175. b. *Pays de Caux*. *Calve*, urbs episc. in Terra Laboris. 540. d. Calvus-mons, in Porciano. 41. b. 380. d. *Chaumont*.

Fffff

- Calvus-mons, in Turonia. 489. b.
 Calvus-mons, in Vilcassino. 27. a. 29. n.
 68. e. 148. b. 149. c. 150. d. 153. a.
 491. n.
 Cameracense territorium. 254. b.
 Campania Franciæ. 250. b.
 Campaniæ militia. 96. b. 98. d. 256. c.
 258. a. 259. a. 322. a. 407. d. 497. b.
 582. c.
 Campelli, in urbe Paris. 6. a. n. 11. a.
 21. c. 66. b. 67. e. 83. d. 119. d. 127. d.
 354. a. 363. b. 422. e.
 Campignoliæ, in Wastineto. 107. n.
 Candare, castellum in insula Cypri.
 519. n.
 Candatum, in Turonia. 280. b. *Candé*.
 Canderum, in Andegavia. 246. a. *Candé*.
 Cantia provincia, in Angl. 724. b. *Kent*.
 Cantebrige, castellum in Anglia. 643. a.
 728. d.
 Capharmondel, in Syria. 476. e.
 Capua, in Terra Laboris. 540. d.
 Caput S. Andreæ, in insula Cypri.
 519. a.
 Caput Meliæ, in Peloponnesio. 533. a.
 534. d.
 Caput Turkiæ, promontorium dividens
 terram Imp. Constantinop. et Soltani
 Iconii. 532. a.
 Carcassona, in provincia Narbonensi.
 92. c. 220. a. 303. c. 310. n. 403. a.
 419. a. 705. a.
 Carceris castrum, in Vindocinensi terri-
 torio. 489. b. *La Chartre*.
 Caritatis ad Ligerim monaster. 426. e.
 Caropolis, Karnopolis, 86. b. 230. c. sic
 dictum Compendiense municipium.
 Carmerdes, Cathimerdes, montes in terra
 Soltani Iconii. 531. c.
 Carnotensis ecclesia. 41. b. 72. a. 116. n.
 141. c. 171. b. 213. d. 280. d. 286. b.
 Caroli-locus, abbatia in episcopatu Sil-
 vanectensi. 402. c. *Chaaalis*.
 Caroli-metæ, seu Crux-Caroli, in Pyre-
 næis montibus. 122. e. n.
 Carrofense cenobium, in Petragoricis.
 595. e. *Charroux*.
 Carthusiensis domus. 26. d. 662. c.
 Carus, Cherus, fl. 174. a. *Le Cher*.
 Casals, castellum Fortanerii de Gordo-
 nio, in Petragoricis. 45. a. n.
 Casellum, Cassellum, in Flandria. 89.
 a-c. 105. a. 235. b. 240. b. 401. c.
 402. a. 542. n.
 Cassenula, in Longobardia. 541. d.
 Castellariæ, abbatia in insula de Ré.
 762. a. *Les Chatelliers*.
 Castellio, Castelletum ad Cherum. 27. c.
 44. b. 119. d. 129. b. *Châtillon-sur-Cher*.
 Castellio ad Endriam. 39. c. 59. n. 560. b.
 Castellio ad Sequanam. 16. b. 67. c.
 119. d. 130. b. 131. a. 358. d.
 Castellum-album, in Syria. 482. c.
 531. a.
 Castellum-Arnaldi, in Syria. 477. a.
 631. b.
 Castellum-Bernardi, in Anglia. 729. a.
 Castellum-Briani, in Britannia. 277. c.
 278. n.
 Castellum-Duni, in Belsia. 141. c.
 647. c. *Châteaudun*.
 Castellum-Gaillardum, in Andeliacensi
 insula. *Vide*, Gaillardum.
 Castellum-Himberti, in Syria. 643. e.
 Castellum-Lidii, in Cenoman. 489. b.
 490. a. 621. a. *Château-du-Loir*.
 Castellum-Lini, in Britan. 65. d. *Châ-
 teau-Lin*.
 Castellum-Lucii de Capreolo, in Lemo-
 vicensi territorio. 50. c. 386. b. *Chaluz-
 Chabrol*.
 Castellum-Maillant, in Bituria. 44. b.
 Castellum-Mathildis. 177. n.
 Castellum Medianum, in Syria. 643. e.
 Castrum-Nantonis, in Wastineto. 252. c.
Château-Landon.
 Castrum-novum de Arrio, in regione
 Tolos. 752. d. n. 774. b. *Castelnau-
 d'Arri*.
 Castellum-novum, in Britannia. 469. a.
 Castellum-novum, in pago Engolism.
 91. a. 570. b.
 Castellum Peregrin. in Syria. 753. e.
 Castellum S. Petri, in Syria. 477. a.
 Castellum, Castrum-Radulfi, in Bituria.
 23. c. 24. a. 27. b. n. 29. a. n. 68. b. 69. d.
 134. c. 144. a. 147. a. 244. a. 365. b.
 367. c. 370. b. 440. e. 471. b. 481. e.
 482. d. 484. a. 485. a. 492. c. 571. b.
 629. a. 630. d. 631. c. 633. b. 667. d.
 671. b. *Châteauroux*.
 Casope, urbs antiqua, in Corcyra in-
 sula. 535. b.
 Catalaunenses denarii. 450. n.
 Catalaunensis urbs. 230. c. *Châlons-sur-
 Marne*.
 Cathanensis urbs, in Sicilia. 514. d.
 Caturcinum. 32. e. *Le Querci*. *Vide*,
 Cadurcium.
 Cauforium, in Meduntensi territorio.
 151. d. *Chaufour*.
 Causiacum, in Viromandia. 13. n. 464. n.
Choisi-au-Bac.
 Cava Templi, in Palæstina. 476. c.
 Cenei montes. 165. e. *Le mont Cenis*.
 Cenomanensis urbs. 28. c. 29. a. 50. d.
 69. c. e. 74. e. 146. b. 157. e. et seq.
 369. b. 370. b. 386. d. 426. e. 431. a.
 447. b. 478. c. 488. d. 490. a. 596. e.
 599. b. 632. e. *Le Mans*.
 Cenomanensis comitatus. 74. e. 310. d.
 423. b. 598. c.
 Cenomanensis militia, proceres. 58. d.
 102. d. 192. a. 277. d. 413. e. 568. d.
 572. a. 596. d.
 Cenomaniensis S. Juliani ecclesia. 456. d.
 621. a. 622. d.
 Cercanceau, monasterium in Wastineto.
 404. e.
 Cercl, promontorium in Italico mari.
 501. c.
 Cerniacensis communia. 101. c. *Cerny*.
 Cervianum castrum, in territorio Nar-
 bonensi. 704. c. *Cervian*.
 Cesona, Cysonium, in Tornac. territorio.
 94. e. 256. b. 284. b. 428. n. *Cisoing*.
 Chacahu, castrum in Syria. 476. e.
 Chalausus, urbis Paris. vicus. 138. d.
rue de la Calandre.
 Chaluz, in Lemov. territorio. 595. b.
 657. e. *Vide*, Castellum-Lucii.
 Charenton, abbatia juxta Parisios. 214. e.
 Charrocinum, in Bituria. 43. b. 52. a.
Charost.
 S. Chartier, castellum in Bituria. 44. b.
 La Chastre, castellum in Bituria. 39. c.
 40. b. 44. b.
 Chefelenia, insula Ionici maris. 533. b.
 534. d. *Céphalonie*.
 Cherin, castellum in insula Cypri. 519.
 a. n. 640. c.
 La Chese, in Engolism. territorio. 570. b.
 Chesnebrun, in Normannia. 39. c.
 Chinonum, Chinonium castrum in Tu-
 ronia. 28. c. 59. c. 60. c. 69. d. 80. d.
 81. b. 93. d. 159. d. 215. n. 217. a.
 243. d. 305. b. 309. b. 369. b. 392. d.
 393. c. 404. c. 421. c. 447. d. 596. c.
 599. b. 611. c. 633. d. 673. d. 685. d.
Chinon.
 Choletum, non verò Toletum, in Pic-
 tavia. 244. a. n.

- Chosiacum, *Choisi*, in Viromand. 139. a.
 459. d. *Vide*, Causiacum.
 Chothia, in Burgundia. 130. a. *Chors*.
 S. Christina, in Tuscia. 541. c. 586. b.
 Cinius Mons. 85. b. n. *Vide*, Cenei
 montes.
 Cisterciense monasterium. 26. d. 311. b.
 634. e. 662. d. *Cîteaux*.
 Claræ-vallis monast. 161. c. *Clairvaux*.
 Claræ-vallis castellum, in Pictavia.
 452. d. n. 453. c. 621. e.
 S. Clari castellum, in Vilcassino. 483. b.
 Claromontensis comitatus, in Alvernia.
 423. b.
 Clarus-mons, in Belvacesio. 41. a. 380. c.
 S. Clemens, villa Matiscon. ecclesiæ.
 425. n.
 Clipeacum. 425. b. *Crépy en Valois*.
 Clipestone, in Anglia. 565. e.
 Cluniacense monast. 424. e. 429. b. n.
 618. a. 662. d.
 Coëthus fl. 211. a. 212. d. *Le Coënon*.
 Colecestria, in Anglia. 728. c. *Colchester*.
 Collis, in Meduntensi territorio. 151. d.
Vide, Follis.
 Colonia ad Rhenum. 107. d. 108. a.
 Columbarium, in Turonia. 69. d. 159. c.
 Comanna, in Britannia. 65. e.
 Compenium, Compendium castellum.
 13. a. 41. a. 72. e. *Vide*, Caropolis.
 Compendii communia. 97. c. 101. d.
 409. c.
 Compendiensis silva. 349. a.
 Cona, in Autissiod. territorio. 658. n.
 Conchæ, castrum in Normannia. 52. a.
 56. e. 76. d. 107. n. 391. b. 570. c.
 599. a. *Conches*.
 Constancia, ad lacum Venetum. 85. b.
 Constantiæ, in Normannia. 57. c. 211. a.
 392. a. *Coutances*.
 Conza, urbs episc. in Apulia. 503. n.
 Corbeia ad Sumonam oppidum. 13. n.
 67. b. 137. d.
 Corbeia communia. 97. c. 101. c. 409. c.
 Corcellæ, in Vilcassino. 49. a. 385. c.
Vide, Curcellæ.
 S. Corentini abbatia monialium, in ter-
 ritorio Meduntensi. 75. b.
 Corf, castellum in Anglia. 462. a. 724. d.
 Cornetum, in Tuscia. 501. b.
 Cornubia, à Corineo Duce dicta. 64. a.
 Cornubiæ comitatus. 497. d. 658. b.
 Corsica insula. 503. a.
 Cortracum, in Flandria. 238. c. 249. e.
 542. n. *Courtrai*.
 Cottianæ Alpes. 165. e. n.
 Craccus de Monte-regali secus Jorda-
 nem, in Arabia. 624. c. 750. e.
 Crachus, vel *Karkois*, portus secus
 Miream urbem in Asia. 532. b.
 Crazzacum, Crassiacum, Craceium,
 in Bituria. 23. c. 27. n. 29. a. 32. e.
 44. b. 52. c. 68. b. 144. b. 365. b.
 370. b. 631. c. *Graçai*.
 Credonum in Andegavia. 244. c. *Craon*.
 Cremona, in Longobardia. 88. c.
 Cremonenses. 398. a. 400. et seq.
 Creta, insula maris Græci. 532. c. 533. d.
 Crispiacum castellum in Valesio. 449. n.
 619. b. *Crespi en Valois*.
 Crispiaci communia. 101. c.
 Croandelerii commun. 101. c. *Crandelin*.
 Croilandia, in Anglia. 729. d.
 Crokestuna, in Anglia. 730. a.
 Crux Caroli, in Pyrenæis montibus.
 285. c. n. 647. e. *Vide*, Caroli metæ.
 Cuisia silva. 124. a. *V. Compenium*.
 Culencum, in Bituria. 27. c. 367. e.
Culant.
 Culetum, Guletum, castellum à Rege
 Philippo-Aug. firmatum ex adverso

castelli de Butavant. 594. a. ubi malè
Buletum. 598. b. 660. c. 681. d.
Culiat, vel Arat, castel. in Syria. 531. a.
Curcellæ, in Vilcassino. 172. a. 178. e.
588. d. 589. a. 590. a. 657. c.
Curia-nova, secus S. Dionysii monast.
40. d. 380. b.
Curun, urbs episc. super sinum de
Witun in Ionio mari. 533. a. 534. d.
Coron.
Cuson, castrum Comitit Marchiæ. 104. d.
Cuverfu, insula maris Græci. 532. d.
533. c. 534. e. 549. c. 644. b. Corfou.
Cygoine. 90. d. Cigoine en Touraine.
Cyprus, insula. 33. e. 36. b. 70. b. 164. a.
376. d. 444. a. 532. c. 577. d. 640. b.
674. d. 675. b.
S. Cyrus, in Tuscia. 397. d.

D.

DAM, Dan, Damum, in Flandria.
89. a-c. 100. c. 136. c. 227. d. 233. a.
234. d. 235. e. 237. b. n. 401. c. Vide,
Swine.
Damiata in Ægypto. 113. a. 281. e.
744. a. 747-752.
Dannofrons, Damfrontum, in Nor-
mannia. 57. c. 86. c. 391. e. 399. b.
Danevilla, castrum Simonis de Aneto,
in Normannia. 483. b. Daumeville.
Dangu, Danguum, castellum in Nor-
mannia. 172. a. 173. b. n. 582. d.
589. c.
Danvilla, in Normannia. 52. a.
Darnel, in Flandria. 238. d.
Darum, castellum in Syria. 447. e. n.
477. a. 643. d.
Deppa, in Normannia. 42. c. 72. c.
169. d. 382. a. 577. b. 581. a-d. 608. b.
656. n. 678. b. Dieppe.
Dertemue, Angliæ portus. 502. a. Dar-
mouth.
Deudeamur, castellum in insula Cypri.
519. n.
Devonia comitatus in Anglia. 497. d.
658. b. Devonshire.
Digun, in Burgundia. 658. c. Digoin ou
Dijon.
Dikemuda, in Flandria. 542. n. Dixmude.
S. Dionysii monast. in agro Paris. 7. c.
15. d. 18. c. 19. a. 20. a. 29. b. 34. c.
35. b. 36. c. 38. b. 42. d. 50. e. 54. a.
59. e. 113. e. 115. b. 116. b. 281. b.
358. b. 361. a. 392. e. 416. b. 417. a.
S. Denis de Bonrepast, in Tuscia. 541. c.
Districtum, castrum Templariorum in
Syria. 735. b.
Divionense castrum, in Burgundia.
51. a. 75. a. 129. e. Dijon.
Drivæ, castellum in Anglia. 724. d.
Dolense monasterium in Bituria. 24. d.
629. a. n. 667. d. n. Deols.
Dolensis ecclesia. 600. a-e.
Dolum, Docilum, in Britannia. 77. a.
190. b. Dol.
Domni-Martini comitatus. 86. c. 100. b.
138. c. 272. n. 399. b. 413. b.
S. Dominus, in Longobardia. 541. d.
Donglasium in Britannia. 65. e. Daoulas.
Doratum, in Lemovicino. 454. a. Le
Dorat.
Dordonia fl. 308. a. 420. d. La Dordogne.
Dorobernia, in Anglia. 110. c. Can-
torbéry.
Dorseta, comitatus in Anglia. 497. d.
Dovorense castellum, in Anglia. 470. e.
643. a. 696. e. 722. b. 724. d. 728. a.
731. c. Douvres.
Driencuria, in Normannia. 44. b. 58. c.
186. a. n. 560. b. 562. b. 570. c.

Tom. XVIII.

610. c. Driencourt, hodie Neufchâtel-
en-Bray.
Drocarum castrum, in Carnotensi terri-
torio. 27. d. 252. c. 368. a. Dreux.
Drocensis militia. 263. b.
Duacum, in Flandria. 89. c. 136. d.
238. d. 308. c. 401. e. 402. a. 542. n.
Douai.
Duber, Burgundiæ fl. 251. a. Le Doubs.
Dunecastre, castellum in Anglia. 555. d.
Dunestable, in Anglia. 735. e.
Dunevicum, in Anglia. 728. c.
Dunum, in Bituria. 11. n. Dun-le-Roi.
Duplex-mons, 489. b. Montdoubleau.
Durantia, fl. in Provincia. 335. e. La
Durance.
Durstallum, in Andegavia. 246. a.

E.

EBORACENSIS provincia. 727. e. York-
shire. Vicecomitatus. 566. a.
Ebriacum, in Normannia. 44. a. Ivri.
Ebroicensis urbs. 39. a-c. 40. d. 50. c.
52. a. n. 71. d-e. 74. e. 168. c. 169. c.
379. d. 380. a. 386. d. 392. a. 426. b.
430. c. 569. d. 590. b. 601. a. 603. e.
Evreux.
Ebroicensis comitatus. 52. a. n. 58. d.
Ebron, in Syria. 481. a.
Eisoldunum, Essoldunum, Eussoldu-
num, Exoldunum, Uxellodunum,
in Bituria. 23. b. 27. n. 29. a. 32. e.
42. c. 43. b. 44. b. 52. c. 68. b. 69. d.
72. d. 134. c. 144. a. 145. d. 571. b.
577. b. 578. b. Vide, Issoldunum.
Issoudun.
S. Eliæ capella prope Jerusalem. 548. c.
Endria fl. 217. d. L'Indre.
Engolismensis urbs. 570. b. Angoulême.
Engolismensis comitatus. 39. n. 91. a.
576. d. 677. c.
Envis, ad Hispanicum littus insula.
502. Iviça.
Epta fl. in Vilcassino. 168. b.
Erminia, terra Rupini de Monte. 485. c.
531. b. L'Arménie.
Escale, castellum in Apulia. 503. c.
Essexia provincia, in Anglia. 724. d.
727. d.
Estrivella, in Germania. 107. d. fortè
Stromberg.
Euria fl. 44. a. L'Eure.
Exclusa, Sclusa, in Flandria. 308. d.
542. n. L'Ecluse.

F.

FABA, castellum in Syria. 476. e.
482. c. 733. b.
Fagi vicecomitatus in Britannia. 65. d.
Faia, honor Nivelonis de Fretteval.
484. b.
Fale de Compar, insula maris Græci.
532. d. 534. d.
Falesiæ castrum, in Normannia. 57. c.
79. e. 80. c. 192. a. 210. c. 391. e.
682. c.
Famagust, in insula Cypri. 640. c.
Fanum, insula Ionici maris secus insulam
Corcyræ. 535. c.
Far de Messine. 637. e.
Faverilli, in Medunt. territorio. 151. d.
Favril.
Feritas, Firmitas Bernardi, in Pertico.
28. c. 69. c. 157. e. 369. b. 488. b.
632. e. La Ferté-Bernard.
Feritas in Braio. 187. e.
Filiceriæ, in Britannia. 77. a. Fougères.
Fistiaci abbatia, in Caturcino. 32. e.
Figeac.

Flandriæ descriptio et Flandrensi-
mores. 137. a.
Flandrensis militia. 96. b. 258. e. 259. a.
260. et seq. 267. c. 321. e. 407. e.
582. c. 636. d. 675. e. 724. b.
S. Flavianus, in Italia. 439. b.
Flavignia, in Burgund. 130. a. Flavigni.
Florentin, castellum in Tuscia. 541. c.
Florentin vel Florens, in Longobardia.
541. d.
Florentini cives. 438. e. 636. d.
Follis, in territorio Medunt. 151. n.
La Folie-Herbaut.
Fons-Eblaudi, regium palatium. 36. c.
377. a. 542. b. 547. c. Fontainebleau.
Fons-Ebraldi, puellare monast. 26. d.
28. e. 50. c. 69. d. 159. d. 183. b.
370. a. 386. c. 490. a. n. 595. e.
633. e. 662. c. 673. d.
Fons-Serenus, in Normannia. 168. b.
Fontanetum, in territorio Medunt.
151. d. Fontenai-Mauvoisin.
Fontes, municipium secus Rotomag.
569. a. 646. e.
Fractavallis, in territorio Vindocin. 39. c.
40. b. 41. n. 169. e. 569. d. 571. a.
647. b. Fretteval.
Fraxinæ, manerium Rotomag. ecclesiæ
apud Andeliacum. 581. c.
Frisa, Frisacum, in provincia Salisburg.
37. c. 378. b. Frisingue.
Frisillum, in Campania Romæ. 540. d.
Fronsino.
Frisonum militia in obsidio Damiatæ.
744-747.
Fulcherosæ, abbatia monialium in An-
degavia. 104. d.
Furnæ, in Flandria. 234. c. 235. e.
249. e. 542. n.

G.

GAËTA, in Apulia. 503. a.
Gaillardum castrum in Andeliacensi in-
sula. 57. a. 75. e. 77. a. et seq. 178. a.
180. b. 184. b. 195. a. 201. b. 382. c.
391. c. 426. c. 430. d. 580. d. et seq.
Gaitington, in Anglia. 479. b.
Galacia, castellum in Syria. 477. a.
547. d. 631. b.
Gallonium, Gallonis castrum in Nor-
mannia. 43. e. 44. a. 172. a. 177. a.
570. e. 583. a. 601. a. Gaillon.
Gamachiæ, in Pontivo. 250. d.
Gamachiensis militia. 257. e. 263. b.
Gamagium, in Vilcassino. 52. c. 579. a.
588. e.
Gandavus, in Flandria. 89. b. 100. a.
136. a. 235. d. 236. c. 237. b. 249. d.
401. d. 542. n. Gand.
Garilla fl. qui dividit terram Roma-
norum à terra Regis Siciliæ. 501. c.
Le Garillan.
Garplic, Guarplie, in Britannia. 82. c.
394. c.
Garumna fl. 285. b.
Gastinense territorium. 229. b. 252. c.
Le Gâtinois.
Gaza, Gazere, in Syria. 164. e. 166. a.
167. b. 477. a. 547. d. 631. b.
Gelina major et minor, in terra Jero-
sol. 465. e.
Genuensis, Januensis militia cruce si-
gnata. 497. a. 513. b. 520. b. 548. a.
636. d. 649. c.
Genut, insula Italici littoris. 501. b.
S. Georgius, in Syria. 465. e. 476. d.
477. a.
Germalont, in Flandria. 542. n.
Gerboarea, in Vilcassino. 449. n. Ger-
beroi.

Fffff ij

Gerinum magnum et parvum, in Syria. 624. d.
 S. Germanus in Laya, regium palatium. 36. d. 43. n. 115. c. 377. a.
 S. Germanus, infra Montem-Cassinum. 540. d.
 Gernemua, villa in Anglia. 728. d.
 Gersa insula. 702. c. *Jersey*.
 Ghisense territorium. 712. a. 724. d. *Guines*.
 Gibel, Gibilinum, urbs episc. in Syria. 531. a. 585. b.
 Gibelet, magnus et parvus. 476. d. 531. a. 631. b.
 Giennium, castellum Hervei de Donziaco. 658. n. *Gien*.
 Gif, abbatia moniakum in agro Paris. 46. c. 383. e.
 Gipeswicum, in Anglia. 728. c.
 Gisortium, in Vilcassino. 23. b. n. 25. b. 27. a. 29. a. 32. c. 38. a. 43. b. 49. a. 68. b. 69. a. 71. d. 143. b. 146. a. 148. a. 167. e. 178. e. 179. d. 180. a. 365. a. 366. d. 368. a. 370. a. 379. a. 385. c. 389. a. 426. b. 430. c. 448. b. 456. e. 457. b. 466. d. 468. c. 478. a. 483. c. 486. d. 490. a. 491. c. n. 515. d. 542. c. 549. e. 554. e. 555. d. 570. e. 576. d. 589. a. 590. a. 618. b. 631. b. 638. b. 657. c. 667. c. 693. c. 676. a.
 Glastoniensis abbatia, in Anglia. 561. a. 595. a. *Glastinbury*.
 Glocestriz comitatus. 491. b. 492. d. 658. b.
 Godestret, chersonesus in Lusitania. 502. a.
 Goleton, inter Vernonem et Andeliacum. 51. c. 53. c. 147. e. *Vide*, Culetum.
 Gornacum, in Vilcassino. 54. c. 76. a. 184. a. 187. e. et seq. 681. d.
 Grandimontense cœnobium, in Lemovicis. 662. c.
 La Grasse-Geline, in Tuscia. 541. c.
 Gravingæ, in Flandria. 88. e. 89. a. 136. d. 234. b. 249. e. 401. c. *Gravelines*.
 Grenesis insula, in mari Norman. 198. a. *Guernesey*.
 Griffonum monast. in freto Messan. 504. c. 509. a. 638. a.
 Guerchiæ castrum, in Britannia. 277. c.
 Guilliquini, Holland. populus. 235. c. n.
 Guitebo, *Witebos*, in Normannia. 52. b. n. *Quillebeuf*.
 Gurgune, insula Medit. maris. 501. a.

H.

HAIA-MALEHERBE, in Normannia. 570. d.
 Halmes, silva in agro Belvac. 86. b. 231. n. 399. a.
 Hamonis portus, in Anglia. 627. e. *Hampton*.
 Hangest, in Viromandia. 13. n.
 Hasting, castrum Radulfi Comititis Augi, in Anglia. 90. c.
 Hedera, puellare monast. in agro Paris. 46. c. 383. e. *Hidres*.
 Hemsienenses, tribus Sarracenorum in Syria. 637. b.
 Herefordiæ castellum in Wallia. 643. a. 732. a.
 Herivallis abbatia, in agro Paris. 46. c. 383. e. *Hérivaux*.
 Hermeriarum abbatia, in agro Paris. 46. c. 383. a. *Hermières*.
 Hesdinum, castellum in Artesia. 136. d. 628. e.
 Hesdini communia. 101. c.

Hessum, castellum in Syria. 531. a. n.
 Hiberniæ regnum. 464. e. 465. c.
 Hiena fl. 246. a. *L'Huine*.
 Hiscopia, insula maris Græci. 532. c.
 Hoda, municipium Winton. episc. 724. c.
 S. Honorati insula, in littore Provinciæ. 500. d.
 S. Hotmari castrum, in Flandria. *Vide*, Audomarense.
 Huarce, portus ad Pyrenæos montes. 502. d.

I-J.

S. JACOBUS de Beverun, in Normannia. 579. b.
 Jaffa, in Syria. 476. d. 481. a. 484. e. 529. c. 530. b. *Vide*, Joppe.
 Ibra, Ibricum, ad Euram fl. 152. d. 167. e. 576. d. *Ivri*. *Vide*, Ebriacum.
 Jagent, insula Adriatici maris. 533. b. *Zara*.
 Jaunai, in Palæstina. 476. e.
 Jericho, in Palæstina. 465. e.
 Jerusalem Palæstinæ. 24. d. 68. c. 366. b. 461. d. 462. d. 470. a. 474. e. 477. a. 481. a. 482. b. 541. e. 548. c. 631. b. 632. a. 643. e. 650. d.
 Ilers, in Normannia. 571. a.
 Insula-bona, in Norman. 86. c. 399. b. *Lillebonne*.
 Insula in Flandria. 89. c. 94. c. 136. c. 227. d. 238. c. 239. e. et seq. 249. e. 401. e. 402. a. 405. d. 542. n. 772. a. *Lille*.
 Insulæ littori Fland. appendices. 542. n.
 Insula Vulturum, ad littus Ionii maris. 533. a.
 S. Joannis castrum, in Sicilia. 650. a.
 Jois, in Medunt. territorio. 151. d. *Jouy*.
 Joppe, in Syria. 164. e. 166. a. 167. b. 584. d. 631. b. 641. b. 643. d. *Vide*, Jaffa.
 Joppensis comitatus. 526. b. 540. b.
 Joramenses, tribus Sarracenorum in Syria. 637. b.
 Josaphat (Vallis de), abbatia et castellum in Palæstina. 477. a.
 Ipra, in Flandria. *Vide*, Ypra.
 Isanci, castellum secus mare, in terra Rupini Vetuli de Monte. 531. c.
 Isagrini, Furnensis in Flandria tractus incolæ. 89. b. n. 136. e. 234. c. 235. e. 249. e. 401. d.
 Isara fl. 230. c. *L'Oise*.
 Isaræ militia. 322. a.
 Iscele-majur, insula littoris Capuani. 501. d.
 Issoldunum, Hissoldunum, in Bituria. 382. a. 365. b. 370. b. 471. c. 484. c. 631. c. *Issoudun*. *Vide*, Eissoldunum.
 Iton fl. in Normannia. 39. c. 52. a.
 Itumna fl. 252. d. *L'Yonne*.
 Jullers, puellarum monast. extra Falsiam in Normannia. 662. c.

K.

KALA, puellare monast. in agro Paris. 48. e. *Chelles*.
 Karentet, sive Sancta-Carenia, portus in Romania, ex opposito insulæ Corcyrae, 535. b.
 Karnopolis, 4. e. n. 5. b. 13. a. *Vide*, Caropolis. *Compiègne*.
 Kerlehe, portus mediâ viâ inter Massiliam et Messanam. 501. b.

L.

LACETAR, in Apulia. 503. c.
 Laire, in Normannia. 570. d. *Lery*.

Lancastre, castellum in Anglia. 564. e.
 Landes, munitio in Normannia. 52. b.
 Landula, in territorio Medunt. 151. d. *Landelle*.
 Langis, in Andegavia. 567. e. *Langest*.
 Latina ecclesia, in urbe Constantino-politana. 444. d.
 Lavardin, in Cenomannia. 484. d. 599. b.
 Lauda, in Longobardia. 88. c.
 Laudunum, in Remensi provincia. 230. b. *Laon*.
 Laune, in Tuscia. 501. b.
 S. Laurentius de Carminiano, in Apulia. 540. c.
 S. Laurentius de Bethania, in Palæstina. 477. a.
 Lealville, in Tuscia. 542. c.
 Lebrosum, in Bituria. 147. a. *Vide*, Leurosum.
 Leicum castellum, prope ostia Tiberina. 501. c.
 Lemannus lacus. 251. b.
 Lemovicensis urbs et territorium. 104. d. 452. c. n. 453. c. 456. b. *Limoges*.
 Lemovicenses populi. 306. a. 419. e.
 Len, in Anglia. 727. d. 729. e.
 Lensium castrum in Flandria. 50. d. 74. e. 178. c. 712. b. 721. d. *Lens*.
 S. Leodegarius, in Aquilina silva. 128. c. 608. c. ubi malè in *Nivele*. S. *Léger en Iveline*.
 S. Leonardus, in Tuscia. 541. c.
 Leonia terra, in Britannia. 65. e. 775. c. *Léon*.
 Leonensis in Britannia militia. 277. c.
 Leonum castellum, in Vilcassino. 167. e. 187. e. 681. d. *Lions*.
 Lespurum, promontorium in patrimonio R. E. 501. d.
 Leuci, in Lotharingia. 248. e. *Toul*.
 Leuke, in Apulia. 535. d.
 Leurosum, in Bituria. 27. b. 68. d. 367. c. *Leuroux*.
 Lewensis in Anglia prioratus, Cluniacensi monasterio subditus. 660. b.
 Lexoviensis urbs in Normannia. 57. c. 172. c. 211. a. 392. a. *Lisieux*.
 Liche, portus in Apulia. 535. d. 540. c.
 Liche, in Syria. 585. b.
 Lidda, in Syria. 481. a.
 Lidericus fl. 147. c. 246. a. *Le Loir*.
 Lidus fl. 228. b. *La Lys*.
 Limezun, in insula Cypri. 517. a. 640. b.
 Limolium castrum, in Petragorico. 308. a. 420. d. *Limeuil*.
 Lincolnium castrum, in Anglia. 110. e. 536. b. 728. e. 736. c. *Lincoln*.
 Lincolnæ comitatus. 566. a. 727. e.
 Lochæ, in Turonia. 39. c. 41. a. 59. c. 80. d. 217. d. 380. c. 392. d. 481. e. 560. b. 568. d. 647. a. *Loches*.
 Lodenæ pons, in Anglia. 642. b.
 Loia, in Normannia. 571. a. *Louye*.
 Lomesaia, in Medunt. territorio. 151. d. *Lamoye*.
 Londoniarum urbs, in Anglia. 17. e. 741. b. 755. d.
 Londoniensis turris. 498. a. 499. d. 643. e.
 Londoniæ cives. 109. a. 110. b. 111. c. 114. b. 415. d. 719. c. et seq.
 Longavilla, castrum Richardi de Vernone. 43. n.
 Longus-campus, in Normannia. 187. e.
 Longus-campus, abbatia puellarum in agro Paris. 433. c.
 Loricum castrum, in Wastineto. 425. b. 429. d. *Loris*.
 Losdunum, Loudunum, in Pictavia. 60. c. 81. a. n. 103. d. 187. b. 215. n. 217. a. 243. d. 393. c. 415. a. *Loudun*.

- Lovers, Loures*, in Normannia. 570. d. 577. c. 578. b. 581. a-d. 608. b. 656. n. *Louviers*.
Lucenses cives. 438. e.
Luchek, in Tuscia. 541. c. *Lucques*.
S. Luctredus, in Apulia. 540. c.
Lude, in Andegavia. 246. a.
Lugdunum ad Rhodanum. 500. c. 561. d. *Lyon*.
Lune, urbs episc. in Tuscia. 541. c.
Lupa. fl. 252. *Le Loing*.
Lutetia, sic dicta quondam urbs Parisiaca. 4. c. 16. e.
- M.
- S. MACHARI** villa ad Garumnam. 308. a. 420. c. 761. a.
Maen, castellum in Syria. 531. n. 540. n.
Magdunum, in Aurelian. territorio. 771. n. *Meun*.
Maine, castellum supersinum de *Witun*, in Ionio mari. 533. a. 534. d.
Majorica insula, ad littus Hispaniæ. 502. c. *Maïorque*.
Majus-monasterium, in Turonia. 662. d. *Marmoutier*.
Malada vallis, in Normannia. 581. a.
Malherbe. *Vide*, Haia.
Malveise, mons magnus in Peloponnesio. 533. a.
Malum-stabulum, in Cenoman. 488. d.
Marcelliacum, in Normannia. 571. a. *Marcilly*.
Marchiæ comitatus 104. d. *La Marche*.
Marchia Guarnerii. 585. e. *La Marche d'Ancone*.
La Marche, castellum in Tuscia. 541. c.
Marciliacum, castrum Gaufridi de *Rancune*. 570. b. *Marcillac*.
Marcilli, sanctimonialium cœnobium in Burgundia. 662. d. vulgò *Marcigny*.
Margat, castellum in Syria. 473. a. 476. n. 482. c. 531. a. 640. b. 670. a.
S. Maria de Furnis, in Genuensi territorio. 500. e.
S. Maria de Monte Sion, in Palæstina. 477. a.
S. Maria de Sardena, in Tuscia. 541. c.
S. Maria de Tortosa, juxta Antiochiam Syria. 477. b.
Marla Templi, in Syria. 476. e.
Marliacum, in agro Paris. 73. d. *Marly*.
Martel, in Caturcino territorio. 111. c. 67. a. 356. e. 455. a. 622. c.
Massilia, in Provincia. 29. d. 70. a. 220. d. 500. d. 502. d. 651. d.
Massiliensis S. Victoris abbatia. 502. n.
Mate-Griffun, castellum extra Mesaniam urbem à Richardo Angl. Rege ædificatum. 509. a. 513. b. 516. b. 638. b.
Matelune, urbs episc. in Terra Laboris. 540. d.
Materna fl. 229. b. *La Marne*.
Matisconenses clerici. 424. n.
S. Matthæus in finibus terræ, in littore Armorico. 502. a. *S. Mahé*.
Maurelaye, portus in Syria. 531. a.
Mauritania, in Tornac. territorio. 405. c-d. *Mortagne*.
S. Maxentius, in Pictavia. 101. n.
Mechuoet, in Britannia. 65. e.
Mediolanum, in Longobardia. 88. c.
Mediolanenses. 400. d. et seq.
Mediana, seu Mediæ comitatus, circa Nannetense territorium. 81. b. n. *La Mée*.
Meduana, Mediana, fl. 92. e. 243. b. 246. a. *La Mayenne*.
Medunta ad Sequanam. 69. b. 82. c. 115. c. 117. d. 146. a. 150. c. 151. d. 152. a. 174. c. 252. c. 280. c. 483. b. 631. b. *Mantes*.
Meduntensis S. Machuti ecclesia. 91. d.
Meldense territorium. 230. d.
Melfe, urbs in Apulia. 572. c.
Melida, urbs episc. in Syria. 531. b.
Melide, in Apulia. 503. c.
Mellenti comitatus. 147. e. *Meulent*.
Melodunum, ad Sequanam. 317. a. *Melun*.
Menardivilla, in Medunt. territorio. 151. d. *Ménardville*.
Merleberge, castellum in Anglia. 564. e. 677. a. 724. c.
Mesnilium, in territorio Medunt. 151. d.
Messana, urbs Siciliæ. 30. a. 31. c. 70. a. 161. e. 370. e. 372. d. 503. b. 504. et seq. *Messine*.
Messiac, castellum Veteris de Monte. 650. d.
Metensis urbs, in Lotharingia. 248. e.
S. Michaël, castellum in Tuscia. 541. c.
Mierevent, castrum Gaufridi de Lezinacellum, in Pictavia. 713. e. fortè *Mirabellum*.
Mignan, castellum in Terra Laboris. 540. d.
Mil, insula maris Græci. 532. c.
Milescu, castellum in Pictavia. 90. n. 712. c.
Milli, in pago Belyacensi. 580. a.
Mine, fl. qui dividit terram Regis de S. Jacobo à terra Regis Lusitaniæ. 502. e.
Ministeria, sic dictæ villæ Flandrenses, Imperatori German. feudales. 542. n.
Mirabellum, in Pictavia. 60. c. 76. c. 190. d. 191. e. 393. c. 453. a. 622. a. 682. a. *Mirebeau*.
Miromanda, ad Garumnam. 113. d. *Marmande*.
Mirrea, urbs Lyciæ. 532. b. *Myre*, Græcis *Stamure*.
Moabitæ, sic dicti Sarraçeni Hispan. 42. b.
Moissiacum, in Caturcino. 27. a. 367. b. *Moissac*.
Molienæ, in Andegavia. 246. a.
Molinelli valles prope Rotomag. 193. a. 209. d.
de Molinis, castellum in Normannia. 39. c. 40. b.
Monciniacum, in Engolism. territorio. 570. b. *Montignac*.
Moncontorium, in Pictav. 93. e. 404. d. 713. b. *Moncontour*.
Mondrevilla, in territorio Medunt. 151. d.
Mongibel, insula littoris Siculi. 503. b.
Monople, portus in Apulia. 535. d. 540. c.
Monsterolium, in Pictavia. 217. a. *Montreuil*.
Monsterolium ad mare, in Pontivo. 13. n. 302. e. 418. c.
Monsterolium, Monastetiolum Bellaii, in agro Salmuriensi. 304. d. 419. b.
Mons-Albani, in Pictavia. 685. e. inco-
 gnitus.
Mons-Argi, in Wastineto. 252. c.
Mons-Bardonis, in Tuscia. 165. e. 541. e.
Mons-Basonis, in Turonia. 39. c.
Mons-Cameli, in insula Cræta. 532. c.
Mons-Caprinus, in Tuscia. 165. e. 541. c.
Mons-Cassinus, in Terra Laboris. 540. d.
Mons-Desiderii, in Viromandia. 13. n. 135. a. *Mont-Didier*.
Montis-Desiderii communia. 101. a.
Mons-Flasconis, in Tusc. 84. d. 253. b. 397. d. 541. c. 586. b.
- Mons-fortis Rotrodi*, in Cenoman. 69 c. 488. d. 632. e.
Mons-fortis ad Ridulam, in Norman. 209. d. 683. c. n.
Mons-Hospinelli, in urbe Massilia. 502. n.
Mons-Luxonis, in Bituria. 27. c. 68. e. 147. c. *Mont-Laçon*.
Mons-Meliandi, in agro Remensi. 43. n.
Mons S. Michaëlis, in periculo maris. 57. c. 80. a. 212. a. 392. a.
Mons S. Michaëlis in Cornubia Angliæ. 564. e.
Mons-Mirabilis, in Pertico. 568. d. 647. a. *Mont-Mirail*.
Mons-Musardus, in Syria. 497. b. 636. d.
Mons-Niger, in Provincia. 500. d.
Mons-Olivet, abbatia et castellum in Palæstina. 477. a.
Mons-Pencerius in Alvernia. 370. b. 422. b. 423. c. 432. c. 433. b. 767. d.
Mons-Peregrinus, juxta Tripolim in Syria. 461. d.
Mons-Pessulanus, in Provincia Narbonensi. 107. c. 306. a. 419. c. *Montpellier*.
Mons-Regalis, in Palæstina, ultra fl. Jordanis. 465. e. 482. c. 521. n. 523. a. 524. c. *Mont-Réal*.
Mons-relaxus, in Britannia. 472. a. *Morlaix*.
Mons-Rollandi, in urbe Massilia. 502. n.
Mons-Sorelli, in Anglia. 734. b. 735. c. 736. c.
Mons-Tabor, in Palæstina. 476. e.
Mons-Thesauri, in Turonia. 27. c. 367. e. *Montrésor*.
Mons-Tricardi, in Turonia. 27. c. 39. c. 68. e. 147. b. 367. e. *Montrichard*.
Montellum Aymardi. 345. a. *Monte-limar*.
Montorium, in Vindocin. territorio. 489. b. *Montoire*.
S. Morat, in Monte-Bardonis. 541. d.
Moretonium, Moritolium, in Norman. 80. b. 86. b. n. 229. e. 399. a. *Mortain*.
Moretonii comitatus. 86. c. 100. c. 276. n. 413. b. 491. b.
Moretoniæ moniales. 662. c.
Moretum, in Wastineto. 76. d. 252. c. *Moret*.
Morianæ vallis. 165. e. *La Morienne*.
Moritania, in territorio Tornac. 94. c. 240. e. 248. c. 254. a. 255. *Mortagne*. *Vide*, Mauritania.
Morters, in Longobardia. 541. d. *Mortaro*.
Mortuum-mare, in Vilcassino. 54. c. 76. a. 187. e. 389. a. 570. e. *Mortemer*.
Moruel, in Viromandia. 13. n.
Mosa fl. 248. e. 249. b.
Mbsula fl. 248. e. *La Moselle*.
Muntleis, castellum in Britan. 469. a.
Murellum, in agro Tolosano. 96. d. 221. a. 403. b. 709. a. *Murè*.
Muszin, *Muzun*, urbs episc. antiquata ad littus Ionii maris. 533. a. 534. d.
Musterolii communia. 101. b. *Vide*, *Monsterolium* in Pontivo.
Muxis, in Burgundia. 130. a-e. *Mulseau*.
- N.
- NANNETENSIS** urbs, in Britannia. 81. a. 91. a. 242. b. 715. a.
Nannetense territorium. 81. b. 229. b.

Nantrum, Comitatus Engolism. castrum. 678. e.
 Narbona. 561. d. Narbonensis regio. 62. b.
 Navarrensis militia. 568. e.
Nazareth, in Palæstina. 476. d. 481. a.
Neafle, Nielpha, in Vilcassino. 32. c. 43. b. 555. d. 576. d. *Neaufle*.
 Neapolis, in Syria. 465. e. 481. a. 624. c. 631. b. *Naplourge*.
 Neapolis, in Apulia. 501. d. 536. a. *Naples*.
 Nemausus, in provincia Narbon. 220. d. 310. n. *Nîmes*.
 Neoburgus, in Norman. 379. d. 385. d. *Vide*, Novus-burgus.
Nessequin, castellum Iconicæ regionis. 531. c.
Neufleta, in territorio Medunt. 151. d.
Newerc, castellum in Anglia. 727. e. 730. a. 736. d. 743. d.
 Nicæa Bithyniæ. 34. a.
 Niciensis urbs, in confinio Provinciæ. 500. d. 503. a.
 Nicosis urbs, in insula Cypri. 519. n. *Nicosie*.
 Niepa, in Flandria. 542. n.
 Nigella, in Viromandia. 135. a. *Nesle*.
Ninive, in insula de Rhodes. 532. d.
 Niortum, in Pictavia. 217. a. 285. b. 305. c. 419. b. 431. d. 685. a. *Niort*.
 Nivernensis urbs. 421. 432. a.
 Noa, monasterium in Norman. 52. a.
 Nogentum-Rotrodi, in Pertico. 28. c. 36. e. 60. c. 157. e. 369. h. 377. c. *Nogent-le-Rotrou*.
Nole, in Genuensi territorio. 500. e.
 Nonancuria, Nonanti-curtis, in Normannia. 44. a. 46. a-c. 73. a. 107. n. 174. b-n. 383. b-d. 447. d. 470. e. 490. a. 571. a. 579. a. 677. d. *Nonancourt*.
 Normannia. 250. e. 681. d. 685. a.
 Normanniæ ducatus. 42. e. 388. e. 392. c. 433. a. 491. a. 620. e. 634. d.
 Normanniæ militia. 102. d. 321. e.
 Normanniæ clerus. 638. c.
 Northanhumbriæ comitatus, in Anglia. 567. c. 571. e. 727. e.
 Northfolcia provincia, in Anglia. 727. d. 728. d. 729. d.
 Norwicum, castellum in Anglia. 727. d.
Nottingham, castellum in Anglia. 536. b. 556. a. 564. e. 565. a. 646. b. 677. a. 727. e.
 Noviomensis urbs. 13. n. 230. c. *Noyon*.
 Noviomensis communia. 101. a.
 Noviomense territorium. 618. e.
 Novus-burgus, in Normannia. 39. a. 49. b. 52. a. 71. d. 470. c. 590. b. *Neubourg*. *Vide*, Neoburgus.
 Novum-castellum, in Braio. 38. a. 71. c. 379. a. *Neuschâtel*.
 Novum-castellum S. Dionysii, in silva Leonum. 32. c. *Vide*, Leonum-castel.
 Novum-castellum super Tinam, in Anglia. 571. e.
 Novus-mercatus, in Normannia. 44. a. 570. e. 593. e. *Neuf-Marché*.

O.

OCISMORUM patria, in Britannia. 74. b. 775. c. *Léon*.
Odur, insula ad ostium Rhodani. 502. c.
 Oleronis insula in littore Pictaviæ. 90. b.
 Orchia, in Flandria. 542. n. *Orehies*.
 Ortona, portus Adriatici maris. 535. d.
 Ossa insula. 189. a. *Ouessant*.

Ostia Tiberina. 501. b.
 Ostrogothi. 17. c. 63. b.
Ottrente, portus in Apulia. 535. d. 540. c.
Oxefer, in Bavaria. 552. d.
 Oximum territorium in Normannia. 172. c. *L'Hiémois*.

P.

PACIACUM ad Euram castellum. 43. c. n. 44. a. 58. d. 69. b. 149. d. 167. e. 280. b. 426. b. 430. c. 484. a. 570. e. 574. e. 576. d. 578. e. 590. c. *Pacy*.
Palmere, *Palmereole*, insulæ inter ostia Tiberina et Terracinam. 501. c.
 Paluellum, in Pictavia. 27. c. 367. e. 484. a. *Paluau*.
 Panormum, in Sicilia. 572. c.
Pantantée, insulalittoris Capuani. 501. d.
 Papienses, in Liguria. 88. c. 398. a. 400. d. et seq.
 Paradisi fl. in regione Babyloniz. 613. e.
 Parisiensis urbis exordium. 16. e. 18. a. 63. b. 120. d. 122. d.
 Parisiensis urbs, muris clausa. 31. c.; à parte boreali, 31. c. 76. a.; à parte meridionali. 85. d.; duris lapidibus strata. 16. e.
 Parisiensis ecclesia. 21. b. 29. b. 34. d. 112. c. et alibi passim.
 Parisiensis S. Antonii abbatia. 46. c. 384. e.
 Paris. S. Mariæ de Campis ecclesia. 43. n.
 Paris. S. Genovefæ ecclesia. 15. d. 358. b.
 Paris. S. Germani ecclesia. 15. d. 358. b.
 Paris. S. Innocentii ecclesia in Campellis. 6. a. n. 66. b. 350. c.
 Paris. S. Lazari ecclesia et nosocomium. 54. c. 66. e. 354. a. 374. d.
 Paris. S. Martini de Campis monaster. 83. b.
 Paris. S. Medardi ecclesia. 358. b.
 Paris. S. Victoris ecclesia. 271. b. 311. b. 402. d.
 Paris. domus Dei. 115. c. 775. a.
 Paris. domus Eleemosynæ ante ecclesiam S. Stephani de Monte. 775. a.
 Paris. domus Templi. 31. a. 372. a.
 Paris. scholæ. 275. a. 395. e. 605. et seq.
 Paris. academix illustres viri. 297. et seq.
 Paris. Campellus, ubi magnum emporium. *Vide*, Campelli.
 Paris. majus et parvum Castelletum. 101. a. 413. d.
 Paris. turris Luparæ. 273. b. 310. d. 413. d. *Le Louvre*.
 Paris. parvus Pons. 81. c. 113. c. 138. d. 393. d.
 Parteniæ, Parteneium, in Pictavia. 61. e. 81. b. 103. d. 217. a. 393. e. 713. c. *Partenai*.
 Patera, ad oram maris Iconii. 532. c.
Paxo, mons in capite Romaniz. 535. c.
Pecho, castellum in Anglia. 556. a.
 Peregrinorum castrum in Syria. 753. e.
Perille, castrum Fortunati de Gordonio, in Caturcino. 45. a. n.
 Perona, in Viromandia. 13. c. 94. b. 108. b. 135. a. 252. b. 254. c. 309. a. 356. a. 405. c. 414. a. 421. a.
 Pescara, portus Adriatici maris. 535. d.
 Petræ-fontis castrum, in regione Suesionensi. 619. d. 774. e. *Pierre-font*.
 Petragora urbs. 243. e. *Périgueux*.
 Petragoricenses populi. 306. a. 419. e.
 Petra-pertusia, secus Vizeliacum. 425. n.
 Petra-plata, in Syria. 631. b.
La Petrole, in Apulia. 540. c.
 Picardi, 322. b.
 Pictavia. 58. d. 90. b. 681. d. 685. a. et alibi passim. *Le Poitou*.

Pictavensis urbs. 59. c. 60. b. 80. d. 81. b. 217. a. 392. c. 393. c. *Poitiers*.
 Pictavensis comitatus. 23. b. 43. a. 50. e. 54. c. 68. b. 104. b. 310. d. 311. c. 365. a. 387. a. 388. e. 389. a. 423. b. 598. c. 604. b.
 Pictavensis militia. 190. c. 218. b. 225. e. 228. e. 243. e. 244. b. 391. b. 403. d. 413. e. 414. e. 415. a. 452-455. 489. c. 613. c. 622. b. 682. a. 712. b. 715. c. 724. b. 759. a.
 Pictavensis senescalcia. 81. a. n.
Pinkini, in Viromandia. 13. n. *Pequigni*.
 Pisani cives. 438. e. 497. a. 513. b. 520. b. 521. d. 523. d. 524. e. 548. a. 649. c.
 Pissiacum, in agro Paris. 438. a. *Poissy*.
 Pisturæ cives, in Tuscia. 438. e. *Pistoya*.
 Piveris, in Aurelian. territorio. 771. n. *Petiviers*.
 Plalliacum, in agro Silvanectensi. 43. n. *Plailly*.
 de Planis, castellum in Syria. 477. a. 540. n. 541. n.
Plesence, in Longobardia. 541. d. *Plaisance*.
Plumbim, castellum in Tuscia. 501. a. *Piombino*.
 Podiensis urbs. 555. a. 663. c. *Vide*, Anicium.
Pois, castellum in Viromandia. 13. n. 459. a.
Policor, in Apulia. 572. c.
 Pongibovis clivus, in territorio Medunt. 152. d. 153. c.
 Pons-Archæ, in Normannia. 58. d. 86. n. 209. d. 568. e. 570. d. *Le Pont-de-l'Arche*.
 Pons-Sorgæ, in Provincia. 336. b. *Le Pont-de-Sorge*.
 Pons-Ursonis, in Norman. 80. b. 579. b. *Pontorson*.
 Pontiniacense monasterium. 60. b. 81. a. 393. b. *Pontigni*.
 Pontisara, in Vilcassino. 36. e. *Pontoise*.
 Pontisarenis præpositura. 43. n.
 Pontivensis comitatus. 423. b. 715. c. *Le Ponthieu*.
 Pontivensis militia. 257. e. 263. b.
Pont-tremble, in Tuscia. 541. c.
 Portalicium, in Burgundia. 251. a. *Pontarlier*.
Portes, munitio in Normannia. 52. b.
Portesmue, in Anglia. 448. b. 449. d. 568. b. *Portsmouth*.
 Portus de Brant vel de Barate, in littore Tusco. 501. a.
 Portus Delfini, in territ. Genuensi. 500. e.
 Portus Gaudii, ad Sequanam. 75. d. 173. c. *Porte-joie*.
 Portus S. Mariæ, ad Garumnam. 608. n.
 Portus Veneris, in territorio Genuensi. 501. a. *Port-Vendre*.
 Portus Wiscardi, ad littus Ionii maris. 533. b. 534. d.
 Portus-Ulterior, in Pontivo. 643. b. *Le Tréport*.
 Præmonstratense cœnobium. 311. a. 662. d. *Prémontré*.
 Provincialisterra. 82. b. Regnum. 561. d.
 Puellarum castellum, in Anglia. 467. e.
 Pulcher-mons Rogerii. 49. b. *Vide*, Bellus-mons.
Punce, insula inter Tiberim et Terracinam. 501. c.
Purmor, in Norman. 604. a. *Pormor*.

Q.

LA QUARANTAINE, castellum in Syria. 477. a.

S. Quintini castrum, in Viromandia. 13. c. 356. a.
S. Quiricus, Quiriacus, in Tuscia. 84. d. 253. b.
Quisa, silva, 139. a. *Vide*, Cuisa.

R.

RADICOFONUM, in Tuscia. 84. d. 165. d. 253. e. 397. d. 541. c. 586. b.
Radipons, castellum in Norman. 57. a. 77. a. 78. b. 202. b. 391. c. 681. d.
Rague, ad litus Adriatici maris. 549. c.
Rama, castellum in Syria. 477. a. 481. a. 541. d.
Ramesburg, in Germania. 486. b. 487. c. *Ratisbonne*.
Ravenna, portus Adriatici maris. 535. d.
Redonensis in Britannia pagus. 81. b.
Regalimontis ecclesia. 433. b. *Rexau-mont*.
Remensis urbs. 230. c. 313. a. 438. c.
Remensis clerus. 133. c. 134. n. 770. b.
Rengar, in Britannia. 66. a.
Restillum, in Britannia. 190. b. *Retz*.
S. Richarius, in Pontivo. 13. n. *Saint-Riquier*.
Ridula fl. in Normannia. 72. a. 168. b. *La Risle*.
Rin-Mosa, regio inter Rhenum et Mosam. 249. b.
Riolense castrum, ad Garumnam. 761. a. *Vide*, Rorolla.
Rionum, in Alvernia. 218. n. 771. c. *Riom*.
Rissuns, in Viromandia. 13. n.
Rhodanus fl. 76. b. 251. b. 335. e.
Rhodos, insula maris Græci. 532. c. 533. d. 640. b.
Roable, in Longobardia. 541. d.
Robec, moltrina in urbe Rotomagensi. 581. a. 608. b.
Roberval, in Normannia. 43. n.
Roca Wenais, in Italia. 439. b.
Roches ultra *Trou*, in Vindocinensi territorio. 482. e.
Romania seu Græcia, Constantinop. Imperatori subjecta. 532. c.
Romania pro Romano territorio. 84. d.
Romani senatores. 458. b. 459. a. n. 511. d. 512. b. 573. a. 588. b.
Roncevalum, in Pyrenæis montibus. 153. b.
Rorolla, ad Garumnam. 308. a. 420. c. *La Réole*. *Vide*, Riolense castrum.
Roseium, Rosetum, in Bria. 48. d. 73. d. *Rosai*.
Rotasienses, tribus Sarracen. in Syria. 637. b.
de Roto, castellum Rupini Vetuli de Monte. 531. c.
Rotomagensis urbs. 11. c. 39. a. 40. a. 57. c. 59. b. 71. d. 80. c. 213. a. 379. e. 392. a. 426. c. 430. e. 486. d. 555. e. 604. b. 676. b. 684. d.
Rotomagensis ecclesia. 45. b. 183. b. 491. a. 546. c. 581. et seq. 622. d. 623. n. 651-654.
Rotomagensis communia. 648. d. n. 653. d.
Rovecestria, Roffense castrum in Anglia. 109. a. 110. b. 722. c. *Rochester*.
Roya, in Viromandia. 13. n. 135. a.
Royæ communia. 101. d.
Ruge, castellum Sultani Iconii. 532. b.
Ruges Cisterna, castellum in Syria. 477. a.
Rume. 501. n. *Le Far de Rume*.
Rupella, Rochella, portus ad oram Pic-taviæ. 59. c. 60. c. 81. b. 90. a. n. 218. b. n. 234. e. 242. a. n. 285. b.

305. d. 306. a. 319. b. 323-327. 340. et seq. 392. d. 393. c. 402. a. 419. c. 431. e. 685. a. 712. c. 759. a.
Rupes-Adamatoris, in Caturcino. 455. n. *Roque-Amadour*.
Rupes-Corbanis, in Andegavia. 489. b. *La Roche-Corbon*.
Rupes-Episcopi, in territorio Vindoci-nensi. 439. b.
Rupes-fortis, in Andegavia, ad Ligerim. 93. a. 247. a. n. 403. d.
Rupes-Guillebaldi, in Bituria. 27. c. 367. e.
Rupes-Monachi, in Andegavia, ad Lige-rim. 92. e. 107. b. 241. d. 244. c. 246. c. 403. d. 404. c. 415. c. 427. b. 715. b. *La Roche-au-Moine*.
Rura fl. in Germania. 249. b. *La Roer*.

S.

SABLONIUM, in Andegavia. 246. a. *Sablé*.
Sacracella abbatia. 93. e. *Cercanceau*.
Sagri-Cæsar's castrum, olim Avaricum dictum. 66. c. *Sancerre*.
Saeta, in Palæstina. 472. e. *Vide*, Sidon.
Saffran, in Syria versus Acram. 496. d.
Sagium, urbs Normanniæ. 57. c. 211. a. *Seez*.
Sagiensis militia. 277. d.
Salef fl. et urbs in Armenia. 495. a. 531. b.
Salernum, in Apulia. 501. d. 536. a. 572. c. 649. c. 677. c.
Salinensis villa, in Burgundia. 251. a. *Salins*.
Salmurium, ad Ligerim. 215. n. 246. a. 305. b. 487. a. 489. c. 596. c.
Salpe, urbs episc. in Apulia. 540. c.
Sandicus portus in Anglia. 564. b.
Sanguineus, in Tornac. territorio. 94. c. 256. b. *Sanghin*.
Santerienae solum, in Viromandia. 142. c. *Le Santerre*.
Saphet, in Palæstina. 476. e. 482. c.
Sapia, insula ad litus Ionii maris. 533. a.
Sardia, in Dalmatia. 76. d. *Vide*, Zara.
Sardinia, insula Mediterranei maris. 503. a.
Sarta fl. 246. a. *La Sarte*.
Sassent, insula maris Græci. 532. d. 533. a.
Satalia, sinus maris Iconii. 531. c.
Savardinum, in territorio Tolosano. 709. b. *Saverdun*.
Saxonica militia. 254. c. 264. c. 265. e. 267. b.
Scalandros, fl. qui dividit terram Ru-pini de Monte à terra Imp. Constan-tinop. 531. d.
Scaldus, Escaldus fl. 228. b. 235. d. 240. c. 248. a. *L'Escaut*.
Scalona, in Syria. 526. e. *Vide*, Asca-lona.
Scardebure, castellum in Anglia. 566. a.
Schorham, *Scoham*, maris portus in An-glia. 482. a. 597. b.
Scusa, in Flandria. *Vide*, Exclusa.
Scylla, periculum in Messipensi freto. 503. n. 509. a.
Sebastes, in Syria. 465. e. 481. a. 624. d.
Segreum, in Andegavia. 246. a. 612. n. *Segré*.
Selina. fl. 212. *La Seline*.
Sellacii abbatia, ad Dordoniam. 32. e. 44. c. *Souillac*.
Selvedeme, nemus prope ostia Tiberina. 501. c.

Senauris, in Burgundia. 130. a. *Senaur*.
Senæ, in Etruria. 501. b. 541. c. *Sienna*.
Senonensis urbs. 425. b. 429. d. *Sens*.
Senonense territorium. 229. b. 252. c.
Sera fl. 212. d. *La Sée*.
Serfent, mons ubi incipit Brachium S. Georgii in mari Græco. 532. a.
Sicambria, urbs ad ripam Danubii. 17. c. 120. b.
Sidon, in Syria. 526. b. 585. b.
Sigalonia, regio in Bituria. 174. a. *La Sologne*.
Silvanectensis urbs. 67. b. 138. c. 280. c. 425. a. 619. d. *Senlis*.
Silvanectensis B. M. de Victoria ab-batia. 197. c. 271. b. 311. b. 415. d.
Silvia, in Lusitania. 458. b. 502. c. 584. e.
S. Simeonis portus, in Syria. 531. b.
Sipunt, portus in Apulia. 535. d.
Siredone, mons in exitu sinûs Sataliæ. 532. a.
Sirefontaine, in Vilcassino. 590. a. 657. c.
Sireworde, nemus in Anglia. 565. e.
Soendrinî campi, in territorio Medunt. 152. c. 157. a.
Sofforia, silva in Syria. 476. c. 524. c.
Sor, montes qui dividunt terram Regis Castellæ à terra Regis de S. Jacobo. 502. d.
Sparnonum, in Carnot. territorio. 150. d. *Eparnon*.
Spichel, promontorium in Lusitania. 502. c.
Spinclule, in Apulia. 572. c.
Stanere, abbatia Græcorum ad fluvium *Scalandros*. 531. c.
Stampensis urbs, in agro Paris. 10. c. 41. a. 51. b. 353. c.
Stanes, juxta Londonias in quadam insula. 741. c.
Stanhore, in insula *Tanet*. 722. b.
Stantede, in Anglia. 568. b.
S. Stephani insula, ad oram Provinciæ. 500. d.
Suessionensis urbs et territorium. 54. b. 88. a. 230. b. 400. a. 608. d. 609. c. *Soissons*.
Suessionensis militia. 96. b. 258. a. 408. a.
Suessionensis S. Medardi ecclesia. 15. d.
Sulizæ terra. 502. n. et alibi sæpè, Syria.
S. Sulpitii, puellare in Britannia monast. 662. c.
Summersetæ comitatus, in Anglia. 497. d. 658. b. 660. a.
Sune, *Sylene*, castellum in Genuensi territ. 500. e.
Sur. *Vide*, Tyrus.
S. Susanna, vicecomitatus in Cenoman. 102. d. 413. d.
Suthfolcia provincia, in Anglia. 724. d. 727. d. 728. c. 729. d.
Suthsexia provincia, in Anglia. 724. d.
Sutrium, urbs episc. in Latio. 541. c.
Swine, Flandriæ portus. 564. a. 700. c. n. *Vide*, Damum.

T.

TABARIA, Tiberias, in Syria. 472. b. 473. c. 476. d. 481. a. 669. c. *Tibériade*.
Tailleburgus, in Xantonia. 570. b. 647. d. 677. c.
Tancmont, portus in littore Tusco. 501. b.
Tanet, insula maris Anglici. 110. a. 722. b.
Taphnis, campus in Ægypto. 752. a. 755. b. 775. b.
Taracena, Daracena, in Campania Romæ. 501. c.

Tavernum, in Sicilia. 515. a. *Xacca*.
Tenerchebrai, in Normannia. 462. a.
 Teutonica militia. 262. b. 263. b. 267. c.
Thil, fluv. et urbs in Armenia. 531. b.
 Thoarcium, in Pictavia. 60. c. 61. c.
 81. b. 244. a. 246. c. 247. d. 285. d.
 293. c-e. 404. d. 685. a.
 Thoarcense territorium. 93. d. 427. a.
Tikehil, castellum in Anglia. 90. c.
 536. b. 555. d. 556. a. 564. d. 565. a.
Tilleria, in Normannia. 52. b. 75. d.
 187. c. 570. c. 571. a. *Tillieres*.
 Tina, insula maris Græci. 532. d.
 Toleta, in Hispania. 251. d. *Tolède*.
 Tolosa urbs. 107. c. 113. d. 114. c.
 146. e. 220. d. 276. a. 285. e. 671. a.
 705. d. 752. d. n.
 Tolosanum territorium. 62. b. 310. n.
 480. c. 704. a.
 Tolosani cives. 225. b. 416. a. 709. c.
 Toringum, in Pedemonte. 666. c. *Turin*.
 Tornacum, in Flandria. 94. b-e. 227. d.
 240. c. 253. c. 405. c. 406. a.
 Torota, in Viromandia. 13. n.
Touré, in Engolism. comitatu. 91. a.
 Trajectina regio. 249. b. *Utrecht*.
Trane, portus in Apulia. 535. d. 540. c.
 Trecensis urbs. 230. c. *Troyes*.
 Trecoriensis militia, in Britan. 277. c.
 Tremblacum, in agro Paris. 48. e.
Tremule, portus in Apulia. 535. d.
 Trevirensis urbs. 302. b. 417. d. *Trèves*.
 Tria, in Vilcassino. 25. b. 29. n. 366. d.
 et alibi.
Triffar, rupes periculosa in Ionio mari.
 533. b.
 Tripolis, in Syria. 461. d. 473. e. 482. c.
 531. a. 670. a. 753. e.
 de Trivellis, castellum in Germania.
 556. c. 644. c. *Vide*, Estrivella.
 Troa, Troem, in Vindocin. territorio.
 27. d. 39. c. 40. b. 215. b. 368. a.
 482. e. 489. b. 490. a. *Trou*,
Troo.
 Truncus Berengarii, in Artesia. 617.
 d. n. ubi nunc Aroasia.
Turch, fluv. et urbs in Armenia. 531. b.
 Turcusa, in Syria. 531. a. *Tortosa*.
 Turnella, in Alvernia. 771. c. *La Tour-*
niolle.
Turneire, in Burgundia. 658. c. *Ton-*
nerre.
 Turonensis urbs. 28. d. 29. a. 39. c.
 55. b. 63. e. 69. c. 76. c. 146. b.
 158. c. et seq. 188. e. 192. a. 215. n.
 217. e. 304. d. 309. b. 369. c. 370. b.
 389. b. 426. d. 431. a. 489. c. 490. a.
 568. d. 633. c.
 Turonensis ecclesia. 594. e. 600. a-e.
 Turonensis S. Martini ecclesia. 39. d.
 41. a. 380. c.
 Turonensis comitatus. 74. e. 75. c. 423. b.
 598. c.
 Turonense castellum novum. 45. a.
 647. a.
 Turonum, *le Turun as chevalers*, juxta
 Acram, in Syria. 477. a. 496. b.
 497. a. 540. n. 542. b. 547. d. 636. e.
 Turpenatum monast. in Andegav. 93. e.
 404. e.
 Turris maledicta, in urbe *Accon*. 35. d.
 Turris militum, in Syria. 631. b.
 Tusculanum, in Latio. 438. e. 512. b.
 640. a. *Frascati*.
Tyane, urbs episc. in Terra Laboris.
 540. d.

Tyrus, in Syria. 473. a. 477. c. 482. c.
 519. c. 526. b. 632. b. 643. e. 669. e.

U - V.

VADUS Jacob, in Palæstina. 14. c.
 357. a. *Le Gué Jacob*.
 Vadus S. Remigii, in Norman. 447. d.
 470. e. 498. b.
 Valena, urbs episc. in Syria. 531. a.
Balanée.
 Valencenæ, in Hannonia. 94. b. 105. a.
 108. b. 309. b. 405. b. 421. b.
 S. Valerici castrum, in Pontivo. 58. c.
 655. c-e. n.
 S. Valerici militia. 266. b.
 Valesium. 450. n.
 Vallis-colorum, in Lotharingia. 85. c.
 307. b. 398. c. 420. a. 557. c. *Vau-*
couleurs.
 Vallis-Morianæ, in Alpibus. 541. d.
 Vallis-Rodolii, Ruolii, in Normannia.
 39. a. 41. d. 42. b. 43. a. 44. a. 56. e.
 71. d. 72. b. 76. d. 168. a. 172. a.
 173. c. 379. d. 381. b-e. 391. b.
 569. b. 570. d. 576. b. 596. b. 683. d.
Le Vaudreuil.
Vaus, castellum prope Gisortium. 468. c.
 Ucericum, in Gothia seu Narbon. pro-
 vincia. 19. e. *Uzès*.
 Velgis. 172. c. 173. c. 178. e. 197. c.
Le Vexin. *Vide*, Vilcassinum.
 Vercellum, in Longobardia. 541. d.
Vercell.
 Vergiacum, castellum in Burgundia.
 15. a. n. 16. d. 67. c. 357. d. 361. b.
 627. c. *Vergy*.
 Vernolium, in Pertico. 39. c. 40. d.
 57. c. 59. a. 71. d. 169. a. 213. b.
 380. a. 392. a. 426. c. 430. e, ubi
 malè *Vernon*. 568. c. 570. c. 577. a.
 646. c. *Verneuil*.
 Vernonum, in Normannia. 43. c. n.
 44. a. 54. b. 69. b. 149. d. 426. b.
 570. e. 576. d. 588. e. 589. e. 638. b.
Vernon.
 Vernonis foresta. 52. c.
 Vesliaci communia. 101. c. *Vesly*.
 Vicenarum nemus prope Parisios. 11. b.
 66. e. 354. b.
 Vidola fluv. 230. d. *La Vesle*.
 Vienna, ad Rhodanum. 251. a. 561. d.
 Vienna, Veenna, Vena, in Austria.
 378. c. 549. d. 644. b.
 Vieta vel Viela, in Pictavia. 244. a.
Vielle.
 Vigena fluv. 217. b. 243. b. 246. a.
La Vienne.
 Vilcassinum, Vulcassinum, Vellicas-
 sinum, territorium. 32. c. 38. a. 43. b.
 52. c. 58. d. 71. c. 252. c. 379. a.
 385. c. 483. a. 554. e. 570. e. 576. d.
 578. c. 590. a. *Le Vexin*.
 Villa-nova super Cherum. 44. b.
 Vimacensis militia. 263. b. *Le Vineux*.
 Vindocinum castrum, Vindocinense cas-
 tellum. 27. d. 39. c. 68. e. 147. c.
 368. a. 647. b. *Vendôme*.
 Viromandia, Vermandesium, 3. e. 12.
 e. n. 13. d. 48. d. 67. b. 73. c. 102. d.
 135. a. 142. c. 229. b. 414. a. 439. e.
 450. n. 458. d. 459. c. 460. d. 664. e.
Le Vermandois.
 Viromandensis comitatus. 355. d. 356. b.
 423. b. 425. b. 429. c. 627. d.
 Virso, Virsonum castrum, in Bituria.

46. a. 73. a. 172. a. 173. d. 383. b.
Vierzou.
 Viterbium, in Tuscia. 541. c.
 Vizeliacum, in Burgundia. 29. c. n.
 370. d. 489. e. 495. e. 498. d. 500. c.
Vézelay.
 Uldonum, in Andegavia. 91. b. *Les*
Ulmes S. Florent.
 Ulixbona, caput Lusitanæ. 52. a. 634.
 a. *Lisbonne*.
 Vogesæ, in Lotharingia. 248. e. 251. a.
Les Vosges.
Vovent, in Pictavia. 90. d. 713. b.
 Ussellodurum, in Bituria. 68. b. *Vide*,
 Eissoldunum.

W.

WAISA, in Flandria. 542. n.
Walingford, castellum in Anglia. 555. a.
 556. a. 724. d.
 Wallia, Angliæ provincia. 691. e. *Le*
pays de Galles.
 Wallensium militia. 177. b. n. 483. b.
 484. b. 489. a. 568. b. 631. a. 665. a.
 671. d. 674. d. 675. e.
Waltham, castellum in Anglia. 567. e.
 Wandali. 17. c. 63. b.
 Waphalia, Germaniæ regio. 249. a.
 Waphalica militia. 267. c.
 Warennarum comitatus. 100. c. 272. n.
 413. b.
Warham, castellum in Anglia. 724. d.
 Wasconia, Wascones. 58. d. 234. e.
 306. a. 419. e. 551. b. 704. b. 761. a.
Wenchelese, in Anglia. 479. b.
Werden, in Germania. 107. d.
Windlesovere, *Windlesores*, castellum
 in Anglia. 498. a. 537. d. 538. b.
 555. a. 556. a. 678. a. 724. d. 728. c.
Windsor.
Windke fluv. in Lycia. 532. a. Portus
 Pisanorum.
Wintemile, in territorio Genuensium.
 500. d. 503. a.
 Wintoniensis provincia, in Anglia. 724.
 c. *Winchester*.
Wissant, *Witsand*, portus in Flandria.
 438. a. 459. d. 470. d.
Witebas, in Normannia. 52. b. n. *Vide*,
Guitebo.
Witun, sinus Peloponnesii. 533. a.
 534. d.

X.

XANTONENSIS urbs et territorium.
 90. b. 225. e. 285. b. *Saintes*.

Y.

YNIXEA, insula maris Græci. 532. d.
 Ypogothi. 17. c. 63. b.
 Ypra, in Flandria. 89. a. 105. a. 136. b.
 235. b. 237. e. 249. d. 308. n. 401. c.
 402. a. 542. n.
Ysane, insula maris Græci. 532. c.
Yse, insula maris Iconici. 532. c.
Yski, insula maris Græci. 532. c.
 Yvorica, in Pedemontano territorio.
 666. *Ivrée*.

Z.

ZARA, in Dalmatia. 76. d.
Zuchi, terra Gaufridi de Liziniaco, in
 Pictavia. 90. d.

INDEX ONOMASTICUS.

A.

- AARON**, Judæus Lincoln. 470. e.
Accaldus de Russillone. 705. d. f. Artaldus.
Achardus, Lemovix, Calacis dominus. 181. b. 183. a.
Ada, conjux Regis Ludovici VII. *Vide*, Adela.
Adalbertus, Saxeburgensis archiepiscopus. 563. a.
Adam, archidiac. Paris. dein Morinensis episcopus. 91. e.
Adam, vicecomes Meliduni. 82. a. 94. d. 95. a. 97. a. 255. a. 395. c. 405. d. 406. c. 407. d. 408. d. 729. b.
Adam, camberlanus Regis Franc. 512. d.
Adam de Insula. 43. n.
Adam de Keret vel *Quezez*, castellanus de Berg. 88. a. 106. a. b. d.
Adam de Loum vel *Leum*. 512. d.
Adam de Maretot. 623. n.
Adam de Vauleincourt. 106. c.
Adam, clericus Regis Philippi-Augusti. 31. a. 372. a.
Adam de S. Edmundo, clericus Joannis Moritonii Comititis. 564. d.
Adam de Majori-ponte, artium professor Parisiis. 299. a.
Adela, Ada, Ala, filia Theobaldi Magni Campaniæ Comititis, conjux tertia Regis Ludovici VII. 4. a. 8. b. 30. b. 35. b. 60. b-d. 69. e. 81. a. 129. a. 351. e. 370. d. 371. b. 375. d. 393. b. 426. e. 434. b. 435. d. 436. a. 439. d. 440. b. 616. b. n. 617. e. 661. b.
Adela, filia Guillelmi Bastardi Angliæ Regis, nupta Stephano Comiti Blesensi ac Carnotensi. 435. d. n.
Ademarus, Aimarus, Comes Engolism. 39. c. n. 44. d. 53. a. 479. d. 560. a. 570. b. 571. a.
Ademarus V, vicecomes Lemovic. 50. c. 559. b. ubi Guidomarus. 599. d. 664. a. 667. e.
Adolphus, Coloniensis archiep. 49. d. 558. a. n. 563. a. e. 586. c. 645. d. 646. a. 657. b.
Adulfus, Comes de Monte. 744. c.
Ægidius, Ebroïc. episc. 447. a. 451. c.
Ægidius, Hereford. in Anglia episcop., filius Guill. de Brausa. 192. n. 608. b. 689. a. 694. c. 695. a. 697. d. 701. d. 714. b.
Ægidius de Hersi. 109. n. 719. c.
Ægidius de Melun. 109. n. 719. b.
Ægidius de Corboilo, medicinæ in academia Parisiens. antecessor. 198. a. n.
Ægidius Parisiensis, auctor Carolini. 286. c. 287. n. 293. a.
Aelis, filia Regis Ludovici VII. *Vide*, Aleïs.
Æneas, princeps Trojanus. 17. d. 63. a.
Aenora, filia Radulfi Comititis Viromand. Comitissa Bellimontis. 13. n. 450. n.
Aenora, filia Gaufridi Britannæ Ducis. *Vide*, Alienor.
Agatha de Petrafonte, uxor Hugonis de Oisy. 619. d.
Agnes, filia Regis Ludovici VII, nupta primò Alexio filio Manuelis Græc. Imperatoris, dein Andronico imperii invasori. 55. c. 389. c. 442. a. 443. b. 620. b.
Agnes de Baldimento, nupta primò Miloni Comiti Barrensi ad Sequanam, dein Roberto Comiti Drocensi. 769. e. n. de qua, tacito nomine, agitur. 71. a. 133. a.
Agnes, unica filia Conradi Comititis Palatini Rheni, desponsa Philippo Augusto Franc. Regi, nupta verò Henrico II Saxonæ Regi. 561. b. n.
Agnes, filia Hervei Comititis Nivernensis, desponsa Philippo filio primogenito Regis Ludovici VIII. 243. c. n. nupta verò Guidoni Comiti S. Pauli. 436. n.
Aimarus, Comes Engolismensis. *Vide*, Ademarus.
Aimericus, Haimarus, de Leziniaco, frater Guidonis Regis Jerusalem, princeps insulæ Cypri et Rex Jerusalem. 577. d. 585. c. 590. d. 601. d. 610. d. 636. e.
Aimericus de Leziniaco. 61. e. 215. c. 305. b. 394. a.
Aimericus, vicecomes Thoarcens. 55. b. 60. c. 61. b. e. 80. e. 81. a. n. 82. a. 90. c. 91. a. 103. d. 246. b. 304. d. n. 309. b. n. 389. b. 393. c. e. 415. a. 419. b. 421. c. 427. a. 599. b. 610. n.
Aimericus Brunus, Lemovix. 91. b. 93. c. 247. n. 404. b. *Vide* *Lebuvrun*, absque prænomine.
Aimericus de Rupe-Eschiward. 91. a.
Aimericus Thiers. 589. b.
Ainardus, Viennensis ad Rhodanum archiepiscopus. 627. c.
Airardus, Erardus, Comes de Brenes, Briennensis. 496. c. 497. b. 512. c. 636. d.
Alanus, Cantuar. ecclesiæ prior. 460. c.
Alanus, clericus Stephani Cantuariensis archiepiscopi. 713. d. n.
Alanus Basset. 47. c.
Alanus de Dinano. 175. d. 176. c.
Alanus Marcel, Templariis in Anglia præpositus. 693. a. 754. e.
Alanus de Ruciaco. 49. b. 222. d. n. 385. d. 589. a. d. 657. d.
Alanus Trenchemer, gubernator navis Richardi Angl. Regis. 198. a. 555. c. 564. a.
Alardus, Veronensis episc. R. E. in Syriam legatus. 524. c.
Alardus de Burguella, miles post Bovinense prælium apud Insulam captus. 102. c. 106. e.
Alardus de Croisilles. 102. a.
Alardus de Cymayo, Flander. 105. c.
Alardus de Loenais vel *de Loviers*. 589. b.
Albericus *Clement*, Franciæ marescallus. 35. d. 248. c. 376. a. 422. a. n. 426. a. 430. b.
Albericus, Domni - Martini Comes. 100. b. 138. c. 272. a. 413. a. 493. b.
Albericus de Marines. 641. e. 642. c.
Albericus de Renis. 548. e.
Albericus de Ver, Comes Oxoniæ. 87. d. 692. c.
Albertus R. E. cancellarius. *Vide*, Gregorius VIII Papa.
Albertus, Leodiensis episc. frater Henrici Ducis Lovan. 34. e. 70. d. 375. b. 558. a. n. 563. e.
Albertus, Dux Saxonæ. 249. a.
Albertus de Hangelst. 59. b. 235. c.
Albinus, Albanensis episc. card. 644. a.
Albinus, Fernensis episc. in Hibernia. 493. a.
Aldinus, frater Joannis de Lestes. 87. c.
Aldefonsus, Rex Castellæ, 603. c. *Vide*, Alphonsus.
Alecia, Alix, filia Guidonis de Thoarcio et Constantiæ Ducissæ Britannæ, nupta Petro filio Roberti II, Comititis Drocensis. 91. c. 103. d. 402. b. 434. d. 435. n.
Alecia, filia Petri de Cortenaio, conjux Ademari Comititis Engolism. 185. e. 434. d.
Alesia, Aelis, Aleïs, filia Regis Ludovici VII, desponsa Richardo filio Henrici II Angliæ Regis. 28. a. 29. n. 32. c. 33. b. 42. b. 162. e. 457. e. 466. d. 478. a. 484. c. 488. b. 489. d. 491. c. 499. c. 515. d. 516. n. 542. c. 549. e. 554. c. 576. e. 631. d. 633. b. 667. a. 673. a. nupta verò Guillelmo Comiti Pontivi. 72. b. 250. d. 381. e.
Alexander III Papa. 448. d. 661. e.
Alexander Cæmentarius, theologus Anglus. 690. d.
Alexander Macedo. 118. e.
Alexander II, Rex Scotorum, Guillelmi filius. 110. c. 112. a. 692. e. 729. a. 754. b.
Alexander de Barsele, in Bovinensi prælio captus. 101. b. e.
Alexander Pointel. 641. e. 642. c.
Alexis, Alexius, filius Manuelis Comneni, Græcorum Imp. 55. c. 389. c. 442 et seq. 620. a.
Alexius, frater Isaaci Angeli Græcorum Imperatoris, regni usurpator. 55. d. 610. d. 647. d.
Alexius, filius Isacii Angeli, Græcorum Imperator. 55. d. 389. d. 484. e. et seq. 486. c.
Alicia, filia Henrici Comititis Augi, nupta Radulfo de Issolduno. 90. c.
Alienor, Eleonora, filia Guillelmi Aquitaniæ Ducis, nupta 1.º Ludovico VII Franc. Regi, dein Henrico II Regi Anglorum. 50. e. 190. d. 373. b. 387. a. 434. a. 457. b. 459. e. 491. c. 492. c. 497. c-e. 499. c. 514. b. 516. a. u. 542. b. 543. a. 547. c. 550. b. 551. a. 554. b. 556. a. 561. d. 562. e. 565. e. 567. b. 568. a. 587. d. 597. a. 601. b. 603. d. 621. a. 627. e. 634. b-d. 635. e. 637. a. 638. c. 645. c. 665. d. 674. a. 675. e. 676. e. 682. a. 684. n.
Alienora, filia Henrici II Angliæ Regis, matrimonio juncta Alphonso VIII Regi Castellæ. 52. n. 54. n. 61. n. 435. c. 621. c. 721. c. 723. a. 726. c. n.

Ggggg

Tom. XVII.

- Alienor, Aenora, filia Gaufridi Britanniae Ducis, desponsa primò filio Leopoldi Austriæ Ducis, dein Ludovico filio Philippi Augusti; nulli nupta. 91. c. 100. d. 190. a. n. 402. b. 413. d. 468. a. 558. c. 559. a. 573. d. 576. d.
 Alienora, filia Raimundi-Berengarii IV, Comitis Provincie, nupta Henrico III Angl. Regi. 435. c.
 Almaricus, patriarcha Antioch. 480. d. 481. c.
 Alphonsus II, Rex Aragonie. 12. b. 456. b. 562. c.
 Alphonsus, Hildefonsus VIII, Rex Castellæ. 42. b. 54. c. n. 61. c. 72. c. 381. d. 576. c. 577. c. 601. b. 603. c.
 Alphonsus, filius Sancii VI, Regis Navarræ. 551. b. 568. d.
 Alphonsus, filius Ludovici VIII Franc. Regis, Comes Pictavensis. 423. a. 433. b. 434. b. 435. d.
 Altare *Sakerell*. 47. d.
 Amalricus Rex Jerusalem, filius Fulconis Comitis Andegav. 462. c. 547. n. 620. d. 643. d.
 Amalricus de Credonio. 104. e. 246. a. 270. a. 277. b. 278. a. n.
 Amalricus de Monteforti, Comes Gloucestræ, filius Simonis II, Comitis Ebroicensis. 52. n. 507. n.
 Amalricus de Monteforti, filius Simonis Comitis Tolosani. 113. d. 116. b. 276. e. 303. c. 304. a. 306. d. n. 344. e. 416. b. 419. a. 763. e. 774. a.
 Amalricus *Torel*. 507. n.
 Amalricus, magister scholæ Paris. hæreticus. 83. a. 84. a. n. 396. a.
 Americus de *Cusac*, Pictavensis. 91. b.
 Amfridus de *Balam*. 589. b.
 Amfridus, Hainfridus, Humfridus, *del Turun*, in Syria. 510. a. n. 518. a. 593. e. 637. a. 638. b.
 Amicia, filia Roberti III Leicestræ Comitis, nupta primò Simoni de Monteforti Comiti Ebroic. dein Guillelmo de Barris. 222. c. n.
 Anchises, filius S. Arnulfi Metensis episc. 18. d. 64. c. *Vide*, Ansegisilus.
 Andreas, Rex Hungariæ. 733. a. 735. a.
 Andreas de *Brenes*, Airardi frater. 512. c.
 Andreas de Calviniaco. 44. b. 52. c. 492. c. 505. n. 507. n. 550. d.
 Andreas *Dingas*, Anglus. 732. n.
 Andreas de Essipissa, filiaster Joannis de Arceis. 746. n. 749. n.
 Andreas de Nantolio, frater Milonis electi Belvac. episc. 746. n. 749. c. n.
 Androïnus, Androneus, Andronicus, Græc. Imperator, patruelis Imper. Alexii 55. c. 389. c. n. 442 et seq. 620. a. 626. d. 627. a. n.
 Ansbertus, major domûs Austrasiæ regni. 18. d. 64. c.
 Ansegisilus, filius Arnulfi Metensis episc. 18. d. 64. c. *Vide*, Anchises.
 Ansellus, Anselmus, Laudun. episc. 115. e. 344. e. 416. d.
 Ansellus, Meldensis episc. jurisperitus. 52. n. 298. b. n.
 Ansellus, decanus Turonensis ecclesiæ Sancti Martini. 569. b. 570. c. 652. d.
 Ansellus de Garlanda, dapifer et comes tabulus Regis Ludovici VI. 298. b.
 Ansellus de Rivaria, miles in Bovinensi prælio captus. 102. a.
 Anselmus, pincerna Reginaldi Comitis Bolon. 87. c.
 Ansericus, Anselmus, de Monte-regali. 512. d. 637. b.
 Antenor, de consanguinitate Priami Trojani. 17. d-e. 63. d.
 Arbertus de Pinu. 771. c.
 Archembaldus, filius Guidonis de Dampetra. 219. a.
 Arnaldus, Cisterciensis abbas, dein Narbonensis archiep. 306. a. 307. a. 419. e. 704. c.
 Arnaldus, Nemausensis episc. 709. a.
 Arnaldus, abbas Rievallis. 493. a.
 Arnaldus de Turre-rubea, magister militiæ Templi. 14. c. 357. a. 462. e. 624. c. 625. e.
 Arnoldus, filius Ansberti majoris domûs Austrasiæ regni. 18. d. 64. c.
 S. Arnulfus, Metensis episc. filius Arnoldi Austrasiæ Ducis. 18. d. 64. c.
 Arnulfus, Lexovien. episc. 448. c. ubi malè Ranulfus.
 Arnulfus I, Flandriæ Comes. 302. d. 418. b.
 Arnulfus, Arnoldus II, Comes Ghisnen. 105. e. 506. c. 588. d. 712. a.
 Arnulfus de Audenarda, Flander. 99. c. 102. b. 105. d. 106. d. 238. b. 263. b. 268. e. 308. n. 412. b.
 Arnulphus de *Baenguien*, in Bovinensi prælio captus. 101. c.
 Arnulphus de *Creeng*, in Bovinensi prælio captus. 101. d. 102. a.
 Arnulphus de *Esquallon*, miles in Bovinensi prælio captus. 102. a.
 Arnulphus, Ernulphus de *Gaure*, miles post Bovinense prælium ad S. Audom. captus. 102. c.
 Arnulphus de *Grimberge*, in Bovinensi prælio captus. 101. b. 102. a.
 Arnulphus de *Landast*, in Bovinensi prælio captus. 101. b. 102. a.
 Arnulphus, Ernulphus de *Leanni* vel *Kerni*. 598. b.
 Arturus, Dux Britannie, filius Gaufridi Comitis. 31. d. 50. d. 52. d. 53. b. 54. c. 55. a. 74. e. 76. b. 77. a. 81. n. 89. d. 100. d. 172. a. 175. b. n. 183. c. 184. a. 188. d. 189-194. 275. d. n. 372. d. 386. d. 387. a. 389. a. 400. b. 435. b. 469. a. 470. a. 506. e. 507. c. 579. b. 588. d. 596. d. 598. b. 599. b. 604. a. 629. a. 638. a. 644. c. n. 658. b. 677. d. 681. d. 682. a-e. n. 689. c. 721. a. 572. b. 726. a.
 Arturus vel Martinus, Ulterioris-portûs abbas. 582. b.
 Ascanius, Æneæ filius. 17. d. 63. e.
 Assacidæ. 377. e.
 Augerus de Super-ripam, burgensis Rotomag. 58. a.
 Avisia, Albæ-marlæ Comitissa. *Vide*, Hadevisia.
 Azzo, marchio Estensis. 85. b.
- B.**
- BALDUINUS**, Wigorn. episc. 662. b. Idem Cantuar. archiep. 25. b. 367. a. 467. d. 468. b. 470. c. 478. c. 479. c. 482. a. 487. b. 488. b. 491. e. 499. c. 501. e. 512. b. 626. a. 627. e. 632. c. 634. a. 635. e. 637. d. 639. a. 666. d. 670. d. 671. a. 672. e. 674. b.
 Balduinus I, Rex Jerusalem, frater Godfridi de Bullonio. 462. b.
 Balduinus de Burgo, Rex Jerusalem II, ex Comitibus de *Rethel*. 462. n.
 Balduinus III, Rex Jerusalem, filius Fulconis Regis. 462. c. 620. d.
 Balduinus Leprosus, eo nomine IV, Rex Jerusalem, Amalrici filius. 461. b. 462. c. 466. a. 624. c. 665. c.
 Balduinus V, Rex Jerusalem, nepos ex sorore Balduini Leprosi, filius scilicet Regine Sibyllæ et Guillelmi Montis-
 ferrati marchionis. 462. c. 466. c. 469. a. 470. a. 665. d. n.
- Balduinus de Bethunia, Comes Albæ-marlæ. 47. b-d. 53. b. 573. c. 574. d. 577. d. 582. b. 586. e. 692. e.
 Balduinus Comes Ghisnensis. 437. e. 470. d.
 Balduinus V, Comes Hannon. 13. d. 356. a. 425. a. 429. c. 449. n. 450. n. 460. d. n. 542. n. 625. d.
 Balduinus VI, Hannoniæ Comes et Flandriæ, dein Imp. CP. 35. b. 46. e. et seq. 49. c. 51. a. 52. n. 53. a. 55. b. 56. d. 59. d. 72. e. 73. b. 74. a. 75. a. 76. c. 170. e. 184. e. 185. a. 232. c. 375. c. 383. a. 384. a. 386. a. 387. b. 389. c. 391. a. 393. a. 420. d. 423. c. 563. e. 582. d. 584. b. 587. b. 588. d. 590. d. 597. e. 612. a. 656. d. 657. c. 659. b. 678. a. c. 684. d. — Pseudo-Balduinus Imp. 308. b. 420. d. et seq. 759. d.
 Balduinus de *Aquigni*. 571. a.
 Balduinus, Baldoïnus de Aria. 106. d.
 Balduinus de Bello-videre. 106. d.
 Balduinus, Bethaniæ advocatus. 437. e. 549. c. 558. b.
 Balduinus de *Blanderque*, in Bovinensi prælio captus. 101. c.
 Balduinus de *Bondins*, in Bovinensi prælio captus. 101. d.
 Balduinus *Bretel*. 109. n. 719. b.
 Balduinus, Flandriæ camerarius. 47. d.
 Balduinus de *Carun*. 511. a.
 Balduinus de *Comines*. 47. d.
 Balduinus de *Corbolio*. 107. a.
 Balduinus de *Crequi*. 106. b.
 Balduinus de *Durgis*. 511. a.
 Balduinus, Baldoïnus de *Fornival*. 154. c. 156. d.
 Balduinus de Fortuna, unus ex militibus Guidonis Regis Jerusalem. 472. d.
 Balduinus, castellanus de *Lens*. 101. d. 105. d. 106. c.
 Balduinus de *Lerim*. 589. b.
 Balduinus de Montibus, in Bovinensi prælio captus. 101. a.
 Balduinus de *Neuport*. 700. n.
 Balduinus de *Perenchis*, in Bovinensi prælio captus. 101. d.
 Balduinus de *Prac*, in Bovinensi prælio captus. 101. c. 102. a.
 Balduinus de *Quinci*. 106. d. 107. a.
 Balduinus de *Riparia*. 87. c.
 Balduinus de *Rivers*. 492. c.
 Balduinus de Super S. Ligerium. 101. d.
 Balduinus *Wac*. 493. b. 563. b.
 Balduinus *Watch*, obses Imperatori datus pro Richardo Angl. Rege. 646. a.
 Balianus, *Balisant*, gener Regis Jerusalem. 485. a. Corrige *Socer*, id est, maritus matris Sibyllæ Regine. 638. b.
 Bandanus, cancellarius Conradi Tyrensis principis. 632. c.
 Barisianus, Neapolitanus in Syria episc. 631. b.
 Bartholomæus, Turon. archiep. 81. c. 438. c. 478. c. 500. n. 536. a. 600. b. 629. b. 633. d. 641. d.
 Bartholomæus de Roya, Franciæ Regis camerarius. 40. c. 52. n. 53. c. 59. a. 95. c. 98. b. 102. b. 115. b. 237. c. 251. c. 406. e. 410. d.
 Bartholomæus, Albigenisium hæreticorum Papa. 757. b.
 Basilius, patriarcha Constantinop. 442. d. 443. b. 444. a-c.
 Bathildis, conjux Clodovei II Regis Franc. 18. c. 64. c. 302. c. 417. d.
 Beatrix, conjux Frederici I Imp. 461. a.
 Beatrix, filia Regis Lusitaniæ, nupta

Philippo Flandriæ Comiti. 665. n.
Vide, Mathildis.
Bedredin, pro Saladino admiratus Nazareth, Neopolis et Ramille. 637. b.
 Bela, Rex Hungariæ. 20. c. 31. e. 67. d. 143. b. 362. b. 373. a. 446. b. 466. e. 470. a. 579. d. 628. a. 629. b. n. 667. a.
Belhagessemin, princeps Sarracen. in *Accon*. 637. a.
 Benedictus, abbas de Burgo in Anglia. 493. a. 557. d.
 Benedictus, urbis Romæ senator. 573. a.
Benesmedin, nepos Saladini. 637. b.
 Berardus, Messanensis archiep. 585. d.
Berardus de Bailleul, Hugonis frater. 692. c.
 Berengaria, filia Sancii Regis Navarræ, conjux Richardi I, Angliæ Regis. 32. a. 70. b. 162. e. 250. d. 373. b. n. 514. b. n. 516. a. 517. a-d. 518. d. 528. d. 542. b. 562. c. 611. c. 612. c. n. 638. c. 644. b.
 Berengaria, filia Alphonsi IX, Regis Legionensis, nupta Joanni Brenensi, Regi Jerosol. 303. d. 306. a. 419. a-d.
Berenger de Lexebi, Richardi frater. 512. e.
 Bernardus, Baonensis episc. 500. a. n. 502. a. 507. b. 509. c. 518. e. 524. e.
 Bernardus, Lemovic. episc. 309. d. 421. e. 432. b.
 Bernardus de Corilo, prior Grandimontensium in saltu Vicennensi. 8. d. n. 30. d. 352. b. 371. d. 372. a. 653. a.
 Bernardus, vicecomes Bruciæ. 44. d. n. 61. a. 571. a.
 Bernardus, Comes Convenarum. 709. a.
 Bernardus de *Hostenale*, miles Teutonicus. 98. c. 101. b. 102. n. 405. b. 410. d. 411. a.
 Bernardus de Sancto-Valerico. 25. b. 33. b. 366. e. 512. e. 628. c.
 Bernardus, presbyter de *Utec* vel probus de *Vet*, in Bovin. prælio captus. 101. d.
 Bernardus subdiaconus, Parisiis igni traditus tamquam hæreticus. 83. n.
 Bernerus Faber, burgen. Rotomag. 58. a.
 Berta, Conani III Britannicæ Comitissæ filia, nupta primò Alano Richemundicæ Comitissæ, dein Eudoni vicecomiti de *Porrohet*. 65. n.
 Bertholdus, Dux Zaringiæ. 281. n. 447. n. 449. n. 512. c. 584. c.
 Bertholdus, Dux de *Genest* seu Meraniæ. 577. e. n.
 Bertrandus, Biterrensis episc. 709. a.
 Bertrandus, Metensis episc. 49. e. 85. c. 398. c.
 Bertrandus, S. Tyberii abbas in provincia Narbonensi. 709. n.
 Bertrannus de *Gurdum*. 182. n. 595. c.
 Bertrannus de *Verdun*. 507. n. 513. a. 528. d.
Bisec de Fercy. 109. n. 719. c.
 Blancha, Candida, filia Alphonsi VIII Regis Castellæ, nupta Lodovico filio Philippi Augusti. 52. c. n. 53. c. 75. a. 184. d. n. 285. c. 292. a. n. 302. b. 305. e. 311. a. 335. b. 387. d. 417. c. 419. d. 423. c. 426. b. 430. d. 433. a. 435. c. 594. e. 601. a. 659. b. 723. a. 726. c. 740. a. 768. d.
 Blancha, filia Sancii VI Regis Navarræ, nupta Theobaldo filio Henrici I, Campaniæ Comitissæ. 231. c. 427. n. 612. d.
 Blancha, filia Theobaldi I Regis Navarræ, Campaniæ Comitissæ, nupta Joanni Britannicæ Ducis. 435. d.
 Blitildis, filia Clotarii I, Regis Franc. 302. c. 417. d.

Tom. XVII,

Blondellus Perigas, celebris arcubalista-rius. 206. e.
 Boamundus, Boiemundus, Dux Apulicæ, filius Roberti Wiscardi. 18. e. 65. a. 533. n.
 Boemundus, Bomundus senior, princeps Antiochiæ. 461. c. 484. e. ubi malè Raimundus.
 Boidinus de Merta. 105. e.
 Boimundus, filius Boemundi, non Raimundi, principis Antiochiæ, Comes Tripolitanus. 518. a. 519. b.
 Bonifacius, Montisferrati marchio, Guillelmi filius. 55. b. 85. b. 389. c. 398. a. 439. b. 442. b. 563. e. 649. c.
Borellus de Flechien, in Bovin. prælio captus. 101. d.
 Botilda, conjux Regis Philippi Augusti. 561. a. *Vide*, Ingelburgis.
Boues de Juvenni. 512. n.
Boyac Almiraminoli, Imperator Africanorum. 576. c. *Vide*, Even-Jacob.
 Brandinus, ruptarius. 198. a. n. 603. d.
 Bricius, Richardi Angliæ Regis camerarius. 586. e.
 Briennus, Brianus de Insula. 87. e. 112. c. 692. c. 700. n. 711. b. 735. c. 737. a. 743. c. 758. e.
 Brientius de Monte-acuto. 305. b.
 Buchardus, Vendomiæ Comes. 481. e.
 Buchardus, nepos Hugonis Dunelm. episcopi, thesaurarius Eboracensis ecclesiæ. 495. d.
 Buchardus de Marliaco. 104. e.
 Buridanus, Flander Furnensis. 96. c. 258. e. 259. b. 408. a.

C.

CADOCUS, ruptarius, castri Gailonis municeps. 80. d. 177. a. 178. a. 202. b. 215. a. 233. a. 235. a. 236. b. 771. b.
 Caius, Regis Arturi dapifer, Cadomi conditor. 210. e.
Camardock, thesaurarius armorum urbis *Accon* pro Saladino. 528. c.
 Camulogenus, Rex Parisiensis tempore J. Cæsaris. 173. a.
 Candida, conjux Regis Ludovici VIII. *Vide*, Blanche.
 Canutus, Knutus, Rex Danorum. 38. b. 379. a. 577. e. 578. a. 596. b. 609. c. n.
 Caracosus, *Karracois*, princeps Sarracenorum in urbe Acra. 35. d. 36. b. 376. a-d. 522. b. 523. b. n. 526. c. 528. c. 548. b. 637. a.
 Carolus Martellus, Dux Francorum, filius Pipini majoris domus Austrasiæ regni. 17. c. 18. d. 64. c. 252. e.
 Carolus Magnus, Imperator, filius Pipini Regis Franc. 18. d. 64. d. 254. c. 320. e. 358. a.
 Carolus Calvus, Imperator, filius Ludovici Pii. 18. d. 64. d.
 Carolus Simplex, Rex Francorum, filius Ludovici Balbi. 18. d. 213. c. 358. d. 392. c. 426. d. 430. e.
 Carolus, Lotharingiæ Dux, patruus Ludovici Regis ultimi de progenie Caroli Magni. 303. b. 418. d.
 Carolus, Comes Andegaviæ et Provinciæ, filius Regis Ludovici VIII. 423. c. 433. b. 434. b-d. 435. d.
 Carlottus, Philippi Augusti filius nothus. *Vide*, Petrus.
 Catherina, Claromontensis in pago Belvacensi Comitissæ. 86. b. 399. a.
 Cencius, R. E. cardinalis. *Vide*, Honorius III, Papa.
 Cencius, R. E. subdiaconus in Franc. legatus. 38. d. 379. c.

Cerantegadin, princeps Sarracenorum in *Accon*. 637. a.
Chedunald de Trie. 589. b.
 Chietelmus, Constantiensis in Aleman-
 nia episc. 50. a. aliàs Othielmus.
 Childebertus, Rex Franc. Clodovei filius. 15. d.
 Childericus I, Rex Franc. Merovei filius. 18. c. 64. b. 123. a. 302. b. 417. d.
 Childericus II, Rex Franc. Clotarii filius. 18. c. 64. c.
 Childericus III, Rex Franc. filius Clodovei II. 17. e. 18. c. 64. c.
Chorisin, admiratus cujusdam partis Armeniæ. 637. b.
 Christianus, Magunt. archiep. Frederici Imperatoris cancellarius. 438. e. 442. b. 458. b.
Claisar, admiratus Ascaloniæ. 637. b.
 Clarenbaudus, burgen. Rotomag. 58. a.
 Clemens III, Papa. 25. a. 34. b. 68. c. 70. c. 366. d. 374. c. 484. d. 487. b. 511. d. n. 516. a. 535. e. 629. b. 639. e. 670. d. 674. e.
 Clementia, filia Witheri Comitissæ Reitest. nupta Hugoni de Vasnadio. 605. n.
 Clodius, Rex Franc. Pharamundi filius. 18. c. 64. b. 122. e. 240. c.
 Clodoveus, primus Rex Franc. christi-
 anus, Childerici filius. 18. c. 64. b. 123. a. 302. b. 358. a. 360. c. 417. d.
 Clodoveus II, Rex Franc. Dagoberti filius. 15. d. 18. c. 64. c. 302. b. 417. d.
 Clotarius I, Rex Franc. Clodovei I filius. 15. d. 18. c. 64. c. 358. a.
 Clotarius II, Childerici II filius. 18. c. 64. c.
 Clotarius III, Clodovei II filius. 18. c. 64. c.
 Clotarius IV, Theoderici II filius. 18. c. 64. c.
 Clotildis, conjux Clodovei I, Franc. Regis. 15. d.
 Coelestinus III, Papa. 34. b. 36. a. 38. d. 48. b. 70. c. 71. a. 73. c. 165. d. 374. c. 376. d. 384. c. 516. a. 535. e. 539. et seq. 541. a. 543-545. 550. e. 553. a. 562. c. 578. a. 583. d. 585. d. 586. b. 587. e. 600. a. 639. e. 640. a. 657. b. 674. e. 678. d.
 Colinus de *Rumegni*. 106. a.
 Comotus vel Cornutus, Guarini Silvanect. episc. famulus. 99. c. 269. c. 412. b.
 Conanus Parvus, Dux Britannicæ, filius Alani Comitissæ Richemundicæ. 65. c. n. 217. n.
 Conanus de Leonio, Guiomarchi V filius. 217. c. n. 276. e. 277. c-e. 278. b.
 Concors, episc. Heghdunensis in Hibernia. 493. a.
 Conradus, Portuensis episc. card. A. S. in Franc. legatus. 115. e. 116. a. 280. a. 281. c. n. ubi malè Bertrandus. 303. e. et seq. 416. d. 423. b. 605. n. 757. c. 774. a. n.
 Conradus, Magunt. archiep. 50. a. 498. n. 509. c. 534. c. 558. a. n. 563. a-e. 584. c. 585. c. 607. b. 645. d.
 Conradus, Witerburgensis episc. 50. a.
 Conradus, Dux Boemiæ et Suaviæ, Frederici Imper. filius. 374. b. 563. a.
 Conradus, filius Guillelmi marchionis Montisferrati, princeps Tyri. 36. n. 37. a. 71. b. 377. d. 439. a. 442. b. 446. b. 477. b. 482. c. 496. b. 497. b. 510. a. n. 513. a. 519. b. 520. b. n. 522. a. n. 525. e. 526. et seq. 548. b. 631. e. 635. b. 636. d. 638. b. 643. c. 650. c.

Ggggg ij

- Conradus, Comes Palatinus Rheni. 563. a-e. 645. e.
 Conradus, Comes de Tremonia [*de Dormont*]. 98. c. 101. b. 249. a. 252. c. 265. e. 266. b. 405. b. 410. d.
 Conradus de *Corazin*, in Bovin. prælio captus. 101. d.
 Conserac, Imperator Constantinop. 55. c. n. *Vide*, Isacius Angelus.
 Constantia, filia Regis Ludovici VI, nupta primò Eustachio filio Stephani Anglorum Regis, dein Raimundo V, Comiti Tolosano. 434. a.
 Constantia, filia Rogeri Siciliae Regis, conjux Henrici VI, Romanorum Imp. 162. a. 498. b. 509. c. 516. b. 534. b. n. 536. a. 572. c. 585. a. 627. b. 649. c. 650. c.
 Constantia, filia Conani Britan. Ducis, nupta 1.º Gaufrido filio Henrici II, Angl. Regis, 2.º Ranulpho Comiti Cestriae, 3.º Guidoni de Thoarcio. 50. d. 73. b. 175. c. n. 387. d. 469. a. 470. a. 477. d. 579. b. 596. d. 599. c. 613. a. 621. d. 628. e.
 Constantinus, dominus castelli *Antiochet* ad fluv. *Scalandros*. 531. d.
 Constantinus, civis London. seditiosus. 756. a.
 Coradinus, filius Saphadini, soldanus Alapiae. 745. e. 753. d. 754. d. 755. b.
 Corboram, *Curbarand*, princeps Saracen. in Syria. 461. d. 637. a.
 Corinneus, nepos Antenoris Trojani. 17. e. 63. a.
 Correzac, *Cursac*, Græcorum Imperator. 389. d. *Vide*, Isaac Angelus.
 Corumphisa, astrologus. 461. b.
 Coulin, è familia Saladini. 637. b.
 Cursac, Imperator Cypri. 640. b. *Vide*, Isaac.
- D.
- DAGOBERTUS I, Rex Franc. 10. d. 15. d. 18. c. 64. c. 358. a.
 Dagobertus II, Rex Franc. filius Childerici III. 18. c. 64. c.
 Dagobertus, filius Regis Ludovici VIII. 433. b. 434. b.
 Danderius, electus Norwic. episc. Innocentii III Papæ camerarius et A. S. in Angliam legatus. 773. n. *Vide*, Pandulfus.
 Daniel de *Betencurt*. 87. c.
 Daniel de *Masquelines*, miles post Bovinense prælium captus Curtraci. 102. c. 105. d. 106. d.
 David, Rex Scotiae. 620. e.
 David, Comes Huntingtoniae, frater Guillelmi Regis Scotiae. 72. a. n. 87. d. 172. b. n. 381. b. n. 404. d. 467. a. 493. b-d. 564. e. 565. e. 597. b.
 David, magister in theologia. 84. n.
 Dionysia, filia Radulfi de Dolis, nupta primò Balduino de *Rivers*, dein Andree de Calvinaco. 492. c.
 Drogo de Merloto, Franciæ constabularius. 25. c. 31. d. 45. a. 59. a-d. 80. e. 154. b. 156. c. 366. e. 372. e. 392. e. 483. b. 505. n. 524. c. 570. c. 607. a.
 Drogo de Melloto, Drogonis filius. 59. n. 156. d.
 Drogo de *Aniens*. 525. c.
 Drogo, Droco, de *Moy*. 106. a.
 Drogo, filius Radulfi. 513. a.
 Drogo de *Trubleville*. 550. d.
 Drogo, Droco, clericus. 111. b.
 Dudo, specialis clericus Amalrici hæretici, Parisiis igni traditus. 83. n.
 Durandus, Podiensis faber tignarius, sectæ Caputiorum excitator. 12. b. 355. a. 663. b.
 Durandus, Templarius miles. 692. a. 694. a.
- E.
- EBERHARDUS, Juvaviensis seu Salisburg. archiep. 733. a. n.
 Ebo, Hebo de Carentonio, in pago Bituric. 6. b. 66. b. 127. e. 350. c.
 Eborardus de *Muntenni*. 589. b.
 Ebrardus de *Iske*, in Bovinensi prælio captus. 101. b.
 Ebroinus, major domûs regiæ. 64. c.
 Ecbertus, Bambergensis episc. 733. a.
 Eginno de *Urach*, Comes Seynensis. 281. n.
 Eldo Raderides, arcubalistarius. 199. e.
 Eldo Salabericus. 168. e.
 Elenardus de *Sevinghem*. 106. b.
 Elias, Burdegal. archiep. 52. n. *Vide*, Helias.
 Elinandus, acolytus Parisiis igni traditus tamquam hæreticus. 83. n.
 Elisabeth, Isabella, filia Balduini V Comitis Hannon. et Margaretae Flandrensium, conjux Regis Philippi Aug. 7. c. 14. e. 29. b. 69. e. 143. b. 286. b. 351. c. 370. b. 417. c. 418. c. 422. d. 425. c. 430. a. 434. b. 440. a. 499. e. 617. d. (ubi Margareta etiam dicta) 629. a. 636. c. 661. b. 674. c.
 Elisabeth, filia Radulfi Comitis Viromand. nupta Philippo Comiti Flandriae. 449. d. 450. n. 458. d. 616. c. 664. e.
 Emmanuel, Græcorum Imperator. 55. c. *Vide*, Manuel.
 Enardus de Ripa, burgen. Rotomag. 58. a.
 Engorandus *Brise-moutier*, Andegavus. 244. d. n.
 Eraclius, patriarcha Jerosolymit. *Vide*, Heraclius.
 Erardus, Comes Brenensis. *Vide*, Airardus.
 Ermengardis, Comitissa Namurcensis, filia Caroli Lotharingæ Ducis, de progenie Caroli Magni. 303. b. 418. d.
 Ermenjardis, filia Richardi vicecomitis de Bello-monte in Cenoman. nupta Guillelmo Scot. Regi. 467. b-e.
 Eschivardus de Prulliac. 61. a.
 Eudo, dominus Issolduni. 65. c. n.
 Even-Jacob, Rex Arabum Hispaniæ, cognominatus *Ali-Miramimoli*. 23. n. *Vide*, Boyac.
 Everhardus de *Everstein*, Teutonicus. 50. a.
 Eustachius, archidiaconus de *Richemond*, sigillifer Richardi Angl. Regis. 579. c. Idem Elyensis episc. 582. b. 583. a. 586. d. 587. e. 594. d. 597. c. 610. c. 655. e. 656. b. 657. a. 660. b. 688. b. 689. a. 690. b. 693. b. 694. c. 695. a. 697. d. 701. c. 711. b. 713. d. 741. c. 718. b. 725. d.
 Eustachius de *Faucumberge*, Londin. episc. 754. a.
 Eustachius, Flaviacensis abbas S. Geronimi. 451. n. 593. b. 607. d. 612. c.
 Eustachius, filius Stephani Angl. Regis, Boloniæ Comes. 434. a. 436. n.
 Eustachius, Eustacius, de *Maquelines*. 47. d. 96. d. 256. e. 258. d. 259. a. 408. b.
 Eustachius de *Malle*, in Bovin. prælio captus. 101. c.
 Eustachius, cognomento Monachus, Franciæ rei marinæ præfectus. 88. a. 111. b. 721. e. 722. b. 740. c. 741. a. n.
- Eustachius de Novavilla. 50. d. 106. c. 109. n. 387. a. 719. b.
 Eustachius de *Ruet*. 47. d. 101. c. 102. a. 106. e.
 Eustachius de *Vesci*. 694. c. 697. d. 719. n. 729. b.
 Eustachius, serviens aut gregarius miles. 208. a.
 Eustorgius, Nicosiensis archiep. 733. a. 743. d.
- F.
- FALCASIVS de *Breante*, *Brente*, Neustriensis. 112. b. 734. b. n. 735. c. 737. a. 738. a. 743. c. 756. c. 758. e. 759. b. 761. c.
 Fastrex de *Ligne*. 101. c. 102. a. 106. b.
 Fastrex de *Villers*. 101. b.
 Fecardinceras, princeps Saracen. in Accon. 637. a.
 Felkedin, frater Saladini. 637. a.
 Ferrandus, Comes Flandriae et Hannoniæ. 88. b. 89. a. 94. b. 97. c. 98. d. 100. b-d. 102. b-d. 103. a. 105. a. 108. b. 227. c. 228. e. 232. et seq. 239. a. 242. a. 244. b. 250. a. 251. e. 261. b. 273. b. 322. b. 395. a. 400. a. 401. c. 405. b. 409. c. 411. b. 413. d. 414. d. 415. c. 422. e. 427. b. 428. a. n. 431. a. 432. d. 433. a. 700. a. n. ubi malè Philippus. 715. d. 716. c. 768. d. 772. c.
 Ferri de *Brunai* vel *Bonnai*. 589. b.
 Ferri de *Paris*. 589. b.
 Filinus, filius Ascanii et Laviniae. 17. d. *Vide*, Silvius.
 Florentius de *Hangest*. 512. d. 636. d.
 Folmarus, Folmaris, Trevirensis archiep. 492. e. 495. b. 633. d. 634. d. 635. b. 666. b.
 Fortunatus, Fortanarius, de *Gordeo* seu *Gordonio* in *Petragorio*. 45. a.
 Francio, Rex Franc. filius Hectoris Trojani. 16. e. 17. b. 120. e.
 Fredericus I, Romanorum Imp. 34. a. 70. b. 88. c. 167. a. 374. b. 439. b. 441. c. n. 450. b. 460. b. 461. b. 464. a. 471. a. 486. a. 487. c. 494. d. 512. c. 618. d. 625. d. n. 627. c. 629. c. n. 633. d. 637. c. 665. b. 666. a-c. 670. b.
 Fredericus II, Romanorum Imp. filius Henrici VI et Constantiæ Reginae Siciliae. 84. d. 85. a-e. 88. c. 104. d. 107. d. 162. b. 253. b. 271. a. 304. b. 307. b. n. 344. e. 395. a. 397. d. 398. a. 400. d. 434. d. 584. b. 585. e. 678. c. 773. d. 774. d.
 Fredericus, Dux Alsatiæ et Suaviæ, filius Frederici I Imp. 34. a. 486. c. 495. b. 510. b. 512. c. 636. d.
 Fredericus, Dux Austriæ, Leopoldi V filius. 584. c.
 Fredericus, Comes de *Georle*. 50. a.
 Fredericus de Sancta-Sowe vel *Botesowe*. 37. c. 378. b. 551. d.
 Frogerius, Sagiensis episc. 662. c.
 Frumentinus Campanensis. 589.
 Fulco, Tolosanus episc. 116. a. 225. a. ubi malè Bernardus. 416. d. 709. a.
 Fulco, presb. Nulliacensis, verbi Dei egregius seminator. 42. d. 48. c. 72. d. 382. b. 384. d. 593. a.
 Fulco Richinus, Comes Andegav. 620. d.
 Fulco, Comes Andegav. et Rex Jerusalem, Richini filius. 462. c. 620. d.
 Fulco *Boche*. 107. a.
 Fulco *Briwere*. 692. d.
 Fulco de *Canclu*. 687. d. 692. d.
 Fulco de *Gilerval*. 589. b-d. 657. d.

Fulco Paganellus. 156. d. n.
 Fulco Rustanerus. 501. b.
 Fulco *Stainel*. 47. b.
 Fulco, filius Warini. 719. n.

G.

GALCHERUS, Gaucherus de Castellione, Comes Sancti-Pauli. 59. b. 82. c. 96. a-d. 97. a. 104. e. 106. b. 107. a. 199. a. 240. d. 250. c. 259. a. 260. d. 394. c. 405. c. 407. d. 408. c. 717. a.
 Galcherus de Castellione, Guidonis filius, Comes Nivern. 436. a. n.
 Galcherus, Gaucherus de Joviniaco, frater Guillel. Comit. 59. b. 106. e.
 Galerannus, Walrannus, Bajocensis archidiaconus, dein Rofensis in Anglia episc. 451. c. 455. a. 664. e.
 Galerannus, Walrannus, Comes Warwici. 493. b. 597. c.
 Galerannus, Walrannus, filius Henrici II, Lemburgensis Ducis. 249. a. 584. c. 732. d.
 Galfridus. *Vide*, Gaufridus.
 Gallicus, magister in theologia. 84. n.
 Galo, Guala, Walo, diac. card. S. Mariæ in Porticu, A. S. in Franciam legatus. 62. a. 82. a. Idem, presb. card. S. Martini, in Franciam et Angliam legatus. 109. c. 110. c. 112. b. 275. e. 394. b. 720. d. 722. d. 724. a. 727. e. 730. e. 734. a. 736. d. 737. a. 739. c. 741. c. 742. c. 746. d. n.
 Galo Aciensis. 261. b.
 Galo, Wallo, de Capella, vassallus Reginaldi Comit. Bolon. 87. c.
 Galo de Montiniaco, regiæ aciei vexillifer in prælio Bovin. 97. d. 250. b. 257. e. 409. c.
 Galo de Porta. 589. a.
 Galo, Walo de Ripa, burgen. Rotomag. 58. a.
 Galterus, Walterus, Eborac. archiep. 692. d.
 Galterus, Walterus de Constantiis, Oxenfordiæ archidiaconus. 662. a. Idem, Lincolnien. episc. 454. e. 456. e. 457. e. 460. c. 464. a. Idem, Rotomag. archiep. 25. b. n. 81. d. 366. e. 458. e. 468. a. 470. d. 478. c. 482. e. 487. b. 488. b. 491. a. 492. a-e. 497. e. 501. a. 504. e. 505. c. 507. b. 514. c. 537. c. et seq. 543-545. 550. c. 551. e. 556. a. 561. d. 562. e. 563. b. 569. b. 574. d. 578. c. 579. d. 596. e. 608. b. 617. c. 623. a. n. 628. b. 629. b. 633. b. 634. a. 639. c. 642. c. 644. a. 645. c. 646. b-e. 647. c. 648. d. n. 649. a. 651 et seq. 658. a. 659. b. 670. d. 671. b. 674. e. 676. a. 678. b.
 Galterus Cornutus, Paris. archidiaconus, electus ejusdem urbis episc. factus dein Senon. archiep. 115. e. 282. c. n. 344. e. 774. b.
 Galterus, Walterus, electus Camerac. episc. 655. b.
 Galterus, Carnot. episc. 116. a. 344. e. 416. d.
 Galterus, Eduensis episc. 746. n.
 Galterus, Walterus, Rofensis in Angl. episc. 451. c.
 Galterus, clericus Stephani Cantuar. archiep. 713. d. n. 714. d.
 Galterus, Walterus de Avennis. 47. d. 733. a. 735. a.
 Galterus de Aine, miles post Bovin. prælium captus apud Dantum. 102. c.
 Galterus de Ballolet, miles in Bovin. prælio captus. 102. b.

Galterus, filius Milonis Comit. Barri super Sequanam. 746. b. n.
 Galterus, Walterus Bertholdi, Macliniensis dominus. 749. c. n.
 Galterus de Bosies, miles in Bovin. prælio captus. 102. b.
 Galterus, Briennæ Comes. 588. d.
 Galterus de Castellione, insignis versificator. 118. d. 210. a. 286. c.
 Galterus de Conseiller, in Bovin. prælio captus. 101. b.
 Galterus de Fontanis, Flander. 105. c.
 Galterus de Fontibus. 99. b. 412. a.
 Galterus de Formesella. 106. c. 237. a.
 Galterus, Walterus, Giffard. 704. a. 759. c.
 Galterus, Walterus, de Godardivilla. 732. a.
 Galterus, Walterus de Gray, Joannis Angl. Regis cancellarius. 87. d. 691. a. 711. b. ubi malè Willel.
 Galterus de Guistella. 96. c. 101. b. 102. a. 105. e. 258. e. 259. c. 408. a.
 Galterus, Walterus de Kima, Philippi filius. 513. a.
 Galterus de Hondescote, Flander. 105. c.
 Galterus de Lens, Flander. 105. c.
 Galterus de Ligne, Fland. 105. c. 106. b.
 Galterus de Lonbec, in Bovin. prælio captus. 101. d.
 Galterus, Walterus de Moy. 512. d.
 Galterus de Capella de Villabeon, Philippi Augusti camerarius. 53. c. 59. b. 92. b. 402. e. 561. b. 578. a. 606. a. Idem, Pixiacensis præpositus. 19. e. 362. b.
 Galterus de Nemosio, Franciæ camerarius, Galteri de Capella filius. 53. c. 59. b. 92. b. 94. a. 95. c. 98. b. 112. c. 113. a. 170. d. 237. c. 251. c. 402. e. 404. e. 406. e. 746. n. 749. d. n. 772. d. Idem, Franciæ marescallus seu vices agens marescalli. 94. a. 735. d. n. 737. d. 739. d.
 Galterus Normannus, vitæ Regis Philippi Augusti insidiator. 426. d.
 Galterus, Walterus de Oiry. 511. a.
 Galterus Pipard. 47. c.
 Galterus de Porta. 180. a.
 Galterus de Quevrein. 101. b-e.
 Galterus, Walterus de Ros, frater Petri. 513. a.
 Galterus, Walterus Rufus. 589. b.
 Galterus de Sancto-Joanne. 623. n.
 Galterus, Walterus Scrop. 512. e.
 Galterus de Sorell. 106. c.
 Galterus de Spoil, miles in Bovin. prælio captus. 102. b.
 Galterus de Stotenghen. 47. d.
 Galterus de Waquene, in Bovin. prælio captus. 101. c.
 Ganelo, insignis proditor tempore Caroli Magni, apud Romanarum fabularum scriptores diffamatus. 153. b.
 Garcias, Auxiensis archiep. 763. d.
 Garinus, Guarinus, Bituric. archiep. 438. c. 672. e.
 Garinus, Guarinus, Ebroïc. episc. 582. a. 586. d. n. 651. c.
 Garinus, frater Hospitalis Jerosol. Philippi Aug. à consiliis, dein Silvanectensis episc. 83. d. 91. e. 94. d. 96. a. 99. c. 113. d. 115. b. 237. c. 240. d. 254. e. 258. b. 259. c. 396. d. 402. c. 405. c-d. 406. a. 407. c. 412. a. ubi malè Gualterus. 416. d. 428. n.
 Garinus, Guarinus, abbas S. Albani. 493. a.
 Garinus, abbas S. Victoris Paris. 31. a.
 Garinus, magister Hospitalis Jerosol. 743. d.

Garinus sacerdos, magister scholæ Paris. perpetuo carceri deputatus tamquam hæreticus. 84. n.
 Garinus, Warinus, filius Geroldi. 87. e. 507. n. 699. b.
 Garinus, Warinus de Clapion, Normanniæ senescallus. 47. c. 53. b. 610. c.
 Garinus Paalee. 101. a.
 Garnerius de Rochefort, Clareval. abbas. 529. d.
 Garnerius de Trainel. 15. n.
 Garnerus, Warnerus de Bollandis, è familia Philippi Suavi, Germanorum Regis. 50. a.
 Garnerus, Warnerus de Ceangue, è familia Philippi ejusd. 50. a.
 Garnerus, Warnerus de Naplis, magister Hospital. Jerosol. 521. c.
 Garnerus de Oringuel, in Bovin. prælio captus. 101. c.
 Garnerus Warnerus de Rossenach, vel de Rosswich, è familia Philippi Suavi, German. Regis. 50. a.
 Garnerus, Gisortii incola. 628. d.
 Gascelinus, Meduntensis. 174. c.
 Gaubertus, Meduntensis piscator. 78. a. 195. a. 201. a. n. 260. e.
 Gaufridus, Galfridus, spurius Henrici II Angliæ Regis filius, electus Lincoln. episc. Angliæ cancellarius. 447. c. 471. a. 619. b. 661. d. 672. d. Idem, Eboracensis archiep. 172. b. n. 491. b. 493. a. 495. d. 499. d. 536 et seq. 542. c. 550. a. 555. d. 565. b. 566. a. 567. e. 575. a. 579. c. 588. a. 597 et seq. 609. b. 641. d. 642. c. 662. a. 686. b. 692. e. 695. c.
 Gaufridus, Parisiensis archidiaconus, dein Turonen. archiep. 81. c. 104. c.
 Gaufridus, Ambianensis episc. 115. e. 416. d.
 Gaufridus de Muschamp, Cestrensis et Coventrensis episc. 588. c. 597. c. 657. b. 660. b.
 Gaufridus, Elyensis episc. 467. d. 488. b. 662. b.
 Gaufridus, Meldensis episc. miræ vir abstinentiæ. 92. a. 402. d.
 Gaufridus, Galfridus, Menevensis S. David episc. 566. e. 593. e.
 Gaufridus, Silvanect. episc. 20. b. 35. c. 91. e. 402. c.
 Gaufridus, majoris monasterii Turon. abbas. 578. d. 641. d.
 Gaufridus de Depringes, Lincoln. ecclesiæ præcentor. 739. b.
 Gaufridus, Norwicensis archidiaconus. 690. c.
 Gaufridus, Galfridus, thesaurarius Pictav. ecclesiæ S. Hilarii, filius Aimerici vicecomitis Thoarc. 304. n.
 Gaufridus Martellus, filius Fulconis Richini, Comit. Andegav. 462. b.
 Gaufridus Plantagenet, filius Fulconis Regis Jerosol. Comes Andegav. et Cenoman. 462. d. n. 598. c. 620. d.
 Gaufridus, Dux Britanniæ, filius Henrici II Angl. Regis. 20. e. 67. e. 134. c. 143. c. 362. c. 435. b. 451-455. 459. a. 460. b. 465. a. 467. c. n. 470. a. 619. a. 621. c. 622. a. 628. a. 666. d. 673. e.
 Gaufridus, Galfridus, filius Petri, Comes Essexiæ. 87. d. 514. c. 538. a. 596. c. 597. a. 639. d. Angliæ justitiarius. 614. d. 684. b. 692. c. 699. b. 706. a.
 Gaufridus III, Comes Perticensis, Retrodi III filius. 39. c. 53. c. 435. n. 491. b. 494. d. 504. d. 513. b. 560. a. 588. d.
 Gaufridus de Ancenis. 61. c.

- Gaufridus de *Argençon*, nepos Aimerici vicecomitis Thoarcensis. 305. a.
 Gaufridus de *Borhai*. 589. b.
 Gaufridus de Bosco, miles Rotomag. 58. a.
 Gaufridus, filius Reginaldi de Bosco. 58. b.
 Gaufridus de *la Bruere* vel *Brivere*. 512. d.
 Gaufridus de *Burilun* vel *Burelin*. 488. e. 599. a.
 Gaufridus Bursardi. 305. a-b.
 Gaufridus Cambitor, burgen. Rotomag. 58. a.
 Gaufridus de Leziniaco, frater Guidonis Regis Jerusalem. 55. a. 61. a. 90. a-d. 150. a. 189. a. 389. a. 402. a. 466. b. 479. b. 497. a. 511. a. 518. a. 520. c. 526. b. 540. b. 582. b. 610. n. 630. c. 631. c. 635. b. 636. d. 713. b.
 Gaufridus, Godefridus, de *Lucy*. 493. c. 692. c. 737. a.
 Gaufridus de Mandevilla, Comes Essexiæ. 719. n. 720. d.
 Gaufridus de Meduana. 632. e. 633. d.
 Gaufridus, Galfredus, de Mesnilio. 623. n.
 Gaufridus de Novavilla. 112. c.
 Gaufridus de Rancona. 32. b. 61. b. 373. b. 479. d. 507. n. 570. b. 647. b-d.
 Gaufridus, vicecomes de *Rohan*. 277. c. n.
 Gaufridus de *Say*. 88. a. 557. d. 582. b.
 Gaufridus, Galfredus, de *Tannay* vel *Taunay*. 61. b. 91. a.
 Gaufridus, Thoarc. præpositus. 305. b.
 Gaufridus de Villa-Harduini, marescallus Henrici II Campaniæ Comititis. 512. b.
 Gaufridus Villanus, burgen. Rotomag. 58. a.
 Gazius de Pisiaco. 628. c.
 Genaladin, princeps Sarracenorum in Syria. 637. a.
 Genebaudus, Dux Francorum sub Marcomiro Rege. 17. c. 63. c.
 Gerardus, Girardus, Auxiensis archiep. 500. a. n. 502. a. 504. d. 507. b. 509. c. 518. e. 524. e.
 Gerardus Puella, Cestrensis et Coventrensis episc. 458. a. 622. d.
 Gerardus, Herefordensis episcop. 703. e.
 Gerardus, Noviomensis episc. 115. e. 416. d.
 Gerardus, Girardus de *Ridesfor* vel *Bedesford*, magister militiæ Templi. 496. c. 635. d.
 Gerardus, Arausiæ Comes. 310. n.
 Gerardus III, Gelriæ Comes. 447. a. 449. d. n.
 Gerardus, Girardus, Comes Matiscun. 65. d. 424. e. n. 429. b.
 Gerardus de Athiis. 80. e. 692. d. 770. e.
 Ger. de Balliolo. 47. d.
 Gerardus de *Barbais*, in Bovin. prælio captus. 101. a.
 Ger. Brugiensis præpositus. 47. d.
 Gerardus de Camvilla, Lincoln. vicecomes. 493. b. 536. b. 566. a.
 Gerardus, Girardus, de *Chori*. 589. a.
 Gerardus, Girardus, de *Colengne*. 105. b.
 Gerardus *Dannelin*, in Bovin. prælio captus. 101. b.
 Gerardus, Girardus, *Flamenc*. 101. c.
 Gerardus de *Furnival*. 47. b. 154. c. 156. d. 628. c.
 Gerardus de *Glanvil*, Ranulfi frater. 493. b.
 Gerardus, Geraldus, de *Grimberge*. 101. d. 102. a. 106. a.
 Gerardus de *Hostimale*. 264. c. n. 265. c. 273. a. *Vide*, Bernardus.
 Gerardus, Girardus, de *Jace*. 105. b.
 Gerardus, Locharum præpositus. 217. d. 218. a. *Vide*, Gerardus de Athiis.
 Gerardus de *Marque*. 106. b.
 Gerardus *li Mors*, miles post Bovin. prælium captus Curtraci. 102. c.
 Gerardus de Musterolio. 454. d.
 Gerardus, Girardus, præpositus de Pixiaco. 19. e. 362. b.
 Ger. de *Puz*. 47. d.
 Gerardus de *Randerardt*. 98. c. 101. b. 102. a. 249. b. 252. c. 264. a. 265. e. 266. b. 273. a. 405. b. 410. d. 411. a.
 Ger. de Roda. 47. d.
 Gerardus Scrophia, *la Truie*. 95. c. 98. a. 105. e. 106. b. 250. b. 264. a. 265. b. 406. e. 409. d. 410. b.
 Ger. de *Stailhon*. 47. d.
 Gerardus *Talebot*. 507. b.
 Gervasius de Novo-castello Theodemar. 53. c. 571. a.
 Gervasius de *Hobrugge*, S. Pauli Londin. præcentor. 722. e. 742. b.
 Gervasius, Londinensis ecclesiæ cancellarius. 719. n.
 Gervasius *Painel*. 493. b.
 Gilbertus, Gislebertus, ex archidiacono Lexov. Rofensis in Anglia episcopus. 479. c. 488. b. 491. e. 492. c. 493. a. 557. d. 564. c. 566. e. 597. c. 610. c. 626. e. 628. c. 643. b.
 Gilbertus *Foliot*, Londin. episc. 470. e. 628. e.
 Gilbertus, Gillebertus *Assailli*, magister hospitalis Jerosol. 457. c.
 Gilbertus de Aria. 106. d.
 Gilbertus *Basset*. 493. b.
 Gilbertus de Borquellis. 105. b.
 Gilbertus de Clara, Richardi filius. 87. e. 719. n.
 Gilbertus, Gislebertus de *la Capele*. 101. d.
 Gilbertus Cornutus, in Bovin. prælio captus. 101. d. 102. a.
 Gilbertus de *Gant*, Lincolnæ castellanus. 727. e. 728. e. 736. c. 738. d.
 Gilbertus de Gascolio, de *Wascoil*. 159. c. 505. n. 507. n. 555. d. 676. b.
 Gilbertus de *Hogestan*, miles Templi. 483. c.
 Gilbertus, Gillebertus *Pipard*. 513. a.
 Gilbertus de *Tillers*. 512. d.
 Gilebertus de Rainfrevilla, Rainfredi filius. 582. b. 623. n. 701. n.
 Gilebertus, filius Rogeri filii Rainfredi. 491. d.
 Gilo de *Bruse*, Hereford. episc. 659. c. *Vide*, Ægidius.
 Gilo de Acrimonte. 105. b.
 Gilo de Berbunchero. 105. b.
 Gilo de *Daubi*. 102. a.
 Gilo de *Gamachines* vel *Gamechunes*, in Bovin. prælio captus. 101. d.
 Gilo de Monte Sanctæ-Aldegundis, in Bovin. prælio captus. 101. a.
 Gilo de Sarto, in Bovin. prælio captus. 101. a.
 Gilo de *Try*. 105. c.
 Giraldu, Menevensis episc. 601. a.
 Giraldu *Belois*. 104. e.
 Girardus. *Vide*, Gerardus.
 Gisla, filia Caroli Simplicis, nupta Rolloni Normanniæ Ducis. 213. e. 426. d. 430. e.
 Gocellus de Spinaio. 106. b.
 Godefridus de *Lucy*, archidiac. Riche-mundiæ et *Derebi*. 464. a. 662. a.
 Idem, Winton. episc. 499. c. 564. c. 597. c. 635. a. 685. b.
 Godefridus, Dux Bullonii. 461. c. 462. b.
 Godefridus, filius Henrici Brabantæ Ducis. 104. e. 415. c.
 Godefridus *Brise-teste*, in Bovin. prælio captus. 101. d.
 Godefridus de *Loscart*, in Bovin. prælio captus. 101. c.
 Godefridus de Villa, in Bovin. prælio captus. 101. c.
 Godefridus, Comes de *Wehingre*, in Teutonia. 50. a.
 Gosuinus de *Wauerin*. 47. d.
 Goswinus, Tornac. episc. 113. d.
 Gotifredus, Aquilegiensis patriarcha. 627. c.
 Gratianus, presb. card. 568. c.
 Gregorius VIII Papa, dictus prius Albertus R. E. cancellarius. 24. e. 68. c. 366. c. 473. d. 474 et seq. 629. b. 670. b.
 Gualterus. *Vide*, Galterus.
 Guarinus. *Vide*, Garinus.
 Guidenocus, Venetensis episc. 175. b.
 Guido, Wido, Ravennensis archiep. 635. b.
 Guido, Senonen. archiep. 7. c. 351. c. 438. c. 440. a. 617. e.
 Guido, abbas de Sarnaio, dein Carcasson. episcopus. 31. a. n. 709. a. 774. d.
 Guido, Pangornensis episc. 566. e.
 Guido, Cisterciensis abbas. 570. c.
 Guido, abbas Trium-fontium. 56. e. 391. b.
 Guido de Leziniaco, Comes Joppensis, dein Rex Jerusalem. 24. d. 36. b. 366. b. 376. d. 462. c. 466. b. 469. b. 470. a. 472. b et seq. 476. d. 496. b. 497. a. 510. a. n. 518. a. 519. b. 520. c. 525. e. 526. b. 542. b. 548. b. 577. d. 593. e. 628. d. 631. b. 632. b. 635. b. 636. e. 669. a-e.
 Guido, Alvernæ Comes. 84. b. 210. a. 218. c. n. 219. a. 397. a. 771. b.
 Guido, Comes Bigorriæ, filius Simonis de Monteforti Comititis Tolosani. 752. n. 774. b.
 Guido de Thoarcio, Dux Britannæ. 46. b. 61. a. 73. b. 80. a-e. 81. a. 175. c. 176. d. 211. a. 212. c. 383. c. 402. b. 599. c.
 Guido, Castrensis Comes, frater Simonis de Monteforti. 200. a. 344. e. 752. d. n.
 Guido de Castellione, Comes Sancti-Pauli. 309. d. 337 et seq. 339. c. 342 et seq. 344. e. 421. e. 432. b. 512. e.
 Guido de Dampetra, Domna-petra, Borbonii toparcha. 59. a. n. 104. e. 106. d. 218. c. n. 231. c. 427. n. 527. c. 636. d. 637. b. 771. b.
 Guido, Lemovicensis vicecomes. 53. a. 55. b. 61. a.
 Guido de *Dausi*. 512. d.
 Guido de Donjonio. 107. b.
 Guido de *Hodenc*, miles in Bovin. prælio captus. 102. b.
 Guido Malevicinus. 409. d.
 Guido de *Nevers*. 589. b.
 Guido de Rupe-Guidonis. 250. b.
 Guido Senesbaldus. 61. a. 104. e.
 Guido Silvanectensis, Franciæ buticularius. 31. c. 33. b. 105. c. 107. a. 199. a. 512. d. 607. a. 638. c.
 Guido de *Soisy*. 105. c.
 Guido, filius Aimerici vicecomitis Thoar. 305. b.
 Guido de Tilia. 746. n.
 Guido Turpini. 104. c.
 Guido de Valle. 632. e. 633. d.

- Guido de Valle, junior. 490. c.
 Guido de Vergiaco. 15. a. 357. d. 627. c.
 Guido, intersector Richardi Angl. Regis. 182. d. n.
 Guidomarus IV, Leoniae Comes, Her-
 vei II filius. 65. d-e. 217. c.
 Guidomarus V, Leoniae Comes, Gui-
 domari filius. 150. b. 469. a.
 Guillelmus, abbas Karoli-loci, dein Bi-
 turicen. archiep. 51. a. 387. b.
 Guillelmus Amanevus, Burdegalensis
 archiep. 91. a. 712. c. 760. d.
 Guillelmus, Montis-regalis in Sicilia
 archiepiscopus. 497. b. 504. d. 507. a.
 512. b.
 Guillelmus de Campania, Remensis
 archiep. S. Sabinæ presb. card. 5. b.
 7. n. 11. c. n. 13. b. 25. n. 29. c. 30. b.
 34. e. 35. b. 38. n. 46. a. 69. e. 126. a.
 150. d. 156. a. 349. d. 356. a. 370. c.
 371. b. 375. b. 425. a. 429. c. 436. a.
 438. c. 440. a. 448. d. 449. a. 450. n.
 487. b. 489. c. 542. a. n. 557. c. 560.
 b. 561. b. 569. b. 577. a-e. 616. c.
 619. d. 627. a. 629. c. 633. b. 688. d.
 670. d. 672. c-e. 677. d.
 Guillelmus de Jovivilla, episc. Lingon.
 dein Remensis archiep. 115. e. 116. a.
 282. a. 302. b. 310. n. 344. e. 416. d.
 417. c. 432. c. 763. d.
 Guillelmus, Tyrensis archiep. 25. n.
 478. a. 486. d. 629. b.
 Guillelmus de Chemillé, Abrincensis
 episc. 579. c. 582. a. Idem, Andegav.
 episc. 586. d.
 Guillelmus III, Abrincensis episc. 658. b.
 Guillelmus de Bellomonte, Andegav.
 episc. 714. d. 749. n.
 Guillelmus de Segnelay, Autissiod. episc.
 82. d. 394. d. 771. n. 774. b. Idem,
 Parisiensis episc. 116. a. 416. d. 774. b.
 Guillelmus Arvernus, Parisiensis episc.
 312. d.
 Guillelmus de Pertico, Catalaun. episc.
 115. e. 282. e. 416. d.
 Guillelmus, Cenoman. episc. 441. a.
 456. d. 662. c. 664. d.
 Guillelmus, Constantiensis episc. 582. a.
 Guillelmus, Ebroicensis episc. 416. d.
 Guillelmus de Longo-campo, Elyensis
 episc. Richardi Angl. Regis cancel-
 larius. 497. e. 499. d. 510. c. n. 514. c.
 536. e. seq. 550. b. 556. c. 557. c.
 558. b. 559. c. 562. e. 565. e. 566. e.
 572. a. 576. a-e. 580. b. 635. a. 639.
 d. 641. e. 642. et seq. 645. d. 655. b.
 657. a. 674. e. 675. a. 677. d.
 Guillelmus de Ver, Hereford. episc.
 564. e. 565. e. 593. e.
 Guillelmus Malvaisin, Glascuensis episc.
 609. a.
 Guillelmus I, Lexoviensis episc. 580. b.
 582. a. 654. d. 655. a. 658. b. 659. d.
 Guillelmus II, Lexov. episc. 116. a.
 416. d.
 Guillelmus de Sanctæ Mariæ ecclesia,
 Richardi Angliæ Regis protonotarius,
 Londoniensis episc. 556. c. 597. c.
 610. c. 657. d. 660. c. 688. b. 689. a.
 690. b. 693. b. 694. c. 695. a. 697. d.
 701. c. 711. b. 713. d. 714. c. 754. a.
 Guillelmus, Magalon, episc. 709. a. n.
 Guillelmus de Nemosio, cantor Paris.
 eccl. dein Meldensis episc. filius Gal-
 terii Franciæ camerarii. 92. a. 402. e.
 Guillelmus, Pictav. episc. 584. b. 605. a.
 Guillelmus, Wigorn. episc. 492. c. 493. a.
 Guillelmus, Winton. episc. frater Otho-
 nis Rom. Imp. 604. b. 703. e.
 Guillelmus S. Albani in Anglia abbas.
 734. c.
 Guillelmus, abbas de Cornavilla. 582. b.
 Guillelmus Wapincensis, S. Dionysii
 abbas. 19. e. 361. c.
 Guillelmus la Pie, abbas Glaston. in
 Anglia. 595. a.
 Guillelmus, abbas Mortui-mar. 493. a.
 Guillelmus, magister militiæ Templi.
 743. d.
 Guillelmus, Pictav. subdiac. magister
 scholæ Parisiensis, igni traditus tam-
 quam hæreticus. 83. n.
 Guillelmus, Pontisarensis sacerdos, mi-
 raculis clarus. 36. e. 377. c.
 Guillelmus, Silvanensis ac Leonensis
 canonicus. 91. d.
 Guillelmus de S. Audoen, clericus
 Joannis Angl. Regis. 90. n.
 Guillelmus Longa-spata, Dux Nor-
 man. Rollonis filius. 64. e.
 Guillelmus Nothus, Dux Normanniæ,
 filius Roberti Ducis, dein Rex Ang-
 liæ. 18. e. 64. e. 65. a. 435. a.
 Guillelmus Rufus, Rex Angliæ, filius
 Guillelmi Nothi. 65. a. 435. b. 462. a.
 Guillelmus, filius Stephani Angl. Regis.
 436. n.
 Guillelmus, primogenitus filius Hen-
 ricus II Angl. Regis. 634. c.
 Guillelmus, Rex Scotiæ, Malcolmi
 filius. 439. b. 448. a. 464. d. 467.
 a-e. 567. a-e. 578. b. 586. c. 601. b.
 646. b. 676. a. 722. c. 727. e.
 Guillelmus I, Rex Siciliæ, Rogerii
 filius. 534. b. 649. c.
 Guillelmus II, Rex Siciliæ, Guillelmi
 filius. 161. e. 473. e. 498. a. 506. d.
 509. d. 534. b. 626. d. 636. b.
 Guillelmus, filius Tancredi Siciliæ Regis.
 572. b. 646. a. 650. a.
 Guillelmus I, Comes Albemarlæ, Ste-
 phani filius. 438. d.
 Guillelmus de Forz, Comes Albemarlæ.
 577. d.
 Guillelmus de Mandevilla seu Magna-
 villa, Comes Essexiæ et Albemarlæ.
 29. n. 150. a. n. 156. c. n. 437. e.
 450. b. 460. d. 470. d. 471. a. 482. e.
 483. b. 493. b-d. 494. d. 495. c-e.
 517. b. 625. e. 628. d. 633. b. 667. c.
 Guillelmus, Albemarlæ in Angl. Comes.
 735. e. 739. a. 743. c. 758. e.
 Guillelmus, Arundellæ Comes et Sut-
 sexiæ. 41. d. 47. b. 72. a. 87. b. 112. b.
 150. a. 154. c. 172. b. 493. b. 557. d.
 597. c. 699. b. 700. n. 701. n. 714. d.
 722. d. 728. d. 734. e. 746. a.
 Guillelmus de Albineto. 112. b. 610. d.
 719. n. 732. b. 737. a. Idem, Arun-
 dellæ Comes. 754. b.
 Guillelmus de Albineto, Guillelmi filius.
 719. n.
 Guillelmus de Baucio, Arausiæ Comes.
 339. b.
 Guillelmus X, Arvernæ Comes, Gui-
 donis filius. 771. c.
 Guillelmus II, Cabilonensis et Vien-
 nensis Comes. 6. c. 66. b. 127. e. ubi
 malè Guido. 424. e. 429. b. 618. a.
 636. d.
 Guillelmus, Comes de Ferrers, de Fer-
 rariis in Anglia. 90. d. 91. a. 512. c.
 564. e. 566. a. 567. a. 697. c. 699. b.
 700. n. 701. n. 711. b. 714. d. 730. e.
 735. c. 736. e.
 Guillelmus Clito, Flandr. Comes, filius
 Roberti II Normanniæ Ducis. 435. n.
 Guillelmus, Gloucestriæ Comes. 452. c.
 Guillelmus, Hollandiæ Comes et Frisiæ,
 unde Pilosus cognominatus. 238. e.
 249. b. 265. d. n. 700. c. 715. d. 716.
 c. 749. c. 772. a.
 Guillelmus de Monteferrato, Comes
 Joppensis. 462. c. 466. a. 476. e.
 Guillelmus, Comes Joviniaci. 59. b.
 513. b.
 Guillelmus V, Nivern. Comes. 424. e.
 429. b. n.
 Guillelmus, Pontivi Comes. 33. a. 42. b.
 53. a. 72. b. 250. c. 263. b. 381. e.
 576. e. ubi malè Joannes.
 Guillelmus Marescallus, Comes de Stri-
 guil et de Penbrok. 47. b. 52. n. 53. b.
 87. d. 90. n. 112. b. 197. e. 198. e.
 455. n. 482. e. 491. b. 493. b-e. 514.
 c. 538. a. 582. b. 596. c. 597. a-d.
 611. a. 639. d. 700. n. 701. n. 711. b.
 712. c. 713. e. 714. a-d. 718. b. 730.
 e. 734. a-e. 736. d. 739. c. 741. b.
 746. d.
 Guillelmus Marescallus, filius Guillelmi
 Comitis de Penbrok. 112. b. 719. n.
 722. d. 734. e. 736. e.
 Guillelmus, Comes Salisberiensis, Pa-
 tricii Comitis filius. 579. c.
 Guillelmus Longa-spata, Comes Salis-
 beriensis, filius Henrici II Angl. Regis
 spurius. 87. 89. b. 94. b. 100. d. n.
 110. c. 112. b. 229. a. 235. e. 242. a.
 ubi Hugo nominatus. 244. b. n. 249.
 d. 252. c. 257. a. 263. b. 266. d.
 272. e. 308. n. 395. b. 401. d. 405. b.
 413. d. 428. n. 493. b-d. 566. a. 567. a.
 572. b. 579. c. 597. c. 692. c. 697. c.
 699. b. 700. c. n. 711. b. 715. d. 716. c.
 722. c. 726. e. 731. n. 734. d. 736. e.
 760. d. 762. a. 774. a.
 Guillelmus, filius Henrici Leonis Saxon.
 Ducis. 623. a.
 Guillelmus, Tutesbiræ Comes. 597.
 b-c.
 Guillelmus de Warena, Surreiæ Co-
 mes. 47. c. 87. d. 112. b. 697. c. 699. b.
 700. n. 701. n. 722. b. 734. e. 761. c.
 773. d.
 Guillelmus, Warwici Comes. 597. d.
 Guillelmus, Comes de insula Vecta.
 567. a.
 Guillelmus Archiepiscopi, dominus Par-
 teniaci. 305. b.
 Guillelmus de Sancto-Audoen. 712.
 c-e.
 Guillelmus, S. Audomari castellanus.
 105. d. 106. c. 109. n.
 Guillelmus, filius Aufridi. 305. b.
 Guillelmus de Averquin, in Bovin. prælio
 captus. 101. c.
 Guillelmus Avunculi. 105. b. 106. a.
 Guillelmus de Balneolis. 307. n.
 Guillelmus de Barris, Rupisfortis Co-
 mes per uxorem. 25. b. 31. d. 77. d.
 80. b. 131. e. 146. a. 154. a. et seq.
 156. e. n. 171. a. 175. d. 176. b.
 197. e. 199. a. 366. e. 372. e. 482. d.
 483. b. 513. d. et seq.
 Guillelmus de Barris, Guillelmi filius
 et Amiciæ Leicestrensis. 95. c. 98. b.
 104. e. 107. a. 222. c. n. 236. e. 250.
 a. 262. c. 265. a-d. 266. a. 406. e.
 409. d. 410. c.
 Guillelmus de Bello-campo. 719. n.
 738. d.
 Guillelmus, Bellimontis in Hannonia
 castellanus. 101. b. 102. a. 109. n.
 719. d.
 Guillelmus de Borry. 33. b.
 Guillelmus, filius Havis sororis Gau-
 fridi de Bosco, militis Rotomag. 58. b.
 Guillelmus de Braosa, Brause, nobilis
 Anglus. 192. d. n. 689. c. 692. b.
 Guillelmus de Braosa, dictus Gain,
 Guillelmi filius et Mathildis de Sancto-
 Valerico. 192. n.

- Guillelmus *Mantel de Brente*, frater Falcasii. 759. d.
 Guillelmus Brito-Armoricus, Regis Philippi Aug. capellanus et gestorum ejus scriptor. 62. c. 95. e. 117 et seq. 153. a. 288. n. 292 et seq. 298. d.
 Guillelmus *Briwer, Bruer*, Angliæ justitiarius. 61. c. 87. a. 112. b. 498. a. 514. n. 538. a. 558. b. 559. c. 560. d. 639. d. 692. d. 699. b. 701. n. 711. b. 713. a. 714. d. 756. d.
 Guillelmus de *Cæu, de Kaer, de Kaer*, vel *Kaest*. 53. b. 104. e. 105. d.
 Guillelmus de Calviniaco. 104. e.
 Guillelmus Camerarius de Tancarvilla. 507. n.
 Guillelmus de Cantelupo, senescallus Joannis Angliæ Regis. 87. e. 692. d. 735. c. 737. a. 758. e.
 Guillelmus de Cantelupo, Guillelmi filius. 692. d. 737. a. 758. e.
 Guillelmus de Cantumevulæ. 60. e.
 Guillelmus de Carnoto. 746. b.
 Guillelmus de *Chahou*. 570. e.
 Guillelmus de *Chamvil*. 513. a.
 Guillelmus de *Chisi*, miles in Wasconia. 499. n.
 Guillelmus Cocus, custos castelli Sylva-leonum. 593. e.
 Guillelmus de Colevilla. 738. d.
 Guillelmus de *Colingeham*. 724. b.
 Guillelmus de *Cornebury*. 531. n.
 Guillelmus Crassus, miles Rotomag. 57. d.
 Guillelmus de *Creset*. 88. a.
 Guillelmus, Curcellæ castellanus. 590. b.
 Guillelmus de *Curci*. 507. d.
 Guillelmus Crispinus, castellanus de *Dangu*. 174. n. 582. d.
 Guillelmus *Danelin*, in Bovin. prælio captus. 101. c.
 Guillelmus de *Espinai*. 579. e.
 Guillelmus de *Estane*, in Bovin. prælio captus. 101. b.
 Guillelmus de Feritate. 107. b.
 Guillelmus Freschetus, burgen. Rotomagensis. 58. a.
 Guillelmus de *Fiennes*. 87. c.
 Guillelmus de *Fors de Oleron* in Wasconia. 500. a. n. 502. a. 503. b. 507. n.
 Guillelmus de Garlanda. 30. e. 52. n. 53. c. 59. a. 95. c. 98. b. 150. c. 152. b. 251. c. 372. a. 406. e. 409. d. 410. d. 570. e.
 Guillelmus de Guirchia. 61. c.
 Guillelmus *Goeth*, dominus Giemi et Montis-mirabilis in Pertico. 166. a. 647. a.
 Guillelmus *Grommet*, burgen. Rotomag. 58. a.
 Guillelmus filius Hamonis. 47. c.
 Guillelmus de *Harecourt*. 87. e. 693. a. 746. a.
 Guillelmus de *Humet*, constabularius Norman. 47. b. 53. b. 57. n. 493. b. 569. b. 582. b.
 Guillelmus de *Hundescot*. 47. b-d.
 Guillelmus de *Huntingfeld*. 724. d. 728. d.
 Guillelmus de *Hurupe*, miles post Bovin. prælium captus apud Denum. 102. c.
 Guillelmus de *Katu* vel *Katy*. 47. b.
 Guillelmus de Lancastra, dapifer Henrici II, Angliæ Regis. 491. b.
 Guillelmus de *Lestang*. 586. e.
 Guillelmus *Maingot*. 47. c. 61. b. 90. d. 441. a.
 Guillelmus *Malet de Girarville*. 47. c. 719. n.
 Guillelmus de Malo-leone. 47. c. 61. a. 175. c. 189. a. 215. c.
 Guillelmus de Mandevilla, frater Galfridi. 719. n. 724. d.
 Guillelmus de *Maricorne*. 107. a.
 Guillelmus *Martel*. 47. c. 61. b. 582. b.
 Guillelmus *Maudut*. 738. d.
 Guillelmus de Merevilla. 107. a.
 Guillelmus de Merloto, Melloto. 25. c. 31. d. 49. b. 73. e. 178. b. 366. e. 372. e. 525. c. 527. c. 580. a. 589. b. 655. d.
 Guillelmus de Merloto, Guillelmi filius. 49. b. 385. d. 386. a.
 Guillelmus Molendinarius, burgen. Rotomagensis. 58. a.
 Guillelmus de Monte-acuto. 719. n.
 Guillelmus de Mortuo-mari. 47. c. 95. c. 406. e.
 Guillelmus de *Monbray*, Rogeri filius. 47. c. 597. b. 604. c. 719. n. 738. d.
 Guillelmus de *Nevil*. 493. b.
 Guillelmus *Nigelli de Kent*. 513. a.
 Guillelmus, Normanniæ senescallus, Radulfi filius. 47. b. 541. n. 542. c. 545. d. 549. e. 554. d. 569. b. 582. b. 638. d.
 S. Guillelmus, Norwici in Anglia à Judæis interfectus. 6. n.
 Guillelmus de Odria. 87. c.
 Guillelmus *Pantol*. 623. n.
 Guillelmus de *Perepunt*, astronomus, Henrici III Angliæ Regis consiliarius. 766. c.
 Guillelmus de *Pessy*. 550. d.
 Guillelmus, filius Philippi (forte de Kima). 513. a.
 Guillelmus, vicedominus et castellanus de *Pinkenni*. 512. d. 549. b.
 Guillelmus de Pratellis, Joannis filius. 58. b. 531. n. 586. e.
 Guillelmus Pruniacensis. 272. d.
 Guillelmus Pullus, Philippi Regis ærarius. 236. b.
 Guillelmus de *Pychemun*. 91. b.
 Guillelmus de *Renti*. 106. d.
 Guillelmus de Riparia. 623. n.
 Guillelmus de *Rochemunt*. 589. b.
 Guillelmus de *Ros*, Roberti filius. 719. n. 738. d.
 Guillelmus Rufus. 662. a.
 Guillelmus de Rupe-Fulcaudi, vicedomes Castellæ-Heraldæ. 512. d. 636. e.
 Guillelmus de Rupibus, Andegaviæ senescallus. 61. c-e. 82. a. 92. e. 102. d. 191. c. 192. a. 215. a. n. 246. a. 305. n. 393. e. 403. d. 559. c. 560. b. 582. b. 599. a.
 Guillelmus de *Sauceay*. 589. b.
 Guillelmus de Stagno. 47. b-d. 659. d.
 Guillelmus de Stutevilla, Roberti filius. 536. b. 555. d. 604. c. 583. vicedomes Eboraci. 610. d.
 Guillelmus de Tabaria, Hugonis frater. 636. e.
 Guillelmus *Talebot*. 690. c.
 Guillelmus de Valle-coloris, miles. 773. n.
 Guillelmus de *Vendeval*, constabularius castelli de *Nottingham*. 565. d.
 Guillelmus Virsionis in Bituria dominus. 173. d.
 Guillelmus de Vivario. 623. n.
 Guillelmus de *Unguebert*, in Bovinensi prælio captus. 101. b.
 Guillelmus de *Utze*, miles Curtraci post Bovin. prælium captus. 102. e.
 Guillelmus de *Wrotham*, custos portuum Angliæ. 692. c.
 Guiscardus de Bello-joco. 231. b.
 Gurgi, princeps Saracenorum in *Accon*. 637. a.
 Curthered, Rex in insula de *Man*. 610. d.

H.

- H**ADEVISA, Avisia, Albemarlæ Comitissa, Guillelmi filia, nupta 1.º Guillelmo de Magnavilla Essexiæ Comiti, 2.º Guillelmo de *Fors*, 3.º Balduino de Bethunia. 150. n. 577. d. 617. b. 636. a.
 Hakedin vel Hahedin, scriptor in *Accon* Syriæ. 528. c.
 Hamelinus, frater Henrici II Angliæ Regis, Comes Warenæ. 493. b. 557. d. 565. e. 567. a. 597. c. 660. b.
 Hamo, præcentor Eborac. ecclesiæ. 573. b.
 Hartemannus, Comes de *Careberch* ve *Kirchberg*. 50. a.
 Hascoil de *Solmi*. 47. b.
 Havisia, filia Guillelmi Comitissæ Gloucestriæ, uxor prima Joannis Angliæ Regis. 605. a. 636. a. 658. b. 674. c.
 Haymardus, thesaurarius Templi Parisiis. 115. b.
 Haymo, Leonensis in Britannia episc. 65. d-e. 66. a.
 Hazadin-Nersel, admiratus Montis-regalis et Gracci pro Saladino. 637. b.
 Hebo de Carentonio. *Vide*, Ebo.
 Hector, filius Priami Regis Trojæ. 16. e. 63. a.
 Helenus de Aquis, in Bovin. prælio captus. 101. c.
 Helenus vates, filius Priami Trojanæ. 17. d. 63. d.
 Helias, Elias, Burdegal. archiep. 52. n. 501. b. 603. d. 604. a. 605. a.
 Helias, abbas S. Joannis Angeliacensis. 104. c.
 Helias de Flexia, Comes Cenoman. 620. d.
 Helias *Talairan*, Comes Petragoric. 44. d. 551. b.
 Hellinus de *Gauchin*. 106. a.
 Hellinus de *Letor*, in Bovin. prælio captus. 101. b.
 Hellinus de *Wauerin*, Flandriæ senescallus. 101. b. 102. a. 105. e. 106. a-c.
 Hellinus de *Wauerin*, senescalli avunculus. 105. e. 106. c.
 Hemericus de Leziniaco. *Vide*, Aimericus.
 Hemir-Momelinus, Heman-Melinus, Rex Moabitarum in Hispania. 42. b. 72. c. 381. c.
 Hengistus, Saxonum Dux, Angliæ conquisitor et Britonum domitor. 64. a. 168. d.
 Henricus, Albanensis episc. card. A. S. in Franciam legatus. 4. c. 348. d. 484. d. 486. c. 619. b.
 Henricus de Soliaco, Bituricensis archiep. 46. d. 51. a. 384. a. 387. b. 487. b.
 Henricus, filius Roberti de *Harding*, decanus Meretoniæ, electus Dolensis archiep. 486. e.
 Henricus, Dublinensis archiep. 699. b. 700. n. 701. n.
 Henricus, Mediolanensis archiep. 746. n.
 Henricus, filius Regis Ludovici VI, Remensis archiep. 434. a.
 Henricus Drocensis, Remensis archiep. 434. d.
 Henricus, Altissiodorensis episc. 116. a. 416. d.
 Henricus Drocensis, Aurelianensis episc. 434. d. 578. a. (ubi malè Guido). 583. b. 584. c.
 Henricus Bajocensis episc. 455. a. 492. a. 497. e. 582. a. 641. d. 658. b. 662. c.
 Henricus Marescallus, Eborac. ecclesiæ decanus,

- decanus, dein Exoniensis episcopus. 495. d. 561. a. 564. c. 565. e. 566. e. 597. c. 654. c.
 Henricus, Landavensis episc. 597. c.
 Henricus de Jacea, electus Leodiensis episc. 605. b. n.
 Henricus, Santonensis episc. 605. a. 645. d.
 Henricus Silvanectensis episc. 617. e.
 Henricus, abbas Glastoniensis, dein Wigornensis episc. 561. a. 564. c. 565. e. 566. e. 577. d. 579. c.
 Henricus Wormaciensis episc. 563. a.
 Henricus, abbas S. Dionysii. 60. a. 61. d. 393. a. 422. e. 423. a.
 Henricus VI, Romanorum Imperator, Frederici I filius. [*Toties in hoc volumine mentio ejus recurrit, ut supervacaneum sit paginas hic dinumerare, utpotè cujus singulatis gesta describuntur in Indice rerum chronologico.*]
 Henricus I, Rex Angliæ, filius Guillelmi Conquestoris. 65. a. 435. b. 462. a. 703. a. 717. d.
 Henricus II, Rex Angliæ, filius Gaufridi Plantagenet Comititis Andegav. et Mathildis quondam Imperatricis, filiae Henrici I Regis. [*Gesta ejus quære in subsequente Indice rerum chronologico.*]
 Henricus, filius Henrici II Angl. Regis, Rex coronatus. 5. c. 7. n. 11. c. 66. a. 349. d. 356. e. 435. c. 438. c. 439. c. 449. b. 451. b. 452-455. 616. c. 619. a. 621 et seq. 634. c. 662. a. 663. e.
 Henricus III, Rex Angl., filius Joannis Regis. 110. d. 275. e. 340 et seq. 415. d. 686. c. n. 730-768.
 Henricus I, Rex Francorum, Roberti Regis filius. 19. a. 65. b. 303. a. 361. a. 418. c. 434. a.
 Henricus I, Comes Barri-Ducis. 25. b. 366. e. 636. d.
 Henricus II, Comes Barri-Ducis, Theobaldi filius. 95. c. 106. d. 231. c. 406. e. 409. d. 768. e.
 Henricus I, Trecensis Comes seu Campaniæ. 425. a. 429. c. 435. d. 438. c. 447. a.
 Henricus II, Campaniæ Comes, Rex Jerusol., Henrici I filius. 21. a. 25. b. 37. b. n. 48. a. 71. c. 73. c. 150. d. 362. e. 366. e. 378. a. 384. c. 426. a. 430. b. 435. d. 511. a. 530. b. 548. a. 549. a. 563. c. 584. d. 636. d. 641. b. 643. c. 675. b. 770. a. n.
 Henricus, frater Balduini VI Flandriæ et Hannoniæ Comititis, Imp. Constantinopolitanus. 47. c.
 Henricus de Bohon, de Boum, Comes Herefordiæ. 47. c. 613. a. 700. n. 719. n. 738. d. 753. b.
 Henricus III, Dux Lemburgensis. 94. b. 99. a. 249. a. 405. b. 411. d. 558. a-e. n. 587. b.
 Henricus, Comes Lovaniensis et Dux Brabantiae. 88. a. 94. b. 99. a. 231. c. 228. e. 248. d. 253. e. n. 405. b. 411. d. 436. n. 437. e. 447. a. 504. d. 558. a. n. 563. a-e. 584. c. 587. b. 588. d. 625. d. 715. d.
 Henricus Leo, Duc Saxoniae. 84. c. 441. c. n. 450. b. 451. c. 460. a. 461. b. 463. d. 465. b. 486. c. 487. c. 495. d. 558. a. n. 559. a. 620. b. 623. a. 627. a. 665. a-e.
 Henricus II, Dux Saxoniae et Comes Palatinus Rheni, filius Henrici Leonis. 495. d. 561. c. 584. c. 586. e. 588. d. 620. b. 645. e. 678. c. 689. e.
 Henricus Dandolus, Dux Venetiarum. 38. n. 55. b. 56. b. 76. d. 389. c. 390. d. 557. e.
 Henricus d'Avaugour, Comes de Goello. 277. d. n.
 Henricus de Balliolo. 47. d.
 Henricus Bisset. 47. c.
 Henricus de Braeley. 512. d.
 Henricus de Braiborc, Roberti filius. 692. d. 735. c. 759. b.
 Henricus Clament, Franciæ marescallus. 59. a. 61. e. 82. a. 93. e. 215 et seq. 245. e. 248. b. 393. e (ubi malè Guillelmus). 404. e.
 Henricus de Cornhella, vicecomes Cantiae. 643. b. 687. d. 692. d.
 Henricus Crassus, in Bovin. prælio captus. 101. c.
 Henricus de Estinkeneborc, in Bovin. prælio captus. 101. b.
 Henricus de Ferrariis. 47. 7.
 Henricus, filius Geroldi, Anglus. 87. e.
 Henricus Jutfane, in Bovin. prælio captus. 101. c.
 Henricus de Lesiniano, filius Hugonis de Thoarcio. 82. a.
 Henricus de Longo-campo, frater Guillelmi Elyensis episc. et Angl. cancellarii. 643. a.
 Henricus de Mala. 755. c.
 Henricus de Parkendale. 47. d.
 Henricus Pigot, senescallus Comititis de Warennæ. 512. e.
 Henricus de la Pumeray. 564. e.
 Henricus de Puteaco, Hugonis Dunelmensis episc. filius. 493. b. 538. a.
 Henricus Rufus, in Bovin. prælio captus. 101. d.
 Henricus de Spina, in Bovin. prælio captus. 101. c.
 Henricus de Stutevilla. 47. c. 58. a.
 Henricus Teste, Henrici VI Imperatoris strategus. 534. c.
 Henricus Trosse, in Bovin. prælio captus. 101. d.
 Henricus de Turbevilla. 741. n.
 Henricus de Ver, constabularius castelli de Gisortio pro Richardo Angliæ Rege. 87. d. 468. c. 628. d. 642. c. 690. n.
 Henricus de Ulmo. 749. d.
 Heraudus, Haraldus, Rex Angl. 64. e.
 Heraclius, Imp. Romanorum. 10. d.
 Heraclius I, patriarcha Jerosol. 461. c.
 Heraclius II, patriarcha Jerosol. 14. c. 356. e. 461. c. 462. e. 463. b. 464. b. 465. c. 469. b. 496. b. 497. a. 510. a. n. 512. b. 624. c. 625. e. 631. b. 636. e. 665. c. 669. b.
 Herbertus, Saresberiensis episc. 52. n. 597. c. 654. c. 660. c.
 Herbertus de Gaie, in Bovin. prælio captus. 102. b.
 Herluinus, S. Dionysii monachus, itineris Jerosol. concionator, Britonum cruce signatorum antesignanus. 48. d. 385. a.
 Hermannus, Thuringiæ Landgravius. 62. a. 85. e. 397. e. 497. a. 512. c.
 Hermannus, magist. Hospitalis Teuton. Jerosolymis. 743. d.
 Herveus de Busency. 102. a.
 Herveus, Comes Leonensis in Britannia Galliæ. 65. d.
 Herveus de Leonio, Guidomari IV filius. 150. b. 469. a. 472. a. ubi malè Henricus.
 Herveus de Leonio, Hervei filius. 113. b.
 Herveus de Donziaco, Comes Nivernensis. 59. a. 92. b. 102. d. 107. b. 112. c. 189. c. 229. b. 231. b. 236. e. 243. c. n. 252. c. 277. d. 403. a. 413. e. 415. c. 658. c. n. 704. c. 705. c. 728. c. n. 746. a. n.
 Herveus de Viersone. 746. b. n.
 Hessedin-Jordich, Princeps Sarracenorum in urbe Acra. 522. d. 523. b. n. 528. c.
 Hessedin, filius Caulim vel Caulun. 528. c.
 Heudo de Porrohet, Britanniae Comes. 65. c. n.
 Hildephonsus VIII, Rex Castellæ. Vide, Alphonsus.
 Hildericus, Rex ultimus stirpis Merovingicæ, à Francis reprobatus. 302. c. 417. e.
 Hilduinus, Paris. ecclesiæ cancellarius. 298. c. n.
 Honorius III Papa. 110. a. 303. d. 306. a. 739. e. Vide, Cencius card.
 Honoratus de Warnier, in Bovin. prælio captus. 101. a.
 Hosmundus Pirus, burg. Rotom. 58. a.
 Hubertus Walteri, Eboracensis ecclesiæ decanus. 491. b. Idem Saresberiensis episc. 499. c. 501. e. 511. c. 524. e. 527. a. 556. c. 635. a. 637. d. 639. b. 676. c. Idem Cantuariensis archiep. 52. n. 557. d. 560. e. 561. e. 564. c. 565. e. 566. e. 572. b. 582. a. 590. c. 597. a. 609. b. 610. b. 612. d. 646. b. 655. e. 656. b. 660. b. 677. a. 678. a. 680. c. 684. b. 685. d. 706. b. 723. a. n.
 Hubertus Lincolnensis episc. 691. a. (ubi et p. 714 ac 743, Hugo perperam vocitatus), 694. c. 695. a. 697. d. 701. c. 711. b. 714. c. 743. b-d.
 Hubertus de Burgo, senescallus Pictaviæ, castellanus Dovoræ, demùm justitiarius Angliæ. 91. a. 104. c. 112. b. 611. b. 659. d. 722. b. 725. c. 728. a. 731. c. n. 741. n. 754. b. 756. b. 758. a. 760. b. 773. d. n.
 Hubertus de Kareney. 47. b.
 Hubertus de Veteri-ponte. 743. c.
 Hugelinus de Valle-Spoletæ. 438. e.
 Hugo, Duacensis præpositus, electus Cameracensis episc. 598. a. n. 655. n.
 Hugo de Nonant, Lexiovensis archidiaconus. 461. a. 463. e. 470. b. 667. c. n. Idem Cestrensis et Coventrensis episcopus. 40. c. 478. c. 488. b. 491. e. 499. c. 538. d. 563. d. 566. b. 575. a. 582. a. 588. b. 628. d. 645. b. 671. b. 678. d.
 Hugo, Constantiensis in Normannia episcopus. 116. a. 416. d.
 Hugo de Pusatio, Dunelmensis episc. 465. a. 492. c. 493. a-d. 494. a. 497. e. 499. c. 536. c. 538. a. 542. c. 546. a. 547. c. 551. a-e. 556. a. 564. d. 565. a. 566. e. 567. c. 571. e. 626. a. 677. c. 720. e.
 Hugo de Puteaco, Franciæ cancellarius, filius Hugonis Dunelmensis episcopi. 478. b.
 Hugo de Manepot, Herefordensis episc. 752. c.
 Hugo Foliot, Herefordensis episcopus. 752. c.
 Hugo de Vasnadio, Leodiensis episc. filius Hugonis et Clementiæ Reitesensis. 605. n.
 Hugo, Lincolnensis episc. 52. n. 482. a. 488. b. 491. e. 493. a. 540. b. 564. d. 665. e. 566. e. 574. e. 587. c. 597. c. 609. b. 628. b. 654. c. 659. e. 671. b.
 Hugo de Monte-regali, Lingon. episc. 304. a. 344. e.
 Hugo, abbas de Augo. 532. b.
 Hugo IV, Cluniacensis abbas. 578. d.
 Hugo Fulcaudi, abbas S. Dionysii, eo nomine quintus. 3. c. 20. b. 36. c. 47. e.

Hhhhh

Tom. XVII.

361. d. 377. a. 384. b. 422. d. 493. a. 578. d.
Hugo Mediolanens. prior de Argentelio, dein abbas S. Dionysii, eo nomine VI. 48. a. 104. c. 384. b. 422. e. 618. a.
Hugo, prior de Ponte-sacro in Anglia. 574. e.
Hugo, Wellensis archidiacon. Joannis Angliæ Regis cancellarius. 61. c.
Hugo Magnus, Comes Paris. 302. d. 418. a.
Hugo Caputius, Comes Paris. et Dux Francorum, filius Hugonis Magni. 18. e. 65. b. 302. d. 303. a.
Hugo Capetus, Rex Francorum. 418. a. 433. e.
Hugo, filius Roberti Francorum Regis. 19. a. 65. b.
Hugo de Puteaco, Comes Barri ad Sequanam, nepos Hugonis Dunelmensis episc. Evrardi filius. 447. e. 495. e.
Hugo III, Dux Burgundiæ, Odonis II filius. 15. a. n. et seq. 25. b. 31. d. 35. a. 36. a. 67. c. 70. d. 129. e. 131. a. 165. d. 166. a. 357. d. 366. e. 372. e. 375. c. 376. c. 425. a. 429. c. 450. n. 489. c. 504. d. 505. c. 513. a. 514. a. 515. b. n. 525. c. 526. c. 527. c-e. 528. c. 529. b. n. 530. b. 540. n. 547. d. 548. a-d. 549. b. 619. b. 627. c. 641. b.
Hugo IV, Dux Burgundiæ, Odonis III filius. 768. e.
Hugo de Leziniaco IX, cognomento Brunus, Comes Marchiæ 39. n. 55. a. 61. a. 90. a-e. 91. a. 175. c. 184. a. 185. e. 189. a. 190. d. 242. b. 285. d. 389. a. 402. a. 505. a. 507. n. 582. b. 605. b. 610. n. 638. a. 659. d. 682. a. 713. b. 746. b. n. 770. c.
Hugo de Leziniaco X, filius Hugonis Comitis Marchiæ. 90. b. 285. d. 713. b. 761. b. 774. d.
Hugo de Leziniaco, Rex Cypri, Amalrici filius. 733. a. 735. n.
Hugo de Castellione, Comes Sancti-Pauli, Galcheri filius. 768. e.
Hugo Reitestensis Comes, Manassis filius. 54. b. 133. d. 388. d. 770. b.
Hugo de Alencuria, de *Amelancort*, 50. e. 154. b. 156. b-d. 387. a.
Hugo de *Athies*. 238. c.
Hugo de *Bailul*, Berardi frater. 692. c. 727. e. 729. a. 743. c.
Hugo de Ballolio, in Bovinensi prælio captus. 101. d.
Hugo *Bardolf*, Angliæ justitiarius. 498. a. 507. n. 514. n. 538. a. 555. d. 566. a. 567. c. 571. e. 597. d. 639. d.
Hugo de Bauceio, Andegavus. 81. n. 104. e.
Hugo de Bello-campo. 469. e. 476. d.
Hugo de Bestelli, vassallus Reginaldi Comitis Bononiæ. 87. c.
Hugo de *Bestins*. 105. c. 106. b.
Hugo *le Bigot*, Rogeri filius. 88. a. 719. n.
Hugo de *Boclande*, justitiarius Angliæ sub Henrico I Rege. 703. a.
Hugo de *Boves*, Radulfi filius. 88. a. 89. b. 99. a. 139. d. 249. c. 252. c. 263. b. 267. b. 401. d. 411. d. 700. n. 715. d. 716. b. 717. a.
Hugo de Calvomonte, in Vilcass. 579. e.
Hugo, Castelliduni vicecomes. 32. b. 373. b. 489. b.
Hugo de Castello Theodemarensi. 33. b. 198. a.
Hugo, Castri - Heraldi vicecomes. 60. e. 61. a.
Hugo *Chacun*, 109. n. 719. b.
Hugo de Coloneis. 47. b.
Hugo de Domnipetra. 189. c.
Hugo de Ferrariis. 47. c.
Hugo de Fontibus. 99. b. 412. a.
Hugo de Gastina, miles in Bovinensi prælio captus. 102. b.
Hugo de Gornaco. 43. b. 44. b. 47. b. 52. c. 53. b. 54. c. 58. d. 90. d. 91. a. 187. e. 389. a. 524. c. 550. d. 559. e. 570. e. 636. d. 683. c.
Hugo de *Hoiry*. 612. d.
Hugo de *Mallers*, in Bovinensi prælio captus. 101. d.
Hugo de Malo-Alneio vel Alneto. 48. e. 59. b. 97. a. 106. c. 250. c. 259. a-c.
Hugo de Marolio, Joannis frater. 97. c. 250. b. 261. b. 409. c.
Hugo de Mirabilimonte, *Miraumont*. 106. b-c-d. 107. a.
Hugo de *Morewic*. 662. a.
Hugo de *Naise*. 91. b.
Hugo de Nevilla, Ernisi filius, custos Turris Rotomag. 87. e. 587. d. Idem, protoforestarius Angliæ. 692. c. 724. c.
Hugo de *Oisy*. 619. d.
Hugo de Roboreio. 412. a.
Hugo, filius vicecomitis Rotomag. 58. a.
Hugo de *Ruet* vel *de Rou*. 47. d. 105. c.
Hugo de S. Osberto. 47. d. 101. d. 102. a.
Hugo de Sancto-Verano. 107. a.
Hugo de Talaria. 636. e.
Hugo *Tacons*. 106. c-d-e.
Hugo de Thoarcio, frater Aimerici vicecomitis. 61. e. 82. a. 91. a. 304. n. 305. b. 394. a.
Hugo de Vergiaco, Guidonis filius. 15. a. 67. c.
Hugo, qui post obitum redivivus in Vermandesio apparuit. 48. d. n.
Humbaldus, Hubaldus, Ostiensis episc. card. *Vide*, Lucius III Papa.
Humbertus, Mediolanensis archiepisc. *Vide*, Urbanus III Papa.
Humbertus, Imbertus IV, de Bellojoco. 6. c. 66. b. 127. e. 189. c. 350. e. 618. a.
Humbertus de Bellojoco V. 310. a. n. 422. b. 432. c.
Hunfredus de Altavilla, Apuliæ dominus. 18. e. 65. a.
- I.
- I**BOR, Hybor, Dux Francorum qui Parisiis sedem fixerunt. 18. a. 63. b. 121. c. n.
Ida, filia Matthæi Alsatii et Mariæ Boloniensis Comitissæ, nupta 1.º Comiti Gelriæ; 2.º Duci Zaringiæ; 3.º Comiti S. Pauli; 4.º Reginaldo Comiti Domni-Martini. 47. e. n. 73. b. 87. a. n. 229. a. n. 272. b. 399. b. 436. a. n. 447. a. n. 449. d. n.
Ildefonsus. *Vide*, Alphonsus.
Imbertus de Bellojoco. *Vide*, Humbertus.
Indeburgis, Ingeburgis, Isemburgis, filia Waldemari Danorum Regis, conjux Philippi Augusti Regis. 38. c. n. 51. b. 53. d. 71. d. 88. b. 114. d. 305. e. 379. a. 387. c. 388. a. 395. a. 400. c. 419. d. 427. a. 561. a. (ubi Botilda) 577. e. 596. b. 603. c. 608. c. 609. et seq. 645. c. 659. a. 677. c.
Ingelardus de *Athies*, Geraldus nepos. 692. d. 728. c. 758. e.
Ingerannus, Ingelrannus, de Cociaco. 102. b. 106. a. 243. n. 344. e.
Ingerannus de Corcellis. 102. a.
Injorannus de Bova. 106. a.
Innocentius III Papa, Lotharius antea dictus. 48. b. 50. b. 54. a. 56. e. 62. a. 73. c. 82. d. 84. b. 109. c-e. 114. a. 384. c. 386. b. 394. b. 397. b-e. 416. a. 588. a. 590. e. 596. b. 598. d. 600. b. 601. e. 603. b. 611. c. 614. c. 657. b. 678. d. 681. c. 683. a. 687. et seq. 691. c. 693. c. 704. b. 713. c. 718. d. 720. d. et seq. 724. e. et seq. 732. c. 739. e.
Isaac, Isacius Angelus, Cursac, Correzac, Tursakius etiam dictus, Imper. Constantinopolitanus. 55. c. n. 389. d. et seq. 444. b. 627. a. 647. d.
Isaac, filius Isacii Angeli. 444. b. et seq.
Isaac, filius sororis Manuelis CP. Imperatoris, Imperator insulæ Cypri. 33. e. 443. c-e. 446. c-e. 517. et seq. 558. c. 577. d. 640. b. 674. d.
Isabella, conjux Regis Philippi Augusti. *Vide*, Elisabeth.
Isabella, filia Regis Ludovici VIII. 311. a. 423. c. 433. b-c. 434. c.
Isabella, filia Regis Ludovici IX. 434. c.
Isabella, filia Aimari Comitis Engolism. et Aliciæ de Corteniaco, desponsa 1.º Hugoni de Leziniaco, filio Hugonis Marchiæ Comitis, nupta verò Joanni Angliæ Regi. 55. b. 75. c. 90. b. 185. e. 285. d. 389. b. 434. d. 605. b. 609. b. 610. b. 659. d. 680. d. 681. b. 682. a. 686. c. 688. b.
Isabella, filia Joannis Angliæ Regis, nupta Frederico II Imperatori. 434. d.
Isabella, filia Amalrici Regis Jerusalem, nupta 1.º Humfrido de Thoron; 2.º Conrado marchioni Montisferrati; 3.º Henrico II Campaniæ Comiti; 4.º Aimerico de Leziniaco Regi Cypri. 38. a. n. 510. a. n. 548. b. 585. c. 593. e. (ubi Melisendis dicta) 638. b. 643. c.
Isenburgis, Regina Franc. *Vide*, Ingeburgis.
Iterius de *Touci*. 746. b.
Ivo de Veteri-ponte, Roberti frater. 692. c.
- J.
- J**ACINCTUS, diac. card. S. Mariæ in Cosmedin. *Vide*, Coelestinus III Papa.
Jacobus de Vitriaco, Achonensis episc. 733. e. 743. d. 751. d. 755. c.
Jacobus, Suessionensis episc. 115. e. 416. d. 423. c. 434. c.
Jacobus de Atrebat, burgen. Valencen. 101. d.
Jacobus de Avennis. 25. c. 163. d. 166. b. 366. e. 496. c. 497. a. 513. a. 529. a. 530. c. 635. c. 636. e. 641. d.
Jacobus de *Rueth*. 101. b. 102. a. 105. d.
Jacobus de S. Audomaro, frater Guillelmi Audomar. castellani. 106. b-c-d.
Jacobus, nobilis civis Signensis. 283. a. n.
Janus Dandulus, nuncius ad Saphadinum à Lucio III Papa missus. 623. d.
Jeldonus de *Blot*. 304. n.
Joanna vel Maria, filia Philippi Augusti Regis ex superinducta conjuge, desponsa Alexandro filio Guillelmi Regis Scotiæ, nupta verò Philippo Comiti Namurcensi, dein Henrico II Brabantæ Duci. 54. a. 388. c. 609. a. n. 613. a. n.
Joanna, filia Henrici II Angliæ Regis, nupta 1.º Guillelmo II Siciliæ Regi, dein Raimundo VI, Comiti Tolosano. 70. a. 162. a. 167. d. 498. a. n. 504. a. 506. c. 517. a. 534. c. 542. b. 562. c. 579. c. 583. a. 588. c. 599. a. 621. c. 637. e. 638. c. 644. b.
Joanna, filia Joannis Angliæ Regis,

- desponsa Hugoni de Leziniaco, filio Hugonis Comititis Marchiæ, nupta verò Alexandro Regi Scotiæ. 90. b. 713. c. 754. b.
- Joanna, filia Raimundi VII, Comititis Tolosani, nupta Alphonso filio Regis Ludovici VIII. 434. c.
- Joanna, Flandriæ Comitissa, filia Balduini Imp. Constantinop. nupta Fernando Lusitano. 105. a. 184. e. n. 232. c. n. 308. b. n. 415. b. 420. e. 433. a. 759. d.
- Joanna, filia Philippi Boloniæ Comititis, nupta Galchero de Castellione, Guidonis filio. 436. a.
- Joannes Anagninus, presbyter cardin. S. Marci, A. S. in Franciam legatus. 487. b. 488. b. 497. c. 635. e. 672. e. n.
- Joannes Ferentinus, A. S. in Angliam legatus. 686. a.
- Joannes à Sancto-Paulo, presb. card. S. Priscæ, A. S. in Franciam legatus. 53. d. 388. a. 586. b. 610. a. n.
- Joannes Salernitanus, presbyter cardin. S. Stephani in Monte-Cælio, A. S. in Scotiam legatus. 613. a. 660. c.
- Joannes de Abbatisvilla, Bisuntinensis archiep. dein patriarcha Constantinop. 310. n.
- Joannes Cumin, Dublinensis archiep. 52. n. 451. c. 452. n. 480. n. 482. a. 492. e. 566. e. 597. c. 610. c. 634. d.
- Joannes Belesmeius, Eborac. thesaurar. Pictav. episc. dein archiep. Lugdun. 573. b. 580. c. 648. a.
- Joannes, Toletanus archiep. 23. n.
- Joannes, Trevirensis archiep. 85. a. 397. e.
- Joannes, Turonensis archiep. 282. b. 763. d.
- Joannes, episc. S. Andreæ in Scotia. 448. a.
- Joannes II, Cameracensis episc. 38. n. 655. b.
- Joannes de Bethunia, Camerac. episc. 50. e.
- Joannes, Candidæ-Casæ in Galweia episc. 493. a. 565. e.
- Joannes Saresberiensis, Carnoten. episc. 447. c.
- Joannes de Musca, Dolensis in Britan. episc. 600. c.
- Joannes, filius Lucæ, Ebroicensis episc. 448. c. 451. c. 455. a. 456. e. 478. c. 482. e. 492. a-c. 497. e. 501. a. 504. e. 507. b. 509. c. 518. e. 524. e. 620. c. 662. c.
- Joannes, Exoniensis episc. 493. a.
- Joannes de Oxenford, Norwic. episc. 464. a. 467. d. 493. a. 499. c. 501. e. 597. c. 608. b. 662. a.
- Joannes de Gray, Norwicensis episc. 608. b. 610. c. 659. c. 660. c. 686. d. 687. a. 692. c. 696. c. 699. b. 701. n. 713. a-e. 714. b.
- Joannes de Constantiis, decanus Rotomagensis ecclesiæ, dein Wigornensis episc. 544. d. 546. b. 577. d. 579. c. 582. a. 593. a. 638. d. 648. d. n. 651. b. 654. c. 655. e.
- Joannes, abbas Casemarii, A. S. in Franciam legatus. 56. e. 76. e. 391. b.
- Joannes, abbas Corbeiz. 45. e. 383. a.
- Joannes de Candela, Parisiensis ecclesiæ cancellarius. 91. e.
- Joannes, Elyensis ecclesiæ prior. 657. a.
- Joannes de Morwic, Eboracensis canonicus. 712. c.
- Joannes, Herefordensis archidiaconus. 763. b.
- Joannes de Parvo-ponte, Parisiis artium magister. 209. a.
- Tom. XVII.
- Joannes, sacerdos de Uncinis, Parisiis ignitraditus tamquam hæreticus. 83. n.
- Joannes, Comes Moretonii et Glocestriæ, filius Henrici II Angliæ Regis, demùm Rex Angliæ. [De eo apertius in Indice rerum chronologico, quem consule.]
- Joannes, filius Regis Ludovici VIII. 423. a. 434. b.
- Joannes Porphyrogenitus, Græcorum Imp. 620. a.
- Joannes, Bulgarorum Rex. 232. c.
- Joannes Briennensis, Rex Jerosolymit. 115. a. 116. a. 280. a. 281. d. 302. a. 303. c. 416. e. 417. c. 419. a. 423. b. 431. d. 733. a-d. 735. a. 743. d. 749. a. 750. e. 754. d. 758. c. 775. b.
- Joannes de Curci, Rex in Ulvestre. 610. d.
- Joannes, Bellimontis ad Isaram Comes. 96. a-e. 107. a. 258. a. 259. a. 407. d. 408. c.
- Joannes, Dux Britannæ, filius Petri Drocensis. 434. d. 435. b-d.
- Joannes de Brana, filius Roberti II, Comititis Drocensis, Comes Matisconensis. 231. c. n. 434. d.
- Joannes, Comes Drocensis, filius Roberti III. 434. d.
- Joannes, Pontivi Comes. 512. c. 667. c.
- Joannes I, Comes Vindocinensis. 166. a. 489. b. (ubi Gaufridus dictus) 512. d.
- Joannes III, Comes Vindocin. 231. c.
- Joannes IV, Comes Vindocin. 344. e.
- Joannes de Arcies. 105. c. 106. e. 746. n. 749. d. n.
- Joannes de Aurelianis. 107. a.
- Joannes, frater Guillelmi Barrensis. 590. b.
- Joannes de Bassingburne. 692. d.
- Joannes Bariecoe, burgensis Rotomag. 58. a.
- Joannes de Biez, in Bovinensi prælio captus. 101. d. 102. a.
- Joannes Briart. 107. a.
- Joannes de Cambray. 305. b.
- Joannes Capuche, Romæ senator. 573. a.
- Joannes, constabularius Cestriæ. 493. b. 512. c.
- Joannes, constabularius Cestriæ, Joannis filius. 719. n. 658. e.
- Joannes, filius Henrici Clement, Franciæ marescalli. 94. a. 404. e.
- Joannes de Cogniis, in Bovin. prælio captus. 101. d.
- Joannes de Conduno, Quenonis frater. 99. b. 106. a. 269. b. 411. e.
- Joannes de la Conté, in Bovin. prælio captus. 101. c.
- Joannes de Cressi, Roberti filius. 719. n.
- Joannes Davion, gener Radulphi Plonquet. 105. e.
- Joannes de Duaco. 106. c-e.
- Joannes Fesardi, burgen. Rotomag. 58. a.
- Joannes de Fretin. 106. b.
- Joannes de Grangia. 589. b.
- Joannes de Herigniis. 102. c.
- Joannes de Hodeberge, in Bovin. prælio captus. 101. a.
- Joannes de Lamburne. 513. a.
- Joannes Latinatrix seu Latinater, id est, latine Niger, aut Nigellus. 201. a. n. 233. a. n.
- Joannes de Lestes, vassallus Reginaldi Comititis Boloniæ. 87. c.
- Joannes Lucas, burgen. Rotomag. 58. a.
- Joannes de Malé-palu. 512. d.
- Joannes Marescallus. 493. c. 730. e. 737. a. 740. b. 763. c.
- Joannes de Marolio, Hugonis frater. 97. c. 250. b. 409. c.
- Joannes de Masquelines. 106. b.
- Joannes de Montemirelli. 106. d-e.
- Joannes de Neele. 636. d.
- Joannes de Nigella, castellanus Bruggensis, Joannis filius. 99. b. 102. b. 105. b. 266. e. 269. e. n. 344. e. 412. a.
- Joannes Paalée. 101. a.
- Joannes de Piller. 507. n.
- Joannes Porcelinus. 90. n. 215. n. 712. c.
- Joannes de Pratellis. 53. b. 58. b. 150. a. n. 559. c. 560. d. 623. n.
- Joannes de Roboreto, Thomæ frater. 58. b. 59. a. 95. c. 99. b. 250. d. 269. b. 406. e. 409. d. 412. a.
- Joannes de Ruvercio. 571. a.
- Joannes de Rosernelles, in Bovin. prælio captus. 101. c.
- Joannes Sabraz. 595. n.
- Joannes de Sancto-Simone. 106. a.
- Joannes de Seningham. 87. c.
- Joannes de Serni. 589. b.
- Joannes de Trajecto, imperialis curiæ Frederici II notarius. 307. n.
- Joannes de Terria. 33. b.
- Joannes de Turno. 106. e.
- Joannes, miles et familiaris Conradi Tyrensis principis. 632. c.
- Jocelinus, Bathoniensis episc. 689. a. 694. c. 695. a. 697. d. 714. b. 730. e.
- Jocelinus, Glascuensis episc. 467. d.
- Jocelinus, filius Raimundi Antiochiæ principis. 476. n.
- Jocelinus de Montmorenci. 512. d.
- Jollanus de Nevil. 493. b.
- Jollanus de la Pumeray, Henrici frater. 567. c.
- Jollenus de Bray. 589. b.
- Jordanus, abbas Fossæ-novæ, presb. card. S. Anastasiæ. 545. d. 550. e. 586. c.
- Jordanus, Lexoviensis episcopus. 92. b. 403. a.
- Jordanus Delpin, Siculus. 503. n. 504. n. 508. e. 638. b.
- Jordanus de Humez, constabularius Richardi Angl. Regis. 507. b.
- Jordanus, arcubalistarius. 199. e.
- Jordich, Ordich, princeps Sarracenorum in urbe Acra. 522. d. 523. b. n.
- Josbertus, Coventrensis ecclesiæ prior. 657. b.
- Juchellus, Juhellus, de Meduana, vicecomes Sanctæ-Susannæ. 47. c. 82. b. 102. d. 104. e. 394. b. 413. e. 490. c.
- Judas Paalée. 101. b.
- Julianus de Canewel. 87. c.
- Julius Cæsar. 118. e.

K.

KAHEDIN, scriptor in urbe Achon. Vide, Hakedin.

Kalo de Rupeforti. 91. a.

Karacois, princeps Sarracenorum in urbe Acra. Vide, Caracosus.

L.

LAMBECHIN de Montehieri, præpositus Paris. 101. e.

Lambertus, Morinensis episc. 38. n.

Laodicius de Tabaria. 472. d.

Lavinia, uxor Ascanii Trojani. 17. d.

Laurentius de Portigal, in Bovin. prælio captus. 101. c. 102. a.

Lebertus Descolin, in Bovin. prælio captus. 101. b.

Leo, Rex Armeniæ. 601. d. 610. d.

Leo vel Leonius, Paris. canonicus, poeta non ignobilis. 297. e. n.

Leonardus, Pisanus. 523. d.

Hhhhh ij

- Leopoldus, Limpoldus V, Austriæ Dux.** 36. c. 37. d. 71. c. 166. c. n. 167. b. 376. e. 378. b. 549. e. 551. c. 558. c. 563. a-e. 573. b. n. 574. a-d. 644. b. 645. d. 650. a-c. 675. d.
Leopoldus VI, Dux Austriæ, filius Leopoldi V. 85. a. 397. e. 733. a. 735. a. 743. d. 744. b.
Letardus, Nazarethensis archiep. 497. b. 512. b.
Letardus, miles de Anequin. 105. d.
Limatosus, satrapa Aconensis urbis. 35. d. 36. b. 376. a-d.
Lisiardus, Elisiardus, Sagiensis episc. 478. c. 582. a.
Lotharius, diac. card. SS. Sergii et Bacchi. Vide, Innocentius III.
Lotharius, patriarcha Jerosol. 733. b. 743. d. 749. e. 750. e.
Lotharius, Rex Franc. Ludovici Transmarini filius. 18. e. 65. a.
Lotharius, filius Henrici Leonis, Saxon. Ducis. 620. b.
Lucas Baudrici, burgen. Rotomag. 58. a.
Lucius III Papa, Hubaldus Ostiensis episc. card. 448. d. 458. b. 459. a. 461. a. 463. a. 465. c. 619. a. 623. c. 627. b. 666. b.
Ludovicus Pius, Imperat. Caroli magni filius. 18. d. 64. d.
Ludovicus Balbus, filius Caroli Calvi. 18. d. 64. d.
Ludovicus Transmarinus, Caroli Simplicis filius. 18. e. 65. a.
Ludovicus V, Lotharii Regis filius. 18. e. 65. a.
Ludovicus VI, Rex Franc. cognomento Grossus. 19. b. 65. b. 303. a. 418. c. 434. a.
Ludovicus VII, Rex Franc. filius Ludovici Grossi. 4. a. 8. a. 15. d. 19. b. 65. b. 124. e et seq. 303. a. 418. c. 424. d. 434. a. 437 et seq. 440. n. 442. a. 616. b. n. 617. e. 618. a.
Ludovicus, Regis Philippi-Aug. filius, et Rex eo nomine VIII. 24. e. 31. d. 34. c. 52. c. 53. c. 60. c. 68. a. 70. c. 75. a. 82. b. 85. c. 88. b. 91. c. 93. c. 107. b-c. 109-116. 118. c. 184. d. 231. b. 234. b. 236. e. 244. b. 245. e. 247. d. 275. d. 280. e. 284. d et seq. 289 et seq. 302-345. 366. c. 404. c. 415. d. 417-423. 431-433. 471. d. 576. d. 594. e. 601. a. 603. d. 629. a. 659. b. 690. a. 712. b. 713. b. 715. b. 718-743. 752. d. 757. a. 758. b-e. 761. b. 765-768.
Ludovicus IX, Rex Franc. Ludov. VIII filius. 423. a. 432. d. 433. b. 434. c. 435. d.
Ludovicus, Dux Baviaræ. 754. d. 755. a.
Ludovicus, Comes Blesensis, Theobaldi filius. 27. c. 39. c. 40. a. 41. d. 52. n. 55. b. 74. a. 76. c. 185. a. 367. d. 389. c. 436. n. 559. d. 578. a. 582. c. 588. d. 612. a.
Ludovicus III, Thuringiæ Landgravius. 635. c. 636. e. 637. b.
Ludovicus IV, Thur. Landgrav. 744. d.
Ludovicus de Arseles. 512. d.
Ludovicus Galiota. 201. a. 233. a.
Lupicarus, ruptarius. 197. e. 209. e. 210. d.
Lupoldus, electus Maguntin. archiep. 607. c.
- M.
- MAHALMUS de Merta.** 505. e.
Mainardus, Comes de Gorge, in Aquilegiensi regione. 37. c. 378. b. 551. d.
Malgerius, Richardi Angliæ Regis medicus, dein Wigornensis episc. 594. a. 659. a. 688. b. 689. a. 690. b. 692. e.
Manasses, Aurelianensis episc. 82. d. 394. d. 771. n.
Manasses, Lingonensis episc. 504. d. 505. c. 526. d.
Manasses de Conti, in Bovin. prælio captus. 101. d. 105. c.
Manasses Malevicinus. 131. e. 179. b. 200. a. 207. e.
Manasses de Melloto. 106. a.
Manasses, serviens seu gregarius miles. 208. a.
Manuel, Emmanuel, Græcorum Imp. 55. c. 389. c. 439. a. 442. a. 620. a.
Marchadeus, Merchaderus, dux cotarellorum et ruptariorum. 42. c. 49. b. 72. d. 73. e. 178. c. 198. n. 382. a. 385. e. 570. a. 579. e. 589. e. 590. b. 594. c. 595. c. 597. a. 603. d. 655. d.
Marchowaldus, Siciliæ justitiarius pro Henrico VI Imp. 585. e.
Marcomirus, Rex Franc. filius Priami Austriæ Regis. 16. e. 17. c. 63. c. 64. a. 122. a.
Margareta, filia Regis Ludovici VII et Constantiæ, nupta primò Henrico filio Henrici II Angliæ Regis, dein Belæ Hungarorum Regi. 20. c. 21. a. 23. b. n. 31. e. 67. d. 68. b. 143. b. 362. b. 373. a. 453. c. 456. e. 457. d. 466. d. 467. a. 469. e. 579. d. 586. a. 625. b. 627. d. 628. a. 667. a.
Margareta, conjux Regis Philippi-Aug. Vide, Elisabeth.
Margareta, filia Raimundi Berengarii IV Provinciæ Comitissæ, conjux Regis Ludovici IX. 434. c.
Margareta, filia Theoderici Flandriæ Comitissæ, nupta Balduino V, Comiti Hannon. 232. c. n. 542. n.
Margareta, filia Balduini VI Comitissæ Hannon. Imperatoris Constantinopol. nupta 1.º Burchardo de Avennis, dein Guillelmo de Dampetra. 184. e. n. 232. c. n. 309. a.
Margareta, filia Garcie Ramiri Navarræ Regis et Margarete de Aquila, conjux Guillelmi I Siciliæ Regis. 534. b. n.
Margareta, filia Guillelmi Scotiæ Regis, desponsa Othoni filio Henrici Saxonie Ducis. 578. b.
Margareta, soror Regis Scotiæ Guillelmi, mater Constantiæ Britannie Comitissæ, et Henrici de Boum, Comitissæ Herefordiæ. 613. a.
Margaritus, admiralis Siciliæ, Dux Duracii et princeps Tarenti. 484. e. 485. d. 514. n. 533. b. 572. d. 585. a. 607. b. 638. b.
Maria, filia Raimundi principis Antiocheni, conjux Manuelis Græcorum Imp. 442. b.
Maria, filia Regis Ludovici VII et Alienoræ, nupta Henrico I Campaniæ Comiti. 21. a. 23. n. 46. a. 48. b. 71. a. 73. c. 362. e. 384. c. (ubi Isabella dicta) 588. a. 619. b. 627. d.
Maria, filia Bertholdi Meraniæ Ducis, conjux superinducta Philippi-Augusti. 46. a. 54. a. 73. a. 383. a. 388. c. 577. e. n. 608. c. n. 612. d.
Maria, filia Regis Philippi ex superinducta conjuge, desponsa primò Arturo Britannie Duci, nupta verò Philippo Comiti Namur. dein Henrico Brabantie Duci. 88. a. 188. e. n. 248. n. 400. a. 609. a. 613. a.
Maria, filia Henrici Brabantie Ducis, nupta Othoni IV, Romanorum Imp. 107. d. 248. n.
Maria, filia Guillelmi III Comitis Pontivi et Alecie sororis Regis Philippi-Aug. nupta Simoni de Domno-Martino, fratri Reginaldi Bononiæ Comitissæ. 229. a. n. 272. b. n.
Maria, soror Guidonis Alverniæ Comitissæ, nupta Alberto de Pinu. 771. n.
Maria, filia Stephani Angliæ Regis, nupta Matthæo Alsatio, filio Theoderici Flandriæ Comitissæ. 436. n.
Marsilius, à Carolo Magno superatus. 320. e.
Martinus, Archensis incola. 198. a. 209. e.
Martinus de Corveseria, burgens. Rotomag. 58. a.
Martinus Oliva. 339. c.
Martinus de Pateshulle. 759. a.
Mathildis, filia Henrici I Angliæ Regis, nupta 1.º Henrico V Imperatori, dein Gaufrido Plantagenet, Comiti Andegav. 435. b. 462. e. 620. e.
Mathildis, filia Eustachii III Bononiæ Comitissæ, nupta Stephano Angliæ Regi. 436. n.
Mathildis, filia Henrici II Angliæ Regis, nupta Henrico Leoni Saxonie Duci. 435. c. 442. a. 450. c. 451. a-c. 463. d. 490. c. 620. b. 621. c. 623. a. 633. e. 665. a-e.
Mathildis, filia Henrici Leonis Saxonie Ducis, nupta Gaufrido Perticensi. 466. e. 491. b. 494. d.
Mathildis, filia Reginaldi Comitissæ Domni-Martini et Idæ Bolon. Comitissæ, nupta Philippo Regis Philippi Aug. filio. 87. a. 185. d. 272. b. 388. c. 399. b. 436. a. n.
Mathildis, filia Matthæi Bononiæ Comitissæ, nupta Henrico Duci Lovaniensi. 436. n.
Mathildis, filia Henrici II Brabantie Ducis, nupta Roberto Atrebatensi Comiti, filio Regis Ludovici VIII. 434. c.
Mathildis, filia Adelfonsi Regis Lusitanie, in conjugium tradita Philippo Comiti Fland. 13. n. 89. n. 102. e. 232. b. 251. d. 414. b. 427. b. n. 458. e. 542. a. n. 624. e. (ubi Beatrix dicta) 665. a. n.
Mathildis, filia Theobaldi Magni, Comitissæ Trecensis, nupta Rotroco III, Comiti Pertic. 435. d. n.
Mathildis, Comitissa Engolismensis, uxor Hugonis de Leziniano, Marchiæ Comitissæ. 39. n.
Mathildis, filia Raimundi fratris Odonis II Burgundiæ Ducis, nupta 1.º Odoni Issoldunensi, 2.º Guidoni Nivernensi Comiti, 3.º Petro filio Theoderici Flandriæ Comitissæ, 4.º Roberto II Comiti Drocensi. 471. d. n.
Mathildis, filia Petri de Curtenaio Comitissæ Nivern. nupta Herveo de Donziaco. 658. c. n.
Mathildis de Sancto-Valerico, conjux Guillelmi de Brause. 192. n. 689. c.
Matthæus, de Aberden in Scotia episc. 448. a. 586. a.
Matthæus, Trecensis episc. 441. a.
Matthæus Bellimontis ad Isaram Comes, Franciæ camerarius. 25. b. 31. c. 150. d. 366. e. 372. c. 395. c. 607. a.
Matthæus, filius Theoderici Flandriæ Comitissæ, Comes Bononiæ. 436. a. n.
Matthæus de Clere, castellanus Dovoræ, sororius Guillelmi de Longo-campo,

Elyensis episc. et Angliæ cancellarii. 534. b. 543. b. 643. a. 645. b.
 Matthæus Grossus, burgens. Rotomag. 58. a.
 Matthæus, filius Herberti. 87. e. 711. b.
 Matthæus de Marliaco. 49. b. 169. c. 180. a. 385. d.
 Matthæus II de Montemorentiaco. 31. d. 96. a-e. 107. a. 199. a. 200. a. 250. b. 259. a. 372. e. 395. c. 407. d. 408. c. 589. a-d. 657. d.
 Mauricius, Londoniensis episc. 703. e.
 Mauricius, Nannetensis episc. 478. c.
 Mauricius, Parisiensis episc. 4. d. 14. d. 21. a. 29. b. 34. c. 46. c. 73. b. 357. b. 362. d. 370. b. 374. d. 383. d. 579. d. 617. e. 618. a. 653. c.
 Mauricius, Pictav. episc. 659. b.
 Mauricius de Credonio. 61. c. 441. a. 454. c.
 Meinfredus, Rex Siciliæ, filius Frederici II Imp. spurius. 433. d.
 Melcalade, frater Saladini. 637. a.
 Melcalez, filius Saladini, princeps Babylonie et Keire. 637. a.
 Melior, presb. card. A. S. in Franciam legatus. 38. d. n. 39. n. 379. c. 562. c. 570. c. 571. c. 649. a. n.
 Melisendis, filia Balduini de Burgo Regis Jerusalem, nupta Fulconi Comiti Andegav. 462. b. 620. d.
 Melisendis, filia Amalrici Regis Jerusol. Vide, Isabella.
 Meralitius, filius Saladini, Rex vel Soldanus Ægypti. 38. b. n. 71. c. 379. c.
 Merlinus, vates Anglicus. 101. a. 226. d. n. 286. a. n. 310. b. 422. b. 432. c. 633. c. 634. b.
 Meroveus, Clodii filius, à quo primi Francorum Reges Merovingi sunt appellati. 18. c. 64. b. 122. e.
 Mestoch, princeps Sarracenorum in urbe Acra. 522. b. 523. b. n.
 Mestoch, admiralis de Roais, constabularius urbis Jerusalem et de Scalona. 528. c.
 Michael, decanus Paris. ecclesiæ, electus patriarcha Jerosol. dein Senonensis archiep. 40. d. 51. a. 71. d. 380. b. 387. b.
 Michael de Bolers. 106. c.
 Michael, constabularius Flandriæ. 105. b-e. 106. b-d.
 Michael de Harmis. 97. a. 105. e. 106. a-d. 107. a. 150. c. 258. e. 259. c. 408. e.
 Michael de Metrenez. 106. b.
 Migeal, senescallus Saladini. 496. d.
 Milianus de Tabaria. 472. d.
 Milo de Nantolio, Belvacensis episc. 113. a. 115. e. 416. e. 746. n. 749. c. n.
 Milo de Puteaco, Comes eo nomine III Barri ad Sequanam. 59. b. 590. b. 746. b. n.
 Milo de Croceio, Carnotensis canonicus et Regis clericus. 116. n.
 Miralis, filius Saladini, princeps Alexandriæ et Damiatæ. 637. a.
 Miramumelinus, Mommelinus, Mummelinus, Rex Sarracenorum in Hispania. 85. e. et seq. 398. d. 706. c. et seq. 708. c.
 Miraselim, primogenitus Saladini filius. 496. d. 635. d. ubi Baldewinus appellatus.
 Monachus, patriarcha Jerosol. 601. d.
 Morellus, senex de Vernone. 589. e.
 Morendim-Cilif, dominus de Bagdad. 484. e.
 Morvannus, vicecomes Fagi. 113. b.

Muscæ vel Mulle dominus, frater Noradini. 484. e. 522. e. 524. d.
 Mustop, admiratus Lice et Baruth. 637. b.

N.

NEVELO, Suession. episc. 50. a.
 Nevelo de Fractavalle, Ursonis filius. 484. b. 571. a.
 Nevelo, marescallus. 102. b. 105. d.
 Neulohet, præpositus Parisiensis. 101. e.
 Nicolaus, Tusculanus episc. card. A. S. in Angliam legatus. 100. n. 710. a. 711. d. 713. c. 714. a-e.
 Nicolaus de Ruex, Cameracensis episc. 655. b. n.
 Nicolaus de Fulix, Dunelmensis episc. 681. b. n.
 Nicolaus de Corbeia, Lemovic. episc. 310. a. 422. a. 432. c.
 Nicolaus, capellanus Richardi Angliæ Regis. 518. e.
 Nicolaus, Papæ Honorii III pœnitentiarius. 743. n.
 Nicolaus de Ballolio. 102. a.
 Nicolaus de Beuri. 105. d. 106. a-e.
 Nicolaus de Braia. 312. b.
 Nicolaus de Condato. 47. c.
 Nicolaus de Depia, burg. Rotomag. 58. a.
 Nicolaus de Harlut, in Bovin. prælio captus. 101. b.
 Nicolaus, filius Peregrini, in eod. prælio captus. 101. b-e.
 Nicolaus de Ruminacio. 106. d.
 Nicolaus de Stutevilla. 719. n.
 Nigellus de Aubenni. 604. d.
 Nigellus de Mumbrai. 493. b. 513. a.
 Noradinus, filius Sanguini de Alapa. 522. e.

O.

OCTAVIANUS, diac. card. A. S. in Angliam legatus. 470. b. 667. c. n.
 Idem, R. E. cancellarius. 473. b.
 Idem, Ostiensis episc. et in Franciam legatus. 53. d. 75. b. 387. e. 501. b. 545. d. 546. b. 550. e. 586. c. 588. b. 608. c. 610. a. 637. d. 640. a. Idem, in Hiberniam legatus. 628. d.
 Odo, episc. de Baruth. 512. b.
 Odo de Soliaco, Paris. episc. 46. d. 61. d. 73. b. 81. d. 384. a. 394. a.
 Odo, Sydoniorum episc. 512. b.
 Odo, filius Roberti Franc. Regis. 19. a. 65. a.
 Odo III, Dux Burgundiæ. 77. n. 92. b. 96. a-e. 112. c. 132. b. 150. d. 231. b. 236. e. 250. e. 251. c. 254. b. 258. a. 259. d. 260. a. 395. c. 403. a. 407. d. 408. c. 704. c. 705. c. 746. n.
 Odo de Castellione. 749. n.
 Odo de Chauferi. 105. d.
 Odo de Dolis. 44. b.
 Odo de Faiello. 106. a.
 Odo de Gonesse. 512. d.
 Odo de Ham. 106. a. 636. d.
 Odo Issoldunensis. 471. d. n.
 Odo de Moncion. 589. b.
 Odo diaconus, Parisiis igni traditus tamquam hæreticus. 83. n.
 Oliverius, filius Joannis Angliæ Regis. 101. n. 746. a.
 Oliverius, Ernisi filius. 454. d.
 Oliverius de Harcourt. 738. d.
 Oliverius Vitalis, nuncius ad Saladinum à Papa Lucio III missus. 623. b.
 Orsus, Horsus, Saxonum Dux, Britonum cum Hengisto domitor. 64. a. 168. d.
 Osbertus, Pratellensis abbas. 582. b.

Osbertus, frater Guillelmi de Longo-campo, Elyensis episc. et Angliæ cancellarii. 643. a.
 Osmundus de Stutevilla. 513. a.
 Otho, Otto, A. S. in Angliam legatus. 762. c. et seq. 765. b.
 Otho, Trajectensis ad Rhenum archiep. 733. a.
 Otho, Spirensis episcopus 563. a.
 Otho, filius Henrici Leonis Saxonie Ducis et Mathildis Anglicæ, Comes Pictaviæ. 47. b. 578. b. 579. b. 582. b. 620. b. 647. c. Idem, Romanorum Imp. eo nomine IV. 48. a. 49. c. 53. b. 62. a. 73. c. 74. a. 82. a. 84. b. 85. a-c. 86. b. 87. a. 93. e. 94. b. 95. d. 97. d. 98. a. 99. a. 104. d. 107. d. 112. d. 119. a. 210. b. 226. e. 227. et seq. 241. d. 244. b. 248. c. 252. a. 257. b. 261. d. 263. c. 265. h. 275. a. 384. c. 386. a. 394. a. 395. a. 397. b. et seq. 404. d. 405. b-d. 407. a. 409. d. 410. a. 411. b. 427. b. 428. a. n. 431. a. 587. a. 594. b. 598. d. 604. b. 657. b. 678. c. 686. c. n. 690. a. 691. c. 715. d. 716. c. 717. a. 726. c. 770. a.
 Otho de Wittelbach, Dux Bajoariæ. 458. d. n.
 Otho, Gelriæ Comes. 636. e. 637. c.
 Otho, Dux Meraniæ. 733. a.
 Otho, Comes de Tecklenburgo. 98. c. 101. d. 102. a. 249. b. 264. a. 265. e. 266. b. 273. a. 405. b. 410. d.
 Otho, Osto, de Arbore. 47. d. 102. b. 106. a.
 Otho de Ostemare, in Bovin. prælio captus. 101. d. 102. a.
 Otho de Tabaria, Hugonis frater. 636. e.
 Otho de Tresoni. 636. d.

P.

PAGANUS de Kaïphas, in Syria. 638. b.
 Paganus de Rupeforti ad Ligerim, Andegaviæ senescallus. 93. a-c. 247. a. n. 403. e. 404. b. 714. d.
 Pandrasus, Rex in partibus Græciæ. 17. d. 63. d.
 Pandulfus, R. E. subdiaconus, missus in Angliam legatus, dein Norwicensis episc. 89. d. 115. e. 233. e. 237. d. 400. c. 416. b-d. 692. a. 693. d. 695. b. 696. e. et seq. 698. d. et seq. 700. a. 701. c. 710. d. 712. e. 746. n. 754. b. 773. n. ubi Danderius dictus.
 Parides Desperguen, in Bovin. prælio captus. 102. c.
 Passelar vel Passebar, constabularius in Acon. 528. c.
 Patricius, Saresberiensis Comes. 466. b.
 Pavius, arcubalistarius. 199. e.
 Paulus, Prænest. episc. card. Vide, Clemens III Papa.
 Pelagius, Albanensis episc. card. A. S. in Orientem legatus. 746. a. 747. a. 749. c. 750. e. 751. d. 753. c. 754. d. 755. a. 775. a.
 Perigas, arcubalistarius. 199. e. 206. e.
 Petrus Capuanus, S. Mariæ in via lata diac. card. A. S. in Franciam legatus. 50. b-e. 51. a. 74. a. 75. a. 301. b. n. 386. b. 387. a-c. 592. a. 594. b. 596. c. 598. a. 599. c. 601. e. 603. b. 658. c.
 Petrus, presb. card. Sancti Chrysogoni. 440. d.
 Petrus, Portuensis episc. card. 586. e.
 Petrus, Antiochenus patriarcha. 601. d.
 Petrus, Arelatensis archiep. 497. b. 512. b.
 Petrus de Corbolio, Cameracensis episc.

- dein archiep. Senonensis. 51. a. 92. b. 387. b. 402. e. 770. b. 771. b.
 Petrus, Aniciensis episc. 12. c. 663. c.
 Petrus, Atrebatensis episc. 38. n.
 Petrus Bethleemitanus episc. 743. d.
 Petrus, episc. S. David in Wallia. 493. a.
 Petrus, Lothevensis episc. 709. a.
 Petrus, Meldensis episc. 116. a. 344. e. 416. d.
 Petrus Carolus, Turonensis ecclesiæ S. Martini thesaurarius, dein Noviomensis episc. Regis Philippi Aug. naturalis filius. 119. b. n. 286. d. 287. a.
 Petrus de Nemosio, Turonensis ecclesiæ S. Martini thesaurarius, dein Paris. episc. filius Galteri camerarii. 61. e. 81. d. 83. d. 92. a. 112. c. 394. a. 396. d. 402. e. 746. n. 771. b. 772. d.
 Petrus, Petragoricensis episc. 441. a.
 Petrus de Dinan, Redonensis episc. 598. a.
 Petrus de Rupibus, Wintoniensis episc. et Angliæ regni moderator. 61. c. 87. d. 100. n. 104. e. 685. b. 692. c. 700. n. 701. n. 702. b. 711. b. 712. c. 713. a-e. 719. n. 730. e. 736. d. 747. a. 753. a. 773. d.
 Petrus, Clariaci abbas. 709. a.
 Petrus, abbas S. Dionysii. 423. a.
 Petrus de Doaio, clericus. 50. d. 387. a.
 Petrus Bernardus de Bre, prior Grandimont. 8. n. Vide, Bernardus de Corilo.
 Petrus Blesensis, Bathoniensis archidiaconus. 473. e.
 Petrus de Sancto-Clodovaldo, sacerdos. 83. n.
 Petrus Comestor, Paris. ecclesiæ cancellarius. 298. b.
 Petrus Pictavinus, Paris. ecclesiæ cancellarius. 298. c.
 Petrus de Rossiaco, socius Fulconis Nulliacensis in disseminando Dei verbo, Carnotensis ecclesiæ canonicus et cancellarius. 48. c. 297. n. 384. d. 593. b.
 Petrus II, Rex Aragonensium. 86. a. 92. d. 210. b. 220 et seqq. 398. e. 403. b. 708. et seq.
 Petrus Malus-clericus, Dux Britanniae, filius Roberti II, Comitis Drocensis. 91. c. 103. d. 113. d. 231. c. 236. d. 242. b. 270. a. 276. e. 278. a. n. 321. b. 338. d. 402. b. 415. a. 434. d. 435. c. n. 768. e. 772. a.
 Petrus I de Cortiniaco, filius Regis Ludovici VI. 185. e. 434. a. 441. a.
 Petrus II de Cortiniaco, Comes Nivernensis et Altissiodorensis, demum Imp. Constantinop. 25. c. 31. d. 36. n. 59. a. 98. e. 102. b. 231. c. 249. c. 366. e. 372. e. 411. c. 426. a. 430. b. 434. d. 504. d. 513. b. (ubi Willemus dictus) 514. a. 526. d. 561. b. 569. b. 578. a. 658. c. n.
 Petrus de Monte-acuto, magister militiæ Templi. 753. a. 754. e.
 Petrus de Ballolio. 102. a.
 Petrus Basilii. 182. n. 595. n. 657. e.
 Petrus Bermundi, nuncius ab Henrico II Angliæ Rege ad Lucium III Papam missus. 625. c.
 Petrus Bogis, sic dictus à brevitate nasi. 79. c. 208. c.
 Petrus de Bosco. 47. b.
 Petrus de Brulle, in Bovinensi prælio captus. 101. a. 305. b.
 Petrus de Brus. 719. n. 727. e.
 Petrus de Donjonio. 107. b.
 Petrus de Duaco. 105. b. 598. a.
 Petrus episcopi, dominus S. Hermenia. 305. b.
 Petrus Fernecart. 91. b.
 Petrus, filius Hereberti. 87. e. 692. d. 699. b. 701. n. 711. b.
 Petrus de Hostot, miles Rotomag. 58. a.
 Petrus de Lambers. 105. d.
 Petrus Leonis, nobilis Romanus. 635. b.
 Petrus Liescans vel de Eschans. 589. a.
 Petrus de Maiduil. 589. b.
 Petrus de Mainil. 578. a.
 Petrus Malevicinus. 95. c. 97. e. 250. b. 264. a. 265. b. 406. e. 410. a.
 Petrus de Malo-lacu. 683. n.
 Petrus de Malo-leone. 758. e.
 Petrus Marescallus. 30. e. 371. e.
 Petrus de Maulei. 692. d.
 Petrus de Meinterol. 91. b.
 Petrus de Melvin vel de Mesnin. 105. e.
 Petrus de Mesnilio, in Bovin. prælio captus. 101. b. 102. a.
 Petrus de Miliaco. 105. d.
 Petrus Minnot vel Mignot. 528. d.
 Petrus de Montrevel. 441. a.
 Petrus Piscator, burgens. Rotom. 58. a.
 Petrus de Ponci. 589. b.
 Petrus de Pratellis. 57. d. 58. a. 150. a. n. 156. c. 529. n.
 Petrus de Remi. 96. c. 106. b. 408. b.
 Petrus de Riga, insignis versificator. 118. d. 297. e. 298. n.
 Petrus de Ros, frater Walteri. 513. a.
 Petrus de Ruminio, Campanus. 250. b. 259. a.
 Petrus Savarici. 104. c.
 Petrus Scropha, la Truie. 180. a. 589. b.
 Petrus de Seilun, serviens Raimundi V Comitis Tolosani. 479. e.
 Petrus de Tornela. 411. e.
 Petrus Tristanus. 97. d. 409. e.
 Petrus de Turella. 99. b. 268. d.
 Petrus, armiger qui Petrum Aragoniæ Regem neci tradidit. 224. a.
 Petrus quidam eremita in Anglia. 692. e. 697. b.
 Pharamella, filius Abdelabi, Cordubensis. 23. n.
 Pharamundus, Marcomiri filius. 16. e. 18. b. 64. a. 122. d. 123. d.
 Philippus, Coloniensis archiep. 460. a. 620. b. 625. c. 627. a. 665. b.
 Philippus, Aurelianus episc. 116. a. 344. e. 416. d.
 Philippus, Belvacensis episcopus, filius Roberti I Comitis Drocensis. 25. b. 49. b. 52. n. 73. e. 86. b. 172. a. 178. b. n. 217. c. 231. c. n. 250. c. 257. a. 263. b. 266. d. 367. a. 385. e. 399. a. 434. d. 482. d. 496. c. 497. b. 524. e. 525. c. 527. c. (ubi Robertus appellatus) 561. b. 577. a. 578. a. 580. a. 583. b. 587. d. 594. a. 598. b. 636. d. 637. b. 638. e. 655. d. 656. c. 678. a.
 Philippus, Dunelmensis episc. 578. e. 580. b. 586. d. 597. c. 612. d. 655. c. 692. c.
 Philippus, filius Regis Ludovici VI, clericus. 434. a.
 Philippus de Greva, Parisiensis ecclesiæ cancellarius. 297. n.
 Philippus Pictavinus, Cantuar. ecclesiæ archidiaconus. 561. a.
 Philippus, Rom. eccl. notarius. 659. c.
 Philippus Dux Suaviæ, filius Frederici I Rom. imp. electus Romanorum Imperator. 48. a. 49. c. 62. a. 73. c. 74. a. 82. a. 384. c. 386. a. 390. a. 394. a. n. 572. e. 584. c. n. 587. b. 594. b. 598. d. 604. c. 607. c. 678. c. 689. e. 770. a.
 Philippus I, Rex Franc. Henrici Regis filius. 19. b. 65. b. 303. a. 418. c. 434. a.
 Philippus, filius Regis Ludovici VI, Rex inunctus, 19. b. 65. b. 434. a.
 Philippus Augustus, Regis Ludovici VII filius. [De eo cum in singulis penè hujus voluminis paginis agatur, studiosum lectorem ad subjectum Indicem rerum remittimus, ubi gesta ejus ordine chronologico describemus.]
 Philippus, primogenitus Regis Ludovici VIII filius. 427. a. 433. b. 434. c.
 Philippus alter, Regis Ludovici VIII filius. 423. a.
 Philippus, Bononiæ Comes, filius Philippi Aug. ex superinducta conjuge. 54. a. 75. b. 87. a. 115. a. 116. b. 185. d. 272. b. 280. e. 310. d. 322. a. 344. e. 388. c. 416. e. 423. b. 609. a. 692. b.
 Philippus, Comes Flandriæ, filius Theoderici Alsatii, Flandr. Comitis. 7. c. n. 11. c. n. 12. e. n. 23. n. 25. b. 35. a. 67. a. 70. d. 134. c. 150. d. 166. a. 232. b. 355. d. 356. e. 366. e. 375. c. 422. d. 425. a. 426. a. 429. c. 430. b. 434. b. 437. e. 438. c. 439. c. 440. a-c. 447. a. 448. a. n. 449. et seq. 459. c. 460. d. 464. a. 470. d. 478. b. 483. e. 489. c. 497. e. 513. a. 514. b. n. 515. c. 519. b. 542. a. n. 616. c. 618. d. 619. b-e. 624. d. 625. c. 627. a-d. 629. c. 661. b-e. 664. e. 665. a-e. 667. c. 668. b-d. 670. d. 675. b.
 Philippus, Comes Namurcensis, filius Balduini V Hantroniæ Comitis. 47. c. 50. d. 74. e. 88. a. 172. a. 178. c. 387. a. 587. a. 598. a. (ubi Henricus appellatus).
 Philippus de Cortenaia, Comes Namurcensis, filius Petri II Comitis Nivernensis et Iolendis Namur. Comitissæ. 98. e. n. 249. b. 310. n. 344. e. 411. c. n. 432. c.
 Philippus, filius Richardi Angliæ Regis nōthus. 599. d.
 Philippus de Albinico, de Albeneio. 87. e. 112. c. 308. n. 730. e. 737. a. 740. b. 754. c. 760. d.
 Philippus Aimari, Turonicus, Henrici II Angliæ Regis monetarius 618. b.
 Philippus de Arnellis. 105. b.
 Philippus de Columbar. 47. c.
 Philippus de Gastina. 102. c. 105. d. 106. d.
 Philippus de Giemo. 39. d.
 Philippus de Hulecotes. 692. d. 727. e.
 Philippus de Kima. 513. a.
 Philippus de Leviis, de Liwis. 53. c. 606. a.
 Philippus de Malagraem vel Malenguen, in Bovinensi prælio captus. 101. a-d.
 Philippus Marc. 735. c. 743. c. 758. e.
 Philippus Marici, Nothingamiæ castellanus. 692. d.
 Philippus de Nantolio. 49. b. 180. a. 385. d. 589. a.
 Philippus de Navarra, jurium in Academia Parisiensi professor. 297. e. n.
 Philippus Sarracena, jurisperitus. 298. b.
 Philippus de Tonquernelles, in Bovinensi prælio captus. 101. c.
 Philippus de Vaure, in Bovin. prælio captus. 101. b. 102. a.
 Philippus de Wircestre, Radulfi frater. 565. d.
 Pipinus, Duc Francorum. 17. e.
 Pipinus, major domus Austriæ regni. 18. d.
 Pipinus, Rex Fran. Caroli Martellifilius. 18. d. 64. d. 302. c. 320. e. 417. d.

Polius *de Vilers*. 47. d.
 Poncius, Atrebatensis episcopus. 115. e.
 344. e. 416. d.
 Poncius, Claromontensis episc. 441. a.
 Poncius, S. Egidii abbas. 709. a. n.
 Poncius, decanus Xantonensis ecclesiæ.
 104. c.
 Poncius de Granceio. 746. n.
 Popa, filia Guidonis Comitissilvanec-
 tensis, nupta Rolloni Normanniæ
 Duci. 213. e. n.
 Portaclea, miles Pictavinus. 61. e. 81. a.
 215. c. 216. c. 394. a.
 Porteclinus *de Maurzi*. 90. n. 215. n. 712. d.
 Idem fortè qui Joannes Porcelinus.
 Premislaus, Rex Boëmiæ. 85. a. 397. e.
 772. a.
 Priamus, Rex Austriæ, filius Francionis,
 filii Hectoris Trojani. 16. e. 17. b.
 63. c. 121. e.
 Punchardus de Castello Empurcam.
 589. b. fortè de Castello-Porciano.
 Punchardus vel Funcardus de Rupe.
 589. b. n.

Q.

QUENO de Conduno, Joannis frater.
 99. b. 269. b. 411. e.

R.

RACE, Ratio, *de Gaure*, in Bovin.
 prælio captus. 101. d. 102. a. 105. b.
 106. d.
 Radulfus de Weda, electus Trevirensis
 archiepiscopus. 666. b.
 Radulfus, Andegav. episc. 478. c. 662. c.
 Radulfus de Warnevilla, cancellarius
 Henrici II Angliæ Regis, Lexoviensis
 episcopus. 448. c. 449. a. 455. a.
 Radulfus de Diceto, London. ecclesiæ
 decanus. 632. c. 634. e. 645. d. 649. a.
 651. et seq. 657. d.
 Radulfus de Altarive, Colecestræ in
 Anglia archidiaconus. 510. b. 637. e.
 Radulfus de Namurcio, scholæ Pari-
 siensis magister. 83. d. 396. d.
 Radulfus de Issolduno, frater Hugo-
 nis IX de Leziniaco Comitiss Marchiæ,
 Comes Augi. 44. b. 47. c. 61. a. 75. c.
 90. a-c. 91. a. 185. e. n. 189. a. 190. d.
 242. b. 402. a. 582. b. 610. c. 636. d.
 660. a. n. 713. b. 770. c.
 Radulfus, vicecomes Bellimontis in
 Cenoman. 749. d. n.
 Radulfus, Comes Clarimontis in Belva-
 cesio, Franciæ constabularius. 25. b.
 31. c. 35. a. 70. d. 105. c. 150. d.
 166. a. 366. e. 372. c. 375. c. 440. c.
 448. b. n. 619. d. n. 636. d.
 Radulfus de Nigella, Comes Suessio-
 nensis. 25. b. 102. b. 106. a. 235. c.
 236. c. 366. e.
 Radulfus *de Ardene*. 47. b. 659. d.
 Radulfus de Areniis. 105. d.
 Radulfus *de Aubeni*. 513. a.
 Radulfus de Bello-campo. 642. e.
 Radulfus *Bigot*, frater Guillelmi Comitiss
 Saresberiensis. 101. d. 102. a.
 Radulfus de Bova, Hugonis pater. 139. d.
 Radulfus *Chanduit*. 738. d.
 Radulfus de Cheliaco, burgens. Roto-
 magensis. 58. a.
 Radulfus de Cociaco. 133. d. 505. n.
 549. b. 619. d. n.
 Radulfus, persona *de Croxebi*. 512. e.
 Radulfus de Dolis. 492. c.
 Radulfus *Fraser*, miles de domo et fami-
 lia Angliæ Regis. 480. a.
 Radulfus de Fulgeriis. 469. a. 490. c.
 632. e. 633. d.

Radulfus, filius Godefridi, camerarius
 Richardi Angliæ Regis. 519. a. 521. d.
 Radulfus *Grommet*, burgens. Rotoma-
 gensis. 58. a.
 Radulfus *de Maloigne*, in Bovinensi
 prælio captus. 101. c.
 Radulfus de Marthao, 61. b.
 Radulfus *Milpes*. 47. d.
 Radulfus de Moritania, in Tornacensi
 regione. 240. c.
 Radulfus de Mortuo-mari. 112. d.
 Radulfus *Murdac*, constabularius cas-
 telli *de Notingham*. 565. d.
 Radulfus, filius Nicolai, Anglus. 706. d.
 Radulfus *Plonquet*. 59. b. 105. e. 106. c.
 Radulfus *Poolet*. 105. c.
 Radulfus de Roya. 59. b.
 Radulfus, filius Stephani, camerarius
 Henrici II, Angliæ Regis. 662. a.
 Radulfus de Stratis. 107. a.
 Radulfus de Tabaria, Hugonis frater.
 636. d.
 Radulfus, Camerarius de Tancarvilla.
 582. b.
 Radulfus *Teissun*. 47. b. 582. b.
 Radulfus vel Humfridus *de Tilli*. 511. b.
 Radulfus de Tornella. 107. a.
 Radulfus *de Valucel* vel *Valencel*. 589. b.
 Radulfus *de Vaus*, Richardi filius. 468. d.
 628. d.
 Radulfus *de Velli*. 511. b.
 Radulfus *de Wirecestre*, Philippi frater.
 565. d.
 Raimundus, Agatensis episc. 709. a.
 Raimundus, Helniensis episc. 709. a.
 Raimundus, Uticensis episc. 709. a.
 Raimundus, Magnæ-villæ abbas. 709. a.
 Raimundus, princeps Antiochiæ. 443.
 et seq. 476. n. 518. a. 519. b. 526. c.
 610. d.
 Raimundus de Sancto-Ægidio, Comes
 Tolosanus eo nomine IV. 461. c.
 Raimundus V, Comes Tolosanus. 12. b.
 27. a. 32. e. 39. d. 42. a. 68. d. 355. a.
 367. b. 381. c. 466. e. 467. a. 479. d.
 et seq. 484. b. 628. c. 630. d. 666. c.
 671. a.
 Raimundus VI, Comes Tolosanus. 42. a.
 44. b. 92. d. 114. b. 146. e. 210. a.
 219. b. 220. d. 224. e. 303. d. 304. c.
 306. b. 329. b. 330. c. 332. a. n. 334. e.
 381. c. 403. b. 415. e. 419. b-e. 562. c.
 579. c. 588. c. 608. a. n.
 Raimundus VII, Comes Tolosanus.
 109. b. 583. b. 608. a. 763. e. 765.
 Raimundus Rogerii, Comes Fuxensis.
 92. d. 220. d. 224. e. 403. b. 413. e.
 709. a.
 Raimundus, Comes Tripolitanus. 469. e.
 (ubi Walerannus dictus) 472. et seq.
 473. c. 476. b. n. (ubi Boamundus
 appellatus) 669. b.
 Raimundus II, Turenne vicecomes.
 44. b. 45. a. 512. b. 636. e.
 Raimundus. *Vide*, Reginaldus.
 Ranulfus, Comes Cestriæ. 47. b. 87. d.
 90. d. 91. a. 103. d. 112. b. 150. a.
 154. d. n. 156. d. 175. n. 415. b. 564. e.
 565. e. 567. a. 579. b. 597. b. 599. c.
 701. n. 711. b. 713. e. 714. d. 730. e.
 735. c. 736. c. 746. a. n. 749. c. 750. e.
 752. c. 754. c. 758. c.
 Ranulfus de Glanvilla, justitiarius An-
 gliæ. 457. a. 458. a. 459. b. 468. a.
 482. b. 493. b. 494. d. 495. b. 501. e.
 512. e. 637. d. 662. a. 673. b. 674. b.
 Ranulfus Buceus, unus ex militibus Gui-
 donis Regis Jerusalem. 472. b.
 Ranulfus, filius Roberti. 719. n.
 Ranulfus *de Tange*. 512. e.
 Reginaldus, Rainaldus, Lugdunensis

archiep. filius Guigonis Comitiss Fo-
 rensis. 282. b. 648. a. 763. d. 771. b.
 Reginaldus, Rotomag. archiep. 402. e.
 Reginaldus, Bathoniensis episc. 467. d.
 493. e. 499. c. 643. c.
 Reginaldus, Carnotensis episc. 25. b.
 31. d. 36. n. 92. b. 367. a. 372. e.
 403. a. 504. b. 513. b. 524. e. 526. d.
 561. b. 578. a.
 Reginaldus, Cenomanensis episc. 478. c.
 Reginaldus, Nivernensis episc. 116. a.
 Reginaldus, Cantuariensis prior, electus
 Cantuar. archiepiscopus. 686. d.
 Reginaldus vel Rogerius, abbas S. Wan-
 dregisili. 582. b.
 Reginaldus, Rainaldus, Boloniæ Comes,
 filius Alberici Comitiss Domni-Mar-
 tini. 47. e. 53. a. 73. b. 74. a. 75. a.
 80. b. 86. et seq. 88. b. 89. b. 94. b.
 98. d. 99. a. 100. a-d. 102. b-d.
 105. b. 108. b. 147. e. 170. e. 185. b.
 199. a. 227. e. 231. d-n. 235. d. 237. b.
 238. e. 242. a. 244. b. 252. c. 257. a.
 261. d. 262. d. n. 267. d. 268. et seq.
 271. et seq. 384. a. 395. a. 399. a.
 401. d. 405. b. 411. a-e. 413. a. 422. e.
 427. b. 428. a. n. 431. a. 436. a. n.
 447. n. 570. e. 588. d. 659. b. 692. b.
 697. c. 699. b. 700. c. n. 701. n. 715. d.
 716. b. 768. d. 772. c.
 Reginaldus, princeps Sydonis. 473. c.
 631. b. 637. a. 638. b. 650. d.
 Reginaldus de Castellione, 473. a.
 476. d. (ubi Raimundus appellatus)
 480. e. 669. e.
 Reginaldus, Renaldus, Dux Spoleti.
 307. n.
 Reginaldus, Rainaldus *de Asci*. 589. b.
 Reginaldus *Basset*. 47. c.
 Reginaldus *de Benric*. 305. b.
 Reginaldus de Bosco. 58. b.
 Reginaldus, filius Guillelmi de Braosa.
 192. n.
 Reginaldus *de Cornhil*, vicecomes Can-
 tiæ. 690. n. 692. c.
 Reginaldus Crocus. 738. e.
 Reginaldus de Disama [*Decize*], filius
 Guidonis Comitiss Nivernens. 425. a.
 429. c. n.
 Reginaldus, Renaldus de Donziaco,
 Hervei frater. 658. n.
 Reginaldus *de Lucy*. 493. b.
 Reginaldus *de Magny*. 512. d.
 Reginaldus de Malo-leprario. 305. b.
 Reginaldus *de Muschet*, Messinensis.
 504. a.
 Reginaldus de Petravillula. 623. n.
 Reginaldus de Pontibus, senior. 91. a.
 104. c. 714. d. 749. c.
 Reginaldus de Pontibus, junior. 61. b.
 Reginaldus *de Sufflet*. 513. a.
 S. Remigius, Remorum episcopus.
 123. a.
 Remundus *de Waure*, in Bovinensi
 prælio captus. 101. c.
 Renardus, scutifer Alardi de Burguella,
 apud Insulam post Bovin. prælium
 captus. 102. c.
 Reinerus, vicecomes Eboraci. 513. a.
 Reinerus de Montibus Hannoniæ. 47. d.
 Reinerus *de Tritt*. 47. d.
 Renelmus *de Lamprenesse*, in Bovin.
 prælio captus. 101. b-e.
 Renerus, decanus S. Germani Altissiod.
 in urbe Parisiaca. 91. e.
 Renerus *de Croisilles*. 102. b. 106. c.
 (ubi Renaldus appellatus.)
 Renerus *de Murnac*, in Bovin. prælio
 captus. 101. b-e.
 Renerus *de Waure*, in Bovinensi prælio
 captus. 101. b.

- Renerus de Vimes*, in Bovinensi prælio captus. 101. d.
Resus, filius *Griffin*, Rex Walensium. 468. e.
Richardus, Cantuariensis archiepiscopus. 451. c. 452. n. 455. a. 662. b. 664. d.
Richardus, Messanensis archiepiscopus. 504. d. 507. a.
Richardus, Abrincensis episcopus. 662. c.
Richardus Pesche, Cestrensis episcopus. 457. e.
Richardus, Constantiensis episcopus. 447. a.
Richardus de Marisco, cancellarius Joannis Angliæ Regis, dein Dunelmensis episcopus. 88. a. 692. c. 711. b. 713. a. 717. c.
Richardus, Lincolnensis ecclesiæ decanus. 628. d. Idem, London. episcopus. 557. d. 564. c. 566. e. 593. e. 635. a. 642. a.
Richardus, Wintoniensis episcopus. 440. d. 460. c. 617. c. 619. d. 627. e. 662. a.
Richardus Barre, Lexoviensis archidiaconus. 629. c.
S. Richardus, Pontisaræ à Judæis occisus. 6. a. n. 66. b.
Richardus I, Dux Normannorum. 64. a. 435. a.
Richardus II, Dux Norman. 435. a.
Richardus III, Dux Norman. 435. a.
Richardus, filius Henrici II Angliæ Regis, Dux Aquitanorum et Pictaviæ Comes, post patrem Rex Angliæ. [*De eo consulendus subjectus rerum Index, ubi gesta ejus ordine chronologico describimus.*]
Richardus, filius Joannis Angliæ Regis, Comes Cornubiæ et Pictaviæ. 112. c. 307. d. n. 420. c. 434. d. 435. c. 688. b. 760. d. 761. n. 766. b.
Richardus, vicecomes Bellimontis in Cenomannia, Roscelini filius. 467. b. n. 749. d. n.
Richardus, Comes *de Cirne*, frater Sybillæ uxoris Tancredi Siciliæ Regis. 498. n. 509. e. 572. d. ubi *de Therne* cognominatur.
Richardus III, Comes de Clara. 493. b. 557. d. 597. b-c. 700. n. 719. n.
Richardus de Camvilla. 493. b. 500. a. n. 502. a-c. 513. a. 519. b.
Richardus de Colonia, in Bovin. prælio captus. 101. d.
Richardus de Huillecher, miles Rotomagensis. 58. a.
Richardus de Humet. 47. c.
Richardus de Lexebi. 512. e.
Richardus de Munfichet. 738. d.
Richardus de Percy. 719. n. 727. e.
Richardus, filius Reineri. 642. d.
Richardus de Ruy. 623. n.
Richardus de Sahurs. 623. n.
Richardus de Striguil. 491. b.
Richardus Suard. 741. n.
Richardus de Sancto-Vandregisilo. 58. a.
Richardus, filius Walteri, cancellarii Tancredi Siciliæ Regis. 507. n.
Richardus de Vaus. 468. c.
Richardus de Vernone, 43. c. n. 44. a.
Richardus de Vernone, Richardi filius. 43. n.
Richardus de Villequier. 623. n.
Richardus, clericus de dispensa Richardi Angliæ Regis. 513. a.
Rigordus, Rigotus, S. Dionysii monachus, Philippi Augusti historiographus. 1. a. 62. c.
Robertus de Corçon, presb. cardinalis S. Stephani in Monte-Cælio, A. S. in Franciam legatus. 103. d. 108. c. 415. b. 428. a. 746. a.
Robertus, Rotomagensis archiepiscopus. 92. b.
Robertus, Bajocensis episcopus. 92. b. 116. a. 403. a. 416. d.
Robertus, Claromontensis episcopus. 84. b. 771. b.
Robertus de Castellione, Laudunensis episcopus. 250. c.
Robertus, Nannetensis episcopus. 441. a.
Robertus Wigornensis episcopus, filius Guillelmi Normanniæ senescalli. 640. a.
Robertus, abbas Cadomensis. 579. a.
Robertus, abbas S. Mariæ Eboraci, frater Guillelmi de Longo-campo, Elyensis episcopus. 580. c. 655. c. 656. b.
Robertus, officialis Norwic. ecclesiæ. 719. n.
Robertus, archidiaconus. *de Notingham*. 468. b.
Robertus de Novoburgo, Rotomag. decanus. 622. d. 623. n.
Robertus de Londino, clericus. 706. b. 707. c.
Robertus, socius Fulconis Nulliacensis in seminando Dei verbo. 593. b.
Robertus Passeleawe, clericus. 761. d.
Robertus Wacelin, clericus. 513. a.
Robertus de S. Albano, monachus apostata. 465. d.
Robertus, Rex Franc. Hugonis Capeti filius. 19. a. 65. b. 303. a. 418. c. 433. e.
Robertus, filius Regis Ludovici VIII, Comes Atrebatensis. 423. a. 433. b-c. 434. b. 435. d.
Robertus, Comes Alencionensis. 56. d. 58. c. 76. d. 104. e. 391. b.
Robertus Guiscardus, Dux Apuliæ et Calabriæ, Humfredi de Altavilla filius. 18. e. 65. a. 533. b.
Robertus de Curtenaio [*Champinelles*], filius Petri I, Rege Ludovico VI nati. 59. b. 107. a. n. 111. a. 434. d. Franciæ buticularius. 344. e.
Robertus de Curtiniaco, Imperator Constantinop. Petri II filius. 310. n.
Robertus I, Comes Drocensis, filius Regis Ludovici VI. 178. c. 434. a-c. 441. a.
Robertus II, Comes Drocensis, Roberti I filius. 25. b. 33. b. 46. c. 52. n. 53. c. 59. a. 86. b. 98. e. 100. d. n. 102. b. 106. b. 107. a. 198. a. 229. c. n. 250. c. 257. e. 263. b. 272. e. 366. e. 383. d. 411. c. 413. d. 434. d. 496. c. 497. b. 561. b. 571. a. 578. a. 604. b. 636. d. 637. b. 668. d. 715. b.
Robertus III, Comes Drocensis, *Gastelblé* cognominatus, filius Roberti II. 91. c. 100. n. 231. c. 241. d. 242. b. 250. c. 395. b. 402. b. 434. d.
Robertus II, Comes Glocestriæ. 452. c. 458. a.
Robertus II, Comes Leicestriæ. 512. c.
Robertus III, Leicestriæ Comes. 41. a. 43. n. 44. a. 45. c. 47. c. 71. e. (ubi Guillelmus dictus) 150. a. (ubi Joannes) 153. d. 156. c. 169. c. 380. c. 491. d. 493. b-d. 513. d. 555. b. 569. a. 574. d. 578. e. 590. c. 597. c. 676. b.
Robertus IV, Comes Mellenti. 47. c. 57. d. 147. d. 560. a. 571. a.
Robertus I, Dux Normanniæ, frater Richardi III. 65. a. 435. a.
Robertus II, Dux Normanniæ, filius Guillelmi Angliæ conquestoris. 435. b. 461. c. 462. a. 604. c.
Robertus de Beauboug. 589. b.
Robertus de Belesio. 50. d. 387. a.
Robertus Bertran. 47. b.
Robertus de Boyes. 512. d.
Robertus de Braibore. 692. d.
Robertus de Castello, burgens. Rotomag. 58. a.
Robertus Clement, Philippi Aug. consiliarius. 440. b.
Robertus de Cressi. 719. n.
Robertus, Curcellæ in Vilcassino dominus. 179. a.
Robertus Danetieres, in Bovin. prælio captus. 101. d.
Robertus de Dors. 106. b.
Robertus de S. Dionysio. 589. a.
Robertus de Estroem, in Bovin. prælio captus. 101. c.
Robertus de Fresquieres. 623. n.
Robertus, filius Galteri seu Walteri. 47. c. 61. c. 87. e. 110. e. 111. a. 683. d. 694. c. 697. d. 708. b. 719. a. n. 724. d. 732. a. 735. d. 737. c. 738. d. 746. a. 772. d.
Robertus de Gaugy. 692. d. 735. c. 743. c.
Robertus de Harecourt. 47. b. 53. b. 57. n. 560. d. 582. b.
Robertus de Hiuesneval, miles Rotom. 58. a.
Robertus de Lalande. 511. b.
Robertus de Lascy. 493. b.
Robertus de S. Leonardo, in Bovin. prælio captus. 101. b.
Robertus de Malepalu, burgens. Rotom. 58. a.
Robertus Constabularius, senescallus Willel. de Mandevilla. 512. d. n.
Robertus de la Mare, constabularius castelli *de Tikehil*. 565. a.
Robertus, marescallus Reginaldi Bologniæ Comititis. 87. c.
Robertus Marmion. 47. b.
Robertus de Marque, in Bovin. prælio captus. 101. d.
Robertus de Menislac, burgens. Rotom. 58. a.
Robertus de Miliaco. 106. e.
Robertus de Molbraio, cognomine *Grondeboef*. 604. e.
Robertus de Monte-Begonis. 709. n.
Robertus de Monteforti ad Risellam. 704. a.
Robertus de Novoburgo. 507. n.
Robertus de Nunant, frater Hugonis Coventrensis episcopus. 563. a. 575. a.
Robertus Pirus, burgens. Rotom. 58. a.
Robertus de Pissiac. 236. c.
Robertus Poer. 480. a.
Robertus le Veneur de Pontefracto. 512. e.
Robertus de Quinci. 526. d. 527. c.
Robertus, filius Rogeri. 47. b.
Robertus de Ropelle. 727. e. 738. d.
Robertus de Ros. 579. e. 700. n. 701. n. 711. b. 719. n. 727. e.
Robertus, major Rotomag. urbis. 58. a.
Robertus de Rumes. 106. a.
Robertus de Sablolio. 500. a. n. 502. a-c. 503. b. 505. n. 507. b.
Robertus Scrop de Bartun. 512. e.
Robertus de Stanford. 493. b.
Robertus de Stutevilla. 604. d.
Robertus de Telliolo. 623. n.
Robertus de Tiebovilla. 47. c.
Robertus de Tieulemont, in Bovin. prælio captus. 101. c. 102. a.
Robertus de Tornella. 105. c.
Robertus de Tresgoz. 47. c.
Robertus Trussebut. 529. n.
Robertus de Turneham, 518. d. 519. b. 521. c. 555. c. 582. b. 596. c. 613. c. 647. c. 692. b.
Robertus de Ver. 719. n.
Robertus de Veteri-ponte, frater Ivonis. 112. c.

112. c. 692. c. 735. c. 737. a. 758. e.
 Robertus Villarii, burgens. Rotomag.
 58. a.
 Robertus, à Judæis ad S. Edmundum
 necatus. 661. d.
 Rogerus, Eboracensis archiep. 448. e.
 Rogerus, frater Roberti II Comitis Lei-
 cestriæ, S. Andreæ in Scotia episc.
 586. a. 597. c.
 Rogerus, Cameracensis episc. 636. d.
 Rogerus, Nivernensis episc. 416. d.
 Rogerus, Sagiensis episc. 455. a. 461. a.
 Rogerus de Glocestria, Wigorn. episc.
 438. d.
 Rogerus de Molinis, magister Hospi-
 talis Jerusol. 14. c. 461. c. 462. e.
 463. b. 464. b. 472. b. 624. c. 625. e.
 Rogerus, Henrici II Angl. Regis elee-
 mosynarius. 628. c.
 Rogerus, Siciliæ Comes, frater Roberti
 Wiscardii. 533. c.
 Rogerus, Rex Siciliæ, filius Rogeri
 Comitis. 65. a. 534. a. 649. b.
 Rogerus, filius Rogeri Siciliæ Regis,
 Dux Apuliæ. 534. b.
 Rogerus, filius Tancredi Siciliæ Regis.
 446. b. 572. b. 646. a.
 Rogerus, Comes de Andria. 498. n.
 509. d.
 Rogerus, Carcassonæ et Biterrensis vice-
 comes. 307. b. (ubi Trencavellus ap-
 pellatus) 705. c. 709. a.
 Rogerus Bernardi, Comes Fuxensis.
 307. b.
 Rogerus Bigot, Comes Norfolchiæ. 87. d.
 493. b. 557. d. 566. a. 567. a. 597. c.
 719. n. 728. d.
 Rogerus de Beaumont. 589. b.
 Rogerus de Bosco, in Bovin. prælio
 captus. 101. c.
 Rogerus de Colbevilla. 734. c.
 Rogerus, Cortracensis castellanus. 47. d.
 Rogerus de Cortraco. 47. d.
 Rogerus de Cressi. 728. d. 738. d.
 Rogerus de Croisilles. 105. e.
 Rogerus Galteri, burgens. Rotom. 58. a.
 Rogerus de Glanvil. 511. b.
 Rogerus le Hube. 512. c.
 Rogerus de Honleguen. 102. c.
 Rogerus de Lascy, Cestriæ constabula-
 rius, defensionis castelli de rupe Ande-
 liaci ab Angl. Rege præpositus. 78. d.
 195. a. 203. c. 204. e. 207. e. 597. b.
 599. c. 611. a. 684. a-e. 692. a.
 Rogerus Malasnus, burgens. Rotomag.
 58. a.
 Rogerus Mallet, in Bovin. prælio captus.
 101. c.
 Rogerus Malus-Catulus, Richardi Angl.
 Regis vicecancellarius. 509. c. 517. a.
 572. a.
 Rogerus de Modland vel Méesland.
 589. b.
 Rogerus de Molbraio, filius Roberti
 Grundeboef. 469. e. 476. e. (ubi Ro-
 bertus) 604. d.
 Rogerus de Montebeun. 565. d.
 Rogerus de Mortuo-mari. 701. n.
 Rogerus de Planis, justitiarius terrarum
 Joannis Comitis Moritonii. 537. e.
 642. d.
 Rogerus de Polebaro. 512. d.
 Rogerus, filius Rainfredi. 491. b. 662. a.
 Rogerus de Roseio, de Roseto. 54. b.
 105. d. 106. b. 133. d. 388. d. 770. b.
 Rogerus, filius Saeri de Quincy, Comitis
 Wintoniensis. 719. n.
 Rogerus de Toony, de Toni, Concha-
 rum dominus. 47. b. 53. b. 57. d. n.
 599. a.
 Rogerus de Turno. 105. c.

Tom. XVII.

Rogerus de Waffalia, in Bovin. prælio
 captus. 102. b.
 Rogo de Montereveli. 304. n. 305. b.
 Rogo de Sarcy. 47. c.
 Rogues de Tornella. 105. d.
 Rollandus, Dux exercituum Caroli
 magni. 153. b.
 Rollo, Danus, Dux Normanniæ. 18. d.
 59. b. 64. d. 213. c. 358. d. 392. c.
 426. d. 430. e. 435. a.
 Romanus, diac. card. S. Angeli, A. S.
 in Franciam legatus. 309. b. 329. c.
 344. e. 421. et seq. 432. a. 761. n.
 763. d. 765. et seq.
 Rotrodus, Rotomag. archiep. 449. a.
 451. n. 456. d. 458. a. 623. n. 662. c.
 Rotrodus, Catalaunensis episc. 578. a.
 Rotrodus III, Comes Perticensis. 25. b.
 33. b. 35. a. 70. d. 150. d. 166. a.
 366. e. 375. c. 495. e. 512. c.
 Rufinus, Aconensis in Syria episc. 472.
 d. n.
 Rufus de Volta, navita Genuensis. 36. a.
 376. c.
 Rupinus de Monte, vetulus princeps
 Arsacidarum. 37. b. 71. b. 377. e.
 443. c. 495. a. 531. b. 650. c.

S.

SAERUS de Quincy, Wintoniensis
 Comes. 87. d. 683. d. 699. b. 700. n.
 708. b. 711. b. 713. e. 714. d. 719.
 a. n. 732. e. 735. d. 737. c. 738. d.
 746. a. 752. b.
 Saladinus, Saiahadinus, Soldanus, Rex
 Damasci et Babylonie. 24. d. 38. a. n.
 68. c. 70. d. 71. c. 146. c. 163. e. 164.
 b. 166. a. 167. b. 376. a-d. n. 379. c.
 462. d. 463. b. 464. c. 474-477. 480.
 e. 482. b. 484. et seq. 496. et seq. 510. b.
 521-530. 541. d. 548. e. 549. a. 557. e.
 623. b. 624. c. 635. b. 637. a-e. 641.
 a-d. 643. d. 644. c. 669. b-e. 675. b.
 Salomon, Leonensis in Britannia Comes,
 Conani frater. 277. c-e.
 Salt de Bruil. 563. c.
 Samson, Remensis archiep. 621. a.
 Samson, abbas S. Edmundi in Anglia.
 493. a. 692. e.
 Sancia, filia Raimundi Berengarii IV,
 Comitis Provincie, nupta Richardo
 Cornubiæ Duci, filio Joannis Angliæ
 Regis. 435. c.
 Sancius I, Rex Lusitaniæ. 495. b.
 Sancius VII, Rex Navarræ, Sancii VI
 filius. 551. b. 568. d. ubi *Anfuns*
 dicus. 603. c. 647. b.
 Sanguis de Halapa, pater Noradini.
 522. e.
 Sanguis, filius Noradini. 522. e. 524. d.
 Saphadinus, Saffadinus, frater Sala-
 dini, Rex Babylonie et Jerusalem.
 531. n. 584. d. 585. b. 610. d. 613. d.
 623. c. 637. a. 640. d. 745. e.
 Saphadinus, filius Saladini, Soldanus
 Damasci in Syria. 38. b. n. 71. c.
 379. c.
 Savaricus, Northamtoniensis archidia-
 c. et Saresb. thesaurarius, dein Baltho-
 niensis episc. 552. b. 558. b. 561. a.
 562. e. 563. b. 582. a. 585. d. 595. a.
 597. c. 644. a. 645. d. 647. c.
 Savaricus, abbas Caritatis ad Ligerim.
 578. d.
 Savaricus de Maloleone. 60. e. 61. b-e.
 82. a. 90. n. 91. a. 189. a. 215. c.
 216. c. 226. a. 231. b. 233. a. 234. d.
 235. a. 305. d. 307. c. 326. a. n. 393. e.
 419. b. 420. b. 431. d. 712. c. 729. d.
 746. n. 750. a. 762. b.

Sebrandus, Pictav. ecclesiæ decanus,
 dein Lemovicensis episc. 617. c.
 Seferselem, frater Saladini. 637. a.
 Seffridus, Cicestrensis episc. 493. a.
 557. d. 566. e. 597. c.
 Seherus *Daretegues*, in Bovin. prælio
 captus. 101. b.
 Seherus, Sigerus, Gandavensis castel-
 lanus. 47. c. 105. b.
 Seherus de *Hestru*, in Bovin. prælio
 captus. 101. c.
 Seherus de *Mesnac*, vel Severtus de
Mernac. 101. b-e.
 Seherus de *Moscre*, in Bovin. prælio
 captus. 101. b.
 Saraph, filius Saphadini, Soldanus Da-
 masci. 753. d. 755. b.
 Serlo, major Londoniensis communiæ.
 756. a.
 Sibylla, filia Helie Comitis Cenoman.
 nupta Fulconi Comiti Andegav. dein
 Regi Jerosol. 620. d.
 Sibylla, filia Amalrici Regis Jerusalem,
 nupta 1.º Guillelmo Montis-ferrati
 marchioni, dein Guidoni de Lezi-
 niaco, Comiti Joppensi. 462. c. 466.
 a. 469. b. 470. a. 496. b. 497. a.
 509. e. 512. b. 628. d. 638. b.
 Sibylla, uxor Tancredi Siciliæ Regis.
 572. d.
 Sibylla, domina de *Waurin*. 105. b-e.
 106. d.
 Sigefridus, Maguntinus archiepisc. 85. a.
 e. 607. c.
 Sigerus, Gandav. castellanus. *Vide*,
 Seherus.
 Silvester, Wigornensis episc. 730. e.
 Silvester, senescallus Balduini Cantuar.
 archiep. 512. c.
 Silvester de Watevilla, burgens. Rotom.
 58. a.
 Simon de Soliaco, Bituricensis archiep.
 282. b. 304. a. 774. d.
 Simon de Welles, Cestrensis episc. 684. d.
 Simon, Meldensis episc. 20. b. 35. c.
 Simon, decanus Eborac. eccl. 613. b.
 Simon de Langetuna, frater Stephani
 Cantuar. archiep. 711. e. 713. d. 722.
 d. 742. b.
 Simon de Domibus, clericus Regis Phi-
 lippi Aug. 307. n. 773. n.
 Simon *Churnai* (corr. *Thornacensis*), Pa-
 risiis Theologiæ professor. 680. d.
 et seq.
 Simon de Monte-forti, Comes Ebroi-
 censis. 222. n.
 Simon de Monte-forti, Comes Lei-
 cestriæ et Tolosan. 43. n. 92. c.
 107. c. 112. d. 114. b. 150. d. 175. d.
 176. b. 198. a. 200. a. 220. c. et seq.
 270. a. 276. a. 329. b. 395. b. 403. b.
 415. e. 704. c. 705. c. 708. et seq.
 752. d. n.
 Simon de Aneto. 483. b.
 Simon de Caliga-rubea, nepos Aime-
 rici vicecomitis Thoar. 305. b.
 Simon de *Canewcl*, Juliani filius. 87. c.
 Simon de Domno-Martino, frater Regi-
 naldi Bononiæ Comitis. 86. n. 87. c.
 229. a. n. 272. b. n.
 Simon de *Esplichi*, in Bovin. prælio
 captus. 102. c.
 Simon de *Haverets*. 47. d.
 Simon, Insulæ Flandricæ castellanus.
 578. a.
 Simon de Kima. 47. b. 719. n.
 Simon de *Patishul*. 87. e.
 Simon de Pissiac. 107. a. 110. e. 111. a.
 Simon de *Saffebergue*, in Bovin. prælio
 captus. 101. a.
 Simon de *Walc*. 513. a.

liiii

- Sonnon, *Antenosis filius*. 17. c. 63. c.
 Stephanus II, Papa. 302. c. 417. e.
 Stephanus, presb. card. S. Praxedis,
 A. S. in Syriam legatus. 592. a. 601. e.
 Stephanus de *Langetune*, presb. card.
 S. Chrysogoni, dein Cantuariensis
 archiep. 83. n. 87. a. 100. n. 399. d.
 687-691. 693. b. 694. b. 695. a. 697.
 d. 701. c. 702. a-e. 708. b. 711. b.
 713. d. 714. c. 717. d. 753. a. 756. d.
 757. a. 758. c. 759. c. 762. c. 765. c.
 773. d.
 Stephanus de Capella de *Villebeon*, Mel-
 densis episc. dein Bituricensis archiep.
 298. c. n.
 Stephanus, electus Cameracensis episc.
 655. b.
 Stephanus de *Nemosio*, Noviomensis
 episc. filius Galteri Franciæ came-
 rarii. 38. b. 92. a. 113. d. 298. c. n.
 379. a. 402. d. 578. a.
 Stephanus, S. Genovefæ Paris. abbas,
 dein Tornacensis episc. 38. n. 618. a.
 Stephanus, Eduensis archidiaconus juris-
 peritus. 298. a.
 Stephanus, sacerdos de Cella, Parisiis
 igni traditus tamquam hæreticus 83. n.
 Stephanus, sacerdos de Veteri-Cur-
 buelo, Parisiis igni traditus tamquam
 hæreticus. 83. n.
 Stephanus, diac. de Veteri-Curbuelo,
 ibidem igni traditus tamquam hære-
 ticus. 83. n.
 Stephanus de Gual... clericus Guarini
 Silvanect. episc. 429. n.
 Stephanus, Boloniæ Comes et Rex An-
 gliæ, filius Henrici Stephani Comitis
 Blesensis. 436. a. n. 621. a.
 Stephanus, Rotrodi III, Comitis Pertin-
 censis filius. 55. b. 76. c. 389. c.
 Stephanus, Comes Sacri-Cæsaris, filius
 Theobaldi magni, Comitis Trecensis.
 7. n. 66. c. 128. e. 129. b. 150. d.
 166. a. 425. a. 429. c. 436. a. 438. c.
 449. b. n. 450. n. 460. n. 512. c.
 618. e. 619. a.
 Stephanus, filius Stephani Comitis Sacri-
 Cæsaris. 250. b. 259. a. 344. e.
 Stephanus, major de Camposeru. 116. n.
 Stephanus, Cerviani in provincia Nar-
 bonensi dominus. 704. c. n.
 Stephanus *Dessentes*, in Bovin. prælio
 captus. 101. c.
 Stephanus Firconensis, custos thesauri
 Henrici II Angliæ Regis in oppido
 Chinonensi. 471. e.
 Stephanus de Longo-campo, frater
 Guillelmi Elyensis episc. 43. b. 95. c.
 97. e. 250. e. 257. a. 264. d. 406. e.
 409. d. 410. a. 511. n. 528. d. 560. d.
 716. n.
 Stephanus de *Turnham*. 562. c.
 Stephanus de Turonis, senescallus An-
 degav. 488. d. 490. b.
 Suchar, princeps Sarracenorum in *Accon*.
 637. a.
 Suerus, Suerus *Birkebain*, Rex Nor-
 wegicæ. 573. a. 610. d.
 Sulpitius de Ambasia. 61. a. 217. e.
 Suncordeodar, princeps Sarracenorum in
Accon. 637. a.
 Sylvius, Ascanii filius et Lavinia. 63. e.
- T.
- TANCREDUS, filius Roberti Wiscardii,
 Comes Apuliæ et Calabriæ, princeps
 Capuæ. 533. c. n. 534. a.
 Tancredus, Comes de *la Liche*, filius
 Rogeri Siciliæ principis spurius, Rex
 Siciliæ. 31. d. 70. a. 161. e. 162. a.
163. c. 167. b. 372. d. 498. b. 506.
 et seq. 514. d. 534. b. 535. d. 540. c.
 572. c. 636. b. 638. a. 646. a.
 Tatinus, arcubalistarius. 199. e.
 Tekedinus, avunculus Saladini. 522. e.
 Tekedinus, frater Saladini. 527. d.
 Tekedinus, nepos seu fratruelis Sala-
 dini. 472. e. 496. d. 635. d. n. 637. b.
 669. e.
 Terricus. *Vide*, Theodericus.
 Theobaldus, Rotomag. archiep. 282. b.
 763. d.
 Theobaldus, Ambianensis episc. 38. n.
 Theobaldus, Nivernensis episc. 441. a.
 Theobaldus I, Dux Lotharingiæ. 248. d.
 Theobaldus I, Barri-Ducis Comes. 86.
 c. 399. c. 569. b.
 Theobaldus, Magnus dictus et Grossus,
 Comes Blesensis, Carnotensis ac Cam-
 pania, filius Henr. Stephani et Adelæ
 Anglicæ. 60. b. 61. a. 345. d.
 Theobaldus, Comes Blesensis ac Car-
 notensis, filius Theobaldi Magni,
 Franciæ senescallus. 6. n. 7. n. 13. b.
 21. a. 25. b. 31. c. 35. a. 70. d. 141. c.
 150. d. 166. a. 356. a. 362. d. 366. e.
 372. c. 375. c. 425. a. n. 426. a. 429. c.
 430. b. 436. a. 438. c. 439. d. 440. b.
 441. a. 449. b. 450. n. 459. e. 470. d.
 483. e. 512. c. 514. a. 636. d. 668. d.
 Theobaldus, Comes Blesensis, Ludo-
 vici filius. 436. a. n.
 Theobaldus II, Campaniæ Comes seu
 Trecensis, Henrici I filius. 48. a.
 52. n. 53. e. 75. b. 384. c. 388. b.
 435. d. 578. a. 612. a-d. 660. a.
 Theobaldus III, Comes Campaniæ seu
 Trecensis, Rex Navarræ, filius pos-
 thumus Theobaldi II. 53. e. 243. n.
 309. d. 322. b. 334. d. n. 338. d.
 344. e. 388. b. 421. e. 432. b. 433.
 b. n. 435. d. 767. d. 768. e.
 Theobaldus de Bellomonte, dominus
 Berterii. 305. b.
 Theobaldus de *Blazon*. 61. a. 104. e.
 Theobaldus de *Breun*. 589. b.
 Theobaldus *Chabot*. 61. b.
 Theobaldus Crispini. 61. b. 91. a.
 Theobaldus *Leger*. 305. b.
 Theobaldus de Monte-falconis. 305. b.
 Theobaldus de *Misci*. 589. b.
 Theobaldus, urbis Romæ præfectus.
 635. b.
 Theobaldus, Tibaldus, de Tremogne,
 in Bovin. prælio captus. 101. b.
 Theobaldus de *Walangagardun*. 589. b.
 Theobaldus Walteri, frater Huberti
 Cantuar. archiep. 564. e. 572. b.
 Theodericus, Vesontionensis archiep.
 497. b. 512. b. 636. d.
 Theodericus, filius Clodovei II et S. Ba-
 thildis. 18. c. 64. c.
 Theodericus II, filius Dagoberti II
 Regis. 18. c. 64. c.
 Theodericus, filius Philippi Flandriæ
 Comitis. 47. d.
 Theodericus, Comes de *Greuch*, Teu-
 tonicus. 50. a.
 Theodericus, Hollandiæ Comes. 563. e.
 Theodericus, Terricus, magister mi-
 litia Templi. 473. b. 482. c. 629. b.
 670. b.
 Theodericus, Terricus de *Aucies*. 589. b.
 Theodericus de Beverna. 47. d.
 Theodericus de *Bribais*, in Bovin. prælio
 captus. 101. d.
 Theodericus de *Fornesele*. 47. d.
 Theodericus de *Galardon*, ballivus Tu-
 ronæ. 305. n.
 Theodericus, Terricus de *la Hemedé*,
 in Bovin. prælio captus. 101. c.
- Theodericus, Terricus de *Ligne*, ibidem
 captus. 101. b.
 Theodericus, Terricus de *Malenguien*,
 ibidem captus. 101. c.
 Theodericus, Terricus de *Osquebec*,
 ibidem captus. 101. c. 102. a.
 Theodericus, Terricus de *Wide-escuele*,
 vel *Videsnole*, ibid. captus. 101. d.
 Theodorus Angelus, Comnenus, Cuma-
 niorum princeps. 249. c.
 Thomas, presb. card. S. Sabinae. 283. c.
 284. n.
 S. Thomas, Cantuar. archiep. 65. e. 66.
 a. 124. e. et seq. 437. d.
 Thomas, Regiensis in Calabria archiep.
 504. n. 507. n.
 Thomas, Perticensis Comes, Gaufridi III
 filius. 110. e. 111. a. 282. e. 435. d. n.
 717. a. 735. d. 737. d. 738. c.
 Thomas de *Asgent*. 589. b.
 Thomas *Basset*. 47. c. 87. e. 692. d.
 737. a.
 Thomas de Burgo, Huberti frater. 727. d.
 731. n.
 Thomas de *Castel*. 589. b.
 Thomas de *Coci*. 106. b. 107. a.
 Thomas de *la Conté*. 101. a.
 Thomas Herdintonus. 706. b. 713. d.
 714. d.
 Thomas *Keret*. 88. a.
 Thomas *Malesmains*. 102. a.
 Thomas de Multona. 759. b.
 Thomas, insignis nauta. 201. a.
 Thomas de Paneliaco, miles Rotomag.
 58. a.
 Thomas, Paris. præpositus. 605. c. 606. a.
 Thomas de Roboreto, Joannis frater.
 250. d.
 Thomas de Sancto-Valerico. 98. b. 99.
 d. 250. d. 263. b. 266. b. 395. c.
 410. d. 412. c.
 Thomas de Torneia, nepos Roberti
 de *Turnham*. 596. c.
 Tiboldus, poeta Paris. academiæ alum-
 nus. 297. e. n.
 Troilus, Priami Trojani filius. 17. a.
 63. a.
 Trusardus, camerarius Philippi Suavi,
 German. Regis. 50. a.
 Turcus, filius Troili Trojani. 17. a.
 63. a.
 Turmentinus. *Vide*, Frumentinus.
 Turnus, Turonensis urbis conditor. 63. e.
- U-V.
- VACARIUS, jurisperitus in Anglia.
 593. a.
 Valentinianus, Rom. Imp. 17. c. 63. c.
 Ubaldus, Pisanus archiep. 497. b. 524. e.
 635. b. 637. a.
 Venquernent de *Grunengue*, in Bovin.
 prælio captus. 101. d.
 Vetulus, Rex Arsacidarum. *Vide*, Ru-
 pinus de Monte.
 Victor, abbas S. Georgii, in Norman.
 582. b.
 Uldonus, Dux Burgundiæ. *Vide*, Odo.
 Ulricus, Bajoariæ seu Pataviensis ar-
 chiep. 733. a. n.
 Ulricus, sacerdos de *Lueri*, Parisiis per-
 petuo carceri damnatus tamquam hæ-
 reticus. 84. n.
 Urbanus III, Papa. 24. e. 68. c. 366. c.
 463. d. 465. c. 471. b. 472. c. 627. b.
 666. b. 670. b.
 Ursio, Ursus, de Fractavalle, Regis
 Philippi Aug. camerarius. 53. c. 104.
 d. 344. e. 471. c. 570. c. 652. d.
 Ursio de *Fretin*, in Bovin. prælio captus.
 181. c. 102. a.

W.
WALKELINUS de Ferrariis. 47. b.
 636. d.
 Wallo de Capella, vassallus Reginaldi
 Comitis Bolon. 87. c.
 Walranus. *Vide*, Galerannus.
 Walterus. *Vide*, Galterus.
 Warinus. *Vide*, Garinus.
 Warnerus. *Vide*, Garnerus.
 Wido. *Vide*, Guido.
 Wigain de Cheresburg. 507. n.
 Willhelmus. *Vide*, Guillelmus.
 Wilricus, aurifex Parisiis igni traditus
 tanquam hæreticus. 83. n.
 Winemarus, archidiac. Norhamtoniæ.
 574. e.

Y.
YOLENDIS, Comitissa Namurcensis,
 filia Balduini V Comitis Hannøn.
 nupta Petro II de Curtiniaco, Co-
 miti Altissiod. 98. e. n.

Personæ nominis incerti.

Atrebatensis castellanus. 109. n.
 A. de Rupeforti. 91. a.
 A. Valniensis episc. 481. c.
 Ballovius. 473. c.
 Bapalmæ castellanus. 106. d.
 B. de Maulevrier. 61. b.
 D. de Corbolio. 724. e.
 Estreelle dominus. 106. a.

E. de la Verne. 91. b.
 G. de Boclande, London. S. Pauli de-
 canus. 720. a.
 H. archidiac. Huntindoniæ. 87. d.
 H. Archiepiscopi de Partenaio. 61. b.
 H. Miche. 91. b.
 H. de Turnay. 87. e.
 I. de Montevisito. 724. e.
 L. de Erdivert. 112. b.
 P. thesaurarius Pictaviensis. 57. n.
 R. abbas S. Trinitatis de Monte Ro-
 tomag. 582. b.
 R. de Burgal. 87. e.
 S. de Sunalis. 91. b.
 W. archidiac. Huntindoniæ. 690. n.
 W. de Mauseio. 61. b.
 W. de Meyri. 91. b.
 W. de Wimes. 109. n. 719. b.

INDEX PERSONARUM, PER NOMINA OFFICIORUM ET DIGNITATUM.

Paginarum numeri quærendi in Indice onomastico.

A.

ABERDEN in Scotia. episc. *Vide*, Mathæus.
Abrincenses episc. Guillelmus de Chemilly, Richardus.
Aconenses in Syria episc. Jacobus de Vitriaco, Rufinus.
Aconensis constabularius, Passelar.
S. Ægidii abbas, Poncius.
Ægypti Soldanus, Meralitius. *Vide*, Babylonis Soldanus.
Agatensis episc. Raimundus.
Alapiæ Soldani, Coradinus, Noradinus, Sanguis.
Albanenses episc. card. Albinus, Henricus, Pelagius.
S. Albani in Anglia abbates, Garinus, Guillelmus.
Albemaræ Comites, Guillelmus I, Guillelmus de Forz, Guillelmus de Mandevilla, Balduinus de Bethunia. Comitissa, Havisia.
Alencionensis Comes, Robertus.
Alexandriæ in Ægypto princeps, Miralis.
Alsatiæ Dux, Fredericus.
Altissiodorenses episc. Henricus, Guillelmus de Segnelay.
Altissiod. Com., Petrus II de Cortiniaco.
Alvernæ Comites, Guido, Guillelmus X.
Ambian. episc. Gaufridus, Theobaldus.
Andegavenses episcopi, Guillelmus de Chemilly, Radulfus.
Andegavenses Comites, Fulco Richinus, Fulco Rufus, Gaufridus Plantagenet. Comitissa, Mathildis, Sibylla.
Andegaviæ senescalli, Guillelmus de Rupibus, Paganus de Rupeforti, Stephanus de Turonis.
S. Andreæ in Scotia episc. Joannes, Rogerus de Leicestria.
Andriæ in Sicilia Comes, Rogerus.
Angeliacensis S. Joannis abbas, Helias.
Angliæ Reges, Guillelmus Nothus, Guillelmus Rufus, Henricus I, II, III, Heraldus, Joannes, Richardus, Stephanus Blesensis.
Angliæ Reginæ, Alienor Aquitanica, Alienora de Provincia, Berengaria Navarrensis, Isabella Engolismensis, Margareta Francica, Mathildis Scotica.
Angliæ justitiiarii, Galterus de Constantiis, Gaufridus filius Petri, Guillelmus Briver, Guillelmus de Longocampo, Hubertus de Burgo, Ranulfus de Glanvilla.
Angliæ camerarii, Radulfus filius Godefridi, Radulfus Stephani filius.
Angliæ cancellarii, Gaufridus Regis Henrici II filius, Guillelmus de Longocampo, Radulfus de Warnevilla, Richardus de Marisco.
Angliæ vel Normanniæ constabularius, Jordanus de Humez.
Angliæ protoforestarius, Hugo de Nevilla.

Angliæ senescallus, Guillelmus de Cantelupo.
Aniciensis episc. Petrus.
Antiochiæ patriarchæ, Almaricus, Petrus.
Antiochiæ principes, Boamundus, Raimundus.
Apuliæ Duces, Boamundus, Robertus Guiscardus, Rogerus, Tancredus.
Aquilejensis patriarcha, Gotifredus.
Aquitaniæ Duces, Otho, Richardus.
Arabum Hispaniæ Rex, Even-Jacob.
Aragonensium Reges, Alphonsus II, Petrus II.
Arausiæ Comites, Gerardus, Guillelmus de Baucio.
Arelatensis archiep. Petrus.
Armeniæ Rex, Leo.
Arsacidarum Rex, Rupinus de Monte.
Arundellæ Comes, Guillelmus.
Atrebatenses episc. Petrus, Poncius.
Atrebatensis Comes, Robertus.
Audomarensis castellanus, Guillelmus.
Augensis abbas, Hugo.
Augensis Comes, Radulfus de Issolduno. Comitissa, Alicia.
Aurelianenses episc. Henricus, Manasses, Philippus.
Austriæ Duces, Fredericus, Leopoldus.
Auxienses archiep. Garcias, Gerardus.

B.

BABYLONIÆ Ægypti principes, Melcalez, Saladinus, Saphadinus, Saraph.
Bajoariæ seu Pataviens. archiep. Ulricus.
Bajoariæ Duces, Ludovicus, Otho de Wittelbach.
Bajocenses episc. Henricus, Robertus.
Bajocensis archidiac. Galerannus.
Bambergensis episc. Ecbertus.
Baonensis episc. Bernardus.
Barri-Ducis Comites, Henricus I, II, Theobaldus.
Barri ad Sequanam Comites, Hugo, Milo de Puteaco.
Barutensis episc. Odo.
Bathonienses episc. Jocelinus, Reginaldus, Savaricus.
Bathoniensis archidiac. Petrus Blesensis.
Bellimontis ad Isaram Comites, Joannes, Matthæus III; Comitissa, Aenora.
Bellimontis in Cenomannia vicecom. Radulfus, Richardus.
Bellimontis in Hannonia castellanus, Guillelmus.
Belvacenses episc. Philippus Drocensis, Milo de Nantolio.
Bergensis castellanus, Adam de Keret.
Berterii dominus, Theobaldus de Bello monte.
Bethlemitanus episc. Petrus.
Bigorræ Comes, Guido de Monte-forti.
Bisuntini archiep. Joannes de Abbatisvilla, Theodericus.
Biterrensis episc. Bertrandus.
Biterrensis vicecomes, Rogerus.
Bituricensis archiep. Garinus, Guil-

elmus, Henricus de Soliaco, Simon de Soliaco, Stephanus de Capellæ.
Blesenses Comites, Ludovicus, Theobaldus.
Boëmiæ Duces, Conradus, Premislaus.
Boloniæ Comites, Eustachius, Mathæus, Philippus, Reginaldus, Stephanus Blesensis.
Boloniæ Comitissa, Ida, Joanna, Mathildis.
Borbonii toparcha, Guido de Dampetra.
Brabantæ Dux, Henrici II; Ducissa, Maria, Mathildis.
Briennæ Comites, Airardus, Andreas, Galterus.
Britanniæ Duces, Arturus, Conanus Parvus, Gaufridus Henrici II Angliæ Regis filius, Guido de Thoarcio, Joannes et Petrus Drocense.
Britanniæ Comitissa, Alecia, Berta, Constantia.
Bruciæ vicecomes, Bernardus.
Brugiensis præpositus, Ger.
Bulgarorum Rex, Joannes.
Bullonii Dux, Godefridus.
Burdegaleses archiep. Guillelmus Amanevus, Helias.
Burgi abbas in Anglia. Benedictus.
Burgundiæ Duces, Hugo III, IV, Odo III.

C.

CABILONENSIS Comes, Guillelmus II.
Cadomensis abbas, Robertus.
Calabriæ Comes, Tancredus.
Cameracenses episc. Galterus, Hugo, Joannes II, III, Nicolaus de Ruex, Petrus de Corbolio, Rogerus, Stephanus.
Campaniæ Comites, Henricus I, II, Theobaldus II, III, IV; Comitissa, Blancha, Maria.
Candidæ-casæ in Galweia episc. Joannes.
Cantuarienses archiep. Balduinus, Hubertus-Walteri, Richardus, Stephanus de Langetuna, S. Thomas.
Cantuar. ecclesiæ archidiac. Philippus Pictavinus.
Cantuar. ecclesiæ priores, Alanus, Reginaldus.
Cantiæ vicecomes, Henr. de Cornhella.
Capuæ princeps, Tancredus.
Carcassonensis episc. Guido.
Carcasson. vicecomes, Rogerus.
Careberch Comes, Hartemannus.
Caritatis ad Ligerim abbas, Savaricus.
Carnotenses episc. Galterus, Joannes Saresb. Reginaldus.
Carnot. ecclesiæ cancellarius, Petrus de Rossiaco.
Carnotenses Comites, iidem qui Blesenses.
Casemarii abbas, Joannes.
Castellæ Rex, Alphonsus VIII; Regina, Alienor Anglica.
Castelli-Duni vicecomes, Hugo.

Castelli-Heraldi vicecomites, Guillelmus de Rupe Fulcaudi, Hugo.
Castrensis Comes, Guido de Monteforti.
Catalaunenses episc. Guillelmus, Rotrodus de Pertico.
Cenomanenses episc. Guillelmus de Passavant, Reginaldus.
Cenomanensis Comes, Helias de Flexia; Comitissa, Sibylla.
de Georle Comes, Fredericus.
Cerviani, in provincia Narbon. dominus, Stephanus.
Cestrenses episc. Gaufridus, Gerardus Puella, Hugo de Nonant, Richardus Pesche, Simon de Welles.
Cestrie Comes, Ranulfus.
Cestrie constabularii, Joannes, Rogerus de Lasey.
Cicestrensis episc. Sefridus.
de Cime in Sicilia Comes, Richardus.
Cistercienses abbates, Arnaldus, Guido.
de Clara Comes, Richardus.
Clarevallenses abbates, Conradus, Garnerus de Rochefort.
Clariaci abbas, Petrus.
Claromontenses episc. Poncius, Robertus.
Claromontensis in Belvacesio Comes, Radulfus; Comitissa, Catherina.
Cluniacensis abbas, Hugo.
Colecestrie in Anglia archidiac. Radulfus.
Colonia archiep. Adolphus, Philippus.
Constantiensis in Aleman. episc. Chielemus.
Constantiensis in Normannia episc. Guillelmus, Hugo, Richardus.
Constantinopolitani patriarchæ, Basilus, Joannes de Abbatisvilla.
Constantinopol. Imperatores, Balduinus, Henricus, Petrus de Cortiniaco, Robertus.
Convenarum Comes, Bernardus.
Corbeie abbas, Joannes.
Cornavillæ in Angl. abbas, Guillelmus.
Cornubiæ Comes, Richardus.
Cortracensis castellanus, Rogerus.
Coventrenses episc. Idem qui Cestrenses.
Coventrensis ecclesiæ prior, Josbertus.
Cumaniorum princeps, Theodorus Angelus.
Cypri Imperator, Isaac.
Cypri Reges, Aimericus et Hugo de Leziniaco.

D.

DAMASCI Soldanus, Saladinus.
Damiatæ in Ægypto princeps, Miralis.
Dangutii castellanus, Guillelmus Crispinus.
Danorum Rex, Canutus.
S. David in Wallia episc. Petrus.
S. Dionysii prope Parisios abbates, Guillelmus Wapincensis, Henricus, Hugo Fulcaudi, Hugo Mediolanensis, Petrus.
Dolenses in Britannia episc. Henricus de Harding, Joannes de Musca.
Domni-Martini Comites, Albericus, Reginaldus.
Dovoræ castellani, Hubertus de Burgo, Matthæus de Clere.
Drocenses Comites, Joannes, Robertus I, II, III; Comitissa, Agnes de Baldimento.
Duacensis præpositus, Hugo.
Dublinenses archiep. Henricus, Joannes Cumin.

Dunelmenses episc. Hugo de Pusacio, Nicolaus de Fulix, Philippus, Richardus de Marisco.
Duracii Dux, Margaritus.

E.

EBORACENSES archiep. Galterus, Gaufridus, Rogerus.
Eborac. ecclesiæ decani, Henricus Marescallus, Hubertus Walteri, Simon.
Eborac. ecclesiæ præcentor, Hamo.
Eborac. ecclesiæ thesaurarii, Buchardus, Joannes Belesmeius.
Eborac. canonicus, Joannes de Morwic.
Eborac. S. Mariæ abbas, Robertus.
Eboraci vicecomites, Guillelmus de Stutevilla, Reinerus.
Ebroicensis episc. Ægidius, Garinus, Guillelmus, Joannes Lucæ filius.
Ebroicensis Comes, Simon de Monteforti.
S. Edmundi in Anglia abbas, Samson.
Eduensis seu Augustod. episc. Galterus.
Eduensis archidiac. Stephanus.
Elyenses episc. Eustachius, Gaufridus, Guillelmus de Longo-campo.
Elyensis ecclesiæ prior, Joannes.
Engolismenses Comites, Ademar, Hugo de Leziniaco IX, X; Comitissa, Alecia, Mathildis.
Essexiæ Comites, Gaufridus filius Petri, Guillelmus de Mandevilla.
Estensis marchio, Azzo.
Exonienses episc. Henricus Marescallus, Joannes.

F.

FAGI vicecomes, Morvannus.
de Ferrariis in Anglia Comes, Guillelmus.
Fernensis in Hibernia episc. Albinus.
Flandriæ Comites, Arnulphus, Balduinus Hannoniensis, Ferrandus Lusitanus, Guillelmus Clito Normannus, Philippus Alsatius.
Flandriæ Comitissæ, Elisabeth Viromand. Joanna, Mathildis Lusitana.
Flandriæ constabularius, Michael.
Flandriæ senesc. Mellinus de Waurin.
Flaviacensis S. Geremari abbas, Eustachius.
Fossæ-novæ abbas, Jordanus.
Francorum Reges, Carolus Magnus, Calvus, Simplex; Childebertus, Childeericus I, II, III; Clodius, Clodoveus I, II; Clotarius I, II, III, IV; Dagobertus I, II; Henricus I, Hildericus, Hugo Capetus; Lotharius, Ludovicus Pius, Balbus, Transmarinus, V, VI, VII, VIII, IX; Marcomirus, Meroveus, Pharamundus, Philippus I, II; Pipinus, Robertus, Theodericus.
Franciæ Reginæ, Adela Campaniensis, Alienor Aquitanica, Blancha Castellæ, Bathildis, Clotildis, Elisabeth Hannon. Ingeburgis Danica, Margareta Provinciæ, Maria Meraniæ.
Franciæ Dux sub Marcomiro Rege, Genebaudus.
Franciæ domus majores, Ansbertus, Erboinus.
Franciæ buticularii, Guido Silvanectensis, Robertus de Curtiniaco.
Franc. camerarii, Adam, Bartholomæus de Roya, Galterus de Capella, Galterus de Nemosio, Matthæus de Bello-monte, Ursio de Fractavalle.
Franciæ cancellarius, Hugo de Puteaco.

Franciæ constabularii, Ansellus de Garlanda, Drogo de Melloto, Radulfus Claromontensis Comes.
Franciæ marescalli, Henricus et Joannes Clement, Galterus de Nemosio.
Franciæ senescallus, Theobaldus Comes Blesensis.
Frisiæ Comes, Guillelmus qui et Hollandiæ.
Fuxenses Comites, Raimundus Rogerii, Rogerius Bernardi.

G.

GANDAVENSIS castellanus, Seherus.
Gelriæ Comites, Gerardus, Otho.
de Genest, seu Meraniæ Dux, Bertholdus.
S. Georgii in Normannia abbas, Victor.
Germaniæ Imperatores. Vide, Romanorum Imp.
Ghisnenses Comites, Arnulphus, Balduinus.
Giemi dominus, Guillelmus Goeth.
Gisortii constabularius, Henricus de Ver.
Glascuenses episc. Guillelmus Malvassin, Jocelidus.
Glastonienses Abbates, Guillelmus Lappie, Henricus.
Gloucestriæ Comites, Amalricus de Monte-forti, Guillelmus, Joannes, Robertus; Comitissa, Havisia.
de Goelo Comes, Henricus d'Avaujour.
Græcorum Imperatores, Alexius Comnenus, Alexius Angelus, Andronicus, Joannes, Isaac, Manuel.
Grandimontensium in saltu Vincennensi prior, Bernardus de Corilo.
de Greuch Comes, Theodericus.

H.

HANNONIÆ Comites, Balduinus V, VI, Ferrandus; Comitissæ, Joanna, Margareta Flandrica.
Heghdunensis in Hibernia episc. Concors.
Helniensis episc. Raimundus.
Herefordenses episc. Ægidius, Gerardus, Guillelmus de Ver, Hugo Foliot, Hugo de Manepot.
Herefordensis archidiac. Joannes.
Herefordiæ Comes, Henricus de Boum.
Hollandiæ Comites, Guillelmus, Theodericus.
Hungarorum Reges, Andreas, Bela. Regina, Margareta Francica.
Huntingtoniæ Comes, David Scotus.

I-J.

JEROSOLYMITANI patriarchæ, Heraclius I, II, Lotharius, Monachus.
Jerosol. Reges, Aimericus et Guido de Leziniaco, Amalricus, Balduinus I, II, III, IV, V, Joannes de Brienna.
Jerosol. Reginæ, Berengaria Legionensis, Isabella, Melisendis, Sibylla.
Jerosol. Templi magistri, Gerardus de Ridesford, Guillelmus, Petrus de Monteacuto, Theodericus.
Jerosol. Hospitalis magistri, Garinus, Garnerius de Naplis, Rogerus de Molinis.
Jerosol. Hospitalis Teutonicorum magister, Hermannus.
Insulæ Flandricæ castellanus, Simon.
Joppensis Comes, Guillelmus de Monteferrato.
Joviniaci Comes, Guillelmus.
Issolduni dominus, Eudo.

K.

KAROLI-LOCI abbas, Guillelmus.
Kircheberch Comes, Hartemannus.

L.

LANDAVENSIS episc. Henricus.
 Laudunenses episc. Ansellus, Robertus de Castellione.
 Leicestriae Comites, Robertus II, III, Simon de Monteforti; Comitissa, Amicia.
 Lemburgi Dux, Henricus III.
 Lemovicenses episc. Bernardus, Nicolaus, Sebrandus.
 Lemovic. vicecomites, Ademar, Guidermarus.
 Lensii castellanus, Balduinus.
 Leodienses episcopi, Albertus Lovaniensis, Henricus de Jacea, Hugo de Vasnadio.
 Leonensis in Britannia episc. Haimo.
 Leonenses in Britannia Comites, Conan, Guidomarus, Herveus, Salomon.
 Lexovienses episc. Arnulfus, Guillelmus, Jordanus, Radulfus de Warnevilla.
 Lexovienses archidiaconi, Gilbertus, Hugo de Nonant, Richardus.
de la Liche Comes, Tancredus.
 Lincolnenses episc. Galterus de Constantiis, Gaufridus, Hugo, Hubertus.
 Lincoln. ecclesiae decanus, Richardus; praecentor, Gaufridus *de Depringes.*
 Lincoln. vicecomes, Gerardus de Camvilla; castellanus, Gilbertus *de Gant.*
 Lingonenses episc. Guillelmus de Joinvilla, Hugo de Montereali, Manasses.
 Locharum praepositus, Gerardus.
 Londonienses episc. Eustachius, Gilbertus *Foliot*, Guillelmus de S. Mariae ecclesia, Mauricius, Richardus.
 London. ecclesiae decanus, Radulfus de Diceto; S. Pauli praecentor, Gervasius *de Hobrugge.*
 London. communiae major, Serlo.
 Lotharingae inferioris Dux, Carolus Lotharii Regis filius.
 Lotharingae superioris Dux, Theobaldus.
 Lothevensis episc. Petrus.
 Lovaniensis Comes, Henricus.
 Lugdunenses archiep. Joannes Belesmeius, Reginaldus.
 Lusitaniae Rex, Sancius.

M.

MACLINIENSIS dominus, Galterus Bertholdi.
 Magalonensis episc. Guillelmus.
 Magnaevillae abbas, Raimundus.
 Maguntinenses archiep. Conradus, Lupoldus, Sigefridus.
Man insulae Rex, Gurtheredus.
 Marchiae Comites, Hugo de Lesinico IX, X.
 Matisconenses Comites, Gerardus, Joannes de Brena.
 Mediolanenses archiep. Henricus, Humbertus.
 Meldenses episc. Ansellus, Gaufridus, Guillelmus de Nemosio, Petrus, Simon, Stephanus de Capella.
 Melidunensis vicecomes, Adam.
 Mellenti Comes, Robertus IV.
 Menevenses episc. Gaufridus, Giraldus.
 Meraniae Duces, Bertholdus, Otho.
 Meretoniae decanus, Henricus *de Harding.*
 Messanenses archiepiscopi, Berardus, Richardus.

Metenses episc. S. Arnulfus, Bertrandus.
 Moabitarum Hispaniae Rex, Hemir-Momelinus.
 Montensis Comes (*Berg*), Adulfus.
 Montisferrati marchiones, Bonifacius, Conradus.
 Montis-mirabilis in Pertico dominus, Guillelmus *Goeth.*
 Montis-regalis in Syria admiratus, *Hazadin-Nersel.*
 Montis-regalis in Sicilia archiep. Guillelmus.
 Moretonii Comes, Joannes Henrici II Angliae Regis filius.
 Morinorum episc. Adam, Lambertus.
 Mortui-maris abbas, Guillelmus.

N.

NAMURCENSES Comites, Philippus de Hannonia, Philippus de Cortiniaco.
 Namurcenses Comitissae, Ermengardis, Maria, Yolendis.
 Nannetenses episc. Mauricius, Robertus.
 Narbonensis archiep. Arnaldus.
 Navarrae Reges, Alphonsus, Sancius VII, Theobaldus Campaniae Comes.
 Nazarethensis archiep. Lethardus.
 Neapolitanus in Syria episc. Barisianus.
 Nemausensis episc. Arnaldus.
 Nicosiensis archiep. Eustorgius.
 Nivernenses episc. Reginaldus, Rogerus, Theobaldus.
 Nivernenses Comites, Galcherus de Castellione, Guillelmus V, Herveus de Donziaco, Petrus de Curtiniaco.
 Norfolciae Comes, Rogerus *Bigot.*
 Norhamtoniae archidiaconi, Savarius, Winemarus.
 Normanniae Duces, Rollo, Guillelmus Longa-spata, Guillelmus Nothus, Richardus I, II, III, Robertus I, II.
 Normanniae constabularius, Guillelmus *de Humet.*
 Normanniae senescalli, Garinus *de Clapion*, Guillelmus filius Radulfi.
 Norwegiae Rex, Suerus *Birkebain.*
 Norwicensis episc. Joannes *de Gray*, Joannes *de Oxenford*, Pandulfus.
 Norwicensis archidiac. Gaufridus; officialis, Robertus.
 Notinghamiae archidiac. Robertus.
 Notinghamiae constabularii, Guillelmus *de Vendeval*, Philippus Marci, Radulfus *Murdac.*
 Noviomenses episc. Gerardus, Petrus Carlotus, Stephanus de Nemosio.
 Nulliacensis sacerdos, Fulco.

O.

OSTIENSES episcopi, Humbertus, Octavianus.
 Oxenfordiae archidiacon. Galterus de Constantiis.
 Oxoniae Comes, Albericus *de Ver.*

P.

PALATINI Comites Rheni, Conradus, Henricus Saxonici.
 Pangornensis episc. Guido.
 Parisienses episc. Guillelmus *de Segnelay*, Guillelmus Alvernus, Mauricius, Odo de Soliaco, Petrus de Nemosio.
 Paris. ecclesiae decanus, Michael.
 Parisienses archidiac. Adam, Galterus Cornutus, Gaufridus.
 Paris. ecclesiae cancellarii, Hilduinus, Joannes de Candela, Philippus de

Greva, Petrus Comestor, Petrus Pictavinus.
 Paris. ecclesiae cantor, Guillelmus de Nemosio.
 Paris. S. Germani Altissiod. decanus, Renerus.
 Paris. S. Genovefae abbas, Stephanus.
 Paris. S. Victoris abbas, Garinus.
 Parisienses Comites, Hugo Magnus, Hugo Capetus.
 Paris. praepositi, Lambechinus de Monteheri *Neulohet*, Thomas.
 Paris. Templi thesaurarius, Haimardus.
 Parisienses artium professores, Adam de Magno-ponte, Joannes de Parvo-ponte.
 Parteniaci dominus, Guillelmus Archiepiscopi.
 S. Pauli Comites, Galcherus, Guido, Hugo de Castellione.
de Penbrok Comes, Guillelmus Marescallus.
 Perticensis Comites, Gaufridus III, Rotrodus III, Stephanus, Thomas.
 Petragoricensis episc. Petrus.
 Petragor. Comes, Helias *Talairan.*
 Pictavenses episc. Guillelmus, Joannes Belesmeius, Mauricius.
 Pictav. ecclesiae thesaurarius, Gaufridus de Thoarcio.
 Pictaviae Comites, Alphonsus, Otho Saxonici, Richardus.
 Pictaviae senescallus, Hubertus de Burgo.
de Pinkenni vicedominus et castellanus, Guillelmus.
 Pisanus archiepiscopus, Ubaldus.
 Pixiacensis praepositus, Galterus de Capella, Gerardus.
 de Ponte-sacro in Anglia prior, Hugo.
 Pontivenses Comites, Guillelmus, Joannes.
 Portuenses episc. card. Conradus, Petrus.
 Praenestinus episc. card. Paulus.
 Pratellensis abbas, Osbertus.

R.

RAVENNENSIS archiep. Guido.
 Redonensis episc. Petrus de Dinano.
 Regiensis in Calabria archiep. Thomas.
 Reitestens Comes, Hugo.
 Remenses archiep. Guillelmus de Campania, Guillelmus de Joinvilla, Henricus de Francia, Samson.
 Richemundiae archidiac. Godefridus *de Lucy.*
 Rievallis abbas, Arnaldus.
 Roffenses episc. Galerannus, Galterus, Gilbertus.
 Romani Pontifices, Alexander III, Clemens III, Coelestinus III, Gregorius VIII, Honorius III, Innocentius III, Lucius III, Stephanus II, Urbanus III.
 Romanae ecclesiae presb. card. Galo, tit. S. Martini; Gratianus; Guillelmus de Campania, tit. S. Sabinae; Joannes Anagninus, tit. S. Marci; Joannes a S. Paulo, tit. S. Prisciae; Joannes Salernitanus, tit. S. Stephani in Coelio-monte; Jordanus de Fossanova, tit. S. Anastasiae; Melior: Petrus, tit. S. Chrysogoni; Robertus *de Corçon*, tit. S. Stephani in Coelio-Monte; Stephanus, tit. S. Praxedis; Thomas, tit. S. Sabinae.
 Romanae ecclesiae diac. card. Galo, tit. S. Mariae in Porticu; Jacinctus, tit. S. Mariae in Cosmedin; Lotharius, tit. SS. Sergii et Bacchi; Petrus

Capuanus, tit. S. Mariæ in Via-Tata;
Romanus, tit. S. Angeli.
Rom. ecclesiæ in Franciam legati, Cencius subdiac. Conradus Portuensis episc. Galo diac. card. Henricus Albanensis episc. Joannes Anagninus, Joannes Ferentinus, Joannes Salernitanus, Joannes abbas Casemarii, Melior, Octavianus Ostiensis episcopus, Petrus Capuanus, Robertus *de Corçon*, Romanus S. Angeli cardinalis.
Romanæ ecclesiæ in Angliam legati, Nicolaus Tusculanus episc. Otho, Pandulfus, Philippus.
Rom. ecclesiæ in Syriam legati, Pelagius Albanensis episc., Robertus *de Corçon*, Stephanus S. Praxedis presb. card.
Rom. ecclesiæ cancellarii, Albertus, Octavianus.
Romanorum Imperatores, Fredericus I, II, Henricus VI, Otho IV, Philippus Dux Suaviæ.
Rom. Imperatrices, Beatrix, Constantia, Isabella, Mathildis.
Romanæ urbis præfecti, Benedictus, Joannes *Capuche*, Theobaldus.
Rotomagensis archiepisc. Galterus de Constantiis, Reginaldus, Robertus, Rotrodus, Theobaldus.
Rotomag. ecclesiæ decani, Joannes de Constantiis, Robertus de Novo-burgo.
Rupis-fortis Comes, Guillelm. *de Barris*.
Ruptariorum dices, Lupicarus, MerCADEUS.

S.

SACRI-CÆSARIS Comes, Stephanus.
Sagienses episc. Frogerius, Lisiardus, Rogerus.
Santonensis episc. Henticus; decanus, Poncius.
Saresberiensis episc. Herbertus, Hubertus-Walteri.
Saresber. thesaurarius, Savaricus.
Saresb. Comites, Patricius, Guillelmus Patricii, Guillelmus Longa-spata.
Sarracenorum Rex in Hispania, Miramumelinus.
Saxeburgenses, Salisburgen. archiepisc. Adalbertus, Eberardus.
Saxoniz Ducis, Albertus, Hengistus, Henricus I, II.
Scotorum Reges, Alexander II, David, Guillelmus; Reginæ, Ermenjardis de Bellomonte, Joanna.

Senonenses archiep. Galterus Cornutus, Guido, Michael, Petrus de Cobolio.
Seynensis Comes, Egino.
Siciliæ Comes, Rogerus.
Siciliæ Reges, Guillelmus I, II, Manfredus, Rogerus, Tancredus.
Siciliæ Reginæ, Constantia, Joanna, Margareta, Sibylla.
Siciliæ admiralis, Margaritus.
Siciliæ cancellarius, Richardus Walteri filius.
Silvanectenses episc. Garinus, Gaufridus, Henricus.
Spirensis episc. Otho.
Spoleti Dux, Reginaldus.
De Strigul Comes, Guillelmus Marescallus.
Suaviæ Duces, Conradus, Fredericus, Philippus.
Suessionenses episc. Jacobus, Nevelo.
Suession. Comes, Radulfus de Nigella.
Surreiæ Comes, Guillelmus de Warennæ.
Sutsexiæ Comes, Guillelmus.
S. Suzannæ vicecomes, Juhellus de Meduana.
Sydoniorum episc. Odo.
Sydoniorum princeps, Reginaldus.

T.

TARENTI Princeps, Margaritus.
Tecklenburgi Comes, Otho.
Thoarcensis vicecomes, Aimericus; præpositus, Gaufridus.
Thuringiæ landgravii, Hermannus, Ludovicus.
de Tikehil constabularius, Robertus *de Lamare*.
Toletanus archiep. Joannes.
Tolosanus episc. Fulco.
Tolosani Comites, Raimundus IV, V, VI, VII, Simon de Monteforti.
Tornacenses episc. Goswinus, Stephanus.
Trajectensis ad Rhenum archiep. Otho.
Trecensis episc. Matthæus.
Tremoniz Comes, Conradus.
Trevirensis archiep. Folmarus, Joannes, Radulfus de Weda.
Tripolitani Comites, Boemundus, Raimundus.
Trium-fontium abbas, Guido.
Turenna vicecomes, Raimundus II.
Turonenses archiepisc. Bartholomæus, Gaufridus, Joannes.
Turon. ecclesiæ S. Martini decanus,

Anselmus; thesaurarii, Petrus Carolus, Petrus de Nemosio.
Turon. Majoris-monasterii abbas, Gaufridus.
Turoniz ballivus, Theodericus *de Galardon*.
Tusculanus episc. card. Nicolaus.
Tutesbiriæ Comes, Guillelmus.
S. Tyberii abbas, Bertrandus.
Tyrensis in Syria archiep. Guillelmus, Tyri princeps, Conradus de Monteferrato.

U - V.

VALLIUM Sarnaii abbas, Guido.
Vectæ insulæ Comes, Guillelmus.
Venetensis in Britan. episc. Guidenocus.
Venetiarum Dux, Henricus Dandolus.
Veronensis episcopus, Alardus.
Viennensis ad Rhodanum archiepiscop. Ainardus.
Viennensis Comes, Guillelmus Cabilonensis.
Vindocinenses, Vendomiæ Comites, Buchardus, Joannes I, III, IV.
Virsionensis in Bituria dominus, Guillelmus.
Ulterioris-portus abbas, Arturus.
Uticensis episc. Raimundus.

W.

WALENSIUM Rex, Resus.
S. Vandregisili abbas, Reginaldus.
Warennæ Comites, Guillelmus, Hamelinus.
Warwici Comites, Galerannus, Guillelmus.
Wehengre Comes, Godefridus.
Wellensis archidiacon. Hugo.
Wigornenses episc. Balduinus, Guillelmus, Henricus, Joannes de Constantiis, Malgerius, Robertus, Rogerus, Silvester.
Wintonienses episc. Godefridus *de Lucy*, Guillelmus, Petrus de Rupibus, Richardus.
Wintoniensis Comes, Saerus *de Quincy*.
Wirteburgensis episc. Conradus.
Wormatiensis episc. Henricus.

Z.

ZARINGIÆ Dux, Bertholdus.

INDEX PERSONARUM PER EARUM COGNOMINA.

A.

de **ABBATISVILLA**. *Vide*, Joannes.
 De Acrimonte. *Vide*, Gilo.
 Aimari. *Vide*, Philippus.
 de Aine. *Vide*, Galterus.
 de Albineto. *Vide*, Guillelmus.
 de Albinacio. *Vide*, Philippus.
 de Alencuria. *Vide*, Hugo.
 de Altavilla. *Vide*, Humfridus.
 de Ambasia. *Vide*, Sulpitius.
 de Amelancourt. *Vide*, Hugo.
 de Amiens. *Vide*, Drogo.
 de Ancenis. *Vide*, Gaufridus.
 de Anequin. *Vide*, Letardus.
 de Aneto. *Vide*, Simon.
 de Aquigni. *Vide*, Balduinus.
 de Aquis. *Vide*, Helenus.
 de Arbore. *Vide*, Otho.
 de Arcies. *Vide*, Joannes.
 de Ardene. *Vide*, Radulfus.
 de Areniis. *Vide*, Radulfus.
 de Argençon. *Vide*, Gaufridus.
 de Aria. *Vide*, Balduinus, Gilbertus.
 de Arnellis. *Vide*, Philippus.
 de Arseles. *Vide*, Ludovicus.
 de Asgenti. *Vide*, Thomas.
 Assailli. *Vide*, Gilbertus.
 de Asty. *Vide*, Reginaldus.
 de Athies. *V. Galo*, Gerardus, Hugo, Ingelardus.
 de Atrebat. *Vide*, Jacobus.
 de Auaugour. *Vide*, Henricus.
 de Aubenni. *Vide*, Nigellus, Radulfus.
 de Aucies. *Vide*, Theodericus.
 de Audenarda. *Vide*, Arnulfus.
 de S. Audomaro. *Vide*, Guillelmus, Jacobus.
 de Avennis. *Vide*, Galterus, Jacobus.
 de Averquin. *Vide*, Guillelmus.
 de Aurelianis. *Vide*, Joannes.

B.

de **BAENGUIEN**. *Vide*, Arnulphus.
 de Balaam. *Vide*, Amfridus.
 de Baldimento. *Vide*, Agnes.
 de Balliolo. *Vide*, Ger. Henricus.
 de Ballolio. *Vide*, Berardus, Hugo, Nicolaus, Petrus.
 de Ballolet. *Vide*, Galterus.
 de Balneolis. *Vide*, Guillelmus.
 de Barbais. *Vide*, Geraldus.
 Barre. *Vide*, Richardus.
 de Barris. *Vide*, Guillelmus, Joannes.
 de Barro ad Sequanam. *V. Galterus*, Milo.
 de Bårsele. *Vide*, Alexander.
 Basili. *Vide*, Petrus.
 Basset. *Vide*, Alanus, Gilbertus, Reginaldus, Thomas.
 de Bassingburne. *Vide*, Joannes.
 de Bauceio. *Vide*, Hugo.
 de Baucio. *Vide*, Guillelmus.
 Batiecoe. *Vide*, Joannes.
 de Beaubourg. *Vide*, Robertus.
 de Belesio. *Vide*, Giraldus, Robertus.
 Belesmeius. *Vide*, Joannes.
 de Bello-campo. *V. Guillelmus*, Hugo, Radulfus.
 de Bello-joco. *Vide*, Guischarus, Humbertus.
 de Bellomonte. *Vide*, Rogerus, Theobaldus.

de Bellovidere. *Vide*, Balduinus.
 de Benric. *Vide*, Reginaldus.
 de Berbunchero. *Vide*, Gilo.
 Bermundi. *Vide*, Petrus.
 Bertran. *Vide*, Robertus.
 de Bestilli. *Vide*, Hugo.
 de Bestins. *Vide*, Hugo.
 de Betencurt. *Vide*, Daniel.
 de Bethunia. *Vide*, Balduinus.
 de Beverna. *Vide*, Theodericus.
 de Beury. *Vide*, Nicolaus.
 de Biez. *Vide*, Joannes.
 le Bigot. *V. Hugo*, Radulfus, Rogerus.
 Birkebain. *Vide*, Suerus Rex Norvegiæ.
 Bisset. *Vide*, Henricus.
 de Blanderque. *Vide*, Balduinus.
 de Blazon. *Vide*, Theobaldus.
 de Blot. *Vide*, Jeldoni. *Vide*, Fulco.
 Boche. *Vide*, Fulco.
 de Boclande. *Vide*, Hugo.
 Bogis. *Vide*, Petrus.
 de Bolers. *Vide*, Michael.
 de Bolland. *Vide*, Garnerus.
 de Bondins. *Vide*, Balduinus.
 de Borhai. *Vide*, Gaufridus.
 de Borquellis. *Vide*, Gilbertus.
 de Borry. *Vide*, Guillelmus.
 de Bosco. *V. Gaufridus*, Petrus, Reginaldus, Rogerus.
 de Bosies. *Vide*, Galterus.
 de Bova. *V. Injorandus*, Radulfus.
 de Boves. *Vide*, Hugo, Robertus.
 de Boum. *Vide*, Henricus.
 de Braeley. *Vide*, Henricus.
 de Braia. *Vide*, Nicolaus.
 de Braiborc. *Vide*, Henricus, Robertus.
 de Brana. *Vide*, Joannes.
 de Braosa. *V. Guillelmus*, Reginaldus.
 de Bray. *Vide*, Jollenus.
 de Bré. *Vide*, Petrus Bernardi.
 de Breante. *Vide*, Falcasius, Guillelmus.
 Bretel. *Vide*, Balduinus.
 de Breun. *Vide*, Theobaldus.
 de Briart. *Vide*, Joannes.
 de Bribais. *Vide*, Theodericus.
 de Brienna. *Vide*, Joannes.
 Brise-moutier. *Vide*, Engorandus.
 Brise-tête. *Vide*, Godefridus.
 Briwere, Bruere. *V. Fulco*, Gaufridus, Guillelmus.
 Buceus. *Vide*, Ranulfus.
 de Bruil. *Vide*, Salt.
 de Brulle. *Vide*, Petrus.
 de Brunay. *Vide*, Ferri.
 de Bruse. *Vide*, Gilo, Petrus.
 de Burgo. *Vide*, Hubertus.
 de Burguella. *Vide*, Alardus.
 de Burilun. *Vide*, Gaufridus.
 Busardus. *Vide*, Gaufridus.
 de Busency. *Vide*, Herveus.

C.

de **CAIEU**. *Vide*, Guillelmus.
 de Caliga-rubea. *Vide*, Simon.
 de Calviniaco. *V. Andreas*, Guillelmus.
 de Calvo-montein Vilcassino. *V. Hugo*.
 Cambitor. *Vide*, Gaufridus.
 de Cambray. *Vide*, Joannes.
 de Camposeru. *Vide*, Stephanus.
 de Camvilla. *V. Gerardus*, Richardus.
 de Candela. *Vide*, Joannes.
 de Canewel. *Vide*, Julianus, Simon.

de Cantelupo. *V. Fulco*, Guillelmus.
 de Cantumerulæ. *Vide*, Guillelmus.
 de Capella. *Vide*, Gallo, Wallo.
 de Capella de Villebeon. *Vide*, Galterus, Stephanus.
 Capuche. *Vide*, Joannes.
 de Carentonio. *Vide*, Ebo.
 de Carnoto. *Vide*, Guillelmus.
 de Carun. *Vide*, Balduinus.
 de Castellione. *V. Galcherus*, Galterus, Guido, Hugo, Reginaldus, Robertus.
 de Castello Empurçain. *V. Puchardus*.
 de Castello Theodemarensi. *V. Hugo*, Thomas.
 de Ceangue. *Vide*, Garnerus.
 Chabot. *Vide*, Theobaldus.
 Chacun. *Vide*, Hugo.
 de Chaou. *Vide*, Guillelmus.
 de Chanvil. *Vide*, Guillelmus.
 de Chauduit. *Vide*, Radulfus.
 de Chauferi. *Vide*, Odo.
 de Cheliaco. *Vide*, Radulfus.
 de Chemilly. *Vide*, Guillelmus.
 de Cheresbourg. *Vide*, Wigain.
 de Chisi in Wasconia. *V. Guillelmus*.
 de Chori. *Vide*, Gerardus.
 de Churnai. *Vide*, Simon.
 de Clapion. *Vide*, Garinus.
 de Clara. *Vide*, Gilbertus, Richardus.
 Clement. *Vide*, Albericus, Henricus, Joannes, Robertus.
 de Clere. *Vide*, Matthæus.
 de S. Clodoaldo. *Vide*, Petrus.
 de Cociaco. *V. Ingerannus*, Radulfus, Thomas.
 Cocus. *Vide*, Guillelmus.
 de Cogniis. *Vide*, Joannes.
 de Colbevilla. *Vide*, Rogerus.
 de Colengne. *Vide*, Gerardus.
 de Colevilla. *Vide*, Guillelmus.
 de Colingeham. *Vide*, Guillelmus.
 de Coloneis. *Vide*, Hugo.
 de Colonia. *Vide*, Richardus.
 de Columbar. *Vide*, Philippus.
 Comestor. *Vide*, Petrus.
 de Comines. *Vide*, Balduinus.
 de Condato. *Vide*, Joannes, Nicolaus.
 de Conduno. *Vide*, Joannes, Queno.
 de Conseillez. *Vide*, Galterus.
 de Constantiis. *V. Galterus*, Joannes.
 de la Conté. *Vide*, Joannes, Thomas.
 de Conti. *Vide*, Manasses.
 de la Copele. *Vide*, Gilbertus.
 de Corazin. *Vide*, Conradus.
 de Corbolio. *V. Ægidus*, Balduinus, Petrus.
 de Corcellis. *Vide*, Ingerannus.
 de Corçon. *Vide*, Robertus.
 de Corilo. *Vide*, Bernardus.
 de Corneburg. *Vide*, Guillelmus.
 de Cornhella. *Vide*, Henricus.
 de Cornhil. *Vide*, Reginaldus.
 Cornutus. *Vide*, Galterus, Gilbertus.
 de Cortaco. *Vide*, Rogerus.
 de Corveseria. *Vide*, Martinus.
 Crassus. *Vide*, Guillelmus, Henricus.
 de Credonio. *V. Amalricus*, Mauricius.
 de Creng. *Vide*, Arnulphus.
 de Crequi. *Vide*, Balduinus.
 de Creset. *Vide*, Guillelmus.
 de Cressy. *Vide*, Joannes, Robertus, Rogerus.
 Crispinus. *V. Guillelmus*, Theobaldus.
 de Croceio. *Vide*, Milo.

Crocus

Crocus. *Vide*, Reginaldus.
 de Croisilles. *Vide*, Alardus, Renerus,
 Rogerus.
 de Croum. *Vide*, Guido.
 de Croxebi. *Vide*, Radulfus.
 Cumin. *Vide*, Joannes.
 de Curcella. *Vide*, Robertus.
 de Curci. *Vide*, Guillelmus, Joannes.
 de Curtiniaco. *V.* Petrus, Robertus.
 de Cusac. *Vide*, Americus.
 de Cymaio. *Vide*, Alardus.

D.

de **DAMPETRA**. *Vide*, Archem-
 baldus, Guido.
 Dandulus. *Vide*, Henricus, Janus.
 Danetieres. *Vide*, Robertus.
 Dannelin. *Vide*, Gerardus, Guillelmus.
 Daretegues. *Vide*, Seherus.
 de Dargis. *Vide*, Balduinus.
 de Daubi. *Vide*, Gilo.
 Davion. *Vide*, Joannes.
 de Dausy. *Vide*, Guido.
 de Depia. *Vide*, Nicolaus.
 de Depringes. *Vide*, Gaufridus.
 Descolin. *Vide*, Lebertus.
 Desperguen. *Vide*, Parides.
 Dessentes. *Vide*, Stephanus.
 de Diceto. *Vide*, Radulfus.
 de Dinano. *Vide*, Alanus, Petrus.
 Dingas. *Vide*, Andreas.
 de S. Dionysio. *Vide*, Robertus.
 de Disania (*Decize*). *V.* Reginaldus.
 de Doaio. *Vide*, Petrus.
 de Dolis. *Vide*, Odo, Radulfus.
 de Domibus. *Vide*, Simon.
 de Domnipetra. *Vide*, Hugo.
 de Domno-Martino. *Vide*, Albericus,
 Reginaldus, Simon.
 de Donjonio. *Vide*, Guido, Petrus.
 de Dors. *Vide*, Robertus.
 de Donziaco. *V.* Herveus, Reginaldus.
 de Duaco. *Vide*, Joannes, Petrus.

E.

de S. **EDMUNDO**. *Vide*, Adam.
 del Espinai. *Vide*, Guillelmus.
 de Esplichii. *Vide*, Simon.
 de Esquallon. *Vide*, Arnulphus.
 de Essipissa. *Vide*, Andreas.
 de Estane. *Vide*, Guillelmus.
 de Estinkeneborc. *Vide*, Henricus.
 de Estroem. *Vide*, Robertus.
 de Everstein. *Vide*, Everhardus.

F.

FABER. *Vide*, Bernerus.
 de Faiello. *Vide*, Odo.
 de Fercy. *Vide*, Bisec.
 de Feritate. *Vide*, Guillelmus.
 Fernecart. *Vide*, Petrus.
 de Ferrariis. *Vide*, Henricus, Hugo,
 Walkelinus.
 de Fiennes. *Vide*, Guillelmus.
 Firconensis. *Vide*, Stephanus.
 Flamenc. *Vide*, Gerardus.
 de Fleciem. *Vide*, Borrellus.
 Foliot. *Vide*, Gilbertus.
 de Fontanis. *Vide*, Galterus.
 de Fontibus. *Vide*, Galterus, Hugo.
 de Formesella. *Vide*, Galterus, Theo-
 dericus.
 de Fortuna. *Vide*, Balduinus.
 de Fors de Oleron in Wasconia. *Vide*,
 Guillelmus.
 de Forç. *Vide*, Guillelmus.
 de Fractavalle. *Vide*, Nevelo, Ursio.
 Fraser. *Vide*, Radulfus.

Tom. XVII.

Freschetus. *Vide*, Guillelmus.
 de Fresquieres. *Vide*, Robertus.
 de Fretin. *Vide*, Joannes, Ursio.
 de Fulgeriis. *Vide*, Radulfus.
 de Furnival. *V.* Balduinus, Gerardus.

G.

de **GALARDON**. *Vide*, Theodericus.
 Galiota. *Vide*, Ludovicus.
 de Gamachines vel Gamechmes. *V.* Gilo.
 de Gangia. *Vide*, Joannes.
 de Gant. *Vide*, Gilbertus.
 de Garlanda. *V.* Ansellus, Guillelmus.
 de Gascolio seu Wascoil. *V.* Gilbertus.
 Gastéblé. *Vide*, Robertus III, Comes
 Drocensis.
 de Gastina. *Vide*, Hugo, Philippus.
 de Gauchin. *Vide*, Hellinus.
 de Gaugy. *Vide*, Robertus.
 de Gaure. *Vide*, Arnulphus, Race.
 de Gaye. *Vide*, Herbertus.
 de Giemo. *Vide*, Philippus.
 Giffard. *Vide*, Galterus.
 de Gilerval. *Vide*, Fulco.
 de Glanvil. *Vide*, Gerardus, Ranulfus,
 Rogerus.
 de Glocestria. *Vide*, Rogerus.
 de Godardivilla. *Vide*, Galterus.
 de Gonesse. *Vide*, Odo.
 de Gornaco. *Vide*, Hugo.
 de Gorze. *Vide*, Mainardus.
 de Granceio. *Vide*, Poncius.
 de Gray. *Vide*, Galterus, Joannes.
 de Greva. *Vide*, Philippus.
 de Grimberge. *V.* Arnulphus, Gerardus.
 Grommet. *V.* Guillelmus, Radulfus.
 Grossus. *Vide*, Matthæus.
 Grundeboef. *V.* Robertus de Molbraio.
 de Grunengue. *Vide*, Venquernent.
 de Guirchia. *Vide*, Guillelmus.
 Guiscardus. *Vide*, Robertus.
 de Guistella. *Vide*, Galterus.
 de Gurdun, de Gordeo. *V.* Bertrannus,
 Fortunatus.

H.

le **HABE**. *Vide*, Rogerus.
 de Haltarive. *Vide*, Radulfus.
 de Ham. *Vide*, Odo.
 de Hangest. *V.* Albertus, Florentius.
 de Harding. *Vide*, Henricus.
 de Harecourt. *V.* Guillelmus, Oliverius,
 Robertus.
 de Harlut. *Vide*, Nicolaus.
 de Harnis. *Vide*, Michaël.
 de Haverets. *Vide*, Simon.
 de la Hemede. *Vide*, Theodericus.
 Herdintonus. *Vide*, Thomas.
 Hereberti. *Vide*, Petrus.
 de Herigniis. *Vide*, Joannes.
 de S. Hermenia. *V.* Petrus episcopi.
 de Hervi. *Vide*, Ægidius.
 de Hestru. *Vide*, Seherus.
 de Hinesneval. *Vide*, Robertus.
 de Hobrugge. *Vide*, Gervasius.
 de Hodeberge. *Vide*, Joannes.
 de Hodenc. *Vide*, Guido.
 de Hogestan. *Vide*, Gilbertus.
 de Hondescote. *V.* Galterus, Guillelmus.
 de Honleguen. *Vide*, Rogerus.
 de Hostenale, Ostemare. *V.* Bernardus,
 Otho.
 de Hostor. *Vide*, Petrus.
 de Huilecher. *Vide*, Richardus.
 de Hulecotes. *Vide*, Philippus.
 de Hunet. *V.* Guillelmus, Jordanus,
 Richardus.
 de Huntingefeld. *V.* Guillelmus.
 de Hurupe. *Vide*, Guillelmus.

I-J.

de **JACEA**. *V.* Gerardus, Henricus.
 de Insula-Adam. *Vide*, Adam.
 de Insula. *Vide*, Briennus.
 de S. Joanne. *Vide*, Galterus.
 de Joviniaco. *V.* Galcherus, Guillelmus.
 de Iske. *Vide*, Ebrardus.
 de Issolduno. *Vide*, Odo, Radulfus.
 Jutfane. *Vide*, Henricus.
 de Juvenni. *Vide*, Boues.

K.

de **KAIIPHAS**. *Vide*, Paganus.
 de Karenney. *Vide*, Hubertus.
 de Katu vel Katy. *Vide* Guillelmus.
 de Keret vel Quereç. *V.* Adam, Thomas.
 de Kima. *V.* Galterus, Philippus, Simon.

L.

de **LALANDA**. *Vide*, Robertus.
 de Lamare. *Vide*, Robertus.
 de Lambers. *Vide*, Petrus.
 de Lamburne. *Vide*, Joannes.
 de Lamprenesse. *Vide*, Renelmus.
 de Lancastra. *Vide*, Guillelmus.
 de Landast. *Vide*, Arnulphus.
 de Langetuna. *V.* Simon, Stephanus.
 de Lascy. *Vide*, Robertus, Rogerus.
 Latinatrix. *Vide*, Joannes.
 de Leenni. *Vide*, Arnulphus.
 Leger. *Vide*, Theobaldus.
 de Leicestria. *Vide*, Rogerus.
 de Lemburgo. *Vide*, Galerannus.
 de Lens. *Vide*, Galterus.
 de S. Leonardo. *Vide*, Robertus.
 de Leonio in Britannia Gallia. *Vide*,
 Conanus, Guidomarus, Herveus,
 Salomon.
 Leonis. *Vide*, Petrus Romanus.
 de Lerim. *Vide*, Balduinus.
 de Lestang. *Vide*, Guillelmus.
 de Lestes. *Vide*, Aldinus, Joannes.
 de Letor. *Vide*, Hellinus.
 de Leviis. *Vide*, Philippus.
 de Lexebi. *V.* Berenger, Richardus.
 de Leziniaco. *V.* Aimericus, Gaufridus,
 Guido, Henricus, Hugo IX, X.
 de Liescans. *Vide*, Petrus.
 de Ligne. *Vide*, Fastrex, Galterus,
 Theodericus.
 de Loenais. *Vide*, Alardus.
 de Lonbec. *Vide*, Galterus.
 Longa-spata. *V.* Guillelmus Norman-
 nia Dux, Guillelmus Comes Sares-
 beriensis.
 de Longo-campo. *Vide*, Guillelmus,
 Henricus, Osbertus, Stephanus.
 de Loscart. *Vide*, Godefridus.
 de Loum. *Vide*, Adam.
 Lucas. *Vide*, Joannes.
 de Lucy. *Vide*, Gaufridus, Reginaldus.

M.

de **MAGNY**. *Vide*, Reginaldus.
 de Maiduil. *Vide*, Petrus.
 Maingot. *Vide*, Guillelmus.
 de Mainil. *Vide*, Petrus.
 de Mala. *Vide*, Henricus.
 de Malagraem. *Vide*, Philippus.
 Malasmus. *Vide*, Rogerus.
 de Malenguin. *Vide*, Theodericus.
 de Malepalu. *Vide*, Joannes, Robertus.
 Malesmains. *Vide*, Thomas.
 Malet de Girarville. *Vide*, Guillelmus.
 Malevicinus. *Vide*, Guido, Guillelmus,
 Manasses, Petrus.
 de Malle. *Vide*, Eustachius.

Kkkkk

de *Mallors. Vide*, Hugo.
Mallet. Vide, Rogerus.
 de Malo-alneio. *Vide*, Hugo.
 de Maloigne. *Vide*, Radulfus.
 de Malo-lacu. *Vide*, Petrus.
 de Malo-leone. *V. Guillelmus*, Petrus, Savaricus.
 de Malo-leprario. *Vide*, Reginaldus.
 Malus-Catulus. *Vide*, Rogerus.
 de Mandevilla. *V. Gaufridus*, Guillelmus.
Marc. Vide, Philippus.
Marcel. Vide, Alanus.
 Marescallus. *V. Guillelmus*, Henricus, Joannes, Nevelo, Petrus.
 de *Maretot. Vide*, Adam.
 de S. Mariæ ecclesia. *V. Guillelmus*.
 de *Marines. Vide*, Albericus.
 de Marisco. *Vide*, Richardus.
 de Marliaco. *V. Buchardus*, Matthæus.
Marmion. Vide, Robertus.
 de Marolio. *V. Hugo*, Joannes.
 de *Marque. V. Gerardus*, Robertus.
 Martellus. *Vide*, Carolus, Gaufridus.
 de Marthaio. *Vide*, Radulfus.
 de *Masquelines. Vide*, Daniel, Eustachius, Joannes.
Maudut. Vide, Guillelmus.
 de *Maulai. Vide*, Petrus.
 de *Mauzi. Vide*, Portecelinus.
 de Meduana. *V. Gaufridus*, Juchellus.
 de *Meinterol. Vide*, Petrus.
 de *Melvin. Vide*, Petrus.
 de *Melun. Vide*, Egidius.
 de Merevilla. *Vide*, Guillelmus.
 de Merloto, Melloto. *V. Drogo*, Guillelmus, Manasses.
 de Merta. *Vide*, Boidinus, Mahalmus.
 de *Mesnac. Vide*, Seherus.
 de *Mesnilac. Vide*, Robertus.
 de Mesnilo. *V. Gaufridus*, Petrus.
 de *Metrenez. Vide*, Michaël.
 de Miliaco. *V. Petrus*, Robertus.
Milpes. Vide, Radulfus.
Minnot. Vide, Petrus.
 de Mirabili-monte. *Vide*, Hugo.
 de *Miscy. Vide*, Theobaldus.
 de *Modland. Vide*, Rogerus.
 de *Moine. Vide*, Eustachius.
 de Molbraio, *Mumbray*, *Moubrai. V. Guillelmus*, Nigellus, Robertus, Rogerus.
 Molendinarius. *Vide*, Guillelmus.
 de Molinis. *Vide*, Rogerus.
 de *Moncion. Vide*, Odo.
 de Monte-acuto. *V. Brientius*, Guillelmus.
 de Monte S. Aldegundis. *V. Gilo*.
 de Monte-Begonis. *Vide*, Robertus, Rogerus.
 de Monte-Falconis. *V. Theobardus*.
 de Monteferrato. *V. Bonifacius*, Conradus, Guillelmus.
 de Monteforti. *V. Amalricus*, Guido, Simon.
 de Monteforti ad Risellam *V. Robertus*.
 de Monte-Hieri. *Vide*, Lambechin.
 de Montemirelli. *Vide*, Joannes.
 de Montemorenciaco. *Vide*, Jocelinus, Matthæus.
 de Monte-regali. *V. Ansericus*, Hugo.
 de Monte-revelli. *V. Petrus*, Rogo.
 de Montibus Hannoniæ. *V. Balduinus*, Reinerus.
 de *Montenni. Vide*, Eborardus.
 de Montiniaco. *Vide*, Galo.
 de *Morewic. V. Hugo*, Joannes.
 de Moritania in Tornacensi regione. *Vide*, Radulfus.
 de Mortuo-mari. *V. Guillelmus*, Radulfus, Rogerus.

li *Mors. Vide*, Gerardus.
 de *Moscre. Vide*, Seherus.
 de *Moy. Vide*, Drogo, Galterus.
 de Multona. *Vide*, Thomas.
 de *Munfichet. Vide*, Richardus.
Murdac. Vide, Radulfus.
 de *Murnac. Vide*, Renerus.
 de Musca. *Vide*, Joannes.
 de *Muschamp. Vide*, Gaufridus.
 de *Muschet. Vide*, Reginaldus.
 de Musterolio. *Vide*, Gerardus.

N.

de **NAMURCIO. Vide**, Radulfus.
 de Nantolio. *V. Andreas*, Milo, Philippus.
 de Naplis. *Vide*, Garnerus.
 de Navarra. *Vide*, Philippus.
 de Nemosio. *V. Galterus*, Guillelmus, Stephanus.
 de *Nevers. Vide*, Guido.
 de *Nevil. V. Guillelmus*, Hugo, Jollanus.
 de *Neuport. Vide*, Balduinus.
 de Nigella. *V. Joannes*, Radulfus.
 Nigelli de Kent. *Vide*, Guillelmus.
 de *Nonant. Vide*, Hugo, Robertus.
 de Novavilla. *Vide*, Eustachius, Gaufridus.
 de Novo-castello Theodemarensi. *V. Gervasius*.
 de Novo-burgo. *Vide*, Robertus.

O.

de **ODRIA. Vide**, Guillelmus.
 de Oiry vel Hoiry. *V. Galterus*, Hugo.
 de Oisy. *Vide*, Hugo.
 Oliva. *Vide*, Martinus.
 de *Orgenguel. Vide*, Garnerus.
 de S. Osberto. *Vide*, Hugo.
 de *Osqueberc. Vide*, Theodericus.
 de *Oxenford. Vide*, Joannes.

P.

PAALÉE. Vide, Garinus, Joannes, Judas.
 Paganellus. *Vide*, Fulco.
 Painel. *Vide*, Gervasius.
 de Paneliaco. *Vide*, Thomas.
 Pantol. *Vide*, Guillelmus.
 de *Parkendale. Vide*, Henricus.
 de Parvo-ponte. *Vide*, Joannes.
Passeleawe. Vide, Robertus.
 de *Patishul. Vide*, Martinus, Simon.
 de *Percy. Vide*, Richardus.
 Peregrini. *Vide*, Nicolaus.
 de Perenchiiis. *Vide*, Balduinus.
 de *Perpunt. Vide*, Guillelmus.
 Perigas. *Vide*, Blondellus.
 de *Pessy. Vide*, Guillelmus.
 de Petrafonte. *Vide*, Agatha.
 de Petravillula. *Vide*, Reginaldus.
Pigot. Vide, Henricus.
 de *Piller. Vide*, Joannes.
 Pilosus Comes. *V. Guillelmus*, Frisiæ et Hollandiæ Comes.
 de Pinu. *Vide*, Arbertus.
 del Pin. *Vide*, Jordanus.
Pipard. Vide, Galterus, Gilbertus.
 Pirus. *Vide*, Hosmundus, Robertus.
 Piscator. *Vide*, Petrus.
 de Pisiaco. *Vide*, Gazius.
 de Pissiaco. *Vide*, Robertus, Simon.
 de Planis. *Vide*, Rogerus.
Plantagenet. V. Gaufridus, Andegav. Comes.
Plonquet. Vide, Radulfus.
Poër. Vide, Robertus.

Pointel. Vide, Alexander.
 de Polebaro. *Vide*, Rogerus.
 de Poncy. *Vide*, Petrus.
 de Pontefracto. *Vide*, Robertus.
 de Pontibus. *Vide*, Reginaldus.
 Porcelinus. *Vide*, Joannes.
 de *Porrohet. Vide*, Heudo.
 de Porta. *Vide*, Galo, Galterus.
 de *Portigal. Vide*, Laurentius.
 de *Prac. Vide*, Balduinus.
 de Pratellis. *V. Guillelmus*, Joannes, Petrus.
 de Prulliaco. *Vide*, Eschivardus.
 Pruniacensis. *Vide*, Guillelmus.
 Puella. *Vide*, Gerardus.
 Pullus. *Vide*, Guillelmus.
 de la *Puneray. V. Henricus*, Jollanus.
 de Puteaco, de Pusacio. *V. Henricus*, Hugo, Milo.
 de *Puz. Vide*, Ger.
 de *Pychemun. Vide*, Guillelmus.

Q.

de **QUEVRAIN. Vide**, Galterus.
 de Quincy. *V. Balduinus*, Robertus, Rogerus, Særus.

R.

RADERIDES. Vide, Eldo.
 Rainfredi filius. *Vide*, Rogerus.
 de Rainfreville. *Vide*, Gilbertus.
 de Rancona. *Vide*, Gaufridus.
 de *Randerardt. Vide*, Gerardus.
 de Remi. *Vide*, Petrus.
 de Renis. *Vide*, Albericus.
 de Renti. *Vide*, Guillelmus.
 de Riga. *Vide*, Petrus.
 de Ripa. *Vide*, Enardus, Galo.
 de Riparia, de Rivaria. *V. Ansellus*, Balduinus, Guillelmus.
 de Rivers. *Vide*, Balduinus.
 de Roboreio, Roboreto. *Vide*, Hugo, Joannes, Thomas.
 de *Rochemunt. Vide*, Guillelmus.
 de Roda. *Vide*, Ger.
 de Rohan. *Vide*, Gaufridus.
 de Ropele. *Vide*, Robertus.
 de Ros. *Vide*, Galterus, Guillelmus, Petrus, Robertus.
 de Roseio vel Roseto. *Vide*, Rogerus.
 de Rosernelles. *Vide*, Joannes.
 de *Rossenach. Vide*, Garnerus.
 de Rossiaco. *Vide*, Petrus.
 de Roya. *V. Bartholomæus*, Radulfus.
 de Ruciaco. *Vide*, Alanus.
 de Ruet. *Vide*, Eustachius, Hugo, Jacobus.
 Rufus. *Vide*, Galterus, Guillelmus, Henricus.
 de Rui. *Vide*, Richardus.
 de Rumes. *Vide*, Robertus.
 de Ruminiaco. *V. Colinus*, Nicolaus, Petrus.
 de Rupe. *Vide*, Punchardus.
 de Rupe-Eschward. *V. Aimericus*.
 de Rupeforti ad Ligerim. *V. Paganus*.
 de Rupeforti. *Vide*, Kalo.
 de Rupe-Fulcaudi. *Vide*, Guillelmus.
 de Rupe-Guidonis. *Vide*, Guido.
 de Rupibus in Andegav. *V. Guillelmus*, Petrus.
 Rustanerus. *Vide*, Fulco.

S.

de **SABLOLIO. Vide**, Robertus.
 Sabraz. *Vide*, Joannes.
 de S. Egidius. *V. Tolosæ Comites*.
 de *Saffebergue. Vide*, Simon.

de Sahurs. Vide, Richardus.
Sakerell. Vide, Altare.
Salabericus. Vide, Eldo.
de Sarcy. Vide, Rogo.
Sarracena. Vide, Philippus.
de Sarto. Vide, Gilo.
Savarici. Vide, Petrus.
de Sauceay. Vide, Guillelmus.
de Say. Vide, Gaufridus.
Scrop. Vide, Galterus.
Scrop de Bartun. Vide, Robertus.
Scrophia, la Truie. V. Gerardus, Petrus.
de Segnelai. Vide, Guillelmus.
de Seilun. Vide, Petrus.
Senebaldus. Vide, Petrus.
de Serny. Vide, Joannes.
de Sevingheyn. Vide, Elenardus.
de Silvanecto. Vide, Guido.
de S. Simone. Vide, Joannes.
de Soisy. Vide, Guido.
de Soliaco. V. Henricus, Simon.
de Solmi. Vide, Hascoil.
de Sorell. Vide, Galterus.
de Sancta-Sowe. Vide, Fredericus.
de Spina. Vide, Henricus.
de Spinaio. Vide, Gocellus.
de Spoil. Vide, Galterus.
de Stagno. Vide, Guillelmus.
de Stailhon. Vide, Gerardus.
Stainel. Vide, Fulco.
de Stanford. Vide, Robertus.
de Stotenghen. Vide, Galterus.
de Stratis. Vide, Radulfus.
de Striguil. Vide, Richardus.
de Stutevilla. V. Guillelmus, Henricus,
Nicolaus, Osmundus, Robertus.
Suard. Vide, Richardus.
de Sufflet. Vide, Reginaldus.
de Super S. Ligerium. V. Balduinus.
de Super-ripam. Vide, Augerus.

T.

de TABARIA. V. Guillelmus, Hugo,
Laodicus, Milianus, Otho, Radulfus.
Tacons. Vide, Hugo.
Talebot. Vide, Gerardus, Guillelmus.
de Tancarvilla. Vide, Guillelmus, Ra-
dulfus.
de Tange. Vide, Ranulfus.
de Tannai vel Taunai. V. Gaufridus.

de Tecklenburgo. Vide, Otho.
Teissun. Vide, Radulfus.
de Telliolo. Vide, Robertus.
de Terria. Vide, Joannes.
Teste. Vide, Henricus.
Thiers. Vide, Aimericus.
de Thoarcio. Vide, Aimericus, Gau-
fridus, Guido, Hugo.
de Tiebovilla. Vide, Robertus.
de Tilia. Vide, Guido.
de Tillers. Vide, Gilbertus.
de Tilly. Vide, Radulfus.
de Tinelmont. Vide, Robertus.
de Tonquernelles. Vide, Philippus.
de Tooni. Vide, Rogerus.
Torel. Vide, Amalricus.
de Torneia. Vide, Thomas.
de Tornella. Vide, Petrus, Radulfus,
Rogues.
de Toucy. Vide, Iterius.
de Trajecto. Vide, Joannes.
de Trainel. Vide, Garnerus.
de Tremogne. Vide, Theobaldus.
Trenchemer. Vide, Alanus.
de Tresgoz. Vide, Robertus.
de Tresoni. Vide, Otho.
Tristanus. Vide, Petrus.
de Trit. Vide, Reinerus.
Trosse. Vide, Henricus.
Trussebot. Vide, Robertus.
la Truie. Vide, Gerardus Scrophia.
de Try. Vide, Gilo.
de Trye. Vide, Chedunal.
de Turbevilla. V. Drogo, Henricus.
de Turella. Vide, Petrus.
de Turneham. V. Robertus, Stephanus.
de Turno. Vide, Joannes, Rogerus.
Turpini. Vide, Guido.
de Turre-rubea. Vide, Arnaldus.
de Turun in Syria. V. Amfridus.

U - V.

de S. VALERICO. Vide, Bernardus,
Mathildis, Thomas.
de Valle-coloris. Vide, Guillelmus.
de Valle-Guidonis. Vide, Guido.
de Valle-Spoleti. Vide, Hugelinus.
de Valucet. Vide, Radulfus.
de Vasnadio. Vide, Hugo.
de Vaus. Vide, Radulfus, Richardus.

de Velly. Vide, Radulfus.
de Vendeval. Vide, Guillelmus.
le Veneur. Vide, Robertus.
de Ver. Vide, Albericus, Guillelmus,
Henricus, Robertus.
de S. Verano. Vide, Hugo.
de Verdun. Vide, Bertrannus.
de Vergiaco. Vide, Guido, Hugo.
de Vernone. Vide, Richardus.
de Vescy. Vide, Eustachius.
de Veteri-ponte. Vide, Hubertus, Ivo,
Robertus.
de Viersone. Vide, Herveus.
de Villa. Vide, Godefridus.
de Villa-Harduini. Vide, Gaufridus.
Villanus. Vide, Robertus.
de Villequier. Vide, Richardus.
de Villers. Vide, Fastrex, Polius.
de Vines. Vide, Renerus.
Vitalis. Vide, Oliverius.
de Vitriaco. Vide, Jacobus.
de Vivario. Vide, Guillelmus.
de Ulmo. Vide, Henricus.
de Unguebert. Vide, Guillelmus.
de Volta. Vide, Rufus.
de Uze. Vide, Guillelmus.

W.

WAC, Watch. Vide, Balduinus.
Wacelin. Vide, Robertus.
de Waffalia. Vide, Rogerus.
de Walc. Vide, Simon.
de Walengagardun. Vide, Theobaldus.
Walteri filii. V. Richardus, Robertus,
Rogerus, Theobaldus.
de Wandregisilo. Vide, Richardus.
de Waquene. Vide, Galterus.
de Warnevilla. Vide, Radulfus.
de Warnier. Vide, Honoratus.
de Watevilla. Vide, Sylvester.
de Wauerin. V. Gosuinus, Hellinus,
Sibylla.
de Waulincourt. Vide, Adam.
de Waure. V. Philippus, Remundus,
Renerus.
de Weda. Vide, Radulfus.
de Wide-escuelle. Vide, Theodericus.
de Wirecestre. V. Philippus, Radulfus.
de Wittelbac. Vide, Otho.
de Wrotham. Vide, Guillelmus.

INDEX RERUM,

In quo, si quid erratum est aut omissum in notis chronicis ad margines alibive appositis, illud emendatur vel suppletur.

A.

ADAM, vicecomes Melidunensis, anno 1208, victoriam de Aimerico Thoarcensi et Savarico de Malo-leone reportat. 82. a. An. 1214, VI kal. augusti, à Rege Philippo mittitur ante prælum Bovinense, exploraturus exercitum Othonis Imperatoris, ad ineundum prælum accedentis. 94. d. 255. a. 405. d. Strenuè se in Bovinensi prælum agit. 97. a. 408. e. Anno 1216, propè moriturus, favorem baronum Angliæ Ludovico Regis Francorum filio subtrahit, revelans ipsos velut proditores ab eo habendos, si aliquando Rex Angliæ fieret. 729. b-d.

Ademarus, Aimerus, Comes Engolismensis, annò 1193, in tractatu Meduntæ habito, mense julio, cum nunciis Richardi Angliæ Regis, coram Philippo Franc. Rege, in terram suam redire permittitur. 560. a. Anno 1194, cum se in partes Regis Francorum transtulisset, bello à Richardo Rege impetitus, terris suis spoliatur. 570. b. 677. c. Anno 1200, filiam suam, Hugoni de Leziniaco Marchiæ Comiti desponsam, in conjugium tradit Joanni Angliæ Regi. 605. b.

Ademarus, vicecomes Lemovicensis, an. 1183, partes Henrici junioris Angliæ Regis adversus Richardum Aquitanie Ducem adjuvat. 664. a. Anno 1187, Braibancenorum insolentiam prope castellum Radulfi compescit. 667. e. Anno 1199, à Richardo Angliæ Rege bello impetitur propter inventum in fundo suo thesaurum, cujus haud modicam partem habendam ei obtulerat. 595. b. (ubi Guidomarus dictus.) Eodem anno, neci traditur à Philippo filio Richardi Angliæ Regis notho, ad vindicandam patris sui necem. 599. d.

Aimericus de Leziniaco, anno 1195, Guidoni fratri suo succedit in regno Cypri. 577. d. Anno 1197, ducta in uxorem Isabellâ seu Melisende, filiâ Amalrici Regis Jerusalem, in Regem coronatur à Conrado Maguntino archiepisc. sub clientela Romanorum Imperatoris. 585. d. An. 1198, inducias cum Sarracenis paciscitur, per sex annos duraturas. 590. d.

Aimericus, vicecomes Thoarcensis, anno 1199, Chinonensis castelli custodiâ et Andegavensi senescaliâ privatur à Joanne Angliæ Rege. 599. b. Sequenti nocte, recepit se cum Arturo Britannie Duce in urbem Andegavensem. *ibid.* Anno 1203, non 1205, icto fœdere cum Philippo Francorum Rege, Losdunensi castro et Pictavensi senescaliâ ab eo donatur. 81. a. n. An. 1208, prædas dum ageret in terris

Regis Francorum, victus ab exercitu Regis, inducias ab eo impetrat. 61. e. 82. a. 218. b. 393. e. Anno 1214, mense septembri, Philippo è Bovinensi prælum reverso, pactis induciis, reconciliatur. 103. d. 415. a. Anno 1220, mense aprili, inducias ad quatuor annos paciscitur cum Rege Philippo. 304. n. Item anno 1224, mense januario, cum Rege Ludovico VIII. 304. d. et seq. 419. b. Anno 1225, hominio se obligat eidem Regi Ludovico. 309. b. n. 421. c.

Ala, Alix, Adela, conjux Regis Ludovici VII, anno 1180, cum filio suo inimicitias exercens, propter ejus nuptias cum Elisabeth filia Comitissæ Hannoniensis, castella et villas suæ dotis in potestate sua habere non permittitur. 617. e. 661. b. Ab Henrico Angliæ Rege auxilium flagitat contra Philippum Flandriæ Comitem, cujus consilii filius suus agebatur. 439. et seq. Eodem anno, Regi filio suo per Henricum reconciliatur. 440. b. Anno 1190, ei et fratri ejus Guillelmo Remensi archiepiscopo regni cura demandatur à Rege Jerosolymani proficiscente. 29. d. 69. e. 371. b. Anno 1191, VIII kal. septembris, publicas indicit fieri supplicationes ad S. Dionysium pro Rege peregrinante. 35. b. 375. d. An. 1206 moritur, pridie nonas junii, et Pontiniaci sepelitur. 60. b. 81. a. 426. e. Elegantem tumulum super sepulturam viri sui Regis Ludovici VII ædificandum curavit. 8. b. 351. e.

Albemarla, castellum Willelmi de Mandevilla, an. 1188, à Philippo Belvacensi episcopo incenditur. 482. e. An. 1196, à Philippo Francorum Rege capitur vel evertitur. 46. b. 73. a. 176. e. 383. c. 579. a. 677. d.

Albemarla comitatum, anno 1192, à senescallo Normanniæ requirit Rex Philippus, vi pacti Messanæ habiticum Richardo Angliæ Rege. 542. e. 549. e. An. 1196, Albemarla comitatum Richardo restituit Rex Philippus. 576. d. 578. b. Anno 1200, Albemarla comitatum Ludovico Regis Philippi filio tradit Rex Angliæ Joannes, gratiâ nuptiarum ipsius cum Blancha sororis suæ filia. 52. d. Circa id tempus, eidem comitatui Rex Philippus præfecit Reginaldum Boloniæ Comitem. 100. c. 413. b. Anno 1212, eundem comitatum Ludovico Regis filio transcripsit Comes Reginaldus. 86. d. 399. b.

Albericus Clément, Franciæ marescallus, anno 1191, mense julio, neci occubuit in oppugnando Acram. 426. a. 430. c. 522. a. n.

Albertus, Leodiensis episcop. an. 1192, Remis neci traditur, VIII kal. decembris, à satellitibus Henrici Roman. Imperatoris. 34. e. n. 70. d. 375. b.

Alesiam, Regis Ludovici VII filiam, Richardo Pictaviæ Comiti desponsam, Wintoniæ diu tenuit in custodia Henricus II Rex Angliæ. 457. e. 667. a. Anno 1186, Henricus juramento promisit Regi Franc. Philippo, quòd Alesiam Richardo traderet in uxorem. 466. d. Anno 1188, eam à patre, cum securitate habendi post ejus obitum regni Angliæ, sibi tradi postulat Richardus. 27. d. et seq. 488. c. 631. d. 673. a. Anno 1189, Alesia nuptias cum Richardo Angliæ regnum assecuto asseruit Rex Philippus in colloquio cum Richardo habito. 489. d. 491. c. 633. b. An. 1191, nuptias ejus respuit Rex Richardus, quia à patre suo Henrico constuprata fuisse dicebatur. 32. c. 162. e. 515. d. 516. n. An. 1192, à Norm. senescallo eam, quæ in turre Rotomagi custodiebatur, sibi reddi postulat Rex Philippus vi pacti Messanæ cum Richardo habiti. 542. c. 549. e. Anno 1193, Joanni fratri Richardi Regis Alesiam in conjugium spondet Rex Philippus, et ille juravit quòd eam in uxorem acciperet. 554. d-e. An. 1195, matrimonio jungitur cum Guillelmo Pontivi Comite. 42. b. 72. b. 576. e.

Alexander III Papa anno 1181 moritur, XII kal. octobris. 448. d. 661. e.

Alexander Rex Scotiæ, anno 1216, Ludovici Regis Franc. filii partes amplexatus, Northumbrensem ei provinciam subjugavit. 727. e. Mense augusto, hominio ei se obligavit. 729. a. Anno 1221, postridie festi S. Joannis Baptistæ, uxorem duxit Joannam filiam Joannis Angliæ Regis. 754. b.

Alienor Angliæ Regina, anno 1183, educta è carcere quo detinebatur, ad Regem Henricum adducitur in Normanniam, ut iret interim ad dotarium suum. Affirmabat enim Rex Angliæ, quòd ipse dotaverat Reginam Alienor eodem dotario quod Rex Franc. exigebat reddi sorori suæ Margaretæ. 457. b. Anno 1184, iterum è carcere ad modicum tempus exire permissa est, ad loquendum Wintoniæ cum filia sua Mathilde, Ducissa Saxonie, in Angliam adventanti. 459. e. Anno 1185, in Normanniam adducitur, ut, Henrico jubente, de manu filii sui Richardi, patri rebellis, Pictavensem reciperet comitatum. 465. b. 665. e.

Anno 1189, post Henrici obitum, è carcere quo ab annis sexdecim detinebatur, à Richardo filio suo liberata, regni administrationi præficitur.

634. b. 674. a. ac primò captivos omnes libertati reddi, et Richardo hominum ab Anglis omnibus exhiberi præcipit. 491. d. Eod. anno, mense decembris, de dotalitio suo paciscitur cum Richardo. 497. d. Anno 1191, 111 kal. aprilis, Neapolim perducit Berengariam filiam Regis Navarræ, Richardo filio suo desponsandam. 514. b. n. 516. a. Inde Romam transit, locutura cum Romano Pontifice de promovendo ad Eboracensem archiepiscopatum Gaufrido Henrici Regis naturali filio. 516. n. An. 1192, mense januario, de Normannia trajicit in Angliam, ad obviandum molitionibus Regis Francorum, Joannem Moritonii Comitem in partes suas trahere volentis, et convocatis Londoniæ regni proceribus, fidem eorum obligat Richardo filio suo. 543. a. 550. b. Eodem anno, Walterum Rotomagensem archiepiscopum cum Guillelmo Elyensi episcopo conciliare nititur, ut episcopus in honores pristinos restitueretur. 543. b. Anno 1193, habens in custodia castella Richardi Regis, cum Joanne Moritonii Comite tractatum habet de reddendis ei castellis, si frater ejus in Angliam non rediret. 556. a. Eodem anno, collectionem denariorum in Anglia imperat, ad solvendum lytrum Richardi. 557. a-d. Eodem quoque anno, circa festa Paschalia, præmonita quòd Rex Franc. navalem expeditionem meditaretur in Angliam, portus Flandriæ adversos diligenter observari fecit. 675. e. Circa Natale Domini, vocata à Richardo filio suo, in Germaniam trajicit. 645. c. 676. e. Anno 1194, die Purificationis B. Mariæ, interfuit conventui Maguntiae habito de liberando è carcere Richardo. 562. e. 563. b. Mense maio, in Normanniam cum Richardo trajicit, et Joannem Moritonii Comitem eidem reconciliat. 568. c. Anno 1198, Philippum Belvacensem episcopum frustra è carcere liberandum curat. 587. d. Post obitum Richardi, anno 1199, immissis in Andegaviam turmis Marchadei, terras eorum qui Arturo Britanniae Comiti se dederant, vastat. 597. a. Eodem anno, hominio se Francorum Regi obligat de Pictavensi comitatu. 50. e. 387. a. Anno 1200, in Hispaniam mittitur ad perquirendam filiam Regis Castellæ, Ludovico Regis Francorum filio desponsam. 601. b. Inde redux, Paschæ diei festum celebrat Burdegala cum Blancha Ludovico sponsa. 603. d. Deinde transtulit se ad abbatiam Fontis-Ebraldi, et ibi remansit. *ibidem*. An. 1202, in Mirabellensi castello obsessa ab Arturo Britanniae Duce, per Joannem filium suum liberatur. 682. a. Anno 1204, moritur in abbacia Belliloci, quam Joannes filius ejus construxerat. 684. n. de Alvernia dominio, anno 1180, Rex Philippus amicè paciscitur cum Henrico II Angliæ Rege. 440. e. Anno 1188, Alvernia sibi subjicit Rex Philippus. 68. e. n. Anno 1189, Alverniæ feodum et dominium Philippo Franc. Regi transcribit Richardus Rex Angliæ. 29. a. 69. d. 370. n. 633. c. Item anno 1196, in concordia inter eos habita. 44. a. Anno 1197,

Richardus decem Regis Francorum castella in Alvernia cepit. 582. d. Anno 1210, Alvernia Guidoni Comiti adjudicatam tradit Rex Philippus Guidoni de Dampetra. 772. a. Anno 1225, Alverniæ feodum et dominium Rex Ludovicus VIII testamento adscripsit filio suo Alphonso Pictaviæ Comiti. 310. d. Amalricus, Almericus de Monteforti, Simonis filius, anno 1219, Miromandam ad Garumnam, cum auxilio Ludovici Regis Francorum filii, expugnat et quinque millia indigenarum neci tradit. 113. d. Tolosam deinde oppugnans, non expugnat. *ibidem*. Anno 1220, Castrum-novum Arriense obsidet, ubi frater ejus Guido Comes Bigorræ interfectus fuit. 774. b-c. Anno 1221, militari auxilio instruitur à Rege Philippo, ad recuperandas terras quas pater ejus super Albigenes acquisierat. 774. d. Anno 1222, viginti librarum millibus ab eodem Rege donatur ad reducendam de terra Albigenensium familiam suam. 116. b. 416. e. Anno 1223, præ inopia in Franciam revertitur. 303. c. 418. a. Anno 1224, cum Raimundo VII Comite Tolosano litigat in concilio Monspelienensi. 306. d. n. Item in concilio Bituricis, anno 1226, celebrato. 763. e. Andegavensem urbem, anno 1199, occupavit Arturus Dux Britanniae, pro hærede defuncti Regis Richardi se gerens. 74. e. 596. d. Anno 1200, Rex Angliæ Joannes venit Andegavim, et cepit ab ea centum quinquaginta obsides de fide sibi servanda. 608. a. Anno 1203, Andegavensem urbem cepit Philippus Augustus. 80. d. 215. a. Anno 1206, eandem urbem cepit et destruxit Joannes Rex Angl. 60. c. 81. b. Anno 1214, occupatam urbem muro cinxit idem Joannes. 92. e. 243. a. 403. d. Eodem anno, Ludovicus Regis Francorum filius muros ejus solo æquavit. 93. e. 247. d. 404. d. de Andegavensi comitatu Richardus Rex Angl. anno 1195, hominum fecit Regi Franc. 43. a. Anno 1199, pro eodem se Regi Philippo clientelâ obligavit Arturus. 50. d. Andegavensium Comitum genealogia. 620 et seq. Andeliacæ insulæ et Castelli-Gaillardi descriptio. 75. d. 195. d. et seq. Andeliacum, anno 1195, à Waltero Rotomagensi archiepiscopo ad opus suum postulat Rex Philippus. 574. c. Anno 1196, illud Waltero restituit. 652. d. Eodem anno, Rex Richardus Andeliaci insulam muniendam occupat. 654. d. An. 1197, permutatione factâ cum ecclesia Rotomagensi, Andeliaci proprietatem acquisivit. 581. et seq. 655. e. 678. b. An. 1200, Andeliacum sibi asseruit Rex Joannes in tractatu cum Philippo Rege habito. 52. c. Anno 1203, Andeliaci castellum expugnandum aggreditur Rex Philippus. 56. a. 77. et seq. 184. a. Sequenti anno expugnatum in suam redigit potestatem. 57. b. 684. e. Androneus, Andronicus, patruelis Græcorum Imperatoris Alexii, anno 1182, ab eo in consortium imperatoris dignitatis adsciscitur. 442. et seq. Anno 1183, Alexium interficiendum curat,

et conjugem ejus Agnetem, Ludovici VII Francorum Regis filiam, matrimonio sibi copulat. 443. b. 620. b. Anno 1185, neci traditur die 11 septembris. 444. e. et seq. 627. a.

Angliæ barones, anno 1215, mense januario, pristinas à Rege Joanne postulant regni libertates. 718. a. Post multas cum eo concertationes, missis ad Philippum Regem Franc. nunciis, Ludovicum filium ejus sibi Regem præficiendum postulant. *ibid.* e. Anno 1216, à Gualone, A. S. legato, excommunicationis sententiâ plectuntur. 722. e. 737. b. Anno 1224, in manus Henrici Angl. Regis tradunt castella et munitiones ad coronam spectantia. 758. e.

Annona deficit anno 1188, unde fames sequenti anno. 486. d. Anno item 1190. 70. c. 374. c. Anno 1191, annonæ pretium in Sicilia. 31. e. 372. e. Anno 1194, annonæ defectus ex aëris inclementia. 42. a. 72. b. 381. c. Anno 1195, annonæ pretium Parisiis. 42. d. 72. d. 382. b. Anno 1197, continuata sterilitas et fames. 48. e. 73. c. Anno 1221, annonæ pretium Parisiis. 774. d.

Archarum castrum in Normannia, anno 1193, à ministris Angliæ Regis in pignus datur Philippo Franc. Regi. 560. b. Eodem anno, Philippus tradit illud in manus Joannis Moritonii Comitis. 562. b. Anno 1195, Richardus Rex Angl. illud obsedit. 42. c. 72. c. 169. c. 381. e. Eodem anno, Richardus, in tractatu cum Philippo Rege habito, illud sibi asseruit. 44. b. 576. d. 598. b. Anno 1202, Archarum castellum obsidebat Rex Philippus. 55. a. 76. c. 389. b. 618. c. Anno 1204, cedit cum Rotomagensi urbe in potestatem Philippi. 57. a. 392. a.

Aria in Artesio, anno 1191, Ludovico Franc. Regis filio asseritur post obitum Mathildis Flandriæ Comitissæ. 542. n. An. 1198, Ariam occupavit Balduinus Flandriæ et Hannoniæ Comes. 588. d. An. 1213, Ariam à Philippo Rege, tamquam jus suum, reposcit Ferrandus Flandriæ Comes. 88. b. 400. a. Anno 1214, Ariam expugnaverunt et flammis tradiderunt milites Angliæ Regis, in auxilium Ferrandi Comitis immissi. 712. b. 721. d.

Arnaldus, Narbonensis archiepiscopus, A. S. legatus, anno 1209, cruce signatorum adversus Albigenes exercitum Biterrim et Carcassonam perducit. 704. c. et seq. Anno 1224, in concilio Monspelienensi tractatum habet cum Raimundo Comite Tolosano de restaurandis ecclesiarum damnis et de expellendis hæreticis. 306 et seq. 420. a.

Arturus, filius Gaufridi Britanniae Ducis, anno 1187, nascitur IV kal. aprilis, ipso die Resurrectionis Dominicæ. 469. a. 470. a. 629. a. An. 1190, mense octobri, à Richardo Angliæ Rege in conjugium despondetur uni filiarum Tancredi Siciliæ Regis, et Angliæ regni hæres ab eo designatur, si ipse absque liberis moreretur. 31. d. 372. e. 507. c. 508. c. 638. b. Anno 1196, matrem suam è carcere Angliæ Regis liberaturus, adhæsit Regi Francorum, et Richardi patris sui terras combussit. 579. b. 677. d. n. Anno 1198, sœdus inivit cum

Richardo adversus Franc. Regem. 588. d. Anno 1199, post obitum Richardi, Andegaviam, Cenomanniam et Turoniam occupat, principibus regionum illarum ei se velut justo hæredi ultrò deditibus. 50. d. 74. e. 386. d. 596. d. In custodiam traditus à matre Philippo Francorum Regi, mittitur Parisios, v kal. augusti. 58. e. 74. e. 387. a. 596. d. Eodem anno, hominio se Philippo obligat pro Andegavia et Pictavia, Cenomannia et Turonia, Britannia et Normannia. 50. d. 74. e. 386. d. 598. b. Eodem anno, cum Joanne Angliæ Rege conciliatur operâ Guillelmi de Rupibus, senescalli Andegavensis. 599. b. Monitus autem futurum ut eum Rex Angliæ in carcerem mitteret, ab eo recedit, et Andegavensem in urbem cum matre sercipit. 599. c. Anno 1200, mense maio, in colloquio Vernonensi hominum fecit Angliæ Regi de Britannia et aliis terris suis, volente et concedente Francorum Rege, qui eum secum in Franciam reduxit. 52. d. 604. a. 658. c. Anno 1202, mense julio, militaribus armis à Rege Philippo donatur, atque ut Pictavensem et Andegavensem acquireret comitatus, accepto militari subsidio, ei se obligat hominio. 54. d. 76. b. 188. e. 389. a. 681. e. Potitus Mirabelli municipio, aviam suam Alienor obsidet in castello, commissoque cum Angliæ Rege campestri prælio, capitur et Falesiæ in vincula conjicitur. 55. a. 76. c. 190. e. et seq. 389. a. 682. a. Ad Joannem Angliæ Regem adductus, et ejus promissis minimè inflexus, quominus Regi Francorum se crederet, sub arctiori custodia servandus mittitur Rotomagum, unde evanuit. 682. e. Eum manibus Joannis neci traditum fama fuit. 192-194. 723. b. 725 et seq. Astrologorum vanæ pronosticationes. 22 et seq. 67. e. 363. d. et seq. 666. d. Audomarense castrum, anno 1191, Ludovico Regis Francorum filio nomine matris ejus asseritur post obitum Mathildis Flandriæ Comitissæ. 542. n. Anno 1198, Audomarum occupavit Balduinus Flandriæ et Hannoniæ Comes, Richardo Angliæ Regi contra Philippum Regem fœdere junctus. 49. c. 386. a. 588. d. 657. c. 678. d. Anno 1213, Audomarense territorium à Philippo Rege tamquam jus suum reposcit Ferrandus Flandriæ Comes. 88. b. 400. a. Augi Comitatum, an. 1192, à senescallo Normanniæ requirit Rex Philippus vi pacti cum Richardo Angliæ Rege habiti Messanæ. 542. c. 649. e. Anno 1194, comitatum Augi sibi retinuit Rex Philippus in induciis cum ministris Regis Angliæ pactis. 570. e. Anno 1196, eundem Comitatum sibi asseruit Rex Angliæ Richardus in tractatu cum Philippo Rege habito, mense januario. 44. b. 576. d. 678. b. Anno 1202, Augi villam cepit Rex Philippus, Joanni Angliæ Regi infensus. 681. d.

B.

BALDUINUS, Cantuariensis archiep. anno 1185, interfuit Henrici Regis colloquio cum patriarcha Jerosol. de

ferendo christianis Terræ sanctæ auxilio. 626. a. Anno 1187, missis à Romano pontifice legatis adversatur. 470. c. Anno 1188, itineri Jerosol. se devovet. 25. b. 367. a. Eodem anno, interfuit conventui Cenomannensi, ubi imperata decima reddituum in subsidium Terræ sanctæ. 478. c. Eodem item anno, missus est in Franciam, ad mitigandum Philippi Regis animum adversus Richardum Pictaviæ Comitem exasperatum. 482. a. Anno 1189, conciliandæ paci inter Franciæ et Angliæ Reges operam dabat in colloquio ad Feritatem Bernardi habito. 488. b. 632. c. 672. e. Eodem anno, Richardum in Angliæ Regem coronandum à vinculo excommunicationis absolvit, quia post crucem susceptam arma moverat contra patrem. 634. a. Tertio nonas septembris coronam eidem imposuit. 492. e. 674. b. Quo facto, Joan. Moritonii Comitissæ nuptias cum Comitissa Glocestriæ, in tertio gradu consanguinea, prohibuit celebrari. 674. c. Anno 1190, Richardum Regem comitatus usque Massiliam, inde prospero cursu navigavit in Syriam. 501. e. 637. d. Ibidem in obsidione Acræ obiit. 512. b. 639. a. Balduinus IV, Rex Jerusalem, Regis Amalrici filius, an. 1173 patri successit. 462. c. Innuptus et leprosus, sororem suam Sibyllam matrimonio copulavit cum Guillelmo Montisferrati marchione, cujus filium Balduinum, anno 1183, in Regem coronari fecit. 462. c. 466. c. 665. d. Anno 1184, missa ad Henricum II Angliæ Regem legatione, auxilium ab eo postulat, tamquam regni justo hærede. 461. c. Ejus ad prædictos legatos literæ. 624. c. Anno 1185, è vivis excessit. 462. c. Balduinus V, Hannoniæ Comes, anno 1183, Philippum Flandriæ Comitem, de Viromandia cum Philippo Francorum Rege decertantem, adjuvat. 425. a. 429. c. 449. n. Anno 1184, tamquam Philippo Regi fœderatus, bello impetitur à Philippo Comite et Philippo Coloniensi archiep. 460. e. n. 625. d. Anno 1185, in pacis compositione inter Regem et Flandriæ Comitem, damna sibi à Comite illata resarcienda impetrat. 13. d. 356. d. Balduinus VI, Hannoniæ Comes, filius Balduini V et Margaretæ Flandrensis, an. 1191, Flandriæ comitatum post obitum avunculi sui Philippi adeptus, mense octobri terram cum Mathilde, viduata conjuge Comitissæ Philippi, partitur. 35. b. 375. c. 542. a. n. Anno 1194, mense februario, accepto à Richardo Angliæ Rege annuo redditu, hominio ei se obligat. 563. e. Anno 1196, mense junio, Philippo Franc. Regi de Flandrensi comitatu clientelam facit. 46. a. 72. e. 383. a. Anno 1197, in Angliam navigat, quasi oraturus ad tumulum S. Thomæ. 584. b. Eodem anno, mense junio, fœdus cum Richardo Rege adversus Francorum Regem icit, acceptis ab eo quinque millibus marcarum argenti. 46. e. 171. a. 384. a. 582. d. 678. a. Atrebatensem urbem dum obsideret, post festum Assumptionis beatæ Mariæ, Philippum Regem in Flandriam hostiliter ingressum et in angustiis positum, liberum

abire permittit, acceptis ab eo obsidibus de pace cum Angliæ Rege facienda. 582. et seq. 678. b. Anno 1198, in comitiis pro electione Romanorum Imperatoris, partes adjuvat Othonis Brunswicensis, per hoc Richardo Angliæ Regi cupiens placere. 49. c. 386. a. 584. b. 678. c. Eodem anno, 111 idus octobris, Sancti-Audomari villam, per unum mensem obsessam, expugnavit. 49. c. 386. a. 657. c. 678. d. Ariam deinde ac plures alias villas in suam potestatem redegit. 588. d. Anno 1199, mense augusto, fœdus quod cum Richardo Angliæ Rege contra Philippum Regem pepigerat, cum Joanne fratre ejus instaurat. 597. e. 598. d. n. Mense octobri, inducias cum Philippo paciscitur usque ad sequens festum S. Joannis. 51. a. 387. b. Anno 1200, itineri se Jerosolymitano cum uxore sua devovet. 659. b. Anno 1204, Constantinopolitanus Imperator constituitur. 56. d. 76. d. 185. a. 684. n. Balduinus, Bethuniæ advocatus, anno 1192, Richardum Angliæ Regem è Syria redeuntem comitatus, eo Ragusæ per fugam elapso, capitur et in carcerem conjicitur. 549. c-e. Anno 1194, cum datus esset obses Austriæ Duci pro obtinenda Richardi libertate, in Angliam missus est ad adducendam Aenoram sororem Arturi Britanniæ Ducis, filio Austriæ Ducis excondicto tradendam uxorem. 573. d. 574. d. Anno 1195, uxorem ipse ducit Havisiam Albemarlæ Comitissam, Guillelmo de Forz viduatam. 577. d. Anno 1198, à Richardo Rege mittitur Coloniam, ut ejus loco interesset electioni Romanorum Imperatoris. 586. e. Anno 1211 moritur. 692. d. Bartholomæus Turonensis archiepiscopus, anno 1179, die Sanctorum omnium, interfuit consecrationi Philippi Augusti. 438. c. Anno 1187, crucis signaculum imposuit Richardo Pictaviæ Comiti, Jerosolymitano itineri se devoventi. 629. b. An. 1188, sedit in conventu Cenomani habito ab Henrico II Angliæ Rege, de statuenda decima in subsidium christianorum Terræ sanctæ. 478. c. ubi malè Wilhelmus appellatus. An. 1189, exequias Henrici Angliæ Regis celebravit in ecclesia Fontis-Ebraldi. 633. e. Anno 1199, terminandam curavit controversiam diù agitatam de jure metropolitano in Britannia provinciam inter Turonensem et Dolensem ecclesias, ac pervicit. 600. b. Anno 1206, mortem obivit. 81. d. Bartholomæus de Roya, Franciæ camerarius, anno 1194, juramento suo pro Rege Philippo adstipulatur tractatui habito mense januario inter eundem Regem et Joannem Moritonii Comitem. 40. c. Anno 1200, fidejussorem se constituit pacti mense maio initi inter Philippum Regem et eundem Joannem tunc Angliæ Regem. 53. c. Item anno 1204, erga cives Rotomagenses de reddenda Regi urbe. 59. b. Anno 1214, in Bovinensi prælio à Regis latere non recessit. 95. c. 98. b. 251. c. 406. e. 410. d. Anno 1222, designatus fuit unus ex curatoribus testamenti Philippi Regis. 115. b. Bela Rex Hungariæ, an. 1186, uxorem

ducit Margaretam, Regis Ludovici VII filiam, Henrico Angliæ Regis filio viduatam. 20. c. 67. d. 143. b. 362. b. 467. a. 470. a. 628. a. 667. a. Anno 1188, petentibus Franciæ et Angliæ Regibus, Jerosolymam profecturis, per terram ejus transitum, forum eis venale libenter concedit. 630. b. n. Anno 1196 moritur. 579. d.

Berengaria, filia Sancii VI Regis Navarræ, anno 1191, mense februario, in Siciliam adducitur, matrimonio copulanda cum Richardo Angli. Rege. 514. b. 516. a. 638. c. Eodem anno, 14 idus maii, Richardo nubit in insula Cypro, et in Reginam Angliæ coronatur. 518. d. Anno 1193, è Syria navigans et in Italiam appulsa, Romæ sex menses fecit propter metum Imperatoris, à quo vir ejus in carcere tenebatur compeditus. 562. c. Anno 1201, mense augusto, cum Joanne Angliæ Rege paciscitur de dotalitio suo. 612. c. n.

Bernardus, Baonensis episc. anno 1190, à Richardo Angliæ Rege præficitur classi quam in Syriam præmittebat. 500. a. 502. a. Eodem anno, à Richardo datus est Tancredo Siciliæ Regi fidejussor pacti Messanæ inter eos habitii. 507. b. Anno 1191, interfuit in insula Cypri sponsaliis Regis Richardi cum Berengaria Navarrensi. 518. e. Eodem anno, expugnata à christianis urbe Acrâ, purificandis ecclesiis operam dedit. 524. e.

Bernardus de Corilo, prior Grandimontensium in saltu Vicennensi, an. 1181, Regi auctor fuit ut christianos à debitis cum Judæis contractis eximeret, et quintam sibi partem retineret. 8. d. n. 352. b. An. 1190, à Rege Jerosolymam proficiscente testamenti sui curator instituitur, si eum in via mori contingeret. 31. a. 372. a. An. 1196, interfuit colloquio quod Walterus Rotomagensis archiep. cum Philippo Rege habuit Parisiis. 653. a.

Bernardus de Sancto-Valerico, anno 1188, itineri Jerosolymitano se devovet. 25. c. 366. e. Anno 1191, pro Philippo Francorum Rege erga Richardum Regem Angliæ fidejussorem se constituit pacti Messanæ inter eos sanciti, mense martio. 33. b. Eod. anno, moritur in obsidione Acræ. 512. e.

Biterrensis urbs, anno 1209, die festo S. Magdalene, à cruce adversus Albigenses signatis capitur et incenditur. 92. c. 219. d. 403. a. 704. c-e.

Bituresii feoda Andreæ de Calviniano, anno 1200, Philippo Regi habenda relinquit Joannes Rex Angliæ, gratiâ matrimonii filii ejus Ludovici cum Blancha filia Regis Castellæ. 52. c.

Blancha, filia Alphonsi VIII Regis Castellæ, anno 1199, ab avunculo suo Richardo Angliæ Rege in uxorem destinatur Ludovico Regis Francorum filio, assignatâ ei dote, scilicet Gisorsio et viginti millibus marcarum argenti. 594. e. Anno 1200, mense januario, rursus eidem Ludovico à Joanne Angliæ Rege despondetur cum Ebroicensi urbe, et triginta millibus marcarum argenti. 601. a. Eod. anno, mense maio, Ludovico nupsit. 52. c. 53. c. 75. a. 184. d. 292. a. 387. d. 426. c. 430. d. 603. e. 659. b. Anno 1205, filiam peperit, haud diu superstitem. 426. e.; anno 1209, filium

qui de nomine avi sui vocatus est Philippus. 427. a.; anno 1215, die festo S. Marci, Ludovicum qui patri successit. 423. a.; anno 1216, in exitu septembris, Robertum Artesiæ Comitem. *ibidem*. Anno 1217, viro suo, post cladem Lincolniensem in angustiis posito, militare auxilium mittit, ab Anglis in mare dissipatum. 740. b-e. An. 1219, in exitu septembris, Joannem Comitem Cenomannensem peperit. 423. a.; anno 1220, die festo S. Marci, Alphonsum Pictaviæ Comitem. *ibidem*; an. 1221, vel 1222, dominicâ primâ Quadragesimæ, Philippum cognomine Dagobertum. *ibidem*. Anno 1223, Remis cum viro suo in Reginam coronatur, die festo S. Sixti, VIII idus augusti. 302. b. 417. b. 423. c. Anno 1224, mense martio, filiam edidit Isabellam. 423. c. An. 1225, in testamento Regis Ludovici summâ 30 millium librarum dotatur. 311. a. Anno 1226, in exitu martii, Carolum peperit, Comitem Andegavensem. 423. c. Eodem anno, orbata viro et à magnatibus novarum rerum cupidis vexata, Ludovicum filium suum in Regem coronandum properavit die 30 novembris. 768. d.

Bolonæ comitatum, anno 1212, Comes Reginaldus dimisit Ludovico Regis Francorum filio, à quo illum feudaliter tenebat. 86. c. 399. b. Eundem comitatum, circa idem tempus, Rex Philippus tradidit Philippo filio suo cum filia et hærede Reginaldi. 692. b.

Bonifacius II, marchio Montis-ferrati, anno 1179, cum Frederico Roman. Imper. paciscitur de lytro cancellarii ejus Christiani, Maguntini archiepisc. à fratre suo Conrado in carcerem dati. 439. b. n. 442. b. Anno 1193, acceptis ab Angliæ Rege Richardo annuis stipendiis, eidem se contra Francorum Regem obligat. 563. e. Anno 1194, classi Henrici VI Imperatoris præfectus, damnis afficit Salernitanos. 649. c. Anno 1203, inter cruce signatos Constantinopolim obsidentes militat. 55. b. 389. c. An. 1211, partes Frederici II electi Rom. Imperatoris adversus Othonem Brunswicensem adjuvat. 85. b. 398. a. Sed ibi pro Bonifacio reponendum nomen filii ejus Guillelmi IV.

Bovas in Ambianensi territorio, anno 1184, obsedit Rex Philippus. 67. b. 139. et seq.

Brianus, Briennus, dapifer Joannis Angliæ Regis, anno 1212, testis occurrit in literis Regis Joannis, fœdus ineuntis cum Reginaldo Boloniæ Comite contra Philippum Regem. 87. e. Anno 1213, à Joanne mittitur ad Ferrandum Flandriæ Comitem, acturus cum eo de inferendo Philippo Regi bello. 700. n. Eodem anno, testis adhibitus est juramento quo Joannes Angliæ regnum vectigale fecit Romano Pontifici. 711. b. Anno 1217, in obsidione Montis-Sorelli contra Francos militavit. 735. c. Item contra eosdem Lincolniense castellum obsidentes. 737. a. Eodem anno, sigillum suum apposuit literis quibus Ludovicus Regis Francorum filius pacem composuit cum Henrico III Angliæ Rege. 112. c.

Britanniæ clientelam de liberalitate Regum Franciæ obtinent Normanniæ

Duces. 621. d. 666. d. Anno 1183, de Britanniæ comitatu hominio se erga fratrem suum Henricum obligavit Gaufridus Britanniæ Comes. 451. d. 621. d. Anno 1186, Britanniæ custodiam et filia Comitis Gaufridi ab Henrico Angliæ Rege requirit Rex Philippus. 468. a. 666. d. 667. b. An. 1191, Britanniæ clientelam Richardo Angliæ Regi concessit Philippus in tractatu Messanæ habito. 515. d. 516. n. Anno 1199, Arturus de Britannia hominium fecit Regi Philippo. 598. b. Anno 1200, Britanniæ clientelam Joanni Angliæ Regi dimisit Rex Philippus. 52. d.

Britones, an. 1189, fœdere juncti cum Philippo Francorum Rege et Richardo Pictaviæ Comite, terras Henrici II Angliæ Regis invadunt. 487. b. n. 489. c. An. 1196, Britanniam ferro et igne vastat Rex Richardus. 175. a. n. 677. e. n. Anno 1197, Britones, relicto Rege Franciæ, partes amplectuntur Regis Angliæ. 582. c. Anno 1198, Britones multi, prædicatione Herloini monachi S. Dionysii excitati, itineri se Jerosolymitano devotent. 48. d. Anno 1222, cum Britonibus bellum gerit Petrus Dux Britannæ. 276-278.

Butavant castellum, an. 1198, in quadam insula Sequanæ munivit Richardus Rex Angliæ. 75. d. 594. a. Anno 1202, illud solo tenus subvertit Rex Philippus. 54. c. 76. a. 187. d. 389. a. 681. d.

C.

CADOCUS, ruptariorum antesignanus, municipio Gailonis à Rege Philippo præfectus, an. 1198, Richardum Angliæ Regem propius accedentem vulneravit. 177. a. Anno 1203, stipendiis Regis Francorum militabat in expugnando Gaillardi castro. 202. b. Anno 1204, missus à Rege Philippo, Andegavensem urbem occupat. 80. d. 215. a. Anno 1210, in Alverniam mittitur ad comprimendam Guidonis Comitis rapacitatem. 771. b. Anno 1213, Regis classem Damum in Flandria perducit. 233. b. Ibi dum manubiis colligendis indulget, classem Anglis dissipandam exposuit. 235. a. 236. b.

Cadomum, anno 1204, occupat Rex Philippus. 57. c. 79. e. 210. d. 391. e. Nominis ejus etymon. 210. d. 212. d.

Canutus Rex Danorum, an. 1196, querimoniam perfert ad Cœlestinum III Papam de Philippo Francorum Rege, qui, abjectâ sorore suâ, aliam superinduxerat uxorem, et de episcopis qui divortium ejus cum Ingeburge operati fuerant. 577. e. Anno 1199, eandem querimoniam apud Innocentium III replicat. 596. b. Anno 1201, ad concilium Suessione celebratum misit legatos, qui prolatam divortii sententiam labefactarent. 609. d.

Carcassona, anno 1209, ab exercitu adversus Albigenses congregato expugnatur, 92. c. 220. a. 403. a. 705. a-e.

Carnotensis ecclesia, anno 1194, incendio conflatur. 41. b. 72. a. 171. b.

Carnotensis urbis encomium. 141. d.

Carolus, filius Regis Ludovici VIII, anno 1226, nascitur in exitu martii. 423. c. Anno 1248, Comes Provinciæ

- et Andegaviæ, fratrem suum Regem Ludovicum in expeditionem Jerosol. comitatur. 433. c. Anno 1265, in Apuliæ et Siciliæ Regem sublimatur. *ibid.* d.
- Castellionem ad Sequanam, an. 1185, expugnavit Rex Philippus. 16. b. 67. d. 130 et seq. 358. d.
- Castrum-Radulfi, anno 1180, controversum erat inter Franciæ et Angliæ Reges. 440. e. Anno 1187, exercitum ad Castrum-Radulfi contra Richardum Pictaviæ Comitem perduxit Rex Philippus. 23. c. 68. b. 144. et seq. 365. b. 471. b. 629. a. 667. d. 671. b. Anno 1188, Rex Philippus illud occupavit, et Guillelmo Barrensi custodiendum tradidit. 27. b. n. 147. a. 367. c. 481. a. 482. d. 630. d. Anno 1190, idem castrum Rex Philippus Richardo Angliæ Regi facto reddidit, compensatione accepta pro expensis. 29. a. 69. d. 370. b. 484. d. 487. a. 633. b.
- Cenomannensem urbem, anno 1189, fugato inde Henrico Angliæ Rege, occupat Rex Philippus, et castellum expugnat. 28. c. 69. c. 157. e. 369. b. 488. b. et seq. 633. a. Henrico defuncto, urbem restituit filio ejus Richardo. 29. a. 69. d. 158. c. 370. b. An. 1194, adjuncti Andegavensibus Cenomannenses, Montis - mirabilis castrum ceperunt et funditus diruerunt. 568. d. Anno 1199, Arturum Britannæ Ducem in dominum receperunt. 596. d. Eodem anno, Cenomanniam Regi Francorum acceptam hominio suo refert Arturus, tamquam Richardi Angliæ Regis justus hæres. 50. d. 74. e. 386. d. 598. b. Interim Joannes Moritonii Comes urbem occupavit, muros et castellum subvertit, cives qui Arturo se dederant misit in captivitatem. 596. e. Eodem anno 1189, urbem Joanni Angliæ Regi tradidit Guillelmus de Rupibus, Andegaviæ senescallus, æmulatus pro Arturo contra Philippum Franciæ Regem. 599. b. Anno 1202, post prælium Mirabellense, ab obsequio Angliæ Regis se subtrahunt Cenomannenses. 192. a. Anno 1204, ablatam Angliæ Regi Cenomanniam fisco addidit Rex Philippus. 426. d. 431. a. Anno 1214, promissis Angliæ Regis illecti, eidem auxilia sua contra Philippum spondent Cenomannenses. 402. d. 413. e. Anno 1222, Amalricum de Credonio, Andegaviæ senescallum, adversus Petrum Britannæ Ducem adjuvant. 277. d. An. 1225, Cenomanniam cum Andegavensi comitatu filio suo Alphonso Rex Ludovicus VIII testamento reliquit. 310. d.
- Chinonis, Kaiṇonis castrum, unde sic appellatum. 93. d. 217. a. 404. c. Anno 1189, ibi mortem obiit Henricus II Rex Angliæ. 28. c. 69. d. 159. c. 633. d. 673. b. Chinonense castellum, ubi thesaurus Richardi Angliæ Regis servabatur, an. 1199, Joannes frater ejus occupavit. 596. c. Eodem anno, Chinonensis castelli custodiam Aimerico de Thoarcio abstulit Rex Joannes. 599. b. Anno 1204, Chinonum obsidione conclusit Rex Philippus. 59. c. 80. d. 392. d. Sequenti anno illud potenter expugnavit. 80. e. 392. e. 685. d.
- Christianus, Maguntinus archiepiscopus imperii cancellarius, anno 1179, in Tuscia bellum gerens contra Imperatori rebelles, à Conrado marchione Montisferrati capitur et in vincula conjicitur. 439. a. Anno 1180, redditâ pecuniæ summâ quam à Conrado extorserat, per Bonifacium fratrem ejus in libertatem asseritur. 442. b. Anno 1183, à Romanis veneno extinguitur. 458. b.
- Clemens III Papa, anno 1187, xiv kal. januarii, Gregorio VIII succedit. 629. b. Anno 1188, legatum mittit in Franciam Henricum Albanensem episcopum ad pacem inter Franciæ et Angliæ Reges conciliandam et promovendum iter Jerosol. 484. d. Anno 1189, Henrico defuncto, Joannem Anagninum mittit in Franciam. 487. d. Anno 1191, moritur xv kal. maii. 34. b. 70. c. 374. c. Tertio idus aprilis. 516. a. 535. e. 639. e. 674. e.
- Cœlestinus III Papa, anno 1191, Pontifex consecratus, viii kal. maii, ipso die Paschæ, postridie Henricum VI in Romanum Imperatorem consecravat. 516. b. n. 535. e. 640. a. Mense decembri, omnes adversantes Guillelmo de Longo-campo, Eliensi episcopo et Angliæ justituario, excommunicationis sententiâ perculit, et terras eorum interdicto supposuit. 539 et seq. 545. c. Eodem an. Philippum Franciæ Regem è Syria reducere perhumaniter excepit; petenti tamen ut se de Angliæ Rege vindicaret, eam ei licentiam penitus denegavit. 541. b. Anno 1192, legatos mittit in Normanniam ad componenda dissidia inter Walterum Rotomag. archiep. et Guillelmum Eliensem episc. 545. d. 550. e. Anno 1193, scriptis ad episcopos Angliæ literis, mandat Henricum Imp. anathemati subjici, nisi Angliæ Regem citius è carcere liberaret; Regem quoque Francorum, nisi ab infestatione Richardi desisteret. 556. b. Eodem anno, ad procuranda christianis Terræ sanctæ auxilia, sub excommunicationis interminatione prohibet exerceri torneamenta et privata bella. 553 et seq. An. 1196, legatos mittit in Franciam causâ divortii inter Regem et Ingeburgem. 38. d. 379. c. Anno 1197, Fredericum Henrici VI Imper. filium in Regem Siciliæ coronat, et multa de patrimonio S. Petri distracta recuperat. 586. a. Circa Natale Domini, morbo laborans cum cardinalibus agit de sufficiendo sibi successore Joanne de Sancto-Paulo presb. card. 586. b. Anno 1198, moritur, vi idus januarii. 48. b. 73. c. 587. e. 657. b. 678. d.
- Conchas in Normannia, anno 1194, à Richardo Angliæ Rege firmari concedit Rex Philippus in tractatu cum ministris ejus habito. 576. d. An. 1199, Conchas, castrum Rogeri de Toni, cepit Rex Philippus. 599. a. Iterum anno 1203, non autem 1202, illud cepit Philippus. 56. e. 76. d. 391. b. Conchas anno 1217 Regi Philippo ad magnam et parvam vim reddendas se adstringit Robertus de Cortiniaco. 107. n.
- CONCILIA.
- Bituricense anni 1215, à Roberto de
- Corçon, A. S. legato, celebratum. 108. c. n.
- Bituricense, an. 1225, die festo S. Andreæ, à card. Romano, A. S. legato, celebratum. 763. d. et seq.
- Divionense an. 1199, mense decembri, die festo S. Nicolai, celebratum à Petro Capuano, card. A. S. legato. 51. a. 75. a. 387. b. 658. c.
- Lateranense an. 1215, mense novembri, celebratum. 114. a. 416. a.
- Conventus episcoporum ad S. Leodegarium in Ivelina, de divortio Philippi Regis, an. 1200, vigiliâ Nativitatis beatæ Mariæ celebratus. 608. c. ubi perperam Nivelensis dictus.
- Melidunense an. 1216. 109. d.
- Monspeliense an. 1224, mense augusto, celebratum. 306 et seq. 419. e.
- Parisiense, de divortio Philippi Augusti, anno 1196, dominicâ secundâ post Paschâ, à card. Meliore celebratum. 38. d. n. 379. c.
- Parisiense an. 1209, adversus Amalricum de Bena et ejus sequaces celebratum. 83. d. n. 396. a-e.
- Parisiense an. 1223, adversus Albigeneses. 280. a. 281. d.
- Suessionense an. 1201, de divortio Philippi Augusti ab Octaviano Ostiensi episcopo celebratum mense aprili. 53. d. 397. e. Mense martio, in medio Quadragesimæ. 609. c.
- Suessionensis conventus à Rege Philippo celebratus an. 1213, postridie dominicæ Palmarum. 88. a. 230 et seq. 400. a.
- Westmonasteriense an. 1200, xiii. kal. octobris. 659. c.
- Westmonasteriense an. 1226, post Pascha, à Stephano Cantuariensi archiepiscopo celebratum. 765. c.
- Conradus de Zaringhia, anno 1200, dum esset Villariensis monachus, in episcopum Leodiensem fuit expetitus. 605. n. Factus Portuensis episc. card. anno 1220, in Franciam mittitur legatus, petiturus à Rege Philippo licentiam colligendi per singulas regni domos tres denarios, ad promovendum adversus Albigenes bellum: quam licentiam non impetravit. 774. a. Anno 1223, concilium celebravit Parisiis adversus Albigeneses. 280. a. 304. a. 757. d. Eodem anno, Philippi Augusti exequias peregit ad S. Dionysium. 116. a. 281. c. n. 416. d. 423. b.
- Conradus Maguntinus archiepiscopus, anno 1190, bellum gessit in Apulia ad vindicandum Henrico Imp. Siciliæ regnum. 509. c. 534. c. An. 1194, fœdus cum Richardo Angliæ Rege paciscitur adversus Philippum Francorum Regem. 563. a. Anno 1197, Jerosolymam in auxilium christianorum proficiscitur. 584. c. Eodem anno, reportatâ de Saphadino victoriâ, constituit, de voluntate principum Alemanniæ, Aimericum de Leziniaco dominum Cypri Regem Jerusalem, traditâ ei in uxorem Isabellâ seu Melisende, viduatâ conjuge Henrici Campaniæ Comitis. 585. b-d. Anno 1200, moritur. 607. b.
- Conradus, Montis-ferrati marchio, anno 1179, Christianum Maguntinum archiepiscopum Frederici Imp. cancellarium, in carcerem conjicit. 439. a. Veritus Imperatoris animadversionem, Constantinopolim

Constantinopolim trajicit, ubi et uxorem accepit neptem Manuelis Imp. 439. b. n. Ibi cum nobilem quemdam interfecisset, anno 1187, fugâ elapsus, Tyrum se recepit. 446. b. Eodem anno, victoriam de filio Saladini Tyrum ingresso reportat. 477. a-d. Anno 1188, de Saladino navali prælio triumphavit. 482. c. Anno 1190, ductâ in uxorem Isabellâ, sorore Sibyllæ Jerosolymorum Reginae, de regno disceptat cum Guidone de Leziniaco, defunctæ Sibyllæ marito. 510. a. n. 520. c. 638. b. An. 1191, ignominiosè ab obsidione Acræ se retrahit. 522. a. n. Die 28 julii, in comitiis Acræ habitis, de regno Jerosol. conciliatur cum Guidone de Leziniaco, judicio Regum Franciæ et Angliæ. 526. b. Eodem anno, mense augusto, dissidium habens cum Richardo Rege de reddendis Acconensibus captivis, qui in partem Regis Francorum cesserant, eidem per Hugonem Burgundiæ Ducem reconciliatur. 527. a-d. An. 1192, Tyri ab Arsacidis neci traditur, v kal. maii. 37. a. 377. d. 548. b. 643. c. Constantia filia Rogeri Siciliæ Regis, anno 1186, mense januario, nubit Henrico filio Imperatoris Frederici, et in Reginam coronatur Mediolani. 627. c. Anno 1189, debito sibi Siciliæ regno privatur à Tancredo fratris sui spurio filio. 498. b. Anno 1191, à Salernitanis traditur in manus Tancredi. 536. a. Anno 1194, post obitum Tancredi, in Reginam coronatur cum viro suo Panormi. 572. e. Anno 1197, viro suo in Siculos crudeliter agenti adversatur. 593. a. Eod. anno, viduata viro suo, cum Papa Cœlestino agit de coronando in Regem Siciliæ Frederico filio suo. 585. e. Anno 1198, moritur. 593. e. Constantia Britannicæ Comitissæ, conjux Gaufridi Regis Anglorum filii, post ejus obitum, anno 1187, in ipsa nocte Dominicæ Resurrectionis, iv kal. aprilis, parit filium suum Arturum. 469. a. 470. a. 623. e. Eodem anno, per Henricum Angliæ Regem desponsatur Ranulfo Comiti Cestriæ. 477. d. Anno 1196, accersita in Normanniam à Rege Richardo, in itinere capitur ab eodem Ranulfo, et in castello *de Beverun* includitur. 579. b. An. 1199, statim post obitum Richardi, Arturum filium suum Philippo Francor. Regi custodiendum tradit. 596. d. Eodem anno, metu Joannis Angliæ Regis, ab urbe Cenomannica Andegavim se recipit cum Arturo. 50. d. 386. d. 599. c. Eodem anno, nuptias contrahit cum Guidone de Thoarcio. 73. a. 175. c. 599. c. Anno 1201, moritur. 613. a. Coradinus, soldanus Babylonie, anno 1218, patri Saphadino succedit. 745. e. Ut christianos ab obsidione Damietæ revocaret, Jerosolymam foris et intus destruxit. *ibid.* An. 1219, post multa cum christianis inita certamina, cum eis agit de reddenda Jerosolyma, si à Damietta recederent. 750. c. Post amissam Damietam, christianis in Acconensi urbe et castello peregrinorum damna multa intulit, et Cæsaream Palæstinæ expugnavit. 753. e. Cotarellorum strages anno 1183 in Bituricensi provincia patrata. 11. d. n. 67. a. 132. d. 354. c-e.

Tom. XVII.

Crassacum in Bituria, anno 1187, occupat Rex Philippus. 23. c. 68. b. 144. d. 365. b. Anno 1189, Crassacum Philippo Franc. Regi habendum permittit Rex Angl. Richardus. 29. a. 370. b. Item an. 1191, in tractatu Messanæ habito. 32. e. An. 1195, idem castrum Richardo reddidit Rex Philipp. 44. b. Anno 1200, Crassiaci feodum Ludovico Philippi Regis filio tradidit Joannes Rex Angliæ propter nuptias ejus cum nepte sua Blancha. 52. c. Curcellas in Vilcassino destruxit, anno 1198, Richardus Rex Angliæ. 49. a. 179. a. 385. c. 589. a. et seq. 657. c.

D.

DAMIETA in Ægypto, post annuam obsidionem à christianis, anno 1219, capitur nonis novembris. 751. a. An. 1222, mense septembri, Sarracenis redditur. 754. et seq. 775. b. Danguum in Normannia, anno 1197, cepit Rex Philippus. 174. b. n. 582. d. David Comes Huntingtoniæ, frater Guillelmi Scotiæ Regis, interfuit, anno 1189, consecrationi Richardi Angliæ Regis. 493. d. Anno 1194, cum Joanne Moritonii Comite obsedit Vallem-Rodolii à Philippo Rege munitam. 72. a. 172. b. 381. b. Eod. anno Nottinghamiæ castellum, quod Joannes contra Regem fratrem suum munierat, obsedit. 564. e. Die 13 martii, sedit in consilio à Rege Richardo contra sibi adversantes habito. 565. e. An. 1199, post obitum Regis Richardi, fidem suam obligavit Joanni, nondum in Regem coronato. 597. b. Anno 1212, testis adhibitus est fœderis inter Regem Joannem et Reginaldum Bononiæ Comitem contra Philippum Regem. 87. d. Deppa in Normannia, anno 1195, à Philippo Francorum Rege diripitur et vastatur. 42. c. 72. c. 169. d. 382. a. 577. b. Anno 1197, Deppam Rotomagensi tradit ecclesiæ Rex Angliæ Richardus, pro accepta Andeliaci villa. 581. a-e. 608. b. 656. n. 678. b. S. Dionysii monasterium camera Regis Franciæ dictum. 20. a. Ibi, anno 1190, Rex Philippus, Jerosolymam profecturus, sportam et baculum ex more recepit. 29. c. 370. d. Redux in Franciam, ad S. Dionysium gratias acturus perrexit, et pallium sericum martyribus obtulit. 36. c. 377. a. An. 1205, Rex Philippus ad S. Dionysium deposuit pretiosas Sanctorum reliquias, à Balduino Constantinop. Imp. acceptas. 59. e. et seq. 392. e. et seq. An. 1219, turris campanariâ fulmine icta conflagravit. 113. e. Anno 1222, sepulturam in eadem ecclesia elegit Rex Philippus, et multa ei dona testamento reliquit. 115. b. 417. a. Domfrontem in Normannia occupat, anno 1204, Rex Philippus. 57. c. 391. e. Anno 1213, Domfrontem Reginaldo Bononiæ Comiti aufert Rex Philippus. 86. c. 399. b. Domni-Martini comitatum, anno 1212, Reginaldo Bononiæ Comiti abstulit Rex Philippus. 86. c. 399. b. Doveræ in Angliâ turrim ædificavit, anno 1197, Henricus Rex Angliæ. 470. e. Doverense castellum, an. 1216, incassum obsedit Ludovicus Regis Philippi filius. 728. a. 731. c. n.

Driencurtis in Normannia, anno 1193, à ministris Angliæ Regis traditur Philippo Francorum Regi in pignus observandarum pactionum illius anni. 560. b. Eodem an. Driencuriam Rex Philippus tradidit Joanni Moretonii Comiti, fratri suo Richardo infenso. 562. b. Anno 1194, Driencuriam Richardo muniendam permisit Rex Philippus. 570. d. Anno 1196, Driencuriam sibi retinuit Richardus in tractatu cum Philippo Rege habito. 44. b. Anno 1201, Driencuriam Radulfo Comiti Augi abstulit Joannes Rex Angliæ. 186. a. Anno 1204, Driencurtis burgenses Rotomagensibus fœdere juncti, eisdem cum eis conditionibus, Philippo Regi se dedunt. 58. c. Drocarum castrum, anno 1188, incendio tradidit Henricus II Rex Angliæ. 27. d. 368. a. Drogo de Merloro, Franciæ constabularius, an. 1188, itineri Jerosol. se devovet. 25. c. 366. e. Eodem anno, in fronte vulneratur in Meduntensi prælio cum Richardo Pictaviæ Comite conserto. 156. c. n. 483. b. An. 1190, ducentis auri uncis Messanæ à Rege donatur. 31. d. 372. e. Anno 1191, ex parte Regis Franciæ præficatur partitioni factæ manubiarum in urbe Acra inventarum. 524. c. An. 1194, tractatum habuit, nomine Philippi Regis, cum actoribus Richardi Angliæ Regis, de statuendis inter utrumque Regem induciis. 570. c. Anno 1205, ei et filio ejus cognomini Lochensis castellanea à Rege Philippo donatur. 59. d. n. 80. a. 392. e. Duacum Mathildi Flandriæ Comitissæ pro dotalitio assignatum, anno 1191, post obitum Philippi Flandriæ Comitis ei relinquitur possidendum. 542. n. An. 1213, Duacum Rex Philippus aufert Ferrando Flandriæ Comiti. 89. c. 238. d. 401. e. An. 1225, Duacum Regi Ludovico VIII in pignus tradit Joanna Flandriæ Comitissa, pro impetrando ab eo auxilio contra homines suos adhærentes pseudo-Balduino Comiti. 308. c. E.

EBROÏCENSEM urbem, an. 1194, cepit mense februario Rex Philippus. 39. a. 71. d. 379. d. Eodem anno, à Normannis occupatam succendit Philippus. 40. e. 71. e. 168. et seq. 380. a. Anno 1198, Ebroicas iterum combussit Rex Philippus. 590. b. Anno 1199, Ebroicas, post obitum Richardi Angliæ Regis, in suam redigit potestatem Rex Philippus. 50. c. 74. e. 386. d. Anno 1200, Ebroicas et Ebroicinum comitatum Philippo Regi concedit Rex Angliæ, gratiâ nuptiarum filii ejus Ludovici cum nepte sua Blancha. 52. a. n. 601. b. 603. e.

ECLIPSES SOLIS.

Anno 1185, kal. maii. 15. b. 467. B. 626. d. 665. d. 666. d. n. Anno 1186, xi kal. maii (21 aprilis). 627. d. 666. d. n. Anno 1187, pridie nonas (4) septembris. 24. d. 670. a. Anno 1191, ix kal. julii (23 junii). 34. b. 70. d. 374. c. 521. b. 674. e. Anno 1194, x kal. maii (22 aprilis). 677. c.

LIII

Anno 1207, pridie kal. martii (28 februarii). 60. b. 393. b.

ECLIPSES LUNÆ.

Anno 1186, nonis (5) aprilis. 19. e. 627. d. n. 666. d.

Anno 1187, VIII kal. aprilis (26 martii). 21. b. n. 363. a. n.

Anno 1189, III nonas (2) februarii. 28. a. 69. c. 368. c. 672. e.

Anno 1192, die 20 novembris. 36. e. 71. a. 377. c.

Anno 1193, IV idus (10) novembris. 39. a. 379. d.

Anno 1200, pridie nonas (4) januarii. 659. a.

Anno 1204, XVI kal. maii (16 aprilis). 684. d.

Anno 1208, postridie Purificationis Beate Mariæ (3 februarii). 686. c.

Anno 1215, die 17 martii. 107. b. n. 416. a.

Eisoldunum, Issoldunum, anno 1187, cepit Rex Philippus. 23. c. 68. b. 144. a. 145. d. 365. b. 471. c. An. 1189, Eisoldunum et feoda appenditia Philippo Regi asseruit Richardus Rex Angliæ. 29. a. 69. d. 370. b. Item an. 1191, in tractatu Messanæ habito. 32. e. Anno 1195, Eisoldunum occupat et destruit Marchaderius dux Cotarellorum Regis Richardi. 42. c. 72. d. 382. a. Anno 1196, Exolduni feodum Richardo Angliæ Regi restituit Rex Philippus. 44. b. 578. b. Anno 1200, Ludovico Philippi filio Exoldunum concedit Joannes Rex Angliæ, gratiâ nuptiarum ipsius cum nepte sua Blancha. 52. c.

Elisabeth, filia Balduini V Comitis Hannoniensis, anno 1180, mense aprili, nubit Philippo Franc. Regi. 661. b. Eodem anno, die Ascensionis Domini, in Reginam coronatur ad S. Dionysium à Guidone Senonensi archiepisc. 7. b. 66. c. 351. c. 422. d. 440. a. 617. d. An. 1187, nonis septembris, filium parit Ludovicum. 24. d. 68. a. 366. c. 425. c. 430. a. 434. b. 629. a. Anno 1190, idibus martii, moritur in puerperio. 29. b. 69. e. 370. b. 499. c. 636. c. 674. c. Per eam regnum Francorum rediit ad stirpem Caroli Magni. 303. b. 418. d.

Elisabeth, filia Radulfi Comitis Viromandensis, nupta Philippo Flandriæ Comiti, anno 1182 vel 1183 moritur improlis, die sancto Parasceves. 449. d. n. 458. d. 464. e.

de Engolismensi comitatu pactum habuit, anno 1194, Rex Philippus cum Joanne Moretonii Comite. 39. d. Eod. anno, Engolismensem urbem cepit Richardus Rex Angliæ, et totam Comitibus Engolismensis terram. 570. b. 677. c. Anno. 1195, Rex Philippus Richardo condonavit ea quæ de comitatu Engolismensi jus suum esse dicebat, gratiâ nuptiarum filii sui cum nepte Richardi. 576. d. Anno 1214, de comitatu Engolismensi cum Hugone de Leziniaco paciscitur Joannes Rex Angliæ. 91. a.

Eustachius, Richardi Angliæ Regis vicecancellarius et electus Eliensis episc. anno 1197, concordie cooperatur fuit inter Richardum Regem et Galterum Rotomagensem archiep. de Andeliacensi villa et insula. 655. e. 656. b.

Anno 1198, dominicâ 4 Quadragesimæ, consecratur Eliensis episcopus. 587. e. 657. a. Eodem anno, à Rege Richardo in Alemanniam mittitur, ut ejus loco interesset comitiis de eligendo Romanorum Imperatore. 586. d. Anno 1199, legatione pro Richardo fungitur ad Philippum Francorum Regem. 594. d. Eodem anno, interfuit consecrationi Joannis Angliæ Regis. 597. c. et anno 1201, coronationi uxoris ejus Isabellæ. 610. c. Anno 1102, missus à Joanne ad Philippum Franc. Regem, qui eum ad subeundum curiæ suæ judicium submonuerat, frustra excusationes ejus Philippo approbandas proponit. 725. d. Anno 1208, jubente Innocentio Papâ, Angliam interdicto supponit. 688. b-e. Postmodum ab Angliâ recessit. 689. a. Anno 1209, excommunicationis sententiam in Regem ab Innocentio latam, episcopis in Angliâ moram facientibus promulgandam mandat. 690. b. Anno 1212, Romam profectus cum episcopis exulantibus, Joannem Angliæ Regem exauctorandum curat. 693. b. Eodem anno, redux in Franciam, cum Philippo Rege agit de invadendo Angliæ regno et deturbando è solio Joanne. 695. c. Anno 1213, agente Pandulpho legato, in Angliam redire permissus, Doveram applicuit XVII kal. augusti. 701. c. Anno 1215, fidejussor à Rege datus fuit baronibus de restituendis Edwardi legibus. 718. b.

Eustachius, Flaviacensis S. Geremari abbas, anno 1182, ad Henricum Angliæ Regem accessit, visionem quamdam de filiis ejus significaturus. 471. n. Anno 1198, Fulconi Nulliacensi sacerdoti adjunctus, prædicationis verbum disseminat in Francia. 593. b. Anno 1200, transiens in Angliam, mirabilia operatur, et prædicatione suâ clericos sibi reddit infensos. 607. d. Anno 1201, iterum in Angliam prædicaturus navigat. 612. c. Eustachius monachus, rei navali in Francia præfectus, anno 1216, classem sexcentarum et octoginta navium instruit Ludovico Regis Philippi filio, in expeditionem Anglicanam profecturo. 722. b. Anno 1219, militare auxilium Ludovico in angustiis posito advehens, capitur et capite truncatur. 111. b. 740. e. et seq.

F.

FALCASIVS de Brente seu Breante, vir Neustriensis et Bedfordiæ dominus, apud historicos malè audit. 734. b. n. Anno 1217, in prælio Lincolnensi strenuè adversus Francos militat. 738. a. Anno 1224, cum regni pacem turbasset, in castro suo obsidetur ab Henrico III, et ab episcopis excommunicatione percellitur. 759. b-d. An. 1225, mense martio, judiciali sententiâ de Angliâ expellitur. 761. c. In Normanniam appellus, quia multos Francorum læserat, à ministris Regis captus et penè enecatus, Romam profectus est, et Honorii Papæ favorem sibi conciliavit. *ibid.* d. n.

Falesiam in Normannia, anno 1204, occupat Rex Philippus. 57. b. 79. e. 210. c. 391. e.

Feritatem-Bernardi, in Pertico, cepit

anno 1199 Rex Philippus. 28. c. 69. c. 157. e. 369. b. 488. d. 632. e.

Ferrandus, Ferdinandus, filius Sancii I Lusitaniæ Regis, anno 1212, uxorem ducit Joannam Flandriæ et Hannoniæ Comitissam. 232. b. Anno 1213, in Suessionensi conventu postridie dominicæ Palmarum celebrato, auxilium Regi denegat ad transfretandum in Angliam, causatus se castris Sancti-Audomari et Ariâ injustè privatum. 88. b. 232 et seq. 400. a. 700. b. Bello à Rege statim exagitatus in Flandria, auxilium ab Angliæ Rege flagitat et opportunè impetrat. 700. c. n. Junctus autem Philippi hostibus, classem ejus in portu *Dam* consistentem dissipat. 89. b. 242. a. 401. d. Eodem anno, Ferrandus, occupatâ urbe Insulâ, et Regis præsidia in arce dstringens, inde à Rege Philippo fugatur. 239 et seq. Item ab urbe Tornacensi, in qua receptus fuerat. 94. c. 240. c. Anno 1214, in Bovinensi prælio capitur, et Parisios vinculus ducitur. 97. c. 261. b. 409. c. 422. e. 428. a. n. 431. b. 433. a. 717. b. Eod. anno, Rex pactum habuit cum uxore ejus Joanna de eo è carcere liberando. 105. a. Sed, obsistentibus pacis conditionibus incolis, nonnisi anno 1227, soluto ingenti lytro, educatus è carcere fuit. 108. b. 432. d.

Flandriæ descriptio et Flandrensium mores. 137. a. Flandriæ comitatus quomodo partitus, anno 1191, inter Balduinum Hannoniæ Comitem et Mathildem viduatam conjugem Philippi Alsatii. 542. a. n.

Fractæ-vallis feodum Ludovico Comiti Blesensi assignat, anno 1194, Joannes Moretonii Comes in tractatu cum Philippo Rege habito. 39. c. 40. b. Ibi eod. anno, exercitus Regis Francorum à Richardo Angliæ Rege fusus. 167. e. 596. d. 647. b.

Francorum origines et Regum series. 17-19. 63-65. 121 et seq. 359 et seq. Francorum Regum tertiæ stirpis genealogia. 433 et seq.

Francia, anno 1200, sub interdicto posita à media Quadragesima usque ad festum S. Mariæ Magdalene. 51. b. n. 387. b. 659. b.

Franci cruce signati, cum adjunctis sibi Venetis, anno 1203, Constantinopolim expugnant. 55 et seq. 76. d. 338 et seq.

Fredericus I, Rom. Imperator, anno 1180, Henricum Saxonie Ducem, tanquam majestatis reum et judicio curiæ suæ stare detrectantem, hostiliter aggreditur. 441. c. n. An. 1182, rogatus à Franciæ et Angliæ Regibus, indulgentius agit erga Saxonie Ducem, judicio curiæ suæ ad septennium exilii damnatum. 450. c. Anno 1183, exercitum mittit in Italiam, ad auxiliandum Lucio Papæ contra Romanos. 458. b. Anno 1184, in gratiam recipit Henricum Saxonie Ducem, agentibus pro eo Lucio Papâ et Henrico Angliæ Rege. 461. b. Eodem anno, die 4 novembris, colloquium habuit Veronæ cum Lucio Papa de ferendo auxilio christianis Terræ sanctæ. 625. a. Anno 1185, hominum Philippi Flandriæ Comitis, ei se pro impetrando adversus Regem Francorum auxilio clientelâ obligare volentis, recusat. 666. a. Anno 1186,

similitates exercet cum Romano Pontifice propter repudiatum, quem designaverat, Treverensem archiepisc. 666. b. Anno 1187, pacem cum Urbano III Papa componit. 670. a. Anno 1188, itineri Jerosolymitano se devovet, nuncios ad Græcorum Imperatorem pro securo transitu mittit, imperium Henrico filio suo administrandum tradens. 486. a-e. An. 1189, Jerosolymam proficiscitur die festo S. Georgii, 27 julii. 633. d. Factâ Constantinopoli morâ, iter prosecutus, pugnâvit cum Sultano Iconii et obtinuit munitiones ejus, non sine damno suorum. 494. d. Cum verò de terra ejus exiret, aquis præfocatus est in fluvio *Salef*, anno 1190, VIII kal. augusti. 34. a. 70. c. 167. a. 374. b. 495. a. 637. c.

Fridericus, filius Henrici VI, Rom. Imp. et Constantiæ Siculæ, an. 1197, puer septem annorum baptizatur. 584. c. Eodem anno, patre defuncto, in Regem Siciliæ et Apuliæ coronatur à Cœlestino III Papa. 586. a. Anno 1198, Innocentio Papæ custodiendum traditur. 593. e. Anno 1211, Rom. Imperator, curante Rege Francorum, à Romani eligitur, et in Germaniam contra Othonem Imper. mittitur. 85. b. 398. a. Anno 1212, XIII kal. decembris, colloquium habuit cum Ludovico Regis Philippi filio ad Vallem-colorum, et amicitiae fœdus cum eis pepigit. *ibid.* c. Anno 1215, obsesso et expugnato castro *Werden*, inclusos ibi milites ab Othone compeditos emittit, Estrivellam deinde occupat. 107. d. Aquisgranum deinde accedens, totius Teutoniæ coronam accepit. 108. a. Eodem die, indutâ cruce, votum Jerosol. peregrinationis emisit. *ibid.* Anno 1220, die festo Sanctorum omnium, imperiali coronâ donatur ab Honorio III Papa. 774. d. Anno 1224, mense novembri, fœdus amicitiae contrahit cum Rege Ludovico. 307. b. n. 420. a.

Fulco, Nulliacensis sacerdos, an. 1195, prædicare incipit in Galliis. 42. d. 72. d. 382. b. Anno 1198, associatis sibi operariis aliis, prædicationi insistit et mirabilia operatur. 48. c. 384. d. 593. a. Eodem anno, Angliæ et Franciæ Regibus diutino bello decertantibus prædicat alterum illorum in proximo moriturum, nisi celerius ab hostilitatibus cessarent. 593. d. A Richardo Angliæ Rege illuditur tamquam hypocrita. *ibid.* c. Lexoviis et Cadomi in carcerem conjicitur. *ibid.* d.

G.

GAILLARDUM castellum Richardus Rex Angliæ in insula Andeliacensi, anno 1196, ædificare cœpit. 75. e. 195. e. et seq. 579. d. 654. c. Anno 1203, illud obsidione conclusit Rex Philippus, mense septembri. 57. a. 77 et seq. 196. d. et seq. An. 1204, mense januario, Philippus fame expugnatum ad deditiorem coëgit. 57. b. 79. d. 201. e. 391. d. 426. c.

Gaillonis castrum in Normannia, anno 1196, Philippo Regi concedit Richardus Rex Angliæ. 44. a. Anno 1198, dum Gaillonem Richardus obsideret, ab obsessis vulneratur in genu. 172. a. 177. a.

Tom. XVII.

Galcherus, Gaucherus de Castellione; Comes S. Pauli, an. 1203, Philippo Regi Andeliaci rupem obsidenti stipendia facit. 199. a. Anno 1204, Rotomagensibus à Philippo Rege sponsor datur pacti cum eis habiti de reddenda urbe. 59. b. Anno 1209, Regis exercitum ducit in Britanniam ad expugnandum locum *Garplie* dictum. 82. c. 394. c. Anno 1213, Tornacensem urbem à Flandrensibus occupatam recuperat, et proximum Moretoniæ castrum evertit. 94. c. 240. d. 405. c. Anno 1214, primus in Bovinensi prælio contra Othonis Imperatoris aciem congregitur, et strenuè se agit. 96. d. 97. b. 260. d. et seq. 408. c. 717. a.

Galo, Guala, Walo, diac. card. Sanctæ-Mariæ in Porticu, anno 1208, mittitur in Franciam legatus. 62. a. 82. a. 394. a. Creatus presb. card. S. Martini, et missus iterum in Franciam legatus, an. 1216, die 15 post Pascha, habito Lauduni colloquio cum Rege Philippo, multis argumentis impedire conatur expeditionem filii ejus Ludovici ad capessendum Angliæ regnum. 109. c. 720. d. et seq. Proficisci certum in Angliam antevertit, impetrato prius securo Regis patris ejus conductu. *ibid.* Congregatis Angliæ episcopis quos habere potuit, Ludovicum nominatum cum complicibus et fantoribus suis excommunicationis vinculo perstrinxit. 722. d. 724. a. Joanne Rege, eodem anno, vitâ functo, Henricum filium ejus in Regem promovendum curavit. 110. d. Omnia clericorum qui Ludovico et baronibus auxilium vel favorem impenderant, in suos vel suorum usus convertit. 728. a. 743. b. Anno 1217, in hebdomada Pentecostes, Ludovicum rursus excommunicationis sententiâ perculit, et illos præcipuè qui Lincolnæ contra Regem Henricum obsidionem agebant. 717. b. Procuratâ itaque pace Ludovici cum Henrico Rege, absolutionis beneficium ei et commilitonibus ejus, mense septembri, impertitur. 742. c. et seq. Anno 1218, ab Anglia recedit. 746. n.

Galterus, Gualterus, Walterus, de Constantiis, sigillifer Henrici II Angliæ Regis, an. 1180, mense martio, pro eo legatione fungitur ad Philippum Franc. Regem. 617. c. An. 1183, electus Lincoln. episc. consecratur Andegavis à Richardo Cantuar. archiep. 454. e. 456. e. 620. c. 654. b. Anno 1184, ad Rotomagersem assumptus est archiepiscopatum. 464. b. 623. a. n. Anno 1186, legatione pro Anglorum Rege fungitur ad Philippum Francor. Regem. 468. a. Locutus autem, die festo S. Dionysii, cum Philippo de pace limitibus provinciæ suæ servanda, vix cum aliqua spe pacis recessit. 628. b. Inde in Angliam applicuit, XV kal. novembris. *ibid.* Anno 1188, itineri Jerosol. se devovet cruce signatus. 25. b. 366. e. 670. d. Eod. anno, missus ad Philippum Regem, cum eo agit de resarciendis damnis Angl. Regi illatis. 482. e. An. 1189, in colloquio ad Feritatem-Bernardi habito, V idus junii, conciliandis Regibus operam dedit. 488. b. 672. e. Eodem anno, XIII kal. augusti, Richardum Pictaviæ Comitem Normanniæ Ducem constituit. per ense et vexillum. 491. a. 634. b. Richardum in Angliam

comitatus, interfuit ejus consecrationi, Londoniis III nonas septembris celebratæ. 492. e. 634. d.

Anno 1191, mense februario, Galterus, è Messana remissus à Rege Richardo ad inquirendum de rebus gestis Eliensis episcopi, et providendum rei publicæ administrationi, in Angliam applicuit V kal. maii. 514. c. 639. c. 675. a. Mense octobri, vi literarum Regis Richardi quas è Messana attulerat, fit præcipuus Angliæ justitarius in locum Eliensis episc. 538. b. n. Anno 1192, excommunicationis sententiâ à Guillelmo Eliensi episcopo percellitur. 540. b. Missis Romam nunciis qui causam ejus agerent, absolutionem à Cœlestino Papa impetravit. 543 et seq. Eodem anno, Eliensem episcopum in Angliam reducem, rursus ejiciendum curat. 543. c. An. 1193, scriptis ad Hugonem Dunelmensem episc. literis, operam ejus requirit ad liberandum è carcere Richardum Regem. 551. e. et seq. Eod. anno, Joanni Moretoniæ Comitæ obsistit, pro Angliæ Rege se gerenti. 555. a. Cum eodem in castello Windesorensi obsesso inducias paciscitur usque ad festum omnium Sanctorum propter cognatos suos qui in eo erant. 556. a. 676. a. Collectam ad solvendum Richardi Regis lytrum aliquantam pecuniam nunciis Imperatoris tradidit. 561. c. Sub finem ejusdem anni, accersitus à Rege Richardo, circa Domini Epiphaniam proficiscitur in Germaniam. 645. c. 676. e.

Anno 1194, die Purificationis B. M. interfuit Galterus conventui Maguntiae habito de asserendo in libertatem Richardo, et pro eo obsidem se dedit Imperatori. 563. b. Eodem anno, solutis Imperatori decem millibus marcarum argenti, Londoniis excipitur die Ascensionis Domini. 646. e. Tercio kal. junii, in Normanniam revertitur. *ibid.* Mense junio, prope Vallem-Rodolii tractatum habuit pro Richardo Rege cum nunciis Francorum Regis de statuendis inter utrumque Regem induciis. 569. b. An. 1195, dedit Philippo Regi mille libras Andegavensis monetæ pro redemptione terrarum suarum, quas ille bella movendo occupaverat. 574. d. Anno 1196, in colloquio Regum Franciæ et Angliæ apud *Lovers* habito, mense januario, requisitus à Philippo Francorum Rege, ut fidelitatem sibi faceret de Andeliaco et illa episcopatus sui parte quæ est de regno Francorum, Romanum Pontificem appellavit. 578. c. In eodem colloquio excommunicationis sententiam protulit in auctores et fautores tractatus tunc inter Reges habiti, exceptis Regum personis, propter insertam in eo tractatu clausulam auctoritatis episcopalis inimicam, et Cameracum se recepit. 651. c. Revocatus à Regibus, circa Ramos Palmarum, colloquium habuit Pontisaræ cum Philippo Francorum Rege, ab eo cum benevolentia exceptus. 652. e. Item Parisiis, die 30 aprilis, eidem omnino reconciliatus. 653. a.

Eodem anno 1196, cum Richardus Rex Angliæ castellum in insula Andeliaci firmaret, nec ab incepto desistere vellet, Galterus Normanniam sub interdicto posuit, et Romam

LIII ij

- profectus est, mense novembri, contra Regem acturus. 579. d. 654. d. et seq. Anno 1197, cum eodem ex sententia Romani Pontificis conciliatur, justâ et utili compensatione acceptâ pro Andeliacensi insula. 580 et seq. 655 et seq. 678. b. Anno 1199, Joannem Moretonii Comitem gladio ducatus Normanniæ accinxit die festo Sancti Marci. 596. e. Anno 1200, terram Regis Franciæ sub interdicto posuit ex præcepto Innocentii Papæ, duravitque interdictum à media Quadragesima usque ad festum S. Mariæ Magdalene. 659. b. Anno 1207, obiit. 81. d.
- Galterus Cornutus, electus Parisiensis episc. anno 1220 Romam contra ecclesiæ cancellarium litigaturus vadit, et electione suâ cadit. 282. c. n. 774. b. Electus subinde Senonensis archiep. anno 1223, interfuit exequiis Regis Philippi Augusti. 115. e. 416. d. Anno 1226, Regem Ludovicum comitatus est in expeditionem adversus Albigenses susceptam. 344. e.
- Galterus de Capella de Villebéon, Franciæ camerarius, anno 1186, creatur Pixiacensis præpositus. 19. e. 362. b. An. 1193, ad provocandum Regis et Ingeburgis divortium, eos affinitate conjunctos juramento suo testatur. 561. b. 578. a. Anno 1200, arbitrio ejus reliquit Rex Philippus poenæ modum infligendæ præposito Parisiensi Thomæ, in scholares injurio. 606. a. Ejus liberi. 92. b. 402. e.
- Galterus de Nemosio, Galteri de Capella filius, Franciæ camerarius, anno 1194, post Fretevallensem cladem, curam suscepit instaurandi chirographa fiscalia ibi deperdita. 170. d. Anno 1200, pro Rege Philippo fidejussorem se constituit servandi pacti cum Joanne Angliæ Rege habiti. 53. c. Anno 1214, vices marescalli egit quousque Joannes Henrici Clementis filius ad legitimam pervenisset ætatem. 94. a. 404. e. Eodem anno, stipendia sua fecit Regi Philippo in Bovinensi prælio. 95. c. 98. b. 406. e. Anno 1217, Ludovicum Regis filium in Angliam comitatus, suppetias ab eo mittitur obsessis in Monte-Sorello præsidiis suis. 735. d. Eodem anno, è prælio Lincolnensi cum paucis evasit. 739. d. Anno 1218, in auxilium christianorum Damietam obsidentium proficiscitur cum fratre suo Petro, Parisiensi episcopo. 112. c. 746. n. Ibi ab infidelibus cum filio suo capitur. 113. a. 749. d. n.
- Garinus, frater Hospitalis Jerosol. Regis à consiliis, anno 1209, Almarici de Bene assecclas quasi hæreticos in judicium traxit coram Petro Parisiensi episc. 83. d. 396. d. Anno 1213, Tornacensem urbem à Flandrensibus occupatam recuperat, et vicinum Moritanæ castrum evertit. 94. c. 240. d. 405. e. Eod. anno, eligitur Silvanectensis episc. 91. e. 402. c. Anno 1214, VI kal. augusti, missus à Rege ad explorandum Othonis Imperatoris exercitum, instare prælium et necessariò pugnandum renunciat. 94. e. 254. et seq. 405. e. Acies ad pontem Bovinensem ordinat, et ad opportunè decertandum instruit. 96. e. 258. b-e. 407. d. Anno 1219, Ludovicum Regis filium comitatur Tolosanam in expeditionem adversus Albigenses. 113. d. Anno 1222, à Rege fuit designatus unus ex testamenti sui curatoribus. 115. b. Sequenti anno, exequias ejusdem Regis ad S. Dionysium præsentia suâ honestavit. 115. e. 416. d.
- Gaufridus, filius Henrici II Angliæ Regis nothus, anno 1181, episcopatu Lincolnensi se abdicat, et à patre regni cancellarius efficitur. 447. d. 661. d. Anno 1189, Eboracensi archiepiscopatu à Richardo fratre suo donatur. 491. b. An. 1190, in Angliam intrare prohibetur spatio trium annorum, dum Richardus Jerosolymam peregrinaretur. 499. d. Anno 1191, vi mandati apostolici Turonis in episcopum consecratur à Bartholomæo archiepiscopo, XV kal. septembris. 536. c. 641. d. Doveram appulsus, jussu Guillelmi de Longo-campo, Angliæ justitiario, comprehenditur et in custodiam mittitur XIV kal. octobris. 537. a-c. 641. e. et seq. Libertate donatus, fidejubente pro eo Richardo London. episcopo, VI nonas octobris excipitur Londoniis. 642. b. Anno 1192, à Londoniensi episcopo prohibetur episcopalia exercere munia in urbe sua. 550. a. Anno 1193, bellum gerit contra Joannem Moretonii Comitem, pro Angliæ Rege se gerentem. 555. d. An. 1194, à Richardo Rege comparavit Lincolnensem, Eboracensem et Northamptoniæ vicecomitatus. 566. a. Ipso anno, die 30 aprilis, ab eodem Rege in possessionem remittitur honorum de *Baugé* et *Langis*, in Andegavia. 567. e. Seq. die, agente eodem Rege, conciliatur cum Guillelmo de Longo-campo, acceptas ab eo injurias indulgens. 568. a. Anno 1195, archiepiscopatu et Eboracensi vicecomitatu à Richardo fratre suo privatur. 576. a. Anno 1199, Româ reversus, amicablem excipitur à Joanne fratre suo in Regem coronato. 597. e. Anno 1200, bonis suis ab eodem spoliatur. 609. b. Anno 1207, exactionibus Joannis Regis se murum opponens, anathematis sententiam protulit in omnes rerum ecclesiasticarum invasores, et ab Anglia recessit. 686. b. Anno 1211, obiit. 692. d. 695. c.
- Gaufridus, filius Henrici II Angliæ Regis, Britannicæ Comes, an. 1181, Philippum Francorum Regem contra rebellantes regni proceres adjuvat. 619. a. An. 1183, Britanniam, patre jubente, clientelarem facit Henrico fratri suo. 451. d. 621. Eodem anno, exercitum ducit in Pictaviam, auxiliaturus Henrico fratri suo adversus Richardum Comitem. 452. b. 453. b. 622. a. 664. a. Interim Lemovicensem ecclesiam S. Martialis sacrilegè spoliavit. 454. d. Anno 1184, in gratiam recipitur à patre, et cum Comite Richardo fratre suo reconciliatur. 457. a. 460. b. Anno 1186, dum cum Rege Philippo ageret de subjicienda ei Britannia, moritur Parisiis XIV kal. septembris, et in ecclesia cathedrali, jubente Rege, sepelitur. 20. e. 67. e. 143. c. 362. d. 467. c. 470. a. 628. a. 666. d. n.
- Gaufridus, filius Petri, an. 1191, à Richardo Angliæ Rege peregrinante, socius datus est Waltero Rotom. archiepisc. in administratione regni. 514. c. 538. a. 639. d. Anno 1199, à Joanne Rege accinctus est gladio comitatus Essexiæ. 597. d. Anno 1203, Anglos pro Regis voluntate multat. 684. b. Anno 1212, testis adhibitus est fœderis inter Joannem Regem et Reginaldum Boloniæ Comitem contra Philippum Regem. 87. d. Anno 1213, moritur die 2 octobris. 706. a. Egrege commendatur. *ibid.*
- Gaufridus de Leziniaco, frater Hugonis Bruni, anno 1168, Patricium Comitem Saresberiensem interfecisse traditur. 466. b. n. Anno 1188, bellum gessit contra Richardum Pictaviæ Comitem, viribus patris ejus adjutus. 479. d. 630. c. Anno 1189, urbem Acram obsidebat cum Guidone fratre suo, Rege Jerosol. 497. a. 511. a. 635. b. 636. e. Anno 1191, Richardo Angliæ Regi, in insula Cipro bellum gerenti, se adjungit socium. 518. a. Eod. anno, Conradum Montis-ferrati marchionem, Tyri principem, de regno Jerosol. cum Guidone fratre suo litigantem, ad singulare certamen provocat coram Regibus Franciæ et Angliæ. 520. c. In compositione inter duos litigantes facta mense julio, Joppensi comitatu et Cæsareâ urbe donatur. 526. b. 540. b. Anno 1197, testis occurrit in literis Richardi Regis, permutationem facientis cum ecclesia Rotomagensi ad acquirendam Andeliacensem insulam. 582. a. Anno 1202, partes Arturi Britannicæ Ducis adjuvans cum fratribus suis, à Joanne Angliæ Rege capitur in urbe Mirabellensi, et in vincula conjicitur. 55. a. 189. a. 389. b. Anno 1214, pace cum Joanne Rege compositâ, eidem hominio se obligavit. 90. b-e. 402. a. 713. c.
- Gaufridus III, Comes Perticensis, anno 1189, uxorem ducit Mathildem filiam Henrici Leonis, Saxonicæ Ducis. 491. b. 494. d. Anno 1193, mense julio, vi tractatus Meduntæ habiti à Rege Philippo cum nunciis Richardi Angliæ Regis, redditus suos in Anglia recuperavit. 560. a. Anno 1194, in tractatu Parisiis habito mense januario, castra *Molins* et *Bonmolins* à Joanne Moretonii Comite accepti, ab ipso pro Angliæ Rege se gerente tenenda. 59. c. 60. c. Anno 1198, fœdus cum Richardo Angliæ Rege contrahit adversus Philippum Regem. 588. d. Anno 1200, fidejussorem se pro Philippo Rege constituit pacti cum Joanne Angliæ Rege habiti apud *Guleton*. 53. c. Anno 1202, itineri se Jerosol. cum Balduino Comite Flandriæ devovit. 76. c. (ubi malè ad marginem *Stephanus*, qui quidem loco fratris sui Gaufridi, eodem anno mortui, inter cruce signatos profectus est, sed Perticensem nunquam adeptus est comitatum.)
- Gaufridus de Ranconio, anno 1188, bellum gerit cum Richardo Pictaviæ Comite. 479. d. Anno 1191, Richardi Angliæ Regis odium incurrit Messanæ. 32. b. 373. c. Anno 1194, cum se Regi Francorum dedisset, bello impetitus à Richardo, terris suis spoliatur. 570. b. 647. b. Anno 1206, à Joanne Angliæ Rege fidejussor Regi Philippo datus est servandarum induciarum eo anno inter eos pactarum. 61. b.

Gilbertus Foliot, Londoniensis episc. anno 1187 moritur, XII, kal. martii. 628. e.

Gillebertus, Lexoviensis archidiaconus, anno 1185 ordinatur Rofensis in Anglia episc. 626. e. Anno 1186, legatione fungitur ad Philippum Franc. Regem. 628. c. Anno 1188, Jerosolymitanam profectionem prædicavit in Anglia. 479. c. Eodem anno, de concilianda inter Franciæ et Angliæ Reges pace tractatum habuit ad Feritem-Bernardi. 488. b. Anno 1189, nuptias celebravit inter Andream de Calviniaco et Dionysiam Radulfi de Dolis filiam. 492. c. Eod. anno interfuit consecrationi Richardi Angliæ Regis. 493. a. An. 1193, in Alemaniā abiit, accersitus à Rege Richardo. 557. d. An. 1194, sententiam anathematis tulit contra Joannem Moretonii Comitem, et omnes qui, Rege absente, pacem regni perturbaverant vel turbarent. 564. c. Eod. anno, interfuit inaugurationi secundæ Richardi Regis. 566. e. Anno 1199, interfuit consecrationi Joannis Angliæ Regis. 597. c. et anno 1201, coronationi ejusdem et Isabellæ. 610. c.

Girardus, Auxiensis archiep. anno 1190, præficitur classi quam Richardus Rex Angliæ in Terram sanctam præmittebat. 500. a. n. Eodem anno, Messanæ pacem conciliare nititur inter Richardum et Messanenses. 504. e. Ibi Tancredus Siciliæ Regi sponsor datur servandarum pactionum cum Richardo Rege initarum. 507. b. Anno 1191, mense maio, præsens fuit in insula Cypro sponsaliis Richardi cum Berengaria Navarrensi. 518. e. Captâ à christianis, ipso anno, Acconensi urbe, purificandis ecclesiis cum aliis episcopis operam dedit. 524. e.

Gisortii, anno 1181, fuit inter Franciæ et Angliæ Reges colloquium. 448. b. 618. b. n. Anno 1183, Gisortium ab Henrico Angliæ Rege repetiit Rex Philippus tamquam dotem sororis suæ Margaretæ. 456. e. 457. b. Anno item 1186, instantius. 23. b. n. 68. b. 143. c. 365. a. 466. d. 667. b. Anno 1188, Gisortii habitum est colloquium, mense januario, inter Franciæ et Angliæ Reges. 25. b. 27. a. 68. d. 366. d. 478. a. Ibi cum, eodem anno, iterum colloquium inter Reges de pace incassum haberetur, ultimum pulcherrimam, ad quam consederant, Philippus succidi jussit. 69. a. 148 et seq. 483. c. 486. e. 631. b. Anno 1189, Gisortium ad primum Richardi Regis ingressum incendio conflagravit. 29. a. 370. a. Eodem anno, Gisortium à Richardo Angliæ Rege Philippus requisivit velut sororis suæ dotem, et pro eo pecuniam accepit. 491. c. 673. c. Anno 1191, in tractatu Messanæ habito, mense Martio, Gisortium Richardo concessit Rex Philippus, ad se reversurum, si absque hærede de corpore suo illum mori contingeret. 32. c. 638. b. An. 1193, Gisortium occupavit Rex Philippus. 38. a. 71. c. 167. e. 379. a. 426. b. 430. c. 455. d. 676. a. Eodem anno, Joannes Richardi Regis frater illud Philippo concessit habendum. 554. e. Anno 1195, Gisortium Ludovico Regi Franc. filio spondet Rex Angliæ

gratiâ nuptiarum ejus cum Aenora sorore Arturi Britannicæ Ducis. 576. d. Anno 1196, Philippo Regi dimisit illud Rex Richardus. 43. b. An. 1198, Gisortium ab impugnatione Richardi defendit Philippus. 49. a. 178. e. et seq. 385. d. 589. a-d. 657. d. Anno 1199, Gisortium Ludovico Regis Franciæ filio spondet Richardus gratiâ nuptiarum ipsius cum nepte sua Blancha, Regis Castellæ filia. 594. e. Gornacum in Vilcassino, anno 1202, expugnat Rex Philippus. 54. c. 76. a. 187. e. et seq. 389. a. 681. e.

Gregorius VIII Papa, anno 1187, succedit Urbano III, undecimo kal. novembris. 24. e. 68. c. 366. c. 473. d. 670. d. Eodem anno moritur, XVI kal. januarii. 25. a. 68. c. 366. c. 629. b. 670. d.

Guido, Senonensis archiep., an. 1180, die Ascensionis Domini, coronam imponit ad S. Dionysium Regi Philippo et Reginæ Elisabeth. 7. c. 351. c. 440. a. 617. d.

Guido, Carcassonensis episc. anno 1221, prædicationibus suis auxilia conciliat Amalrico de Monteforti ad recuperandas quas pater ejus Simon super Albigenes acquisierat terras. 774. d.

Guido de Leziniaco, matrimonio copulatus cum Sibylla sorore Balduini Leprosi Regis Jerusalem, et Joppensi comitatu donatus, anno 1185, Rex Jerusalem consecratur mense augusto. 466. b. 628. d. Anno 1186, inducias cum Saladino paciscitur ad tres annos. 469. a-d. Anno 1187, mense julio, commisso prope Tiberiadem prælio cum Saladino, victus capitur. 472 et seq. 669. e. Anno 1189, post Pascha, è carcere Saladini emittitur, traditâ ei pro lytro urbe Scalônâ. 496. b. 631. d. Tyrum profectus, à Conrado Montis-ferrati Marchione non recipitur. 496. b. Inde congregato exercitu, christianis Acram obsidentibus se adjunxit, XI kal. septembris. *ibid.* An. 1190, defunctâ uxore suâ Sibyllâ, de regno discepat cum Marchione Conrado, qui Sibyllæ sororem in uxorem acceperat. 510. a. n. Anno 1191, mense maio, ad Richardum Angliæ Regem, Cyprum insulam expugnantem, accessit, et hominio ei se obligavit. 519. a. Eodem anno, coram Regibus Franciæ et Angliæ de regno Jerosolymitano discepat cum Marchione Conrado. 520. c. At in comitiis, die 28 julii, coram iisdem Regibus Acræ habitis, cum eodem conciliatur. 526. a. Anno 1192, insulâ Cypro donatur à Richardo Angliæ Rege, in compensationem regni Jerosolymitani, traditi Henrico II Campaniæ Comiti. 548. b. Anno 1195, Guido moritur. 577. d.

Guido, Alvernæ Comes, an. 1210, ab exercitu Regis Philippi, propter injurias quibus afficiebat ecclesias, profligatus, etiam terris suis exheredatur. 84. b. 210. a. 218. c. n. 397. a. 771. b.

Guido de Dampetra, de Donnapetra, anno 1190, acceptis à Saladino muneribus, Acconensis urbis obsidionem protelasse traditur. 637. b. An. 1191, ab urbe Acra missus est cum Hugone Burgundiæ Duce Tyrum, petiturus à Conrado Marchione, nomine Richardi Angliæ Regis, captivos Sarracenos, quos Rex Philippus ei commiserat.

527. c. Anno 1204, Rotomagensibus civibus datus est à Rege Philippo fidejussor pacti cum eis sanciti de reddenda urbe. 59. a. Anno 1206, stabilimentum fecit cum Rege et Comitissa Trecensi de Judæis fœneratoribus. 427. n. An. 120, à Rege missus cum exercitu, terram Guidonis Alvernæ Comitis profligat, et eâ donatur. 218. c. n. 771. b. Anno 1213, interfuit comitiis Suesione habitis de faciendi in Angliam exscensione. 231. c. Anno 1214, sponsor datus est Joanni Angliæ Regi de tenendis induciis à Rege Philippo ei concessis. 104. e.

Guido, Comes Bigoræ, frater Amalrici de Monteforti, anno 1220 perimitur in obsidio Castri - Novi - Arriensis. 752. d. n. 774. c.

Guido de Thoarcio, anno 1196, Richardo Angliæ Regi militans, capitur in prælio juxta Albemariam commisso. 46. c. 73. a. 176. d. 383. d. Anno 1199, uxorem ducit Constantiam Britannicæ Comitissam. 599. c. An. 1203, fratrem suum Aimericum, vicecomitem Thoarcensem, in partes Regis Philippi pertrahit. 81. a. n. An. 1204, Philippo Regi Montem S. Michaëlis expugnatum subjicit, et, occupatâ inferioris Normanniæ parte, Cadomi vires suas viribus Regis adjungit. 80. a-c. 212. c. An. 1206, Joanni Angliæ Regi à Rege Philippo sponsor datur de servandis induciis eo anno pactis. 61. a. Eodem anno, fratrem adversus Regem adjuvans, Nannetensem Regi urbem tradere cogitur. 81. a.

Guido de Castellione, Comes Sancti-Pauli, anno 1226, dum in Avenionensi obsidione strenuè ageret, nec occubuit. 309. d. 337 et seq. 343. c. 421. e. 432. b.

Guido de Monteforti Comes non Vindoniensis, sed Sidoniensis in Syria, frater Simonis Comitis Tolosani, anno 1226, provinciæ Narbonensi præficitur à Rege Ludovico. 310. n. Anno 1229, perimitur in obsidione Varellæ. *ibid.* ubi pro Varellæ pessimè scribitur *Biterri*.

Guido, vicecomes Lemovicensis, anno 1200, terras suas à Joanne Angliæ Rege recuperavit, vi tractatus eo anno habiti cum Philippo Rege. 53. a. Anno 1202, captus in prælio Mirabellensi, ab eodem Joanne mittitur in carcerem. 55. b. 389. b. An. 1206, Joanni Angliæ Regi fidejussor à Rege Philippo datur servandarum induciarum ad duos annos pactarum. 61. b.

Guido Silvanectensis, Franciæ buticularius, anno 1191, à Sarracenis captus fuit in obsidione Acræ. 512. d. 638. c.

Guidomarchus V, Comes Leonensis in Britannia, Guidomarchi filius, anno 1186, *Montreleis* castellum post obitum Gaufridi Comitis occupavit. 469. a. Anno 1188, Henrico Angliæ Regi adversus Francos militabat. 150. b. Vir ingentis roboris. 150. b. 217. c.

Guillelmus Amanevus, Burdegalsis archiep. anno 1214, Pictaviæ proceres cum Joanne Angliæ Rege conciliavit. 91. a. 712. c. Anno 1225, Burdegalæ excepit et favore suo prosecutus est Richardum, Henrici III Angliæ Regis fratrem, illuc missum ad recuperandas amissas terras. 760. d.

Guillelmus, Theobaldi Campaniæ Comitis filius, Remensis archiepiscopus,

Philippum Augustum, anno 1179, die festo omnium Sanctorum, in Regem consecravit. 5. c. 126. a. 349. d. 438. c. Anno 1180, querimoniam per tulit ad Alexandrum Papam de Guidone Senonensi archiep. quod, contra privilegia Remensis ecclesiae, coronam Regi Philippo imposuisset in ecclesia S. Dionysii. 440. a. Eo tempore cum fratribus suis inimicitias exercebat contra Philippum Regem, quia, consiliis Philippi Flandriae Comitis actus, uxorem de tam humili progenie suscepisset. 7. 7. n. 661. b. Anno 1181, sepulcrum S. Thomae Cantuar. peregrinus adiit, et cum Henrico Rege per dies paucos colloquium habuit. 448. d. Exortâ eodem anno inter Regem Philippum et Philippum Flandriae Comitem simultate propter Radulfum Clarimontis Comitem, cum Rex Angliae exercitum in auxilium Regis pueri misisset, Guillelmus et fratres ejus, dolentes se despectos, Regi nepoti suo adversabantur. 449. b. 661. e. Anno 1182, interfuit colloquio Silvanectis habito post clausum Pascha, ubi pax conciliata fuit inter Philippum Regem et Philippum Flandriae Comitem. 619. d. Anno 1183, deprehensos in Flandria impurissimos manichaeos, habito cum Philippo Flandriae Comite communi consilio, comburendos decrevit. 11. c. n. 356. e. Anno 1185, interfuit colloquio Albariae habito, VII idus novembris, de concilianda pace inter Philippum Franc. Regem et Philippum Flandriae Comitem. 627. a. Eodem anno, pacem conciliavit inter eosdem de Viromandiac decertantes. 13. b. 356. a.

Anno 1187, cum Henrico Angliae Rege egit prope Castellum-Radulfi de pace ejus cum Rege Philippo concilianda. 668. d. Anno 1188, in colloquio inter eosdem Reges habito mense januario, ubi decreta expeditio Ierosolymitana, Guillelmus crucis signaculum imposuit Regi Philippo, et ipse Ierosolymitano itineri se devovit. 629. b. 670. d. Cum autem discordia inter Reges statim recruduisset, Guillelmus eis reconciliandis multam operam impendit: primò in colloquio Regum apud Bonmolinum anno 1188, in octavis S. Martini, et an. 1189, in colloquio ad Feritatem-Bernardi habito VI idus junii. 672. c-e.; tertio Salmuri, quò Regem Angliae, non vocatus, de pace convenit. 489. c. An. 1190, à Rege Ierosolymam proficiscente regni moderator cum sorore sua Regina Ala instituitur. 29. d. 69. e. 371. b. Anno 1191, mense octobri, sedit Atrebatî inter contententes de comitatu Flandriae, post obitum Philippi Alsatii. 542. a. n. Anno 1193, judiciali sententiâ divortium operatus est inter Regem Philippum et Reginam Ingeburgem. 561. b. An. 1194, mense junio, missus à Rege Philippo, colloquium habuit prope Vallem-Rodolii cum nunciis Richardi Angliae Regis de statuendis inter utrumque Regem induciis. 569. b. Anno 1195, compositâ inter Reges pace, ad Henricum Imperatorem mittitur pro eliciendo ejus pactis conditionibus assensu. 677. d. Die octavâ Sanctorum omnium, accedentem ad indictum inter Reges colloquium, Richardum

judificavit. 577. a. Eod. anno 1195, Guillelmus à Canuto Danorum Rege in causam trahitur coram Coelestino Romano Pontifice de operato Philippi Regis divortio cum Ingeburge. 577. e.

Guillelmus de Jovivilla, Remensis archiepiscopus, anno 1223, exequias Philippi Augusti peregit in ecclesia S. Dionysii. 115. e. 282. a. 416. d. Eod. anno in Regem unxit, VIII idus augusti, Ludovicum Philippi Regis filium. 302. b. 417. c. Anno 1225, sedit in Bituricensi concilio, à Romano cardinali celebrato. 763. d. An. 1226, dum rediret ab Avenionensi expeditione, morti occubuit. 310. n. 432. c. Guillelmus, Tyrensis archiep. an. 1188, in conventu Gisortii, XII kal. februarii habito, Franciae et Angliae Regibus, Jerosol. peregrinationem voventibus, crucem imposuit. 478. b. 486. d. 629. b.

Guillelmus de Chemilly, anno 1196, Abrincensem adeptus est episcopatum. 579. c. Sequenti anno, nomen suum apposuit tabulis de permutatione facta inter Richardum Angliae Regem et Rotomagensem ecclesiam. 582. a. Electus Andegavensis episc. an. 1188, à Richardo Rege mittitur in Germaniam, ut ejus nomine interesset electioni Romanorum Regis. 586. d.

Guillelmus de Seignelay, Altissiodorensis episcopus, anno 1209, cum Rege Philippo dissidium habens, terram ejus interdicti sententiâ multat. 82. d. 394. d. Anno 1212, pro Regis gratia obtinenda ejus se arbitrio permisit. 771. n. Anno 1220, ad Parisiensem assumitur episcopatum. 774. b. Electus præter Regis beneplacitum, dissidium habuit cum magistris scholarum: quibus legere cessantibus, multorum odium incurrit. 774. c.

Guillelmus de Longo-campo, Eliensis episc. et Regis cancellarius, an. 1189, simulates exercet cum Hugone Dunelmensi episcopo, Angliae justitiario. 498. a. n. Anno 1190, post Purificationem beatæ Mariæ, instituitur ipse summus Angliae justitiarius, ad præparanda Richardo Regi Ierosolymam profecturo itineri necessaria. 499. d. Mores ejus in eo dignitatis culmine. 510. c. Anno 1191, ut Joannem Moretonii Comitem sibi infensum placaret, fidem ei suam obligavit sicut hæredi regni, si Rex Richardus è peregrinatione sua non rediret. 536. b. Mense septembri, cum Gaufridum Eboracensem archiepisc. in Angliam adventantem comprehendisset, rursus Joannis inimicitias incurrit. 537. a-c. 641. e. Itaque, mense octobri, in multis accusatus, post varia cum Joanne colloquia, ab Anglia expellitur, IV kal. novembris. 538. a. n. 642 et seq. Transiturus in Flandriam, cum vestem muliebrem induisset, ab omnibus illuditur et conspuitur; Parisiis tamen cum processione excipitur. 538 et seq. Anno 1192, impetratis à Coelestino Papa literis, Walterum Rotomagensem archiepisc. in ejus locum suffectum, excommunicatione percellit, et ab eo vicissim substantiis in Anglia suis ad opus Regis spoliatur. 540. b. Eodem anno, captatâ Reginae Alienor et Joannis Moretonii Comitis benevolentia, in Angliam rediit tem-

pore Quadragesimæ ad repetendas sibi res ablatas; sed, magnatibus importunitates ejus allegantibus, remeare jussus, in Flandriam appellit, die Dominicæ Cœnæ. 543. b. 550. b. 675. a. Inde ad Franciæ Regem pergens, multa cum eo machinatus creditur in perniciem Richardi domini sui et regni. 543. d. An. 1193, legatione pro Richardo Rege in Angliam fungitur, ferens Henrici Imperatoris literas de pace et concordia inter eos composita. 557. a-d. Mense julio, habito Meduntæ cum Philippo Rege, nomine Richardi, tractatu de pace inter eos concilianda, multimodas Philippo concessionem fecit. 559 et seq. Anno 1194, interfuit Maguntiae colloquio die Purificationis B. Mariæ habito de asserendo in libertatem Rege Richardo. 562. e. Mense aprili, cum Gaufrido Eborac. archiepiscopo reconciliatur. 568. a. Quia verò superiori anno inducias cum ministris Franc. Regis duris conditionibus pepigerat, sigillo regio privatur. 572. a. Anno 1195, mense julio, legatione pro Richardo Rege ad Henricum Imperatorem fungitur de inferendo Francorum Regi bello. 576. a. Cum autem Reges, eodem anno, pacis formam inter se constituissent, iterum ad Imperatorem missus est Guillelmus, ut ejus assensum reportaret. 576. e. 677. d. Anno 1197, dum pro Regis negotiis Romam tenderet, morbo correptus in Pictavia diem clausit extremum. 580. b. 655. b.

Guillelmus Lexoviensis episc. an. 1196, à Waltero Rotomagensi archiep. plectitur anathemate propter inobedientiam. 654. d. 655. a. Anno 1197, Romam à Richardo Angliae Rege mittitur, Regis causam de Andeliaci castello defensurus contra Walterum. 580. b. Eodem anno, testis adhibitus fuit permutationis factæ inter Regem et archiepiscopum. 582. a. An. 1199, operatus est divortium inter Joannem Moretonii Comitem et Glocestriae Comitissam. 658. b. An. 1200, ab eodem Joanne mittitur in Lusitaniam ad postulandam in uxorem Regis filiam. 659. d.

Guillelmus de Sanctæ-Mariæ ecclesia, genere Normannus, anno 1193, erat Richardi Angliae Regis protonotarius. 556. c. Anno 1199, consecratus est Londoniensis episc. 657. d. Eodem anno, interfuit inaugurationi Joannis Angliae Regis. 597. c. Anno 1201, à Rege vocatus fuit in Normanniam. 660. c. Anno 1208, ex Innocentii Papæ mandato, interdicti sententiam protulit in universum Angliæ regnum: quo facto, in Franciam se recepit. 688. e. et seq. Anno 1209, excommunicationis sententiam in ipsum Regem proferre jussus, eam curam episcopis in Anglia remanentibus frustra demandavit. 590. b. Anno 1212, Romam profectus, effecit ut Joannes exauctoraretur, et alius in ejus locum sufficeretur. 693. c. Anno 1213, in Angliam revocatus, XVII kal. augusti, Doveram applicuit. 701. d. Eodem anno, testis adhibitus est concessionis quam de regno Angliæ Romano Pontifici fecit Rex Joannes. 711. a. Anno 1221, episcopatu se abdicavit. 754. a. Guillelmus Rex Scotiae, anno 1186,

- uxorem duxit Ermenjardem filiam Richardi vicecomitis Bellimontis in Cenomannia. 467. b-e. Anno 1194, in coronatione Richardi Angliæ Regis secunda, gladium quo ille cingendus erat, ante eum gestabat. 567. a. 646. c. Anno 1216, Ludovico Regis Francorum filio in Angliam appulso se adjunxit adversus Joannem Angliæ Regem. 110. c. 727. e.
- Guillelmus II Rex Siciliæ, anno 1185, instructâ classe adversus Andronicum Græcorum Imperatorem, Durachium suam in potestatem redigit. 626. e. Anno 1187, auditâ christianorum clade à Saladino ad Tiberiadem perpetrâ, cilicio se induit, et reliquis christianis succurrendum decrevit. 473. e. Anno 1189, mense novembri, mortem obiit improlis, transcripto post se regno amitæ suæ Constantiæ Romanorum Imperatrici. 498. b. 534. c. 636. a.
- Guillelmus de Mandevilla et Magnavilla dictus, anno 1179, ductâ in uxorem Hadevisâ Albemarlæ Comitissâ, Albemarlæ Comes efficitur. 150. b. n. 617. b. Eodem anno, Regem Ludovicum VII, ad sepulcrum Sancti Thomæ peregrinantem, comitatur in Angliam. 437. e. Anno 1182, ab Henrico Angliæ Rege mittitur ad Fredericum Imp. rogaturus pro Henrico Saxonie Duce, ut cum eo indulgentius ageretur. 450. b. An. 1184, auxilio fuit Philippo Flandriæ Comiti contra Philippum Regem et Balduinum Comitem Hannoniæ. 460. d. 625. e. Anno 1187, præficatur uni ex aciebus quas Henricus Rex Angliæ instruxerat ad debellandum in Bituria Philippum Regem. 471. a. 667. c. Anno 1188, castellum ejus Albemarlæ incendit Philippus Belvacensis episcopus. 482. e. Ipse verò combussit S. Clari villam, et vastavit virgultum pulcherrimum quod Rex Franciæ ibi plantaverat. 483. c. Anno 1189, ministrans inaugurationi Richardi Angliæ Regis, coronam auream ante eum gestabat. 493. d. Ipso anno instituitur justitarius Angliæ. 494. d. et eod. an. moritur Rotomagi, XVIII kal. decembris. 495. e. 636. a.
- Guillelmus de Albineio, Arundelli Comes, anno 1187, conflictum habuit prope Meduntam cum Guillelmo de Barris. 154. d. Anno 1189, ministravit inaugurationi Richardi Angliæ Regis. 493. b. Anno 1193, constituitur unus è custodibus pecuniæ collectæ ad solvendum lytrum Regis Richardi. 557. d.
- Guillelmus Arundelli Comes et Sussexiæ, anno 1194, junctis viribus cum Joanne Moretonii Comite et Rotomagensibus, obsedit Vallem-Rodolii à Philippo Franc. Rege munitam, et inde per eum fugantur. 41. d. 72. a. 172. b. Anno 1197, à Richardo Angliæ Rege fidejussor datus est Balduino Flandriæ Comiti de servando pacto inter eos contra Philippum Regem sancito. 47. b. Anno 1199, interfuit consecrationi Joannis Angliæ Regis. 597. c. Anno 1212, testis fuit fœderis inter Joannem Regem et Reginaldum Bononiæ Comit. contra Philippum Regem. 87. d-e. An. 1213, testis nominatur in literis quibus Rex Joannes vectigalem se fecit Romano Pontifici. 699. b.
- Item in Joannis literis ad Ferrandum Flandriæ Comitem. 700. n. Item in literis ad Stephanum Cantuariensem archiepisc. quibus exulantes episcopi in Angliam revocantur. 701. n. Item anno 1214, in literis quibus se Rex ad restituendas episcopis res ablatas obligavit. 714. d. Anno 1216, Ludovico Philippi Regis filio adhæsit et clientelam præstitit. 722. d. An. 1217, ad fidelitatem et obsequium Henrici Joannis filii se convertit. 732. b. 734. e. Eodem anno, sigillum suum apposuit chartæ compositionis factæ inter Henricum III et Ludovicum Regis Philippi filium ab Anglia recedentem. 112. b. Anno 1218, in auxilium christianorum Damietam obsidentium proficiscitur. 746. a. Anno 1221, inde rediens moritur in Italia. 754. b.
- Guillelmus Comes Cabilonensis, in res ecclesiarum prædas agens, an. 1180, à Rege Philippo ad damna resarcienda compellitur. 6. c. 66. b. 127. e. 350. e. 424. e. 618. a. Anno 1190, in obsidione Acræ inter cruce signatos militabat. 636. d.
- Guillelmus Comes de Ferrariis, anno 1190, obiit in obsidione Acræ. 512. c.
- Guillelmus Comes de Ferrariis, anno 1194, pro Richardo Rege in Alemania compedito obsidionem agebat castelli de *Northingam*, à Joanne Moretonii Comite muniti. 564. e. Die 13 martii sedit in consilio ibi à Richardo contra mentitos sibi fidem habito. 566. a. Eodem anno, ministravit inaugurationi secundæ Richardi. 567. a. Anno 1213, à Joanne Angliæ Rege fidejussor datus est pacti quo ille Angliæ regnum vectigale fecit Romanæ ecclesiæ. 697. c. 699. b. 711. b. Anno 1214, testis occurrit in literis quibus Rex Joannes cum Hugone Comite Marchiæ compositionem fecit. 91. a. Anno 1216, interfuit inaugurationi Henrici III Angliæ Regis. 730. e. Anno 1217, in obsidione Montis-Sorelli contra Francos militavit. 735. c. Item contra eosdem Lincolnienſe castellum obsidentes. 736. e.
- Guillelmus Hollandiæ Comes et Frisiæ, anno 1210, Othonem Imp. ab Innocentio Papa exauctoratum abjuravit. 772. a. Anno 1213, cum Joanne Angliæ Rege fœdus iniiit contra Philippum Regem. 238. e. ubi Guillelmus dictus. Eodem anno, junctis viribus cum exercitu Regis Anglorum, classem Regis Francorum in portu *Dam* dissipavit. 700. c. Anno 1214, in Bovinensi prælio adversus eundem Regem cum Othone Imper. militabat. 249. b. 265. d. (ubi *Pilosus* dictus, quia Comes Frisius.) 715. d. 716. c. Anno 1219, inter christianos Damietam obsidentes militabat. 749. c.
- Guillelmus Comes Pontivi, anno 1191, à Rege Philippo datus est Richardo Angliæ Regi fidejussor pacti Messanæ inter eos sanciti. 33. a. Anno 1195, uxorem duxit Alesiam, Philippi Regis sororem, Richardo Pictaviæ Comiti olim desponsam. 42. a. 72. b. 250. d. 381. e. 576. e. An. 1214, Regi Philippo stipendia faciebat in Bovinensi prælio. 250. d. 263. b.
- Guillelmus Marescallus, Comes de *Striguil* et Pembrociæ, anno 1188, ab Henrico Angliæ Rege mittitur ad Regem Francorum, belli quod ille contra Richardum Pictaviæ Comitem agebat, causam inquisiturus. 482. e. Anno 1189, ab eodem Henrico propè morituro crucem accepit, Jerosolymam pro eo deferendam. 455. n. Eodem anno, ductâ in uxorem filiâ Comitis Richardi de *Striguil*, honore illo donatur à Rege Richardo. 491. b. Eodem anno 1189, ministravit Richardo in Regem coronando. 493. d. Anno 1191, è Messana in Angliam remittitur cum Waltero Rotomagensi archiep. ut rei publicæ curam gereret. 514. c. 538. a. 639. d. Anno 1197, testis occurrit in literis Richardi Regis de acquisita Andeliaci insula. 582. b. Eod. anno, à Richardo Rege datus est Bald. ino Flandriæ Comiti fidejussor pacti inter eos habiti contra Philippum Francorum Regem. 47. b. Anno 1199, post obitum Richardi, in Angliam mittitur à Joanne Moretonii Comite ad regni pacem servandam. 596. c. Elicito novo Regi ab omnibus fidelitatis sacramento, die Ascensionis Domini, eidem coronando ministravit, gladio comitatus de *Striguil* ab eo donatus. 597. a-e. Anno 1200, vadem se pro Joanne constituit de servando pacio cum Philippo Rege sancito. 53. b. Anno 1201, missus est à Rege in Normanniam ad reprimendum impetum inimicorum suorum. 611. a. Anno 1203, à Joanne cum instructo exercitu mittitur ad ferendum auxilium obsessis à Rege Philippo in rupe Andeliaci. 197. d. 198. a. Anno 1212, testis adhibitus est literis Joannis Regis Reginaldo Bononiæ Comiti datis de inferendo bello Regi Francorum. 87. d. Anno 1213, pro Joanne vadem se constituit servandi pacti cum episcopis exulantibus et Romana ecclesia, ut ille ab excommunicationis vinculo absolvi mereretur. 699. b. 711. b. 714. d. An. 1216, cum ministrasset inaugurationi Henrici III, filii Joannis, curam ejus et regni suscepit. 730. e. et seq. Anno 1217, filium suum, in exercitu Ludovici Regis Franc. filii militantem, in Henrici Regis obsequium revocat. 734. e. In hebdomada Pentecostes, exercitum ducit Lincolniam, et de Francis castellum obsidentibus victoriam reportat. 736-739. Eodem anno, cum Londoniensem urbem obsedisset, Ludovico pacem flagitanti recessum ab Anglia indulget, impositis conditionibus. 741 et seq. Sigillum autem apposuit compositioni factæ inter Ludovicum et Regem Henricum. 112. b. Anno 1219, diem clausit extremum. 746. d.
- Guillelmus Comes Saresberiensis, Patricii filius, anno 1189, ministravit inaugurationi Richardi Angliæ Regis. 493. d. Anno 1194, sedit in conventu à Richardo instituto ad multandos eos qui fidem Regi peregrinanti mentiti fuerant. 566. a. Eodem anno, ministravit secundæ Regis inaugurationi. 567. a. Anno 1195, præfectus fuit disciplinæ hastiludiorum à Richardo institutorum. 572. b. Anno 1196 obiit. 579. c.
- Guillelmus, Longa-spata cognominatus, filius Henrici II Angliæ Regis spurius, anno 1196, ductâ in uxorem filiâ Guillelmi Comitis Salisberiensis,

eum d. assecutus est comitatum. 579. c. An. 1199, ministravit Joanni in Angliæ Regem coronando. 597. c. An. 1212, testis adhibitus est in literis Joannis Regis, Reginaldo Bononiæ Comiti datis, de inferendo Philippo Regi bello. 87. d. Anno 1213, pro Joanne vadem se constituit servandi pacti cum episcopis exulantibus et Romana ecclesia, ut ille ab excommunicationis vinculo solveretur. 697. c. 699. b. 711. b. Eodem anno, missus cum navali exercitu in Flandriam, classem Regis Francorum in portu *Dam* dissipavit. 89. b. 235. c. 242. a. 401. d. 700. c. n. 726. e. Anno 1214, præfectus militiæ Regis Angliæ, et junctis in prælio Bovinensi viribus cum Othone Imp. à Francis capitur. 94. b. 249. d. 405. b. 428. n. 715. d. et seq. Roberto II Comiti Drocensi traditur custodiendus, ut pro eo Robertus filii sui libertatem ab Angliæ Rege consequeretur. 100. d. n. 266 et seq. 272. e. 413. d. An. 1216, adventanti in Angliam Ludovico Fran. Regis filio fidem suam obligat. 110. c. 722. d. 731. n. Mortuo, eodem anno, fratre suo Joanne, partes filii ejus Henrici amplectitur. 110. c. 734. d. Anno 1217, contra Francos in prælio Lincolniensi militavit. 736. e. Eodem anno, sigillum suum apposuit compositioni factæ inter Ludovicum et Regem Henricum. 112. b. Anno 1220, vadem se constituit servandarum induciarum inter Franciæ et Angliæ Reges. 774. a. Anno 1225, Richardo Henrici Regis fratri adjungitur ad profligandos in Wasconia Regi rebelles. 760. d. Inde in Angliam navigans, fluctibus maris diu jactatus, in insulam *Re* confugium habuit, sed ibi moram facere præ timore inimicorum non valuit. 762. a. Guillelmus de Warena, Surreiæ Comes, anno 1196, à Richardo Angliæ Rege datus est Balduino Flandriæ Comiti fidejussor pacti de inferendo Philippo Regi bello. 47. c. An. 1212, testis fuit pacti à Joanne Rege cum Reginaldo Bononiæ Comite habiti adversus Philippum Regem. 87. d. Anno 1213, vadem se constituit servandi pacti à Joanne Rege cum episcopis exulantibus et ecclesia Romana sanciti, ut ille ab excommunicationis vinculo absolvi mereretur. 697. c. 699. a. 701. n. Anno 1216, Ludovico Regis Franc. filio fidem suam obligavit adversus Joannem Regem. 722. c. Anno 1217, ad obsequium Henrici filii ejus rediit. 734. e. Eodem anno, sigillum suum apposuit compositioni factæ inter Ludovicum et Regem Henricum. 112. b. Anno 1220, vadem se constituit servandarum induciarum inter Franciæ et Angliæ Reges. 773. d. Anno 1225, sedit in conventu quo sententiali iudicio Falcasius *de Breante* extorris factus est ab Anglia. 761. c. Guillelmus de Barris uxorem duxit Amiciam Leicestriæ Comitissam, Simone de Monteforti, Ebroicensi Comite, viduatam. 222. c. n. An. 1185, Philippo Regi strenuè militavit in obsidione Barri ad Sequanam. 131. e. Anno 1188, itineri Jerosolymitano se devovit. 25. b. 366. e. Eodem anno, præficitur custodiæ Castelli-Radulfi contra impetum Richardi Pictaviæ Comitis. 482. d. Mense septembri,

conflictum habuit prope Meduntam cum Comitibus Arundelli et Cices-triæ. 154. d. Item cum Richardo Comite, et ab eo captus, ac per fidem sui curam gerere permissus, fugâ elabatur. 155 et seq. 483. b. Anno 1190, Messanæ summâ 500 marcarum à Rege donatur ad resarciendam rerum suarum jacturam. 31. d. 372. e. Anno 1191, ibidem moram faciens, mense februario, conflictum ludendo habuit cum Richardo Angliæ Rege, et superior factus malevolentiam ejus incurrit. 513. d. Anno 1197, conflictum prope Albemarlam cum eodem Richardo habuit. 175. d. et seq. Anno 1203, obsidionem agens insulæ Andeliaci, missa obsessis à Joanne Rege subsidia fortiter repulit. 77. b. 199 et seq. Anno 1204, Britonibus à Rege adjungitur ad perdomandam inferiorem Normanniam. 80. b. Guillelmus de Barris, Guillelmi filius, anno 1213, Anglos è portu *Dami* repellit. 236. e. Eodem anno, cum Simone de Monteforti, uterino fratre suo, in Murellensi prælio contra Tolosates militabat. 222. c. Anno 1214, Regem, in Bovinensi prælio dejectum equo, è manibus hostium liberavit. 262. c. Ipse à Saxonibus ad terram prostratus, auxilio Thomæ de Sancto-Valerico incolumis evasit. 98. b. 266. a-c. 410. d. Eodem anno, à Rege Philippo datus est Joanni Angliæ Regi fidejussor pactarum inter eos induciarum. 104. e. Flos militum dictus. 95. c. 406. e. Guillelmus Brito-Armoricus de sua Philippide ad Regem Ludovicum VIII. 285 et seq. Item de sua Carlotide, in gratiam Petri Carloti, Philippi Aug. filii, quem liberalibus disciplinis imbuendum suscepit. 119. b. 286. d. et seq. Reprehenditur quod ad tuendum Regis cum Ingeburge divortium Romam sæpè recurreret. 293 et seq. Anno 1214, in Bovinensi prælio, Regi cum Othone Imperatore pugnato ex officio sacellani assistebat. 95. e. Guillelmus *Briwere*, anno 1189, collega datur Hugoni Dunelmensi episcopo, Angliæ justitiario. 498. a. Item anno 1191, Waltero Rotomag. archiepiscopo. 538. a. Anno 1193, interfuit colloquio Wormatiæ cum Imperatore habito, ubi de asserendo in libertatem Rege Richardo actum. 558. b. Mense julio, tractatum habuit Meduntæ cum Philippo Rege de pace inter eum et Richardum Regem concilianda. 559 et seq. Anno 1206, testis adhibitus est in literis induciarum quas inter se pacti sunt Reges Franciæ et Angliæ. 61. c. Item anno 1212, in literis Regis Joannis, Reginaldo Bononiæ Comiti datis, de inferendo Philippo Regi bello. 87. e. Anno 1213, pro Joanne vadem se constituit servandi pacti cum episcopis exulantibus et ecclesia Romana, ut ille ab excommunicationis vinculo absolvi mereretur. 699. b. 711. b. 713. a. 714. a. Anno 1217, sigillum suum apposuit literis compositionis factæ inter Regem Henricum et Ludovicum Philippi Regis filium. 112. b. Anno 1223, interfuit colloquio Londoniis cum baronibus habito de confirmandis regni libertatibus. 756. d. Guillelmus de Cantelupo, anno 1217,

contra Francos in obsidione Montis-Sorelli militabat. 735. c. Item contra eosdem Lincolniense castellum obsidentes. 737. a. Anno 1224, infensus Huberto de Burgo, Angliæ justitiario, turbas in regno excitare moliebatur. 758. e.

Guillelmus *de Forz de Olerun*, an. 1190, præfectus fuit classi quam Rex Angliæ Richardus in Terram sanctam præmittebat. 500. a. 502 et seq.

Guillelmus de Garlanda, anno 1188, arcu Meduntensi præpositus, contra Henricum II Angliæ Regem cum paucis processit. 150. d. 152. b. Anno 1200, vadem se pro Rege constituit servandi pacti cum Joanne Angliæ Rege. 53. c. Item pacti, anno 1204, cum civibus Rotomagensibus de reddenda Regi urbe sanciti. 59. b. Anno 1214, à latere Regis Philippi in prælio Bovinensi non recedebat. 95. c. 98. b. 251. c. 406. e. 409. d. 410. d.

Guillelmus *de Humet*, Normanniæ constabularius, anno 1189, Richardo in Angliæ Regem coronando adstitit. 493. b. An. 1194, interfuit colloquio ad Vallem-Rodolii habito de statuendis bellorum induciis inter Franciæ et Angliæ Reges. 569. b. Anno 1196, à Richardo datus est Balduino Flandriæ Comiti fidejussor pacti de inferendo Philippo Regi bello. 47. b. Anno 1197, testis occurrit in literis Richardi Regis, permutationem facientis cum Rotomagensi ecclesia pro acquirenda Andeliacensi insula. 582. b. Anno 1200, vadem se constituit sanctiæ pacis inter Franciæ et Angliæ Reges. 53. b. Anno 1203, ad Philippum Regem, castellum Gaillardum obsidentem, missus est à Rege Joanne, inducias belli ab eo petiturus et colloqui facultatem. 57. n.

Guillelmus de Malo-leone, anno 1197, Richardo Angliæ Regi militabat adversus Franc. Regem, Albemarlæ obsidionem agentem. 175. c. An. 1202, Arturi Britannicæ Ducis partes contra Joannem Angliæ Regem juvabat. 189. a. Anno 1208, bello cum cæteris Pictonibus impetebatur ab Henrico *Clément*, Franciæ marescallo. 215. c.

Guillelmus de Merloto, anno 1188, itineri Jerosolymitano se devovit. 25. c. 366. e. Anno 1190, Messanæ 400 uncis auri à Rege donatur ad resarciendam rerum suarum jacturam. 31. d. 372. e. Anno 1191, mittitur à Rege Philippo ad Richardum Angliæ Regem, significaturus Regis propositum repatriandi in Franciam. 525. c. Anno 1197, à Cotarellis Richardi Regis captus fuit cum filio suo. 49. b. 73. e. 178. b. 386. a. 580. a. 655. d.

Guillelmus, Normanniæ senescallus, Radulfi filius, an. 1191, cum clero Normanniæ transegit de quibusdam capitulis ad jurisdictionem ecclesiasticam pertinentibus. 638. d. Anno 1192, in colloquio cum Philippo Rege habito mense januario, postulationibus ejus de Gisortio, Albemarla et Auco, parere detrectavit. 541. n. 542. c. 549. e. Eodem anno, cum Normanniæ introitum denegasset cardinalibus A. S. legatis, excommunicationis sententiâ ab eis plexus est. 545. d. et seq. 551. a. Anno 1193, Joanni Moretoniæ Comiti, Normanniæ dominium postulanti,

postulanti, fidem suam obligare detrectavit. 554. d. Anno 1194, interfuit colloquio ad Vallem-Rodolii habito de statuendis inter Reges Franciæ et Angliæ induciis. 569. b. Anno 1196, à Richardo Angliæ Rege datus est Balduino Flandriæ Comiti fidejussor pacti de inferendo Philippo Regi bello. 47. b. Anno 1197, testis adhibitus est literis Richardi Regis de Andeliacensi insula cum ecclesia Rotomagensi transigentis. 582. b.

Guillelmus de Rupibus, senescallus Andegavensis, anno 1193, mense julio, tractatum habuit Meduntæ cum Philippo Franc. Rege de pace inter eum et Richardum Angliæ Regem concilianda. 559. c. et seq. Anno 1197, testis occurrit in literis Richardi Regis de permutatione facta cum Rotomagensi ecclesia pro acquirenda Andeliacensi insula. 582. b. Anno 1199, Philippum Regem Franc. castella in Cenomannia occupantem, increpat tamquam fœdifragum erga dominum suum Arturum. 599. a. Eodem anno, Arturum è custodia Regis Francorum subductum, reconciliat cum Joanne Angliæ Rege, cui etiam Cenomannicam urbem tradit, quam habebat in custodia. 559. b. An. 1202, Joanni Regi eâ lege stipendia fecit in prælio Mirabellensi, ut victis vitam indulgeret. 191. c. et seq. Anno 1207, Andegavensem urbem Philippo Regi subiecit, et ab eo Andegavensi et Baugeii senescaliâ donatur. 215. a. n. Anno 1208, junctus Henrico Franciæ marescallo, victoriam de vicecomite Thoarcensi et Savarico de Maloleone reportat. 61. e. 82. a. 393. e. Anno 1214, sub Ludovico Regis filio militans, Joannem Angliæ Regem, Rupem-monachi à se recens ædificatam obsidentem, in fugam convertit. 92. e. 246. b. 403. d. Eodem anno, Philippo Regi fidem suam illibatam servavit, aliis in regione illa ad Angliæ Regem conversis. 102. d. 413. d. Anno 1220, emendator electus fuit interceptionum, si quæ fierent, tempore induciarum inter Philippum Regem et Aimericum vicecomitem Thoarcensem. 305. n.

H.

HAMELINUS, Comes Warennæ, frater Henrici II Angliæ Regis, an. 1189, interfuit consecrationi Richardi Regis. 493. b. Anno 1193, custos fuit pecuniæ collectæ ad solvendum lytrum Richardi. 557. d. Anno 1194, sedit in conventu à Richardo instituto ad multandos eos qui Regi peregrinanti fidem mentiti fuerant. 565. e. Eodem anno, ministravit inaugurationi secundæ Richardi. 567. a. Anno 1199, interfuit consecrationi Regis Joannis. 597. c. Anno 1201, cum abbate Cluniacensi composuit de instituendo in cœnobio Lewensi priore. 660. b.

Helias, Burdegalis archiep. annum circiter 1190, à clericis suis accusabatur de crimine. 501. b. An. 1200, divortium fecit inter Joannem Angliæ Regem ac priorem uxorem ejus propter consanguinitatem, et nuptias ejus Engolismi celebravit cum Isabella Comitissâ filia. 605. a. Eodem anno,

Tom. XVII.

Blancham Ludovico Philippi Regis filio desponsam comitatus in Normanniam, nuptias ejus ibi celebravit, propter interdicti sententiam in regnum prolatam. 604. a.

Helias, Comes Petragicensis, anno 1192, terras Angliæ Regis vastans, à senescallo Wasconia debellatur. 551. b. Anno 1196, vi tractatus inter Franciæ et Angliæ Reges habiti, in possessionem terrarum suarum remittitur. 44. d.

Henricus, Albanensis episc. cardinalis, anno 1189, mittitur in Franciam legatus ad pacem inter Franciæ et Angliæ Reges conciliandam, et promovendum iter Jerosol. 484. d. Anno 1180, quamdam Regis Ludovici VII de filio suo visionem, quam à patre acceperat, post obitum ejus propalavit. 4. c. 348. d. Anno 1182, interfuit colloquio post clausum Pascha Silvanectis habito, ubi pax conciliata inter Regem Franciæ et proceres in eum rebelles. 619. d. Anno 1188, moritur Atrebat. 486. c.

Henricus de Soliaco, Bituricensis archiepiscopus, anno 1188, pacis sequester eligitur inter Franciæ et Angliæ Reges. 487. b. An. 1199, moritur. 51. a. 387. b.

Henricus Drocensis, Aurelian. episc. anno 1193, testis adhibitus est ad operandum divortium inter Philippum Franciæ Regem et Reginam Ingeburgem. 578. a. Anno 1197, Romam profectus, rogaturus pro asserendo in libertatem Philippo fratre suo, Belvacensi episc. Senis in Tuscia moritur. 583. b. 584. c.

Henricus, Bajocensis episc. anno 1182, curator designatus est exequendi testamenti Henrici II Angliæ Regis. 662. c. Anno 1183, die Ascensionis Domini, sedit Cadomi in conventu episcoporum, in quo excommunicationis sententia lata in omnes qui pacem et concordiam inter Henricum Angliæ Regem et filios ejus impedirent. 455. a. Anno 1189, Richardum in Angliæ Regem coronandum comitatus est in Angliam. 492. a. Mense decembri, cum eodem rediit in Normanniam. 497. e. Anno 1191, ministravit Bartholomæo Turon. archiep. consecranti ad Eboracensem archiepiscopatum Gaufridum, Henrici II Angliæ Regis filium. 641. d. Anno 1197, testis adhibitus est in literis Richardi Regis, permutationem facientis cum ecclesia Rotomagensi pro acquirenda Andeliac. insula. 582. a. Anno 1199, divortium operatus est inter Joannem Angliæ Regem, et filiam Comitissæ Glocestriæ. 658. b.

Henricus Exoniensis episc. anno 1194, sedit in conventu episcoporum qui sententiam anathematis tulerunt in Joannem Moretoniæ Comitem, et in fautores ejus qui pacem regni turbarent aut turbarent. 564. c. Eodem anno, die 30 martii, sedit quoque in Regis curia, ubi judicatum est Joannem demeruisse regnum. 565. e. Die 27 aprilis, interfuit secundæ inaugurationi Richardi Regis, è peregrinatione sua reducis. 566. e. Anno 1196, Walterum Rotomag. archiep. Cameraco, quò profugerat, redeuntem Rotomagi excepit. 654. c. An. 1199, interfuit coronationi Joannis Regis. 795. c.

Henricus VI, Roman. Imp. filius Imp. Frederici, anno 1186, mense januario, in Regem coronatus Mediolani, uxorem duxit Constantiam filiam Rogeri Sicilia Regis. 627. c. 649. c. Anno 1190, exercitum mittit in Apuliam adversus Tancredum regni Sicilia usurpatorem. 498. n. 509. c. Eod. anno, Henrico Leoni, Saxonie Duci, universa restituit quæ pater suus ei abstulerat. 511. d. An. 1191, Romæ à Cœlestino Papa in Imperatorem coronatur feriâ secundâ Paschalis hebdomadæ. 640. a. 674. e. Inde in Apuliam profectus, Salernum expugnat. Obsessâ dein Neapoli, et dissipato ex corruptione aëris exercitu, ipse morbo correptus recedere compellitur. 536. a. Anno 1192, Albertum Leodiensem episc. enecasse traditur per immissos satellites. 35. a. 70. d. 375. b. 558. a. Eodem anno, v kal. januarii, Philippum Franc. Regem certiorum facit de Richardo Angliæ Rege capto à Leopoldo Austria Duce. 551. d.

Anno 1193, in colloquio dominicâ die Palmarum habito cum Richardo, de multis eum criminationibus impetit, tandemque centum millia marcarum pro sua libertate spondenti eidem conciliatus, futurum se pacis sequester inter eum et Franciæ Regem repromisit. 552. e. et seq. 555. b. Itaque colloqui diem cum Philippo Rege habendi statuit ad festum Nativitatis Sancti Joannis inter Vallemcolorum et Tullum. 557. b. Interim purgavit se de nece Alberti Leodiensis episcopi, ut rebellantes propter hoc principes imperii compesceret. 558. a. Ut autem majorem pecuniæ vim à Richardo emungeret, eum in arctiorem retrusit custodiam. 644. c. Terrio kal. julii, die apostolorum Petri et Pauli, iterum colloquium habuit Wormatiæ cum Richardo, de modo solvendi lytri. 558 et seq. 644. e. Mense decembri, pactione factâ cum Richardo, Burgundiæ et Provinciæ regna ei habenda concessit. 561. d. 562. a. Vicissim à Richardo regnum Angliæ in sua clientela recepit sub annuo censu quinque millium librarum sterlingorum, cujus solutionem ei prope moriturus relaxavit. 554. c. Anno 1194, mense januario, illectus promissis Francorum Regis et Joannis Moretonii Comitissæ, statutum liberationis Angliæ Regis diem, in aliud tempus protelavit. 562. e. Die Purificationis B. Mariæ, habito super ea re consulto cum imperii principibus, cum eos consentientes non haberet, Angliæ Regem in libertatem restituit, et salvum ei conductum usque ad Antuerpiensem portum indulsit. 563. a. 645. d. Scripsit etiam Francorum Regi et Comiti Moretoniensi, ut quæcumque ab eo abstulerat, dum in carcere tenebatur, redderet; sin autem eum ad illa recuperanda juvaret. 563. d.

Eodem anno 1194, mense augusto, Henricus exercitum duxit in Apuliam ad vindicanda uxoris suæ jura. 572. c. Mense septembri, Salernum expugnavit, et subvertit; pōitusque Apuliâ totâ, circa festum omnium Sanctorum in Siciliam trajecit, et Panormi, die Natalis Domini, in Regem

M m m m m

coronatus est cum Constantia uxore sua. 42. a. 72. a. 381. c. 572. d. 574. a. 649 et seq. 677. c. Post hæc effossa Tancredi et Rogeri filii ejus corpora regalibus ornamentis spoliari, et superstitem Guillelmum Regem excæcari et ementulari jussit. 572. e. An. 1195, missâ ad Richardum Angliæ Regem aureâ coronâ, mense julio mandavit ut ipse terras Regis Franciæ hostiliter invaderet, recepturus ab eo militare subsidium. 576. a. Eod. anno, pacis formam inter Philippum et Richardum præstitutam, tamquam Regi Angliæ ignominiosam improbavit, et præterea debitam de lytro ejus summam eidem perdonavit. 576. e. Anno 1197, exercitum grandem misit in Syriam. 584. c. Eodem anno, tyrannidem agens in Sicilia, insurgentibus in eum uxore et magnatibus, vix fugâ elabatur. 585. a. Eodem anno, moritur die 28 septembris. 48. a. 73. c. 384. b. 585. d. 678. c. Cum autem à Coelestino Papa excommunicatus esset propter damna Richardo Angliæ Regi illata, moriturus misit ad eum Savaricum Bathoniensem episc. qui damnorum recompensationem offerret; sed interim animam efflavit, et insepultus mansit. 585. d.

Henricus II, Rex Angliæ, filius Gaufridi *Plantagenet*, Comitis Andegav. et Matildis Imperatricis, filiæ Henrici I Angliæ Regis, anno 1133 nascitur die 5 martii. 620. e. n. An. 1148, cingulo militari donatur à Davide Scotiæ Rege. *ibidem*. Anno 1150, Normanniæ assecutus est ducatum. *ibidem*. Anno 1152, uxorem accepit Alienoram à Rege Ludovico disjunctam, et cum ea Aquitaniæ ducatum. 621. a. Anno 1154, Stephano Angliæ Regi successit in solio. *ibidem*. Anno 1170, terras suas inter filios divisit habendas. *ibid.* c.

An. 1179, euntem mense augusto ad sepulcrum S. Thomæ Ludovicum Francorum Regem cum gaudio et honore maximo excepit. 438. a. Eod. anno, Natalis Domini festum celebravit Nottinghamiæ. 439. b. An. 1180, tertio nonas martii, ut Philippi Regis amicitiam sibi in ipsis regni auspiciis conciliaret, legatos ad eum misit Richardum Wintoniensem episcopum et Walterum de Constantiis sigilliferum suum. 617. c. Eodem anno, ante Pascha, ipse in Normanniam transfretavit, habitoque cum matre et avunculis Philippi Regis colloquio, auxilium eis suum spondit ad disturbandum matrimonium quod Rex meditabatur cum nepte Philippi Flandriæ Comitis. 439. d. Paschalem solemnitatem egit Cenomannis. 617. d. Eod. anno, XIV kal. octobris, habito Gisortii cum Philippo Rege colloquio, pacem inter eum et matrem et avunculos ejus conciliavit. 440. b. 442. a. 618. a. In eodem colloquio amicitiae fœdus iniit cum Rege Philippo. 440. d. et seq. Ibidem pactum renovavit olim cum Philippo Flandriæ Comite sancitum de militari stipendio sibi ab eo quotannis exhibendo. 440. c. Item Radulfum Claromontensem in Belvacensio Comitem hominio sibi devinxit. 440. d. Circa festum S. Martini novam monetam, reprobata veteri, fieri præcepit in Anglia. 446. e. 618. b.

Eodem anno 1180, Henricus diem Natalis Domini solemnem egit Cenomannis. 447. b. Peractâ deinde solemnitate Pascali in oppido Chinonensi, v kal. maii, colloquium habuit ad Vadum S. Remigii prope Nonanturtem cum Philippo Rege, ubi de mittendis in Terram sanctam auxiliis actum. 447. d. In colloquio Gisortii habito mense julio, dissidentes conciliat Philippum Regem et Philippum Flandriæ Comitem. 448. b. Octavo kal. augusti, in Angliam transit, relictâ Henrico filio suo Normanniæ curâ, ut Regi Franc. si necessitas exigeret, auxilio esset. 448. b. 618. c. Eodem anno 1181, edicto præcepit ut homines sui pro cuiusque facultate, militaribus armis instruerentur. 447. b. 661. d. Gaufridum filium suum Lincolnensi episcopatu se abdicantem, cancellarium suum fecit. 447. d. 661. d.

Eodem anno 1181, diem Natalis Domini egit Wintoniæ. 449. c. Sequenti mense martio, transiturus in Franciam testamentum suum condidit. 619. c. 661. e. et seq. Mediâ Quadragesimâ, appulsus in Normanniam, primò colloquium habuit cum Philippo Rege, deinde cum Philippo Flandriæ Comite et Balduino Hannoniensi, apud Gerboredum, de dissidiis inter eos componendis, ac tandem post Pascha cum fautoribus utriusque partis in loco qui dicitur Grangia S. Arnulfi inter Silvanectum et Crispacum. 449. d. n. 619. d. 663. a. Eodem anno, à Frederico Roman. Imp. impetravit, ut indulgentius ille cum genere suo Henrico Saxoniæ Duce ageret. 450. d. Item cum Henrico filio suo, Normanniam sibi dari postulante, conciliationem fecit. 451. b.

Eodem anno 1182, Natalis Domini festum celebravit Cadomi. 451. c. Inde in Andegaviam profectus, cum esset Cenomannis, ut pacem inter filios stabiliret, voluit ut Henrico primogenito juniores fratres hominio se obligarent. 451. d. 621. e. Richardo parere detrectante et à curia recedente, Henrico permisit eum bello exagitare. 452. b. n. 622. a. Pacem autem inter filios conciliaturus, Lemovicas cum exercitu contendit in auxilium Richardi; sed missis à castrensibus jaculis fugatur. 453. d. 664. a. Henrico interim vitâ functo, III idus junii, rursus Lemovicense castellum obsidet, et in potestatem suam reductum solo æquat. 456. b. Similiter fecit de castellis et munitionibus quorundam baronum Pictaviæ, et quæ Richardo pridem concesserat, in manu sua retinuit. *ibid.* c. Post hæc reconciliatus cum filio suo Gaufrido de auxilio quod Regi fratri suo contra eum fecerat, Britanniae castella ab eo abstulit in misericordia sua. 457. a. Cum Richardo quoque fratre suo eum reconciliavit. *ibidem*. Eod. anno, Philippo Franc. Rege restitutionem dotis sororis suæ Margarete, conjugis Henrici defuncti, id est, Gisortium expostulante, ut ostenderet Gisortium jus esse uxoris suæ, primò Alienoram è carcere dimissam ad se revocavit in Normanniam, deinde in colloquio Gisortii ea de re habito die

6 decembris, Philippum quâdam pecuniæ summâ placavit et hominio ei se de omnibus tenementis transmarinis obligavit. 457. b-e.

Eod. an. 1183, Rex Henricus diem Natalis Domini solemnem egit Cenomannis. 459. a. Ibi iterum cum Richardo filio suo agit de transcribendo Pictavensi comitatu, vel aliquâ ejus parte, in fratrem ejus Joannem; eoque abnuente, Joanni licentiam dedit ducendi exercitum in terram Richardi ad debellandum eum. 458. a. 459. c. Circa Nativitatem S. Joannis, pacis sequester electus inter Franciæ Regem et Philippum Flandriæ Comitem de Viromandiæ comitatu contententes, inducias inter eos paciscitur in colloquio Chosiaci habito. 459. d. 665. a. Quarto idus julii, cum jam per duos annos moram fecisset citra mare, in Angliam reversus est. 459. e. 623. a. (ubi perperam scriptum III idus junii). Eod. anno 1184, sollicitus pro genero suo Saxoniæ Duce Imperatori reconciliando, cum Philippo Colon. archiep. egit de nuptiis filii sui Richardi cum filia Frederici Imp. 460. b. 625. c. Circa festum S. Andreæ, filios suos mutuis se hostilitatibus lacescentes in Angliam revocavit, et ad pacis concordiam induxit. 460. c.

Anno 1185, celebrato Windovere Natalis Domini festo, Richardo filio suo licentiam dat redeundi in Pictaviam. 463. e. Circa Epiphaniam Domini, redeuntibus nunciis quos ad Lucium Papam miserat pro pace concilianda inter Imperatorem Fredericum et Henricum Saxoniæ Ducem, voti compos effectus, Alienoram ad se vocatam gaudii sui participem fecit. 461. b. 463. e. Quarto kal. februarii, colloquium habuit Radingis cum Heraclio patriarcha Jerosol. qui tradidit ei literas Lucii Papæ, quibus invitabatur ad succurrendum regno jure quodam hæreditario sibi debito. 462. et seq. 665. c. Dominicâ primâ Quadragesimæ, xv kal. aprilis, convocationis regni proceribus, tractatum habuit Londini de ferendo christianis Terræ sanctæ auxilio. 464. d. 626. a. 665. c. Dominicâ mediâ Quadragesimæ, militaribus armis accinxit Joannem filium suum, quem constituit Hiberniæ dominum. 464. e. Deinde in Normanniam transiens, diem Paschæ celebravit Rotomagi, et statim colloquium habuit ad Vallem-Rodolii per tres dies cum Philippo Franc. Rege. 626. c. Post hæc exercitum congregavit ad debellandum filium suum Richardum, qui Pictaviam contra eum munierat et Gaufridum Britanniæ Comitem bello exagitabat. 465. a. Accersitâ autem Alienorâ, Richardum compulit ad resignandum matri suæ Pictavensem comitatum. 465. b. 627. d. 665. c. Septimo idus novembris, interfuit colloquio Albemarlæ habito, ubi pax composita fuit inter Philippum Regem et Philippum Flandriæ Comitem. 627. a. 665. e. Quinto idus novembris, morbo decumbens apud *Belveier*, à Philippo Rege visitatur, qui cum eo per tres dies moram fecit. 627. a.

An. 1186, peractâ Damfronti Natalis Domini solemnitate, Henricus colloquium habuit Gisortii, circa

initium Quadragesimæ, VI idus martii, cum Philippo Rege, ubi de dote et donatione propter nuptias nurus suæ Margaretæ actum. 466. c. 627. d. Ut autem Gisortio securius potiretur, egit cum Bela Hungariæ Rege ut ille Margaretam in uxorem acciperet. 466. e. 667. a. Quinto kal. maii, in Angliam transfretavit in eadem navi cum Regina Alienora. 466. e. 627. d. 666. d. Eodem anno, pactis consanguineæ suæ, filiæ scilicet Richardi vicecomitis Bellimontis in Cenomannia, nuptiis cum Guillelmo Scottorum Rege, nonis septembris eos matrimonio copulavit. 467. b-e. Audito interim filii sui Gaufridi Britanniae Comitis obitu, Joannem alterum filium ab itinere suo, quo erat in Hiberniam transiturus, revocavit. 467. d. Interim cum Philippus Rex Franc. Britanniam sibi tradi in custodiam peteret cum puella Comitissæ Gaufridi filia, et minas minis adderet, missis ad eum nunciis, inducias usque ad sequens festum S. Hilarii impetravit. 468. a. 628. c. 666. e. et seq.

Anno 1187, XIII kal. martii, Rex Henricus in Normanniam trajecit, transitum habens per Flandriam. 470. d. 628. e. 667. c. In octavis Paschæ, colloquium habuit cum Philippo Rege ad Vadum S. Remigii prope Nonancuriam; sed post longos tractatus, cum nequitiam conciliarentur, inducias ab eo impetravit usque ad festum S. Joannis. 470. e. 667. c. Adveniente Pentecoste, exercitum suum in quatuor partes divisit, assignans singulis provincias ab impetu Regis Francorum defendendas. 471. a. Cum autem Philippus filios ejus in Castello-Radulphi obsedisset, opem eis laturus accessit, provocans eum ad campestre prælium; sed mox armis depositis, petiit et impetravit ab eo biennales inducias in vigilia S. Joannis. 23. b. 68. a. 144. et seq. 365. et seq. 471. b. 629. a. 667. d. et seq. Cum autem Richardus filius ejus se ad Regem Franciæ contulisset, insidias suspicatus, suum in Angliam reditum intermisit, et frequentibus nunciis filium revocatum in gratiam recepit Andegavis. 471. d-e. Inde in Britanniam profectus, Montis-relaxi castellum, quod Herveus de Leonio occupaverat, obsedit et cepit. 472. a. Constantiam autem Britanniae Comitissam deponsavit Ranulfo juniore Comiti Cestriæ. 477. d. Eod. an. colloquium indictum erat Alencione, v kal. septembris, inter duos Reges. 670. a.

An. 1188, celebratâ Cadomi Natalis Domini festivitate, cum esset in Angliam transiturus, mense januario, colloquium habuit inter Gisortium et Triam cum Philippo Rege, ab eo multa exostulante. 478. b. Ibi prædicante viam Jerosolymitanam Guillelmo Tyrensi archiepiscopo, peregrinationi se concorditer cum Francorum Rege devovit, acceptâ tesserâ albi coloris ad distinguendam gentem suam ab aliis. 25. b. 68. c. 140. d. 366. d. 425. c. 430. a. 478. b. 629. b. 670. d. Inde congregatis in urbe Cenomannensi episcopis et baronibus cismarinis, decimam Saladinam in subsidium Terræ sanctæ instituit. 478. et seq. Appulsus deinde in Angliam

Tom. XVII.

III kal. februarii, eandem legem Anglis observandam indixit. 479. b. 670. e. Scriptis autem ad Fredericum Rom. Imp. ad Isacium Angelum Græcorum Imp. Belam Hungariæ Regem literis, transitum et forum venale per eorum terras pro se et Rege Franc. impetravit. 629. et seq. Eodem anno, ut Regis Philippi animum adversus Richardum Pictaviæ Comitem exasperatum mitigaret, frequentes ad eum nuncios misit; sed spe frustratus, ipse in Normanniam v idus julii transivit, et congregato in urbe Alencionensi exercitu, rursus per legatos petiit sibi resarciri damna quæ peressus ab eo fuerat in Bituria. 27. d. 68. d. 368. a. 482. a-e. 631. a. 671. b. Mense augusto, XVII kal. septembris, per internuncios colloquium habuit cum Philippo prope Gisortium; cumque post biduanum tractatum pax minimè conciliaretur, impete facto à Francis, in fugam convertitur, et ultimus subter qua colloquia haberi solita erant, ab eis extirpatur. 69. a. 148. et seq. 483. c. 486. e. Eam injuriam vindicaturus Henricus, mense septembri statim post Decollationis S. Joannis festum, hostiliter in Franciam intravit, et omnia usque Meduntam demolitus est. 69. b. 149-152. 368. a. 483. b. 631. b. 671. d. Cum verò Philippus pacem flagitaret, Henricus cum eo colloquium habuit, octobris die 8, Castellione ad Endriam, sed paci ab eo propositæ non consensit. 484. a. Reducens inde exercitum versus Gisortium, castrum Drocarum incendit, et in transitu suo multas villas campestres destruxit. 27. d. 368. a. Eodem anno, in octavis S. Martini, XIV kal. decembris, instituto apud Bonmolins colloquio cum Rege Philippo, cum Richardum filium suum de regni successione secum facere detrectaret, vix impetratis induciis usque ad festum S. Hilarii, recessit in Aquitaniam; Richardus verò, invito patre, adhæsit Regi Franciæ, cui et hominio se obligavit. 27. d. n. 369. b. 484. c. 631. d. 672. c.

Anno 1188 desinente, Henricus die Natalis Domini fuit Salmurii. 487. a. Interim Richardum ad se, missis nunciis, studuit revocare, et indictum ad festum S. Hilarii colloquium usque ad Purificationem, et à Purificatione ad Pascha, propter invaletudinem veram aut fictam obtinuit protelari. 672. e. Agente autem pro pace inter dissidentes concilianda Joanne Anagnino A. S. legato, ne crucis negotium intermitteretur, habitum est diebus Pentecostes ad Feritatem-Bernardi colloquium, in quo propositæ pacis formæ non acquiescens, Regem Franciæ et Richardum sibi magis reddit infensos. 488. c. 632. e. 673. b. Inde Cenomannum se recepit, ubi cum ab hostibus premeretur, incensâ urbe, fugitivus abscessit in Turoniam. 29. c. 369. b. 489. a. 633. a. 673. b. Chinonii decumbens, et ab hostibus undique circumvallatus, post festum apostolorum Petri et Pauli, paci manus dedit duris conditionibus, juxta formam in colloquio ad Feritatem-Bernardi habito prius propositam. 29. n. 69. d. 159. c. 489. d. 633. a-d. 673. c.

Invalescens ex cordis dolore morbo, obiit pridie nonas julii, sepultus in ecclesia Fontis-Ebraldi. 28. e. 69. d. 159. d. 369. e. 490. a. n. 633. e. 673. e. Ejus epitaphium. 633. e.

Henricus, filius Henrici II Angliæ Regis, anno 1170, in Regem, vivente patre, coronatur. 621. c. Anno 1179, Philippo Augusto in Regem coronando ministravit, coronam ante eum ex debita subjectione portans. 5. c. 349. d. 438. d. 616. d. n. Anno 1180, kal. aprilis, in Angliam trajecit, rogaturus patrem ut proximis Regis Philippi auxilium et consilium conferret adversus Philippum Flandriæ Comitem, et dissidentes ad concordiam revocaret. 7. n. 439. c. 617. c. Patri datâ fide quod dispositionem paternam in omnibus sequeretur, rediit in Franciam. 617. c. Anno 1181, mense decembri, Philippo Regi suppetias ferens contra rebellantes proceres, Stephanum Sacri-Cæsaris Comitem ad parendum Regi compellit; Burgundiæ Ducis et Comitissæ Campaniæ terras demolitus, inde Flandriæ Comitem in Crispiacensi castello obsidione conclusit. 449. b. 619. a. 661. e. Anno 1182, à patre postulans sibi dari Normanniam vel terram aliam cismarinam, ab eo in Franciam recedit, et paulò post cum eo conciliatur. 451. b. 664. a. Anno 1183, volente patre, hominio sibi adstringit Gaufridum fratrem suum Britanniae Ducem. 451. d. 621. d. Richardo verò Pictaviæ Comite hominium ei præstare negante, conjunctionem adversus eum cum Pictonibus et Gaufrido fratre orditur. 452. a. 622. a. Circumcisionis Domini die, Regi patri suo manifestavit fœdus se cum Aquitaniæ baronibus pepigisse contra Richardum propter Clarevallis castellum, quod cum esset de feodo Andegavensi, Richardus munierat. 452. e. 621. e. Cum autem Rex pater castellum illud in manu sua posuisset, Rex filius pacem se cum Richardo servaturum promisit. 453. a. Interim uxorem suam ad Regem Francorum misit. *ibid.* c. Mense februario, impetratâ à patre licentiâ, Lemovicas profectus est, quasi reconciliaturus Aquitaniæ proceres cum Richardo. *ibid.* c. Cum autem Lemovicas Rex pater ad pacem inter dissidentes conciliandam accessisset, et à castris satellitibus telis injectis repulsus fuisset, Rex filius ad patrem rediit, ei per omnia, ut dicebat, pariturus. 453. c-d. 664. a. Cum verò in eadem mensa cum patre comedisset, renovato cum patris hostibus fœdere, ad patrem rediit, petens ut cum hominibus castelli misericorditer ageret. 454. a. Quâ veniâ impetratâ, profectus est Doratum. *ibid.* Revocatus à patre, et Lemovicense ingressus castellum, juravit supra corpus S. Martialis velle se Jerosolymam proficisci, nisi pater castrensibus veniam indulgeret. 454. a. Impetratâ rursus à patre veniâ, eâ lege ut castrenses obsides darent, abjectâ religionem crucis, à pactis resiliit, et armâ in patrem convertit. *ibid.* c. Cum autem thesaurum S. Martialis, ad solvenda militibus suis stipendia, spoliasset, die Ascensionis Domini,

Mmmmm ij

propter sacrilegium data est Cadomi ab episcopis in omnes fautores ejus anathematis sententia, exceptâ Regis filii personâ. 455. a. Nihilominus tamen ex animi rancore in gravem incidit infirmitatem, quâ decoctus obiit 111 idus junii, in villa *Martel* vicecomitis Turenensis. 111. c. 67. a. 143. b. 356. e. 455. b. 622. c. 664. c. In multis commendatur. 664. c.

Henricus, Joannis Angliæ Regis filius, anno 1207, nascitur die festo S. Remigii, 1 octobris. 686. c. n. 687. b. Anno 1216, in Regem coronatur die 28 octobris. 110. d. 730. e. et seq. Anno 1217, tempore Quadragesimæ, inducias cum Ludovico Franc. Regis filio paciscitur usque ad Pascha. 110. d. 733. d. Eodem anno, mense septembri, cum eodem Ludovico, ab Angliâ recessuro, pacem componit. 111. et seq. 741. et seq. Anno 1218, proprium sigillum habere cœpit. 746. n. Anno 1220, mense martio, inducias paciscitur cum Philippo Francorum Rege. 772. e. et seq. Eodem anno, die sancto Pentecostes, iterum coronatus est Westmonasterii. 753. a. An. 1221, nuptias sororis suæ Joannæ cum Alexandro Scotiæ Rege celebravit. 754. b. Anno 1223, mense januario, libertates et consuetudines Angliæ baronibus concessas confirmat. 756. e. Eodem anno, à Rege Ludovico Normanniam et alias terras suas exposulat, vi juramenti ab eo præstiti in recessu suo ab Angliâ. 757. a. Anno 1224, mense aprili, scriptis ad Balduinum Flandriæ pseudo-Comitem literis, ei fœdere conjungi contra Franciæ Regem postulat. 760. n. Eod. anno, à baronibus exigit suas in manus tradi castella et municipia ad regni coronam spectantia. 758. b. Vigiliâ Assumptionis B. Mariæ, *Bedeford* castrum Falcasii *de Brente* expugnavit. 759. c. Diebus Natalis Domini ejusdem anni, decimam-quintam partem rerum mobilium ab omnibus accepit, ad recuperandas amissas in Francia terras. 760. c. Anno 1225, die Purificationis beatæ Mariæ, Richardum fratrem suum cingulo militari donavit, et creatum Pictaviæ Comitem in Wasconiam misit. 307. c. n. 420. b. 760. d. Eodem anno, Falcasium judiciali sententiâ expellit ab Angliâ. 761. c. Anno 1226, dum Rex Ludovicus bellum gereret contra Albigeneses, excensionem facere in Franciam meditabatur, ad recuperandam Rupellam; sed ab Honorio Papa prohibitus, quievit. 340. et seq. 766. b. Eodem anno, petitiones Papæ de reservandis in unaquaque ecclesia duabus præbendis eludit. 765. d.

Henricus II, Campaniæ Comes, anno 1182, Philippo Rege cum proceribus regni dissidium habente, ei magis adversabatur quàm faveret. 425. a. 429. Anno 1186, interfuit cum Rege Philippo exequiis Gaufridi Britannici Ducis. 21. a. 362. e. Anno 1188, itineri Jerosol. se devovet. 25. b. 366. e. Anno 1190, peregrinationem suam aggreditur. 426. a. 430. b. Eod. anno, mensibus novembri et decembri, strenuè se habet in obsidione Acræ. 511. a. 636. d. Anno 1191, vigiliâ Nativitatis beatæ Mariæ, in exercitu Richardi Angliæ Regis prope Cæsaream contra

Saladinum dimicat. 530. b. 641. c. Anno 1192, tertio nonas maii, ductâ in uxorem Isabellâ, alterâ Regis Amalrici filiâ, regnum Jerosolymitanum assequitur. 38. a. n. 378. d. 548. b. 643. c. Eodem anno, mense augusto, Angliæ Regi Richardo militat adversus Saladinum Joppensem urbem occupantem. 549. a. Mense octobri, à Richardo in patriam redeunte præficitur exercitui christianorum. 37. c. 71. c. 378. a. 549. c. 675. b. Anno 1194, nuncium accepit à Richardo Angliæ Rege, significante se à carcere liberatum, et propositum habere revertendi in Syriam. 563. c. Anno 1197, dum bellum parat contra Sarracenos Joppen obsidentes, è fenestra loquens ad turbas, in terram prolapsus expiravit Acræ. 48. a. 73. c. 384. c. 584. d.

Henricus I, Comes Barri-Ducis, anno 1188, itineri Jerosolymitano se devovit. 25. c. 366. e. 636. d.

Henricus II, Comes Barrensis, Theobaldi filius, anno 1212, interfuit conventui Suessionensi, in quo decreta navalis expeditio contra Joannem Angliæ Regem. 231. c. An. 1214, Philippo Regi stipendia faciebat in Bovin. prælio, vir juvenis ætate et animo senex, qui patri suo, Regis consobрино, paulò antè defuncto successerat in honore comitatûs. 96. c. 406. e. Anno 1226, coronationi Regis Ludovici IX interesse detractavit. 768. e.

Henricus de Boum, Comes Hertfordiæ, anno 1220, moritur. 753. b.

Henricus III, Dux Lemburgensis, anno 1192, vindicaturus necem Alberti Leodiensis episc. contra Henricum Imperatorem conspiravit. 558. a. n. Anno 1193, interfuit colloquio Wormatiæ habito post festum Nativitatis S. Joannis, ubi de liberando è carcere Richardo Angliæ Rege actum. 558. b. Anno 1194, acceptis à Richardo annuis subsidiis, eidem hominio se obligavit adversus Philippum Francorum Regem. 563. e. An. 1198, interfuit coronationi Othonis electi Rom. Regis. 587. b. Anno 1214, Othoni se adjunxit ad inferendum Philippo Franc. Regi bellum. 94. b. 249. a. 405. b. Exercitu Othonis profligato, è prælio Bovinensi fugâ se subduxit. 99. a. 411. d.

Henricus I, Dux Lovaniensis et Brabantiae, anno 1179, Franc. Regem Ludovicum VII comitatur, ad tumulum B. Thomæ peregrinantem. 437. e. An. 1180, uxorem duxit Mathildem filiam Matthæi Comitis Bolon. 436. n. 447. a. Anno 1184, militare auxilium contulit Philippo Coloniensi archiep. adversus Balduinum Hannoniæ Comitem. 625. d. An. 1190, conciliandis cum Richardo Angliæ Rege civibus Messanensibus operam dedit. 504. e. Anno 1192, vindicaturus necem fratris sui Alberti Leodiensis episcopi, conspiracyonem orditur adversus Henricum Imp. 558. a. n. Sequenti anno, eidem reconciliatur. *ibid.* Anno 1194, die Purificationis beatæ Mariæ, in conventu Maguntino egit cum Imperatore de liberando è carcere Richardo Angliæ Rege. 563. a. Acceptis autem à Richardo annuis subsidiis, eidem hominio se obligavit adversus

Francorum Regem. *ibid.* e. An. 1197, Jerosolymam proficiscitur. 584. c. Anno 1198, filiam suam despondit Othoni electo Rom. Regi, cujus coronationi interfuit Aquisgrani. 587. b. Eodem anno, fœdus inlit cum Richardo Angliæ Rege, adversus Philippum Regem. 588. d. Anno 1212, interfuit conventui Suessionensi, ubi decreta navalis expeditio contra Joannem Angliæ Regem. 88. a. 231. c. 400. a. Pactis ibi nuptiis cum Maria Regis Philippi filia, statim post Pascha accepit eam in uxorem. *ibidem.* Anno 1214, Othoni Imp. stipendia fecit in prælio Bov. 94. b. 228. e. 248. d. 405. b. 715. d. Quamquam in exercitu Othonis militans, Philippo Regi opportuna monita occultè transmisit. 253. e.

Henricus Leo, Dux Saxoniae, cum juri stare in curia Imperatoris Frederici renuisset, anno 1180, tamquam reus majestatis armis impetitur. 441. c. n. Anno 1182, ab Imperatore exheredatus et in exilium missus, ad socerum suum Henricum Angliæ Regem cum uxore ac liberis in Normanniam appulit. 450. d. 620. b. Eodem anno, peregrinationem suscepit ad S. Jacobum in Hispania. 451. a. An. 1184, in gratiam receptus ab Imperatore, in terram suam redire permittitur, suo tantum contentus patrimonio. 461. b. 627. a. Eodem anno, è Normannia transfretavit in Angliam, die festo S. Jacobi. 665. b. Anno 1185, rediit in Normanniam. *ibid.* e. Anno 1189, cum inter imperii cruce signatos Jerosolymam proficisci detractasset, iterum exulare compulsus, in Normanniam rediit. 486. c. 487. c. Eod. an. defunctâ uxore suâ, misit in Saxoniam Henricum filium suum, quem ipse subsecutus, invasit eos quibus Fredericus terras suas dederat, et in brevi tempore plusquam triginta castella expugnavit. 495. d. Anno 1190, in gratiam recipitur ab Henrico Frederici Imp. filio. 511. d. Ejus indoles. 665. b.

Henricus II, Dux Saxoniae, Henrici Leonis filius, an. 1193, uxorem accepit filiam Conradi Comitis Palatini Rhœni, in conjugium expetitâ à Philippo Francorum Rege. 561. c. 645. e. An. 1197, Jerosolymam profectus est. 584. c. Interim à quibusdam imperii principibus in Imperatorem desiderabatur. 586. e. 678. c. Anno 1198, redux in patriam ratam habuit electionem fratris sui Othonis. 587. b. Eodem anno, colloquium habuit in Normannia cum avunculo suo Richardo Angliæ Rege. 588. d. Anno 1209, in Angliam accessit, ut à Joanne Rege pecuniam acciperet ad opus fratris sui Othonis Alemanniæ Regis. 689. e.

Henricus Clement, Franciæ marescallus, anno 1204, à Rege Philippo datus est civibus Rotomag. sponsor pacti de reddenda Regi urbe. 59. a. An. 1208, victoriam de Aimerico Thoarcensi et Savarico de Malo-leone reportat. 61. e. 82. a. 215. et seq. 393. e. Anno 1214, moritur. 93. e. 248. b. 404. e. Ejus et fratris Alberici elogium. *ibid.*

Heraclius, patriarcha Jerosolymitanus, anno 1185, Parisios advenit XVII kal. februarii, expositurus Terræ sanctæ angustias, ad impetranda christianorum

subsidiâ. 14. c. 356. e. et seq. Quarto kal. februarii, in Angliam transiit. 665. c. Dominicâ primâ Quadragesimâ, tractatum habuit Londoniis cum Henrico Angliæ Rege de eodem negotio, et de acceptando regno Jerosolymitano. 464. b. et seq. 626. a. Anno 1186, Sibyllam, Amalrici Regis filiam, Guidoni de Leziniaco nuptam, in Reginam consecrav. 469. b. Anno 1188, cum Saladino egit de asserendo in libertatem Guidone Rege. 631. b. Anno 1189, Guidonem induxit ad obsidendam urbem Acram, et ipse inter obsidentes militavit. 496. b. 497. a. 636. e. Anno 1190, operatus est divortium inter Amfridum de Turonio et Isabellam Sybillæ sororem, quam in conjugem tradidit Conrado marchioni Montisferrati. 510. a. n. Eodem vel sequenti anno, obiit in obsidione Acræ. 512. b.

Herveus de Donziaco, anno 1199, commissio cum Petro de Curtiniaco, Comite Nivernensi, prælio, 111 nonas augusti, eum in fugam convertit. 658. c. Mense octobri, acceptâ in conjugium filiâ ejus unicâ, de Nivernensi comitatu pactiones cum Philippo Franc. Rege iniit. *ibid.* n. An. 1202, Arturo Britanniae Comiti mittitur in auxilium contra Joannem Angliæ Regem. 189. c. Anno 1204, à Rege Philippo datus est civibus Rotomag. sponsor pacti de reddenda Regi urbe 59. a. Anno 1209, inter cruce signatos bellum gerit adversus Albigenes in provincia Narbon. 92. b. 403. a. 704. c. Anno 1212, interfuit conventui Suessionensi, ubi jurata navalis expeditio in Angliam. 231. b. Seq. anno, è Gandavo Regem sequitur ad expellendos è portu Dami Anglos. 236. e. Anno 1214, Rege in Flandria bellum agente, suum Angliæ Regi spondit favorem, occultè tamen. 102. d. 229. b. 243. c. 252. c. 413. e. Eod. anno, reatum ei indulsit Philippus. 107. b. 415. c. An. 1216, muneribus à Joanne Angliæ Rege corruptus, proditoris erga Ludovicum Regis Franc. filium arguitur. 728. c. n. Anno 1218, die festo S. Joannis, in Palæstinam proficiscitur. 112. c. Mense octobri, Damietam appulit in auxilium christianorum urbem obsidentium. 746. a. n. Anno 1220, Amalricum de Credonio, senescallum Andegavensem, in suscepto contra Petrum Britan. Ducem bello juvabat. 277. d.

Honorius III Papa, anno 1216, Innocentio III succedit. 110. a. An. 1220, à Philippo Franc. Rege postulat, ut per singulas domos totius regni permittat tres denarios annuatim per tres annos erogari ad promovendum contra Albigenes bellum, et repulsam patitur. 774. a. Eodem anno, die festo Sanctorum omnium, imperiali coronâ donat Fredericum Apuliæ Regem. 774. c. An. 1224, negotio Albigenisium supersedendum censet, ad maturandum Terræ sanctæ auxilium. 303. d. 304. b. 419. e. Eodem anno, Mompeliense concilium indicit. 306. b. 419. e. Anno 1225, mittit in Franciam legatum, Romanum S. Angeli diac. cardinalem. 328. e. et seq. Anno 1226, ab Angliæ Rege postulat, ut ad sublevandam Romanæ ecclesiæ paupertatem, duæ in unaquaque

ecclesia præbendæ sibi concedantur, sed postulatio ejus non admittitur. 762. et seq. Eadem postulatio facta in Francia rejicitur. 764. et seq. Eodem anno, Honorius Henri o Angliæ Regi prohibuit irruptionem facere in Franciam, dum Rex Ludovicus esset in expeditione contra Raimundum Comitem Tolosanum. 766. b. n.

Hubertus Walteri, Eboracensis decanus, et à canonicis quibusdam designatus Eboracensis archiep. anno 1189, electus est Saresberiensis episc. 491. b. 635. a. Anno 1190, post festum Purificationis B. Mariæ, interfuit conventui in Normannia habito, in quo Rex Richardus regni administrationi providit, dum ipse peregrinaretur. 499. c. Regem comitatus usque Massiliam, inde cum Balduino Cantuariensi archiep. in Syriam navigavit. 501. e. 637. c. Anno 1191, invalescente fame inter christianos Acram obsidentes, sustentationi pauperum industriâ suâ providit. 511. c. Quid circa obsidionem Acræ ageretur, priusquàm Franciæ et Angliæ Reges advenissent, mandavit Richardo Londinensi episc. 639. b. Eum Balduinus Cantuariensis archiepisc. testamenti sui curatorem nuncupavit. *ibid.* a. Urbe à Regibus captâ, purificandis christianorum ecclesiis cum reliquis episcopis operam dedit, die 16 julii. 524. e. Quintâ die augusti, missus est à Rege Richardo Tyrum, petiturus Sarracenos captivos, quos Rex Franciæ illuc adduxerat, Saladino ex condico reddendos. 527. a. Anno 1193, missus à Richardo Rege, qui eum virum prudentem et providum experimento in peregrinatione didicerat, advenit in Angliam, XII kal. maii, et, Rege volente, efficitur Cantuariensis archiep. 560. e. 676. d. Circa Natale Domini ab eodem Rege constituitur Angliæ justitiarius. 561. d. 676. e.

Anno 1194, interceptis literis Joannis Moretonii Comitis de ordiendâ in fratrem proditione, castellum ejus de *Merleberge* occupavit et Notingham obsedit. 564. c. 677. a. Congregatis autem episcopis et abbatibus, anathematis sententiam tulit in Comitem Joannem et fautores ejus, qui pacem regni turbaverant aut turbarent. 564. d. Pridiè idus martii, Regi Richardo in Angliam reduci lætus occurrit. 677. b. Die 30 martii, sedit in consilio, in quo Rex Richardus animadverti petiit in eos qui fidem ei, dum tenebatur in vinculis, mentiti fuerant. 565. e. Die 17 aprilis, coronam denuò imposuit Richardo. 566. e. 646. b. Inter hæc dissidium habuit cum Gaufrido Eboracensi archiep. de primatis per Angliam jure. 565. c. 567. e. Anno 1195, legationis per Angliam manus à Cœlestino Papa impetravit. 575. e. Anno 1197, vocatus à Rege, transfretavit in Normanniam, XV kal. julii. 678. b. Fœdus ineundum inter Richardum Regem et Balduinum Comitem Flandriæ certis distinxit capitulis. 656. d. 678. b. Paci reformandæ inter Regem et Walterum Rotomag. archiep. de Andeliacensi insula sollicitudinem impendit operosissimam. 582. a. 655. et seq. 678. b. An. 1198, transfretavit in Normanniam, pacem

conciliaturus inter Franciæ et Angliæ Reges. 590. d. Richardo Rege perempto, anno 1199, in Angliam remissus à Joanne Moretonii Comite, pacem regni procuraturus, magnatum fidem ei adstrinxit. 597. a. Die Ascensionis Domini, eundem in Regem coronavit et inunxit. 597. c. 723. n. Eodem die, regni cancellarius ab eo constitutus est. 597. d. Anno 1200, VIII idus octobris, coronam imposuit Regi Joanni et Isabellæ Reginae. 609. b. 658. d. Mense decembri, vocatus à Rege transfretavit in Normanniam. 660. c. Anno 1201, in solemnitate Paschali, Joanni et Isabellæ transfretaturis coronam imposuit. 610. b. 658. d. Eodem anno, episcopis mandavit ut, investigatis iis qui Jerosolymitano itineri se devoverant, eos proficisci compellerent. 612. d. Anno 1205, è vivis excessit, 111 idus julii, 685. d. 706. b. Vir profundi pectoris dictus, et sapientiæ incomparabilis. 723. n.

Hubertus, sigillifer Joannis Angliæ Regis, electus Lincolnensis episcop. impetratâ, anno 1209, licentiâ ut à Rotomagensi archiep. consecrationem perciperet, ad Stephanum Cantuariensem archiepiscopum se contulit, ab eo consecrandus, et Regis offensam incurrit. 691. a. (ubi perperam et pag. 714 et 743 Hugo vocitatus). Anno 1213, in Angliam cum exultantibus episcopis revocatur. 701. c. Eodem anno, testis adhibitus fuit literis quibus Rex Joannes tributarium se fecit Romanæ ecclesiæ. 711. c. An. 1217, cum Ludovici, filii Regis Franc. partes amplexatus fuisset, non nisi solutâ multâ pecuniâ, episcopatum suum recuperavit. 743. b.

Hubertus de Burgo, anno 1200, in Lusitaniam missus est ad perquirendam Joanni Angliæ Regi uxorem, Regis Portugalæ filiam. 659. d. Anno 1201, à Rege præfectus est cum centum militibus custodiæ finium Angliæ et Walliæ. 611. b. Anno 1202, missus est ad Regem Francorum nuncius, saluum petiturus conductum ut Rex Angliæ se judicio curiæ ejus sisteret. 725. d. Anno 1214, cum esset Pictaviæ senescallus, à Joanne Angliæ Rege datus est Hugoni de Leziniaco, Marchiæ Comiti, sponsor pacti inter eos habiti. 91. b. Eodem anno, mense septembri, electus est dictator seu emendator interceptionum quæ fierent tempore induciarum quas Angliæ Regi concessit Rex Philippus. 104. c. Anno 1216, Dovorensis castelli municeps constituitur, ut advenientibus Francis se opponeret. 722. b. Ibi à Ludovico Regis Francorum filio obsessus, constanter se defendit. 728. a. Ludovici etiam promissis lacessitus, castrum reddere negavit. 731. d. n. An. 1217, navali prælio fudit Francorum exercitum, in auxilium Ludovici velificantem in Angliam. 741. n. Eodem anno, Angliæ justitiarius, sigillum suum apposuit literis Regis Henrici III, de pace sancita cum Ludovico. 112. b. Anno 1220, sponsorem se fecit induciarum quas Regi Henrico concessit Rex Philippus. 773. d. n. Anno 1221, uxorem duxit sororem Alexandri Scotiæ Regis. 754. b. Anno 1222, seditiosum quemdam nomine Constantinum, fautorem se

Ludovici profitentem, patibulo suspendi jussit: quo facto juramentum olim Ludovico prestitum violavit. 756. b-d. Anno 1223, cum multorum invidiam sibi conflasset, gravibus impetitus est accusationibus. 758. a. Anno 1224, diebus Natalis Domini, ab omnibus tam clericis quam laicis impetravit decimam quintam partem rerum mobilium, ad recuperandas amissas in Francia terras. 760. c.

Hugo de Nunant, Lexoviensis archidiaconus, anno 1184, legatione pro Henrico Rege fungitur ad Lucium III Papam. 461. a. 463. e. Anno 1187, electus Cestrensis et Coventrensis episcopus, missus iterum Romam, mense januario, inde rediit cum Octaviano cardinali, potestatem habente coronandi Hiberniae Regem Joannem Regis Angliae filium. 470. b. 628. e. 667. c. n. Anno 1188, interfuit conventui Cenomannensi, ubi in subsidium Terrae sanctae imperata decima Saladina. 478. c. Eodem anno, ad Philippum Francorum Regem missus est, ut exasperatum ejus animum adversus Richardum Pictaviae Comitem quoquo modo mitigaret. 671. b. Anno 1189, interfuit colloquio ad Feritatem-Bernardi habito de concilianda pace inter Franciae et Angliae Reges. 488. b. Anno 1190, vocatus à Rege Jerosolymam profecturo, in Normanniam transiit cum cæteris episcopis, ut communi consulto providerent administrationi regni. 499. d. Anno 1191, mordacem contra Guillelmum de Longo-campo, Eliensem episc. et Angliae cancellarium, scribit epistolam. 538. d. n. Anno 1193, Joannis Moretonii Comitis molimina, ut regnum Angliae Richardo fratri suo praeiperet, favore suo juvabat. 40. c. Eodem anno, profecturus in Alemaniam, ut Regem exquisitis donariis placaret, rebus suis prope Cantuariam spoliatus fuit. 645. b. Anno 1194, mense februario, à Rege Richardo submonitus fuit ut se iudicio curiae ejus sisteret, responsurus ad ea quae contra eum Rex proponeret. 563. d. Eodem anno, in conventu Notinghamiae habito, die 31 martii, de fide laesa accusatus à Rege, episcoporum examini subijciendus judicatur. 566. b. Anno 1195, solutis Regi Richardo quinque millibus marcarum argenti, ad episcopatum suum redire permittitur. 575. a. Anno 1197, testis adhibitus est literis Richardi Regis, permutationem facientis cum ecclesia Rotomagensi ad acquirendam Andeliacensem insulam. 582. a. An. 1198, moritur, VI idus aprilis, in monasterio Beccensi. 588. c. 678. d.

Hugo de Puteaco, Dunelmensis episc. anno 1185, post colloquium Londoniis habitum cum Heraclio patriarcha Jerosol. Regem et patriarcham in Normanniam transfretantes comitatus est tempore Quadragesimae. 465. a. 626. b. Anno 1189, Richardo in Angliae Regem coronando ministravit. 493. e. 494. b. Eodem die, constitutus est summus Angliae justitiarius. 494. d. Cum verò turris Londoniensis tradita esset in manus Guillelmi de Longo-campo, Eliensis episcopi et Angliae cancellarii, mox animadvertit ipsum factum fuisse justitiarium, non

zelo justitiae, sed ut pecunia extorqueretur ab eo. 498. a. n. An. 1190, vocatus à Rege Jerosolymam profecturo, interfuit conventui in Normannia habito post Purificationem beatae Mariae, ubi Eliensis episcopus ejus loco constitutus est summus Angliae justitiarius. 499. c. Anno 1191, dissidium habuit cum Gaufrido Eborac. archiep. 536. d. Anno 1192, in Franciam missus est ad placandos R. E. cardinales, è Normannia turpiter repulsos. 546. a. 551. a. Anno 1193, operam ejus requirit Walterus Rotomagensis archiep. Angliae justitiarius, ad liberandum Regem in Germania compositum. 552. a-c. Eodem anno, bellum gessit Hugo contra Joannem Moretonii Comitem, pro Angliae Rege se gerentem. 556. a. Anno 1194, mense martio, castellum de *Tikehil* Comitis Joannis expugnatum tradidit Richardo Regi, in Angliam reduci. 564. e. et seq. Eodem mense, sedit in regali curia, in qua judicatum est Joannem demeruisse regnum, Dunelmensi episcopo sententiam pronunciantem. 565. e. 566. b. 720. e. Mense aprili, interfuit inaugurationi secundae Richardi. 556. e. Deinde Northumbriae comitatum, quem ab eo comparaverat, eidem sponte resignavit. 567. c. 571. e. Obiit anno 1195, mense martio. 677. c.

Hugo, prior Cartusiensium in Anglia, natione Gratianopolitanus, an. 1186 ordinatus est Lincolnensis episcopus. 628. b. Anno 1188, ab Henrico Rege in Franciam missus est, ad mitigandum Regis animum adversus Richardum Pictaviae Comitem exasperatum. 482. a. 671. b. Anno 1189, interfuit colloquio ad Feritatem-Bernardi habito de pace inter Franciam et Angliam Reges concilianda. 488. b. Eodem anno, Richardo ministravit in Angliae Regem coronando. 493. a. An. 1194, sedit in concilio Westmonasteriensi, in quo prolata anathematis sententia in Joannem Moretonii Comitem et fautores ejus. 564. c. Eodem anno, die 30 martii, interfuit regali curiae, in qua judicatum est Joannem demeruisse regnum. 565. e. Mense aprili, astitit inaugurationi secundae Richardi Regis. 566. e. Anno 1195, iudex delegatus à Papa, inquisitionem fecit in excessus Gaufridi Eborac. archiep. 574. e. Anno 1198, Richardo insolitum militare stipendium postulanti, solus inter episcopos parere detrectavit. 587. c. Sancte obiit anno 1201, XVI kal. decembris, 609. b. 659. e.

Hugo Fulcaudi, anno 1186, electus fuit abbas Sancti Dionysii. 20. a. 361. d. 422. d. Anno 1189, in Angliam missus fuit à Rege Philippo, ut interesset coronationi Richardi Regis. 493. a. Anno 1192, Regem è peregrinatione sua reducem, Deo et sanctis martyribus gratiarum actiones persolutorum, in ecclesia sua excepit. 36. c. 377. a. Anno 1195, ut pax inter Franciam et Angliam Reges conciliaretur, servandi pacti se pro Rege Philippo constituit fidejussorem. 578. e. Obiit anno 1197, IX kal. novembris. 47. e. 385. b. 422. e.

Hugo III, Dux Burgundiae, an. 1182 vel 1183, Philippi Flandriae Comitis partes adjuvans, Regis terras circa

Senonensem urbem infestabat. 425. b. 429. c. Vergiacum castrum, tamquam clientelae suae obnoxium, longà obsidione premens, inde anno 1185, à Philippo Rege propellitur. 15. b. n. 67. c. 357. d. 627. c. (ubi an. 1186). Existimans autem hoc facto injuriam imperio illatam, querimoniam suam ad Imperatorem pertulit. 627. c. Praeterea cum ecclesias insolitis exactionibus gravaret, Regis in se arma convertit, et ad resarcienda damna compulsus est. 15. c. et seq. 67. d. 129. e. et seq. 358. et seq. Anno 1188, itineri Jerosolymitano se devovit, crucesignatus. 25. b. 366. e. Anno 1189, conciliandae pacis inter Franciam et Angliam Reges sollicitus, Salmurium ad Henricum Regem se contulit. 489. c. Anno 1190, Messanæ, summam mille marcarum à Rege donatur. 31. d. 372. e. Anno 1191, die 29 julii, à Philippo Rege princeps exercitus Francorum in Syria constituitur, sub Angliam Rege militaturus. 526. c. Mense augusto, pacis sequester efficitur inter Richardum Angliam Regem et Conradum Montisferrati marchionem, Tyri principem. 527. c. Vigilia Nativitatis B. Mariae, è praelio prope Caesaream à Richardo Rege contra Saladinum commisso fugam se subduxit. 529. n. 641. c. Anno 1192, post Pascha, disceptationem habuit cum Richardo de praeficiendo regno Jerosolymitano marchione Conrado. 548. a. Post festum Nativitatis Sancti Joannis, habito cum Richardo colloquio de expugnanda urbe Jerusalem, ipse in patriam reversurus, ab eo cum Francis recessit. 540. n. 548. d. Eod. anno, obiit in urbe Acra. 35. a. 70. d. 166. b. 375. c. 549. b.

Hugo IV, Dux Burgundiae, Odonis III filius, anno 1226, Blanchae Reginae infensus, coronationi filii ejus interesse detrectavit. 768. e.

Hugo de Leziniaco IX, cognomento Brunus, Comes Marchiae, an. 1190, cum inter crucesignatos in exercitu Richardi Angl. Regis militaret, Messanæ juramento suo firmavit conventiones pacis cum Tancredo Rege sanctitas. 505. a. 507. n. 638. a. Anno 1196, cum Richardo adversus Francorum Regem prope Albemarlam praeliabatur. 175. c. Anno 1197, testis occurrit in literis Richardi Regis, permutationem facientis cum ecclesia Rotomagensi ad acquirendam Andeliacensem insulam. 582. a. An. 1201, infestus Joanni Angliam Regi, qui sponsam ei suam Isabellam Engolismensem abstulerat, icto cum Rege Philippo foedere, bellum contra eum exercet in Pictavia. 75. c. 189. a. 605. b. 610. c. n. 682. a. Anno 1202, partes amplexatus Arturi Britanniae Ducis, in Mirabellensi praelio capitur à Joanne Rege et in vincula conjicitur. 55. a. 190. et seq. 389. b. 682. a. Anno 1206, à Rege Philippo datus est Joanni Angliam Regi sponsor servandarum induciarum inter eos pactarum. 61. a. Anno 1214, die festo S. Trinitatis, facta cum Angliam Rege pace, eidem hominibus se obligat, nuptias quoque filii sui paciscitur cum Joanna Regis filia. 90. et seq. 713. b. Eodem anno, in exercitu Regis Joannis militabat, ad obsidendam

Nannetensem urbem properantis. 242. b. 402. a. Anno 1218, in auxilium christianorum Damietam obsidentium proficiscitur. 746. a. n.

Hugo Brunus de Leziniaco X, Hugonis IX et Mathildis Engolismensis filius, anno 1214, in conjugium à patre despondetur cum Joanna filia Joannis Angliæ Regis. 90. b. 713. c. Anno 1221, exercitui præficitur, quem Rex Philippus misit Amalrico de Monteforti ad recuperandas terras quas pater ejus Simon super Albigenes acquisierat. 774. d. Anno 1225, à Rege Ludovico in Wasconiam mittitur, contra Richardum Henrici Angliæ Regis fratrem, et commisso cum eo prælio, in fugam convertitur. 761. b. Is ducta in uxorem Isabellâ Engolismensi, Joanne Angliæ Rege viduatâ, per eam jus in Burdegalensem urbem, ratione donationis propter nuptias, acquisivisse traditur. 285. d.

Hugo de Castellione, Comes S. Pauli, anno 1226, coronationi Regis Ludovici IX interesse detrectavit. 768. e.

Hugo *Bardolf*, anno 1189, adjunctus fuit collega Hugoni, Dunelmensi episcopo, Angliæ justituario. 498. a. Anno 1190, à Richardo Rege datus est Tancredo Siciliæ Regi sponsor pacti inter eos Messanæ sanciti. 507. n. Anno 1191, redux in Angliam Waltero Rotomagensi archiep. associatus est in regimine regni. 514. n. 538. a. Anno 1193, ab inferendo Joanni Regis fratri, ad regnum aspiranti, bello se temperasse traditur. 555. d. Anno 1194, Eboracensem vicecomitatum à Rege venalem exponendum resignavit. 566. a. Eod. anno Northumbriæ comitatum, Regi ab Hugone Dunelmensi episc. resignatum, custodiendum suscepit. 567. c. 571. e.

Hugo de Bova, anno 1212, testis adhibitus est literis Joannis Angliæ Regis, quibus fœdus iniit cum Reginaldo Bononiæ Comite adversus Philippum Regem. 88. a. Anno 1213, missus ab Angliæ Rege in auxilium Ferrando Flandriæ Comiti, naves Philippi Regis in portu Dam dissipavit. 89. b. 401. d. 700. n. Anno 1214, Reginaldum Bononiæ Comitem prodicionis arguens, et ab eo vecordiae revinctus, è Bovinensi prælio fugâ se subduxit. 99. a. 267. b. 411. d. 716. b. 717. a. Vir strenuus, sed crudelis et superbus. 715. d.

Hugo de Gornaco, anno 1191, post expugnatam Acram, præfectus est à Rege Richardo partiendis inter Francos et Anglos captivis et manubiis. 524. c. An. 1192, missus à Richardo, rediit in Normanniam. 550. d. Anno 1193, in tractatu Meduntæ habito, mense julio, cum nunciis Richardi Regis, Philippus Hugonem liberum fecit tenendi terras suas vel à se vel à Richardo. 559. e. An. 1194, Hugonem inclusit Rex Francorum in induciis quas ministris Angliæ Regis concessit. 570. e. Anno 1196, Hugo transiit in hominium Regis Franc. vi pacti inter Richardum et Philippum initi, et terra quam habebat in Anglia data est Richardo de Vernone. 43. b. Anno 1197, occurrit inter juratores fœderis Richardi Regis cum Balduino Comite Flandriæ adversus Regem Philippum. 47. b. Anno 1200, transiit cum feodo

suo in clientelam Ludovici filii Regis Philippi, gratiâ nuptiarum ejus cum Blancha filia sororis Regis Joannis. 52. d. Anno 1202, terram ejus sibi subjecit Rex Philippus. 54. c. 187. e. 389. a. Anno 1203, Montis-fortis ad Rislam castellum, à Joanne Angliæ Rege acceptum, in manus Regis Philippi tradidit. 683. c. An. 1204, terras ejus excepit Rex Philippus à libertatibus et consuetudinibus concessis civibus Rotomagensibus. 58. c. Anno 1214, à Joanne Rege datus est Hugoni de Leziniaco sponsor pacti inter eos habiti. 91. a.

Humbertus de Bellojoco IV, terræ suæ ecclesias indebitis exactionibus opprimens, anno 1180, à Rege Philippo compellitur illata eis resarcire damna. 6. c. 66. b. 127. e. 350. e. 618. a.

Humbertus de Bellojoco V, anno 1226, præficitur à Rege Ludovico Narbonensi provinciæ, ab eo super Albigenes conquisitæ. 310. n. 422. b. 432. c. Anno 1229, electus fuisse dicitur Constantinop. Imperator, utpote nepos Balduini primi ex sorore. 310. n.

I.

INGEBURGIS, soror Canuti Danorum Regis, anno 1193, matrimonio jungitur Ambianis cum Philippo Francorum Rege, vigiliâ Assumptionis beatæ Mariæ, postridie in Reginam coronata. 38. c. n. 71. d. 379. b. 561. a. (ubi Botilda dicta). Mox Regi exosa, post dies 82 ab eo separata est judicio episcoporum propter consanguinitatem ejus cum priori Regis conjuge. 38. c. n. 71. d. 379. b. 561. b. n. 677. c. Sic repudiata, elegit moram facere Cisionis in Tornacensi territorio, non verò Suessionis. 645. c. Anno 1200, tempore Quadragesimæ, cum propter eam Francica terra interdicto fuisset supposita, Stampis à Rege inclusa est. 51. a. 387. c. 659. b. Eod. anno, pridie Nativitatis B. Mariæ, in gradum suum à Philippo Rege restituta est, in conventu apud S. Leodegarium in Ivelina silva habito ab Octaviano Ostiensi episc. A. S. legato. 608. c. n. (ubi malè scriptum in *Nivelle*). Rege nihilominus judicium fieri postulante de divortio, ipsa rem ad concilium Suession. deferri petiit, coram nunciis fratris sui agitandam. *ibid.* d. An. 1201, mense martio, interfuit Suessionensi concilio, et appellatione factâ ad Rom. Pontific. de Octaviano, antequam ille sententiam daret de divortio, à Rege Philippo abducta est, et in arctiori custodia servata. 53. d. 75. b. 388. a. 609. et seq. An. 1213, in gratiam et contubernium recepta est à Rege. 88. b. 400. c. 427. a. An. 1222, Philippi testamento ascripta est pro summa decem millium librarum Paris. 114. d. Anno 1224, interfuit Parisiis, cum Regina Blancha, publicis supplicationibus pro Rege Ludovico bellum gerente institutis. 305. e. 419. d.

Innocentius III, anno 1198, electus VI idus januarii Pontifex Romanus, XIX kal. martii presbyter ordinatur, et dominicâ primâ Quadragesimæ consecratur episc. 48. b. 384. c. 588. a. 657. b. 678. d. Statim post consecrationem suam, Romanos ab eod. donativa

exigentes et in ecclesiæ bona irruentes, excommunicatione percellit. 588. b. Eodem anno, mense augusto, legatum mittit in Franciam Petrum Capuensem, S. Mariæ in via lata diac. card. ad conciliandam inter Franciæ et Angliæ Reges pacem, et ad provocandos populos in auxilium christianorum Terræ sanctæ. 50. b. 74. a. 386. b. 592. a. Defunctâ eodem anno Constantiâ Siciliæ Reginâ, filium ejus Fredericum in suam recepit tutelam. 593. e.

An. 1199, dedit in mandatis Petro Capuensi, A. S. legato, ut ipse omnibus modis induceret Philippum Francorum Regem ad amovendam adulteram suam et resumendam uxorem legitimam; sin autem, daret interdicti sententiam in regnum Francorum. 596. b. Eod. anno, confirmavit electionem Othonis in Romanorum Imperatorem, et excommunicationis sententiam protulit in competitorem ejus Philippum Suaviæ Ducem. 598. d. Kal. junii, litem de jure metropolitico Turonensis archiepiscopi in minorem Britanniam diremit. 600. a-e. Die 27 decembris, præcepit quadragesimam partem reddituum ecclesiasticorum colligi in Terræ sanctæ subsidium. 601. et seq. 659. c. 681. c. Anno 1200, ab interdicti sententia, quam in terras Regis Francorum tulerat Petrus Capuensis, omnes crucis tesserâ signatos excepit. 603. b. Cùm autem nec sic Regis animus infringere, voluit interdicti sententiam relaxare, et Regis personam excommunicare, dicens: *Melius est ut unus patiatur, quàm ut tota gens pereat.* 603. b. Mediantibus autem Regis nunciis, concessit ut de divortio tractatus haberetur coram legatis Regis Danorum, et interim Rex adulteram amoveret, et uxorem legitimam revocaret. 603. c. 608. c. Anno 1201, decernit eos qui votum peregrinationis in Terram sanctam emisissent, compellendos ad iter aggrediendum cum Flandrensi, Campaniensi ac Blesensi Comitibus. 611. et seq. 681. c. Scriptis quoque ad Franciæ et Angliæ Reges literis, postulat collectionem fieri in terris eorum ad subveniendum terræ Jerosol. 614. c. 683. a. Anno 1203, Joannem Casemarii abbatem misit in Franciam legatum, ad reformandam inter Franciæ et Angliæ Reges pacem. 56. e. 76. e. 391. b.

An. 1208, ut de eligendo Cantuar. archiep. dissidiis monachorum finem imponeret, Innocentius Stephanum de Langton cardinalem eis ordinavit archiepiscopum. 687. a. Scriptis deinde ad Joannem Angliæ Regem literis, multis eum persuasionibus ad consensum inclinare tentavit. 687. b. Joanne minimè inflexo, sed minas intentante, Angliam ipse sub interdicto poni mandat, quæ sententia promulgata fuit ab episcopis X kal. aprilis sequentis anni. 688. b-e. Eodem anno 1208, misso in Franciam Gualone, S. Mariæ in porticu diac. card. sacram in Albigenes militarem expeditionem imperavit. 62. a. 394. a. 704. b. Anno 1209, excommunicationis sententiam protulit in Joannem Angliæ Regem. 690. b. Mense octobri, Othoni electo Rom. Imperatori coronam imposuit.

84. b. n. 397. b. Eundem Romanæ ecclesiæ res invadentem excommunicationis sententiâ ferit, et absolutis ab ejus fidelitate populis, exauctorat. 85. a. 397. e. 691. d. Anno 1211, ut Joannis Angliæ Regis pervicaciam frangeret, plebes illi subditas à vinculo fidelitatis absolvit. 692. c. Eod. verò tempore, vigente episcoporum Altissiodorensis et Aurelianensis cum Philippo Rege dissidio, licet ab eis interpellatus, consuetudines et jura regni violare formidavit. 82. d. 394. e.

Exauctorato Joanne Angliæ Rege, anno 1212, Innocentius Philippum Augustum invitavit ad capescendum Angliæ regnum, et indulgentias cruce-signatorum concessit iis qui eum ad hoc opus adjuvarent. 693. c. Pacis tamen formam præscripsit, cui si Rex Joannes assensum dare decrevisset, apostolicæ sedis gratiam poterat promereri. 693. d. et seq. Anno 1213, Nicolaum Tusculanensem episc. card. misit in Angliam ut dissensiones inter regnum et sacerdotium auctoritate apostolicâ reformaret. 710. a. Anno 1214, Nicolao Tusculan. potestatem dedit relaxandæ interdicti sententiæ in Angliæ regnum prolata. 713. d. Anno 1215, mense novembri, generale concilium celebravit Laterani. 109. b. 416. b. Ibi de restituendo in suis juribus Comite Tolosano tractatum habuit. *ibid.* Episcoporum quoque Galliæ querimonias de Roberto de Corçon A. S. legato, sibi donari petiit. 108. n. Anno 1216, misit in Franciam legatum Gualonem presb. card. qui Ludovicum Regis filium ab itinere suo in Angliam ad occupandum regnum deterreret. 109. d. 720. d. In eum transfretare volentem et fautores ejus excommunicationis sententiam protulit. 109. c. Ejus cum nunciis Ludovici colloquium Romæ habitum. 725-727. Regem quoque de favore filii sui suspectum habens, publicè excommunicatum, scriptis ad Senonensem archiepiscopum literis, denunciavit. 109. d. Interim dum sententias duras et intolerabiles contra Philippum Regem et contra regnum dictare cœpisset, in fata concessit, vitâ functus XVII kal. augusti. 110. a. n. 114. a. 739. c.

Insula in Flandria, anno 1191, post obitum Philippi Flandriæ Comitis, Mathildi uxori ejus data est in partem ipsius dotalitii. 542. n. Anno 1213, Insulam funditus evertit Rex Philippus propter perfidiam inhabitantium. 89. c. 136. d. 239. et seq. 402. a. 772. a.

Isaac, Ysakius, *Cursac*, filius sororis Manuelis Græcorum Imp. anno 1183, insulæ Cypri principatum adoritur. 443. c. An. 1191, captus à Richardo Angliæ Rege, argenteis vinculis constrictus ab eo abducitur. 33. e. 70. b. 374. a. 517. et seq. 640. b. 674. d. Anno 1195, moritur. 577. d. Depravati ejus mores. 446. c-e.

Isabella, filia Aimari Comitis Engolim. desponsa Hugoni Bruno de Lezinia-co, Marchiæ Comiti, anno 1200, à patre in conjugium traditur Joanni Angliæ Regi. 55. b. 75. c. 185. e. 389. b. 434. d. 605. b. 659. d. Mense octobri ejusdem anni, in Reginam coronatur. 609. b. Anno 1201, iterum

cum Rege coronatur, die Paschatis, IX kal. aprilis. 610. b. 680. d. Anno 1207, peperit filium suum primogenitum Henricum. 686. c. Sequenti anno, Richardum. 688. b.

Issoldunum. *Vide*, Eisuldunum.

Ivriacum, Ebriacum ad Euram fl. anno 1193, occupavit Rex Philippus. 167. e. Anno 1196, Philippo Ivriacum concessit habendum Richardus Rex Angliæ. 44. a. 576. d.

J.

JACOBUS de Avennis, anno 1188, itineri Jerosolym. se devovit. 25. c. 366. e. Anno 1189, applicuit Acram mense augusto. 163. d. 496. c. Anno 1191, præliando cum Sarracenis prope Cæsaream interfectus fuit mense septembri, vigiliâ Nativitatis B. Mariæ. 166. b. 513. a. 529. a. 530. c. 641. c. Jerusalem, anno 1187, à Saladino Damasci Soldano expugnatur die Exaltationis Sanctæ-Crucis. 24. d. 68. c. 146. b. 366. b. 462. d. 477. b. 481. a. 482. b. 631. d. Anno 1191, Jerosolymam obsedit mense decembri Richardus Rex Angliæ. 541. e. Anno 1192, post festum Nativitatis Sancti Joannis, cum Francis colloquium habuit Richardus de obsidenda usque ad ejus deditionem Jerosolyma. 548. d. Eod. anno, mense augusto, christianis data est facultas intrandi Jerosolymam, absque armis tamen. 643. e.

Joanna, Henrici II Angliæ Regis filia, Siciliæ Regina, anno 1190, fratri suo Richardo Angli. Regi cum dotalitio suo reddita fuit à Tancredio Siciliæ Rege. 31. d. 70. a. 167. d. 372. d. 504. b. 506. c. et seq. 637. e. et seq. An. 1191, in Syriam cum fratre navigans, dissipato navigio, perducta est Cyprum. 517. a. 638. c. Eodem anno, Acram à Cypro à fratre præmissa, illuc advenit die 1 junii. 519. b. Anno 1192, in patriam renavigans, prospero vento applicuit in Italiam. 644. b. Anno 1193, factâ Romæ sex mensium morâ propter metum Imperatoris, qui Richardum Regem in carcere tenebat, itinere terrestri perducta est à Raimundo Comite Tolosano usque in Pictaviam. 562. c. Anno 1196, eidem Raimundo nupsit. 579. c. Sequenti an. filium peperit Raimundum VII. 583. b. Anno 1198, in solemnitate Paschali, interfuit Cenomannis cum viro suo curiæ Regis Richardi. 588. c. Anno 1199, mortem obiit Rotomagi, mense septembri. 599. a.

Joanna, Flandriæ Comitissa, filia Balduini Imperatoris Constantinopolit. anno 1214, mense octobri, de liberando è carcere Ferrando conjuge suo tractatum habuit cum Philippo Rege. 104. e. et seq. 414. c. Anno 1225, Ludovici Regis auxilium implorat ad expellendum nebulonem quemdam qui se olim Balduinum Flandriæ Comitem gerebat, et multos deceperat. 308. et seq. 420. e. 759. d.

Joannes Anagninus, anno 1189, missus in Franciam legatus ad pacem conciliandam inter Franciæ et Angliæ Reges, interfuit colloquio ad Feritatem-Bernardi habito, ubi cum Francorum Regi minas intentasset, egregiâ ab eo responsione retusus est. 488. e. Mense decembri, cum in Angliam

applicuisset, primò non admissus, deinde Regis permissu receptus est. 497. c. 635. e. 672. e.

Joannes à Sancto-Paulo, presb. card. anno 1197, à Papa Cœlestino fuit postulatus ut ejus in locum sufficeretur. 586. b. Anno 1201, missus in Franciam legatus, ut de divortio Regis Philippi sententiam ferret, præfuit cum Octaviano, Ostiensi episcopo, Suessionensi concilio. 53. d. 388. e. 609. c.

Joannes *Cumin*, Dublinensis archiep. anno 1182, Natalis Domini festum egit Cadomi cum Henrico Angliæ Rege. 451. c. 452. n. Anno 1188, ab eodem missus est ad Richardum Pictaviæ Comitem, inquisiturus causas belli quod contra eum Rex Philippus susceperat. 480. n. 482. a. Anno 1189, Richardo ministravit in Angliæ Regem coronando. 492. e. 634. d.; item, anno 1194, in secunda ejus inauguratione. 566. e.; anno item 1199, Joanni in Regem coronando. 597. c.

Joannes Bellesmeius, anno 1163, consecratus Pictaviensis episcopus, anno 1183, ad Lugdunensem promotus est ecclesiam. 648. a. Anno 1194, abdicato episcopatu, Claram-vallem se recepit. 573. b. Eodem anno, in Angliam transiit, oraturus ad sepulcrum S. Thomæ. 648. a.

Joannes, filius Lucæ, Henrici Angliæ Regis clericus, an. 1181, Ebriocensi episcopatu ab eo donatur. 448. c. 451. c. Anno 1182, cum aliis curator designatus est testamenti ejusdem Regis. 662. c. Anno 1183, sedit in conventu episcoporum Cadomi habito, ubi excommunicationis sententia lata est in omnes qui pacem inter Regem et filios ejus impedirent. 455. a.; anno item 1188, in conventu Cenomannensi, ubi imposita omnibus decima pars reddituum unius anni in subsidium Terræ sanctæ. 478. c. Eodem anno 1188, ab Angliæ Rege missus est ad Philippum Regem, petiturus ab eo restitutionem damnorum Regi Angliæ inflictorum. 482. e. Anno 1189, in Angliam præmissus est à Richardo in Regem coronando. 492. a. Mense decembri, cum Rege rediit in Normanniam. 497. e. Anno 1190, iter Jerosol. aggressus cum Richardo, Pisis in morbum incidit mense augusto. 501. a. Mense octobri, paci conciliandæ inter Regem Angliæ et cives Messanæ operam impendit. 504. e. Mense novembri, fidejussor datus est Tancredio de servando pacto quod cum eo pepigerat Rex Richardus. 507. b. An. 1191, Berengariam Richardi sponsam in Reginam coronavit in insula Cypro. 518. e. Expugnatâ per christianos Acrâ, purificandis ecclesiis operam dedit. 524. e.

Joannes de Oxenford, Norwicensis episc. anno 1182, astitit Henrico Regi testamentum condenti. 662. a. Anno 1185, in Franciam ab Henrico missus est, ut interesset colloquio Philippi Regis de pace cum Philippo Flandriæ Comite tractatum habentis. 464. a. Anno 1189, interfuit inaugurationi Regis Richardi. 493. a. Anno 1190, sedit in comitiis à Richardo in Normannia habitis de ordinando, eo peregrinante, Angliæ regno. 499. c. Eodem anno, Richardum comitatus usque

Massiliam,

Massiliam, Romam se contulit, et à summo Pontifice voti relaxationem impetravit, sed à Rege summâ mille marcarum multatus fuit. 501. e. Anno 1199, interfuit inaugurationi Joannis Regis. 597. c. Sequenti anno, vivere desiit. 608. b.

Joannes de Gray, clericus domesticus Joannis Angliæ Regis, anno 1200, factus est Norwicensis episc. 608. b. 659. c. Anno 1201, interfuit coronationi Isabellæ Reginæ. 610. c. Anno 1208, ad Regis petitionem electus fuit ab una parte monachorum Cantuariensis archiep. 686. d. Anno 1212, militare subsidium adduxit Regi, ad repellendum ab Angliâ Philippum Franc. Regem, si applicare tentaret. 696. c. Anno 1213, testis occurrit in literis quibus Rex Joannes coronam suam resignavit Romano Pontifici. 699. b.; item in literis quibus Rex exulantes episcopos in Angliam revocavit. 701. n. Eodem anno, Romam missus, literas impetravit quibus Innocentius Papa latam in Angl. regnum interdicti sententiam relaxavit. 713. d. 714. d.

Joannes de Constantiis, Rotomagensis ecclesiæ decanus, anno 1191, absente Waltero archiepisc. cleri Normanniæ jura et libertates asseruit. 638. d. Anno 1192, ab excommunicationis sententia quâ eum Guillelmus Eliensis episc. perculerat, absolvitur à Papa Cœlestino. 544. e. Eodem anno, Rotomagensem urbem interdicto supposuit propter civium in clericos infestationes. 546. d. 548. n. An. 1196, XIII kal. novembris, ordinatus fuit Wigorniensis in Angliâ episc. 577. d. 579. c. 654. c. Anno 1197, testis adhibitus est literis Richardi Regis de facta cum Rotomagensi ecclesia permutatione, ad acquirendam Andeliacensem insulam. 582. a. 655. e. 656. b. Anno 1198, è vivis excessit. 593. e.

Joannes, filius Henrici II Angliæ Regis, Moretonii Comes, an. 1184, junctus fratri suo Gaufrido Britanniae Duci, bellum gerebat contra Richardum Pictaviæ Comitum. 466. b. Anno 1185, militaribus armis à patre donatus, mediâ Quadragesimâ, pridie kal. aprilis, in Hiberniam transfretavit ut Hiberniæ dominus vocaretur et esset. 464. e. 626. c. 665. e. Eodem anno, XVI kal. januarii, in Angliam revertitur. 627. b. Anno 1189, partibus fratris sui Richardi contra patrem adjunctus, eò majorem ei dolorem injecit, quò à patre plus cæteris amabatur. 490. n. Eo sepulto, terras suas recepit à Richardo. 491. b. Idibus augusti, in Angliam transit cum Richardo in Regem coronando. 492. a. Quarto kal. septembris, uxorem duxit filiam Comitis Glocestriæ, contra prohibitionem Balduini Cantuariensis archiep. quia erant in tertio gradu consanguinei. 492. d. Tertio nonas septembris, ante Regem coronandum procedebat, portans gladium quo erat accingendus. 493. d. Mense decembris, in augmentum patrimonii accepit à Richardo fratre suo comitatus Cornubiæ et Devonæ, Dorsetæ et Sumersetæ. 497. d. Eodem anno, per legatum Joannem Anagninum absolutus est ab interdicto quo Cantuar.

Tom. XVII.

archiep. terras ejus percusserat propter nuptias cum Glocestriæ Comitissa. 636. a.

Anno 1190, post festum Purificationis B. Mariæ, in comitiis à Rege Richardo in Normannia habitis, ubi Guillelmus de Longo-campo, Eliensis episc. institutus est summus Angliæ justitiarius, in Angliam intrare, Rege peregrinante, prohibitus est Joannes, sed poscente Alienorâ matre, postea redire permissus. 499. d. Anno 1191, post festum S. Joannis-Bapt. dissidium habens cum Guillelmo Eliensi episc. ab eo et magnatibus regni hæres pro reconciliatione declaratur, si Regem absque liberis obire contingeret. 536. b. Mense octobri, Guillelmum regni administrationi cedere, et ab Angliâ excedere compellit ob injuriam fratri suo Gaufrido Eborac. archiep. illatam. 537. d. et seq. 642 et seq. Concessâ verò civibus Londoniarum communiâ, eos sibi fidelitatis sacramento devinxit, salvâ debitâ Regi Richardo fide. 538. b. Anno 1192, mense januario, à Rege Francorum invitatus ut Alesiam sororem suam in uxorem acciperet, recepturus ab eo Normanniam et omnes terras Regis Angliæ cismarinas, ab Alienorâ matre sua transfretare prohibitus est. 542. d. et seq. 554. d. Interim captus Eliensis episcopi donis, conabatur cum Alienorâ ut ille in gradus pristinos restitueretur; sed acquiescens sanioribus consiliis, eundem iterum ab Angliâ recedere jussit. 543. b. 550. b.

Anno 1193, audito Regis fratris sui infortunio, Joannes appulsus in Normanniam, mense januario, à Normannis petiit jurari sibi fidelitatem tamquam domino. 554. d. Repulsam passus, tractatum habuit cum Philippo Franc. Rege, cui pro Normannia et cæteris fratris sui terris cismarinis hominio se obligavit, ne ille favorem suum Arturo Britan. Duci præstaret. 554. e. 644. c. Circa festa Paschalia redux in Angliam, homagia sibi de regno fieri postulat; sed obsistentibus justitiariis, castella sua munit, et cum illis bello contendit. 555. a-e. 675. e. Monitus à Rege Philippo ut sibi de fratre suo Richardo Imperatori conciliato caveret, mense julio in Franciam transfretavit, et Philippo adhæsit. 559. et seq. 676. b. Antequam autem in Franciam transiret, cum Huberto Saresberiensis episc. à Rege Richardo misso pacem fecit, datis et acceptis induciis usque ad festum S. Michaelis. 676. c. Interim in tractatu Meduntæ habito cum nunciis Angliæ Regis coram Rege Philippo, securitatem accepit de retinendis citra et ultra mare terris suis. 559. d. Hoc modo revocatus è Francia in Normanniam, cum castella ei sua tradere recusassent custodes, rursus ad Regem se Francorum contulit, qui tradidit ei castella de Driencourt et de Archis, vi pacti Meduntensis in manus Guillelmi Remensis archiep. posita. 562. b. 564. b.

Anno 1194, mense januario, missis ad Henricum Imp. nunciis, multam ei pecuniam obtulit, si fratrem suum diutius in carcere retinere, vel eum in manus Regis Francorum tradere voluisset. 562. d. Re divulgatâ, mense

februario ab episcopis Angliæ anathemate percussus, de omnibus tenementis suis statim spoliatus fuit. 564. d. Deinde in conventu Nottinghamiæ habito die 31 martii, Richardo fratre suo eum de infidelitate accusante, judicatum est eum demeruisse regnum. 566. b. Mense maio, agente Alienorâ Reginâ fratri suo reconciliatur, sed nullo ab eo castello vel terrâ aliquâ donatur. 568. c. 646. c. Mense junio, Rotomagum accessit, urbem defensus ab impugnatione Francorum Regis. 569. a. Occupatâ dolo Ebroicensi urbe, et trecentis Regis Franciæ satellitibus decollatis, capita eorum palis in circuitu urbis affixit. 71. e. 168. d. Eodem anno, Vallem-Rodolii cum Arundelli Comite et civibus Rotomagensibus obsidens, à Rege Philippo in fugam vertitur. 41. d. 72. a. 172. b. 381. b.

Anno 1195, Joannes à Richardo fratre suo in possessionem terrarum suarum restitutus, pro retentis castellis annuâ pecuniæ summâ donatur. 575. a. Anno 1196, castellum de Gamages expugnavit. 579. a. An. 1197, XIV kal. junii, impressione factâ in pagum Belvacensem, Philippum episcopum et Guillelmum de Merloto præliando cepit. 579. e. n. Deinde Milliacum Belvacensis episcopi castellum in terram prostravit. 580. a. An. 1198, Novum-burgum, à præsidiis Regis Philippi occupatum, combussit. 590. b. Anno 1199, à Philippo Rege fratri denunciatus, quòd novo fœdere illi se conjunxisset Joannes, terris suis cismarinis et transmarinis à fratre suo privatur. 594. e. Cum autem ipse innocentiam suam in curia Regis Franciæ defendere statuisset, nec ullus ad certandum cum eo procederet, majorem in fratris gratiam receptus fuit. 595. a.

Richardo fratre suo, eodem anno 1199, mense aprili, è vivis sublato, statim mittit in Angliam procuratores qui regni pacem tuerentur; ipse verò Chinonem profectus, fratris thesaurum à custodibus accepit. 596. c. Aggressus deinde Cenomanenses qui Arturo se dederant, misit eos in captivitatem, eversis eorum domibus cum castello et mœnibus urbis. 596. e. Paschalem solemnitatem egit in Andegavia apud Beauford. *ibidem*. Inde Rotomagum profectus, die festo Sancti Marci, VII kal. maii, gladio ductus Normanniæ accinctus fuit. 596. e. 658. a. Die Ascensionis Domini, V kal. junii, Londoniis in Regem ungitur et coronatur. 50. c. 183. e. 386. c. 597. c. 658. a. Reversus in Normanniam circa Nativitatem S. Joannis, inducias cum Francorum Rege pepigit usque in crastinum Assumptionis B. Mariæ. 597. e. 658. a. Interim Philippum Belvacensem episc. emisit è carcere, ne Normannia subjiceretur interdicto, acceptis tamen ab eo duobus millibus marcarum argenti. 598. b. Mense augusto, colioquium habuit inter Butavant et Guileton cum Philippo Rege, sed nullam gratiam apud eum invenit, quia nimis ipse Normanniam et alias terras occupaverat priusquam debitum ei hominium fecisset. 598. c. Cum autem Rex Franciæ plura ab eo requireret,

Nnnnn

quæ nullo modo Joannes concedere voluit, discordes ab invicem recesserunt. *ibid.* d. Mense octobri, occurrit cum exercitu Franc. Regi castrum Lavardinum obsidenti, et inde recedentem persequitur usque ad Cenomannensem urbem, quam occupat. 599. b. Tunc Chinonensis castelli custodiam abstulit Aimerico vicecomiti Thoarcensi, quam Rogero constabulario Cestriæ commisit. *ibidem.* Agente autem Petro Capuano, A. S. legato, eodem mense octobri, inducias cum Philippo Rege paciscitur usque ad sequens festum S. Hilarii. 51. a. 75. a. 387. b. 599. c. n.

Anno 1200, post Natale Domini Buri in Normannia celebratum, Joannes colloquium habuit inter *Andely* et *Gailon* cum Philippo Rege, ubi actum de matrimonio Ludovici Regis Franc. filii cum nepte ejus filia Regis Castellæ, &c. 601. a. Post colloquium transfretavit de Normannia in Angliam, et cepit de unaquaque carrucata totius Angliæ tres solidos de auxilio, ad solvendam principi Ludovico pactam 30 millium marcarum summam. 601. b. 605. a. Celebratâ Wigorniae Paschali solemnitate, mense aprili rediit in Normanniam. 603. d. Mense maio, habito cum Francorum Rege inter *Butavant* et *Guleton* colloquio, pacem prius formatam confirmavit, et nuptiis Ludovici cum Blancha de Castella apud *Portmort* celebratis interfuit. 51. et seq. 75. a. 184. d. 387. d. 426. b. 430. d. 603. e. 659. b. In colloquio subinde Vernone habito, concessit Rex Franciæ ut Arturus ei hominum faceret de Britannia et aliis terris suis, sed ipse Arturum in custodia sua retinuit. 604. a. 658. b. Postulante interim Othone electo Rom. Imp. donasibi à Richardo facta, reddere Joannes non adquevit propter jusjurandum quo erga Franciæ Regem tenebatur, quod nullum ei faceret auxilium adversus Philippum Suaviæ Ducem. 604. b. Habens autem in proposito ducere in uxorem filiam Regis Lusitaniæ, honorabiles illuc viros ad eam perquirendam transmisit. 659. d. Interim verò, dissoluto per Heliam Burdeg. archiep. priori ejus cum Comitissa Glocestriæ matrimonio, consilio Regis Franc. uxorem accepit Isabellam Comitissæ Engolismensis, desponsam prius Hugoni Bruno de Leziniaco, Marchiæ Comiti. 55. b. 185. e. 389. b. 605. a. 659. d. Eodem anno, dum Joannes moram faceret in Francia, tractatum habuit cum Raimundo Comite Tolosano, cui, salvo hominio, confirmavit terras olim à Richardo Rege traditas in dotem Comitissæ Joannæ. 608. a. Acceptis quoque à Waltero Rotomag. archiep. 600 libris Andegav., terras ei confirmavit à Richardo pro acquirendo Andeliacensi dominio concessas. 608. b. Ab Andegavensibus autem, de fide sibi servanda, 150 cepit obsides, quos misit in custodiam. 608. a. Mense octobri, post completa negotia sua in Francia, transivit in Angliam, adducens secum Isabellam et cum ea coronatus est Westmonasterii VIII idus ejusdem mensis. 609. b. 659. d. Mense novembri, visitavit Hugonem Lincolnensem episc.

in extremis vitæ agentem, et confirmato ejus testamento, promisit se de cætero rata habiturum rationabilia prælatorum testamenta. 609. b. Ad mandatum quoque Innocentii Papæ concessit in subsidium Terræ sanctæ quadragesimam partem reddituum suorum unius anni, præcepitque ut omnes laici terrarum suarum simili modo eleemosynam facerent. 614. d.

An. 1201, IX kal. aprilis, celebratâ Cantuariæ solemnitate Paschali, ubi cum Regina coronari voluit, Comites et barones Angliæ submonuit ut equis et armis essent parati ad transfretandum cum eo ad Pentecosten, quia Pictaviæ proceres ipsi infensi propter subreptam Hugoni de Leziniaco Isabellam, adversus castellorum suorum custodes prævaluerant. 610. c. 660. a. 680. c. Mandavit autem senescallo Normanniæ, ut ipse interim *Driencort* quod Rex Richardus dederat Radulfo de *Issudun*, fratri Hugonis Bruni Marchiæ Comitis, obsidione vallaret. 710. c. Præmissis in Normanniam agminibus suis, mense maio post Pentecosten, ipse cum Regina naves ascendit, et licet cum labore in Normanniam applicuit. 611. b. 660. a. 681. b. Pridie kal. junii, habito cum Philippo Rege colloquio prope Andeliacum, bene inter eos convenit, nemine colloqui eorum conscio, et post triduum, à Rege Francorum invitatus Joannes accessit Parisios, in Regis palatio exceptus et honorificè procuratus. 53. e. 75. b. 388. c. 611. b. 681. b. Inde Chinonem profectus, Berengariæ viduatæ conjugii fratris sui Richardi de dote sua satisfecit. 612. c. n. Eodem anno, cum stipatus viris arte bellandi in duello, frustra barones Pictaviæ de prodicione in curia sua responsuros appellasset, ad eorum impetum comprimendum constituit Robertum de *Turnham*, Pictaviæ procuratorem. 613. c.

Anno 1202, celebrato Argentonii Natalis Domini festo, tempore Quadragesimæ, VIII kal. aprilis, colloquium habuit cum Philippo Rege prope Andeliacum in loco dicto *Gulet*. 660. c. 681. d. Interpellatus ut Arturo Brianniæ Comiti redderet terras omnes transmarinas, quas tenebat, Normanniam, Turoniam, Andegaviam atque Pictaviam, id se minime facturum respondit. 681. d. Monitus autem ut quindecim diebus post proximum Pascha hominum ei de Pictavensi atque Andegavensi comitatibus, necnon et de Aquitaniæ ducatu faceret, nec obtemperasset, bello ab eo lacesitus est in Normannia. 54. c. 75. c. 186. et seq. 389. a. Philippum, expugnatis jam pluribus castellis ac municipiis, Radepontem obsidentem retrocedere compulit. 681. d. Ipse autem Alencionensem urbem obsidens, inde à Philippo Rege fugatur. 76. d.; item à castro *Bruerolles* quod obsiderat. *ibid.* e. Inde opem laturus matri suæ Alienoræ in turri Mirabellensi obsessæ, commisso campestri prælio cum Arturo et Pictonibus, victoriam reportavit, et captos Arturum, necnon Hugonem atque Gaufridum de Leziniaco, in vincula conjecit. 55. a. 76. c. 191. e. et seq. 389. b. 682. b. Turo-nensem urbem, à Rege Franciæ prius

incensam, penitus destruxit. 55. b. 76. c. 389. b. Guidonem quoque Lemovicensem vicecomitem haud multò post cepit. 55. b. 389. b. In Britanniam ingressus, Dolum cepit, Filiceries et totam illam terram vastavit. 77. a. Falesiæ, ubi Arturus servabatur, cum eo egit ut, spretis Regis Franciæ promissis, secum conciliaretur: abnuentem autem, Rotomagum perducere jussit, sub arctiori custodia recludendum. 682. d. Mortem ejus sitiens, cum ministros sceleris non inveniret, ipse suis manibus Arturum neci tradidit, vel tradidisse fama fuit. 193 et seq. 682. e. n. 725. b.

Anno 1203, Joannes, celebratâ Cadomi Natalis Domini solemnitate, postpositis incursionibus bellicis, totus se somno et deliciis dabat, dum Rex Francorum urbes et castella ejus occuparet. 683. b. Citatus ob Arturi necem ut curiæ Regis Francorum se sisteret, saluum à Rege conductum eundi et redeundi postulavit: quo concessio, cum non comparuisset, judicio parium datâ in absentem sententiâ, ad mortem damnatus fuit. 721. a. 725. d. et seq. Cum autem imparem resistendo Franciæ Regi se videret, in Angliam se recepit mense decembri, die festo Sancti Nicolai. 209. e. n. 684. e. Anno 1204, postridie Circumcisionis, convocatis Oxoniæ magnatibus Angliæ, accepit de quolibet scuto duas marcas et dimidiam. 684. d. Anno 1205, in Franciam transiturus, navem ascendit idibus julii, sed die tertiâ, mutato proposito, in Angliam rediit, ut infinitam pecuniam à militibus et viris religiosis acciperet. 685. c.

An. 1206, gravi congregato exercitu, in hebdomada Pentecostes, VII kal. julii, naves ascendens, Rupellam applicuit VII idus julii. 60. c. n. 81. b. 218. a. 393. c. 427. a. 685. d. Icto cum Aimerico vicecomite Thoarcensi fœdere, de incolis terræ securus effectus, Andegavensem urbem cepit, Nannetense territorium ac Redonense vastavit et incendit, denique Montis-Albani castellum expugnavit die festo S. Petri ad vincula. 60. c. 81. b. 393. c. 685. e. Philippo Rege vicem ei in Pictavia rependente, mense octobri biennales inducias postulavit et accepit. 60. d. et seq. 81. c. 393. d. 686. b. Eodem anno, in Angliam applicuit pridie idus decembris. 686. b. Anno 1207, in Purificatione B. Mariæ, tertiam decimam partem cepit ex omnibus mobilibus tam laicorum quam virorum ecclesiasticorum, cunctis murmurantibus, sed contradicere non audentibus, præter Gaufridum Eboracensem archiep. 686. b. Eod. anno, Othonem Imperatorem ad se venientem gaudenter excepit, et auxilium promittentem ad recuperandas amissas in Francia terras, quinque millibus argenti marcis donavit. 686. c. n.

Anno 1208, molestè ferens Stephanum de Langetuna, cardinalem, ab Innocentio Papa fuisse absque suo assensu in archiepiscopum Cantuar. ordinatum, Cantuarienses monachos de Anglia expellit. 687. c. Missis deinde Romam nunciis, multas in Romanam curiam minas intentat. 687. e. et seq. Angliâ interdicto

suppositâ, praelatos de regno expellit, et clericorum bona occupat; ne autem magnates à se quoque deficerent, ob-sides ab eis exigit. 688. et seq. Anno 1209, celebratâ Bristolli Natalis Do-mini festivitate, capturam avium in-terdixit per totam Angliam. 689. e. Conventus deinde ab Henrico Saxo-niâ Duce, pecuniâ vim per eum transmisit Othoni Imp. *ibid.* e. n. Interea excommunicationis sententiâ perstrictus ab Innocentio Papa, am-pliùs desævii in observatores senten-tiâ. 690. et seq. Anno 1210, Judæos omnes comprehendi jussit, ut variis tormentis afflicti, de pecuniis suis Regis facerent voluntatem. 691. b. Anno 1211, profectus in Walliam VIII idus julii, subjugatis sine con-tradictione Regibus terræ et nobili-bus, cum prosperitate et obsidibus reversus est die Assumptionis beatæ Mariæ. 691. e. Post hæc Norhamtoniæ colloquium habuit cum nunciis domni Papæ, Pandulfo et Durando, de re-vocandis exulantibus episcopis, qui-bus reditum quidem permisit, sed honorum restitutionem negavit. 692. a. Itaque ab Innocentio Papa exaucto-ratur, absolutus ab ejus fidelitate sub-ditis ei populis. 692. c. Anno 1212, Alexandrum Regis Scotorum filium militari cingulo donavit, tempore Quadragesimæ. 692. e. Mense maio, traditis Reginaldo Boloniæ Comiti trecentis libratibus terræ in Anglia, ho-minio sibi eum et fidelitatis sacra-mento adversus Franciæ Regem obli-gavit. 87. d. 228. et seq. 399. e. 692. b.

Anno 1213, pervulgatâ dejectionis sententiâ in eum datâ, edoctus An-gliæ regnum Philippo Regi traditum, ut excensionem ejus in Angliam obsis-teret, mense martio, bellicos apparatus fecit in portibus Angliæ. 695. e. et seq. Habito interim, die 13 maii, cum Pandulfo, R. E. subdiacono, apud Doveram colloquio, ad satisfaciend-um Deo et ecclesiæ, antequam è solio deturbaretur, se inclinavit. 696. e, et seq. Die 15. maii, vigiliâ sci-licet Ascensionis Domini, quâ die dejectionis sententiâ Romæ confir-manda erat, coronam suam cum regnis Angliæ et Hiberniæ in manus domini Papæ resignavit, et exulantes episcopos in Angliam redire permisit, recepturos ablaturum restitutionem. 89. d. 233. et seq. 400. c. 698. et seq. Eodem anno, opem laturus Raimundo Comiti Tolosano adversus Simonem de Monteforti, militaria ei subsidia ex Aquitania misit. 225 et seq. In-structâ etiam classe in auxilium Fer-randi Flandriæ Comitis, bello à Rege Philippo lacessiti, naves ejus in portu *Dam* dissipavit. 89. b. 234-237. 401. d. 700. c. n. Eo successu animatus, im-mensum congregavit exercitum, ut in Pictaviam transfretaret, Philippum in Flandria agentem è tergo infestaret, et amissas terras recuperaret; sed magnates ejus ipsum sequi detrecta-runt, nisi priùs ab excommunicationis vinculo solveretur. 701. b. Itaque revocatis in Angliam exulantibus episcopis, mense julio, die festo S. Margaretæ, Wintoniæ ab eis ab-solutus est. 701. c. n. Juravit autem quòd bonas leges antecessorum suo-rum, et præcipuè leges Edwardi

Tom. XVII.

Regis instauraret, et iniquas destrue-ret, &c. 702. a. Mense augusto, volens in Pictaviam transfretare, sed à militibus, qui eum exspectando omnem pecuniâ suam consumpse-rant, derelictus, solus cum familia naves ascendit, et post triduum cum Gerseam insulam applicuisset, in Angliam reversus est. 702. c. Ag-gressurus autem magnates qui ab eo recesserant, per Stephanum Cantuar. archiep. prohibitus est vi præstiti ante absolutionem sacramenti. 702. d. Ge-mebat adhuc sub interdicto eccle-siastico Anglia. Ut autem ejus relaxa-tionem Rex impetraret, die 2 octo-bris, tractatum habuit cum Nicolao Tusculano episcopo A. S. legato, de resarciendis damnis clero Anglicano illatis; et sequenti die chartam inno-vavit, quâ regnum suum à Romana ecclesia tenendum concesserat. 710. et seq. Eodem anno, pœnitentiâ ductus quòd cum Romana ecclesia pacem fecisset, ad Murmelinum Sarraceno-rum in Hispania Regem, legatos mi-sisse traditur, significans quòd, ab-jectâ lege christianâ quam vanam re-petebat, legi Mahometi fideliter ad-hæreret, et regnum Angliæ ab eo teneret sub tributo. 706. et seq.

Anno 1214, Rex Joannes magnam pecuniâ vim misit in Flandriam, præ-cipiens militiæ suæ principibus ut Regis Franc. terras incursione bellicâ devastarent: quod et factum est. 712. a. Terra namque Comitis Ghisnensis ferro et flammis contrita est; Bulce-nium castrum prostratum; Aria igne consumpta, terraque principis Ludovi-ci partibus in illis gravi depopulatione afflicta. 712. a. 721. d. Missis quoque Romam pro impetranda interdicti re-laxatione nunciis, initio Quadragesi-mæ Rupellam cum exercitu appulit, et statim quamdam Pictaviæ partem occupavit. 90. a. n. 242. b. 402. a. 712. b-e. Diebus Pentecostes, bellum gerens cum Comitibus Marchiæ et Au-gi, Gaufrido de Leziniaco Mirabelli atque Voventi abstulit castella. 713. b. Compositâ autem cum eis pace, pactis etiam filiæ suæ Joannæ nuptiis cum filio Comitis Marchiæ, plures sibi Aquitanicæ procures reconciliavit. 90. b. 242. b. 402. a. 713. c. Inter-im, ut ab A. S. legato relaxationem impetraret interdicti, die 17 junii, ad resarcienda illata ecclesiis damna se obligavit juxta formam ab Innocen-tio Papa præscriptam. 714. c. Deinde instaurato cum auxilio Pictavensium bello, Nanneticam urbem ultra Lige-rim obsessurus accessit, et commisso cum Francigenis prælio, Robertum Comitis Drocensis filium cum aliis ab-duxit captivum. 91. c. 242. d. et seq. 402. b. 715. b. Inde in Andegaviam progressus, occupavit Bellumforte, Uldonem, Anderesium, et ipsam urbem Andegavensem. 91. b. 402. b. Munitâ Andegavensi urbe, obsidium posuit circa Rupem-monachi, sed metu properantis Ludovici Philippi Regis filii, inde fugâ se subduxit. 92. e. et seq. 244-247. 403. d. et seq. 427. b. 715. c. Interea profligatis à Rege Phi-lippo copiis suis in Flandria, mense septembri, Joannes post Bovinense prælium quinquennales ab eo impetra-vit inducias. 103. e. et seq. 415. b.

428. a. 717. c. His ita gestis, rediit in Angliam Rex Joannes, xv kal. novembris. 717. d.

Anno 1215, ut ab infestatione bar-onum, pristinas libertates inclaman-tium, tutum se præstaret Joannes, die Purificationis B. Mariæ crucis signa-culo, quasi Jerosolymam profecturus, se munivit. 108. b. 718. b. Missis ad Philippum Regem nunciis, venun-dari sibi postulavit quamdam terræ partem, quam Rex super eum bello acquisierat. 108. b. Impetratâ verò ab Innocentio Papa juramenti dispen-satione quo se regni baronibus obli-gaverat, eorum denuò in se arma concitavit. 108. e. Anno 1216, mense maio, littus maris cum armatorum immensâ multitudine custodiebat, ut Ludovico Philippi Regis filio in An-gliam adventanti se opponeret. 110. b. 722. b. Quoniam verò alienigenis stipendiariis et militibus transmarinis fuit vallatus, veritus ne fortè ipsum in discrimine belli relinquentes, illi ad Ludovicum se transferrent, præ-elegit ad tempus recedere, quàm du-bium certamen inire. Itaque commissâ Huberto de Burgo Dovorensis castri custodiâ, ad Angliæ interiora se re-cepit. *ibidem.* Ille autem, dum Franci et barones Dovorense et Windesho-rense castella obsiderent, terras baro-num cum exercitu suo deprædabatur. 728. c-e. Interim, amissis fortuito casu impedimentis suis bellicis, in tristitiam prolapsus et febrim, morti occubuit die 19 octobris. 110. c. 114. b. 275. d. 729. e. et seq. Mores ejus et indoles. 693. b. 707. et seq. *Per pedes Dei* jurare solitus. 706. b.

Joannes Briennensis, Rex Jerusalem, anno 1216, expeditionem aggressus contra Sarracenos, variâ fortunâ cum eis decertat. 733. a-e. Anno 1218, susceptâ in Ægyptum expeditione, Damietam urbem quasi per miraculum expugnavit. 743. d. et seq. An. 1219, in prælio cum Sarracenis mense augus-to, juxta Damietam commisso, igne Græco penè fuit consumptus. 749. c. Anno 1222, ut Pelagio A. S. legato morem gereret, expeditionem aggre-ditur ad interiora Ægypti, et in an-gustiis positus propter inundantes aquas, Damietam tradere compellit-ur Saphadino Babylonis Soldano. 754. et seq. 775. b. Eodem anno, summâ trium millium marcarum ar-genti donatus fuit à Rege Philippo testamentum condente. 115. a. 416. e. Anno 1223, in Angliam appulit circa octavas apostol. Petri et Pauli, auxi-lia postulaturus ad subsidium Terræ sanctæ. 758. c. Mense julio, interfuit exequiis Philippi-Augusti. 116. a. 281. d. 416. e. 423. b. Mense augusto, astitit Ludovico VIII Remis in Re-gem coronando. 302. b. 417. c. Anno 1224, ad S. Jacobum de Gallecia profecturus, dominicâ primâ Quadra-gesimæ baculum peregrinationis acce-pit Turonis. 303. c. 419. a. Eo in itinere uxorem accepit Berengariam sororem Regis Castellæ. *ibidem.*

Joannes, Bellimontis ad Isaram Comes, anno 1214, Philippo Regi strenuè in Bovin. prælio militavit. 96. a. 258. a. 259. a. 407. d. 408. c.

Joannes, Pontivi Comes, anno 1187, inimicitias exercebat cum Philippo

Nnnnn ij

- Flandriæ Comite. 687. c. Obiit anno 1191, in exercitu christianorum Acram obsidentium. 512. c.
- Joannes I, Comes Vindocinensis, anno 1189, in exercitu Regis Philippi militans, à Castri-duni vicecomite in insidiis posito, graviter vulneratur. 489. b. ubi Gaufridus perperam dictus. Anno 1191, moritur in urbe Acra. 166. a. 512. d.
- Joannes, frater Guillelmi de Barris, anno 1198, stipendia faciens Regi Philippo, Gisortii demersus in flumen extinguitur, mense septembri. 590. b.
- Joannes marescallus, anno 1189, ministravit Richardo in Angliæ Regem coronando. 493. c. Anno 1216, interfuit inaugurationi Henrici, filii Joannis Regis. 730. e. Anno 1217, pro eo contra Francos militavit in Lincolnensi pugna. 737. a. Eodem anno, littori maris præpositus fuit ad impediendum Francorum adventum. 740. b. Anno 1226, à Rege missus est ad episcopos Westmonasterii congregatos, inhibente ne quodcumque laicum feodum Romanæ obligarent ecclesiæ. 763. c.
- Joannes de Pratellis, an. 1193, mense julio, tractatum habuit Meduntæ cum Philippo Francorum Rege de pace inter eum et Richardum Angliæ Regem concilianda. 559. et seq. Anno 1200, à Joanne Angliæ Rege datus est Philippo sponsor servandi pacti cum eo sanciti. 53. b. Anno 1204, Guillelmum filium suum obsidem dedit Regi Philippo de Rotomagensi urbe ei reddenda. 58. b. Anno 1207 vel 1208, cum de jure regio in eligendo Rotomagensi archiepiscopo, quæstio moveretur, unus fuit ex juratis testibus, qui veterem consuetudinem propalarunt. 623. n.
- Joannes de Roboreto, anno 1204, à Rege Philippo datus est civibus Rotomagensibus fidejussor servandi pacti de modo reddendæ urbis. 59. a. Anno 1214, in Bovinensi prælio à latere Regis in prima fronte exercitus militabat. 95. c. 250. d. 406. e. Eo in conflictu Reginaldum Boloniæ Com. equo dejectum cepit. 99. b. 269. b. 412. a.
- Jocelinus Bathoniensis episc. an. 1208, ab Anglia recessit ad declinandam Joannis Regis iram adversus episcopos conceptam ob interdicti sententiam in regnum prolatam. 689. a. Anno 1216, coronam imposuit Henrico Joannis Regis filio, in Regem consecrando. 731. a.
- Joppen in Syria, anno 1187, post prælium ad Tiberiadem commissum, occupavit Saladinus. 476. d. 481. a. Anno 1188, Joppe capta est à Margaritho Siciliæ admirato. 484. e. Anno 1191, expugnata fuit à Richardo Angliæ Rege. 164. e. 529. c. 530. b. 641. d. Anno 1192, cum in potestatem Sarracenorum recidisset, eam Richardus de manibus eorum eripuit. 548. e. 549. a. 643. d. Anno 1197, cessit in potestatem Saphadini, qui 20 millia christianorum in ea trucidavit. 584. d.
- Jordanus Fossæ-novæ abbas, presb. card. S. Anastasiæ, anno 1192, missus in Normanniam legatus ad litem dirimendam inter Walterum Rotomag. archiep. et Guillelmum de Longocampo, Eliensem episc. Gisortii ab ingressu Normanniæ repulsus est. 545. d. 551. a. Cum autem interdicti sententiam dare in Normanniam recusasset, à Rege Philippo è Francia recedere coactus fuit. *ibid.* e. Anno 1197, unus erat ex cardinalibus qui ad summum avebant pontificatum. 586. c.
- Judæi, anno 1180, mense februario, rebus suis mobilibus per totam Franciam, jubente Rege Philippo spoliati, aliquantulum respirarunt. 6. a. 126. c. 350. c. 617. b. Anno 1182, è regno Franciæ expelluntur, die Nativitatis S. Joannis-Baptistæ. 9. c. 66. d. 126. d. 353. e. et seq. Anno 1189 et seq. in Anglia interneconi dantur. 636. c. Anno 1292, mense martio, Rex Philippus igne damnavit plusquam 80 Judæos, qui christianum spinis coronatum apud Braiam patibulo suspenderrant. 36. d. 71. a. 377. b. 767. e. (ubi pro *apud Braiam*, legendum *Brianam*.) Anno 1198, mense julio, Rex Philippus Judæos reduxit Parisios contra omnium opinionem et ipsum Regis edictum. 48. e. 73. e. 385. c. 605. a. (ubi emendandus annus 1200.) Anno 1206, Philippus legem dedit ad restringenda eorum fœnora. 426. e. n. Anno 1209, Judæi per universam Galliam capti sunt. 427. a.
- Juhellus, Juchellus de Meduana, vicecomes Sanctæ-Susannæ, anno 1189, Richardo Pictaviæ Comiti adversus patrem rebeli adhæsit. 490. c. Anno 1198, à Richardo Rege datus est Balduino Flandriæ Comiti sponsor fœderis inter eos adversus Regem Philippum sanciti. 47. c. An. 1209, Philippi exercitum duxit in Britanniam ad expugnandum locum *Guarplic* dictum. 82. c. 394. c. An. 1214, Philippo Regi fidem suam illibatam servavit, aliis ad Angliæ Regem in regione illa conversis. 102. d. 413. d. Eodem anno, fidejussor fuit induciarum inter Franciæ et Angliæ Reges Chinone pactarum. 104. e.

L.

LEMOVICENSIS urbis castellum, anno 1183, penitus destruxit Henricus II Rex Angliæ, post obitum filii sui Henrici. 456. c.

Lensium castrum in Flandria, ad dominium Ludovici Regis Franc. filii pertinens, an. 1214, à satellitibus Joannis Angliæ Regis vi armorum capitur. 712. b. 721. d.

Leonum castellum in Vilcassino cepit, anno 1193, Rex Philippus. 167. e. Illud, an. 1202, Joanni Angliæ Regi abstulit Philippus. 187. e. 681. d.

Leopoldus V, Dux Austriæ, an. 1191, à Richardo Angliæ Rege injuriam passus, è Syria recessit. 36. c. 71. c. 376. e. 675. d. Anno 1292, XIII kal. januarii, Richardum prope Viennam delitescemtem cepit. 37. c. 378. b. 549. e. 644. b. 675. c. Anno 1193, feriâ tertiâ post Ramos palmarum, Richardum in manus Henrici Imp. tradidit. 37. d. 72. b. 378. c. 551. c. 644. c. Eod. anno, in tractatu Wormatiæ habito, die apostolorum Petri et Pauli, de lytro Richardi Regis solvendo, nuptias insuper cum eo pepigit filii sui Frederici et Aenoræ, filiæ Gaufridi Britannæ Ducis. 558. c. 573. d. Anno 1194, mense februario,

Richardo se pro annua pecuniæ summa obligavit adversus Philippum Francorum Regem. 563. e. Obiit eod. anno, post Natale Domini, ex vulnere in crure accepto pede truncatus. 574. a. 650. a. Antequam moreretur, acceptam ab Angliæ Rege pro lytro pecuniam reddendam præcepit, ut ab excommunicationis vinculo absolvi mereretur. 574. c.

Leopoldus VI, Dux Austriæ, an. 1210, se ab obsequio Othonis Imp. ab Innocentio III exauctorati, retraxit. 85. a. 397. e. An. 1216, inter cruce signatos militabat in exercitu Joannis Regis Jerosolymitani. 733. a. 735. a. Anno 1218, expugnandæ urbi Damietæ operam suam contulit. 743. e. et seq.

Lincolniæ vicecomitatum, anno 1194, abstulit Richardus Rex Angliæ Gerardo de Camvilla. 566. a. An. 1216, Ludovicus Regis Franc. filius tradidit illum Gilleberto de Gant. 727. e. Lincolnæ, anno 1217, XIV kal. junii, sabbato in hebdomada Pentecostes, commissum est prælium, in quo Franci ab Anglis superati sunt. 110. e. 767. e. et seq.

Locharum castellum, anno 1193, in manus Philippi Regis nomine pignoris tradiderunt Richardi Angliæ Regis ministri, dum ille teneretur in vinculis. 560. b. 647. a. Anno 1194, Locharum castellum Philippo habendum concessit Joannes Moretonii Comes in tractatu Parisiis sancito. 39. c. Eod. anno, à Richardo Rege captum fuit die festo S. Barnabæ. 41. a. 380. c. 568. e. 647. b. Anno 1205, Joanni Regi illud abstulit Rex Philippus, et Drogoni de Melloto habendum concessit. 59. d. n. 80. e. 217. d. 392. d.

Londoniarum urbs, à Bruto fundata, Trinovantum ab eo appellata est, seu Nova-Troja. 17. a. Londoniensibus, anno 1191, communiam concessit Joannes Moretonii Comes, eosque sibi obligavit hominio, salvâ debitâ Richardo Regi fide. 538. b. An. 1216 et seq. Ludovico Regis Philippi filio adhæserunt adversus eundem Joannem Regem. 110. b. 722. b. et seq.

Losdunum in Pictavia Rex Philippus, anno 1203, concessit jure hæreditario possidendum cum senescallia Pictaviæ Aimerico vicecomiti Thoarcensi. 81. a. n. Anno 1206, Losdunum munivit Rex Philippus adversus irruptiones Joannis Angliæ Regis. 60. c. 393. c.

Lucius III Papa, Hubaldus Ostiensis episc. card. an. 1181 succedit Alexandro. 448. d. 619. a. Anno 1193, cum Romanis dissidium habens, Româ excessit, et adjutus ab Imp. Frederico cum eis bellum gerebat. 458. b. Anno 1184, acceptis à principibus christianis pecuniarum subsidiis, cum Romanis pacem fecit. 459. b. n. Eodem anno, die 4 novembris, colloquium habuit Veronæ cum Imperatore de ferendo auxilio christianis Terræ sanctæ. 625. a. Anno 1185, è vivis excessit, VII kal. decembris. 465. c. 627. b. 666. b.

Ludovicus VII Rex Franc. cum pater esset plurium filiarum, anno 1165, desideratum regni successorem precibus suis impetravit. 4. b. 65. c. 348. b. Anno 1179, cum episcopis et regni principibus egit de coronando in

Regem Philippo filio suo. 4. d. 123. e. 348. e. 438. d. Cum interim Philippus gravem in morbum incidisset, pater filii sospitatem impetraturus, mense augusto, peregrinationem ad tumulum S. Thomæ Cantuar. suscepit, et monachis regali munificentia donum obtulit. 124. et seq. 437 et seq. Anno 1180, ne quid in regno statueret, sigilli sui potestate privatus est. 617. e. Eodem anno, morti debitum solvit, XIV kal. octobris. 7. d. et seq. 66. c. 351. e. 442. a. 618. a.

Ludovicus VIII, Regis Philippi-Augusti filius, anno 1187 nascitur, die 5 septembris, feriâ quintâ. 24. e. 68. a. 301. c. 366. c. 422. d. 425. c. 434. b. 471. d. 629. a. Quâ ratione originem duxerit è stirpe Caroli Magni, nimirum per matrem suam Elisabeth Hannoniensem. 303. b. 417. c. et seq. Anno 1191, morbo dissenteria laborans, tactu reliquiarum beati Dionysii convalescit, XV kal. augusti. 34. c. 70. c. 374. c. et seq. Mense octobri, jure materno hæres instituitur urbium Sancti-Audomari et Ariæ, post obitum Comitissæ Mathildis, viduatæ conjugis Philippi Flandriæ Comitis. 542. n. Anno 1195, sponsus destinatur Aenoræ sorori Arturi Britannia Ducis, in colloquio de pace habito inter Franciæ et Angliæ Reges. 576. d. Anno 1200, feriâ secundâ post Ascensionem Domini, 20 maii, matrimonio jungitur cum Blancha Regis Castellæ filia, nepte ex sorore Joannis Angliæ Regis, à quo earum gratiâ nuptiarum Eborensi comitatu et terris aliis, quas pater ejus bellando acquisierat, donatur. 53. c. 184. d. 387. e. 426. c. 430. d. 601. a. 603 et seq. 659. b. Anno 1206, mense junio, ægrotabat Aurelianis. 60. c. 393. c. Anno 1208, die Pentecostes, cingulo militari à patre donatur. 82. b. 690. a.

Anno 1212, missus à Patre, colloquium habuit ad Vallem-colorum cum Frederico electo Roman. Imp. ad contrahendum cum eo amicitiaæ fœdus. 85. c. 398. c. An. 1214, missus à patre cum exercitu in Andegaviam, Joannem Regem Angliæ, Rupemmonachi obsidentem fugat, munitiones ab eo occupatas recuperat, Bellum forte fonditus evertit, Moncontorium in Pictavia solo æquat, et Andegavensem urbem recuperat. 93. d. 245-247. 404. c. 427. b. 713. b. 715. c. Anno 1215, susceptâ contra Albigenes expeditione, Simoni de Monteforti jungitur in urbe Pessulana, indeque ad obsidendam Tolosam profectus, pacem civibus postulantibus indulget, urbis munitionibus ad voluntatem suam prius dirutis. 107. c.

Anno 1216, à baronibus Angliæ in Regem expetitus, mense februario, milites præmittit, qui auxilium eis impendant, et mox adfuturum se spondet. 109. a. 719. b. Die 15 post Pascha, in colloquio Lauduni habito cum Gualone A. S. legato, multis argumentis jus suum ad capessendum Angliæ regnum adstruit. 721. a-e. Postridie festi Sancti Marci, patrem suum exorat, ne iter suum in Angliam impediat. 722. a. Missis ad Romanam curiam nunciis, qui jus suum ad Angliæ regnum protestarentur, mari se commisit, et XII kal. junii ad insulam

Tanes applicuit. 722. b. Iter suum versus Londonias dirigens, Rosense castrum in suam recipit potestatem. 110. c. 722. c. Londoniis cum ingenti gaudio à baronibus exceptus, omnes sibi obligavit hominio, seque bonas leges et amissas hæreditates singulis reddiditum promisit. 110. b. 114. c. 722. c. XVIII kal. julii, ad ulteriora progrediens, totam Cantia provinciam, præter Dovor. castrum, absque difficultate subegit. 722. c. 724. b. Interim excommunicationis vinculo à Gualone perstrictus, appellatione interpositâ, sententiam illam irritam habuit. 109. c. 722. e. Successus suos urgens in orientali Angliæ plaga urbes et villas de *Essex*, *Suffolk* et *Northfolk*, Eborac. quoque provinciam per se vel per suos in suam redigit potestatem. 727. d. Circa Nativitatem S. Joannis-Bapt. Dovorense castrum obsidione concludit. 728. a. Mense octobri, cognito Joannis Regis obitu, Hubertum de Burgo compellat de reddendo Dovorensi castello: quo negato, Londonias abiit. 731. c. n. Herfordiæ municipium, à die festo S. Martini usque ad festum S. Nicolai obsessum, tandem expugnavit. 732. a. Deinde *Berchamstede* castellum, XIII kal. januarii. *ibidem*. d. Die festo S. Thomæ apost. hominum ab abbate S. Albani sibi fieri postulans, ab eo pecuniæ summâ donatur. *ibidem*. e.

Anno 1217, monitus excommunicationis sententiam in eum à Gualone prolatam, ab Innocentio Papa in Coena Domini fore confirmandam, ni citius ab Angliâ recederet; tempore Quadragesimæ inducias paciscitur cum Henrico in Angliæ Regem coronato, et in Franciam revertitur. 110. d. 114. b. 733. d. Post Pascha redux in Angliam, pridie kal. maii, suppetias mittit obsessis commilitonibus suis ab exercitu Regis in Montis-Sorelli castris. 735. d. Solutâ Montis-Sorelli obsidione, dum fautores sui ad obsidendum Lincolnienſe castellum properarent, Ludovicus in hebdomada Pentecostes rursus à Gualone nominatim anathemate percellitur. 737. b. Post cladem suis Lincolnia inflicta sabbato in hebdomada Pentecostes, XV kal. junii, missis ad patrem et uxorem nunciis, auxilium ab eis postulat; sed missum ab uxore subsidium statim in mari dissipatur. 111. a. 740. a-e. Omni itaque auxilio destitutus, cum in urbe Londoniensi inclusus teneretur, mense septembri honestam pacem componit cum Henrico Rege, et ab excommunicationis vinculo absolutus, in Franciam revertitur. 111 et seq. 741 et seq. Baronom Angliæ favorem demeruisse traditur, quia eorum castella Francigenis dabat, eosdem velut domini sui proditores habens. 729. d. 734. a.

Anno 1219, à patre cum exercitu missus ad expugnandos Albigenes hæreticos, Mironandam ad Garumnâ cepit, et omnes municipes cum mulieribus et parvulis usque ad quinque millia internecioni dedit. 113. d. 303. e. Inde progressus, XV kal. julii obsidionem circa Tolosam posuit; sed perfectis peregrinationis suæ diebus, inde recessit primâ die augusti. 113. e. 752. d. n.

Anno 1220, observandas juravit inducias inter patrem suum et Henricum Angliæ Regem. 773. d. Anno 1223, in Regem ungitur, VIII idus augusti. 302. b. 417. c. 423. c. 431. d. Eodem anno, restitutionem terrarum cismarinarum, quam promiserat Henrico Angliæ Regi, eidem tamquam fœdifrago denegat. 756. c. 757. a. n.

Anno 1224, tertio nonas maii, congregatis regni principibus Parisiis, tractatum cum eis habet de negotio Albigenſium, et absolutum se profitetur de inferendo eis bello. 303. e. et seq. Occasionem auspicatus ex recrudescentibus baronum Angliæ adversus Regem dissidiis, exercitum in Pictaviam duxit. 759. n. ac primò, mense junio, Turonum adiit, et inde Mosteriolum tendens, cum Hamerico vicecomite Thoarcensi, eatenus Angliæ Regi fœderato, inducias paciscitur. 304. d. et seq. 419. b. Die 4 julii, Niordum castrum à Savarico de Malo-leone propugnatum expugnat. 305. c. 419. c. 431. d. Inde oppidanos S. Joannis de Angeliaco spontè se dedentes in gratiam recipit. 305. c. 419. c. 431. d. Postridie festi S. Petri ad vincula, Rochellam armis expugnatam in suam redigit potestatem. 306. a. 319-327. 419. c. 431. e. 759. a. n. Eâ potitus victoriâ, Lemovicenses ac Petragoricenses, aliosque Aquitania proceres, exceptis Wasconibus ultra Garumnâ commorantibus, in suam clientelam recepit. 306. a. 419. e. Mense novembri, amicitiaæ fœdus cum Frederico Rom. Imperatore contraxit. 307. b. n. 420. a.

Anno 1225, misso in Wasconiam exercitu ad debellandum Richardum Angliæ Regis fratrem, Riolense castrum obsidentem, Limolium et Bergeracum suæ potestati adjecit. 308. a. 420. d. 761. b. Eodem anno, rogatus à Joanna Flandriæ Comitissa, habito Peronæ colloquio cum nebulone qui se Balduinum quondam Flandriæ Comitem mentiebatur, falsitatis revinctum è regno expulit. 309. b. 420. e. et seq. Die festo apost. Petri et Pauli, colloquium habuit Cainone cum Romano S. Angeli diac. card. A. S. in Franciam legato. 309. b. 421. b. Mense julio, die festo Sanctæ Magdalene, congregatis Parisiis regni comitiis, hominio sibi obligavit Hamericum Thoarcii vicecomitem. 309. b. 421. c. Die festo S. Andreae, interfuit bituricensi concilio à Romano cardinali celebrato. 763. d.

Anno 1226, illectus promissis Romani cardinalis, die Purificationis B. Mariæ, accepto crucis signaculo, debellandis Albigenſibus se devovit. 309. c. n. 330. e. 421. c. Eâ lege bellum contra Comitem Tolosanum suscepit, ut Honorius Papa Regi Anglorum prohiberet, ne interim ille irruptionem faceret in Franc. 766. a. Lugduno cum exercitu profectus, Avenionem pervenit in vigilia Pentecostes. 766. d. Negato sibi ab Avenionensibus transitu, urbem expugnandam aggreditur feriâ quintâ post Pentecosten, ac tandem in dedicationem recipit circa festum Exaltationis Sanctæ Crucis, mense septembri. 309. c. n. et seq. 335-345. 421.

et seq. 432. a. 766. d. Domitâ deinde Narbon. provinciâ usque ad Tolosânum territorium, dum in Franciam revertitur, mense novembri morti occubuit apud Monpincerium in Alvernia. 310. a. n. 423. c. 432. c. 433. b. 434. c. 768. c. n. Testamentum ab eo conditum. 310 et seq. 422. a-c. Nati ab eo liberi recensentur. 433. b. 434. b. 435. d.

Ludovicus IX, filius Ludovici VIII, nascitur anno 1215, die festo Sancti Marci evangelistæ, 25 aprilis. 423. a. Anno 1226, in Regem ungitur et coronatur dominicâ primâ Adventûs, pridie kal. decembris. 432. d. 434. c. 768. d.

Ludovicus, Dux Baviaræ, Damietam ab Imperatore missus cum exercitu Teutonicorum, anno 1222, suscipiendæ expeditionis ad interiora Ægypti auctor fuit. 755. a. Exercitu ab exundantibus Nili fluctibus intercluso, reddendæ Sarracenis Damietæ obsidem se dedit. 754. e.

Ludovicus, Comes Blesensis, Comitis Theobaldi filius, an. 1188, Leurosio castro à Rege Philippo donatur. 27. c. 367. d. Anno 1193, testis adhibitus est ad operandum divortium inter Regem Philippum et Ingeburgem. 578. a. Eod. anno, in tractatu, mense julio, cum nunciis Angliæ Regis coram Philippo Rege habito, restitutionem impetravit pecuniarum sibi ab Angliæ Rege debitarum. 559. d. Anno 1194, à Joanne Moretonii Comite castellis de Troa et de Castra, cum feodis de Freteval et de Vendomia donatur, tenendis sub clientela Regis Francorum. 39. c. 40. b. Anno 1198, fœdus iniit cum Richardo Angliæ Rege adversus Philippum Regem, occulte tamen. 74. a. 582. c. 588. d. Anno 1200, testis occurrit in literis Almarici de Monteforti, Glocestriæ Comitis, Ebroicensem urbem concedentis Philippo Regi. 52. n. Anno 1203, Jerosolymam profectus, expugnandæ urbi Constantinopolitanæ operam suam contulit. 55. b. 76. d. 185. a. 389. c. 612. a.

M.

MANASSES III, Aurelianensis episc. anno 1209, dissidium habens cum Rege Philippo, terram ejus interdicto supponit. 82. d. 394. d. Anno 1212, cum eodem conciliatur, mense augusto. 771. a. n.

Manasses, Lingonensis episc. an. 1190, Jerosolymam profectus in comitatu Regis Philippi, componendis dissidiis inter Richardum Angliæ Regem et Messanenses operam dedit. 504. b. An. 1191, Philippo iter in Franciam relegenti comitem se dedit. 526. d. Manuel, Græcorum Imperator, anno 1180 moritur, mense septembri, ante Exaltationem Sanctæ Crucis. 442. b. 620. a.

Marchaderus, Merchaderius, princeps Cotarellorum, an. 1195, Issoldunum in Bituria cepit, et ad opus Richardi Angliæ Regis suis Cotarellis munivit. 42. c. 72. d. 382. a. Anno 1197, prædas in Belvacensi territorio agens, mense maio, Philippum Belvac. episc. præliando captum in carcerem misit Rotomagum. 49. c. 73. e. 178. c. 385. e.

580. a. 655. d. Anno 1198, mense septembri, exercitum Regis Francorum versùs Vernonem properantem profligavit, et plures captivos abduxit.

589. e. Eod. anno, impressione factâ in Flandriam, invasit nundinas prope Abbatis-villam, et cum præda multa rediit in Normanniam. 590. b. Anno 1199, militem qui Richardum Angliæ Regem se defendendo vulneraverat, cui et Richardus veniam concesserat, excoriatum patibulo affixit. 595. e. Eodem anno, ingressus in Andegaviam, terras eorum qui Arturo Britanniarum Duci se dederant, vastavit. 597. a. Dum autem cum ruta sua in patriam suam rediret, in itinere profligatur à quatuor Comitibus, per quorum terras transiturus erat. 594. c. Anno 1200, interficitur Burdegala, feriâ secundâ Paschæ. 603. d.

Marciliacum, castrum Gaufridi de Rancuna, anno 1194, cepit Richardus Rex Angliæ. 570. b.

Margareta, filia Regis Ludovici VII, conjux Henrici junioris Angliæ Regis, anno 1183, ab eo missa est ad Regem Philippum, dum ipse bellum gereret in Aquitania adversus Richardum fratrem suum. 453. c. Defuncto viro suo eodem anno, de dote ejus pactum fecit, mense decembri, Rex Philippus cum Henrico Angliæ Rege. 457. d. Anno 1186, in colloquio Gisortii habito VI idus martii, iterum de dote sua paciscitur cum Rege Henrico. 466. c. 627. d. Eodem anno, in conjugem postulatur à Bela Hungarorum Rege. 20. c. 67. d. 143. b. 362. b. 467. a. 470. a. VIII kal. septembris, profecta est in Hungariam. 628. a. Secundas ejus nuptias procurasse traditur Rex Henricus, ut illa dotis suæ castellis cederet, dum in remotis partibus vitam duceret. 667. a. Belâ defuncto, anno 1196, in Aconensem urbem se recepit, ubi, sequenti anno 1197, vitam terminavit. 579. d. 586. a.

Margaritus, admiralis Regis Siciliæ, anno 1188, urbem Jaffam et Gibelet cepit, ac vias maris tantâ calliditate obstruxit, quod Sarracenis Acram occupantibus omnem præcluderet com meatum. 484. e. 485. d. Anno 1191, metu Richardi Angliæ Regis, è Messana furtivè recessit cum tota familia sua. 638. b. Anno 1194, dono accepit ab Henrico VI Imper. ducatum Durachii, principatum Tarentæ et principatum Maris. 572. d. Anno 1197, rebus omnibus ab eodem spoliatur, excæcatur et ementulatur. 585. a. Anno 1200, Parisios veniens, obtulit Regi Philippo Romanorum imperium vel Constantinopol. viribus suis acquirendum; dum verò promissum adimplere satageret, Romæ à quodam suo famulo interfectus est. 607. b.

Maria, filia Regis Ludovici VII et Alienoræ, Comitissa Campaniæ, anno 1181, inimicitias exercens cum Rege Philippo, damnis gravissimis affecta est à filiis Henrici II Angliæ Regis, pro Philippo dimicantibus. 619. b. Anno 1186, interfuit colloquio prope Gisortium VI idus martii celebrato, ubi pax reformata inter Regem Philippum et Philippum Flandriæ Comitem. 23. n. 627. d. Eodem anno, interfuit cum Rege exequiis Gaufridi

Britanniæ Ducis, et pro anima ejus unum sacerdotem dotavit in ecclesia Paris. 21. a. 362. e. Anno 1196, adstitit genero suo Balduino Flandriæ Comiti, hominum profitenti Regi Philippo. 46. a. Obiit an. 1198, v idus martii. 48. b. 73. c. 384. c. 588. a.

Maria, filia Bertholdi Meraniæ Ducis, anno 1196, mense junio, nubuit Philippo Francorum Regi. 46. a. 73. a. 383. a. 577. e. n. Anno 1201, peperit filium Philippum de patris nomine appellatum. 609. a. Eodem anno, à viro disjuncta pridie Nativitatis S. Mariæ, haud multò post moritur. 54. a. 75. b. 388. c. 608. c. 612. d. Maris æstus causa investigatur. 193. b-e. 211 et seq.

Mathildis, filia Alphonsi Regis Lusitaniæ, anno 1184, post festum Nativitatis S. Joannis-Baptistæ, matrimonio jungitur cum Philippo Flandriæ Comite. 13. n. 458. e. 624. c. 665. a. An. 1191, de dotalitio suo paciscitur, mense octobri, cum Balduino filio Margarete Hennoniæ Comitissæ, sorore Comitis Philippi in Syria defuncti. 542. a. n. An 1214, à dæmone delusa, nepoti suo Ferrando Flandriæ Comiti prosperum Bovinensis prælii eventum denunciat. 102. e. 251. d. 414. b. 427. c.

Mathildis, filia Henrici II Angliæ Regis, nupta Henrico Leoni Saxoniæ Duci, anno 1182, cum viro suo exulare compulso venit ad patrem suum in Normanniam. 450. d. 620. b. Anno 1184, circa festum S. Jacobi apostoli, transivit in Angliam. 665. a. Eodem anno, peperit Wintoniæ filium, quem vocavit Willelmum. 623. a. Anno 1189, diem clausit extremum, tertio idus julii. 490. c. 633. e.

Matthæus, Bellimontis ad Isaram Comes, Franciæ camerarius, an. 1188, itineri Jerosolymit. se devovit. 25. b. n. 366. e.

Matthæus de Marliaco, anno 1194, conflictum habuit prope Archas cum Roberto Leicestriæ Comite, quem vulneratum vulneratus ipse cepit. 169. c. Anno 1198, captus fuit à Richardo Angliæ Rege in prælio prope Gisortium commisso. 49. b. 180. a. 385. d.

Matthæus de Montemorenciaco, anno 1190, Jerosolymam profectus cum Rege Philippo, Messanæ ab eo donatur 300 auri uncis. 31. d. 372. e. Anno 1198, à Richardo Angliæ Rege prostratus, captus fuit in prælio prope Gisortium commisso. 589. a-d. 657. d. Anno 1203, in obsidione Rupis-Andeliacæ militans, immisos ab Angliæ Rege satellites retrocedere compulit. 199 et seq. Anno 1214, strenuè se in Bovinensi prælio egit. 96. e. 259. a. 408. d.

Mauricius, Parisiens. episc. anno 1180, ministravit Guidoni Senon. archiep. Isabellam Philippi Regis uxorem in ecclesia S. Dionysii coronanti. 617. e. Eodem anno, à Rege Ludovico accepit quidquid pretiosum habebat in auro et argento, in gemmis et annulis, pauperibus erogandum. 618. a. Anno 1185, Heraclium patriarcham Jerosolym. Parisios adventantem cum processione deduxit in ecclesiam

suam. 14. d. 357. b. Anno 1190, altare in ecclesia Parisiensi erexit, ad perpetuandam memoriam Reginae Elisabeth ibidem sepultæ. 29. b. 370. b. An. 1191, supplicationes indixit pro Ludovico Regis filio ægrotante. 34. c. 70. c. 374. d. Obiit an. 1196, 111 idus septembris. 46. c. 73. b. 383. e. 579. d. Meduntense territorium, anno 1188, flammis profligavit Henricus II Rex Angliæ. 69. b. 149-152. 483. b. 631. b. Melior, presb. card. anno 1193, suscepit à Cœlestino Papa curam perducendi in Franc. Berengariam Richardi Angliæ Regis conjugem et Joannam Regis sororem, è Syria in Italiam appulsas. 562. c. Anno 1194, Philippum Regem induxit ad concedendas Angliæ Regi, è carcere nondum emissio, inducias. 570. c. Mense novembri ejusdem anni, Franciæ et Angliæ Reges induxit ad restituendum ecclesiis redditus quos in manus suas, hostilitatis tempore, vicissim posuerant. 649. a. Anno 1196, concilium celebravit Parisiis, de dissolvendo Regis Philippi matrimonio cum superinducta conjugē. 38. d. n. 379. c. Milo de Nantolio, electus Belvacensis episc. anno 1218, profectus in auxilium christianorum Damietam obsidentium, ibidem à Sarracenis captus fuit cum Andrea fratre suo. 113. a. 746. n. 749. d. n. Milo de Puteaco, Comes eo nomine III Barri ad Sequanam, anno 1198, Philippo Regi militans, Gisortii mortuus falso traditur, aquis præfocatus. 590. b. Anno 1204, à Rege Philippo datus est civibus Rotomagensibus fidejussor de servandis induciis usque ad tempus reddendæ urbis. 59. b. Anno 1218, in auxilium christianorum Damietam obsidentium proficiscitur cum filio suo Galtero. 746. b. n. Mirabellum in Pictavia obsedit, anno 1202, Arturus Dux Britanniae, ibique commissio cum Joanne Angliæ Rege prælio captus fuit. 55. a. 76. c. 190 et seq. 389. a. 682. a. Mirabellum, anno 1206, munivit Rex Philippus adversus Joannem Angliæ Regem. 60. c. 399. c. Anno 1214, Gaufrido de Leziniaco illud abstulit Rex Joannes, et postmodum, accepto ab eo hominio, eidem illud restituit. 713. b. Moncontorium in Pictavia, anno 1214, cepit et solo æquavit Ludovicus Regis Franciæ filius. 93. d. 404. d. 713. b. Monetæ. Andegavensis. 31. e. 612. n.; Esterlingorum. 52. d. 440. c. 612. c.; Parisiensis, 43. e. 114. d. 308. c. 440. b.; Terrinorum. 506. d.; Turonensis. 305. a. Montemfortem ad Risellam, an. 1203, Philippo Regi tradidit Hugo de Gornaco, cui commissum illud fuerat à Joanne Angliæ Rege. 209. d. 682. c. Montem-fortem Rotroldi, anno 1189, expugnavit Rex Philippus. 69. c. 488. d. 632. e. Montem - Luzonis, anno 1188, cepit Rex Philippus cum Henrico Angliæ Rege bellum gerens. 27. c. 68. a. 147. c. Montem S. Michaëlis, à Guidone de Thoarcio Britanniae Duce expugnatum, anno 1204, dominatui suo adjecit Rex Philippus. 57. c. 80. a. 212. a. 392. a. Montem-mirabilem in Perticensi territorio, an. 1194, ceperunt et funditus

everterunt Andegavenses et Cenomanenses. 168. d. 647. a. Montiniacum in Engolismensi territorio, anno 1194, cepit Richardus Rex Angliæ. 570. b. Montis-pessulani incolas, anno 1215, ab erroribus Albigenium se purgare compulit Ludovicus Regis Franc. filius. 107. c. Ibi, anno 1224, celebratum fuit concilium de negotio Albigenium. 306. a. 419. e. Moretonii comitatum, an. 1189, Joanni fratri suo confirmavit Richardus Rex Angliæ. 491. b. Anno 1204, illum Reginaldo Boloniæ Comiti dedit Rex Philippus. 80. c. 100. c. 272. b. n. 413. b. Anno 1212, Reginaldo illum abstulit Philippus; quia foedus ille contra ipsum inierat cum Joanne Angliæ Rege. 86. c. n. 229. e. 399. b. Moritaniam in Tornacensi regione Rex Philippus, immisso anno 1213 exercitu, cepit et destruxit. 94. c. 240. e. 405. c. Mortuum - mare in Vilcassino cepit, anno 1202, Rex Philippus. 54. c. 76. a. 187. e. 389. a.

N.

NANNETENSEM urbem occupavit, anno 1206, Rex Philippus, reddente eam Guidone de Thoarcio, Britanniae Duce. 81. a. Anno 1214, in Nannetensi territorio trans Ligerim prædas agebat Joannes Rex Angliæ cum Pictonibus. 91. b. 242. b. 402. a. 715. b. de Nealpha tractatum habuit Messanæ in Sicilia, anno 1191, mense martio, Rex Philippus cum Richardo Angliæ Rege. 32. c. Nealpham, anno 1193, Richardo abstulit Rex Philippus. 555. d. Anno 1196, Nealpham cum Vilcassino comitatu Philippo Regi concessit Rex Richardus in tractatu apud *Lovers* habito. 43. b. 576. d. Nicolaus, Tusculanus episcopus card. an. 1213, missus in Angliam legatus, mense octobri, cum Joanne Rege tractatum habuit de resarciendis quæ ille clero Anglicano intulerat damnis. 710. a. Ab eo deinde confirmationem elicit chartæ quâ Rex à Romana ecclesia tenendum concesserat Angliæ regnum. 710. c. Cum autem vacantibus ecclesiis arbitrio suo provideret, anno 1214, dissidium habuit cum Stephano Cantuariensi archiep. 711. d. et seq. Eodem anno, die festo apostol. Petri et Pauli, interdicti sententiam in Angliæ regnum latam relaxavit. 714. a-e. Niordum castrum in Pictavia expugnavit et munivit, anno 1224, Rex Ludovicus VIII. 305. d. 419. b. 431. d. Nonancuriæ, ad vadum S. Remigii, anno 1181, v. kal. maii, colloquium habuerunt Rex Philippus et Henricus II Rex Angliæ. 447. d. Item anno 1187, mense martio. 470. e. Anno 1189, in tractatu habito cum eodem Henrico, Nonancuriam in pignus sibi dari petiit Rex Philippus. 490. a. Anno 1196, Nonancuriam Philippo Regi permisit habendam Rex Richardus. 44. a. Eodem anno, dum Philippus Albemarlam obsideret, Richardus Nonancuriæ castellum dolo cepit, et suis hominibus munivit. 46. a. 73. a. 383. b. 677. d. Captâ

Albemarlâ, Philippus Nonancuriam expugnavit, et Roberto Comiti Drocensi custodiendam tradidit. 46. c. 73. b. 383. d. 579. a. Anno 1217, Nonancuriæ castellum acceptum retulit Regi Philippo Robertus de Curtiniaco. 107. n.

Normannia, quoad feodum, Regibus Francorum semper à Rollonis tempore obnoxia fuit. 80. c. Anno 1188, mense decembri, Richardus Comes Pictavensis Philippo Regi hominum fecit de Normannia et Pictavia, Andegavia et Cenomania, Berria et Tolosa, absque consilio et voluntate patris sui. 28. a. 368. b. 484. c. 486. e. 631. e. An. 1189, de ducatu Normanniæ Rex Angliæ Henricus hominum præstitit Philippo Regi. 489. d. 633. c. Anno 1195, mense novembri, Richardus Rex Angliæ hominio se Philippo Regi obligavit pro ducatu Normanniæ et comitatibus Andegaviæ ac Pictaviæ. 42. e. 72. e. 382. c. Anno 1199, Arturus Dux Britanniae hominum fecit Regi Philippo de ducatu Normanniæ et de aliis Angliæ Regis in Francia terris. 50. d. 74. e. 386. d. 598. b. 681. d. Anno 1202, Rex Philippus Joannem Angliæ Regem submonuit, ut sibi de Normannia ac terris aliis hominum præstaret. 54. c. 75. c. 388. e. 598. c. Eo diffugia quærente, Rex Philippus, instaurato bello, subinde Normanniam, Turoniam, Andegaviam et Pictaviam occupavit, præter Rupellam, Thoarcium et Nior-tium. 685. a.

Northumbriæ comitatum in Anglia, anno 1194, Richardo Regi Hugo Dunelmensis episcopus reddidit, et Willelmus Rex Scotiæ pro eo acquirendo pecuniam obtulit. 567. c. 571. a. Anno 1216, Northumbriæ provinciam Ludovico Regis Franc. filio subjugavit Rex Scotiæ. 727. e.

Notinghamiæ castellum in Anglia occupavit, anno 1181, Joannes Moretonii Comes. 536. b. 556. a. Anno 1194, Nottinghamiæ castellum obsedit Rex Richardus, et inclusos Joannis milites ad deditionem coegit. 565. a-e. 646. b. 677. d.

Novum-burgum in Normannia obsedit, anno 1194, Rex Philippus. 39. a. 71. d. 379. d. Mense julio, pactis cum Richardo Angliæ Rege induciis, concessit Rex Philippus ut iterum Rex Angliæ Novum-burgum firmaret. 570. c. An. 1198, Rex Philippus Normanniam vastavit usque ad Novum-burgum et Bellum-montem Rogerii. 49. b. 385. e. Eodem anno, Joannes Moretonii Comes Novum-burgum combussit. 590. b.

Novum-mercatum in Vilcassino, anno 1196, Philippo Regi concessit habendum Rex Angliæ Richardus. 44. a.

O.

OCTAVIANUS, diac. card. an. 1187, legatione fungitur in Hiberniam. 470. b. 473. e. 628. e. Factus Ostiensis episcopus, anno 1190, mense augusto, nomine domini Papæ colloquium habuit cum Richardo Angliæ Rege, ad portum Romanum appulso. 501. b. 637. d. Anno 1192, missus in Normanniam legatus, cum à senescallo Normanniæ receptus non fuisset,

excommunicationis in illum sententiam protulit et Normanniam interdicto supposuit. 545 et seq. 551. a. Anno 1200, missus in Franciam legatus, colloquium habuit, vigiliâ Nativitatis B. Mariæ, cum Philippo Franc. Rege de dimittenda superinducta conjuge et reducenda Ingeburge, antequam litem ingrederetur de divortio cum ea facto. 608. c. Rege obtemperante, sed de consanguinitatis impedimento iudicium fieri postulante, Octavianus diem ei statuit litigandi cum nunciis Danorum Regis infra spatium sex mensium. Quo facto, interdictum in ecclesias regni latum interim solvit. *ibid.* d. n. Anno 1201, mense martio, coacto in urbe Suessionensi concilio, iudex non admittitur à nunciis Danorum Regis, ad Romanum Pontificem appellantibus. 53. d. 75. b. 387. e. 609 et seq. Odo de Soliaco, anno 1196, post Mauricium factus est Parisiensis episcopus. 46. d. 73. d. 384. a. Obiit anno 1208, tertio idus julii. 61. e. 81. d. 394. a. Odo III, Dux Burgundiæ, anno 1203, mense julio, auxilium suum spondit Philippo Regi, si per violentiam ille à Romano Pontifice vel ejus legato cogeretur ad faciendam cum Angliæ Rege pacem. 77. n. Anno 1209, inter crucesignatos adversus Albigenes militabat. 92. b. 403. a. 704 et seq. Anno 1214, in prælio Bovinensi equo dejectus, nihilominus strenuè se habuit. 96. e. 259. et seq. 408. d. Anno 1218, antequam mortem obiret, misit in auxilium christianorum Damietam obsidentium milites Guidonem de Tilia et Poncium de Granceio. 112. c. 746. n. Obiit eodem anno. 112. c. Otho, filius Henrici Leonis, Saxonie Ducis, anno 1195, die Natalis Domini, nuptias contraxit cum Margareta filia Guillelmi Scotorum Regis. 578. b. Anno 1196, Pictavensi comitatu donatur ab avunculo suo Richardo Angliæ Rege. 579. b. 678. c. Anno 1197, à Richardo Rege datus est Balduino Comiti Flandriæ fidejussor servandi fœderis inter eos initi adversus Philippum Francorum Regem. 47. b. Anno 1198, electus favore avunculi sui Romanorum Imperator eo nomine IV, sexto idus julii, Aquisgranum expugnatum intravit. 657. b. Postridie desponsavit filiam unicam Ducis Brabantie, et, die sequenti, in Regem coronatus est ab Adolpho Coloniensi archiepiscopo. 49. c. 74. b. 386. a. 587. a. 657. b. Anno 1199, statim post Natale Domini, bello contendit cum Philippo Suavia Duce, in Regem itidem electo. 598. b. Interim electio ejus ab Innocentio Papa confirmatur, Romæ Imperator conclamatus. 598. d. Eod. anno auxilium suum repromisit Joanni Angliæ Regi adversus Philippum Franc. Regem. 599. a. Anno 1200, à Joanne Rege requirit Eboracensem et Pictavensem comitatus, sibi à Richardo Rege traditos, et duas partes thesauri ejusdem Regis. 604. b. Eodem anno, circa festum S. Petri ad vincula, victoriam reportavit de Philippo Suavia Duce, in campestri prælio prope *Brunswick* commisso. 604. c. Post hæc à Maguntinis receptus, qui eum prius ejece- rant, Maguntie iterum coronatur, et

thesauros Philippi inde asportatos, ex insidiis in via cepit. 607. c.

Anno 1207, in Angliam accedens, Regi Joanni auxilium suum promisit ad recuperandas amissas in Francia terras, et etiam ad acquirendum Franciæ regnum: propterea quinque millibus marcarum argenti ab eo donatus. 686. c. n. Anno 1209, IV nonas octobris, Romæ in Imperatorem coronatur ab Innocentio Papa, et cum Romanis conflictum habet. 84. b. 397. b. 690. a. Anno 1210, deperdita in Italia imperii jura revocare laborans, ab Innocentio Papa excommunicationis sententiâ plectitur, ac demum exauctoratur. 84 et seq. 226 et seq. 397. e. 691. d. Anno 1211, dum Fredericum Henrici VI Imperatoris filium, in ejus locum suffectum persequitur, à Constantiensibus, clausis januis, repellitur. 85. c. 398. b. Anno 1214, collecto Valencenis exercitu in auxilium Ferrandi Flandriæ Comitis, mense julio, Mauritaniæ prope Tornacum tentoria fixit. 94. b. 248. d. 405. b. Instructo adversus Francos bello, regni provincias commilitonibus suis pro mercede habendas distribuit. 102. d. 252 et seq. 414. a. Pro vexillo super curram erexerat aquilam deauratam, imminens draconem à pertica pendenti. 95. d. 257. c. 407. a. In Bovinensi prælio strenuissimè agens, à Francis penè captus fugâ elabatur. 98. a. 265. a-e. 410. b. 428. a. 431. b. 717. a. Interea, Frederico Imperatore munitiones ejus expugnante, ab omnibus penè derelictus, etiam ab urbe Colonia recessit, anno 1215, acceptâ à civibus pecuniæ summâ. 107. d. Anno 1218, morti debitum solvit. 112. d. 275. e.

P.

PACIACUM ad Euram castellum, an. 1188, Rex Philippus à Richardo Pictaviæ Comite petiit in obsidem conventionum quas cum eo pepigerat in colloquio Castellione ad Endriam habito. 484. a. Anno 1196, Paciacum Philippo Regi tradidit Robertus Comes Leicestrie ad comparandam ab eo libertatem. 43. c. n. 426. b. 430. c. 578. e. Anno 1198, Paciacum Leicestrie Comes impugnavit, et à Castrensibus in fugam versus est. 590. c. Pacis confœderatio, anno 1183, in Podiensi urbe instituta. 12. b. 355. a-e. Pandulphus, R. E. subdiaconus, anno 1211, legatione fungens ad Joannem Angliæ Regem, cum eo agit de revocandis exulantibus episcopis: quo reditum eorum permittente, sed bonorum restitutionem negante, Pandulphus in Gallias revertitur. 692. a. Anno 1212, ad Joannem rursus mittitur, perlaturus quamdam pacis formam, juxta quam Rex cum ecclesia reconciliari posset. 693. d. et seq. Anno 1213, die 13 maii, habito cum Angliæ Rege colloquio, ipsum ad satisfaciendum Deo et ecclesiæ juxta formam ab Innocentio præscriptam induxit. 89. d. 233. e. 400. c. 696. d. et seq. Reversus in Franciam, Regi prohibuit ne in Angliam hostiliter transfretaret. 700. a. Anno 1214, Romæ litigans contra Stephanum Cantuariensem archiepiscopo. Joannem

Angliæ Regem summis laudibus extollit. 711. e. Anno 1218, electus Norwicensis episcopus legationis munus in Angliâ exercet post Gualonem. 746. n. An. 1221, deposito legationis munere, Romam se contulit. 754. b. Parisiensis urbis exordium. 16. e. 18. a. 63. b. 120. d. 122. d. Anno 1183, Rex Philippus in Campellensi emporio duas *halas* construendas curavit, et totum forum muro clausit. 11. a. 66. e. 354. a. Anno 1185, urbem duris lapidibus sterni jussit. 16. d. 67. d. 359. b. Anno 1186, ibidem cœmeterium juxta ecclesiam S. Innocentii, muro lapideo cingendum curavit. 21. c. 67. e. 127. d. 363. a. Anno 1190, urbem muro claudi præcepit Rex Philippus à parte boreali usque ad Sequanam. 31. c. 70. a. 372. c. Anno 1206, Parisiis parvus pons aquis exundantibus eversus est mense decembri. 61. d. 81. c. 363. d. Anno 1211, Rex Philippus urbem muro claudi præcepit à parte australi usque ad Sequanam, et domos citra murum ædificari. 85. d. 398. d. Parisiensis academiæ studia quantum sub Philippo Rege flourerent. 82. e. 395. e. Illustres qui in ea flourere viri. 297 et seq. Privilegia quibus Rex Philippus magistros et scholares communivit. 605 et seq. Partenacum in Pictavia cepit, anno 1207, Rex Philippus. 61. d. 81. d. 217. a. 393. e. Pelagius, Albanensis episcopus card. anno 1218, mittitur A. S. legatus ad christianos urbem Damietam obsidentes. 746. a. Anno 1222, inconsultè imperatâ christianis expeditione ad interiora Ægypti, Damietam Saphadino Babylonie soldano reddere coacti sunt christiani. 775. b. Peronam in Viromandia, anno 1185, Philippo Comiti Flandriæ Rex Philippus, ab eo restitutâ Viromandiâ, retinere cum S. Quintini castro concessit. 13. c. 356. a. Petragoricenses, anno 1224, Regi Ludovico VIII, post subactam ab eo Rochellam, fidelitatis vinculo se submiserunt. 306. a. 419. e. Petrus Capuanus, S. Mariæ in via lata diac. card. missus in Franciam legatus, anno 1198, circa Nativitatem Domini, Franciæ et Angliæ Reges induxit ad statuendas quinquennes inducias. 50. b. 74. a. 386. b. 594. b-d. Anno 1199, Franciam sub interdicto posuit, propter captum à militibus Regis Cameracensem electum; item Normanniam propter diutinum carcerem Philippi Belvacensis episcopi. 50. c. 387. a. 598. a. Eodem anno, modis omnibus conabatur, ut quinquennales induciæ, pactæ cum Richardo Angliæ Rege, à Francis servarentur cum fratre ejus Joanne. 599. c. Mense decembri, dominicâ secundâ Adventûs, concilium celebravit Divione de divortio Philippi Augusti, et latâ in terras Regis interdicti sententiâ, abiit. 51. b. 75. a. 387. b. 603. b. 658. c. Petrus de Corbolio, Cameracensis episcopus, anno 1199, auctoritate Innocentii III Papæ, cujus didascalus fuerat, factus est Senonensis archiepiscopus. 51. a. 387. b. Anno 1200, Romam missus est à Rege Philippo, ad impetrandam relaxationem

- relaxationem sententiæ interdicti à Petro Capuano in Regis terras prolata. 75. a. 770. b. Anno 1209, præfuit concilio Parisiis celebrato adversus sectatores Amalrici de Bena. 771. a. Eod. an. inter cruce signatos adversus Albigenses militabat. 92. b. 402. e.
- Petrus de Nemosiò**, Turonensis ecclesiæ thesaurarius, anno 1208, factus est Parisiensis episcop. post Odonem. 61. e. 81. d. 394. a. Anno 1209, sedit in concilio Parisiensi adversus sectatores Amalrici de Bena. 83. d. 396. d. An. 1218, die festo S. Joannis, profectus est in auxilium christianorum Damietam obsidentium. 112. c. 746. n.
- Petrus de Rupibus**, vir equestris ordinis, anno 1204, Romæ consecratus est Wintoniensis episc. 685. b. An. 1206, testis occurrit in literis quibus Franciæ et Angliæ Reges biennales pacti sunt inducias. 61. c. Item an. 1212, in literis quibus Rex Joannes sœdus iniit cum Reginaldo Bononiæ Comite adversus Philippum Regem. 87. d. Item anno 1213, literis quibus Rex Joannes auxilium suum spondet Ferrando Flandriæ Comiti adversus Franciæ Regem. 700. n. Eodem an., à Rege in Pictaviâ profecturo constitutus est regni justitiarius. 702. b. Anno 1214, à Rege datus est fidejussor de restituendis Angliæ episcopis rebus ablati. 714. d. Anno 1216, excommunicationis sententiam protulit in barones Regi rebelles. 719. n. Eod. anno, die 27 octobris, in Regem unxit Henricum Joannis filium. 731. a. Anno 1217, vir opere martio eruditus, exercitum duxit Lincolniam contra Francos castellum obsidentes. 736. e. Anno 1219, post obitum Guillelmi Marescalli factus est Regis custos et regni procurator. 747. a. 753. a. Anno 1220, Philippo Regi datus est ab Henrico Rege fidejussor induciarum inter eos pactarum 773. e.
- Petrus II**, Rex Arragonensis, an. 1212, victoriam de Sarracenis in Hispania reportavit. 86. a. 398. e. 708. d. Acquisitas super Albigenses terras à Simone de Monteforti jure feudali à se tenendas exigens, nec impetrans, in partem Comitiss Tolosani se convertit. 708. e. An. 1213, in prælio ad Murellum, feriâ sextâ post octavas Nativitatis B. Mariæ commisso, necatur. 92. d. 223 et seq. 403. c. 709. a-e.
- Petrus**, Dux Britanniae, Malus-clericus cognominatus, filius Roberti II Comitiss Drocensis, anno 1213, Dantum à Rege Philippo mittitur, opem laurus Francis in portu obsessis. 236. d. Anno 1214, Ludovico Regis filio in Andegavia militabat adversus Joannem Angliæ Regem. 91. c. 242. b. 402. b. Anno 1219, Ludovicum Regis filium comitatus est in susceptam adversus Albigenses expeditionem. 113. d. Anno 1222, bellum gessit cum Conano Comite Leonensi, et cum Amalrico de Credonio. 276 et seq. Anno 1224, Ludovico Regi stipendia fecit ad expugnandam Rochellam. 321. b. An. 1226, coronationi Regis Ludovici IX interesse detrectavit. 768. e.
- Petrus II de Cortiniaco**, Comes Nivernensis et Altissiodorensis, anno 1188, itineri Jerosol. se cum Rege devovit. 25. c. 366. e. 426. a. 430. b. Anno 1190, Messanæ summam 600 marcarum à Rege accepit. 31. d. 372. e. Anno 1193, ad procurandum Regis Philippi et Ingeburgis divortium, eos affinitate conjunctos juramento suo testatus est. 561. b. Anno 1194, mense junio, missus à Rege tractatum habuit prope Vallem-Rodolii cum nunciis Angliæ Regis de statuendis inter eos induciis. 569. b. Anno 1199, commisso, 111 nonas augusti, cum Herveo de Donziaco prælio, victus aufugit. 658. c. Mense octobri, filiam suam eidem in conjugium tradidit, retentis, quoad viveret, Altissiodorensi ac Tornodorensi comitatibus. 658. n. An. 1214, pro Rege Philippo dimicabat in Bovinensi prælio, licet Philippus ejus filius, Comes Namurcensis, ex adversa parte staret. 98. e. 249. c. 411. c. Anno 1217, Romæ in Imperatorem Constantinopolitanum consecratur, et haud multo post Durachii à Principe Cumaniorum neci traditur. 249. c.
- Philippus**, Coloniensis archiepiscopus, anno 1184, legatione fungens pro Frederico Rom. Imperatore ad Henricum II Angliæ Regem, impetravit ut Richardus Regis filius Imperatoris filiam duceret in uxorem. 460. b. 625. c. Redux in patriam, bellum aggreditur contra Balduinum Hannoniæ Comitem, Philippi Regis socerum. 625. d. An. 1185, interfuit colloquio Albemarlæ habito, de concilianda pace inter Regem Philippum et Philippum Flandriæ Comitem. 627. a.
- Philippus**, Belvacensis episc. Roberti I Comitiss Drocensis filius, anno 1188, itineri Jerosol. se devovit. 25. b. 367. a. Eodem anno, missus in Normanniam contra Henricum Angliæ Regem, villas et castella combussit, homines interfecit, et prædas abduxit. 482. e. Anno 1189, applicuit Acram, mense augusto. 496. c. Anno 1190, acceptis à Saladino muneribus, Accennensis urbis oppugnationem distulisse traditur. 637. b. Eodem anno, nuptias celebravit Conradi marchionis Montisferrati cum Isabella Jerosolymorum Regina. 638. c. An. 1191, expugnata urbe Acrâ, operam suam contulit purificandis ecclesiis. 524. e. Mense julio, à Rege missus est ad Richardum Angliæ Regem, petiturus pro eo licentiam repatriandi in Franciam. 525. c. Anno 1193, ad procurandum Philippi Regis et Ingeburgis divortium, eos affinitate conjunctos juramento suo testatus est. 561. b. Anno 1195, die octavâ Sanctorum omnium, colloquium habuit Vernolii cum Richardo Angliæ Rege, ubi eum læsæ fidei erga Philippum Regem arguit. 577. a. Anno 1197, mense maio, XIV kal. junii, debellaturus Joannem Moretonii Comitem, in Belvacensi territorio prædas agentem, ab eo capitur, et traditus Richardo Regi, in carcerem mittitur Rotomagi. 49. b. 73. e. 178. b. 386. a. 580. a. 655. d. 656. d. 678. a. Eodem anno, scriptis ad Cœlestinum Papam literis, operam ejus flagitat ut educeretur è carcere. 583. b. Anno 1198, cum Alienor Regina eum in libertatem asserere tentasset, Philippus è carcere Rotomagensiad Chinonensem, jubente Richardo Rege translatus, est. 587. e. Eodem an., Richardo decem millia marcarum obtulit, ut emitteretur è carcere. 594. a. Anno 1199, Richardo vitâ functo, tandem agente pro eo Petro Capuano A. S. legato, libertate donatur, præstito juramento quod deinceps in vita sua nunquam arma contra christianos gestaret. 598. b. Anno 1212, inimicitias exercebat cum Reginaldo Bononiæ Comite. 86. b. 399. a. Anno 1214, Guillelmum Comitem Saresberiensem clavâ prostravit in Bovinensi prælio. 266. d. et seq.
- Philippus**, electus Dunelmensis episc. anno 1196, à Rege Richardo in Angliam missus est cum abbate Cado-mensi, ad faciendam inquisitionem de rapinis ministrorum ejus. 579. a. Anno 1197, Romam profectus ad defendendam Regis causam adversus Walterum Rotomag. archiep. ibidem à Papa Cœlestino consecrationem accepit, die 12 maii. 580. e. 655. d. Anno 1198, à Rege in Alemanniam missus est, ut ejus loco interesset electioni novi Imperatoris. 586. d. An. 1199, cum interesset inaugurationi Joannis Angliæ Regis, appellatione factâ, prohibuit ne coronatio perficeretur in absentia Gaufridi, Eboracensis archiep. 597. c.
- PHILIPPUS**, Regis Ludovici VII filius, an. 1165, nascitur. 4. a. 65. c. 348. a. Quare Adeodatus dictus! 4. a. 65. c. 348. c. Quare Augustus! 3. e. Anno 1179, cum in Regem, vivente patre, coronandus esset die Assumptionis B. Mariæ, casu accidit ut in morbum incideret. 4. e. et seq. 123. e. et seq. 348. e. et seq. Sanitati redditus, die Sanctorum omnium, Remis in Regem coronatur ab avunculo suo Guillelmo Remensi archiep. 5. c. 66. a. 126. a. 349. d. 438. c. 616. d. Anno 1180, captis et in carcerem missis Judæis omnibus, et rebus suis mobilibus spoliatis, 15000 marcarum ab eis emunxit, quasi beneficio restitutionis. 6. a. 66. b. 126. c. 350. c. 617. b. Eodem anno, exercitum duxit in Berriam contra Hebbonem de Carentonio ecclesias infestantem. 6. b. 66. b. 127. e. 350. d. Item adversus Hubertum de Bellojoco, Cabilonensem ac Matisconensem Comites. 6. b. 66. b. 127. e. 350. e. 424. e. 618. a. Statim post Pascha, mense aprili, consiliis Philippi Flandriæ Comitiss actus, in uxorem accepit Bapalmis Isabellam, filiam Balduini V Comitiss Hannon. harum gratiâ nuptiarum Viroman. terrâ usque ad Lisium ab eo donatus, post obitum suum habendâ. 439. d. 617. d. 661. b. Quo facto, matris et avunculorum suorum, necnon et omnium fere nobilium Franciæ indignationem incurrit, eo quod uxorem de tam humili progenie accepisset. 661. b. Itaque simultates cum matre exercens, castella ei quæ propter nuptias acceperat, abstulit. 7. a. n. 66. c. 351. b. 439. c. 617. e. Die Ascensionis Domini (29 maii), negotium urgente Flandriæ Comite, secundò cum uxore sua coronatur ad S. Dionysium per manus Guidonis Senonensis archiepisc. 7. b. 66. c. 351. c. 440. a. 617. d. Pridie festi apostolor. Petri et Pauli, IV kal. julii, habito Gisortii cum Henrico II

Angliæ Rege colloquio, amicitiae fœdus cum eo contraxit, et ejus operâ cum matre suâ reconciliatus est. 440 et seq. 618. a. Mense septembri, post obitum Regis Ludovici, iterum cum Anglico Rege colloquium habuit. 442. a.

Anno 1181, christianos relaxat à debitis quibus se Judæis obligaverant, retentâ sibi quintâ parte mutuatae pecuniae. 8. d. 66. d. 126. c. 352. a-e. Quinto kal. maii, colloquium habuit cum Angliæ Rege ad vadum S. Remigii prope Nonancuriam, ubi de mittendis in Terram sanctam auxiliis actum. 447. d. Eodem anno, exemplo Regis Anglorum, edicto præcepit homines suos, pro cujusque facultate, militaribus armis instrui. 447. b. Pœnas quoque indixit in eos qui blasphemando jurarent. 5. d. 66. d. 126. e. 350. a. Mense julio, dissidium habens cum Philippo Flandriæ Comite pro Britolii castro Radulfi Comitis Claromontensis in Belvacesio, agente Angliæ Rege, eidem reconciliatur in colloquio Gisortii habito. 448. b. n. Cum autem Stephanus Sacri-Cæsaris Comes interim S. Bricii terram vi occupatam Philippo Comiti fecisset obnoxiam, eam Rex in manu sua posuit. 449. c. Itaque Philippo Comite et regni proceribus molestè ferentibus eum conq̃ silii Angliæ Regis agi, mense novembri eos Rex cum auxilio filiorum Angliæ Regis bello aggreditur. 66. c. 128. e. et seq. 422. d. 425. a. 429. c-e. 449. a. 619. a. 661. e. Anno 1182, post clausum Pascha, eisdem reconciliatur in colloquio ad Grangiam S. Arnulfi habito inter Silvanectum et Crispiacum, industriâ Henrici Angliæ Regis. 66. c. 450. a. n. 619. d. Eodem anno, Judæis diem Nativitatis S. Joannis præfixit, quo exirent de regno, retentis sibi eorum possessionibus. 9. c. 66. d. 353. a. Inductus ab Angliæ Rege, impetravit ut Fredericus Rom. Imperator indulgentiùs cum Henrico Saxonum duce ageret. 450. c.

Anno 1183, Parisiis Campellense emporium ædificavit. 11. a. 66. e. 354. a. Vicennarum nemus muro clausit. *ibid.* Exercitum quoque misit in Berriam ad profligandos Cotarellos. 12. a. 67. a. 132. d. 354. c-e. Brabancenos autem suos misit in terras Flandriæ Comitum. 12. e. et seq. 67. a. 135-142. 355, d. 460. d. Eod. anno, ab Henrico Angliæ Rege expostulat Gisortium et quidquid sorori suæ Margaretæ traditum fuerat propter nuptias cum Henrico ejus filio. 456. e. Habito ea de re Gisortii die 6 decembris colloquio, eidem conciliatur. 457. b-e. Viromandensem quoque comitatum eo anno repetiit à Philippo Flandriæ Comite, prohibens ne ille alteram uxorem acciperet, antequam Viromandiam sibi restituisset. 459. c. Anno 1184, cum Philippus Flandriæ Comes uxorem duxisset Mathildem Regis Lusitanæ filiam, Rex bellum contra eum aggreditur, sed procurante Angliæ Rege, inducias unius anni cum eo paciscitur. 665. a. Philippo autem Comite Balduinum Hannoniæ Comitem bello interim exagitante, ut pacem inter eos conciliaret, Rex infra octavas

Natalis Domini, in colloquio inter. Compendium et Causiacum habito, inducias Flandriæ Comiti concessit usque ad proximam Nativitatem Sancti Joannis. 459. d. 464. b. n.

Anno 1185, mense januario, colloquium habuit Parisiis cum Heradio patriarcha Jerosolym. et congregatis episcopis et proceribus regni, de mittendis in Terram sanctam subsidiis egit. 14. e. 357. c. Circa festa Paschalia, per tres dies, colloquium habuit ad Vallem-Rodolii cum Henrico Angliæ Rege. 626. c. Eodem anno, castrum Vergiacum, ab Hugone Burgundiæ Duce longâ obsidione conclusum, liberavit et suæ adjecit clientelæ. 15. a. n. 67. c. 357. d. 627. c. Eundem Hugonem ecclesiis infestum coerciturus, Castellionem ad Sequanam obsidet et expugnat. 16. b. 67. d. 129. e. et seq. 358. e. et seq. Post festum S. Joannis, instaurato adversus Flandriæ Comitem Corbeiam obsidentem bello, ipse Bovense castellum aggreditur et expugnat. 67. b. 139-142. Mense novembri, procerum conventu habito Albemarlæ, cum Philippo Comite pacem componit, concessâ ei Viromandiæ portione modicâ. 13. d. n. 67. b. 142. b. 356. b. 422. d. 627. a. 666. a. Inde progrediens, quinto idus novembris, visitavit Henricum Angliæ Regem ægritudine in villa *Belveier* decumbentem, et cum eo tres dies fecit. 627. a. Eodem anno, Parisiensis urbis vias duris lapidibus sterni præcepit. 16. e. 67. e. 359. b.

Anno 1186, ante Quadragesimam, Gisortii colloquium habuit cum Henrico Angliæ Rege, ubi de repetunda sororis suæ dote actum. 466. d. In eodem colloquio Viromandensem obtinuit comitatum, juxta pacis formam prius cum Philippo Flandriæ Comite ordinatam. 627. d. Mense maio, simultatem habens cum monachis S. Dionysii, abbatem exauctaurandum curavit. 20. a. n. 361. d. Circa idem tempus, tractatum habuit cum nunciis Belæ Hungarorum Regis de matrimonio sororis suæ Margaretæ. 20. d. 67. d. 362. b. 467. a. 470. a. Mense augusto, funus curat Gaufridi Britanniae Ducis, Parisiis defuncti, et pro eo duas instituit præbendas in ecclesia B. Mariæ. 21. a. 67. e. 362. d. Post obitum Gaufridi, ab Angliæ Rege postulat sibi tradi Britanniae custodiam cum puella Gaufridi filia: cujus rei perficiendæ inducias ei concedit usque ad festum S. Hilarii. 468. a. 666. e. Eodem anno, vindicaturus necem Radulfi de Vallibus, à Gisortensi castellano intercepti, præcipit comprehendi homines Angliæ Regis, quotquot in regno suo invenirentur. 468. e. Mense octobri, die festo S. Dionysii, rogatus à Waltero Rotom. archiep. de pace servanda provinciæ Normannicæ, rogatus et ab Henrico Angliæ Rege, respondet Normanniam à bello fore immunem, si Richardus Pictaviæ Comes ab infestatione Comitum Tolosani temperaret. 628. c. Eodem anno, Campellense cœmeterium muro clausit. 21. c. 67. e. 363. b. Mutatorias suas vestes, non ut alii histrionibus, sed

pauperibus deinceps erogandas decrevit. 21. c. 67. e. 363. c.

Anno 1187, in octavis Paschæ, Philippus colloquium habuit cum Henrico Angliæ Rege ad vadum S. Remigii prope Nonancuriam, ubi actum de supremo Britanniae dominio, de restituenda dote Reginæ Margaretæ, et de celebrandis nuptiis alterius sororis suæ cum Richardo Pictaviæ Comite. 470. e. 666. e. et seq. Cum autem inter eos minime conveniret, Philippus inducias Angliæ Regi usque ad festum Nativitatis Sancti Joannis concessit. 667. c. Itaque, mense junio, circa dies Pentecostes, in Aquitaniam ingressus, captis Issulduno ac Crassiaco, et aliis Angliæ Regis munitioibus, obsedit castellum Radulfi, ubi Richardus et Joannes, Angliæ Regis filii, se incluserant. 23. c. et seq. 68. b. 144 et seq. 365. e. et seq. 471. b. 667. d. Cum autem Rex Henricus eis suppetias accurrens, Franciæ Regem ad campestre prælium provocasset, eidem depositis armis pacem flagranti Philippus, de mandato Rom. Pontificis, biennales concedit inducias, in ipsa vigilia S. Joannis-Baptistæ. 471. a-c. 629. a. 668 et seq. Eodem anno, die 5 septembris, nascitur ei filius Ludovicus. 24. e. 68. a. 301. c. 366. c. 422. d. 425. c. 434. b. 471. d. 629. a.

Anno 1188, mense januario, die festo S. Agnetis, Philippus colloquium habens Gisortii cum Henrico Angliæ Rege, auditâ expugnatione urbis Jerusalem per Saladinum, itineri se Jerosolymis. cum eo devovit, affigens sibi et suis cruces rubeas. 25. b. 68. c. 146. c. 366. d. 425. c. 430. a. 478. a-b. 629. c. 670. d. Mense martio, mediâ Quadragesimâ, congregatis regni principibus et episcopis, decimas colligendas instituit in subsidium christianorum Terræ sanctæ. 25. c. et seq. 68. d. 367. b. Missis ad Henricum Angliæ Regem nunciis, querimoniam facturis de Richardo Pictaviæ Comite, qui terram Raimundi Comitum Tolosani pessundabat, accepto minus opportuno responso, mense junio, congregatum exercitum duxit in Berriam, Castrum-Radulfi et quidquid juris Rex Angliæ in Bituria et Alvernia habebat, in manu sua posuit. 27. b-d. 68. d. 147. a-e. 367. c. 480 et seq. 631. a. 671. b. Interim Burchardus Vindocinensis Comes, timens adventum Philippi Regis suam in terram, reddidit se ei et terram. 481. e. Richardo in Berriam reverso, et Angliæ Rege cum exercitu constituto in Vitcassino, Philippus in Franciam rediturus, Castellum-Radulphi propugnandum reliquit Guillelmo de Baris, et Angliæ Regi opposuit Philip-pum Belvacensem episcopum. 482. d. Richardo in Vindocinense territorium progressu obstiturus accurrit, et Troum castellum, inde fugato Richardo, combussit. 27. d. 68. e. 147. c. 368. a. 482. e.

Eodem anno 1188, mense augusto, xvii kal. septembris, colloquium habens cum Henrico Angliæ Rege inter Gisortium et Calvum-montem, cum per duos dies æstu sub aperto cœlo ureretur, nec de pace inter eos conveniret, moræ impatiens, impetu

facto in Normannos, qui ulmi tegmine interim tutabantur, eos in fugam convertit et arborem excidit, jurans quod de cætero ibi colloquia nunquam haberentur. 69. a. 148 et seq. 483. c. 631. a. Mense septembri, post festum decollationis S. Joannis, cum Rex Angliæ incendia in Meduntensi territorio ageret, egressus è Calvo-monte Philippus, eum in fugam convertit. 69. b. 149-152. 483. b. 631. b. Cum autem interim barones Franciæ cruce signati contra christianos arma gestare detrectarent, mense octobri, die crastinâ S. Fidis, Philippus cum Angliæ Rege colloquium habuit Castellione ad Endriam; sed pace haud conciliatâ, inde recedens cum suis Brabancensis, castrum *Paluau* cepit, et per Castrum-Radulfi transiens, Bituricensem in urbem se recepit. 483. e. et seq. Mense novembri, infra octavas S. Martini, cum Angliæ Rege de pace tractaturus convenit ad Bonmolinum in Pertico, ubi Philippus redditurum se spondidit quidquid jure belli occupaverat, dummodo Rex Angliæ permetteret ut Richardus filius ejus acciperet sororem suam in uxorem, et ut homines sui eidem se de habendo post eum regno fide obligarent. Henrico autem non consentiente, inducias ei usque ad festum S. Hilarii prorogavit. 27. d. n. 368. b. 484. c. 631. d. 672. c. In eodem colloquio, Richardus, vidente patre, hominio se Francorum Regi obligavit de terris omnibus cismarinis et à patre recessit. 28. a. 368. b. 486. e. 631. d. 672. c.

Anno 1189, instaurato adversus Angliæ Regem bello, in colloquio ad Feritatem-Bernardi habito diebus Pentecostes, v idus junii, Philippus petitiones suas replicat de sorore sua Richardo in conjugium tradenda et de transcribendo eidem post obitum patris regno. Sed Angliæ Rege id concedere nolente, discordes ab invicem recesserunt. 488. c. 632. e. 673. a. In eodem colloquio, minas ei à Joanne Anagnino A. S. legato intentatas egregiâ responsione retundit. 488. c. Inde instaurato adversus Angliæ Regem bello, cepit Feritatem-Bernardi, Montem-fortem, Malum-stabulum, Bellum-montem, *Balon*, et alias regionis illius munitiones. 28. c. 69. c. 157. e. 369. b. 488. c. 632. e. Postridie festi S. Barnabæ, Cenomanensem urbem ab Angliæ Rege incensam et vacuatam ingreditur. 28. c. 69. c. 158. a. 369. b. 488. e. 633. e. 673. a. Inde recedens, in suam potestatem redegit Duplicem-montem, castrum *Troe* cum Rupibus-episcopi, Montorium, Carceris castrum, castrum Liddii, Calvum-montem et Ambasiam, ac Rupes-Corbonis. 489. b. Vigiliâ Nativitatis S. Joannis, transvadato Ligeris fluvio, Turonensem urbem obsidione conclusit. 28. d. 69. d. 158 et seq. 369. c. 489. c. Interim sategentibus de Regum pace episcopis, circa festum apostol. Petri et Pauli, habitum est inter Turonim et Azai, in loco qui Columbarium dicitur, colloquium in quo Rex Angliæ ex toto posuit se in consilio et voluntate Regis Philippi, præscriptas petitiones omnes concessit, viginti millia marcarum spondidit, et insuper hominio

Tom. XVII.

ei se obligavit. 29. n. 69. d. 159. c. 489. d. n. 633. b. 673. c. Defuncto paulò post Rege Henrico, Philippus colloquium habuit, die festo S. Magdalenæ, cum Richardo filio ejus inter Calvum-montem et Triam, ubi cum eo ad tempus de Gisortio conciliatus, præter 20000 marcarum à patre ejus prius sponsas, 4000 ab eo accepit et eum insuper de terris cismarinis hominio sibi obligavit. 29. a. n. 69. d. 370. a. 491. c. n. 673. e. Mense novembri, missis in Angliam nunciis, Richardum Regem submonuit de auspicando ad clausum Pascha itinere Jerosolymitano. 496. a-n.

Anno 1190, circa festum Sancti Hilarii, colloquium habuit ad vadum S. Remigii cum Richardo Angliæ Rege de pace inter eos, dum peregrinarentur, servanda. 498 et seq. Mense martio, habito cum Richardo Rege colloquio, profectionem suam distulit usque ad festum Nativitatis Sancti Joannis, propter obitum Reginæ. 636. c. Die festo S. Joannis, ad S. Dionysium accedens, sportam et baculum peregrinationis accepit ab avunculo suo Remensi archiep. 29. b. 69. e. 370. c-e. 500. c. Antequam proficisceretur, mandavit Parisiensibus ut urbem muro cum tornellis à parte boreali clauderent, castella quoque et urbes per totum regnum claudi præcepit. 31. c. 70. a. 372. c. Ordinâtâ deinde regni administratione, feriâ quartâ post octavas S. Joannis, Vizeliaci adjungitur Richardo Angliæ Regi. 29. c. et seq. 69. e. 370. d. 422. e. 426. a. 500. c. 674. d. Inde per Lugdunum Genuam perrexit, Angliæ Rege Massiliam divertente. 500. d. 637. c. Die 13 augusti, Genuæ ubi infirmabatur, colloquium habuit cum Rihardo Rege, à quo quinque sibi galeas commodari postulavit, eo verò tres tantum offerente, omnes refutavit. 500. e. et seq. Inde Messanam navigans, horrendâ tempestate jactatur. 161. a-d.

Eodem anno 1190, Messanam applicuit XVI kal. octobris, hospitio exceptus in palatio Regis Siciliæ Tancredi. 31. c. 372. c. 503. b. 637. e. Oblatam sibi à Tancredo auri copiam, si unam de filiabus suis in uxorem acciperet, vel filio suo traderet, prorsus abnuvit ne Henricum Imp. justum Siciliæ hæredem offenderet. 71. d. 372. d. Die 23 septembris, habito cum Richardo Rege prope Messanam colloquio, ipsâ die transfretare desiderans, navem solvit, sed auris sibi adversantibus, ad portum rediit. 504. a. 637. e. Die 25, venientem ad hospitium suum Richardum excepit amicè, eumque eodem die visitatione suâ dignatus est, et videbatur quod tantus esset inter illos mutue dilectionis affectus, quod nunquam dissolvi posset aut violari. 504. a. Die 29, ab eodem perductus est ad hospitium sororis suæ, quondam Siciliæ Reginæ. 504. b. Mense octobri, cum Richardus Rex Angliæ Messanam expugnasset, et signa sua in munitionibus posuisset, Philippus eum signa deponere compulit. 505. b. n. Octavâ die octobris, communi consilio cum Richardo leges statuit inter cruce signatos observandas. 505 et seq.

Conciliatis inter se Richardo et Tancredo de dotalitio Joannæ quondam Reginæ, acceptam à Richardo pecuniæ summam, diebus natalis Domini Philippus distribuit commilitonibus suis, qui res suas in mari perdiderant. 31. d. 70. a. 372. e. Messanæ dum moras faceret, et victui necessaria deficerent, misit ad Hungariæ Regem et Reginam sororem suam, ut sibi in escis subvenirent. 31. e. 373. a. Securus quoque transitum à Græcorum Imp. postulavit, et impetravit. 32. a. 373. a.

Anno 1191, mense februario, Richardum Regem, Guillelmo de Barris infensum, frustrâ eidem reconciliare laborat. 513. e. Post hæc semel et iterum Richardum compellavit, ut medio mense martio secum in Syriam navigaret: quo dilationem requirente, oriri cœperunt inter eos discordiæ, invidiæ et inimicitia. 32. a. 70. b. 162 et seq. 373. a-c. Scriptis itaque ad Tancredum Regem adversus Richardum literis, eum sibi magis reddit infensum. 515. a. n. Cum verò querimonias ejus diluisset, scripto pacis fœdere, et acceptis ab eo decem millibus marcarum argenti, eidem reconciliatur. 32 et seq. 163. b. 373. b. 515. d. n. 638. b. Tertio kal. aprilis, Messanâ profectus, post dies 22 Acram appulit, sabbato in hebdomada Paschæ, XII kal. maii. 33. c. 70. b. 163. d. et seq. 373. c-e. 516. a. 640. c. Paratis bellicis instrumentis, cum Richardus infra hebdomadam Pentecostes advenisset, conjunctis cum eo viribus, IV idus julii, urbem Acram expugnavit. 35. d. 70. c. 376. a-b. 520-524. 641. a. Interim gravi morbo correptus, ungues manuum et pedum, capillos et omnem penè cutis superficiem amisit. 36. a. n. 70. e. 165. b. 376. c. 520. c. Die 20 julii, rogatus à Richardo ut cum eo pariter jureret, moraturum se per triennium in peregrinatione, nisi Saladinus redderet celerius Jerosolymam, prorsus abnuvit. 525. h. Die 22 julii, missis ad Richardum nunciis, licentiam quæsit in patriam remeandi; et ut occasionem haberet recedendi, mediam insulæ Cypri partem sibi deberi contendit. 525. c. Die 27 julii, jus dixit cum Angliæ Rege inter Conradum Montisferrati marchionem et Guidonem de Leziniaco, de regno Jerosolymitano contententes. 525. e. et seq.

Die 29 julii, remeandi licentiam à Rege Richardo eâ lege impetravit, ut nec ipse terris et hominibus ejus damnum inferret, nec ab aliis fieri permetteret. 526. c. In patriam reversurus, Conrado marchioni tradidit quidquid acquisierat in urbe Acra. *ibidem*. Hugonem Burgundiæ Ducem exercitûs sui principem Angliæ Regi succenturiatum constituit. 36. a. 70. e. 165. d. 376. c. 526. c. Raimundo Principi Antiocheno centum milites et quingentos servientes tradidit, ad defendendam terram ejus ab incursu paganorum. 526. c. Die 31 julii, profectus Acra, abiit Tyrum, adducens secum Manasserum Lingonensem et Reginaldum Carnotensem episcopos, Petrum quoque Comitem Nivernensem. 526. d. Tertiâ die augusti, mari

Ooooo ij

se credidit cum tribus tantum galeis. 36. a. n. 376. c. 526. e. n. Itineris ejus series et descriptio locorum usque ad insulam Corcyram. 531-535. Impetratâ à Tancredo Rege Siciliae et ab Henrico Imp. licentiâ transeundi per terras eorum, è Corcyra profectus, Hydruntum in Apulia applicuit VI idus octobris. 540. c. Ejus per Apuliam et Terram-laboris iter usque Romam. *ibidem*. Romæ impetrata pro se et suis à Coelestino Papa absolutione ob imperfectum peregrinationis votum, spreto novissimo quod Richardus fecerat juramento, veniam postulavit ulciscendi in terras Angliæ Regis injurias quas ab eo se accepisse quebatur; sed non impetravit. 541. b-d. Prosecutus verò suum per Italiam iter, mense decembri, in Franciam advenit, et Natalis Domini festum ad Fontem-Eblaudi celebravit. 36. c. 71. a. 165. e. 377. a. 426. a. 430. c. 542. b. 547. c. Inde Parisiis cum processione excipitur, VI kal. januarii. 643. c.

Anno 1192, mense januario, habito inter Gisortium et Triam colloquio cum Radulfo Normanniæ senescallo, postulat vi tractatûs Messanæ sanciti cum Rege Richardo, sibi reddi Alesiam sororem suam, et insuper Gisortium in dotem ei concessum. Repulsam passus, minas intentans recedit. 542. d. 549. e. et seq. Scriptis deinde literis ad Joannem Moretonii Comitem, mandat quòd si sororem suam ille in uxorem accipere vellet, ipse traderet ei Normanniam et omnes Angliæ Regis terras cismarinas. 542. d. 554. d. Tempore Quadragesimæ, impressionem facturum in Normanniam, consentientes non invenit regni milites causantes quòd ipsi fierent perjuri, si Angliæ Regi bellum inferrent, quamdiu ille inter cruce signatos militaret. 543. a. 550. a. xv kal. aprilis, 80 et eo amplius Judæos, qui quemdam christianum, non Brajæ, sed Branæ interfecerant, comburi jussit. 36. d. 71. a. 133. a. 377. a-c. 769. e. Eodem anno, Jordanum Fossæ-novæ abbatem, A. S. legatum, è regno expulit, quia ille interdicti sententiâ multare noluit Normanniæ provinciam. 545. e. Præmonitus insidias sibi ab Arsacidis, qui cognatum ejus Conradum Montisferrati marchionem Tyri interfecerant, parari, custodes corporis sui, clavas æneas portantes et nocte circa ipsum excubias agentes, instituit. 37. a. 71. b. 377. e.

An. 1193, mense januario, cognitâ Richardi Regis in Germania captivitate, Joannem Moretonii Comitem sibi clientelâ devincit de Normannia et cæteris ejus terris cismarinis, et auxilium ei suum spondet ad occupandum Angliæ regnum. 554. e. Antequam Imperator cum Rege Richardo de lytro convenisset, nuncios suos misit, qui insignem vinctum diffiderent, id est, ad certamen provocarent. 555. c. Circa Pascha, Witsandi navalem expeditionem parat ad transfretandum in Angliam. 675. d. Ingressus in Normanniam, pridie idus aprilis Gisortium occupat, et subinde totum Vilcassinum Normannicum. 38. a. 71. c. 167. e. 379. a. 555. d. 676. a. Inde Rotomagensem in urbem

admitti postulans, et à civibus non admissus, minas intentans recedit. 555. d. 676. b. Mense julio, tractatum habuit Meduntæ cum nunciis Angliæ Regis de pace et amicitia inter utrumque Regem concilianda, ubi plurimæ factæ sunt ei concessiones. 559 et seq. Eodem anno, ut Danorum sibi conciliaret adjutorium adversus Regem Anglorum, die Assumptionis beatæ Mariæ, in uxorem accepit Ambianis Ingeburgem sororem Canuti Danorum Regis. 38. c. 71. d. 379. b. 561. a. 645. c. 677. c. Vix exactis post nuptias 82 diebus, aspirans ad nuptias Agnetis filiae Conradi Palatini Comitûs, Ingeburgem propter quamdam affinitatem, judicio episcoporum, repudiavit. 38. c. n. 71. d. 379. a. 561. b. 645. c.

Anno 1194, mense januario, Philippus novo fœdere copulatur cum Joanne Moretonii Comite. 39. a. 71. e. 168. a. 379. e. 562. b. 676. b. Missis autem ad Henricum Imperat. nunciis, multam ei summam obtulit, si Angliæ Regem diutius in carcere detineret, vel eum in manus suas traderet. 562. d. 676. b. Mense februario, ingressus iterum in Normanniam, Ebroucas, Novum-burgum et Vallem-Ruolii cepit; Rotomagum obsedit, sed non expugnavit. 39. a. 71. d. 168. c. 379. e. Interim Richardus, è carcere Alemannico revertenti, struxisse traditur insidias, quas ille versùs Antverpiam iter dirigens devitavit. 564. a. 677. a. Mense maio, Vernolium obsidens, metu advenientis Angliæ Regis inde recessit die 28 maii, vigiliâ Pentecostes, et Richardus illud occupavit et muniit. 40. e. 71. d. 380. a. 568. d. 646. d. Philippus autem castellum nomine Fontaines prope Rotomagum obsedit et cepit. 569. a. 646. e. Inde recedens, Robertum Leicestriæ Comitem in insidiis positum cepit, et Stampis in vincula conjecit, xvii kal. julii. 41. a. 71. e. 169. c. 380. c. 569. a. Cum interim audisset Richardum clericos S. Martini Turo-nensis de ecclesia sua ejecisse, et rebus eos suis spoliasse, ipse versâ vice in manu sua posuit ecclesias regni sui, pertinentes ad episcopatus et abbatias quæ erant sub potestate Regis Angliæ, et habitatores ejecit. 41. b. 380. d.

Eodem an. mense junio, tractatum habuit per internuncios cum nunciis Angliæ Regis prope Vallem-Rodolii, de statuendis cum eo induciis, sed propositis conditionibus Richardus non consensit. 569. b-d. Cum interim Normanni Ebroucensem urbem cepissent, et Regis milites trucidassent, Philippus eo accurrens, urbem subvertit et etiam ecclesias destruxit. 40. e. 71. e. 169. a-d. 380. a. 569. d. Inde cum ad Fractam-vallem venisset, et Richardum Vindocini castrametantem ad certamen provocasset, non expectato ejus adventu, fugiens à facie subsequenti, thesauros suos et clitellas amisit. 41. d. n. 72. a. 170. a. 381. b. 569. e. et seq. 647. b. Revo-lutis post hæc septem diebus, Joannem Moretonii Comitem, Vallem-Rodolii cum Rotomagensibus obsidentem, in fugam convertit. 42. e.

72. a. 172. c. 381. b. Missis autem ad Richardum nunciis, petit ut belli alea sub certamine quinque pugilum hinc et inde statueretur: quod Richardo placuit, dummodò Rex uterque inter pugnatore censeretur. 648. c. Tandem die 23 julii, ex consensu utriusque Regis, datæ sunt induciæ unius anni, in colloquio inter Vernolium et Tilerias. 570 et seq. 647. e. Mense novembri, agentibus cardin. Meliore A. S. legato et Waltero Rotomag. archiep., Philippus restituit clericis et monachis Normanniæ res quas fisco addixerat, ut Richardo Angliæ Regi vicem redderet. 649. b. 652. d. Acceptis ab archiepiscopo Rotomagensi mille libris Andegavensis monetæ, terras ei suas restituit. 574. d.

Anno 1195, mense julio, cognitis Henrici Imperat. et Richardi Regis adversum se molitionibus, inducias Angliæ Regi solutas denunciat, et statim concurrentes utriusque exercitus damna fecerunt hinc et inde maxima in interfectione hominum, in rapinis et in incendiis. 576. a. Interim instituto cum Angliæ Rege colloquio prope Vallem-Rodolii, cum fossores Philippi partem murorum castelli diruissent, Richardo in exercitum ejus impetum faciente, Philippus cedendum ratus, citra Sequanam castrametatus est. 42. b. 72. b. 381. e. 576. c. Habito iterum cum Angliæ Rege colloquio, formam quamdam pacis statuit, in octavis omnium Sanctorum diffiniendam, si Rex Angliæ consentientem haberet Roman. Imperatorem. 576. d. 677. d. In eod. colloquio Richardus Philippo reddidit Alesiam sororem ejus, quam ille, xiii kal. septembris, in conjugium tradidit Guillelmo Comiti Pontivi. 42. b. 72. b. 381. e. 576. e. Infra octavas omnium Sanctorum, tertium ex conducto habiturus Vernolii colloquium cum Angliæ Rege, eidem tamquam læsæ fidei reo bellum denunciat. 577. a. Tertiâ die sequenti, Depam et naves quæ in portu erant combussit. 42. c. 72. c. 169. c. 382. a. 577. a. Inde in Bituriam profectus, Issuldunum à ruptariis Angliæ Regis occupatum, cepit et castellum obsedit. *ibidem*. Richardo illuc adventante, cum acies ad pugnandum essent dispositæ, mense decembri, circa festum S. Nicolai, post consertum cum eo tractatum, Philippus eidem conciliatur, statuto de pace alio colloquio post festum S. Hilarii, in majori audientia apud Lovers. 42. e. 72. e. 173. b. 382. d. 577. b.

Anno 1196, mense januario post festum Sancti Hilarii, pacem prius cum Angliæ Rege ordinatam promulgavit, in colloquio apud Lovers habito. 43 et seq. 382. d. 578. b. 651. a. 677. d. In Eodem colloquio postulavit à Waltero Rotomagensi archiep. ut ille sibi fidelitatem præstaret de Andeliaco, vel de archiepiscopatus parte illa quæ esset de regno Franciæ: quod ille minimè concessit. 578. c. 651. c. Mense martio, exundantibus præter solitum aquis Sequanæ, Philippus ad montem S. Genovefæ se contulit, et publicas supplicationes quasi unus è plebe sequebatur. 45. d.

72. e. 382. e. 659. c. Post Ramos palmarum, colloquium habuit Pontisarae cum Waltero Rotomag. archiep. cui benignum se praeiuit. 652. e. Item Parisiis, die 30 aprilis. 653. a. Cum interim Rex Angliæ Richardus Virzionesse castrum in Bituria destruxisset, ipse Albemarlam obsidione conclusit. 46. a. 73. a. 173. e. 383. b. 578. d. 677. d. Expugnatum post septem hebdomadas castrum solo tenuis destruxit. Inde Nonancuriam mirabili pugna Richardo abstulit, et Roberto Comiti Droicensi custodiendum tradidit. 46. c. 73. b. 174. b. 383. a-d. 579. a. 677. d. Capto et subverso Albemarlæ castello, cum Angliæ Rege paciscitur de redimendis militibus in eo captis. 579. a. Robertum quoque Leicestriæ Comitem eduxit e carcere, acceptis ab eo duobus millibus marcarum argenti, et insuper Paciaci ad Euram castello. 574. d. 578. e. Eodem anno, mense junio, hominum excepit Balduini Flandriæ Comitis. 46. a. 72. e. 383. a. Eodem mense junio, uxorem accepit Mariam Ducis Meraniæ filiam. 46. a. 72. e. 383. a. 577. e. n. Eodem anno, foedus iniit cum Arturo Britonum Duce adversus Richardum Angliæ Regem. 579. b.

An. 1197, Danguitum castellum, à Richardo Rege occupatum, Philippus obsedit, concessaque militibus abundi licentiâ, quingentas ab eis marcas pro redemptione accepit. 174. b. n. 582. d. Post Assumptionem B. Mariæ, minùs providè in Flandriam ingressus adversus Balduinum Comitem, Angliæ Regi fœderatum et Atrebatum obsidentem, ab eo angustatus et penè captus, datis obsidibus de pace faciendâ, dimissus est. 582. e. Sexto idus septembris, vel feriâ quartâ post Exaltationem S. Crucis, procurante Balduino Flandriæ Comite, Philippus cum Angl. Rege colloquium habuit inter Gualonium et Andeliacum, ubi inducias cum eo pepigit à sequenti Nativitate Domini in unum annum. 583. a. 584. b. 678. b. Eodem anno, eum de eligendo Romanorum Imperatore dissentirent imperii principes, Philippus à quibusdam, sed à paucis, in Imperatorem desiderabatur. 678. c.

Anno 1198, Judæos, quos olim expulerat, revocavit in Franciam, propter quod multis cladibus à Deo correptus traditur. 49. a. 73. e. 385. c. Tertio kal. julii, amicitia fœdus iniit cum Philippo Suaviæ Duce, electo Romanorum Imperatore, sperans per eum sibi Comitem Flandriæ subicere, et Angliæ Regi facilius resistere. 49. c. 386. a. Instaurato itaque bello, dum Rex uterque prædis intendit et incendiis, Philippus Anglos quindecim excæcavit, et alios tres in Sequanam præcipientes dedit, ad vindicandum sanguinem Francorum quos pari numero eodem pœnâ Richardus affecerat. 178. a. n. 588. c. Mense septembri, commisso inter Veranensem et Ganeget cum Angliæ Rege prælio, Philippus in fugam conventitur. 588. e. 589. e. Quarto kal. octobris, vigiliâ S. Michaelis, instaurato prælio inter Curcellas et Gisortiam, rursus fugere coactus,

dum Gisortiam se recipit, fatiscente ponte in aquam cecidit. 49. a. 73. d. 179 et seq. 385. d. 589. a. 590. a. 657. c. 678. d. Cladem suam ulturus, factâ in Normanniam impressione novâ, Ebroicas et septem alias villas combussit, regionemque usque ad Novum-burgum et Bellum-montem vastavit. 49. b. 73. e. 385. d. 590. b. Mense octobri, milites et pedites misit ad muniendum castellum de Novomercato, ex quibus municeps castelli de Liuns cepit 80 equites et 40 pedites. 593. e. Cum autem Rex Richardus castellum Butavant struxisset, ipse ex opposito Culetum seu Guletum ædificavit. 594. a. Mense novembri, de pace tractatum habens cum nunciis Angliæ Regis, nec eidem conciliatus, inducias cum eo paciscitur usque ad festum S. Hilarii. 590. d.

Anno 1199, die festo S. Hilarii, Philippus cum Richardo colloquium habuit inter Andeliacum et Vernonem, ubi, agente Petro Capuensi A. S. legato, inducias ei concessit usque ad annos quinque duraturas. 50. b. 74. a. 386. b. 594. b. Richardo autem in Pictaviam abeunte, cum Philippus castellum quoddam firmasset inter Butavant et Guailon, rursus ab eo ad bellum provocatur, nisi castellum citius demoliretur. 594. d. Suadente tamen Petro Capuensi, de pace cum eo tractatum habuit, conventionem factâ de nuptiis filii sui cum nepte ejus, filiâ Regis Castellæ. 594. d. Interim, ut inter Angliæ Regem et Joannem Moretonii Comitem discordias seminaret, Joannis fidem ei suspectam reddere tentavit. 594. e.

Richardus, mense aprili, vitâ functo, statim urbem Ebroicas, Aprilicum et Aquiniacum occupavit, et Normanniam usque Cenomanos vastavit. 50. d. 74. e. 386. d. Cenomanis colloquium habuit cum Constantia Britannicæ Comitissa, traditoque filio ejus Arturo sub clientela Andegavensi comitatu, urbes et castella prædiis suis munivit. 50. d. 74. e. 386. e. 596. d. Turonibus Pictavensem comitatum tradidit Reginæ Alienoræ hominio ei se obliganti. 50. e. 387. a. Circa festum Nativitatis S. Joannis, inducias pepigit cum Joanne Angliæ Rege usque ad festum Assumptionis B. Mariæ. 597. e. Quinto kal. augusti, Arturum secum adduxit Parisios, nutriendum et educandum. 50. d. 387. c. 658. c. Tertio nonas augusti, militare subsidium misit Petro de Curtinaco, Comiti Nivernensi, adversus Herveum de Donziaco; sed Petro in prælio fuso, Rex permisit Herveum ejus filiam in uxorem accipere certis conditionibus. 658. c. n. Cum Philippus electum Cameracensem episc. in vinculis retineret, et propterea Petrus Capuanus Franciam interdicti sententiâ multasset, eâ lege Rex Cameracensem episc. libertate donavit, ut Philippus Belvacensis episc. liberaretur e carcere. 50. c. 387. a. 598. b. n.

Post Assumptionem B. Mariæ, colloquium habuit inter Butavant et Guleton cum Joanne Angliæ Rege, ubi petiit ab eo Vulcassinum Normanicum, insuper Pictaviam et Andegaviam, Cenomaniam et Turoniam, ad opus Arturi Britannicæ Ducis.

Molestè enim tulerat quòd Joannes Normanniam et cismarinas terras occupasset, antequam clientelam ei professus esset. 598. c. Joanne haud consentiente (barones enim Franciæ qui adhæserant Regi Richardo, et Otho electus Rom. Imper. auxilium ei suum sponponderant), Philippus in Normanniam ingressus, mense septembri, cepit Conchas castellum Rogeri de Toni. 599. a. Mense octobri, cepit et subvertit castellum de Balon in Cenomania: quo facto, Guillelmum de Rupibus, principem exercitus Arturi, sibi reddidit infensum, qui Joannem Angliæ Regem cum Arturo reconciliavit, et urbem Cenomanensem eidem tradidit. 599. b. Philippus autem Lavardinum obsedit; sed Angliæ Rege in obsessorum auxilium accurrente, inde in Franciam se recepit. 599. b. Eodem mense octobri, satagente Petro Capuensi legato, inducias Joanni Regi concessit usque ad festum S. Hilarii. 50. a. 75. a. 387. b. 599. c. n. Mense decembri, cum Petrus Capuensis, in concilio Divione dominicâ secundâ Adventus celebrato, eum ad revocandum ad conjugale thorum Ingeburgem per interdicti sententiam compellere moliretur, Philippus remedium appellationis ad Romanum Pontificem ei opposuit. 51. a. 75. a. 387. c. 659. a.

Anno 1200, statim post Natale Domini, Philippus colloquium habuit inter Andeli et Guailon cum Joanne Angliæ Rege, ubi actum de matrimonio filii sui Ludovici cum filia Regis Castellæ. 601. a. Mense januario, vulgatâ interdicti sententiâ à Petro Capuensi prolata, sæviit Rex in episcopos et clericos ejusdem obsequentes. 51. a. 75. a. 301. a. 387. c. Ingeburgem Reginam Stampis in castro suo reclusit. 51. c. 387. d. Milites ac burgenses talliis et exactionibus insolitis oneravit. 51. c. 387. d. Interea, cum Innocentio Papa egit ut interdicti sententia relaxaretur, et de divortio tractatus solemniter haberetur coram legatis Regis Danorum, et ipse interim superinductam sponsam dimitteret. 603. c. 608. c. Mense maio, xi kal. junii, habito cum Angliæ Rege colloquio inter Butavant et Guleton, pacem prius cum eo formatam confirmavit, et nuptias filii sui cum Blancha de Castella in Normannia celebravit. Regnum enim Franciæ à divinis cessabat. 51 et seq. 75. a. 184. c. 387. d. 426. b. 430. d. 603. e. 659. b. Subinde, in colloquio Vernone habito permisit ut Arturus hominum faceret Angliæ Regi de Britannia et aliis terris suis, sed eum ipse secum reduxit. 604. a. In eodem colloquio, Angliæ Regem induxit ad accipiendam in uxorem Isabellam Comitis Engolismensis filiam, Hugoni Bruno de Leziniaco, Marchiæ Comiti, desponsam. 605. b.

Pridie Nativitatis B. Mariæ tractatum de divortio suo habuit cum Octaviano Ostiensi episc. card. ad S. Leodegarium in Ivelina silva, ubi, antequam litem ingrederetur, consensit ut superinductam conjugem amoveret, et Ingeburgem reciperet. 608. c. Eo autem postulante ut

judicium fieret de impedimento consanguinitatis, perlata res est ad concilium infra spatium sex mensium Suesione coram nunciis Danorum Regis celebrandum. 53. d. 75. b. 387. e. 608. d. Eodem anno, licentiam dedit Judæis habitandi Parisiis et in aliis urbibus. 605. a. Thomam Parisiensem præpositum multavit propter injurias clericis Teutonicis illatas, et scholares insignibus privilegiis communivit. 605. et seq. Promissis etiam illectus Margariti quondam Siciliæ admiralis, qui auxilium ei suum ad acquirendum Romanorum vel Græcorum imperium obtulerat, facilem assensum præbuit, et itineri necessaria præparasse traditur; sed ille ab eo recedens, Romæ interfectus fuit. 607. b.

Anno 1201, mense martio vel aprili, interfuit Suesionensi concilio cum legatis Danorum Regis, ubi, post multas jurisperitorum disputationes, tædio affectus, insalutatis episcopis recessit, mandans quod uxorem suam secum ducebat, nec tunc ab ea separari volebat, quam tamen sub arctiori custodia posuit. 53. d. 75. b. 387. e. 609 et seq. Post Pascha, cum Pictaviæ proceres, et Hugo præsertim de Leziniaco, bellum adversus Angliæ Regem agerent, Philippus eis arma deponere jussit, propter ejus proximum in Normanniam adventum. 610. c. Post Pentecosten, pridie kal. junii, colloquium habuit cum eodem Rege prope Andeliacum, nemine colloquii eorum conscio, et post triduum Joannem Parisiis in palatio suo excepit, et abeuntem exquisitis in signum amicitiae prosecutus est donis. 53. e. 75. b. 388. c. 611. b. 681. b. n. Eodem anno, ad mandatum Innocentii Papæ, concessit in subsidium christianorum Terræ sanctæ quadragesimam partem reddituum suorum unius anni, præcepitque ut omnes laici terrarum suarum simili modo eleemosynam darent. 614. c. Mortuâ conjuge suâ superinductâ, liberos ex ea procreatos legitimos esse habendos decrevit. 54. b. 75. b. 388. d. Defuncto quoque Theobaldo Campaniæ Comite, terram ejus, uxorem ac liberos sub tutela sua recepit. 53. e. 388. b. Comitem Reitestensem et Rogerum de Roseto aggressus, ad reddendas ecclesiis res quas abstulerant compulit. 54. b. 133. d. 388. d. 770. b.

Anno 1202, tempore Quadragesimæ, habito cum Angliæ Rege colloquio in loco *Guleton* dicto inter Vernonem et Andeliacum, submovit eum ut de comitatibus Pictaviæ et Andegaviæ, necnon et Aquitaniæ ducatu, hominium præstaret 15 post Pascha die, vel Arturo Britanniae Duci terras omnes cismarinas redderet. 54. c. 75. c. 388. e. et seq. 660. c. 681. d. Cum verò Joannes nec per responsalem, nec in propria persona juri se stitisset, Philippus in Normanniam ingressus, plures ejus munitiones, *Butavant*, *Arguellum*, *Mortuummare*, *Gornacum* occupavit. 54. c. 75. c. 187. e. et seq. 389. a. 681. d-e. Inde progrediens, cepit in manu forti villam Augi cum castello *de Lions*, et alia castella quamplurima; castellum

de Radepont per dies octo obsedit, sed Rege Anglorum superveniente, recessit. Inde acies suas Gornacum convertit, et fracto stagno, per impetum aquarum villam prostravit. 681. d. Mense julio, Arturum militaribus armis induit, et ut Pictavensem et Andegavensem comitatus acquireret, militare subsidium ei tradidit, recepto prius pro eisdem comitatibus ejus hominio. 54. c. 76. b. 188. e. 389. a. 681. a. Interim cum Archarum turrin per dies quindecim obsedisset, cognito Arturi ad Mirabellum infortunio, furibundus recessit, obvia quæque conterens vel igne consumens. 682. c. Opem laturus Arturo, Turonensem urbem occupavit et incendit. 55. a. 389. b. Eodem anno, cum Joannem Angliæ Regem submonuisset, ut judicio curiæ suæ se sisteret, de Arturi nece responsurus, cum nunciis ejus colloquium habuit, et diffugia ejus elisit. 725. d.

Anno 1203, adjunctis sibi Pictonibus et Britonibus, die 15 post Pascha, expeditionem movit in Aquitaniam et plures occupavit munitiones. 56. d. 76. d. 391. b. Tunc, non anno 1205, Losdunum castrum cum senescalcia Pictaviæ Aimerico vicecomiti Thoarcensi tradidit. 81. a. n. Icto etiam fœdere cum Roberto Comite Alencionensi, terram ejus custodiendam recepit. *ibidem*. Inde in Normanniam ingressus, Conchas invasit, insulam Andeliaci et Vallem-Rodolii. 56. e. 76. d. 391. b. Joannem Angliæ Regem, Alencionem et Bruerolas obsidentem fugavit. 76. e. Montisfortis ad Rislam, castellum Hugonis de Gornaco, cepit. 683. c. Vallis-Rodolii castellum obsedit, et municipes ultrò se dedentes in custodiam misit Compendii. 683. d. Die octavâ post Assumptionem B. Mariæ, convocatis episcopis et baronibus, ad Romanum Pontificem appellavit de mandatis ad se perlatis per Joannem Casemarii abbatem. 57. a. 76. e. 391. c. Die 31 augusti, Radipontem expugnavit. 57. a. 77. a. 202. b. 391. c. Mense septembri, circa rupem Andeliaci seu Castellum-Gaillardum obsidium posuit. 57. a. 391. d. 684. a. Cum autem Rex Joannes in Angliam recessisset, Philippus cum populis ei subditis inducias unius anni paciscitur, ut ejus se dominio interim traderent, 684. c.

Anno 1204, mense februario, rupis Andeliacæ castellum à defensoribus fame coactis post longam obsidionem in potestatem suam recepit. 57. b. 77-79. 196-209. 391. d. 426. c. 430. e. 684. e. Inde in Normanniam ingressus, v. nonas maii, totam occupat usque ad montem S. Michaëlis, præter Rotomagum, Vernolium et Archas. 57. c. 79. e. 210-212. 391 et seq. 685. a. Obsessâ deinde Rotomago, civibus inducias se dedendi concedit usque ad festum S. Joannis-Baptistæ, et eo die urbem ingreditur. 59. b. 80. c. 213. a-e. 392. b. 426. c. 430. e. 685. a. Subactâ Neustriâ, Normannorum leges ad æquiores formam reduxit, et clericis liberas electiones concessit. 214. a-e. Mense augusto, die festo S. Laurentii, in Aquitaniam ingressus, Pictavensem

urbem occupat, et barones illius terræ hominio sibi adstringit. 59. c. 80. d. 215-217. 392. d. Positâ deinde circa Lochas et Chinonem obsidione, in Franciam revertitur. *ibidem*.

Anno 1205, statim post Pascha, Philippus Locharum castellum expugnavit, et expugnatum tradidit possidendum Droconi de Melloto, Droconis Franciæ camerarii filio. 59. c. n. 80. e. 217. d. Inde Chinonium aggressus, armorum vi cepit in vigilia S. Joannis-Baptistæ, et fortius reedificavit. 59. d. 80. e. 217. e. 392. e. 685. d. Mense junio, acceptas à Balduino Imperatore Constantinopolit. Sanctorum reliquias tradidit ecclesiæ S. Dionysii. 59. e. 60. a. 393. a. Eodem anno, proditiose ad necem appetitus fuit à quodam Galtero Normanno. 426. d.

Anno 1206, cum Guido Dux Britanniae partes fratris sui Aimerici vicecomitis Thoarcensis, qui à Rege defecerat, adjuvaret, Philippus Nannetensem ei urbem abstulit. 81. a. Audito interim quod Rex Angliæ Rupellam adventaret, Philippus, mense junio, exercitum suum duxit Chinonium, et Pictavensem urbem cum castellis Losduno et Mirabello satellitibus suis munivit, et in Franciam rediit. 60. c. 81. b. 393. c. Joanne interim cum auxilio Pictonum ultra Ligerim grassante, Philippus in Pictaviam rediit, et terras vicecomitis Thoarcensis vastavit. 60. c. 81. b. 393. d. 427. a. Mense octobri, pactis cum Angliæ Rege biennialibus induciis, in Franciam revertitur. 60. c. n. 81. b. 393. d. 427. a. 686. b. Eodem anno, legem dedit ad coercendas Judæorum usuras. 426. e. 431. b.

Anno 1207, Philippus Aquitaniam ingressus, terram vicecomitis Thoarcensis vastavit, Parteniæ cepit, et relictis ibi Henrico Clemente marescallo, ac Guillelmo de Rupibus, Parisios rediit. 61. d. 81. d. 217. a. 393. e. Sequenti anno, 1208, reportatâ per eosdem de vicecomite Thoarcensi et Savarico de Maloleone victoriâ, inducias cum eisdem paciscitur. 61. e. 82. a. 218. b. 393. e. Die Pentecostes, filium suum Ludovicum militaribus armis donavit. 82. b. Eodem anno, communicatis cum Innocentio Papa consiliis, militare subsidium cruce signatis adversus Albigenes hæreticos misit. 62. b. 219. a-e.

Anno 1209, exercitum misit in Britanniam ad destruendam munitiorem quamdam *Guarplic* dictam, Anglis accommodam. 82. b. 394. c. Cum autem Altiissiodorensis et Aurelianensis episcopi ei stipendia facere in eam expeditionem denegarent, regalia sua eis abstulit. 82. d. 394. d. Eodem anno, hæreticos in concilio Parisiensi damnatos, per apparitores comburi jussit extra portam in loco Campellus dicto. 83. d. 396. e.

Anno 1210, misso in Alverniam exercitu ad comprimendam Guidonis Comitis rapacitatem, devicti terram tradidit Guidoni de Domnapetra. 84. b. 218. c-e. 397. b. 771. b. Anno 1211, Othone Imperatore ab Innocentio Papa exauctorato, Fredericum Siciliæ Regem in ejus locum

eligendum curavit. 85. b. 398. a. Eod. anno, Parisiensem urbem muro clausit ab australi parte. 85. d. 398. a.

An. 1212, Reginaldi Bononiæ Comitidis fidem suspectam habens, munitiones ejus quas in Normannia habebat, sibi tradi postulat. 86. b. n. 399. a. Eo haud redente, Moretonium expugnat, et cæteras ejus terras occupat. 86. c. 229. e. 399. b. Bononiensem verò comitatum Philippo filio suo tradidit jure perpetuo possidendum cum filia Reginaldi Comitidis. 692. b. Mense novembri, misso filio suo Ludovico, qui colloquium haberet ad Vallem-colorum cum Frederico Imperatore, amicitiae foedus cum eo pepigit. 85. c. n. 398. c. Eodem anno, ab Innocentio Papa et à magnatibus Angliæ invitatur ad capessendum regnum Joanni Regi abjudicatum. 693. a-c.

Anno 1213, mense januario, tractatu habito cum episcopis Angliæ in Francia exulantibus de deturbando è solio Joanne, classem in eam expeditionem parat. 695. d. Postridie dominicæ Palmarum, congregatis in urbe Suessionica regni proceribus, tractatum habuit de transfretando in Angliam. 88. a. 230 et seq. 400. a. 700. b. n. Cunctis assensum præbentibus, solus Ferrandus Flandriæ Comes stipendia sua facere recusavit. *ibidem*. In eo conventu, Rex filiam suam Mariam, Philippo Comite Namurcensi viduatam, in conjugium tradidit Henrico Brabantiae Duci. *ibidem*. In gratiam quoque recepit Ingeburgem conjugem suam. 88. b. 400. c. 427. a. Cum interim Rex Angliæ favorem sibi Romanæ ecclesiæ comparasset, Philippus in Angliam transfretare prohibitus, in Flandriæ Comitem arma convertens, classem suam perduxit usque Gravingas. 88. e. 401. b. 700. a. Ibi cum Ferrandus adesse debuisset, nec comparuisset, Rex cum universo exercitu exscensionem fecit in Flandriam, Cassellum, Ypras, Brugiasque occupavit, dumque Gandavensem urbem obsideret, classis ejus in portu *Dam* dissipatur a Reginaldo Bononiæ Comite et Wilhelmo Saresberiensis, ab Angliæ Rege immissis. 89. a. 233-236. 401. c. 700 et seq. Relicta Rex Gandavi obsidione, hostes à portu *Dam* repulsurus accurrit, residuas naves comburi jubet; et circa Pentecosten, acceptis ab urbibus subactis obsidibus, in Franciam revertitur. 89. c. 237. et seq. 402. a. 701. a. Eod. anno, cum Ferrandus, instaurato bello, Insulam, Tornacum et Moritaniam occupasset, easdem urbes Rex, misso exercitu, sub ditione sua reduxit, nec infidis civibus pepercit. 239 et seq.

Anno 1214, Joannem Angliæ Regem, conciliatis sibi Pictonibus, Rupellam appulsum, usque Burdegalam fugat, patratisque multis in Pictavia incendiis, curam continuandi belli Ludovico filio suo mandat. 243. d. et seq. Bello namque in Flandria provocatus ab Othone Imperatore, Peronâ profectus die festo S. Mariæ-Magdalene (22 julii) Tornaci castra posuit, Othone in regione Moritania castrametante. 94. b. 405. c. Sexto kal. augusti, Tornaco recedens versùs

Insulam, cum audisset Othonis exercitum ordine disposito ad certamen propinquare, ad pontem Bovinarum suum reduxit exercitum. 94. c. et seq. 254. a-d. 405. d. Instructis aciebus, orationem ad milites habuit. 95. d. 255 et seq. 407. a. Conserto Bovin. prælio, dejectus in terram incolumis evasit. 97. d. 261. d. et seq. 409. e. Profligatis hostibus et asserta victoriâ, acies suas dato signo revocavit, ne, dum fugientes insequerentur, qui capti fuerant hostes evaderent. 99. e. 412. d. 422. e. 428. a. n. 431. b. 716 et seq. Adstantibus coram eo captivis vitam indulsit, illis etiam qui, cum homines sui essent, tamquam rei majestatis captivibus plectendi fuissent; omnes tamen ergastulis includi præcepit, præsertim Ferrandum Flandriæ Comitem et Reginaldum Bononiensem. 100. a-d. 271 et seq. 412. e. Cum esset Bapalmis, compertis Reginaldi novis molitionibus, post commemorata sua in eum collata beneficia, eum perpetuo carceri in turre Peronensi damnavit. 100. a-d. 271 et seq. 413. a-c. Trahens autem post se Ferrandum, cum triumpho excipitur Parisiis. 103. b. 274 et seq. 314. a-e. 717. b. Inde in Pictaviam proficiscitur, cum Angliæ Rege pugnaturus. 103. d. 415. a. Agente interim Petro Britannia Duce, inducias concessit Aimerico vicecomiti Thoarcensi, et aliis Pictonibus qui ab eo defecerant. *ibidem*. Mense septembri, quinquennales etiam inducias indulsit Angliæ Regi. 103. d. 415. b. 428. a. 717. c. Mense octobri, cum Joanna Flandriæ Comitissa tractatum habuit de liberando è carcere Ferrando. 104. e. et seq. 415. c. Ab Herveo Nivernensi Comite, et aliis regni proceribus qui ab eo desciverant, non aliam exegit pœnam quàm ut ei se de servanda in posterum fide obligarent. 107. b. 415. c.

Anno 1215, in memoriam reportatæ Bovinensis victoriæ, abbatiam de Victoria fundavit prope Silvanectensem urbem. 107. c. 271. b. 415. d. Joannem Angliæ Regem, postulante sibi venundari quamdam terræ partem, quam Rex bello acquisierat, egregiâ responsione ludificavit. 108. c. Robertum de Corçon, A. S. legatum, clerum Gallicanum diffamantem, ad apostolicam sedem junctus episcopis provocavit. 108. d. n.

Anno 1216, Rogatus à baronibus Angliæ, ut filium suum mitteret regno præficiendum in locum Joannis Regis, obsides ab eis exposcit de nobilioribus viginti-quatuor. 717. b. In colloquio Lauduni habito, die 15 post Pascha, cum Gualone A. S. legato, argumenta retundit, quibus ille Ludovicum Regis filium deterrere conabatur à capessendo Angliæ regno. 720. e. et seq. A filio rogatus ne iter ejus in Angliam impediret, nec consilium nec adiutorium sponderet; sed illum jus suum, si quod haberet in regnum Angliæ, prosequi non prohibuit. 722. a. Ludovico in Angliam profecto, terras ejus et baronum qui cum eo erant fisco addixit, ne consiliorum filiisui particeps crederetur. 109. c. Nihilominus Innocentio Papæ suspectus, et ipse sub excommunicationis

sententia includitur, sed ab episcopis pro excommunicato non habetur. 109. d. Itaque filio suo ad obsidendum Dovorense castellum machinas ministrare non formidavit. 728. a. Anno 1217, Ludovico in Franciam reverso, ab ejus contubernio tamquam ab excommunicato se abstinuit. 110. d. Cum Ludovicus rursus in Angliam navigasset, et post cladem Lincolnensem à patre auxilium posceret, Philippus ei mittere non est ausus, sed permisit ut uxor ejus Blancha classem instrueret. 740. b.

Anno 1219, filium suum misit ad expugnandos hæreticos Tolosanos. 752. c. An. 1220, mense martio, inducias olim cum Joanne Angliæ Rege pactas, cum Henrico ejus filio ad quatuor annos renovavit. 772. e. et seq. Mense aprili, concessas quoque Aimerico vicecomiti Thoarcensi inducias, ad annos quatuor prorogavit. 304. n. Eodem anno, rogatus ab Honorio Papa ut permitteret tres denarios per singulas regni domos annuatim spatio trium annorum levare ad promovendum contra Albigenses bellum, prorsus abnuvit. 774. a. Cum Guillelmus Altissiodorensis episc. ad regimen Parisiensis ecclesiæ assumptus fuisset, id molestè tulit. 774. b-c. Anno 1221, exercitum ducentorum militum et decem millium peditum misit Amalrico de Monteforti, ad recuperandas terras quas Simon pater ejus super Albigenses acquisierat. 774. d.

Anno 1222, ægrotans ad S. Germanum in Laya, testamentum suum condidit. 114 et seq. Anno 1223, pridie idus julii, moritur Medunz, et ad Sanctum Dionysium tumulandus defertur. 115. c. 279 et seq. 302. a. 416. b. 423. b. 431. c. 757. a. 758. b. Exequiæ ejus et encomium. 115. c. et seq. 275. b. 279-284. 424. d. 429. b. 432. e. Virtutes quas à teneris annis imbuerat. 5. d. 10. b. 126 et seq. 350. a. Vaticanis de eo vulgata. 4. c. 28. b. 348. d. A Deo prædestinatus creditur, ut Thomæ Cantuariensis archiep. sanguinem in Henricum II Angliæ Regem et posteros ejus indicaret. 125. e. Laudatur quòd Ludovicum filium suum literis imbuendum curarit. 289. e. et seq. Præclara ejus gesta. 290. d. et seq. Comitatus quos acquisivit et regno adjecit, recensentur. 423. b. 426. d. Ejus in thesauris congregandis studium benignâ interpretatione excusatur. 41. c. 380. e. Bellum adversus Albigenses nunquam gessit; subsidia tamen militaria contra eos belligerantibus nonnunquam ministravit. 303. e. Sicut pater ejus *per Sanctos de Bethleem* jurare solitus erat, ipse *per Sanctos Franciæ* jurabat. Integra ejus fama utique manere pronuntiatur, si à superinducta conjugè abstinnisset, et legitimæ uxori adhæsisset. 292. c.

Philippus, Philippi Augusti filius, ex superinducta conjugè, anno 1200 nascitur. 609. a. Anno 1201, ingenuus, non spurius, à patre et Romano Pontifice declaratur. 54. b. 75. b. 388. b. Anno 1211, Bononiensi comitatu à patre donatur cum filia Reginaldi Bononiæ Comitidis. 87. a. 185. d. 272. b. 388. d. 692. b. Anno 1222, in condito à patre testamento, donatur decem

millium librarum ab eo accepit. 115. a. Sequenti anno, interfuit ejus exequiis. 116. b. 180. e. 416. e. 423. b. Anno 1224, fratrem suum Regem Ludovicum comitatus est in susceptam adversus Rupellenses expeditionem. 322. a.; et anno 1226, adversus Albigenenses et Avinionenses. 334. e.

Philippus, Dux Suaviae, anno 1197, quasi agens pro Frederico Imperatoris Henrici fratris sui filio, ad Rom. imperium aspirabat. 678. c. Electus, anno 1198, cum Othone Henrici Saxoniae Ducis filio, iidem electo, de imperio contendit. 49. c. 74. b. 386. a. 587. b. Eodem anno, amicitiae foedus iniiit cum Philippo Francorum Rege. 49. c. et seq. 386. a. An. 1199, bello impetitur ab Othone. 594. b. Anno 1200, circa festum S. Petri ad vincula, praelio congressus cum Othone, vincitur. 604. c. Eodem anno, à Maguntinis ad Othonem conversis ejicitur, et paulò post thesauris suis quos inde asportari faciebat, spoliatur. 607. c. Anno 1208, neci traditur. 62. a. 82. a. 394. a. 689. e.

Philippus Alsatius, Comes Flandriae et Viromandiae, anno 1179, euntem ad sepulcrum S. Thomae Cantuariensis Regem Ludovicum VII, mense augusto, comitatus est. 437. e. Die Sanctorum omnium, Philippo ejus filio in Regem coronando ministravit tam in gladio praeferendo, quam in dapibus apponendis, duplici jure utens paterno et uxorio. 438. d. 616. c. n. Anno 1180, nuptias Elisabeth Hannoniensis, sororis suae filiae, paciscitur cum Philippo, et harum gratia nuptiarum Viromandensem ei terram usque ad fl. Lisium concedit post obitum suum habendam. 439. d. Eam copulam indignè ferentibus Francis, ejus instinctu Rex uxoris suae coronationem ad S. Dionysium celebrare prope-ravit, unde simultas quae inter Regis cognatos exorta fuerat, incrementum cepit. 439. c. et seq. 661. b. In eo conventu, Philippus ense Caroli Magni, prout moris est, gestavit. 7. c. 351. c. Eodem anno, in colloquio Gisortii habito inter Franciae et Angliae Reges, Philippus fidem suam Angliae Regi obligavit de militari auxilio ei faciendo pro annuo mille marcarum stipendio. 440. c. Filias autem fratris sui Matthaei Boloniae Comititis, quas praeter consensum Angliae Regis nulli se concessurum sponderat, eo inconsulto, in conjugium tradidit. 447. a.

An. 1181, cum Britolium castrum à Radulfo Claromontensi Comite sibi reddendum postularet, Regem sibi reddidit infensum. 448. a. n. Mense autem julio, in colloquio Gisortii habito cum Regibus Franciae et Angliae, eidem conciliatur. 448. b. Interim conciliatis sibi regni potentioribus, qui molestè ferebant Regem consiliis Angliae Regis agi, terram Radulfi Claromontensis, fines quoque Noviomenses ac Silvanectenses, mensibus novembri ac decembri, vastavit; sed audito quòd Henricus Angliae Regis filius in auxilium Regis Francorum properaret, exercitum retraxit. 449. a. 618. d. 661. e. Anno 1182, post clausum Pascha, pacem

cum Rege composuit, agente potissimum Angliae Rege in colloquio ad Grangiam S. Arnulfi habito inter Silvanectum et Crispiacum. 450. a. n. 619. d. 663. a. In eodem colloquio, pristina pacta sua cum Angliae Rege innovavit. 619. e. Ut autem Angliae Regi obsequeretur, scripsit ad Fredericum Rom. Imperatorem, rogans ut ille cum Henrico Saxoniae Duce indulgentius ageret. 450. c.

Anno 1183, haereticos in Flandria detectos et ecclesiastico judicio damnatos igni tradidit. 11. c. 356. e. Eodem anno, priori sua conjugē viduatus, à Rege Philippo prohibetur aliam sibi copulare uxorem, nisi prius Viromandensem ei comitatum restituerit. 459. c. Habito ea de re cum Rege apud Chosiacum colloquio, cum de pace inter eos convenire non posset, inducias accepit ab instante festo S. Joannis, usque ad finem anni sequentis. 459. d. Anno 1184, post festum nativitatis S. Joannis, secundis nuptiis sibi copulavit Beatricem seu Mathildem filiam Adelfonsi Lusitan. Regis. 458. e. 624. e. et seq. 665. a. Unde instaurato à Philippo Rege contra eum bello, cum terras ejus circa Silvanectum vastasset, agente Anglorum Rege, inducias à Philippo ad annum unum impetravit. 665. a. Mense julio, Henricum Regem in Angliam redeuntem securè per terram suam usque *Witsand* perduxit et honorificè procuravit. 459. d. Eodem anno, in Angliam transiit cum Philippo Colon. archiep. 460. a. 625. c. Quia verò compererat Balduinum Hannoniae comitem Regis Francorum partes adversus eum adjuvisse, foedere icto cum archiepiscopo, terras ejus hostiliter aggressus est. 460. e. n. 625. d. Interim cum Rex Philippus, socero suo opem laturus, in Viromandia hostiliter ageret, ipse Comes Flandriae Imperatori Frederico consilium dedit, ut regnum Franciae Romano subiceret imperio, rem haud arduam pronuncians. 460. d. Post multa itaque inter eos de pace colloquia, infra octavas Natalis Domini inducias Comes à Rege accepit usque ad proximum festum Sancti Joannis. 464. b.

Anno 1185, post Sancti Joannis festum, instaurato contra Regem bello, terram ejus circa Silvanectum incendiis et rapinis vastat, Bestisiacum obsidet; sed inde fugatus, in Corbeensem urbem arma convertit. 13. a. 67. a. 135-142. 355. et seq. 425. a. 429. c. Regi tandem cedendum ratus, favorem ejus expetit, et in conventu Albemarlæ habito, VII idus novembris, pacem cum eo de Viromandia composuit, eà lege ut Imperatoris expectaretur assensus. 13. b-n. 67. b. 142. b. 356. b. 425. b. 429. e. 627. a. 665. e. Pacti poenitens, ut Imperatoris impetraret auxilium, Henricum ejus filium, Leodii curiam celebrantem, adiit, eique de Flandria fecit hominium. 666. a. Inde in Italiam profectus, Natalis Domini festum egit Mediolani cum Imp. Frederico, sed ejus contra Francorum Regem auxilium non impetravit. 627. a. 666. b. Itaque redux in Franciam, anno 1186, VI idus martii, in colloquio Gisortii habito, pacem Albemarlæ praedictam

confirmavit, impetratis, quoad viveret, Peronae et Sancti-Quintini castellis. 13. c. 356. a. 627. d.

Anno 1187, cum domino suo Regi debitum contra Henricum Angliae Regem sponderet auxilium, armatam militiam misit in Angliam, ut sic, quasi ipso nescio, transfretarent in Normanniam, 667. c. Mense junio, cum Rex uterque prope Castellum-Radulfi essent conflicaturi, pacis sequester inter eos efficitur. 668. b-e. Anno 1188, in colloquio Gisortii habito XI kal. februarii, Jerosolymitano se itineri cum Franciae et Angliae Regibus devovit, affigens sibi et suis cruces viridis coloris. 25. b. 366. e. 478. b. 629. c. 670. d. Anno 1189, Henricum Angliae Regem, à Rege Philippo profligatum, convenit ut ejus se arbitrio de pace supponeret. 489. c. Anno 1191, mense februario, Alienoram Angliae Reginam et Berengariam Richardo Regi desponsandam perduxit Neapolim, ipse verò Messanam ad Angliae Regem prope-ravit. 514. b-n. Eodem anno, mortem obiit in obsidione Acræ, die 1 junii. 35. a. 70. d. 166. a. 375. c. 513. a. 519. b. 675. b.

Philippus, Comes Namurcensis, anno 1196, à fratre suo Balduino Comite Flandriae datus est Richardo Angliae Regi fidejussor foederis inter eos sanciti adversus Philippum Regem. 47. c. Anno 1199, mense maio, captus à militibus Philippi Regis, ab eo in custodiam traditur. 50. d. 74. e. 178. c. 387. a. 598. a. Obiit circa annum 1212. 88. a.

Philippus de Curtiniaco, Comes Namurcensis, anno 1214, in Bovinensi praelio adversus Philippum Regem militabat, dum pater ejus Regi stipendia faceret. 98. e. 249. b. 411. c. Anno 1226, profectus cum Rege Ludovico VIII adversus Albigenenses, in ea expeditione morti occubuit. 432. c.

Philippus de Albiniaco, de Albineio, magister et eruditor Henrici filii Joannis Angliae Regis, anno 1212, testis adhibitus est literis quibus Rex Joannes foedus iniiit cum Reginaldo Boloniae Comite adversus Philippum Regem. 87. e. An. 1216, m. octobri, interfuit inaugurationi Henrici III, Joannis filii, 730. e. Anno 1217, adversus Francos Lincolniam obsidentes militabat. 737. a. Eod. an., Francos in Angliam missos navali praelio dissipavit. 740. d. Deinde sigillum suum apposuit literis quibus Rex Henricus pacem composuit cum Ludovico, Philippi Regis filio. 112. c. Anno 1222, Jerosolymam profectus, Damietam applicuit. 757. c. Anno 1225, à Rege missus est cum Richardo fratre ejus in Wasconiam, ad recuperandas amissas pridem terras. 761. a-n.

De Pictavensi comitatu, anno 1187, hominum Rex Philippus à Richardo Comite postulabat. 23. b. 68. b. 365. a. Anno 1195, mense novembri, hominio se de Pictavensi comitatu Rex Richardus obligavit Regi Philippo. 43. a. Anno 1196, Pictavensem comitatum concessit Rex Richardus Othoni, filio sororis suae et Henrici Saxoniae Ducis. 579. b. 678. c. Anno 1199, Alienora Ang. Regina de Pictavensi comitatu clientelam profess

est

est Philippo Regi. 50. e. 387. a. Anno 1200, eundem comitatum ab avunculo suo Joanne repetiit Otho, electus Rom. Imp. 604. b. An. 1202, Pictavensem comitatum armis vindicandum tradidit Rex Philippus Arturo Britanniae Duci. 54. c. 389. a. 598. c. Pictavensem comitatum, anno 1225, testamento suo assignavit Rex Ludovicus VIII quarto filio suo Alphonso. 310. d. Pictavensem urbem, anno 1204, cepit Rex Philippus, et regionem totam sibi subiecit. 59. c. 80. d. 217. a. 392. c. 423. b. Anno 1206, urbem munivit adversus insultus Angliae Regis. 60. c. 81. b. 393. c. Pictaviae proceres, anno 1183, Henrico filio Henrici II Angliae Regis, foedere conjuncti, Richardum Pictaviae Comitem bello exagitant. 452-455. 621. e. et seq. 663. e. et seq. Anno 1189, Philippum et Richardum adversus Henricum Angliae Regem adjuvant. 489. c. Anno 1201, de prodicione impetiti à Joanne Angliae Rege, ejus se sistere curiae noluerunt, et facti sunt ei inimiciores. 613. c. 622. b. Anno 1202, Arturi partes adversus Angliae Regem juvant. 55. b. 389. b. 682. a. Anno 1214, Joanni Angliae Regi Rochellam adventanti se adiungunt. 92. e. 243. e. 403. d. 413. e. 712. b. Eidem auxilium suum ad ineundum campestre praelium denegant. 715. c. Post Bovinensem victoriam, eis Rex Philippus pacem flagitantibus inducias concedit. 103. d. 415. a. Anno 1216, Pictavenses quidam Joanni in Anglia militantes, eo relicto, ad Ludovicum Regis Francorum filium se convertunt. 724. b. Pictorum manus invictissima bello. 190. c. 228. b. Sed eorum dubia fides et innata proditio. 190. c. 218. b. 715. c. 759. a.

R.

RADIPONTEM in Normannia, anno 1203, obsedit et cepit Rex Philippus. 57. a. 77. a. 202. b. 391. c. Radulfus, Issolduni dominus, frater Guidonis de Leziniaco Regis Jerosol. anno 1190, inter cruce signatos ante Acram militabat. 636. e. Factus Comes Augi per nuptias cum Alecia Comitissa, anno 1196, à Richardo Angliae Rege datus est Balduino Flandriae Comiti fidejussor foederis cum eo sanciti adversus Philippum Regem. 47. c. Anno 1197, testis inscriptus est literis Richardi Regis, permutationem facientis cum ecclesia Rotomagensi ad acquirendam Andeliacensem insulam 582. b. Anno 1201, cum Joanne Angliae Rege inimicitias exercens, ob subreptam ab eo fratri suo Hugoni Marchiae Comiti sponsam conjugem, Driencuriae castello quod à Richardo acceperat, ab eo spoliatur. 75. c. 186. a. 610. c. n. 660. a. 770. c. Anno 1202, Arturi partes adversus Angliae Regem adjuvans, ab eo capitur in Mirabellensi praelio, et in vincula conjicitur. 189. a. 192. c. An. 1206, pro Philippo Rege vadem se constituit induciarum quas cum Angliae Rege pepigit. 61. a. An. 1214, die festo Sanctissimae Trinitatis, agens de sua

Tom. XVII.

et fratrum suorum reconciliatione cum Joanne Angliae Rege, eidem hominio se obligavit. 242. b. 402. a. 713. c. Pactis autem Hugonis filii Comitis Marchiae nuptiis cum Angliae Regis filia, terrarum quas in Anglia amiserat restitutionem accepit, et promissis in Normannia terris justam et integram compensationem. 90 et seq. Radulfus, Claromontensis in Belvacesio Comes, Francia constabularius, anno 1180, hominio se Regi Anglorum obligavit coram Philippo Rege in colloquio Gisortii habito. 440. d. Anno 1181, cum Philippo Flandriae Comite dissidium habens ratione Brioliensis castelli, per Henricum Angliae Regem eidem conciliatur in colloquio sequenti anno Silvanectis habito. 619. d. Anno 1188, itineri Jerosolymitano se devovit. 25. b. 366. e. Obiit anno 1191, in obsidione Acræ. 35. a. 70. d. 166. a. 375. c. Radulfus, vicecomes Bellimontis in Cenomania, anno 1219, in praelio cum Sarracenis, mense augusto, juxta Damietam commisso, captivus adducitur. 749. d. n. Radulfus de Nigella, Comes Suession. anno 1188 itineri Jerosol. se devovit. 25. c. 366. e. Anno 1213, classi Philippi Regis, ab Anglis in portu Damisipatae, praefectus erat. 235. c. 236. c. Radulfus de Cociaco, anno 1182, dissidium habens cum Philippo Flandriae Comite de immunitate terrae suae, sub clientela Regis Francorum assertus est in colloquio Silvanectis habito. 619. d. Anno 1192, morti occubuit in urbe Acra. 549. b. Radulfus de Fulgeriis, an. 1186, terris suis ab Henrico Angliae Rege spoliatur propter suam cum Guidomaro et Herveo de Leonio, ipsi adversantibus, conniventiam. 469. a. 632. e. 633. d. Anno 1189, recuperatis post Henrici obitum terris suis, eisdem à Richardo Rege, tamquam domini sui proditor, statim privatur. 490. d. Radulfus, filius Richardi vel Hugonis de Vallibus, anno 1186, 14 kal. decembris, interfectus fuit à constabulario Gisortensi, in contumeliam Regis Francorum. 468. d. 628. d. Raimundus, Princeps Antiochiae, annum circiter 1183, in amicitiae pignus accepit à Rupino de Monte Isachium è familia Comnenorum, quem bello confectum ceperat. 443. c. Reddita Isachio libertate, Raimundus cum eo Imperatore Cypri facto dissidium habuit de solvendo lytro. *ibid.* e. Anno 1187, cum eise Tripolitani dedissent, filium suum Boemundum eis praefecit principem. 476. n. (ubi Jocelinum dictum). An. 1188, Raimundus inducias pactus est cum Saladino Antiochiam obsidente. 485. e. Anno 1191, se cum filio suo adjunxit Richardo Angliae Regi, in insula Cypri bellum gerenti. 518. a. Die 29 julii, praesidio centum militum et quingentorum perditum à Rege Philippo è Syria discedente donatur, et totidem à Rege Richardo, ad repellendos paganorum insultus. 526. c. Raimundus V, S. Aegidii seu Tolosanus Comes, anno 1186, bello exagitat à Richardo Pictaviae Comite, Philippi Regis auxilium flagitat, sed

non impetrat. 467. a. 666. c. Anno 1188, ipse inimicitias exercens contra Richardum, ab eo rursus bello impetitur, et damnis prope Tolosam afficitur. 27. a. 68. d. 367. b. 479. d. et seq. 630. b. 671. a. Anno 1191, Raimundi jura cum Richardo Rege controversa judicio curiae suae reservavit Rex Philippus in tractatu Messanae inter utrumque Regem habito. 32. e. Quapropter anno 1194, de terrarum ejus restitutione actum est in conventionibus habitis, mense januario, inter Philippum Regem et Joannem Moretonii Comitem. 39. d. Eodem anno, Raimundus obiit. 42. a. 381. c. Raimundus VI, Comes Tolosanus, Raimundi V filius, anno 1193, Berengariam Angliae Reginam et Joannam Siciliae Reginam, è Syria redeuntes, in Provincia excepit et in Pictaviam perduxit. 562. c. Anno 1194, patri successit in comitatu. 42. a. 381. c. Anno 1196, de restituendis ei terris suis judicio curiae Regis Francia actum est in tractatu, mense januario habito inter Philippum et Richardum Angliae Regem. 44. c. Eodem anno, uxorem accepit Joannam Richardi sororem, quondam Siciliae Reginam. 579. c. Anno 1198, Paschalem solemnitatem egit Cenomanis cum Richardo Rege et uxore sua Joanna, et foedus cum eo iniit adversus Philippum Regem. 588. c-d. Anno 1200, hominum fecit Joanni Angliae Regi de terris quas à Richardo acceperat in dotem Comitissae Joannae. 608. a. n. Anno 1213, spoliatus omnibus ferè urbibus et castris à Simone de Monte-forti, icto foedere cum Petro Aragoniae Rege, Simonem intra Murellum obsidet; Rege autem perempto in praelio, ipse fugâ se subducit. 92. d. 219-225. 403. c. 709. a-e. Anno 1215, de eo in jura sua restituendo actum est in concilio Lateranensi, sed ab omnibus reclamatum. 109. b. Raimundus VII, Comes Tolosanus, anno 1197, nascitur ex Joanna quondam Siciliae Regina. 583. a. Anno 1224, tractatum habuit cum Arnaldo Narbonensi archiep. de resarciendis ecclesiarum damnis et expellendis è terra sua haereticis. 306 et seq. 420. a. Anno 1225, Bituricensi concilio se stetit, postulationibus Amalrici de Monteforti responsurus, ac mandatis domini Papae, necnon et Regis, per omnia pariturus. 763. e. 765. e. Anno 1226, die tertio post Conversionem S. Pauli (28 januarii), excommunicationis sententiâ plectitur in concilio Parisiis celebrato, ejusque terra Regi Ludovico adscribitur. 332. b. n. 766. c. Eodem anno, Avenionensem urbem à Rege obsessam provide ac solertissimè defendit. 336-344. 767. a-d. Raimundus, Comes Tripolitanus, anno 1186, Guidoni Regi Jerosol. infensus, Saladinum ad inferendum christianis bellum induxisse traditur. 469. e. 669. b. Anno 1187, Guidoni reconciliatus, sua ei stipendia fecit in praelio prope Tiberiadem commisso. 472 et seq. 669. b-e. Decimo-quinto die post captam Jerosolimam, amens moritur. 476. b. 631. c. Ranulfus, Comes Cestriae, anno 1188, conflictum habuit prope Meduntam

Ppppp

- cum Guillelmo de Barris. 154. d. n. Anno 1194, obsidebat castellum *de Nottingham*, à satellitibus Joannis Moretonii Comitis occupatum. 564. e. Die 30 martii, sedit in conventu instituto à Rege Richardo ad sumendas de his qui ei adversati fuerant pœnas. 565. e. Mense aprili, ministravit inaugurationi secundæ Richardi Regis 567. a. Anno 1196, uxorem suam Constantiam Britanniae Comitissam ex insidiis cepit, et in castello suo *de Beverun* inclusit. 175. n. 579. b. Eodem anno, à Richardo Rege datus est Balduino Flandriae Comiti fidejussor fœderis inter eos sanciti adversus Philippum Regem. 47. b. Anno 1199, à Constantia Britanniae Comitissa repudium passus est. 599. c. Eod. anno, fidem suam obligavit Joanni Angliæ Regi, et ei coronando ministravit. 597. b-c.
- Anno 1212, signum suum apposuit literis quibus Rex Joannes fœdus iniit cum Reginaldo Boloniæ Comite adversus Philippum Regem. 87. d. An. 1213, vadem se pro Rege constituit erga episcopos ab exilio revocatos. 701. n. Mense octobri, testis adhibitus est literis quibus Rex Joannes regnum vectigale fecit Rom. ecclesiæ. 711. b. 713. e. 714. d. Anno 1214, etiam literis quibus Joannes illigavit sibi Leziniacenses dominos in gratiam receptos. 91. a. Eodem anno, post Bovinense prælium, missus à Joanne ad Philippum Regem, quinquennes ab eo inducias impetravit. 103. d. 415. b. Anno 1216, Henrico Regis Joannis filio in Regem coronando ministravit. 730. e. Anno 1217, exercitum duxit adversus Francos Montis-Sorelli castellum occupantes. 735. c. Post Pentecosten, aggressus Francos Lincolnense castellum oppugnantes, victoriam reportavit. 736. e. Eodem anno, sigillum suum apposuit literis quibus Rex Henricus pacem composuit cum Ludovico Regis Francorum filio. 112. b. Anno 1218, in auxilium christianorum Damietam obsidentium proficiscitur. 742. a. n. Commisso cum Sarracenis prælio, eorum impetus constanter elisit. 749. c. Anno 1219, captâ Damietâ, in patriam revertitur. 751. c. Anno 1223, conjuratione factâ adversus Hubertum de Burgo, Angliæ justitiarium, jussus castella sua Regi reddere; ne excommunicationis vinculum incurreret, acquievit. 758. c-e.
- Ranulfus de Glanvilla, Angliæ justitarius, anno 1182, astitit Henrico Regi testamentum suum condenti. 662. a. Anno 1183, ex Regis mandato in Normanniam perduxit Joannem ejus filium, quem erudiendum susceperat, Pictavensi comitatu vel Aquitaniæ parte aliquâ donandum. 457. a. 458. a. Anno 1184, cum episcopis Londoniæ congregatis, Regi è Normannia sciscitanti de conferendis Rom. ecclesiæ subsidiis, conferenda respondit, sed absque gravamine cleri Anglicani. 459. b. Anno 1186, legatione fungitur ad Philippum Regem, ab Angliæ Rege reposcentem Britanniam et filia Comitis Gaufridi defuncti custodiam. 468. a. Anno 1188, Walensium exercitum conduxit, quem in Normanniam misit in auxilium Henrici Regis, bello à Rege Philippo et Richardo ejus filio exagitati. 482. b. 673. b. Anno 1189, interfuit inaugurationi Richardi Regis. 493. b. 674. b. Jerosolymam profecturus, justitiarium munere se exoneravit. 494. d. An. 1190, Regem comitatus est usque Massiliam, et inde prosecutus iter, prosperis auris applicuit Acram. 501. e. 637. d. Ibi mortalitatem explevit. 512. e.
- Reginaldus, Bathoniensis episc. anno 1189, Richardo in Regem coronando ministravit. 493. e. Anno 1190, vocatus in Normanniam à Rege Jerosolymam profecturo, sedit in consilio ubi de regni administratione, eo peregrinante, actum. 499. c. Obiit anno 1191, die Natalis Domini. 643. c.
- Reginaldus, Carnotensis episc. anno 1188, itineri Jerosolymitano se devovit. 25. b. 367. a. Anno 1190, Messanæ trecentis uncis auri à Rege donatur. 31. d. 372. e. Ibi conciliandæ paci inter Richardum Angliæ Regem et Messanenses operam navavit. 504. d. Eod. anno, die Natalis Domini, sedit ad mensam Richardi Regis. 513. b. Anno 1191, post expugnatam Acram, purificandis ecclesiis operam dedit. 524. e. Mense augusto, Regem iter in Franciam relegentem comitatus est. 526. d. Anno 1193, ad provocandum Philippi Regis et Ingelburgis divortium, eos affinitate conjunctos juramento suo firmavit. 561. b. 578. a. Anno 1208, adversus Albigenes inter crucesignatos profectus est. 92. b. 403. a.
- Reginaldus de Domno-Martino, Boloniæ Comes, an. 1188, Henrico Angliæ Regi militabat adversus Philippum Regem. 147. e. Anno 1197, fœdere junctus cum Richardo Angliæ Rege, damna multa regno Francorum intulit. 47. e. 73. b. 170. e. 384. b. 588. d. Anno 1199, mense augusto, fœdus cum Joanne Rege innovavit adversus Philippum Regem. 598. d. n. Anno 1200, veritus Regis indignationem, itineri Jerosolymitano se cum uxore sua devovit. 185. b. 659. b. Anno 1201, Regis in gratiam receptus, ei deinceps ad acquirendam Normanniam stipendia fecit, ab eo pro mercede tribus comitatibus, Moretonii, Albemarlæ et Warenarum, præter Domni-Martini et Boloniensem, donatus. 80. b. 100. b. 185. c. 413. b. Anno 1212, inimicitias exercebat cum Philippo Belvacensi episcopo et fratris ejus Comitis Drocensis filio. 86. b. 399. a. Propter hoc et aliis de causis Regi suspectus, munitionem suam Moretonii tradere jussus nec obsequutus, castella sua Ludovico Regis filio, à quo ea feodaliter tenebat, resignavit et ad Henricum Barri-Ducis Comitem se recepit. 86. c. n. 399. a. Inde transtulit se ad Othonem Imperatorem et Joannem Angliæ Regem, excommunicatus ad excommunicatos, et fœdus cum eis pepigit adversus Philippum Regem. 87. a. e. 228 et seq. 399. e. 692. b. Anno 1213, vadem se constituit pacis à Rege Joanne initæ cum exulantibus episcopis. 697. c. Eodem anno, cum Rex Philippus navalem exercitum perduxisset in Flandriam, Reginaldus missus ab Angliæ Rege, ejus classem in portu *Dam* dissipavit. 89. b. 242. a. 401. b. 700. c. Post hæc junctus Ferrando Flandriæ Comiti, Insulensem urbem occupavit. 238. e.; ac subinde Tornacensem Regi subripuit. 240. c. Anno 1214, stipendiis Angliæ Regis militans, Othoni Roman. Imper. adjungitur, bellum adversus Philippum Regem in Flandria adorienti. 94. b. 405. b. Armorum ejus descriptio. 262. d. Cum in Bovinensi prælio strenuè præ cæteris se gessisset, tandem cedere coactus et penè enectus, in manus se tradidit Garinielecti Silvanectensis episc. 99. a-d. 267 et seq. 411. e. et seq. 422. e. 428. a. n. 431. b. 716. a-e. A Rege autem vitâ donatus, cum nihilominus Othonem excitare ad instaurandum bellum moliretur, eò jubente, in Peronensi turre includitur, perenni ergastulo cruciandus propter ejus ingratitude. 100. a-d. 271. et seq. 413. a. Depravati ejus mores. 86. c. 249. c. 399. c.
- Reginaldus de Castellione, anno 1187, post prælium ad Tiberiadem commissum, à Saladino propriâ manu truncatur. 473. a. 476. d. 480. e. 669. e.
- Reginaldus, Sydonis dominus, anno 1187, vix cum paucis è prælio ad Tiberiadem commisso vivus evasit. 473. c. Eodem anno, Jerosolymam Saladino tradendam consensit pro impetranda Guidonis Regis libertate. 631. b. Anno 1190, juramento suo operatus est divortium inter Isabelam, regni Jerosolymitani hæredem, et Hamfridum de Toronio. 638. b. An. 1192, Vetulo de Monte injuriam fecisse insimulatus, ab eo purgatur. 650. d.
- Richardus, Cantuariensis archiepiscop. an. 1183, congregatis Cadomi episcopis, excommunicationis sententiam tulit in omnes qui pacem et concordiam inter Regem et filios ejus impedirent. 455. a.
- Richardus, Henrici II Angliæ Regis thesaurarius, anno 1189, factus est Londoniensis episcop. 635. a. Anno 1191, ut Gaufridum Eboracensem archiep. à carcere Guillelmi Elyensis episcopi, Angliæ justitiarium, liberaret, vadem se pro eo constituit. 642. a. Anno 1194, sedit in concilio Westmonasteriensi, ubi lata excommunicationis sententia in Joannem Moretonii Comitem et fautores ejus qui regni pacem turbaverant. 564. c. Eodem anno, astitit Richardo Regi, denuò coronam accipienti. 567. a. An. 1198, mortem obiit. 593. e.
- Richardus, Wintoniensis episc. anno 1180, legatione pro Henrico Rege functus est ad Philippum Francorum Regem, ad contrahendam cum eo amicitiam. 617. c. Anno 1182, astitit Henrico Regi testamenti suo multam pecuniæ vim in pias causas eroganti. 619. c. 662. a.
- Richardus, Henrici II Angliæ Regis filius, anno 1179, à patre, consentiente matre, creatur Dux Aquitanorum. 647. d. Eodem anno, bellum adorsus contra Gaufridum *de Rancune*, Tailleburgum expugnavit et subvertit. *ibidem*. Anno 1181, Philippum Francorum Regem adversus rebellantes proceres cum fratribus adjuvabat. 619. a. Anno 1183, jussus

à patre ut Henrico fratri suo hominio se obligaret, prorsus abnuit, et in Pictaviam profectus, castella sua munivit. 451. d. 621. e. et seq. Odiosus pridem factus baronibus Aquitaniæ, ab eis et ab Henrico fratre bello impetitur. 452. a. 663. et seq. Fratre interim fato functo, rogatus à patre ut Pictavensem comitatum vel aliquam Aquitaniæ partem Joanni minori fratri concederet, non acquievit. 458. a. 459. b. Anno 1184, sponsus destinatur filiæ Frederici Romanorum Imperatoris. 460. b. 461. a. Eodem anno, bellum gerens cum fratre suo Gaufrido Britannia Duce, à patre in Angliam revocatur, et cum eo reconciliatur. 460. b. Post Natale Domini, revertitur in Pictaviam, permissu patris. 463. e. Anno 1185, denuò inimicitias exercens cum fratre suo Gaufrido, Pictaviam matri suæ resignare compellitur. 465. b. 627. e. Anno 1186, patre jubente, bellum intulit Raimundo Comiti Tolosano, cujus terram vastavit, et aliqua castella vi vel fraude occupavit. 466. d. 666. c.

Anno 1187, dum Regi Philippo hominum de Pictavensi comitatu facere dissimulat, bello lacessitus ab eo ad Castrum-Radulfi, antequam prælium committeret, pacem flagitat, iudicio regalis curiæ se submittens, in vigilia S. Joannis. 23 et seq. 68. a. 145. a-e. 365. b. 471. a. 668. et seq. Procuratis patri suo biennialibus induciis, ipse cum Philippo multis diebus moram fecit, sic honoratus ab eo ut in uno catino singulis diebus cibum caperent, et in noctibus non separaret eos lectus: unde patri suo malam suspicionem iniecit. 471. c. 669. a. Itaque revocatus à patre, dum parere se fingit, Chinonem transiens, thesauros patris inde asportavit, et in Pictaviam profectus, castella sua munivit. 471. e. Peractus autem frequentibus nunciis patris, ad eum rediit, eique Andegavis hominio se obligavit, jurans quòd à consiliis ejus non recederet. 472. a. Eodem anno, pervulgatà Jerosolymorum urbis clade, primum omnium, inconsulto patre, sibi crucem affixit. 670. c.

Anno 1188, mense januario, interfuit colloquio Gisortii inter Franciæ et Angliæ Reges habito, ubi decreta Jerosolym. expeditio. 25. b. 146. d. 366. e. Sedit etiam in comitiis Cenomani à patre habitis de instituenda decima Saladina. 478. c. Inde reversus in Pictaviam, bellum gessit contra Aimericum Comitem Engolismensem, Gaufridum de Ranconia, Gaufridum de Leziniaco, et alios ipsi rebelles. 479. d. Transactà Pentecoste, ingressus terram Comitis Tolosani, Moissacum et 17 castella circa Tolosam occupavit. 27. a. 68. d. 146. e. 367. b. 479. d. et seq. 630. d. 671. a. Cum Philippus interim Castrum-Radulfi cepisset, et metu advenientis in Normanniam Angliæ Regis inde recessisset, ipse in Berriam ingreditur, terras eorum qui adhæserant Regi Franciæ destruens. 482. d. Inde Francorum Regi in Vindocinensi territorio occurrens, Rupes ultra *Trou* occupavit. *ibidem*. Initio septembris, dum pater in Vilcassino prædas ageret,

Tom. XVII.

ipse prope Meduntam conflictum habuit cum Guillelmo de Barris, et inde reversus est in Berriam. 155 et seq. 483. b. 671. e. Sollicitus autem pacem componere inter patrem et Philippum Regem, in colloquio Castellione ad Indriam habito, obtulit statutum se iudicio curiæ Regis de his quæ vertebantur inter eum et Comitem Tolosanum: quod patri valde displicuit. 484. b. Cum autem audisset patrem sibi infensum cogitare de sufficiendo in regnum fratre suo Joanne, cum Rege Philippo reconciliatus est, 672. b. In colloquio itaque ad Bonmolinum in octavis S. Martini inter Reges habito, patrem rogavit ut eum de regni successione faceret securum; et cum pater non responderet ad votum, facto videntibus cunctis Regi Francorum hominio, ipsi adhæsit. 28. a. 69. a. 157. e. 368. b. 484. c. 486. e. 631. d. 672. c.

An. 1189, mense januario, junctis viribus cum Rege Philippo, terras patris sui vastat. 487. a. Satagente de pace inter dissidentes concilianda Romano Pontifice, Richardus interfuit colloquio ad Feritatem-Bernardi habito v idus junii, ubi petitiones suas de reddenda sibi conjuge &c. replicavit. Patrem verò, non sine convicio, postulata abnuentem, armis usque Cenomanum cum Rege Francorum insectatur. 488. b. 632. e. 673. a-c. Postridie festi S. Barnabæ, Cenomanensem urbem, à patre vacuatam et incensam, ingressus est. 489. a. 633. a. Circa festum apostolorum Petri et Pauli, in colloquio inter Turonim et *Azai* habito, omnes petitiones quas fecerat, à patre vel invito impetravit. 489. d. 633. b. 673. c. Patre haud multò post defuncto, exequias ejus usque ad Fontem-Ebraldi prosecutus est. 490. b. n. 633. e.

Sepulto patre, statim thesauris ejus manus iniecit. 490. c. Joanni fratri suo omnes terras, quas pater ei dederat, concessit 491. b. Eboracensem archiepiscopatum Gaufrido fratri suo tradidit. 491. b. Die festo S. Margarietæ, XIII kal. augusti, ducatus Normanniæ gladium suscepit Rotomagi, et fidelitates cleri ac populi. 491. b. 634. a. Die 22 julii, cum Philippo Rege colloquium habuit inter Calvum-montem et Tryam, ubi hominio ei se obligavit, pacis conditiones prius cum patre sancitas, ratas habuit, et pro retinendo Gisortio, summam quatuor millium marcarum addidit. 29. a. n. 69. d. 370. b. 491. c. n. 674. a. Inde Gisortium ingressus, ponte sub eo fatiscente, in fossam cecidit. 29. a. 370. a. Antequam in Angliam transiret, matrem suam è custodia quâ detinebatur, liberandam curavit. 491. c. 634. b. 674. a. Exhæredatis à patre proceribus jura sua restituit. 491. e.

Eod. anno 1189, idibus augusti, in Angliam appulit in Regem coronandus. 492. a. 674. b. Tertio nonas septembris, in Regem unctus fuit et coronatus Westmonasterii. 492. e. et seq. 634. a. 674. b. Eodem die, constituit justitios Angliæ Hugonem Dunelmensem episc. et Guillelmum de Mandevilla Comitem Albemarlæ. 494. d. Interim, ut multam sibi

compararet pecuniam, novos instituit vicecomites et baillivos, et omnia penè venalia fecit. 495. c. Ecclesiis autem viduatis pastoribus, episcopos eligendos curavit. 635. a. 674. b. Mense novembri, submonitus a Rege Philippo de perficiendo ex conducto itinere Jerosolymitano, spopondit venturum se Viseliacum ad clausum pascha, et eandem ab eo securitatem elicit. 496. a-n. Mense decembri, Joanni fratri suo quosdam largitus est comitatus, et matri suæ dotalitium suum assignavit. 497. d. His actis, navem ingressus in vigilia S. Luciæ, transfretavit in Flandriam, ubi à Philippo Comite cum gaudio exceptus, perductus est in Normanniam. 497. e. 636. a.

Anno 1190, celebratâ Buri in Normannia Natalis Domini solemnitate, colloquium habuit ad Vadum-Sancti-Remigii cum Philippo Rege de pace inter eos, dum peregrinarentur, servanda. 498 et seq. 674. c. Post festum Purificationis B. Mariæ, congregatis in Normannia Angliæ episcopis et baronibus, Guillelmum de Longo-campo, Eliensem episc. instituit summum Angliæ justitiarium, scriptisque ad Romanum Pontificem literis, legationem Angliæ pro eo impetravit. 499. c. Instructæ classi ad transfretandum justitios præfecit Ausciensem archiepiscopum, Baonensem episcopum, Robertum de Sablolo, Richardum de Chamvil, et Guillelmum de Forz de Ulerun. 500. a-n. Profectus in Wasconiam, obsedit castellum Guillelmi de Chisi, et ipsum patibulo affixit, quia peregrinos per terram suam transeuntes spoliaverat. 499. n. Infra octavas S. Joannis, Philippo Regi sociatus Vizeliaci, ibi peregrinationis peram et baculum suscepit. 29. d. 370. d. 500. c-n. Inde per Lugdunum, divisus à Franciæ Rege, Massiliam se contulit. 500. d. 637. c. 674. d. Profectus Massiliâ in navibus conductitiis, die 13 augusti, Genuæ colloquium habuit cum Philippo Rege, eique postulanti quinque sibi galeas commodari, tres obtulit, quas ille refutavit. 500. e. et seq. 637. c. Itineris ejus series et descriptio locorum usque Messanam, ubi receptus fuit die 23 septembris. 501-503. Cum iter faciendo applicuisset ad ostia Tiberina, Romanis simoniam improperavit. 501. b.

Eodem anno 1190, die 23 septembris, Messanæ colloquium habuit cum Philippo Rege, deinde hospitium sumpsit extra urbem in suburbio. 503. e. et seq. Statim verò misit ad Tancredum pro sorore sua Joanna ab ejus custodia liberanda. 504. n. Die 25 septembris, locuturus cum Rege Philippo, ad ejus accessit hospitium, ab eo vicissim ipso die visitatus. 504. a. Die 29 septembris, assumpto Franciæ Rege, eum ad videntem sororem suam, Messanæ hospitio receptam perduxit. 504. a. 637. e. Die 30 septembris, transivit fretum *del Far*, et cepit in Calabria locum munitissimum *la Baniare*, in quo introduxit sororem suam. 504. b. 638. a. Die 2 octobris, cepit in medio freto inter Messanam et Calabriam castellum

Ppppp ij

dictum monasterium Griffonum, in quo reposuit frumentum, vinum et carnes, et cætera edulia. 504. c. 638. a. Die 3 octobris, Messanensibus ab eo dissidentibus, pacis sequestrum expetiit Regem Philippum; sed civibus interim hostiliter se habentibus, Messaniam urbem, spectante Francorum Rege et nihil auxilii conferente, viriliter expugnavit. 504 et seq. 638. a. Cum autem signa sua ibi in munitionibus collocasset, et Rex Franciæ id ferret indignè, signa sua deposuit, traditâ in custodia Hospitaliariorum et Templariorum urbe, donec perficerentur ei omnia quæ expostulabat ipse à Tancredo. 505. n. Habito itaque cum Tancredo tractatu de dotatio sororis suæ, et acceptis 40 millibus unciarum auri, cum eo pacem composuit. 31. d. 372. d. 506 et seq. 638. b. Pactis etiam Arturi Britannicæ Ducis nuptiis cum una filiarum Tancredi, Angliæ regni eum successorem designavit, si absque prole ipsum mori contingeret. 31. d. 372. d. 507. c. 638. b. Acceptæ autem pecuniæ tertiam partem Philippo Regi contulit. 31. b. 372. d. 514. b. Interim, die 8 octobris, communicato consilio cum Rege Philippo, leges statuit inter peregrinantes observandas. 505 et seq. Ad comprimendos Græcos in Sicilia commorantes, castellum extruxit extra muros urbis Messanæ, quod appellavit *Mate-Griffun*. 509. a. Ibidem in gratiam naufragorum chartam edidit, quâ consuetudinem de *Wrech* abolevit. 509. b. Recordatus autem fœditatis vitæ suæ, publicam de peccatis suis egit pœnitentiam. 512. a. Eod. anno, exortam die Natalis Domini, galiotas inter suos ac Pisanos et Genuenses rixam vix compescere valuit cum auxilio Regis Francorum. 513. b. Anno 1191, die Purificationis beatæ Mariæ, spatium egressus, ludendo conflictum habuit cum Guillelmo de Barris: quem cum superare non posset, ab exercitu expellendum decrevit, nec pro eo supplicantem Francorum Regem audire dignatus est. 513. c. Tandem tamen omnium precibus exoratus, gratiam ei suam restituit. 514. a. Certior factus de iis quæ gerebat in Anglia Guillelmus Eliensis episc. mense februario, in Angliam remisit Walterum Rotomag. archiep. et Willelmum Marescallum, ad inquirendam rei veritatem et providendum rei publicæ administrationi. 514. c. Eod. mense februario, plures de navibus suis, quas de Anglia mater ejus adduxerat, dono dedit Regi Philippo, et exercitui multam pecuniæ vim distribuit. 514. b. Martii die 1, Cathanæ colloquium habuit cum Rege Tancredo, et ab eo donis cumulatus, literas etiam à Philippo Rege contra eum scriptas accepit. 514 et seq. Itaque Philippum proditoris arguens, primum ab eo recedere meditabatur; dein eâ ratione cum eo conciliatus est, ut sibi liceret, repudiatâ ejus sorore, uxorem accipere Berengariam Regis Navarræ filiam. 32 et seq. 70. b. 162. d. 373. b. 515 et seq. Tertio kal. aprilis, quo die Rex Philippus à Messana recessit, Richardus excepit Berengariam destinatam sibi

conjugem, quam ducturus erat in Syriam, cum Joanna sorore sua. 516. a.

Eod. an. 14 idus aprilis, feriâ quartâ ante Cœnam Domini, mari se commisit cum 150 magnis navibus et 53 galeis. 516. b. 638. c. 640. a. Die Parasceves, horrendâ tempestate jactatus, cum parte navigii applicuit in insula Creta, dein ad insulam Rhodos transiit. 517. a. 640. a. Cum autem cognovisset naves suas in insula Cypri naufragium passas, illuc contendit, et Isacium Imperatorem hostiliter se habentem armis aggreditur. 517 et seq. Partâ de eo victoriâ, mense maio, matrimonio sibi copulat Berengariam, quam in Anglorum Reginam coronari fecit. 518. b-d. Inde Imperatorem fœdifragum persecutus, argenteis eum compedibus vinciri jussit. 33. e. 70. b. 164. a. 374. a. 519. a. 640. b. 674. d. Acceptâ autem ab insulanis parte dimidiâ rerum quas possidebant pro concessis Manuelis quondam Imperatoris legibus, feriâ quartâ hebdomadæ Pentecostes discessit à Cypri. 519. b. Cum autem pervenisset Tyrum, clausæ sunt ei fores, jubente, ut dicebatur, Francorum Rege et Conrado marchione. 519. d. Inde profectus, VIII kal. junii, dum Acram navigaret, ingentem Sarracenorum navem in mare demersit. 34. a. 374. a. 519. d. 640. d.

Appulsus Acram VI idus junii, vires suas adjunxit Philippo Regi urbem obsidenti. 33. d. 70. b. 373. c-e. 520. a. 640. e. 674. d. Pisanos stipendiis ejus militare volentes conduxit, refutatis Genuensibus qui Francorum Regi adhæserant. 520. b. Zelatus autem pro Guidone de Leziniaco Jerosolymit. Rege, dissidium habuit cum Philippo, qui Conrado Montis-ferrati marchioni, jure uxorio pro Rege se gerenti, favebat. 520. d. Die 12 julii, coactâ ad deditionem post multos assultus urbe Acrâ, manubias ex æquo partitus est cum Rege Philippo. 35. d. 70. d. 164. d. 376. a. 524. a-c. 641. a. Die 20 julii, Philippum inducere voluit ut juraret moraturum se cum eo in peregrinatione per triennium, nisi Saladinus redderet celerius Jerosolymam et Terram sanctam. 525. b. Die 22 julii, Philippo Regi licentiam remeandæ in Franciam per nuncios postulanti inofficiose respondit. 525. d. Die 27 julii, judex sedit cum Philippo inter Conradum Montis-ferrati marchionem et Guidonem de Leziniaco, de regno Jerosolymitano contendentes. 525. e. et seq. Die 29 julii, cum Rex Franciæ discessurus, tradidisset Raimundo principi Antiocheno præsidium centum militum et quingentorum servientium ad defendendam à paganis terram suam, Richardus totidem ad eum misit, additis quinque navibus onustis equis et armis. 526. d.

Mense augusto 1191, missâ Tyrum legatione, cum Conrado marchione egit de Aconensibus captivis qui in partem Regis Francorum cesserant, reddendis Saladino pro totidem christianis, juxta pacta conventa. 527. a-c. Cum autem Saladinus à pactis resiliisset, et christianos captivos morti tradidisset, ipse quinque millia

paganorum decollari fecit coram exercitu Saladini, die 20 augusti. 36. b. 70. d. 164. c. n. 376. d. 527 et seq. 641. a. Communitâ urbe Acrâ, dum versûs Joppen iter faceret, vigiliâ Nativitatis beatæ Mariæ, cum Saladino conflictum habuit prope Cæsaream, et victoriam reportavit. 528. d. et seq. 641. b-d. Victor procedens, occupavit Cæsaream, Joppen et Scalonom, à Sarracenis vacuas relictas, quas et refirmavit et habitatoribus complevit. 530. e. Eod. anno, hebdomadâ proximâ ante Natale Domini, commisso prælio cum Saladino in planitie de Rama, victoriam obtinuit. 541. d. Inde Jerosolymam progressus, certamen habuit cum præsidariis militibus, quos in urbem retrusos obsidione conclusit. *ibidem*. e.

An. 1192, die festo S. Hilarii, colloquium habuit cum Templariis et Hospitalariis de obsidenda urbe Jerosolyma; non fuit autem de eorum consilio ut ipse procederet, sed ut rediret ad firmandam Scalonom, quia Franci ab exercitu discedere cogitabant. 540. n. 547. d. Tempore Quadragesimæ, plura firmavit castella. Post Pascha equitationem fecit per terram paganorum, et moram fecit in planitie Scalonæ usque ad Pentecosten. 547. e. Interim disceptationem habuit cum Hugone Burgundiæ Duce de sufficiendo in Jerosolymorum Regem Conrado Montis-ferrati marchione, et de commodata Francis pecunia. 548. a. Post Pentecosten, *Darun* castellum obsedit et expugnavit. 548. a. 643. d. Inde per consilium totius exercitus processit usque Betenopolim ad obsidendam rursus Jerosolymam. 548. c. Pridie Nativitatis S. Joannis, è Betenopoli fecit irruptionem in Saladini caravanam, victum et arma Jerosolymam comportantem; factâque ex Sarracenis strage multâ, et spoliis eorum ditatus, rediit Betenopolim. 548. d. Habito deinde cum Duce Burgundiæ colloquio, proposuit Francis ut sacramento se cum ipso obligarent, quod inde non recederent, donec expugnata esset Jerosolyma; sed illis recedentibus, ipse secutus est eos usque Acram. 548. d. Cum autem Saladinus, ex ejus recessu securior factus, Joppensem urbem occupasset, Richardus illuc revertitur kal. augusti, et cum eodem inde fugato, 14 idus augusti, inducias paciscitur ad tres annos, eâ lege ut Scalonom in eum statum ipse redigeret, quo fuerat antè. 36. b. 376. e. 549. b. 643. e. 675. b.

In patriam reversurus, Henrico Campaniæ Comiti terram quam christiani tenebant dimisit, et exercitum suum eidem tradidit. 37. b. 71. c. 378. a. 549. c. 675. b. Insulam Cypri vendidit Templariis, deinde tenendam in vita sua concessit Guidoni de Leziniaco, in compensationem regni Jerosol. traditi Henrico Comiti. 36. b. 376. e. 549. c. Octavo idus octobris, mare ingressus, post unum mensem applicuit Corcyram in insulam, inde Ragusam, et die ac nocte equitando cum uno solo comite, pervenit Viennam, ubi in manus Austriæ Ducis incidit, XIII kal. januarii. 37. c. 71. c. 166. c.

378. a-c. 549. c-e. 644. b. 675. c.

Anno 1193, traditus in manus Imperatoris Henrici, feriâ tertiâ post Ramos palmarum cum eo colloquium habuit, impactas sibi criminationes probè diluit, et pro impetranda libertate centum ei marcarum millia repromisit. 167. b-e. 552. d. et seq. 644. c. Ut facilius educi è carcere mereretur, suadente matre suâ, Angliæ regnum clientelare fecit Imperatori per pileum suum, sub annuo tributo quinque millium librarum sterlingorum; cujus tributisolutionem ei Henricus propè moriturus relaxavit. 554. c. Mense aprili, mandavit matri suæ et justitiariis Angliæ, ut pro solvendo lytro pecunias colligerent. 556. b-e. Interim cum ejus gratiâ Imperator colloquium esset habiturus cum Philippo Francorum Rege, Richardus sinistrum quid ex eorum colloquutione suspicatus, eidem disturbando operam dedit. 558. a. Die apostolorum Petri et Pauli, tractatum habuit Warmatiæ cum Henrico Imperatore de modo solvendi pro libertate sua lytri. 558 et seq. 644. e. In eodem colloquio, nuptias neptis suæ Aenoræ, sororis Arturi Britannæ Ducis, pactus est cum filio Leopoldi Austriæ Ducis. 558. c. Mense julio, misit ad Philippum Regem nuncios, qui multa ei concederent, ad conciliandam sibi ejus amicitiam et pacem. 559 et seq. Mense decembri, dono accepit ab Imperatore Burgundiæ et Provinciæ regna, dudum ab ejus imperio alienata. 561. d. Asserendus autem in libertatem die vicesimâ post Natale Domini, vocavit ad se in Alemaniam matrem suam ac Waltherum Rotomagensem archiepisc. et Hubertum Cantuariensem archiepisc. constituit Angliæ justitiarium. 561. d. Interim missis ad Joannem Moretonii Comitem nunciis, ut eum ab inito fœdere cum Rege Franciæ revocaret, jubet terras ei et honores omnes restitui, salvâ debitâ sibi fidelitate. 562. b.

Anno 1194, die Purificationis beatæ Mariæ, colloquium habuit Maguntiae cum Henrico Imperatore de liberatione sua, et licet intercedentibus Francorum Rege et Joanne Moretonii Comite, datis obsidibus, in libertatem asseritur pridie nonas februarii. 563. a. 645. d. Illicò eductum se à carcere significavit Henrico Campaniæ Comiti, propositumque suum esse iterum in Syriam transfretandi, postquam de inimicis suis vindictam tulerit. 563. c. Ad comparanda sibi auxilia contra Philippum Regem, redditus annuos assignavit pluribus imperii principibus, quorum favore libertatem assecutus fuerat. 563. e. Per Coloniam iter faciens, navem ascendit Antwerpiae, et 111 idus martii in Angliam applicuit. 564. a. 646. b. 677. a. Die Annunciationis Domini, castellum de *Nottingham* Joannis Moretonii Comitis obsidere cœpit, et die 28 martii, in deditionem recepit. 565. a-d. 677. a. Die 31 martii, in conventu Nottinghamiæ habito, petiit judicium fieri de fratre suo Joanne, qui contra fidem juratam fœdus inierat cum Rege Philippo, et de Hugone de *Nunant*, Coventrensi episcopo, qui secretorum suorum conscius, fratri

suo et hostibus regni adhæserat. 566. b. Die 17 aprilis, in octavis Paschæ, regni diadema denuò suscepit Wintoniæ, quasi redintegrandus in jura regni. 567. a. 646. b. 677. b. Die 12 maii, in Normanniam applicuit cum centum magnis navibus, onustis viris bellatoribus et equis et armis. 568. c. 646. b. 677. c.

Die 30 maii, Vernolium accessit, Philippum Regem qui castrum obsidebat debellaturus; sed eo non invento, exercitum ejus in fugam versus dissipavit. 40. e. 71. e. 169. b. 380. a. 568. d. 646. d. Interim accessit ad eum Joannes frater ejus, et agente Alienorâ Reginâ eidem reconciliatus, nullum tamen ei castellum neque terram aliquam concedere voluit. 568. c. 646. c. Occupato et communito Vernolio, properavit suppetias ferre Montis-mirabilis castro, quod Andegavenses et Cenomanenses jam destruxerant. 568. d. Inde in Turoniam transiens, Locharum castrum, quod Rex Franciæ obsidatus nomine acceperat, expugnavit et in potestatem suam redegit. 568. e. 647. a. Expulsis inde canonicis Sancti Martini Turonensis, res eorum abstulit, et damna multa ecclesiis in partibus illis intulit. 41. a. 380. c. Mense junio, tractatum habuit per internuncios, prope Vallem-Rodolii, cum nunciis Regis Francorum de statuendis inter eos induciis; sed propositis conditionibus non adquevit, et ex illo die Reges inimiciores facti sunt. 569. b-d. Offerente Francorum Rege ut belli alea sub certamine quinque pugilum hinc et inde statueretur, acquievit Richardus, dummodo Rex uterque inter pugnatore censeretur. 648. c. Ad certamen provocatus à Rege Philippo, Vindocinum accessit, die statuta præliaturus, at non inventum è villa *Freteval* recedentem dum insequitur, ingentem prædam fecit hominum et equorum ac sarcinarum. 41. d. n. 72. a. 170. a. 381. b. 569. e. et seq. 647. b. Inde in Pictaviam profectus, Gaufridum de Rancona et Engolismensem vicecomitem debellaturus, mense julio, Tailleburgum et totam Comitum Engolismensis terram in suam redegit potestatem. 570. b. 647. e. 677. c. Die 23 julii, per internuncios prope Vernolium congregatos pactus est cum Rege Philippo inducias, quas in conventu Cenomanis habito ratas habuit. 570 et seq. 647. e. Mox reputans se induciis ejusmodi gravatum, sigillum suum abstulit Guillelmo de Longocampo, et aliud sibi fieri præcepit, mandans omnibus ut veteres chartas eo muniendas afferrent. 572. a. Mense novembri, in vigilia S. Martini, pacem composuit inter canonicos et cives Rotomagenses. 648. d. Sequenti die, canonicis Turonensis ecclesiæ, et clericis omnibus et monachis redditus eorum restituit, quos fisco addixerat, ut Regi Philippo vicem rependeret. 649. a. 652. c. Eodem anno, hastiludia seu torneamenta in Anglia fieri permisit, impositâ cuique militi torneare volenti pecuniæ summâ. 572. b. 648. b.

An. 1195, post celebratum Rotomagi Natalis Domini festum, cum Joanne

fratre suo clementius agens, terrarum ejus partem ei restituit, et pro retentis in manu sua terris aliis annuam ei pecuniæ summam assignavit. 575. a. Hugoni quoque de *Nunant* Coventrensem reddidit episcopatum, acceptis ab eo quinque millibus marcarum argenti. 575. a. In hebdomada autem Paschæ, gravi percussus ægritudine, vitam suam in meliorem frugem emendare constituit. 575. b-e. Mense julio, acceptâ ab Henrico Imp. aureâ coronâ, et mandato ut in terras Regis Franciæ hostiliter intraret, suspicatus quid sinistri, Elyensem ad eum misit episcopum, sciturus quale Imperator impenderet ei auxilium. 576. a. Eod. mense julio, cum Rex Francorum, cessantibus induciis, intulisset ei bellum, colloquium cum eo instituit prope Vallem-Rodolii. 42. b. 72. h. 381. e. 576. b. Interim verò cum fossores Regis Franciæ partem murorum illius castri diruissent, Richardus dolum suspicatus, in exercitum ejus irruit, Regem ultra Sequanam fugat, et de exercitu ejus multos capit. 576. c. Dein congregato exercitu maximo, terras ingressus Regis Franciæ, strages pluribus in locis egit. 576. c. Castrum Archas, quod Rex Philippus munitum tenebat, obsidens, inde ab eo fugatur. 42. c. 72. c. 169. c. 381. e. Revertenti autem ab ea expeditione Regi structis insidiis, quosdam extremi ejus agminis interfecit. 42. e. 72. d. 382. a. Mense augusto, in altero cum Philippo Rege colloquio, formam quamdam pacis cum eo sancivit, in octavis omnium Sanctorum diffiniendam, si consentaneum habuerit Romanorum Imperatorem. 576. d. 677. d. In eo colloquio reddidit Francorum Regi Alesiam sororem ejus, sibi olim desponsam. 42. b. 72. b. 381. e. 576. e. Die octavâ Sanctorum omnium, tertio de pace colloquium ex conducto habiturus, Vernolium accessit, sed pro pace bellum ei tamquam læsæ fidei reo denunciatum est. 577. a. Mense novembri, audito quòd Rex Francorum Issoldunum castellum in Bituria obsedisset, illuc accurrit; sed habito cum Rege colloquio, eidem conciliatur, pactis induciis usque ad festum S. Hilarii, ut in majori audientia convenirent apud *Lovers*. 42. e. 72. e. 173. b. 382. c. 577. b.

Anno 1196, mense januario, post festum S. Hilarii, in colloquio apud *Lovers*, pacem cum Rege Philippo præordinatam confirmavit. 43 et seq. 382. d. 578. b. 651. a. 677. d. Mense junio, Virzionense in Bituria castrum destruxit. 46. a. 73. a. 173. e. 383. b. Itaque cum Rex Franciæ, instaurato bello, Albemarlam obsedisset, ipse manum misit in res et possessiones abbatum qui se pro eo fidejussores constituerant. 578. e. Occupato autem Nonancuriæ castello, Philippum Regem Albemarlam obsidentem aggreditur, et ab eo in fugam convertitur. 46. c. 73. a. 175 et seq. 383. b. 677. d. Expugnato à Rege Philippo Albemarlæ castello, Richardus tria marcarum millia ei solvit, ad redimendos milites in eo captos. 579. a. Eodem anno, Pictavensem comitatum tradidit Othoni Brunswicensi, sororis suæ filio.

579. b. Contra sibi adversantes Britones exercitum duxit, et miserandis eos cladibus affecit. 175. a. n. 579. b. 677. d. Munitionem extruens in Andeliacensi insula, dissidium habuit cum Waltero Rotomagensi archiep. qui Normanniam sub interdicto posuit. 579. d. 654. d. et seq.

Anno 1197, celebratâ Buri in Normannia Natalis Domini festivitate, nuncios misit Romam litigaturos adversus Rotomagensem archiep. 580. b. Dum Rex Franciæ castellum *Dangu* obsideret, ipse perrexit in Alverniam, et decem de castellis ejus et suorum cepit. 582. d. Mense aprili, Sancti-Valerici villam et naves in portu inventas succendit, et adjacentem provinciam deprædatus est. 582. c. 655. c. Potentiores regni Franciæ, Campanos, Britones, Flandrenses, muneribus allexit adversus Philippum Regem, fide interpositâ quod absque ipsis pacem cum eo non faceret. 582. c. Cum Balduino Flandriæ Comite præsertim fœdus iniit mense junio, pactis ei quotannis quinque millibus marcarum argenti. 46. e. et seq. 73. b. 171. a. 384. a. 582. d. 678. a. Mense septembri, habito cum Philippo Rege colloquio inter Gallonium et Andeliacum, inducias cum eo pepigit à die festo S. Hilarii in unum annum. 583. a. 584. b. 678. b. Mense octobri, permutatione factâ cum Rotomagensi ecclesia, Andeliacensem insulam acquisivit. 580 et seq. 655. e.

Anno 1198, Richardus Rex Angliæ, Natalis Domini festa egit Rotomagi. 586. c. Mense februario, missis ad conventum Coloniensem nunciis, qui ejus nomine electioni Romanorum Imperatoris calculum darent, sororis suæ filium Othonem Brunswicensem eligendum curavit. 49. c. 74. b. 386. a. 586. d. et seq. 678. c. Paschalem solemnitatem egit Cenomanis cum Raimundo VI Comite Tolosano et sorore sua Joanna. 588. c. Bellum instauraturus contra Philippum Regem, trecentos stipendiarios milites sibi provideri Angliæ justitiariis imperat. 587. c. 588. c. Fœdus quoque cum compluribus Franciæ et Belgii principibus inivit. 588. d. Mense septembri, commisso cum Philippo Rege prælio inter Gamagias et Vernonium, Francorum exercitum in fugam convertit. 588. e. Quinto kal. octobris, impressione factâ in Vilcasinum, cepit Curcellas et villam *de Buriz*. 49. a. 73. d. 179 et seq. 385. d. 589. a. 657. c. Postridie venientem ad succurrendum obsessis Franc. Regem aggreditur, et in fugam conversum persequitur usque Gisortium. *ibid.* Vindicaturus autem stragem Wallensium suorum quos immiserat in Franciam, Francigenas quindecim oculis privavit, et tres alios de Rupe in Sequanam præcipientes dedit. 177. e. Mense novembri, de pace per nuncios agens cum Philippo Rege, inducias cum eo paciscitur usque ad festum Sancti Hilarii. 590. d. Eodem anno, Philippum Belvacensem episc. è Rotomagensi carcere ad Chinonensem, ut arctius custodiretur, mitti jussit. 587. e.

Anno 1199, die festo S. Hilarii, colloquium habuit cum Rege Philippo inter Andeliacum et Vernonem,

ibique agente Petro Capuensi, A. S. legato, inducias cum eo paciscitur ad annos quinque duraturas. 50. b. 74. a. 386. b. 594. b. Cum interim Philippus castellum firmasset inter *Butavant* et Gallonium, è Pictavia rediit in Normanniam, et bellum ei indixit, nisi castellum illud citius demoliretur. 594. d. Agente autem Petro Capuensi, de pace cum eodem tractatum habuit, pactis neptis suæ Blanchæ, filiæ Regis Castellæ, nuptiis cum Ludovico Regis Philippi filio. 594. d. Interea, cum Rex Philippus suspectam ei fidem Joannis fratris ejus reddidisset, Richardus eum terris suis cismarinis et transmarinis spoliavit; sed mox eundem de calumnia se purgantem, majorem in suam gratiam restituit. 594. e. et seq. Eodem anno, bellum gerens in Lemovicino propter inventum thesaurum quem sibi deberi jure supremi domini reposcebat, dum Castrum Lucii obsideret, telo confossus post dies quindecim occubuit, VIII idus aprilis, sepultus in ecclesia Fontis-Ebraldi ad pedes patris sui quem graviter offenderat. 50. c. 74. d. 181 et seq. 386. b. 426. a. 430. c. 595. a-e. 657. e. 678. d. et seq. Ejus epitaphia. 596. a. De meditata nece Conradi marchionis Montisferrati et Philippi Francorum Regis immunis redditur per Vetulum de Monte. 37. a. 377. d. 650. c-e.

Richardus, filius Joannis Angliæ Regis, anno 1208 nascitur. 688. b. Anno 1217, sigillum suum apposuit literis quibus frater ejus Henricus pacem composuit cum Ludovico Regis Francorum filio. 112. c. Anno 1225, die Purificationis B. Mariæ, cingulo militari à fratre donatus, Cornubiæ et Pictaviæ Comes instituitur. 760. d. Dominicâ Palmarum missus in Wasconiam ad debellandos quoscunque Regi rebelles, et Burdegalæ exceptus, S. Macharii ad Garumnâ castrum cepit, et Rorollam obsidione conclusit. 308. a. 420. c. 761. a. Ab obsidione recedens, Francis ad Ripam Dordonæ conflicturus occurrit, et commisso cum Hugone marchii Comite prælio, eum ex insidiis in fugam convertit. 308. a. 420. d. 761. c.

Richardus III, Comes de Clara, anno 1189, ministravit Richardo in Angliæ Regem coronando. 493. b. An. 1193, in Alemanniam vocatus est à Rege Richardo, dum teneretur in vinculis. 557. d. An. 1199, interfuit inaugurationi Joannis Regis. 597. c. Anno 1216, ab Innocentio Papa percussus est excommunicationis sententiâ cum baronibus qui Joanni Regi adversabantur. 719. n.

Richardus de Camvilla, anno 1189, interfuit inaugurationi Richardi in Angliæ Regem coronandi. 493. b. Anno 1190, præpositus fuit classi Richardi Regis in Syriam navigantis. 500. a. n. 502. a. Anno 1191, custos ab eo institutus est acquisitæ insulæ Cypri. 519. b. Obiit, eodem anno, in urbe Acra. 513. a. 521. c.

Robertus *de Corçon*, presbyter cardin. S. Stephani in Monte-Cælio, A. S. in Franciam legatus, anno 1214, Philippum Regem induxit ad concedendas Angliæ Regi quinquennales inducias. 103. e. 415. b. 428. a. Anno

1215, cum jam per biennium iter Jerosol. clericos infamando prædicasset, Bituricis concilium congregavit; sed episcopi ejus improbitatem formidantes, eum ad audientiam Romani Pontificis provocarunt. 108. c. n. Anno 1218, missus fuit A. S. legatus ad christianos urbem Damietam obsidentes. 746. a.

Robertus, Regis Ludovici VIII filius, anno 1216 nascitur in exitu septembris. 423. a. Anno 1225, Atrebatensi comitatu à patre donatur. 310. c. Anno 1248, in Orientem cum fratre suo Rege Ludovico profectus, ibidem vitâ defungitur. 433. c.

Robertus, Comes Alencionensis, anno 1203, Philippo Regi adversus Angliæ Regem fœderatus, terram suam ei custodiendam tradidit. 56. d. 76. d. 391. b. Anno 1214, à Rege datus est Joanni Angliæ Regi fidejussor induciarum quas cum eo pactus est ad annos quinque. 104. e.

Robertus de Corteniaco (de Campinellis), Franciæ buticularius, an. 1204, Rotomagensibus vadem se constituit pacti de modo reddendæ urbis. 59. b. Anno 1217, missus in Angliam ad ferendam opem Ludovico Regis filio, navali prælio vincitur ab Anglis. 111. b. Eod. an. fidem suam Philippo Regi professus est de reddendis ad parvam et magnam vim munitionibus suis Concharum et Nonancuriæ. 107. a. n.

Robertus II, Comes Drocensis, anno 1187, pacis sequester efficitur prope castrum Radulfi inter Henricum Angliæ et Philippum Franciæ Reges. 668. d. Anno 1188, itineri se Jerosolymitano devovit. 25. b. 366. e. Anno 1189, mense augusto, Acram applicuit, à Christianis obsessam. 496. c. 636. d. Anno 1190, acceptis à Saladino muneribus, Acconensis urbis oppugnationem protelasse traditur. 637. b. Anno 1191, à Rege Philippo datus est Richardo Angliæ Regi fidejussor pacti inter eos habiti Messanæ in Sicilia. 33. b. Anno 1193, ad promovendum Regis Philippi et Ingeburgis divortium, eos affinitate conjunctos juramento suo firmavit. 561. b. 578. a. Anno 1196, Nonantiscurtis castrum, à Rege Philippo expugnatum, custodiendum suscepit. 46. c. 383. d. 571. a. Anno 1200, vadem se constituit pacis compositæ inter Franciæ et Angliæ Reges. 53. c. Anno 1203, in oppugnatione insulæ Andeliacæ, curam suscepit defendendi pontis. 198. a. Anno 1204, à Rege datus est Rotomagensibus fidejussor pacti de modo reddendæ urbis. 59. a. An. 1212, Philippo Belvacensi episc. dissidium habente cum Reginaldo Boloniæ Comite, partes fratris sui Philippi adjuvit. 86. b. 229. c. Anno 1214, cum Reginaldo ipsi infenso conflictum habuit in Bovin. prælio. 98. e. 257. e. 263. b. 411. c. Guillelmum Comitem Saresberiensem, in eodem prælio captum, custodiendum accepit, ut filii sui, eo reddito, mercaretur libertatem. 100. d. 102. b. 272. e. 413. d. Anno 1200, falsò vitâ functus scribitur. 604. b.

Robertus, primogenitus Roberti II, Comitum Drocarum filius, an. 1214, commisso propter urbem Nannetensem

prælio cum Joanne Angliæ Rege, ab eo capitur et in vincula conjicitur. 91. c. 242 et seq. 402. b. 715. b.

Robertus II, Leicestriæ Comes, anno 1189, obiit in Romania tendens Jerosolymam. 512. c.

Robertus III, Leicestriæ Comes, de Britolio, vivente patre, cognominatus. 513. d. Anno 1188, Henrico II Angliæ Regi, prædas et incendia circa Meduntam agenti, militabat. 153. d. 156. c. Anno 1189, terras quas ei Rex Henricus in Anglia abstulerat, dono Richardi Regis recuperavit. 491. e. Eod. anno, eidem in Regem coronando ministravit. 493. d. Anno 1190, Richardum comitatus est Jerosolymam proficiscentem. 513. d. An. 1193, Rotomagensibus civibus adjunctus, Regem Philippum, urbem obsidentem, in fugam convertit. 555. b. 676. b. Gilbertum quoque de Wascolio, qui Gisortium Regi tradiderat, in carcerem trudit. 676. b. Anno 1194, mense junio, egressus Rotomago, ut insidias Regi Philippo in Franciam revertenti pararet, ab eo capitur, et Stampis in vincula conjicitur. 41. a. 71. e. 169. c. 380. c. 569. a. Anno 1195, agit cum Philippo de lytro suo solvendo. 574. d. Sequenti anno, è carcere Regis educitur, datis pro lytro duobus millibus marcarum argenti et insuper Paciati ad Euram castello. 43. c. n. 578. e. Anno 1197, vadem se constituit pacti à Rege Richardo initi cum Balduino Flandriæ Comite adversus Philippum Regem. 47. c. An. 1198, Paciati castellum recuperaturus agitur. 590. c. Anno 1199, ministravit Joanni in Regem coronando. 597. c.

Robertus IV, Mellenti Comes, anno 1188, stipendia fecit Richardo Pictaviæ Comiti adversus Philippum Regem. 147. d. Anno 1193, vi tractatus Meduntæ habiti, mense julio, cum nunciis Richardi Angliæ Regis, coram Philippo Rege, terras quas habuerat in Anglia recuperavit. 560. a. 571. a. Anno 1197, vadem se constituit fœderis à Rege Richardo initi cum Balduino Flandriæ Comite adversus Philippum Regem. 47. c. Anno 1204, exclusus fuit à pacis conditionibus, quas cum civibus Rotomagensibus de reddenda urbe sancivit Rex Philippus. 57. e.

Robertus de Ros, anno 1196, missus in carcerem à Richardo Rege, quia Hugonem de Calvomonte, bellando captum, minus cautè custodisset, non nisi solutis mille et ducentis marcis redditus est libertati. 579. e. Anno 1213, testis occurrit in literis quibus Rex Angliæ Joannes militare auxilium spondet Ferrando Flandriæ Comiti adversus Philippum Regem. 700. n. Item in literis quibus Rex Joannes tributarium se fecit Romanæ ecclesiæ. 711. b. Eodem anno, à Rege datus est Stephano Cantuariensi archiepiscopo fidejussor, quod securè in Angliam posset redire. 701. n. Anno 1216, cum adhæsisset partibus Ludovici, Regis Franc. filii, adversus Angliæ Regem, excommunicationis vinculo ab Innocentio Papa constrictus est. 719. n. Eodem anno, Eboracum et provinciam totam sub Ludovici potestatem redegit. 727. e.

Robertus de Sablolo, anno 1190, fuit unus ex justitiariis se. præfectis, quibus Rex Richardus in Syriam profecturus commisit classem perducendam usque Massiliam. 500. a. n. 502. a-c. Massiliam perductus, et non invento ibi Richardo, Messanam appulit in Exaltatione Sanctæ-Crucis. 503. b. Eodem anno, vadem se constituit pacti quod cum Rege Tancredo sancivit Richardus. 507. b.

Robertus de Turnham, anno 1191, à Richardo Angliæ Rege præpositus est, mense junio, administrandæ insulæ Cypri. 519. b. Eodem mense, prælium commisit cum quodam monacho suffecto Isacio Imp. quem bello victum suspendit in patibulo. 521. c. Anno 1193, è Germania missus est in Angliam cum *harnesio*, id est, ferrea armatura Regis compediti. 555. c. Anno 1194, obses pro Rege Richardo erat apud Henricum Imperatorem. 647. c. Anno 1197, cum esset senescallus Andegavensis, nomen suum apposuit literis Richardi Regis permutationem facientis cum ecclesia Rotomagensi ad acquirendam Andeliacensem insulam. 582. b. An. 1199, defuncto Richardo, tradidit Joanni fratri ejus thesaurum, cujus in castello Chinonensi custos erat. 596. c. Anno 1201, à Joanne Angliæ Rege constitutus est Pictaviæ procurator seu senescallus, ad reprimendos rebellantium baronum incursus. 613. c. Obiit circa annum 1211. 692. b.

Robertus, Walteri filius, anno 1197, vadem se constituit fœderis à Rege Richardo initi cum Balduino Flandriæ Comite adversus Philippum Regem. 47. c. Anno 1203, tradito in manus Philippi Regis Vallis-Rodolii castello, ab eo propter ejus ignaviam missus est in carcerem Compendii. 683. d. Anno 1206, testis adhibitus est in literis quibus Franciæ et Angliæ Reges inducias biennales statuerunt. 61. c. Anno 1212, ab Anglia cum episcopis Regi adversantibus exulabat. 694. c. 697. d. An. 1213, testis occurrit in literis quibus Rex Joannes fœdus iniit cum Reginaldo Boloniæ Comite adversus Philippum Regem. 87. e. An. 1216, missus est cum Saëro de Quinci ad Philippum Regem, ut Ludovicum ejus filium ad capessendum Angliæ regnum invitarent. 719. a. Eod. anno, excommunicationis vinculo ab Innocentio Papa irretitur. *ibidem*. n. Herfordensis municipii, à Ludovico expugnati, custodiam avito jure postulans, bonis verbis demulctus, quievit. 732. a. An. 1217, exercitum perduxit adversus regales copias, Ludovici sequaces in Montis-Sorelli castro obsidentes. 735. d. Eodem anno, in prælio ad Lincolniam commisso captus fuit. 111. a. 738. d. Anno 1218, in Syriam profectus est, in auxilium christianorum Damietam obsidentium. 746. a.

Robertus de Veteri-ponte, anno 1217, Montis-Sorelli castrum, à sequacibus Ludovici Regis Francorum filii occupatum, obsidione vallavit. 735. c. Eodem anno, sigillum suum apposuit literis quibus Henricus III Rex Angliæ pacem composuit cum Ludovico. 112. c. Anno 1224, infensus Huberto de Burgo, Angliæ

justitiario, turbas excitavit in Anglia. 758. e.

Rogerus de Molinis, prior Hospitalis Jerosol. anno 1185, venit in Franciam cum Heraclio patriarcha Jerosol. 14. c. 61. c. 461. e. 463. c. 464. b. 626. a. Anno 1187, neci occubuit in prælio cum Saladino commisso primâ die maii. 472. b.

Rogerus Bigod, Comes Norfolciæ, an. 1189, astitit Richardo in Regem coronando. 493. b. Anno 1193, in Alemanniam accersitus est à Richardo in vinculis constituto. 557. d. Anno 1194, sedit in concilio, in quo Richardus petiit in eos animadverti, qui fidem ei, dum in vinculis teneretur, mentiti fuerant. 566. a. Eod. anno, Richardo ministravit denuò in Regem coronando. 567. a.; item anno 1199, Joanni in Regem coronando. 597. c. Anno 1213, testis occurrit in literis quibus Rex Joannes fœdus iniit cum Reginaldo Boloniæ Comite adversus Philippum Regem. 87. d. An. 1216, partibus Ludovici filii Regis Philippi addictus, ab Innocentio Papa excommunicationis sententiâ plectitur. 719. n. 728. d.

Rogerus de Lascy, Cestriæ constabularius, anno 1199, à Joanne Angliæ Rege præfectus est custodiæ castelli Chinonensis. 599. b. Anno 1201, ab eo missus est cum centum militibus ad reprimendum in finibus Normanniæ Francorum impetum. 611. a. Annis 1203 et 1204, rupem Andeliacensem contra longam Francorum obsidionem viriliter propugnavit. 78. d. 203. c. 207. e. 684. a. Fame ad deductionem coactus, propter probitatem quam in castro defendendo exhibuerat, à Rege detentus est sub libera custodia. 685. a. Anno 1211, è vivis excessit. 692. a.

Romani, anno 1183, consuetudines quasdam à Lucio III Papa exigentes, eum ab urbe excedere compulerunt. 458. b. Anno 1190, cum Papa Clemente dissidium quoque habebant. 512. b. Anno 1194, quinquaginta sex senatores instituerunt. 573. a. Anno 1198, cum Innocentius Papa Romanis consuetudines, quas antecessores ejus eis impendere solebant, denegaret, in seditionem versos Innocentius excommunicationis sententiâ compescuit. 588. b.

Romanus, diac. card. S. Angeli, missus in Franciam legatus, anno 1225, die festo apostolorum Petri et Pauli, Chinone colloquium habuit cum Ludovico Rege VIII. 309. b. 329. b-e. 421. b. Eodem anno, in concilio Bituricis celebrato die festo S. Andreæ, definiendam proposuit causam Amalrici de Monteforti, Simonis filii, adversus Raimundum VII, Comitem Tolosanum. 763. d. Cum autem duas in omnibus regni ecclesiis præbendas postulasset, ad sublevandas curiæ Romanæ indigentias, repulsam passus est. 764 et seq. Anno 1226, mense januario, circa Purificationem beatæ Mariæ, Regi et magnatibus regni Crucis signaculum Parisiis imposuit adversus Albigenes hæreticos. 309. c. 330. e. et seq. 344. e. 421. c. 765. e. Die Ascensionis Domini, Comitem Tolosanum et omnes fautores ejus excommunicationis vinculo constrinxit,

et terram ejus interdicto supposuit. 766. d. Avenionenses quoque se contra Regis exercitum strenuè defendentes diris devovit. 767. d. Rege interim mortuo, dolosè cum Avenionensibus de reddenda urbe tractatum habuit. 768. b. Quà potitus, defuncti Regis corpus, diù celatum, deferri ad S. Dionysium et filium ejus maturè in Regem coronari curavit. 768. c-e.

Rotomagensis urbs, anno 1188, incendio conflagravit. 486. d. Anno 1192, interdicto supposita fuit propter civium in clericos infestationes. 546. c. 648. d. n. 653. d. Anno 1193, Rotomagensis urbem obsedit Rex Philippus, et inexpugnata reliquit. 39. a. 71. d. 379. e. 555. b. 676. b. Anno 1200, Rotomagensis urbs penè tota incendio consumpta est, v idus aprilis, ipso die Paschæ. 604. b. Anno 1204, Rotomagensis urbem obsedit Rex Philippus, et habito cum civibus tractatu, eam in suam potestatem redegit. 57. c. et seq. 80. d. 213. a. 392. b. 426. c. 430. e. 684. b.

Rotrodus, Rotomagensis archiepiscopus, anno 1183 obiit. 458. b.

Rotrodus III, Comes Perticensis, anno 1188, itineri Jerosolym. se devovit cruce signatus. 25. b. 366. e. Anno 1189, mense novembri, à Rege missus est ad Richardum Angliæ Regem, moniturus eum de perficiendo ex condito cum Philippo itinere Jerosolym. 495. e. Anno 1190, conciliandis cum Richardo Messanensibus operam dedit. 504. d. (ubi Gaufridus malè appellatus). Anno 1191, Richardo datus est à Rege fidejussor pacti Messanæ inter eos habiti. 33. b. Eodem anno obiit in obsidione Acræ. 35. a. 70. d. 166. a. 375. c. 512. c.

Rupellam, **Rochellam**, anno 1206, applicuit Joannes Rex Angliæ, ut armorum vi recuperaret Pictaviam. 60. c. 81. b. 218. a. n. 393. c. Anno quoque 1214, aliam ibi exscensionem fecit. 90. a. 242. a. 419. e. 712. c. Anno 1224, Rupellam expugnavit et in suam potestatem redegit Rex Ludovicus VIII. 306. a. 323-327. 402. a. 431. e. 759. a. Anno 1226, Rupellam reducere in suam potestatem tentavit Henricus Rex Angliæ, nactus opportunitatem ex absentia Ludovici adversus Albigenses profecti. 341 et seq.

Rupinus de Monte, anno 1183, cum Raimundo Principe Antiocheno reconciliatus fuit. 443. c. Anno 1192, Richardum Angliæ Regem literis suis immunem præstitit necis Conradi marchionis Montisferrati, principis Tyri. 37. b. 71. b. 377. d. 650. c.

Rupis-monachi castellum in Andegavia, anno 1214, à Joanne Angliæ Rege fuit obsessum, et per Ludovicum, Regis Philippi filium, indemne, fugatis hostibus, servatum. 92. e. et seq. 107. b. 244 et seq. 403. d. 415. d. 427. b. 715. c.

S.

SAÆRUS de Quincy, anno 1203, Vallis-Rodolii castellum, cujus custodiæ deputatus erat, tradidit in manus Regis Philippi. 683. d. Anno 1213, factus Comes Wintoniensis, testis adhibitus est literis quibus Rex Joannes fœdus contraxit cum Reginaldo Bononiæ

Comite adversus Philippum Regem. 87. d.; item literis quibus Joannes regnum Angliæ sub clientela Romanæ ecclesiæ posuit. 699. b. n.; item literis quibus Rex Joannes Ferrando Flandriæ Comiti auxilia se misisse significat adversus Philippum Regem. 700. n. Anno 1214, datus est Romanæ ecclesiæ fidejussor pacti quo Rex Joannes interdicti relaxationem impetravit à Nicolao Tusculan. episc. 711. b. 713. e. 714. d. Anno 1216, missus est ab Angliæ baronibus ad Philippum Regem legatus, qui Ludovicum ejus filium ad capessendum Angliæ regnum invitaret. 719. a. Eod. anno, excommunicationis sententiâ, ob eam causam, plexus est ab Innocentio papa. *ibid.* n. Anno 1217, militare auxilium impetravit à Ludovico Philippi Regis filio, ad solvendam obsidionem castri sui Montis-Sorelli. 735. d. Eodem anno, captus est in Lincolnensi prælio. 738. d. Anno 1218, in Ægyptum applicuit, auxilium collaturus christianis Damietam obsidentibus. 746. a. Anno 1220, vivere desiit. 753. b.

Saladinus, Soldanus Damasci, Rex Syriæ et Ægypti, anno 1182, cum Lucio Papa agebat de reddendis christianorum captivis. 623. b. Anno 1184, expeditionem in terras christianorum adortus, villas plures vastavit, et homines vel captivitati addixit, vel neci tradidit. 624. c. An. 1185, pacto fœdere cum Roberto de S. Albano, Templi milite, provinciam ei demandat Jerosolymam obsidendi; sed eo in prælio perempto, inducias cum christianis paciscitur usque ad clausum Pascha. 465. e. 466. a. Anno 1186, Guidoni Jerosol. Regi concessit inducias usque ad tres annos. 469. d. Anno 1187, primâ die maii, victoriam de christianis reportavit in silva Sofforia. 472. a. 476. c. Infra octavas apostol. Petri et Pauli, commisso iterum prælio prope Tiberiadem victor effectus, Guidonem Jerosolym. Regem cepit, et crucis Domini vexillum asportavit. 472 et seq. 476. d. 480. e. 669. b-e. Circa exaltationem S. Crucis, Jerosolymam in suam potestatem redegit. 24. d. 68. a. c. 146. c. 366. b. 482. b. 631. b. A die festo Sancti Martini usque ad Circumcisionem Dom. obsedit Tyrum; sed classe ejus tunc à Conrado marchione Montis-ferrati dissipatâ, profligatur. 482. c. An. 1188, Antiochiam obsidens, inducias se dedendi concessit obsessis à mense octobri usque ad decimum quartum mensem. 485. e. An. 1189, post Pascha, Guidonem Jerosol. Regem in libertatem restituit, receptâ pro lytro urbe Scalônâ et aliis munitionibus. 496. b. 631. c. Eodem anno, circa festum S. Michaëlis, conflictum habuit cum christianis Acræ obsidentibus, et in fugam versus est. 496. c.

Anno 1190, die S. Jacobi apostoli, provocatus à decem millibus juvenum de christianorum Acræ obsidentium exercitu, omnes penè interfecit. 510. b. Anno 1191, cum interim à filiis Noradini bello circa Euphraten premeretur, pacem sæpius obtulit Regibus Franciæ et Angliæ Acræ obsidentibus. 521. a. n. 522 et seq. Diebus 9 et 10 julii, arbores et vineas circa

Acræ extirpavit, et loca terræ infirmiora penitus destruxit. 523. d. Mense augusto, interpellatus de reddendis, prout statutum fuerat, christianis captivis, cum eos neci tradidisset, Richardo Angliæ Regi ansam dedit simili modo sæviendi in Acconenses captivos. 527 et seq. Mense septembri, vigiliâ Nativitatis beatæ Mariæ, conflictum habuit cum Angliæ Rege prope Cæsaream, et ab eo in fugam conversus est. 529. a. 641. c. Eodem anno, in hebdomada proxima ante Natale Domini, commisso prælio cum Richardo in planitie de Rama, etiam ab eo superatus est. 541. d. Anno 1192, mense julio, captatâ opportunitate ex recessu Francorum et Regis Richardi, Joppensem urbem occupavit; sed inde per Richardum ab itinere retrogradum fugatur post festum S. Petri ad vincula. 548. e. et seq. Mense augusto, triennales inducias paciscitur cum Richardo et christianis, eâ lege ut Scalona in eum statum redigeretur in quo eam ipse reliquerat. 549. b. Anno 1193, moritur Damasci, initio Quadragesimæ, pridie kal. martii. 38. a. n. 71. c. 379. e. 557. e. 644. c.

Salernum in Apulia, anno 1191, obsedit et cepit Henricus VI Imperator. Salernitani autem, eo abeunte, Constantiam Imperatricem tradiderunt in manus Tancredi Siciliæ Regis. 536. a. Anno 1194, Henricus injuriam uxori suæ factam vindicaturus, urbe captâ, Salernitanos multis cladibus affecit, et ipsam urbem penitus destruxit. 572. c-e. 649. c. 677. c.

Sancius, filius Sancii VI Regis Navarræ, anno 1192, pro Richardo Angliæ Rege bellum gerit in partibus Tolosanens. 551. b. Anno 1194, ducto in Franciam exercitu ad debellandos sororii sui adversarios, terras Gaufridi de Rancuna et Aimari Comitis Engolismensis vastavit. 568. d. 647. b. Interim defuncto patri suo successurus abscessit. 568. d. (ubi *Anfuns* dictus). Anno 1200, triennales inducias paciscitur cum Regibus Castellæ et Aragoniæ. 603. c.

Saphadinus, frater Saladini, Rex Babylonis et Jerusalem, anno 1182, cum Papa Lucio agebat de redimendis christianorum captivis. 623. c. et seq. Anno 1191, remisit Richardo Angliæ Regi equum, quem ab eo è somno excusso Joppe interceperat. 531. n. An. 1197, Joppensem urbem cepit. 584. d. Commisso deinde prælio cum christianis, cladem magnam patitur, amissis Sydone, *Baruth* et aliis urbibus. 585. b. Anno 1200, cum filiis Saladini, quos exhæredare conabatur, bellum gerens, christianos aliquatenus respirare sinebat. 613. d. Anno 1218 moritur. 745. e.

Savaricus, Noramtoniæ archidiaconus, electus Bathoniensis episcopus, anno 1192, Romæ in episcopum consecratur. 644. a. Anno 1193, Glastoniensi abbatiâ à Rege Richardo donatur. 561. a. Eod. anno, tractatum habuit cum Henrico Imperatore de liberando è carcere Richardo. 552. c. 558. b. 645. d. Anno 1194, interfuit conventui Maguntino de asserendo in libertatem Richardo, et obses pro eo Imperatori datur. 563. b. 647. c. Anno

1197, testis occurrit in literis Richardi Regis, permutationem facientis cum ecclesia Rotomagensi ad acquirendam Andeliacensem insulam. 582. a. Eodem anno, ab Imperatore prope morituro mittitur ad Richardum, cum eo acturus de restituenda ei soluta pro lytro pecunia. 585. d. Anno 1199, Glastoniensi abbatiâ se abdicare coactus est. 595. a.

Savaricus de Malo-leone, fœdere junctus cum Hugone de Leziniaco adversus Joannem Angliæ Regem, an. 1202, in exercitu Arturi Britanniae Ducis ad Mirabellum militabat. 189. a. Anno 1206, à Joanne Rege datus est Regi Philippo sponsor induciarum inter eos pactarum. 61. b. An. 1208, Aimericum vicecomitem Thoarcensem adversus Regem Francorum adjuvabat. 61. e. 82. a. 215. c. 216. c. 393. e. Anno 1213, interfuit conventui Suessionensi, in quo decreta navalis expeditio in Angliam. 231. c. Regiæ classi præfectus, dum prædis circa Damum indulget, hostibus naves dissipandas exposuit. 233. a. 234. d. 235. a. Anno 1214, mense martio, pacem fecit cum Joanne Angliæ Rege, in Pictaviam appulso. 90. n. 712. c. Eodem anno, vadem se constituit pacti inter Hugonem de Leziniaco, Marchiæ Comitem, et Angliæ Regem, sanciti. 91. a. Ipso anno, missus est à Joanne Rege in auxilium Comitis Tolosani adversus Simonem de Monteforti. 226. a. Anno 1216, in exercitu Joannis Regis militabat adversus Ludovicum Regis Francorum filium, sibi Angliæ regnum armis vindicantem. 729. d. Anno 1218, profectus est in auxilium christianorum Damietam obsidentium. 746. n. 750. a. Anno 1224, Angliæ Regis stipendiis militans, Niordum ac deinde Rochellam adversus Ludovicum Franc. Regem propugnavit. 305. d. et seq. 326. a-e. 419. b-e. 431. e. Eodem anno, redditâ Rochellâ, veritus Anglorum insidias, ad Ludovicum Regem se convertit, eique hominio se obligavit. 307. c. 420. b. Anno 1225, Ludovico reconciliatus, mari præfectus in Pictavia constituitur. 762. a.

Sibylla, filia Amalrici Regis Jerosol. in conjugium tradita est cum Joppensi comitatu Willelmo marchioni Montisferrati, dein Guidoni de Leziniaco. 462. c. 466. a. Anno 1186, defuncto filio suo Balduino succedit in regno, et cum viro suo Guidone in Reginam coronatur, mense augusto. 469. b. 470. a. 628. d. Anno 1189, urbem Scalonam tradidit Saladino ad mercandam libertatem Guidonis mariti sui ab eo capti. 496. b. Anno 1190, cum duabus suis filiabus moritur. 510. a. n. 512. b.

Siciliæ Regum de genere Normannorum genealogia. 533 et seq.

Simon de Soliaco, Bituricensis archiep. anno 1221, præficitur exercitui quem Rex Philippus misit in auxilium Amalrico de Monteforti ad recuperandas terras à patre ejus Simone super Albigenses acquisitas. 774. d.

Simon de Langetuna, anno 1214, Romanam missus à Stephano fratre, jura episcoporum Angliæ adversus A. S. legatos propugnavit, sed auditus non est. 711. d. Interdicti tamen relaxationem

Tom. XVII.

impetravit. 713. d. Anno 1216, Angliæ cancellarius à Ludovico Regis Francorum filio creatus, et ab A. S. legato nominatim excommunicatus, appellatione interpositâ se et Ludovicum contra eam sententiam munivit. 722. e. Anno 1217, à beneficio absolutionis Ludovico indultâ exclusus fuit. 742. b.

Simon de Monteforti natus erat Simone Ebroicensi Comite et Amitiâ Leicestriæ Comitissâ. 221. c. n. Anno 1196, assensu suo confirmavit castri Paciati cessionem quam Philippo Regi fecit avunculus ejus Robertus Leicestriæ Comes. 43. n. Eod. anno, conflictum habuit cum Richardo Angliæ Rege in prælio prope Albemarlam commisso. 175. d. 176. b. Anno 1209, cruce signatus adversus Albigenses, post expugnatas Biterrensem et Carcassonensem urbes, dux belli constituitur. 92. c. 220. a-c. 403. b. 705. c. Anno 1213, mense septembri, commisso ad Murellum prælio, insignem de Petro Arragoniæ Rege et Comite Tolosano victoriam reportat. 92. d. 221-227. 403. c. 709. c-e. Anno 1215, Ludovico Regis filio ad Montepessulanum adventanti occurrit, et obsessâ cum eo Tolosâ, pacem civibus flagitantibus concedit, dirutis prius ad principis voluntatem turribus. 107. c. An. 1218, postriedie festi S. Joannis, Tolosam obsidens perimitur. 112. d. 114. c. 276. a. 416. a. 752. d.

Stephanus de Langetune, presb. cardin. S. Chrysogoni, anno 1207, electus præter assensum Regis Cantuariensis archiep. ab Innocentio Papa consecrationem percepit, sed pedem in Angliam admoveere permissus non est. 687-691. Anno 1212, Romam profectus, cum Innocentio Papa egit de exauctorando Angliæ Rege. 693. b. Anno 1213, mense januario, tractatum habuit cum Philippo Francorum Rege de facienda in Angliam exscensione ad deturbandum e solio Joannem. 695. c. Eodem anno, ab exilio cum aliis episcopis revocatus, XVII kal. augusti, Doveram applicuit, et Regem cum Romana ecclesia reconciliatum ab excommunicationis vinculo absolvit. 701. c. 702. a. Mense augusto, Joanni Regi, vi præstiti ante absolutionem sacramenti, prohibuit arma movere adversus magnates qui mandatis ejus non paruerant. 702. d. Octavo kal. septembris, in conventu Londonii habito, leges Henrici I Angliæ Regis, libertati propitias, quibusdam magnatibus propalavit. 702. e. Mense octobri, tractatum habuit, coram Nicolao A. S. legato, cum Joanne Rege de restitutione rerum ecclesiis ablatarum per ministros ejus. 710. b. Rursus, mense decembri, cum Rege de eodem negotio egit. 711. d. Cum autem Tusculanus episcopus Nicolaus vacantibus ecclesiis arbitrio suo provideret, anno 1214, rem per appellationem ad Romanam audientiam pertulit, et causâ cecidit. 711. d. et seq. Eod. anno, integram ablaturum restitutionem à Rege impetravit. 714. c. Anno 1215, à Rege datus est baronibus sponsor restituendarum libertatum pristinarum. 718. a. An. 1220, Henrico Regi coronam imposuit.

753. a. Ipso anno, vadem se constituit servandarum induciarum quas cum Philippo Rege pactus est Rex Henricus. 773. d. Eod. anno, corpus beati Thomæ è terra levavit, pridie octavarum SS. Petri et Pauli. 753. b. Anno 1223, in Franciam missus est ad Regem Ludovicum, expostulaturus Normanniam, et alias amissas olim terras, vi juramenti ab eo præstiti in recessu suo ab Anglia. 757. a. Eodem anno, diebus Natalis Domini, excommunicatos denunciavit regni perturbatores et rerum ecclesiæ invasores. 758. c. 759. c. Anno 1226, post Pascha, Westmonasterii concilium celebravit de reservandis in unaquaque ecclesia duabus præbendis, quas dominus Papa, ad sublevandam Romanæ ecclesiæ paupertatem, postulabat. 765. c.

Stephanus, Sacri-Cæsaris in Bituria Comes, filius Theobaldi Magni Campaniæ Comitis, anno 1181, molestè ferens Philippum Regem consiliis Angliæ Regis agi, Philippo Flandriæ Comiti adversus Regem bella moventi adhæsit. 66. c. 128. e. et seq. 449. b. 618. e. Cum autem Sancti-Bricii terram vi occupasset, et eam Flandriæ Comiti obnoxiam fecisset, à filiis Angliæ Regis bello impetitus, veniam deprecari compulsus est. 449. c. n. 619. a. Anno 1184, Philippi Flandriæ Comitis partes adjuvans, Regis terras in Bituria et circa Loricum demoliebatur. 425. b. 429. c. Eodem anno, in induciis Comiti Flandriæ concessis comprehensus est. 460. n. Anno 1191, in Syriam profectus, obiit in obsidione Acræ. 166. a. 512. c.

Stephanus, filius Stephani Comitis Sacri-Cæsaris, anno 1214, Philippo Regi in Bovinensi prælio militavit. 250. c. 259. a. Anno 1226, Regi Ludovico VIII, Avenionem obsidenti, stipendia fecit. 344. e.

Stephanus de Longo-campo, frater Guillelmi Elyensis episc. anno 1191, à Rege Richardo præpositus fuit custodiæ Aconensis urbis à christianis subactæ. 528. d. Anno 1193, Philippo Regi datus est fidejussor pacti cum ministris Angliæ Regis sanciti. 560. d. Anno 1196, vi tractatus inter Franciæ et Angliæ Reges apud Lovers habiti, terram suam et Baldementum sub clientela Regis Francorum tenere permissus est. 43. b. Anno 1214, è latere Philippi Regis dimicans, in Bovinensi prælio perimitur. 97. e. 264. d. 410. a. 511. n. 716. d. n.

Suessionensis urbis nomen à confugientibus eò exulibus Suevis inditum. 230. c. Territorii ejus descriptio. *ibid.* Ibi apno 1201, mense martio, celebratum est concilium de divortio Philippi-Augusti et Ingeburgis. 609. c-e. Ibidem, anno 1213, postridie dominicæ Palmarum, in regni comitiis à Rege Philippo habitis, decreta navalis in Angliam expeditio. 88. a. 230. d. 400. a. Suessionensis militiæ probitas commendatur. 96. b. 258. a. 408. a.

T.

TANCREDUS, filius Rogeri Apuliæ principis spurius, an. 1189, spreto juramento Constantiæ Rom. Imperatrici præstito, Siciliæ regnum usurpavit.

Qqqqq

498. b. 636. a. Anno 1190, Philippum Franc. Regem cum honore recepit in palatio suo Messanæ, eique ingentem auri copiam obtulit, si unam de filiabus suis in uxorem acciperet, vel filio suo traderet. 31. d. 372. d. Mense octobri, tractatum habuit cum Richardo Angliæ Rege de dotalitio Joannæ sororis ejus, et de rebus patri ejus à defuncto Rege Guillelmo legatis. 31. d. 372. d. 506 et seq. 638. a. Anno 1191, mense martio, Cathanæ colloquium habuit cum Richardo, cui donis multis honorato etiam literas à Rege Philippo contra eum scriptas tradidit. 514 et seq. Eodem anno, ab Henrico VI Imp. in Apulia impugnatur, mensibus julio et augusto. 509. c. An. 1194, Guillelmum filium suum regni consortem facit in locum filii Rogeri demortui. 572. b. Ipse eodem anno moritur. 572. b. 646. a. Eodem anno, Henricus Imp. corpus ejus effodi jussit, et regalibus indumentis spoliari. 572. e.

Templi Jerosol. milites, cum Hospitalariis dissidium habentes, an. 1179, conciliati sunt. 438. d. Anno 1181, missi ad Franciæ et Angliæ Reges, literas eis Papæ obtulerunt de ministrando christianis Terræ sanctæ subsidio. 447. d. Anno 1182, Templariis quillium marcarum argenti legatum fecit Henricus II Rex Angliæ. 662. b. Anno 1185, pactis Saladino sexaginta millibus byzanciorum, inducias ab eo acceperunt usque ad octavas Paschæ sequentis anni. 466. a. Anno 1186, promovendo in Regem Jerosolymorum Guidoni de Leziniaco manus dederunt. 469. b-d. Anno 1187, sexaginta Templi milites interfecti sunt in prælio cum Saladino commisso primâ die maii. 472. b. 476. c. Mense julio, post reportatam à Saladino prope Tiberiadem de christianis victoriam, 230 fratres Templi decollati sunt. 473. a. 474. b. 476. d. 669. e. Anno 1188, Templarii Conrado marchioni Montisferrati se adjunxerunt ad repellendum Saladinum, urbem Tyrum obsidentem. 482. c. Anno 1189, operam suam contulerunt ad obsidendam urbem Acram. 496. d. 497. a. 511. a. 521. d. 635. c. 636. e. Anno 1219, magno fuere christianis peregrinis adjumento ad expugnandam urbem Damietam. 748. d. Anno 1222, Templariis duo millia marcarum argenti testamento suo legavit Rex Philippus-Augustus. 115. a.

Theobaldus, Comes Barri Ducis, anno 1194, mense junio, tractatum habuit pro Rege Franciæ, prope Vallem-Rodolii, cum nunciis Angliæ Regis, de statuendis inter eos induciis. 569. b.

Theobaldus Comes Blesensis, Franciæ senescallus, anno 1171, Judæos qui Blesis infantulum christianum diebus Paschalibus occiderant, igni tradidit. 6. n. Anno 1180, inimicitias exercebat cum Rege Philippo, eo quod ille consiliis Philippi Flandriæ Comititis ageretur. 439. d. Eodem anno, Regi per Henricum Angliæ Regem reconciliatur. 440. b. Ipso anno, arbiter institutus est jurium quorundam inter Franciæ et Angliæ Reges controversorum. 441. a. Anno 1181, molestè

ferens Philippum Regem consiliis Angliæ Regis agi, adhæsit Philippo Flandriæ Comiti adversus Regem bella moventem. 7. n. 449. b. Anno 1182, operam suam adhibuit conciliandæ paci Regem inter et Philippum Comitem. 450. n. Anno 1184, sepulcrum S. Thomæ Cantuariensis peregrinus adiit, et cum Henrico Rege diebus quindecim diversatus est. 460. a. Anno 1185, pacem conciliavit inter Philippum Regem et Philippum Flandriæ Comitem, bello de Viromandiæ comitatu decertantes. 13. b. 141 et seq. 356. a. Anno 1186, cum Philippo Rege interfuit in ecclesia Paris. exequiis Gaufridi Britannicæ Ducis. 21. a. 362. d. Anno 1187, pacis sequester effectus est prope Castrum - Radulfi inter Franciæ et Angliæ Reges. 483. e. 668. d. Anno 1188, itineri Jerosol. se devovit, cruce signatus. 25. b. 366. e. Anno 1190, itineri se cum Rege Philippo commisit. 426. a. 430. b. Anno 1191, Messanæ intercessor accessit ad Richardum Angliæ Regem Guillelmo de Barris infensum. 514. a. Eodem anno moritur, dum Acræ obsidium ageretur. 35. a. 70. d. 166. a. 375. c. 512. c.

Theobaldus, Comes Campaniæ seu Trecentis, Henrici I filius, anno 1197, Henrico fratri suo in Syria defuncto successit. 48. a. 384. c. Obiit anno 1201, 1X kal. junii, 25 annos natus. 53. e. 75. b. 388. b. 612. d. 660. a.

Theobaldus posthumus, Comes Campaniæ et Rex Navarræ, natus an. 1201, patri successit. 53. e. 388. b. Anno 1226, ab exercitu Regis Ludovici Avenionem obsidentis recedens indignationem ejus incurrit. 309. d. 322. b. n. 421. e. 431. b. 767. d. Veneno eum infecisse traditur. 334. d. n. 433. b. n. 767. d. Eodem anno, consecrationi Regis Ludovici IX interesse detrectavit. 768. e.

Thoarcense territorium vastavit, anno 1206, Rex Philippus. 60. c. 393. c. 427. a; item anno 1214, per filium suum Ludovicum. 93. d. 244. a. 247. d. 404. d. An. 1225, terram suam Ludovico Regi obnoxiam fecit Aimericus Thoarcii vicecomes. 309. b. n.

Thomas, Comes Perticensis, an. 1214, in exercitu Regis Philippi, cum Othone Imper. ad pontem Bovinensem dimicantis, militabat. 717. a. Anno 1217, Ludovicum Regis filium in Angliam comitatus, Francos in castello Montis-Sorelli obsessos liberaturus missus est. 735. d. Inde Lincolniam profectus, ibi in prælio cum regalibus turmis commisso peremptus est, XIV kal. junii. 111. a. 282. e. 435. d. n. 738. c.

Thomas de Sancto-Valerico, an. 1214, Bovinense prælium, profligatis extremis Teutonicorum turmis, confecit. 99. d. 266. b. 412. c.

Tikehil, castellum in Anglia, an. 1191, traditum est in manus Joannis Moretonii Comititis. 536. b. Annis 1193 et 1194, illud obsedit Hugo Dunelmensis episc. ut Joannis satellites inde expelleret. 556. a. 564. d. An. 1194, redditum est Richardo Regi è peregrinatione reduci. 565. a. An. 1214, illud Rex Joannes restituit Radulfo Comiti Augi. 90. c.

Tilerias in Normannia, an. 1201, Regi

Philippo in obsidatum tradere spondit Joannes Rex Angliæ, sed pignus requirentibus Philippi nunciis tradere recusavit. 75. d. 187. c-e.

Tolosanum territorium, an. 1188, injusto bello invasit Richardus Pictaviæ Comes. 146. e. 480. c. 671. a. Anno 1192, à Sancio Regis Navarræ filio, pro Angliæ Rege militante, pessundatur. 551. b. Anno 1208, Tolosanos bello profligandos mandat Innocentius Papa. 62. b. Anno 1213, Tolosani Murellum cum Petro Arragoniæ Rege obsidentes internecioni dantur. 220. d. 225. c. 709. c. Anno 1215, Tolosam obsedit Ludovicus Regis Philippi filius cum Simone de Monteforti. 107. c. Anno 1218, cum Tolosam ab incolis munitam Simon obsideret, ibi lapide percussus interiit. 114. c. 276. a. 416. a. 752. d. Anno 1219, iterum Ludovicus Regis filius Tolosam obsedit, ut Amalrico Simonis filio suppetias ferret. 113. d. 752. d. n.

Tornacum à Flandrensibus fraudulenter occupatum, anno 1213, Rex Philippus, misso exercitu, recuperavit. 94. c. 227. d. 240. c-e. 405. c.

Troum, in Vindocinensi territorio, anno 1188, fugatis inde Henrico Angliæ Rege et Richardo ejus filio, incendit Rex Philippus. 27. d. 368. e. 482. e. Anno 1189, illud occupavit, post captam urbem Cenomannicam, Philippus. 489. b. 490. a. Anno 1194, Troæ castellum Ludovico Comiti Blesensi asseruit Joannes Moretonii Comes in tractatu cum Philippo Rege habito. 39. c. 40. b. Anno 1208, Troum Henricus Clement, Franciæ marescallus, flammis absumpsit. 215. b.

Turonensis urbs à Turno nomen accepisse traditur. 63. e. Anno 1189, urbem per assultum cepit Rex Philippus. 28. e. 69. d. 158. c. 369. d. 489. c. Ipso anno, eam Richardo Regi reddidit. 29. a. 69. d. 370. b. An. 1194, Turonensem urbem Regi Philippo concessit Joannes Moretonii Comes, ei fœdere junctus adversus fratrem suum Richardum. 39. c. Eod. anno, Turonenses cives Richardo Regi duo millia marcarum dono spontaneo contulerunt. 568. d. 647. a. Anno 1202, Rex Philippus Turonensem urbem cepit ac combussit, et post eum Joannes Rex Angliæ penitus destruxit. 55. b. 76. c. 389. b.

Tyrus in Syria, anno 1187, à Sarracenis obsessa fuit, sed non capta. 473. a. 477. c. 482. c.

U - V - W.

S. VALERICI villam, anno 1197, flammis absumpsit Richardus Rex Angliæ. 582. c. 655. c.

Vallis-colorum. Ibi, anno 1211, colloquium habuerunt Fredericus II Imp. et Ludovicus Regis Francorum filius. 85. c. 398. c.; item anno 1224, die festo S. Martini. 307. b. 420. a.

Vallem-Rodolii cepit, anno 1194, Rex Philippus. 39. a. 71. d. 168. b. 379. d. Eod. anno, Vallem-Rodolii Philippo asseruit Joannes Moretonii Comes in tractatu Paris. habito adversus Richardum Angliæ Regem. 39. b.; Richardus quoque in tractatu ejus nomine ab

- eius procuratoribus sancito inter Vernolium et Tilerias. 570. d. Ipso anno 1194, Vallem-Rodolii obsedit Joannes, fratri reconciliatus. 41. d. 72. a. 381. b. Anno 1195, Rex Philippus, dum de pace colloquium haberet cum Rege Richardo, per fossores suos Vallem-Rodolii penitus evertit. 42. b. 381. e. 576. b. Anno 1203, Vallem-Rodolii obsedit Rex Philippus. 56. e. 76. d. 391. b. 683. d.
- Vergiacum castrum, ab obsidione Burgundiae Ducis liberatum, an. 1186, Rex Philippus dominio suo adjecit. 15. b. 67. c. 357. d. 627. c.
- Vernolium in Pertico, anno 1194, Philippo Regi asseruit Joannes Moretonii Comes in tractatu Parisiis habito adversus Richardum Regem. 39. c. Eod. anno, Vernolium obsedit Rex Philippus. 40. d. 71. d. 169. b. 380. a. 568. c. Anno 1204, Vernolium Philippus in suam redegit potestatem. 57. c. 59. a. 213. b. 392. a. 426. c. 430. e. 646. c.
- Vernonum castellum, anno 1195, Richardus Rex Angliae spopondit Ludovico Philippi Regis filio, gratia nuptiarum ipsius cum nepte sua Blancha. 576. d. Anno 1196, Vernonem in manus Regis Philippi tradidit Richardus de Vernone, compensatione recepta. 43. c. n. 44. a. Anno 1198, Vernonem se recepit Rex Philippus, in fugam conversus à Richardo Rege in praelio prope *Gumeges* commisso. 588. e. 589. e.
- Vilcassinum, Vulcassinum Normanicum, anno 1191, Richardo Angliae Regi concessit in tractatu Messanae habito Rex Philippus. 32. e. Anno 1193, capto Gisortii castro, totum occupavit Rex Philippus. 38. a. 71. c. 379. a. Anno 1196, Vilcassinum Regi Philippo et haeredibus ejus in perpetuum tradidit Richardus. 43. b. 576. d. 578. c. Anno 1200, Normannicum Vilcassinum sibi asseruit Joannes Rex Angliae in tractatu cum Philippo Rege habito Guleti. 52. c. Vilcassini Normannici limites sunt Silva-leonum et Sequana, Andeliaci et Ettæ fluvii. 598. c.
- Vindocinum cepit, anno 1188, Rex Philippus. 27. d. 68. e. 147. c. 368. a.
- Viromandensem terram usque ad aquam *de Lis* Philippus Flandriae Comes, anno 1180, Regi Philippo post decessum suum habendam concessit, gratia nuptiarum ipsius cum nepte sua Elisabeth Hannoniensi. 439. d. 459. c. Annis 1183 et 1184, Viromandiam titulo successorio à Philippo Comite, post obitum uxoris ejus, requirebat Rex Philippus. 12. e. n. 67. b. 135-142. 355. d. 458. d. 664. e. Anno 1185, pace cum Comite Philippo composita, Viromandiam Rex cum Aenora Bellimontis Comitissa partitus est. 13. b. n. 356. b. 425. b. 429. c. 627. d.
- Wirsonium in Bituria castrum, anno 1196, funditus evertit Richardus Rex Angliae. 46. a. 73. a. 173. d. 383. b.
- Urbanus III Papa, anno 1185, successit Lucio, coronatus kal. decembris. 627. b. Missa ad Henricum Angliae Regem coronâ aureâ, concessit ut ille, quem vellet filiorum, Hiberniae Regem constitueret. 465. c. Anno 1187, composita cum Imperatore Frederico pace, relictis Veronensibus, Ferrariam se recepit. 670. b. Ibi eodem anno, XIV kal. novembris, morti debitum solvit. 24. e. 68. c. 366. c. 473. c. 629. b. 670. b.
- Ursio de Fracta-valle, anno 1187, devenit homo ligius Philippi Regis. 471. d. Anno 1194, factus Regis camerarius, ejus nomine tractatum habuit cum procuratoribus Regis Angliae de statuendis inter duos Reges induciis. 570. c. Anno 1196, à Rege missus est Cameracum ad Walterum Rotomagensis archiep. significaturus Regis gratiam ei redditam. 652. d. Anno 1214, vadem se constituit induciarum quas Joanni Angliae Regi concessit Rex Philippus. 104. d. Anno 1226, in exercitu Regis Ludovici VIII, Avenionem impugnantis, militabat. 344. e.
- Wallensium mores et habitus. 177. c. Wallenses, anno 1184, irruptionem fecerunt in Angliam. 665. a. Anno 1188, ab Henrico Rege conducti praedas in territorio Meduntensi agebant. 483. b. 631. a. 671. d. n. Anno 1189, ab urbe Cenomannensi cum Henrico Rege fugientes, plures interfecti sunt. 489. a. Anno 1193, à Joanne Moretoniae Comite acciti, praedas agebant in Anglia. 676. a.
- Windsorores castellum, an. 1193, occupavit Joannes Moretonii Comes pro Angliae Rege se gerens. 555. a. Eod. anno, illud in manus Alienoræ Reginae tradere coactus fuit. 556. a. 676. a. Anno 1216, Windsorores castellum ab Angliae baronibus et Francis fuit obsessum, sed non expugnatum. 728. c.

INDEX VOCUM EXOTICARUM ET INFIMÆ LATINITATIS.

A.

ACCEPTILATIO. 88. b. 700. n. *compensatio*.
Adquietare. 112. a. *solutum reddere*.
Ægyptiaca dies mala. 563. a.
Affarium. 303. d. 308. n. *negotium*.
Affidare. 559. d. *fidem facere, securum reddere*.
Albergellum. 259. n. *lorica hamis contexta*.
Alvea. 97. *Alva sella equitis*.
Ampulla Remensis. 64. b. 123. c. 313. b.
Ancillare. 694. a. 718. c. 723. c. *vectigalem facere*.
Angaria. 108. b. *onera agris aut personis imposita*.
Anguigenæ. 249. d. *pro Angligenæ*.
Antegravius. 635. c. *Landgravius*.
Antigraful. 497. a. *idem*.
Antidotare. 276. b. *remedium afferre*.
Apparamenta belli. 42. a. *apparatus*.
Appares vel à paribus. 639. d. n. *epistolæ uniformes*.
Applanare. 79. a. *complanare*.
Appodiare. 79. b. 140. c. 158. e. *fulcire*.
Apportare se. 560. a. 566. c. *se habere*.
Appropriare. 84. b. *proprium reputare*.
Arca pontis. 58. c. *fornix*.
Arcubalistarius. 93. a. *sagittarius*.
Arnaldia. 520. b. n. *morbis Alopecia, f. Renardia*.
Arrestare. 606. c. *comprehendere*.
Arrestare computum. 427. n.
Arrestamentum. 606. a. *impedimentum*.
Assalire. 33. d. *assultum facere*.
Assaltus. 33. d.
Assicurare. 61. a. *securum facere*.
Assignare. 45. a. 308. c. *manum mittere ad*.
Assignamentum. 26. a. 106. e. *oppignerratio*.
Assisa. 599. e. *determinatio pretii rerum venalium*.
Assisia. 30. b. *forum juris dicundi*.
Attractus victualium. 696. b. *commeatus*.
Avaritia temporis. 42. d. 48. e. *annonæ defectus*.
Aubergellum. 447. b. *Vide, Albergellum*.
Avena. 43. n. *cerealis planta*.
Averum. 30. e. 31. a. 46. b. *pecuniæ, facultates*.
Aurea-flamma. 257. d. *vexillum Dionysianum*.
Aurifrisius. 29. c. *pannus acu pictus*.

B.

BALISTA. 140. a. *machina jaculatoria*.
Ballistarius. 42. d. 46. b. 57. a.
Ballivia. 90. b. *magistratus provincialis*.
Ballivus. 30. a. *et alibi sæpe*.
Barbachanna. 58. b. 80. c. *propugnaculum antemurale*.
Barbacana. 654. e. 774. c.
Barbota. 747. b. 748. a. 750. a. *navis species*.
Barca. 754. c. *navis oneraria*.
Baronia. 32. c. *feodum à Regenu dependens*.
Barones. 88. a. *et alibi passim*.
Barræ. 33. e. 155. d. 156. a. *repagula ad munimenta castrorum*.
Baubellum. 595. d. *vulgò jocale*.
Belfragium. 144. d. n. 206. a. *machina lignea ad modum turris, Beffroi*.

Bethleem pecus. 241. e. *zodiaci signum*.
Aries.
Bisacuta. 140. a. 145. a. *securis anceps*.
Bituminare. 150. c. *bitumine illinire*.
Bizantium moneta. 443. d. 466. a. 511. c.
Bladum. 26. a. 58. e. *frumentum, triticum*.
Braccarius. 754. d. *femorale*.
Brascherus. 524. *canis odorisequus*.
Brestachia. 78. c. *castellum ligneum muris superpositum*.
Bristega. 163. e. 201. c. *eodem significato*.
Broca vini. 599. e. *lagna statæ capacitatibus*.
Bucca. 640. c. *navis grandior*.
Buccia. 497. a. *eodem significato*.
Burgenses. 10. b. 16. e. 51. c. 58. a.
Bursia. 590. d. 519. c. *idem quod Buccia*.

C.

CABALLUS. 157. a. *vilis equus*.
Cabulus. 209. b. *catapulta*.
Calciare. 494. a. *calceamenta induere*.
Caliburnus. 515. a. *gladius famosi Regis Arturi*.
Camisia. 454. d. 494. a. *interula, vestis interior*.
Campanarium. 113. d. *ecclesiæ turris, ubi signa pulsanda*.
Campiones. 500. b. *pugiles*.
Campi-pars. 116. n. *vectigal agro impositum*.
Canna. 513. c. *arundinis genus*.
Capella. 79. c. 114. e. *sacellum*.
Capellanus. 93. c. 95. e. *sacelli ministerio additus*.
Capellus ferreus. 259. n. 447. b. *galea, galeus*.
Capicerius. 28. b. *ecclesiæ sacrista*.
Capitaneus. 626. d. 709. b. *dux exercitus*.
Cappa. 60. a. 513. c. *penula*.
Caputium. 12. c. 663. d. *capitis tegumentum*.
Caputiorum secta seu fraternitas. 663. b.
Carpentare. 206. e. 270. d. *carpentum facere*.
Carreta. 727. e. *biga, plastrum*.
Carrucata terræ. 566. c. 588. c. *quantum uno aratro coli quotannis potest*.
Carruana, Carvana. 482. b. 548. c. *vulgò caravana*.
Casalum. 477. b. *villa, certus casarum numerus*.
Castellania. 43. c. n. 59. n. *castellani dignitas*.
Catallum. 126. d. 447. b. 468. e. 509. c. 517. b. *bona mobilia*.
Cataulum. 507. n. *eodem significato*.
Cataphrygæ. 11. n. *hæretici, Manichæi etiam dicti*.
Catus. 209. b. 766. d. *machina veteribus vinea dicta*.
Celtis. 140. c. *scalptorium*.
Cendatum. 257. d. *pannus sericus*.
Chabadula. 79. d. *nomen petrariæ cujusdam*.
Christianare. 585. b. *baptizare*.
Cinglatura. 502. n. *diurnus navis cursus*.
Cingula equorum. 27. b.
Cirogrillus. 131. e. *sciurus*.
Classicum. 142. e. 270. c. 274. d. 686. n. *campanarum pulsatio*.
Clavatura. 77. b. *clavis res compacta*.

Cætanum, vel coctanum. 750. b.
Cofrum. 663. a. *arca*.
Cogga. 722. b. *navis genus*.
Cogones. 743. d. 746. c. 747. d.
Collare. 262. a. *armatura militis collum tegens*.
Collistrigialis poena. 683. b.
Complexio phlegmatica. 96. a. *corporis habitudo*.
Conare monetam. *Vide, Sonare*.
Concambire. 549. d. *rem re permutare*.
Confectura. 49. b. 61. c. *exercitui clades inducta*.
Confiscare. 51. b. 82. d. *fisco addicere*.
Conquesta. 310. n. *res armis aut bello parata*.
Contraplegium. 187. c. *pignus à sponsore datum*.
Conventionare. 524. a. *pacisci*.
Coriscum. 651. b. *membranula, à voce corium*.
Corporale. 12. a. *lintheamen altari ad faciendam Eucharistiam superpositum*.
Costera. 533. a. *littus maris*.
Cotarelli, cotherelli, f. n. 24. b. 47. e. 49. a. 67. a. 73. d. *et alibi passim*.
Covinus. 234. c. n. 270. n. *vehiculi genus*.
Coxa. 74. d. 79. a. 169. c. 205. d. 259. a. 269. b. *femur*.
Craggus. 521. n. *arx, munitio*.
Creantare. 58. d. 59. a. 77. n. 81. n. 773. d. *fide interposita rem præstare, gallicè garantir*.
Creantum. 26. a. *cautio data*.
Crota. 246. c. f. *Roca pro Rupe*.
Culvertagium. 695. d. n. 696. b. *ignominiam quamdam sonat*.
Curtost tenere. 86. n. *constringere, cohibere*.
Custamentum. 658. n. *impensæ*.
Custum. 308. b. *idem*.
Cutellus. 176. a. 216. d. 259. a. 265. b. 268. a. *culter, cultellus*.

D.

DACHA bipennis. 268. b. *pugio bipennis*.
Dacia securis. 259. b.
Damnificare. 72. a. 78. b. 82. c. 93. a. 94. c. 169. d. *damnum afferre*.
Decapitare. 71. e. *capite plectere*.
Decius. 478. e. *tessera, taxillus*.
Denarius S. Petri. 90. a.
Depauperare. 86. d. *pauperem facere*.
Dextrarius. 270. e. *equus cataphractus*.
Dextrarius Hispanicus. 54. a.
Dictator. 33. b. 104. b. 571. b. *arbiter*.
Diffidare. 577. a. *bellum indicare*.
Diffiduciare. 54. d. *eodem significato*.
Dirationare. 515. n. *litigare*.
Discalciatus. 668. c. 709. c. *nudipes*.
Discirculare. 195. e. *circuli rotunditati officere*.
Disclusus. 11. b. *apertus*.
Disfaciare. 427. n. *irritum facere*.
Dissasiare. 457. a. 540. b. *possessorem amovere*.
Dissaisire. 495. d. *eodem notione*.
Districtæ. 495. b. 529. n. *fretum*.
Disturbare. 50. a. *impedire*.
Divisa. 638. a. 662. a. *testamentalis dispositio*.
Dodarium. 497. d. 506. c. *dotulitium propter nuptias*.

INDEX VOCUM EXOTICARUM ET INFIMÆ LATINITATIS 861

Dotarium. 457. a. 467. e. *idem est*.
Domanium. 309. n. 310. c. *dominicum prædium*.
Dracena, id est *Loof*. 741. n.

E.

EFFORCIARE. 452. n. *firmare, munire*.
Ementulare. 137. e. n. *mentulâ seu peni privare*.
Emuculare. 419. c. *emungere*.
Endictum. 774. e. *Vide*, Indictum.
Escarleta. 478. e. *pannus coccineus*.
Esclavus. 754. e. *captivus*.
Esterlingi. 440. c. 491. c. *Vide*, Sterlingi.
Excaeta. 614. d. 615. a. *res obventitia*.
Excambium. 43. c. n. 52. c. 88. b. 90. d. 548. b. 582. a. *permutatio*.
Exenium. 167. b. 647. a. *donum, donarium*.
Exigentia. 438. b. *urgens expostulatio*.
Exonium. 61. b. *excusatio legitima*.
Exorcizare. 74. b. *potestatem in dæmones exercere*.
Exsarcire. 208. a. *excavare*.
Extasis. 280. e. *mens ad superos raptâ*.

F.

FAIDITUS. 307. a. *extorris factus*.
Feloniam. 489. a. 695. d. *delictum vassalli in dominum*.
Feodum. 32. d. *et alibi passim*.
Feudum. 26. d. 29. a.
Fermentarii. 56. b. *fermentato pane in Eucharistia utentes Græci*.
Ferratus. 103. c. *vinculatus*.
Fiduciare. 50. a. *fidem alicui obligare*.
Firma. 703. c. *villa, prædium rusticum*.
Firmarius. 718. d. *villicus*.
Firmare. 52. b. 82. b. *et alibi sapius*.
Firmitas. 79. e. *munitio*.
Focaria. 689. b. *clerici famula vel concubina*.
Forbannitus. 104. a. 773. b. *in exilium actus*.
Forisbannitus. 307. n. *idem est*.
Forefactum. 30. b. *delictum*.
Foresta. 42. c. 52. c. 72. c. 86. b. 169. c. *et alibi sæpi*.
Forisfacere in feloniam. 87. d. 489. e. *feodum perdere propter feloniam*.
Fortalicia. 52. b. 90. n. 712. c. *munitio*.
Fortericia. 57. e. 75. d. 78. a. 80. b. 86. b. n. 107. n. 231. n. 308. n.
Frocius. 132. d. *sic dicta monachorum cuculla*.
Fustigare. 133. b. *fustibus cedere*.

G.

GALATINA. 243. c. *condimentum carnibus saporem servans*.
Galea. 36. a. 235. e. 265. a. *cymba minor*.
Galea Pumbone. 500. e. 501. b.
Galia. 201. a. *Vide*, Galea.
Galiota. 513. b. 519. e. *galeæ ductor*.
Galerus. 156. c. *pileus*.
Gambesum. 155. a. n. 259. b. n. *vestimentum ex ductili lana confectum ad pectus muniendum*.
Garcio. 99. c. 244. e. 269. b. *famulus*.
Garena. 91. d. *vivarium ferarum*.
Gariophila. 243. c. *aroma, girofle vulgò dictum*.
Garittæ. 141. a. n. 201. e. *speculæ seu turriculæ castrorum muris impositæ*.
Geldum. 703. e. *pensitatio quædam, tributum*.
Gesum. 177. c. *hasta, jaculum*.
Gibetum. 174. d. *patibulum*.

Girapigra. 286. d. n. *ars critica*.
Gnatica. 77. b. *lege fortè Guaticis, id est, gariutis*.
Graccus. 482. c. *Vide*, Craggus.
Granarium. 142. d. *apotheca frumentaria*.
Granchia. 9. c. *idem*.
Grantumfacere. 559. e. *Vide*, Creantare.
Griffones. 462. b. 518. d. *Græci sic dicti*.
Grisium. 478. e. *pellicula peregrini muris*.
Guerrare. 103. e. *guerram, bellum agere*.
Guerrere. 47. a. *itidem*.
Guerrificare. 278. b. *bellum inferre*.
Guilliquinus. 235. c. n. 238. e. n. *quare sic dicti Hollandi*.
Gulfus. 495. a. 531. d. n. *sinus maris*.

H.

HALÆ. 11. a. *emporium*.
Hermirii. 517. d. 518. d. 521. c. *Armenii*.
Hernasius. 555. c. *armatura, apparatus bellicus*.
Homagium ligium. 43. n. 44. n. 53. a.
Hominagium. 44. b. 58. e. 305. c.
Hordecium. 77. b. *Vide*, Hurdicium.
Hostagiare. 102. a. 571. d. *vadem se pro alio dare*.
Hostagii prisonum. 43. c. 105. c.
Hostagius. 53. c. 105. c. *Vide*, Ostagius.
Hurdare. 130. c. *cratibus munire*.
Hurdicium. 131. d. n. 201. c. 511. a. 520. a. *crates lignea*.
Hyda. 588. c. *terræ mensura*.

I-J.

IMBULLARE. 557. a. *bullâ seu sigillo munire*.
Implacitare. 489. e. *in jus vocare*.
Imprisius. 60. d. 103. e. 104. a. 111. c. 112. a. 728. n. 741. b. 756. c. 773. a. *paribus alicujus fœdere juncius*.
Inbreviare. 615. a. 695. e. *in album perscribere*.
Inbreviamentum. 615. a.
Incatenatus. 100. a. *catenis victus*.
Incinerare. 129. c. 133. c. 136. d. 138. c. 151. d. 169. c. 208. e. 215. c. 237. c. *in cineres redigere, incendere*.
Indictum. 60. a. n. *forum in urbe Sancti Dionysii*.
Infortiare. 44. c. 107. n. 570. d. *munitiorem reddere*.
Ingenium. 33. d. 308. d. *bellica omnis generis machina*.
Inter canem et lupum. 151. b. *inclinato die*.
Intercipere. 571. b. *contra pactum agere*.
Interceptio. 52. a. 54. d. 60. e. 61. b. 104. c. 311. a. 571. b.
Intromittere se. 45. a. *rebus alterius se immiscere*.
Invadiare. 26. b. 479. a. *pignori opponere*.
Jocosi. 521. a. *jocalia, crepundia*.
Joculator. 21. d. *mimus, scurra*.

L.

LAUDAMENTUM. 345. c. *consensus, approbatio*.
Lecator. 22. a. *scurra*.
Legare. 114. et seq. *legatum alicui scribere*.
Legitimare. 75. b. *jus legitimæ prolis spurio conferre*.
Lethania. 257. d. *Rogationum feriæ*.
Leucaia. 506. b. *leuca, itineraria mensura*.
Liberatio. 526. d. 696. a. *stipendium militare*.

Librata reddituum. 604. d. *annuus redditus unius libræ*.
Librata terræ. 90. b. *modus agri ad valorem certi librarum numeri exactus*.
Licentiare. 69. *abeundi licentiam dare*.
Licæ. 748. d. 751. a. *castrorum repagula*.
Ligantia. 457. d. 620. a. 622. a. *hominum ligium*.
Ligius homo. 32. e. 44. n. 54. c.

M.

MACULA thoracis. 162. a. *Hama thoracis*.
Magna vis et parva. 107. n. *formula quâ significatur castellum superiori domino reddibile*.
Magumeria. 636. e. *Mahometicum fanum*.
Mahomeria. 751. d. *idem*.
Machomarum. 497. *idem*.
Malatolta. 104. d. 773. c. *indebitum tributum*.
Maleficiare. 71. d. *per artes magicas incantare*.
Malveisine. 728. *petraria sic dicta*.
Manerium. 581. c. *prædium rusticum*.
Mangonellus. 33. d. 140. e. *machina bellica jaculatoria*.
Manichæi. 11. n.
Mannus. 176. a. d. *equus gradarius*.
Mantea. 494. b. *pallium*.
Manupastus. 25. d. *convictor, domesticus*.
Manutenerere. 53. n. *defendere, tueri*.
Marchia. 55. b. 726. b. *regionis alicujus limes*.
Marinarius. 505. d. *nauta, navicularius*.
Marinellus. 696. a. 700. d. *idem est*.
Maritare. 503. b. 603. d. *in matrimonium tradere*.
Maritagium. 90. b. 456. e. *dos, donatio propter nuptias*.
Martyretum. 65. b. *ædes Deo sub martyrum invocatione dicata*.
Matricularius. 216. n. *clericus inferioris ordinis*.
Mefacere. 104. d. 773. d. *perperam agere*.
Mefacere se. 308. c. *delinquere*.
Mercatum. 26. b. *contractus emptionis et venditionis*.
Mesellus. 462. c. *leprosus*.
Minare. 207. c. 209. b. *effodere*.
Minator. 209. b. *fossor*.
Minarius. 28. c. 35. d. 79. d. 140. c. *idem est*.
Minuere. 771. c. *phlebotomare*.
Mirgus. 760. a. *canis species*.
Misio. 658. n. *impensa*.
Mixture. 42. d. *frumenta mixta*.
Molendinum. 114. a. *moletrina, pistrium*.
Moltura. 581. c. *perceptio de frumentis molitis*.
Multrarius. 104. a. 773. b. *homicida*.
Murare. 279. b. *muro claudere*.
Murilegus. 140. c. n. *machina cattus vocata*.
Mursia. 198. c. n. *Fortuna*.
Murtrum, murdrum. 30. b. 703. d. 723. b. 725. b. *homicidium*.
Musculus. 79. a. *machina bellica quasi vinea*.

N.

NOCUMENTUM. 107. n. *damnum*.

O.

OBTEMPERARE. 6. c. 16. c. *temperare, abstinere*.
Obventio. 30. e. *emolumentum. Vide*, Excaeta.

Occia. 145. a. *securis*.
Ocularium galeæ. 97. e. 265. a. *visière*.
Ostagijs. 58. b. *Vide*, Hostagijs.

P.

PACARE. 549. c. 612. n. *debitum solvere*.
Paiare. 658. n. *idem*.
Paga. 308. c. d. *debiti solutio*.
Palearii. 11. n. *nebulonum genus*.
Palefridus. 54. a. 499. e. *equus agminalis*.
Palicium. 196. e. *sepimentum è palis*.
Pallium sericum. 43. a. 50. e. *pannus sericus*.
Pallum. 705. e. *pannus*.
Papareni. 439. a. *monetæ genus*.
Papilio. 40. e. 224. e. 749. b. 771. c. *tentorium*.
Parlamentum. 303. d. 309. b. 371. n.
Passagium. 32. a. 115. a. 749. e. *tempus quo Ierosolymam peregrinantibus mare aperiebatur*.
Patarini. 11. n. *hæreticorum genus*.
Patena. 155. b. 259. b. *ferreus thorax*.
Pavimentare. 67. d. *pavimentis sternere*.
Pedagium. 58. d. *portorium*.
Pequichinus. 145. b. n. 198. a. *lixa, calo, canum agitator venaticorum*.
Perdonare. 455. b. 662. d. *veniam indulgere*.
Perperones. 442. b. *Vide*, Papareni.
Petraria. 33. d. 140. e. *machina bellica jaculatoria*.
Phariseare. 315. b. *separare, more Phariseorum sectam facere*.
Pharisæus. 337. e. *separatus*.
Physicus. 1. e. 140. c. *medicus*.
Picus. 79. b. 140. c. *unidentis ligo*.
Plegius. 105. c. 132. d. 305. b. 567. d. *fidejussor*.
Poigneium. 308. d. *pugna*.
Popeliani. 127. b. *hæreticorum secta*.
Præpositus regius. 30. c. *qui sub senescallo vel bailivo res et jura regalia curabat*.
Præstitum. 427. n. *mutuum datum*.
Prisona. 100. n. 305. b. 571. d. *carcer*.
Prisiones, prisiones. 45. c. 101 et seq. 111. c. 308. d. 571. d. 742. a. 773. a. *carceri jure belli addicti bellatores*.
Processio. 45. d. 60. a. 70. c. *publica supplicatio*.
Profundare. 130. c. 209. b. *excavare*.

Q.

QUADRACENTI. 78. d. *quadringenti*.
Quadrellus. 144. e. 155. d. 180. c. *telum balistarum*.
Quadrivium. 82. e. *quatuor matheseos partes, arithmetica, geometrica, musica, astronomia*.
Quarellus. 33. c. 50. c. 93. b. *Vide*, Quadrellus.
Quarnellus. 207. a. *penna muri*.
Quieta clamantia. 604. d. 638. a. *expostulationis cessatio*.
Quindena. 25. e. *quindecim dierum spatium*.
Quintallus. 535. a. *pondus centum librarum*.
Quitare, quittare. 29. a. 32. c. 52. b. *et alibi sæpè*.
Quittatio. 43. c. n. *apocha*.

R.

RACHATUM. 52. d. *reemptio, quam relevium vocabant*.

Rachetum. 658. n. *idem est*.
Ratihabitio. 632. d. *ratum habere*.
Rectum facere. 44. c. *jus dicere*.
Redimere. 447. a. *ad redemptionem cogere*.
Refirmare. 79. d. *denuò munire*.
Regalia. 30. d. 82. d. *jus regium in ecclesias pastore viduatas*.
Regrataria. 599. e. *propolæ commercium*.
Reguardum forestæ. 581. e. *silvæ custodia*.
Respectus. 26. a. 574. e. *induciæ*.
Retare. 566. d. *reum in jus vocare*.
Ribaldi. 28. d. 77. c. 154. c. 151. c. 158. d. 198. a. 220. a. 704. d. *velites, qui prima prælia tentabant*.
Ribaldorum Rex. 102. b.
Riveria. 589. c. 598. c. *amnis, rivus*.
Romipeta. 85. a. 227. a. *Romam ad S. Petri limina peregrinus*.
Rubricare. 179. e. *sanguine tingere*.
Runcinus. 99. d. 270. c. 444. d. 483. b. *equus vilior*.
Rupta. 178. c. 197. e. 202. b. *prædonum vel militum cohors*.
Ruptarii. 67. a. 72. d. 77. c. 80. c. *Vide*, Cotarelli.
Rutta. 484. a. 589. e. 594. b. *Vide*, Rupta.

S.

SABELINA. 478. e. *pellis mustelæ vulgò martre*.
Sabulum. 163. d. *arena*.
Sacrista. 284. a. *aditus, sacrorum custos*.
Sagmarius. 41. d. *equus clitellarius*.
Saisina. 111. c. 112. b. *obsignatio vel possessio*.
Saisitus, seisitus. 52. c. 86. n. 90. d.
Salma, sauma. 236. d. 506. b. n. *onus equi sagmarii*.
Sammis. 274. d. *pannus holosericus*.
Scaccarium. 612. c. n. *Angliæ Regis ærarium*.
Scaccarium portatile. 493. d. *feretrum*.
Scala, scars. 145. b. 250. b. 258. b. *militum manipulus*.
Scapulare. 12. c. *monachorum superhumeralis*.
Schismaticare. 290. e. *dissentire ab aliquo*.
Schopa. 648. d. *vilis officina*.
Scotallum. 702. d. *jus hospitii, vulgò gîte*.
Scotelli. 132. d. *Cotarelli*.
Scrofa. 766. d. *machina ad suffodiendos muros, vulgò truite*.
Sententiare. 83. b. *latâ sententiâ condemnare*.
Serviens. 58. c-e. 59. d. 102. b. 115. b. *armiger, scutifer*.
Servitium. 33. c. 44. b. 58. c. 80. c. 117. n. 126. e. 143. d.
Signum Regis Caroli. 664. e. *aurea flamma*.
Soldaria. 249. d. *miles femina*.
Solidata. 696. b. *militis stipendium*.
Sonare monetam. 506. b. n. *monetam sono explorare*.
Sortiariæ. 38. 71. d. *sortilegæ, maleficæ*.
Squarlata. 234. e. *pannus coccinus*.
Standalium. 29. c. *vexillum*.
Standardus. 256. e. 257. c. *idem est*.
Sterlingorum moneta. 52. d. 90. a. 695. a.
Stolium. 55. c. 56. b. *navalis exercitus*.
Storium. 502. b. *idem*.
Strata. 93. a. 113. c. *via publica lapidibus strata*.

Sumarius. 499. e. *equus clitellarius*.

T.

TALLIA. 26. e. 30. d. 51. c. *præstatio quæ dominis fit in certis eorum necessitatibus*.
Targia. 747. d. 748. a. 750. a. 772. b. *parma*.
Teloneum. 438. b. *portorium, tributum de mercibus*.
Tementale. 566. c. *tributum de unaquaque carrucata terræ in Anglia*.
Teneamentum. 33. a. 54. d. 58. c. *prædium à domino feudali dependens*.
Tenetura. 104. a. *eodem sensu*.
Tenura. 60. d. 61. b. 309. n. *itidem*.
Tertiare. 51. c. *triplex tributum percipere*.
Teuma. 287. c. *argumentum*.
Tolta. 30. d. *quodvis tributum*.
Tonellum. 599. d. *vas vinarium*.
Torneare. 572. b. *hastiludio se exercere*.
Torneamentum. 467. c. 572. b. 612. b.
Torpella. 31. c. *turricula muro imposita*.
Trabuchetum. 309. d. *catapultæ species ad projiciendos lapides*.
Trebuculus. 744. b. 749. a. *eâdem notione*.
Treuga. 47. a. 51. a. 55. b. 60. d. 87. c. *et alibi sæpè, pro induciis*.
Trivium. 82. e. *id est, grammatica, rhetorica, dialectica*.
Turellæ. 70. a. *turricula. Vide*, Tornella.
Typicare. 274. a. *figuratè significare*.

V-U.

VADIUM. 16. c. 26. a. 479. a. 566. d. *pignus, fidejussio*.
Valentia. 90. d. *valor, pretium*.
Valitor. 306. c. *sponsor*.
Varium. 478. e. *ornatus ex murium ponticarum pelle*.
Vasletus. 58. d. *militis filius, nondum cingulo militari donatus*.
Vassallus. 89. d. 108. e. 109. c. 128. e. 233. d. 271. d.
Vavassores. 107. n. *vassalli inferioris ordinis*.
Veronica. 541. *lineus pannus in quo impressa facies J. C.*
Vesperata. 570. b. *pomeridianum tempus*.
Viella. 313. e. *instrumentum musicum*.
Vispilio. 85. a. 93. a. 227. b. *explorator, gallicè espion*.
Ursers, ussers. 515. a. *magna quædam navis*.
Utlagare. 759. c. *extra legem ponere, proscribere*.
Utlagatio. 695. a. 698. b. *interdictum ecclesiasticum*.

W.

WAMBASIA. 259. n. 447. b. *idem quod Gambasium*.
Wardæ. 614. d. 615. a. *præstatio pro tutela*.
Warrantizare. 91. a. *Vide*, Creantare.
Werra. 60. d. 452. c. *guerra, et alibi sæpè*.
Werrare. 60. d. *Vide*, Guerrare.
Winagium. 13. n. *pro finagio, territorio*.
Wrech. 509. b. 639. b. *res naufragium passæ*.

Z.

ZELOTYPARE. 707. e. *in zelotypiam inducere*.

GLOSSAIRE FRANÇAIS

Pour l'intelligence du vieux langage des grandes Chroniques de Saint-Denis.

A.

ACEINDRE. 409. d. entourer.
 Acouchermalade. 422. b. tomber malade.
 Ades. 369. d. 396. b. toujours, selon l'usage.
 Adrece. 349. c. chemin de traverse.
 Adrecier. 350. a-e. redresser, diriger.
 Affiert. 361. e. il convient.
 Afoudré. 382. c. furieux.
 Agait. 386. a. embuscade.
 Agregié de maladie. 348. e. morbo gravatus.
 Agument. 358. e. subtilement, acuté.
 Ahan. 358. a. effort.
 Ainque. 349. c. 369. c. jamais.
 Ainz. 397. d. au contraire.
 Aloignes. 365. a. 421. b. défaites, prétextes.
 Ambedui. 373. n. l'un et l'autre, tous les deux.
 Amenestrer. 348. c. administrer.
 Ameser. 369. d. asseoir.
 Amonester. 358. c. admonéter, avertir.
 Ancessors. 358. c. ancêtres.
 Ançois. 365. d. 397. d. au contraire.
 Anemi. 347. d. 348. b. ennemi.
 Antin. 414. b. tante.
 Apetissier. 367. d. diminuer.
 Apostole. 366. d. le Pape.
 Apouroier. 372. a. appauvrir.
 Araine. 355. d. araignée.
 Ardoir. 377. c. brûler.
 Arene. 407. a. trompette.
 Arréer. 369. c. 382. b. arranger, mettre en ordre.
 Artilleus. 396. d. artificieux.
 Asoler. 394. b. absoudre.
 Asprece. 402. d. âpreté.
 Assembler à quelqu'un. 399. e. l'attaquer.
 Assener. 351. d. frapper.
 Assener au fief. 365. b. 378. e.
 Assent. 355. d. 375. b. assentiment.
 Asseoir. 371. b. fixer, déterminer.
 Ator. 373. suite armée.
 Atorner. 349. c. embellir.
 Atraper. 394. b. exterminer.
 Aval. 377. d. ça et là.
 Avision. 347. d. 348. c. vision en songe.
 Avoierie. 403. b. conduite.
 Avoir. 363. c. 371. e. 372. a. argent.
 Avoutiere. 396. d. adultère.
 Auques. 363. a. 376. c. presque.
 Auquant. 352. a. quelqu'un.
 Ausinques. 408. d. chacun.
 Autel. 350. e. 417. d. semblable, pareil.
 Autretant. 430. d. autant.

B.

BAER. 348. c. 365. b. désirer.
 Barat. 383. b. 404. a. tricherie.
 Barbacane. 357. d. fortification avancée.
 Barnage. 356. b. baronage.
 Bataille. 350. d. expédition militaire, et non combat.
 Bercer. 389. d. chasser, percer de flèches.
 Blasmer. 353. b. blasphémer.
 Boban. 363. d. faste.
 Boisdie. 373. d. 383. b. trahison, tricherie.

Bondir. 406. c. retentir.
 Bougre, bogre. 356. e. 401. a. 403. a. 416. c. hérétiques Albigeois.
 Bouguerie. 394. b. 402. e. 403. b. 416. c. la même secte.
 Boz. 349. a. bois, forêt.
 Bran. 419. d. san de farine.
 Briement. 349. e. brièvement.
 Brocher des esperons. 408. d. piquer des deux.
 Bruiseure de mandement. 388. d. infraction, désobéissance.
 Bufe parmi les joues. 354. c. souffler.
 Buies. 412. e. chaînes, ceps.
 Buisine. 406. c. trompette, buccina.

C.

CAPTION. 386. b. caution.
 Caroler. 366. c. trépiquer de joie.
 Cautele. 379. e. feinte.
 Cerne. 411. a. cercle, enceinte.
 Chaceor. 349. a. chasseur.
 Chair. 408. d. tomber. Chau, ibid. tombé.
 Chaitif. 351. a. captif.
 Chaitivoison. 357. a. 366. b. captivité.
 Chamberiere. 352. a. 353. e. servante.
 Chambre courtoise. 376. e. latrines.
 Chanel. 369. d. lit de rivière.
 Chapler. 385. n. 408. c. frapper d'estoc et de taille.
 Chenaille. 353. b. canaille.
 Chief. 349. e. tête.
 à Chief de piece. 349. b. enfin.
 au Chief. 352. d. au bout.
 Choir. 369. e. échoir.
 Choisir. 349. b. 405. e. 409. apercevoir.
 Circuité. 355. a. contour.
 Clamor. 355. a. cri.
 Clergie. 353. c. science.
 Clop. 377. d. boiteux.
 Colée. 410. n. coups sur le cou.
 Colon. 408. c. colombe, pigeon.
 Conchier. 357. a. 379. b. souiller, violer.
 Conchiement. 383. b. honteusement.
 Congaier. 421. b. congédier.
 Conroi. 355. e. belle ordonnance.
 Contemple. 374. b. entrefaite.
 Contens. 361. d. 399. a. contestation.
 Contremont. 354. c. en remontant.
 Contrester. 358. e. tenir contre.
 Corner. 349. a. donner du cor.
 Corpe. 366. d. coulpe, faute.
 Corpable. 351. b. coupable.
 Cors. 406. d. course.
 Corsiers. 366. c. courrier.
 Coteriau. 365. d. soldat pillard.
 Covent. 359. a. convention, conditions d'un traité.
 Courechie. 354. d. ornement de femme.
 Coute. 408. b. le coude.
 Coute. 431. c. couche, lit.
 Craventer. 367. e. 368. d. 373. d. fendre, renverser.
 Credor. 393. d. crue d'eau.
 Cretine. 393. d. croissance.
 Crote. 350. b. souterrain.
 Croule de terre. 362. b. 363. e. tremblement de terre.
 Cuens. 347. b. Comte.
 Cuer. 350. b. cœur.

Cuider. 347. d. 349. a. penser, croire.
 Cum. 377. b. quoique.

D.

DARRIEN. 348. d. dernier.
 Debrisié. 348. d. caduc.
 Decaruner. 418. b. abîmer sans car et mais.
 Dechaiment. 416. b. décadence.
 Dedui. 417. n. divertissement, déduit.
 Defoler. 354. e. fouler aux pieds.
 Deguerpir. 349. c. abandonner.
 Delitableté. 395. e. délicas, commodes.
 en Dementres. 357. c. pendant que.
 Demorance. 352. e. faculté de rester.
 Deporter. 387. c. déferer.
 Derout. 382. e. renversé, abattu.
 Desatrempence de l'air. 382. a. temps pluvieux.
 Descopler. 349. a. délier un couple.
 Deserer. 384. a. abandonner.
 Deservir. 403. d. mériter.
 Desloer. 405. c. désapprouver.
 Despire. 353. b. 378. c. outrager.
 Despit. 347. d. 450. b. mépris, insulte.
 Desputoison. 388. a. dispute, plaidoirie.
 Destrier d'Espagne. 388. c.
 Detor. 367. b. débiteur.
 Deviser. 407. c. dire, raconter.
 Diex. 349. a. Dieu.
 Diseor. 373. e. arbitre, du latin dictator.
 Douter. 350. a. craindre, respecter.
 Drapeaux. 393. a. langes.
 Dui. 348. a. deux.
 Duitre. 374. b. conducteur, ductor.

E.

EFFORS. 373. d. force armée.
 Effoudre. 380. c. foudre, tonnerre.
 Embatement. 417. n. ébats.
 Empetret. 352. e. impétrer, obtenir.
 Enchanteor. 363. c. chanteur, ménestrier.
 Enchaucier. 386. a. 412. d. poursuivre.
 Endegrave. 394. a. Landgrave.
 Engrant. 369. c. empressé.
 Engresseté. 380. a. attaque.
 Engroisser. 385. d. avoir le cœur gros.
 Enguengne. 365. c. dedain.
 Enhoudure. 411. e. poignée d'épée.
 Enmi. 355. b. 408. a. à travers.
 Enoscuré. 364. e. obscurci.
 Enseigne. 369. c. signal, jalon.
 Ensement. 372. c. pareillement.
 Entalenti. 350. e. empressé.
 Enterin. 353. n. entier, inflexible.
 Entredire. 369. a. interdire.
 Entroduire. 348. b. instruire.
 Envaie. 369. d. choc d'une armée.
 Errant. 357. d. aussitôt.
 Errer. 370. d. marcher.
 Esbannier. 375. b. prendre ses ébats.
 Escharnir. 414. c. contrefaire, se moquer.
 Eschiver. 359. a. 365. e. esquiver, s'échapper.
 Escroi. 381. b. n. cri, vocifération.
 Escrois. 364. a. éclair.
 Esgart. 379. b. jugement, sentence.
 Esmer. 381. d. compter, supputer.
 Espaumé. 356. c. épanoui en fleur.
 Exploitier. 357. b. hâter sa marche.

Espons. 414. b. *exposé, interprété*.
 Esprendre. 380. d. *mettre le feu*.
 Essechier. 367. c. *sécher*.
 Essilier. 401. e. *dévaster*.
 Estor. 407. c. *attaque, combat*.
 Estormir. 406. c. *se mettre en mouvement*.
 Estouper. 398. b. *boucher*.
 Estranier. 350. a. *éloigner*.
 Estrif. 351. b. *querelle, combat*.
 Estriver. 412. a. *disputer, combattre*.
 Estruer. 417. d. *étendre*.
 Estruet. 429. e. *il faut, il convient*.
 Estrument. 397. c. *instrument, acte*.
 Eventer. 409. a. *prendre l'air*.
 Eve. 369. c. *eau*.
 Euz. 365. d. *yeux*.

F.

FAISIL de charbon. 349. c. *poussier*.
 se Ferir. 354. e. *se précipiter sur*.
 Ferrant. 414. c. *cheval ferrant*.
 Festier. 355. *festoyer*.
 Fiance. 368. b. *serment de fidélité*.
 Fierce. 375. d. 418. c. *châsse de reliques, feretrum*.
 Finement. 364. d. *fin, terminaison*.
 Fis, estre fis. 407. d. *avoir confiance*.
 Foi enterine. 410. a. *foi entière*.
 Forinseque. 364. c. *surpassant l'intelligence humaine*.
 Forme de souler. 380. d. *représailles*.
 Forment. 352. e. *fortement*.
 Formestre. 430. d. *excepter*.
 Fraindre. 350. e. *abatre, dompter*.
 Franchir. 350. e. 358. b. *affranchir*.
 Fuiti. 413. a. *fuyard, fugitif*.
 Fust. 370. a. *bois*.
 Fuster. 377. b. *fustiger*.

G.

GABER. 414. c. *insulter, se moquer*.
 Gaiter. 378. c. *espionner, être aux aguets*.
 Galie. 370. e. *espèce de navire*.
 Garce. 354. d. *fille publique*.
 Garnement. 352. c. *ornement*.
 Garnir. 359. a. *instruire d'avance, prévenir*.
 Gast. 353. d. *dégât*.
 Gaucrer, vaucrer. 374. b. *errer çà et là*.
 Glotonie. 150. a. *débauche*.
 Goliardois. 363. c. *espèce de ménestrier, bouffon*.
 Gracier. 354. e. *rendre grâces*.
 Graindre du palais. 360. a. *maire*.
 Gregneur. 396. e. *plus grand*.
 Grief, porter grief. 361. d. *supporter avec peine*.
 Griffon. 390. d. *Grec*.
 Guennaor. 403. e. *le mot latin est agricola*.
 Guerredon. 366. a. *récompense*.
 Guerredonner. 351. b. *récompenser*.

H.

HAITIÉ. 413. d. *sain, joyeux*.
 Hanter. 249. b. *frequenter*.
 Hardement. 367. a. *hardiesse, audace*.
 Hauberc. 412. b. *cotte de mailles ou de fer*.
 Herese. 351. a. *hérésie*.
 Herite. 419. a. *hérétique*.
 Hordeiz. 369. c. *étançon*.
 Hucho. 366. c. *coffre*.
 Hue. 413. d. *infamie, déshonneur*.
 Huire. 349. a. *faire du bruit, crier, hurler*.

I - J.

JASOIT. 381. a. *quoique*.
 Icil. 348. d. *icelui, celui*.

Ieau. 467. c. 380. c. *eau*.
 Igauvement. 376. b. *également, par égale portion*.
 Introduire. 359. a. *instruire, informer*.
 Joaor. 350. a. *joueur*.
 Isnel. 349. a. *agile, bon coureur*.
 Isnellement. 351. b. *promptement*.
 Issir. 343. e. *sortir*.
 Juleor. 363. c. *jongleur*.

L.

LAI. 416. e. *legs*.
 Laiens. 361. d. 375. d. *là, en ce lieu*.
 Langouste. 355. e. *sauterelle*.
 Larracineusement. 390. c. *nuitamment comme larron*.
 Larron-galioz. 357. b. *corsaire, pirate*.
 Lassus. 386. a. *ci-dessus, plus haut*.
 Laz. 366. d. *lacs, filets*.
 Lé, lée. 404. a. *large*.
 Lecheor. 363. e. *bouffon, parasite, leccator*.
 Legié. 369. d. *aisé, facile*.
 Lente. 375. d. *argent ouvré*.
 Liez. 356. b. 361. d. *joyeux*.
 Loance. 412. a. *louange*.
 Loer. 352. b. *approuver, conseiller*.
 Loien. 354. c. *lien, chaîne*.
 Longue piece. 349. b. *long-temps*.

M.

MAHOMERIE. 430. a. *mosquée*.
 Mains. 402. c. *moins*.
 Maint, mainte. 350. e. *plusieurs*.
 Maner. 350. b. *demeurer*.
 Marchois. 350. b. 367. c. *mare, marais*.
 Mat et confus. 370. c.
 Mau. 354. d. *maillet, marteau*.
 Mauestié. 353. e. *perversité, dépravation*.
 Mauqueneus. 412. d. *mal connu*.
 Mausens. 381. d. *mauvais politique*.
 Mes. 348. a. *message, messenger*.
 Meschine. 354. d. *femme mariée*.
 Mesfaire. 358. e. *malfaire*.
 Mesfait. 359. a. 413. b. *manquement*.
 Mesnie. 353. a. *famille*.
 Mesprenre. 359. a. *prendre en mauvaise part*.
 Mestier. 379. d. *besoin, nécessité*.
 Mie. 406. d. *nullement*.
 Mire. 370. n. *médecin*.
 Mirer. 383. e. *voir*.
 Morine. 431. e. *mortalité*.
 Mostier. 353. e. *monastère, église*.
 Mout. 351. b. *beaucoup*.
 Movoir, mouvoir. 351. b. 368. c. *aller, se mettre en chemin*.
 Moutrage. 382. a. *meteil, mixtura*.
 Mû. 379. c. *muet*.
 se Muscher. 578. n. *se cacher*.

N.

NAVE. 374. a. *nef, navire*.
 Navie. 401. c. *armée navale*.
 Ne mais. 348. d. *si ce n'est*.
 Nettier. 347. d. *nettoyer, purifier*.
 Niez-un. 349. n. *pas un*.
 Nului. 349. b. 371. e. *aucun, personne*.
 Nus. 350. b. *nul*.

O.

O. 355. b. *avec*.
 Occire. 347. d. *tuer*.
 Oiement. 384. d. *ouïe*.
 Onques. 353. n. 432. c. *jamais*.
 Orde. 421. c. *vilain, puant*.
 Ordement. 352. b. *ordures*.

Ordir. 355. d. *ourdir*.
 Orendroit. 429. e. *désormais*.
 Oriflambe S. Denis. 370. c. 406. c.
 Oscurté. 364. e. *obscurité*.
 Ost. 355. e. *armée*.
 Ost banié. 365. b. 399. n.
 Ostoyer. 379. e. 495. *guerroyer*.
 Ouilliere du hiaume. 410. a. *visière*.
 Ourer. 348. e. *prier Dieu*.
 Ou pour au, article. 349. a. *et ailleurs*.
 Ove. 380. c. 385. b. *œuf*.
 Ovec. 349. a. *avec*.
 Ouel. 383. e. *œil*.
 Outrecuidie. 430. c.

P.

PAILE de soye. 377. a.
 Palefroï norrois. 388. c. *de Norvège*.
 Paletiez. 192. e. *combat, mêlée*.
 Panon. 404. a. *pennon de flèche*.
 Paor. 349. 350. a. *peur, crainte respectueuse*.
 Parcovier. 396. e. *partisan*.
 Parlement. 355. e. *assemblée*.
 Paroler. 368. c. *parler*.
 Partir. 376. b. *partager*.
 Penseement. 386. c. *dessein prémédité*.
 Petit. 356. c. *peu*.
 Philatière. 354. d. *reliquaire*.
 Phisicien. 348. e. *médecin*.
 Piece, une pieche. 349. b. 367. e. *un peu de temps*.
 Pietaille. 410. a. *piéton, gens à pied*.
 Piz. 384. a. 408. b. *poitrine*.
 Plenté. 351. d. *plénitude, abondance*.
 Plevir. 373. b. *promettre, fiancer*.
 Ploage. 374. c. *temps pluvieux*.
 Plueve. 380. c. *pluie*.
 Pogneix. 391. e. *combat*.
 Poi, à poi. 355. e. *peu s'en faut*.
 Poployer. 387. c. *publier*.
 Porpens. 398. a. *mûre délibération*.
 Porre. 349. c. *poudre, poussière*.
 Pourpenser. 351. e. *méditer, comprendre*.
 Praer. 355. e. *fourrager, mettre à contribution*.
 Preconier. 414. a. *participant, complice*.
 Prendre. 401. d. *contenir*.
 Preu. 349. n. *profit*.
 Primes. 350. e. *premièrement*.
 Prison. 412. e. *prisonnier*.
 Procurer. 388. c. *régaler, donner gîte*.
 Proye. 385. e. *butin*.
 Puyer. 405. e. *monter, du mot puy*.
 Punessie. 421. c. *peste, contagion*.
 Puor. 359. b. *puanteur*.

Q.

QUANQUE. 351. a. *tout ce que*.
 Quarregnon. 414. c. *carillon de cloches*.
 Quens. 418. a. *Comte*.
 Querre. 347. e. *querir*.

R.

RACESMER. 409. n. *rassembler*.
 Raemer. 354. c. *racheter*.
 Raendre. 347. d. *rançonner*.
 Rainmeres. 383. e. *rédempteur*.
 Ramentevoir. 403. e. *rappeler*.
 Randonner. 349. b. *se retourner*.
 Rebouter. 391. e. *repousser*.
 Recet. 415. a. *retraite, lieu de sûreté*.
 Reenez. 338. a. *renegat*.
 Regardure. 349. c. *physionomie*.
 Regart. 376. c. *chef, capitaine*.
 Regort de mer. 394. c. *golfe*.
 Reheté. 367. d. *réjouir*.
 Religions. 350. d. *abbayes, monastères*.

Remanant

Remanant. 356. d. *reste*.
 Repairier. 366. d. *retourner*.
 Repareiller. 372. a. *rétablir, restaurer*.
 Repostement. 414. e. *en cachette*.
 Resaisir. 399. *remettre, rentrer en possession*.
 Retargier. 401. b. *retarder, repousser*.
 Retraire. 356. c. *rapporter, raconter*.
 Reuser. 410. a. *reculer*.
 Reveler, se reveler. 347. d. *se révolter*.
 Ribaud. 369. d.
 Risie. 363. d. *farce*.
 Rober. 354. d. *dérober*.
 Romipede. 397. e. *pélerin allant à Rome*.
 Roncin. 412. b. *mauvais cheval*.
 Rovoisons. 377. d. *les Rogations*.
 Route. 385. d. *peloton de gens armés*.

S.

SAIETE. 389. d. *flèches*.
 Saintisme. 430. a. *très-saint*.
 Saintuaire. 365. e. *reliquaire*.
 Sairement. 350. b. *juron, jurement*.
 Saoulé. 367. d. *soulé, pourvu abondamment*.
 Sapience. 350. a. *sagesse*.
 Sau. 396. a. *sauvé*.
 Seigniau. 345. c. *signe, indice*.
 Semondre. 361. b. *convoquer*.
 Sente. 749. a. *sentier*.
 Sentir. 351. a. *avoir une opinion*.
 Sereur. 347. e. *sœur*.

Seus. 349. a. *seul*.
 Simplece. 349. e. *simplicité*.
 Soffrete. 367. c. *manque, indigence*.
 Sofrir. 361. a. *différer*.
 Soloir. 353. a. *avoir coutume*.
 Sonnoix. 377. e. *soigneux*.
 Sonnoisement. 354. c. *soigneusement*.
 Sorcerie. 379. b. *sortilège, maléfice*.
 Ständale. 370. d. *étendard*.
 Sbudée. 405. d. *solde*.
 Souffreteus. 357. d. *indigent*.
 Soulaz. 366. n. *récréation*.
 Soutieus. 396. a. *subtil*.
 Soutil. 349. a. *écarté*.

T.

TAOUILLI. 354. d. *souillé*.
 Targe. 404. a. *bouclier*.
 Tarier. 347. d. 349. c. *tarder, retarder*.
 Temoute. 351. d. *tumulte*.
 Tempoire. 375. c. *température*.
 Texte. 352. b. *la Bible*.
 Thiois. 397. c. *Teuton, Teutonique*.
 Thyphene. 382. *Théophanie, l'Épiphanie*.
 Tieve. 407. d. *tiède*.
 Tiex. 350. b. *tel*.
 Tolir. 350. d. *enlever de force*.
 Tonoyer. 351. d. *tourner en tout sens*.
 Toouiller. 359. b. *remuer la boue*.
 Torbé. 358. c. *troublé*.
 Tormens. 358. d. *machines de guerre*.

Tortis. 366. c. *torche, flambeau*.
 Toute. 350. c. 397. d. *enlèvement, soustraction*.
 Toute. 371. d. *taille, impôt*.
 Toutevoye. 359. b. *toutefois*.
 Traire. 358. d. *tirer, se traire*. 349. a. *se retirer*.
 Traveillié. 409. a. *fatigué*.
 Tref. 369. d. *tente, pavillon*.
 Trespasser. 351. b. *laisser passer, négliger*.
 Trespasement. 347. d. *trépas*.
 Trestoz. 377. c. *tous sans exception*.
 Triblé. 356. c. *foulé aux pieds*.
 Truje de fust. 391. d. *machine de guerre*.
 Trufes. 363. n. *niaiseries*.
 Tuit. 348. d. *tous*.

V.

VAQUE. 371. d. *vacant*.
 Vau. 354. d. *voile de tête*.
 Vaucrer. 374. b. *Voyez, Gaucrer*.
 Veneor. 349. a. *veneur, chasseur*.
 Ventaille. 408. b. *la gorge*.
 Verseillier. 407. b. *réciter des vers*.
 Veuguesin. 379. a. 385. c. *le Vexin*.
 Vieuté. 352. b. *avilissement*.
 Vilain. 349. c. *villageois*.
 Vileument. 352. b. *avec mépris*.
 Vis. 409. a. *visage*.
 Voir. 350. c. *vrai*.
 Voirre. 374. a. *verre*.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

PAGINÂ 3, e, lin. 2, *reditus etiam regnum*; corr. *regni*.
 Pag. 17, d, lin. 11, *Filinum*; corr. *Sylvium*, prout habet
Guillelmus Armoricus, p. 63, d.
 Pag. 23, in notis, col. 1, lin. 14, *Aeli-Minamuroli*; lege
Miramumoli.
 Pag. 32, b, lin. 2, *Vicecomes de Castelloduno*; adde ad
 marginem, *Hugo*.
 Pag. 36, d, lin. 5, *Comitissa castri Braiæ ad Sequanam*;
 corr. ex ms. codice Cottoniano ad Guill. Armoricum,
permittente Comitissâ, matre Roberti Comit[is] Drocensis,
apud castrum quod Braniam vocant.
 Pag. 53, c, lin. 1, *Ursione filio ejus*; adde et filio ejus.
 Pag. 60, b, lin. 7, marginalem notam dele.
 Pag. 64, c, lin. 10, *Aubertus*; lege *Ansbertus*.
 Pag. 74, a, lin. 5, *non soli Philippo Regi*; corr. *non soli*
à Philippo Rege.
 Pag. 77, b, lin. 2, *gnaticis*; legendum fortè *guaticis*, id est,
speculis.
 Pag. 81, in notis, col. 1, lin. 10, *dederat*; lege *dederit*.
 Pag. 86, c, lin. 10, ad marginem, *Henricum*; corr. *Theo-*
baldum.
 Pag. 102, b, lin. 1, *se esse servientem*; lege *suum esse*
servientem.
 Pag. 107, c, lin. 8, *Ludovici Simon Comes*; lege *Ludovici*
et Simonis Comit[is].
 Ibid. notâ a, col. 2, dele lineas 9, 10 et 11.
 Pag. 163, d, lin. 10, *gratâ patiuntur arenâ*; lege *potiuntur*.
 Pag. 175, notâ c, ann. 1197; corr. 1196.
 Pag. 191, versu ult. *hostis devicto*; lege *de victo*.
 Pag. 201, in notis, col. 1, lin. 4, *vaaa*; lege *vada*.
 Pag. 215, c, lin. 4, ad marginem, *Liziniacenses*; corr.
Thoarcenses.
 Pag. 220, in notis, col. 2, lin. 1, *cùm ea*; lege *cùm eâ*.
 Pag. 223, in notis, col. 2, lin. 2, *in trfectionis*; lege
interfectionis.
 Pag. 232, in notis, col. 2, lin. 3, *de Avernis*; lege *de*
Avesnis.
 Ibidem, d, lin. 4, ad marginem, *Regi pendia*; lege *sti-*
pendia.
 Pag. 241, b, lin. 8, *consumet*; lege *consumere*, et virgulam
 dele ac marginalem notam.
 Pag. 255, a, lin. 11, *au os*; lege *ausos*.
 Pag. 267, d, lin. 1, *sæpè*; lege *sepe*.
 Pag. 277, e, ad marginem, *quo profligat*; lege *profligato*.
 Pag. 282, a, lin. 10, *sensu*; lege *censu*.
 Pag. 285, c, lin. 6, ad marginem, *Henricum I*; corr.
Henricum III.
 Pag. 296, b, lin. 1, *thesaurizatio sensûs*; corr. *censûs*.
 Pag. 304, d, lin. 7, adde ad marginem, *Martene, Ampl.*
Collect. tom. I, coll. 1187.
 Pag. 306, in notis, col. 1, lin. penult. *cursum agatis*;
 legendum videtur *curam*.
 Pag. 310, in notis, col. 1, lin. penult. *Vindoniensem*;
 corr. *Sidoniensem*.
 Ibidem, col. 2, lin. 2, *Biterri*; corr. *Warellæ*.
 Pag. 316, d, lin. 8, *gloria more*; legendum videtur *morum*,
 non *merè*, ut in subjecta nota.
 Pag. 332, d, lin. 12, *satis est etenim*; legendum videtur
satis est notum.
 Pag. 344, notâ b, lin. 2, *Siaeta*; lege *Saieta*.

Pag. 358, a, lin. 3, *qui le*; lege *que li*.
 Pag. 417, d, 7, *et fille*; lege *et fit*.
 Pag. 426, a, 1, pro anno *MCXCIII*, *motio*; legendum
 videtur *MCXC*, *tertia motio*.
 Pag. 428, notâ b, col. 2, lin. 2, pro 60; corr. 103.
 Pag. 435, d, lin. 8, post verba *Comes Trekarum*; adde
genuit Henricum Comitem Trekarum, qui genuit Hen-
ricum, &c.
 Pag. 439, in notis, col. 2, lin. penult. *Mathildis*; corr.
Margareta.
 Pag. 441, in notis, col. 2, lin. 1, *Reginaldus*; corr. *Phi-*
lippus.
 Pag. 452, c, lin. 7, *tjustiariis*; lege *justitiariis*. Ibidem
 ad marginem, restitue *Guillelmum*, *Robertum*.
 Pag. 459, c, lin. 7, ad marginem, pro *Lusitana*; scribe
legitima.
 Pag. 460, b, lin. 10, *facebat*; lege *faciebat*.
 Pag. 464, d, lin. 4, ad marginem, *An. 1195*, corr. 1185.
 Pag. 476, d, lin. 5, *Robertus de Mumbrai*; corrige
Rogerus.
 Pag. 478, c, lin. 2, *Willelmi Turon. archiep.*; corrige
Bartholomæi.
 Pag. 484, a, lin. 2, *apud Castellum*; scribe literis italicis
Castellum; agitur enim de Castellione ad Endriam.
 Pag. 489, b, lin. 12, ad marginem, *An. 1186*; corr. 1189.
 Pag. 549, in notis, col. 2, lin. ult. pro 545, lege 542.
 Pag. 551, in notis, col. 2, lin. ult. *Ronhilded*; lege *Rom-*
hilden.
 Pag. 578, expunctâ notâ (c) adde sequentem: « Urgebat
 » quidem Rex Angliæ ut se Rotomagensis archiepiscopus
 » sponsorem præberet foederis quod cum Francorum
 » Rege pepigerat. Quid autem præsulī afferret molestiæ
 » Richardus, docet ipse Walterus in epistola quam recitat
 » Radulfus de Diceto, infra, p. 651. »
 Pag. 590, c, lin. 3, *et eum et suos comprehenderunt*; lege
ut eum et suos comprehenderent, prout sensus postulare
 videtur.
 Pag. 595, a, lin. 12, *Widomarus, vicecomes Lemovic.*
 corr. *Ademarus*.
 Pag. 623, in notis, col. 1, lin. penult. *aliuo*; lege *aliquo*.
 Pag. 638, a, lin. 2, *Griffones*; legendum videtur *Messa-*
nenses.
 Pag. 644, e, lin. 1, *tertio idus julii*; corr. *tertio kal. julii*.
 Pag. 647, b, lin. 6, ad marginem, *Hugonis de Leziniaco*;
 corr. *Aimari Engolismensis*.
 Pag. 667, b, lin. 12, *adquiree curpiebat*; lege *adquirere*
cupiebat.
 Pag. 692, c, lin. 7, *quoque*; lege *quippe*.
 Pag. 705, e, lin. ult. *pallis*; lege *palliis*.
 Pag. 719, in notis, col. 1, lin. penult. *tosta*; lege *nostra*.
 Ibid. lin. ult. *appellanionis*; lege *appellationis*.
 Pag. 723, a, lin. 5, *redditu*; lege *reditu*.
 Pag. 725, a, lin. 5, pro *securè*, lege *spem*.
 Pag. 726, d, lin. 8, post verba *taceat vel*, adde ex
 fide ms. codicis musei Britannici (Claudius, E. VIII,
 fol. 4), *vel hæreditatem adire negligat, ille qui ultimo loco*
est, si vult hæreditatem, investire debet, &c.
 Pag. 749, d, lin. 1, ad marginem, *Radulfus*, corrige
Richardus.
 Pag. 772, d, lin. 5, *muniantur*; lege *minuantur*.

EXPLICIT TOMUS XVII.

